Reference Only

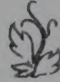
శ్రీ ఎం. వి. సీతారామయ్య అవర్లకు
నమస్కారపూర్వకముగ
కే. వి. అయ్య
20.6.

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಕಾಂತೆ

ಶಾಂತಲಾ

ಕೆ. ವಿ. ಅಯ್ಯರ್

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿ

ಧಾರವಾಡ

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ:
೧೭, ಮೇ, ೧೯೫೪
ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ಪೂರ್ಣಿಮಾ

ಬೆಂಗಳೂರು ಅರಳೇಪೇಟೆಯ ಬಿ. ಬಿ. ಡಿ. ಪವರ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
ಯು. ನರಸಿಂಹ ಮಲ್ಯರಿಂದ ಮುದ್ರಿತವಾಯಿತು.

ಅರಿಕೆ

ಬೇಲೂರು ಹಳೆಯಬೀಡುಗಳ ಕೇಶವಾಲಯ, ಶಿವಾಲಯಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದ್ದೆ. ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತದ ಸ್ನೇಹಿತರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಆ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಮತ್ತೆ ಹೋದೆ.

ನಾವು ಹಳೆಯಬೀಡನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ಹೊತ್ತು ಇಳಿದು ಸಂಜೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ, ಪೂರ್ಣ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತೆ. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತೆನೊ! ಇಳಿಬಿಸಿಲಿನ ಹೊಂಬಣ್ಣ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕನಕಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಆ ನಿಧಿ ಯಾವುದೊ ಮೇಲಿನ ಲೋಕದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದುಬಂದಂತೆ ಇತ್ತು. ಆ ದೃಶ್ಯ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸಿತು. ಅನಂತರ ದೇವಾಲಯದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದೆ.

ಗರ್ಭಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಒಬ್ಬ ವಟು ಮಹಾದೇವನ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸೊಡರನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಬೆಳಕು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಹೂ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಕರ್ಪೂರಾರತಿ ಮಾಡಿಸಿ, ದರ್ಶನ ಭಾಗ್ಯ ಪಡೆದೆ. ನನ್ನ ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ ಭಾವೋದ್ರೇಕಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಮಹಾದೇವನ ಮುಂದೆ ಇದ್ದ ವರ್ತುಳಾಕಾರದ ಶಿಲಾಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದೆ. ಭಾವಜೀವಿಯೂ ರಸಾತ್ಮಿಕೆಯೂ ಆದ ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲಾ ದೇವಿ ಭಕ್ತಿಪರವಶಳಾಗಿ ದೇವನ ಮುಂದೆ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಲಾಪೀಠವಿದೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಳಿತು. ಆಗ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದ ಭಾವಾವೇಶ ಈಗ ಹೀಗೆ ಈ ಕೃತಿರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಕುವರವಿಷ್ಣು ತಾನು ಕಂಡ ಒಂದು ಕನಸನ್ನು ತನ್ನ ಅಕ್ಕ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ; ಆ ಕನಸು ಆ ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಕಂಡದ್ದೆ.

ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಮುಂಚೆ ಬೇಲೂರು ಹಳೆಯಬೀಡುಗಳು ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸೆಳೆದವು. ಈ ಸಲ ನನ್ನ ಮನೆಯ

ಬಳಗದ ಜೊತೆಗೆ ಗೆಳೆಯರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಜರತ್ನಂ ಅವರನ್ನೂ ಕೂಡಿ ಹೋದೆ. ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳ, ಬೇಲೂರು, ಹಳೆಯಬೀಡುಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಈ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ತುಂಬ ಇಷ್ಟ. ಈ ಸಲದ ಪ್ರಯಾಣ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಶಾಂತಲೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಇಚ್ಛೆ ಉತ್ಕಟವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಬರಹಗಳಿಗೂ ಕಾರಣರಾದ ಇವರೇ ಇದಕ್ಕೂ ಕಾರಣರಾದರು.

ಶಾಂತಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನಾಧಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರ ಜೊತೆಗೆ ತಂಜಾವೂರಿನ ಸರಸ್ವತೀಭಂಡಾರದ ಇತಿಹಾಸ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಹೊಯಿಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಸಮಕಾಲೀನರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಬರವಣಿಗೆ ಸಾಗಿದಂತೆಲ್ಲ, ಸಹೃದಯರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಜರತ್ನಂ ಅದನ್ನು ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ 'ಶಾಂತಲಾ' ಕೃತಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದು ಇವರ ಮಿತ್ರಕಾರ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ.

ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯದ ಮಹಾ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಮಲ್ಲಿಕ್ ಕಾಫೂರನೂ ಗಂಗೂ ಸಲಾರನೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೋಚಿದ್ದು ಇರಲಿ, ದೇವಾಲಯದ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಭಿನ್ನ ಮಾಡಿದ್ದೂ ಇರಲಿ — ಅನುಪಮವಾದ ಹಳೆಯಬೀಡಿನ ಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಕೈಕಾಲು ಮುರಿದು, ಕಣ್ಣು ಕಿತ್ತು, ಮುಖ ತಲೆಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜಿರುವವರು ನಾವು, ನಮ್ಮವರು. ಮಂಗನ ಕೈಯ ಮಾಣಿಕ್ಯವಾಗಿದೆ ಈ ಬೃಹತ್ ಕಲಾಸೃಷ್ಟಿ. ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಪೀಳಿಗೆಯ ಈ ರೂಕ್ಷಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಶಾಂತಲೆಯರ ಆತ್ಮಗಳು ಎಷ್ಟು ನೋಯುವುವೊ! ಈ ಕಥೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಮಿಡಿದ ಕಂಬನಿಯಾದರೂ ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಪ್ರೇಮಮಯಸಂಸಾರದ ಚಿತ್ರ.

೧೭-೫-೧೯೫೪
ವ್ಯಾಯಾಮಶಾಲಾ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಕೆ. ವಿ. ಅಯ್ಯರ್.

ಯಾರ ಸನ್ನಿಧಿಯೂ ದರ್ಶನವೂ

ಈ ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಭಾವಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು

ನನಗೆ ಕರುಣಿಸಿದುವೊ

ಭಗವಂತನಾದ ಆ

ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ-ಶಾಂತಳೇಶ್ವರ-ಚೆನ್ನಕೇಶವ-ವಿಜಯನಾರಾಯಣ

ದೇವನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ

ಈ **ಶಾಂತಲಾ** ಕೃತಿಯನ್ನು

ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ

ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರಮುನೀಂದ್ರಸ್ಯ ಪದಪಂಕಜಷಟ್ಪದಾ
ವಿಖ್ಯಾತಾ ಶಾಂತಲಾಖ್ಯಾ ಸಾ
ರಾಜತೇ ರಾಜಸಿಂಹೀವ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ವಿಷ್ಣುಮಹೀಭೃತಃ

(ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳ ೧೩೧.)

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪೊಯ್ಸಳದೇವರ

ಶ್ರೀಮತ್ ಪಿರಿಯರಸಿ ಪಟ್ಟಮಹಾದೇವಿ ಶಾಂತಲದೇವಿ

ಸ್ವಸ್ತಿ
ಶ್ರೀಮದ್ಧರ್ಮೇಶ್ವರದೇವಲಬ್ಧವರಪ್ರಸಾದೆಯುಂ
ನಗರಾಜನಂದನಾಪದಾರವಿಂದವಂದನವರ್ಧಿತಾನಂದೆಯುಂ
ಜಿನಗನ್ಧೋದಕಪವಿತ್ರೀಕೃತೋತ್ತಮಾಂಗೆಯುಂ

ಲಾವಣ್ಯಸಿಂಧುವೇಲಾಲೀಲಾಯಮಾನಕೇಕರಾತಿಬಂಧುರೆಯುಂ
ಮನೋಜರಾಜವಿಜಯಪತಾಕೆಯುಂ
ದಯಾರಸಾಮೃತಾಪೂರ್ಣವದನವಿಧುಬಿಂಬೆಯುಂ
ಸಮಸ್ತಮಂಗಳಾಭ್ಯುದಯಕರಲಕ್ಷಣಾಭಿರಾಮೆಯುಂ

ಗೀತವಾದ್ಯನೃತ್ಯಸೂತ್ರಧಾರೆಯುಂ ಸಂಗೀತಸಂಗತಸರಸ್ವತಿಯುಂ
ವಿಚಿತ್ರನರ್ತನಪ್ರವರ್ತನಪಾತ್ರಶಿಖಾಮಣಿಯುಂ
ಭರತಾಗಮಭವನನಿಹಿತಮಹನೀಯಮತಿಪ್ರದೀಪೆಯುಂ
ವಿವೇಕೈಕಬೃಹಸ್ಪತಿಯುಂ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಪನ್ನವಾಚಸ್ಪತಿಯುಂ

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಮನೋರಾಗಸಾಗರಾಭಿವರ್ಧನಚಂದ್ರಲೇಖೆಯುಂ
ಅಭಿನವರುಕ್ಮಿಣೀದೇವಿಯುಂ ಪತಿಹಿತಸತ್ಯಭಾಮೆಯುಂ
ಪತಿವ್ರತಾಪ್ರಭಾವಪ್ರಸಿದ್ಧಸೀತೆಯುಂ

ಸಕಳಸಮಯರಕ್ಷಾಮಣಿಯುಂ ಚತುಸ್ಸಮಯಸಮುದ್ಧರಣಕಾರಣೆಯುಂ
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಚೂಡಾಮಣಿಯುಂ ಜಿನಸಮಯಸಮುದಿತಪ್ರಾಕಾರೆಯುಂ
ವ್ರತಗುಣಶೀಲಚಾರಿತ್ರಾಂತಃಕರಣೆಯುಮಪ್ಪ

ಶಾಂತಲದೇವಿಗೆ ಸದ್ಗುಣ-
ವಂತೆಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯಭಾಗ್ಯವತಿಗೆ ವಚಃಶ್ರೀ-
ಕಾಂತೆಯುಮಗಜೆಯುಮಚ್ಯುತ-
ಕಾಂತೆಯುಮೆಣೆಯಲ್ಲದುಳಿದ ಸತಿಯರ್ ದೊರೆಯೇ
(ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳ ೧೪೩; ಬೇಲೂರು ೫೮.)

ಶಾಂತಲದೇವಿ

ಆ ನೆಗೞ್ದ ವಿಷ್ಣುನೃಪನ ಮ-
ನೋನಯನಪ್ರಿಯೆ ಚಳಾಳನೀಳಾಳಕಿ ಚಂ-
ದ್ರಾನನೆ ಕಾಮನ ರತಿಯೊಲು
ತಾನೆಣೆ ತೊಣೆ ಸರಿ ಸಮಾನೆ ಶಾಂತಲದೇವಿ

ಪತಿಭಕ್ತಿ ಭವದ್ವಯಕಂ
ಹಿತಮೆಂಬುದನಱಿದು ವಿನಯದಿಂ ವಿಷ್ಣುಮಹೀ-
ಪತಿಯಂ ಮೆಚ್ಚಿಸುತೆ ಮಹಾ-
ಸತಿ ಶಾಂತಲದೇವಿ ಪಟ್ಟಮಂ ಧರಿಯಿಸಿದಳ್

ಸತತಂ ನೋೞ್ಪೊಡೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವತೆ ರಣವ್ಯಾಪಾರದೊಳ್ ಖಡ್ಗದೇ-
ವತೆ ಬಿಣ್ಪಿಂದಮೆ ಭೂಮಿದೇವತೆ ಜನಕ್ಕೆಲ್ಲಂದದಿಂದಂ ಪುಣ್ಯದೇ-
ವತೆ ವಾಗ್ದೇವತೆ ವಿದ್ಯೆಯೊಳ್ ಸಕಳಕಾರ್ಯೋದ್ಯೋಗದೊಳ್ ಮಂತ್ರದೇ-
ವತೆ ನಾಥಂಗೆನೆ ಶಾಂತಿದೇವಿಯನದಿನ್ನೇವಣ್ಣಿಪಂ ಬಣ್ಣಿಪಂ

ಘುೞದೊಳ್ ವಿಷ್ಣುನೃಪಾಲಕಂಗೆ ವಿಜಯಶ್ರೀ ವಕ್ಷದೊಳ್ ಸಂತತಂ
ಪರಮಾನಂದದಿನೋತು ನಿಲ್ವ ವಿಪುಳಶ್ರೀ ತೇಜದುದ್ದಾನಿಯಂ
ವರದಿಗ್ಭಿತ್ತಿಯನೆಯ್ದಿಸಲ್ ನೆಱೆವ ಕೀರ್ತಿಶ್ರೀಯೆನುತ್ತಿರ್ಪುದೀ
ಧರೆಯೊಳ್ ಶಾಂತಲದೇವಿಯಂ ನೆಱೆಯೆ ಬಣ್ಣಿಪ್ಪಣ್ಣನೇವಣ್ಣಿಪಂ

ಗುರುಗಳ್ ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರಸಿದ್ಧಾಂತದೇವರೆ ಪೆತ್ತ ತಾಯ್ ಗುಣನಿಧಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ
ಪಿರಿಯ ಪೆರ್ಗಡೆ ಮಾರಸಿಂಗಯ್ಯಂ ತಂದೆ ಮಾವನುಂ ಪೆರ್ಗಡೆ ಸಿಂಗಿಮಯ್ಯಂ
ಅರಸಂ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನೃಪಂ ವಲ್ಲಭಂ ಜಿನನಾಥಂ ತನಗೆಂದುಮಿಷ್ಟದೆಯ್ವಂ
ಅರಸಿ ಶಾಂತಲದೇವಿಯ ಮಹಿಮೆಯಂ ಬಣ್ಣಿಸಲ್ ಬಕ್ಕುಮೆ ಭೂತಳದೊಳ್

(ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳ ೧೪೩; ಹಾಸನ ೧೧೬.)

ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗ

ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಸ್ತಿ

ನಮಸ್ತುಂಗಶಿರಶ್ಚುಂಬಿ ಚಂದ್ರಚಾಮರಚಾರವೇ
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯನಗರಾರಂಭಮೂಲಸ್ತಂಭಾಯ ಶಂಭವೇ

ಮಹಾರಾಜ್ಞೀ ಮಹಾದೇವಿಯವರ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಒಸಗೆ. ಇದೇ ಶಕವರ್ಷ ೧೦೪೪ ಶುಭಕೃತು ಸಂವತ್ಸರದ ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ದಶಿ ಗುರುವಾರ ಸೂರ್‍ಯೋದಯಾನಂತರ ಸಲ್ಲುವ ಶುಭ ವೃಷಭ ಲಗ್ನದಲ್ಲಿ, ಪರಮಪದವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಚೆನ್ನಮ ದಂಡಾಧೀಶ ಅವರ ಮಹಾಸತಿ ಚಂದಲೆ ಇವರ ದ್ವಿತೀಯ ಪುತ್ರರೂ, ನಮ್ಮ ಸಾಕುಮಕ್ಕಳೂ ಆದ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ನಡಸಲು ಪೂಜ್ಯರಾದ ಕುಲಗುರುಗಳೂ ನಮ್ಮ ದ್ವಿತೀಯ ಸುಕುಮಾರರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ವೀರಗಂಗ ಹೊಯಿಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ ದೈವಪ್ರೇರಿತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನೀವು ಪತ್ನೀಪುತ್ರ ಮಿತ್ರಾದಿ ಸಮೇತರಾಗಿ, ರಾಜಗೃಹದ ವಿಜಯಸಿಂಹಾಸನೋಲಗಶಾಲೆಗೆ ಈ ಉತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು ವಟುವನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದು.

ದ್ವಾರವತಿ — ಡಣಾಯಕ ಶ್ರೀ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರಿಗೆ
ರಾಜಗೃಹ. — ಡಣಾಯಕಿತಿ ಶ್ರೀ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರಿಗೆ.

ಅರಮನೆಯ ಅವಸರದ ಸವಾರನೊಬ್ಬ ಈ ಓಲೆಯನ್ನು ಡಣಾಯಕ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲು ತಂದ. ಪಡೆಯೊಡನೆ ಪೊಂಬುರ್ಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು, ಅಲ್ಲಿ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹು ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಸಣನನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಯಿಂದಾಚೆಗೆ ಓಡಿಸಿ, ಅದೇತಾನೆ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಬಂದು, ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ್ದರು. ರಾಜಮಾತೆ ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ನಡಸಿದ ಏರ್ಪಾಡಿನಿಂದಲೇ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಅಂದು ದ್ವಾರವತಿಯನ್ನು ಸೇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಪೊಂಬುರ್ಚಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿಹೋಗಿದ್ದ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಂಚ್ಚೇರಿನ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಜಮಾತೆ ಮಂತ್ರಿವರ್ಯ ತಂತ್ರಪಾಲ ಹೇಮಾದ್ರಿಯವರ ಮೂಲಕ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ನವರಿಗೆ "ರಾಜಕಾರ್ಯ ನಿಮಿತ್ತ ದಂಡನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅದರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ತಕ್ಕವರನ್ನು ನೇಮಿಸಿ, ನೀವು ಮಾತ್ರ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಅತಿ ತ್ವರೆಯಿಂದ ಬರತಕ್ಕದ್ದು" ಎಂದು ಓಲೆ ಬರೆಯಿಸಿ ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾರಸಿಂಗ ಮಯ್ಯ ತನ್ನ ವೈಗಾವಲವರೊಂದಿಗೆ ವೇಗದಿಂದ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ದ್ದರು. ಮಾರ್ಗಾಯಾಸವನ್ನು ಸ್ನಾನದಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನಂತರ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಾಣುವುದೆ ಸರಿಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಮನಶ್ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿದರು.

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಊರಿಗೆ ಬಂದರೆಂದು ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಒಡನೆ ವರದಿ ಬಂದಿತು. ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ ರಾಜಮಾತೆ ಸವಾರನೊಬ್ಬನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಲಗ್ನದ ಕರೆಯೋಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದರು.

'ತನ್ನನ್ನು ಅಷ್ಟು ಆತುರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ ರಾಜಕಾರಣವು ಯಾವುದೊ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ಯುದ್ಧಕಾರಣವೆ ಇರಬಹುದೆಂದು ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಯೋಚಿಸಿಯಾರು, ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಭೀತಿ ಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದು ತಮ್ಮ ಪ್ರಥಮಕರ್ತವ್ಯ' ಎಂದು ಬಗೆದು, ಪ್ರಾಜ್ಞ ರಾದ ರಾಜಮಾತೆ ಮಂಗಳದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೆ ಮುಂದಾಗಿ ಕಳಿಸಿದ್ದರು.

ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಏಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರಿಗೆ 'ಅರಮನೆಯ ಸವಾರನೊಬ್ಬ ಓಲೆಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾನೆ, ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿ ದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಮನೆಯ ಆಳು ದೇಚ ಬಂದು ತಿಳಿಸಿದ. ರಾಜಮಾತೆ ಯವರಿಂದಲೊ ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರಿಂದಲೊ ಕರೆ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ, ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಉಟ್ಟ ಮಡಿಯಲ್ಲೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದರು.

ಡಣಾಯಕರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ವಿನಯದಿಂದ ಓಲೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಸವಾರ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಿಂತ. ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಒಳಸಾಲೆಯಲ್ಲೆ ಮಾರಸಿಂಗ ಮಯ್ಯ ಓಲೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತ ನಿಂತರು.

ಶಾಂತಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಮಾರಸಿಂಗ

ಮಯ್ಯನ ಸತಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಆಗ ಬಸದಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಮನೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲನ್ನು ಸೇರಿ, ಪತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವಾಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂತರು. ಅವರು ಅಂದು ಊರಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನೇ ಆಕೆ ಅರಿಯರು. ಆ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಎದ್ದೊಡನೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಆಳಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಶಾಂತಿನಾಥಜಿನನ ಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಚೈತ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದುಬಂದ ಆಯಾಸದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಹಣೆಯ ಬೆವರನ್ನು ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಓಲೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ಚೈತ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ದೇಚನೊಡನೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸಬಾರದಿತ್ತೆ, ಬೇಗ ಬರುತಿದ್ದೆನಲ್ಲ' ಎಂದರು.

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಒಂದು ಸಲ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಸುನಕ್ಕು ಮತ್ತೆ ಓಲೆಯನ್ನು ಓದತೊಡಗಿದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ, "ಇನ್ನೂ ನೀವು ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರೊ ಇಲ್ಲವೊ, ಆಗಲೆ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಕರೆ ಬಂದಿತೆ? ನಿಮಗೆ ಬಿಡುವು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ, ಪಾಪ! ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲೆ ಇದ್ದು ಹೋರಾಡಿ ಹೋರಾಡಿ, ಉಳಿದ ಜೀವ ಉಳಿದ ಕೈಕಾಲುಗಳೊಂದಿಗೆ—ಮನೆಯನ್ನು ಕಂಡೇವೆ! ಮಡದಿಯನ್ನು ಕಂಡೇವೆ! ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಂಡೇವೆ!—ಎಂದು ಆಗ ತಾನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿರುವ ಜನ ಊರು ಸೇರಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಾದರೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಉಂಡು ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇರಬಾರದೆ? ಪುನಃ ಅವಸರದ ಆಜ್ಞೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೊ? ತಲೆಯೂರಿನ ಕೆಲವು ಜನ ತುಂಟರು ಸುತ್ತ ಇರುವ ಹಳ್ಳಿಗರನ್ನು ದೋಚಿ ಅವರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಹೋದರೆಂದು ಸುದ್ದಿ. ಇನ್ನೇನು! ಓಲೆ ಅದೆ ಇದ್ದೀತು! ನೀವೇ ಹೋಗಿಬನ್ನಿ. ಆ ಪುಂಡರು ಇನ್ನು ತಲೆಯೆತ್ತದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಗೋವುಗಳನ್ನು ಅವರವರಿಗೆ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಆ ಪುಂಡರ ಕಡೆಯಿಂದ ನೂರು ಹೊನ್ನುಗದ್ಯಾಣ ಅಪರಾಧ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿ" ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಅರಮನೆಯ ಸವಾರ, ಕುದುರೆಯ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಚೀಲದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಓಲೆಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಮುಂದೆ ಬಂದು ಅದನ್ನೂ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, 'ಇದನ್ನು ಗಂಗರಾಜ ಮಹಾ

ಅಮಾತ್ಯರು ತಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ಓದಿನೋಡಿ ಏನಾದರೂ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದರೆ, ಅದನ್ನು ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಬಂದು ತಿಳಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದೂ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿದು ಕೈಕಟ್ಟಿ ನಿಂತ.

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಆ ಓಲೆಯನ್ನೂ ಓದಿಕೊಂಡರು. ಅದರ ಒಕ್ಕಣೆ ಹೀಗಿತ್ತು:

ಪರಮ ಮಿತ್ರ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನಿಗೆ. ನಾಳೆ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಸತಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯನ್ನೂ ಮಗಳು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನೂ ತಪ್ಪದೆ ಕರೆತರಬೇಕೆಂದು ರಾಜಮಾತೆ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ದ್ವಾರವತಿ,

ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿ. ಗಂಗರಾಜ

ಓಲೆಯನ್ನು ಓದಿಯಾದಮೇಲೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಸವಾರನೊಡನೆ ಹೇಳಿದರು: 'ಗಂಗರಾಜರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸು, ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆತರುವೆವೆಂದು.' ಬಳಿಕ ಪತ್ನಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರು. ಅವಸರದ ಓಲೆಗಳು ಏನಿರಬಹುದೆಂದು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿ ಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದರು.

'ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಬಾರದಿತ್ತೆ? ಕಡೆಗೆ ಕಾಲಿಗೆ ಮರದ ರಕ್ಷೆ ಯನ್ನಾದರೂ ಮೆಟ್ಟಿ ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲ?' ಎಂದರು ಮಾರ ಸಿಂಗಮಯ್ಯ.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ನಸುನಕ್ಕು, 'ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಬಿಸಿಲಿಂದ ಬಾಡಿ ಹೋದಳೆ! ಎಷ್ಟು ಜನ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ? ಎಷ್ಟು ಜನ ದುಡಿಯು ತ್ತಿಲ್ಲ? ಹಿರಿಯರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ, ಗುರುಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ, ರಾಜ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ, ದೇವತಾದರ್ಶನಕ್ಕೆ ವಾಹನಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗಬಾರದು, ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ಹೋಗಬಾರದು. ಅದು ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲ, ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಜಿನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅದು ಸಲ್ಲದು; ಶಿವಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಅದು ಸಲ್ಲದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರನ್ನಾಗಲಿ, ನಾಗರುದ್ರರನ್ನಾಗಲಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಿರಿ. ನಾನು

ತಿಳಿದಿರುವುದು—ಯಾವ ಮತಸ್ಥರೇ ಆಗಲಿ ದೇವತಾ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗು ವಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ನಡೆದುಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲವೆ?' ಎಂದರು.

"ಒಪ್ಪಿದೆ ಮಾಚಿ, ನೀನು ಪ್ರಾಜ್ಞಳು. ಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂದರೆ ಹೀಗೆ ಇರಬೇಕು. ಇಗೋ, ಈ ಓಲೆಗಳು ದಂಡು ದಾಳಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟವು ಅಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ವಂತೆ, ಈ ಓಲೆ ಆ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಒಸಗೆ. ಇನ್ನೊಂದು—ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರು ಗಂಗರಾಜರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬರೆಯಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿರುವುದು. ಒಕ್ಕಣೆ— ಈ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನೂ ಖಂಡಿತ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದೆಂದು."

"ಬಹು ಸಂತೋಷ. ನಾವೂ ಬರುತ್ತೇವೆ. ಅದಿರಲಿ, ನೀವು ಊರಿಗೆ ಬರುವ ಸುದ್ದಿಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ!"

"ಅಕ್ಕನವರೋ, ಅಥವಾ ಪ್ರಭುಗಳೇಯೋ ಕರಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ತ್ವರೆಯಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರೆ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಬರೆಯಿಸಿ ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಸಂದರ್ಭವೇನೊ ಮುಂದೆ ತಿಳಿದೀತು."

"ಅಕ್ಕನವರದು ಬಹು ವಾತ್ಸಲ್ಯ. ಈಗ ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ—ಆಗ ನೀವು ದಂಡಿನೊಡನೆ ಪೊಂಬುರ್ಚದಲ್ಲಿದ್ದಿರಿ — ವಾಸಂತಿಕಾದೇವಿಯ ಆಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಕ್ಕನವರು, ಅದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಮಗು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಕಂಡರು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಹಾಗೆಯೆ ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ಮೇನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು, ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರಸಿ, 'ನೀನಾರ ಮಗಳೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರಂತೆ. ಮಗು ತಲೆಯನ್ನು ಬಾಗಿಸಿ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ 'ನನ್ನ ಹೆಸರು ಶಾಂತಲೆ' ಎಂದಳಂತೆ."

"ಶಾಂತಲೆಗೆ ಅವರು ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗ ಲಿಲ್ಲವೆ?"

"ಅರಮನೆಯ ಬೋಯಿಗಳು ಹೊತ್ತು, ರಾಜಚಿಹ್ನೆಯಿಂದ

ಅಲಂಕೃತವಾದ ಮೇನೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೆ ಶಾಂತಲೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಳಂತೆ—ತನ್ನನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದವರು ರಾಜಮಾತೆ ಎಂಬುದನ್ನು."

"ಅನಂತರ?"

"ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು 'ಬಳಿಗೆ ಬಾ ಶಾಂತಲೆ' ಎಂದು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ತಲೆ ತಡವಿ, ಗಲ್ಲವನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ, ಮಗುವಿನ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿ, 'ಎಳೆತಾವರೆಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ನಿನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಈ ಚೆಂದದ ಮುತ್ತುಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪಿವೆ. ಶಾಂತಲೆ! ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸಾದ, ಎಷ್ಟು ಗಂಭೀರವಾದ ಹೆಸರೆ ನಿನ್ನದು . . .!'"

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಮಾತಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ "ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಾಣ್ಮೆ ಸ್ತ್ರೀಜಾತಿಗೆ ಸಹಜವಾದುದು. ಆಮೇಲೆ?" ಎಂದರು.

"ಅದೇನು ನೀವಂದ 'ಜಾಣ್ಮೆ'? ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಇರುವುದೇನು? ಪುರುಷರಿಗೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದೇನು?"

"ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಏನಾಯಿತು?"

"'ನೀ ಯಾರ ಮಗಳವ್ವ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಂತಲೆ 'ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರ ಮಗಳು' ಎಂದಳಂತೆ. ಅಕ್ಕನವರು 'ಯಾವ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಂತಲೆ 'ನನ್ನ ಅಯ್ಯ ಡಣಾಯಕ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು' ಎಂದಳಂತೆ. ಶಾಂತಲೆ ಹಾಗೆ ನ್ನುತ್ತಲೆ, ಅಕ್ಕನವರು 'ಮಾಚಕ್ಕನ ಮಗಳೇನೆ ನೀನು! ಚಿನ್ನ!' ಎಂದು ಶಾಂತಲೆಯ ತಲೆಯನ್ನು ತಡವಿ, 'ನಿನ್ನವ್ವೆಗೆ ನಮ್ಮ ನೆನಪು ಮಾಡಿ ಕೊಡು. ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಲು ಬರಹೇಳು, ಅಥವಾ ನಾವೇ ಅರಮನೆಗೆ ಕರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಶಾಂತಲೆ, ನಿನ್ನ ಮುಖ ಸೊಂಪೆರೆಯುತ್ತದೆ. ಪದ್ಮೆ, ಉಮೆ, ವಾಣಿ ಈ ಮೂವರ ಕಳೆಗಳೂ ನಿನ್ನ ಮುಖದಲ್ಲಿವೆ. ಸೊಬಗಿ, ನೀ ಹೊಕ್ಕ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನು ಉಕ್ಕಿಹರಿದೀತು. ನಿನ್ನ ಅವ್ವೆಗೆ ನಾವು ಕೇಳಿದೆವೆಂದು ತಿಳಿಸು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಂದು ಕೈಬುಟ್ಟಿಯ ತುಂಬ ಹಣ್ಣು ಹೂಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಮಗುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದರು. ಶಾಂತಲೆ ಅಕ್ಕನವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿವಿನಯಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ನಡೆದು

ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿದಳು. ತಂದಿದ್ದ ಹೂಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗಾಗಲಿಲ್ಲ, ಆಗಲೆ ಅರಮನೆಯ ಮೇನೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದಿಳಿಯಿತು. 'ರಾಜಮಾತೆಯವರು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತಾವು ಅರಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕು' ಎಂದು ಚಿನ್ನದ ಕೋಲಿನ ಹರಿಕಾರ ನನಗೆ ಬಂದು ಹೇಳಿಹೋದ. ಈಗ ಹೇಳಿ, ಅದೇನು 'ಸ್ತ್ರೀಜಾಣ್ಮೆ' ಎಂದಿರಲ್ಲ!"

"ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆಮೇಲೆ ನೀವು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋದಿರಿ. ಏನಂದರು ಅಕ್ಕನವರು? ಏನೇನು ನಡೆಯಿತು?"

"ನೋಡಿ, ನಿಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಆತುರವೊ ನಮಗೂ ಹಾಗೆಯೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದೇಕೆ? ಅದೇನು 'ಜಾಣ್ಮೆ' ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಿಬಿಡಿ."

"ಇನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆ! ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದ್ದರ ಮೊದಲನೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ 'ಇವಳು ಭಾಗ್ಯವಂತರ ಮಗಳೆ! ಅಥವಾ ಅದು ಬಡವರೂ ಧರಿಸುವ ಬಿಳಿಯ ಮಣಿಗಳ ಸರವೆ?' ಎಂದು. ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ 'ಇವಳು ಕನ್ಯೆಯೆ ಅಥವಾ ಮದುವೆಯಾದವಳೆ? ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಸೂತ್ರವಿದೆಯೆ?' ಎಂದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಚೋಳದೇವಿ ಬಹುಬುದ್ಧಿಮತಿ. ಆಮೇಲೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾಯಿತು? ಅಕ್ಕನವರು ಏನೇನು ಕೇಳಿದರು? ಏನೇನು ಹೇಳಿದರು?"

"ಅಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳು, ಎಷ್ಟೋ ನೆನಪುಗಳು, ಸಿಹಿ, ಕಹಿ ಎಲ್ಲ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದವು. ಪ್ರಭು ಎರೆಯಂಗರ ಕಾಲದ ನೆನಪುಗಳು . . . ಆಗ ತಾನೆ ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರು ಎರೆಯಂಗರ ಕೈಹಿಡಿದು ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾದ ಕಾಲ: ಎರೆಯಂಗ ಪ್ರಭುಗಳು ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನವರನ್ನು 'ಹೇ! ಚೋಳದೇವಿ!' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ 'ಮಹಾದೇವಿ' ಎಂದು ಕರೆದರು. ಆಮೇಲೆ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿನ ತಂದೆ ಚೆನ್ನಮ ದಂಡಾಧೀಶ, ಅವರ ಮಹಾಸತಿ ಚಂದಲೆ ಇವರ ವಿಷಯಗಳು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಅನಂತರ ಅಕ್ಕನವರು ಗತಿಸಿದ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಬಲ್ಲಾಳರಾಜರನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ದುಃಖಪಟ್ಟರು. ನಮ್ಮ

ಶಾಂತಲೆಯ ವಿದ್ಯೆ, ವಿನಯ, ಗುಣ, ನಡೆ ನುಡಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಕ್ಕನವರು ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಶಾಂತಲೆ ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸಿದಳು, ಹಾಡಿದಳು. ಅಕ್ಕನವರ ದುಃಖವೆಲ್ಲ ಮರೆಯಿತು, ಆನಂದಪಟ್ಟರು. ಕಡೆಗೆ ಅಕ್ಕನವರು ಮಗುವಿನ ಕೈಯಿಂದ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟರು. ಆಬಳಿಕ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ, 'ಮಾಚಿ, ನಿನ್ನ ಎಷ್ಟು ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವೆ ಇದು! ಯಾವ ನೋಂಪಿಯ ಫಲವೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. 'ಶಾಂತಲೆ ಧರ್ಮೇಶ್ವರನ ವರಪ್ರಸಾದ, ನನ್ನ ಆರು ವರುಷಗಳ ನಿಯಮ ನಿಷ್ಠೆಗಳ ಫಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಿಯೆ ಶಾಂತಲೆಯ ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆ, ಈ ವಿದ್ಯೆ ಈ ಕುಶಲತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಆ ಮಹಾತಾಯಿಯ ಕರುಣೆ' ಎಂದೆ ನಾನು."

"ಭಲೆ! ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನೇನು ಕೇಳಿದರು?"

"ಅಕ್ಕನವರು ಶಾಂತಲೆಯ ಕೈಯಿಂದ ರಾಮಾಯಣವನ್ನೂ ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿದರು."

"ಹೂಂ! ವಿದ್ವತ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯೂ ನಡೆಯಿತು!"

"ಶಾಂತಲೆ ರಸಪುಷ್ಟಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಓದಿದಳು. ಆಗ ಶ್ರೀಪಾಲ ತ್ರೈವಿದ್ಯದೇವರು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿದರು. ಶಾಂತಲೆ ಓದಿದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಶಾಂತಲೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು. ಶ್ರೀಪಾಲತ್ರೈವಿದ್ಯದೇವರು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು 'ಮಗಳೆ, ಯಾರಲ್ಲಿ ಕಲಿತೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು."

"'ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರಸಿದ್ಧಾಂತದೇವರ ಪಾದಪದ್ಮೋಪಜೀವಿ ನಾನು' ಎಂದಳು ಶಾಂತಲೆ."

"ಭಲೆ! ಭಲೆ! ಆಮೇಲೆ?"

"'ಅಂತಹ ಗುರುಗಳ ಕೃಪೆ ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯವಿಶೇಷ. ನಿನ್ನ ಭಾಷೆ, ಉಚ್ಚಾರಣೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞಾನ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ವ್ಯಾಕರಣಶುದ್ಧವಾಗಿದೆ. ನಮಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು' ಎಂದು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಹರಸಿದರು."

"ನಮ್ಮ ವಂಶ ಉದ್ಧಾರವೇ ಆಯಿತು."

"ಆಮೇಲೆ ಅಕ್ಕನವರು ಶಾಂತಲೆಗೆ, ನನಗೆ ಉಡುಗೊರೆ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು."

"ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆ?"

"ನಾವು ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಎದ್ದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ 'ಮಾಚಿ, ಯಾರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು 'ಆ ಯೋಚನೆಯನ್ನೆ ನಾವು ಇನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ತನಗೆ ಮದುವೆ ಬೇಡವೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ನಮಗಿರುವ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಲ್ಲ ಇವಳೊಬ್ಬಳೆ. ಇವಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ನಾವು ಜೀವಿಸಿರುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದೆನಿಸಿದೆ ನಮಗೆ' ಎಂದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕನವರು ನಕ್ಕು 'ಉಂಟೇನೆ ಮಾಚಿ! ಅರಿಯದವಳೇನೆ ನೀನು? ಹೆಣ್ಣು ಸೇರಿದ ಮನೆಯ ಒಡತಿ, ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯ ಕೀರುತಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು."

"ಮಾಚಿ, ಮುಂದಿನ ಶುಭಕ್ಕೆ ಇದು ಪೀಠಿಕೆಯಂತಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಆಶೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮಗಳೆಲ್ಲಿ? ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಕಾಣೆ."

"ನೀವು ಊರಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ಅವಳೂ ಅರಿಯಳು. ಕೆಳದಿಯರೊಡನೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಶಾರದಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದವಳು, ದೇಚನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೇ ವೀಣೆಯನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬಹುದು. ದೇಚನನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ."

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ದೇಚನನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದರು. 'ಬಂದೆ ಅವ್ವಾ' ಎನ್ನುತ್ತ ದೇಚ ಹೂತೋಟದ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದು, ಒಡೆಯರೂ ಒಡತಿಯೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, 'ಒಡೆಯರು ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಶಿವಪೂಜೆಗೆ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ ತುಂಬೆಹೂಗಳನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟು, ಸೊಡರಿಗೆ ತುಪ್ಪದ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಮಡಿಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿ, ಶಾಂತಲವ್ವೆಗೆ ವೀಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಕೊಟ್ಟುಬಂದೆ' ಎಂದ. 'ಶಾಂತಲವ್ವೆ ಈಗ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ, 'ವಾಣೀ ಪೂಜೆಯಲ್ಲೆ ಇದ್ದಾರೆ, ಹೋಗಿ, ಅಯ್ಯ ಬಂದರೆಂದು ತಿಳಿಸಲೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದ ದೇಚ. 'ಬೇಡ, ನಾವೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಸತಿ

ಯೊಡಗೂಡಿ, ಮನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಶಾರದಾಲಯದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು. ದೇಚ ಅವರ ಆರೋಗಣೆಗೆ ಅಣಿಮಾಡಿಸಲು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದ.

§

ಶಾರದಾದೇವಿಯ ಆಲಯವಿದ್ದುದು ಮನೆಯ ಹಿಂಭಾಗದ ದೇವ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ. ಮಗಳ ನರ್ತನ ಗಾಯನ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ, ಶಾರದೆಯ ಪೂಜೆಗೆ, ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಭವ್ಯವಾದ ಪೂಜಾಗೃಹವನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಒಂದು ಕೈಸಾಲೆಯನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ರೂವಾರಿ ಮಲ್ಲಿತಮ್ಮ ಶಾರದಾಂಬೆಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮೆತುವಾದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಡೆದಿದ್ದ. ಶಾಂತಲೆಯ ಎಂಟನೆಯ ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನ ಶಾರದೆಯ ಮೂರ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯಾಯಿತು. ತನ್ನ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆ ಶಾರದೆಯ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟಳು. ತಂದೆ ಪಂಡಿತ ಪ್ರಭಾ ಚಂದ್ರಸಿದ್ಧಾಂತ ದೇವರನ್ನು ಕರೆತಂದು ಮಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ಶಾಂತಲೆಯ ನಡೆ, ನುಡಿ, ಗುಣ, ನಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಶಿಷ್ಯಳನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ವಿದ್ಯಾವತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಶಾಂತಲೆ ಗಾಯನ ನರ್ತನ ಕಲೆಗಳಲ್ಲೂ ನೈಪುಣ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ, ಕಠಿಣವಾದ ದೇಹಶ್ರಮದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಶಾರದೆಯ ಆಶೀರ್ವಾದ ದಿಂದಲೇ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಈ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಲಭಿಸಿದವು. ಆತ್ಮಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಹಾಡಿದಳು, ನರ್ತಿಸಿದಳು. ಭಕ್ತಿಭಾವದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಶಾಂತಲೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೈವೀತೇಜಸ್ಸು ನೆಲಸಿತು. ವಯೋನು ಗುಣವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತಕ್ಕ ಮೈಕಟ್ಟು, ನರ್ತನಾಭ್ಯಾಸ ಬಲದಿಂದ ನೀಳ ವಾಗಿ, ದೃಢವಾಗಿ, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡಿತು. ಶಾಂತಲೆಗೆ ಈಗ ಹದಿನಾರು ವಯಸ್ಸು ತುಂಬಿತ್ತು.

ಮಗಳು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷದವಳಿದ್ದಾಗ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಪತಿಯೊಡನೆ ಅವಳ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. 'ಈಗಲೆ ಅವಸರವೆ!' ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಶಾಂತಲೆಯ ವಿದ್ಯಾಗುರು ಗಳ ಬಳಿಯೂ ಒಂದು ದಿನ ಅದೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದರು. 'ಮಗುವಿನ

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪೂರ್ಣವಾಗುವ ವರೆಗೂ ದಯವಿಟ್ಟು ಈ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬೇಡ' ಎಂದರು ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರರು. ಹೆತ್ತೊಡಲು 'ಅದು ಮುಗಿಯುವುದೂ ಇದೆಯೇ!' ಎಂದು ಕೇಳಿತು. 'ಕಲಿಯುವ ಆಶೆ ಮುಗಿದಾಗ ವಿದ್ಯೆಯೂ ಮುಗಿದಂತೆಯೆ' ಎಂದು ಉತ್ತರ ಬಂದಿತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ತಾಯಿಯ ಚಪಲ ತೀರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಮಗಳೊಡನೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಲ್ಲಾಪಿಸುತ್ತ 'ನೀನ್ಯಾರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲಿಚ್ಛಿಸುವೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಶಾಂತಲೆ ನಗುತ್ತ 'ಶಿವನನ್ನೆ—ಅವ್ವಾ, ಶಿವನನ್ನೆ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಸರಸದಿಂದ ನುಡಿದಳು. ಜಾಣೆಯಾದ ತಾಯಿ ಮತ್ತೆ ಮಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆದಕಲಿಲ್ಲ. 'ಜಿನೇಶನೆ ದಿಕ್ಕು ತೋರಲಿ' ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾಗಿಬಿಟ್ಟರು.

ಶಾಂತಲೆಯ ಕೆಳದಿಯರಲ್ಲನೇಕರಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪತಿಗೃಹಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಲಸಿದ್ದರು. ಗೆಳತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾಗದೆ ಶಾಂತಲೆಯ ನೆರಳಿನಂತೆ ಇದ್ದಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು 'ಅಕ್ಕ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಗುಣದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಶಾಂತಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇಬ್ಬರೂ ಎಳೆತನದಿಂದಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಡಿ, ಹಾಡಿ, ಬೆಳೆದವರು. ದೈವಭಕ್ತಿ, ಮಾತಾಪಿತೃಭಕ್ತಿ, ಗುರುಭಕ್ತಿ, ಗುಣ, ಸೌಶೀಲ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯ ಇವುಗಳಲ್ಲೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಬೆಳೆದರು. ಒಬ್ಬಳ ಮೈಗೆ ಆಲಸ್ಯವಾಗಲಿ ದೇಹಾಯಾಸವಾಗಲಿ ಆದರೆ ಅದು ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಿಗೂ ಆಲಸ್ಯವಾಯಿತು, ಆಯಾಸವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ, ಏಕದೇಹನ್ಯಾಯವಾಗಿ, ಏಕಾತ್ಮವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯಿತು ಈ ಮಕ್ಕಳ ಸಖ್ಯ.

ಒಂದು ದಿನ ಇಬ್ಬರೂ ಕೆಳದಿಯೊಬ್ಬಳ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬಹು ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಕಂಡುಬಂದಿತು. 'ಏಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ! ಬೇಸರವೇನು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು ಶಾಂತಲೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದುಕೊಂಡು, 'ಅಕ್ಕ, ನೀನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರೆ ನನ್ನ ಜೀವವಿರದು!' ಎಂದು ದುಃಖದಿಂದ ನುಡಿದಳು.

ಅಂತಃಕರಣಜೀವಿಯೂ ಸಹೃದಯೆಯೂ ಆದ ಶಾಂತಲೆಗೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಆಗ ಅಂದ ಮಾತು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟುಹೋಯಿತು; ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿ ಬಂದಿತು. ಆದರೂ ಅವಳು ಹುಸಿನಗೆ ನಕ್ಕು, 'ಹುಚ್ಚಿ! ಹುಚ್ಚಿ!' ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ ತಾನೂ ಗಾಢವಾದ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾದಳು. ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಯಿತು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಆಗ ಅಂದ ಮಾತು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳು. ತಾಯನ್ನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಂದೆಯ ಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿ ಬೆಳೆದಳು.

ರಾಜಮಾತೆಯ ಪತಿ ಪ್ರಭು ಎರೆಯಂಗರು ಒಮ್ಮೆ ಕಂಚಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದ ಬಲ್ಲಾಳ, ಬಿಟ್ಟಿದೇವ, ಉದಯಾದಿತ್ಯ, ಮೂವರೂ ಆಗ ತಂದೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಗಡ ವರದರಾಜಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಭಟ್ಟರೂ ಶೈವರಾದ ಚೋಳರಿಂದ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಿರುಕುಳಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಶೈವರಾದ ಚೋಳರ ಸಾಮಂತನೊಬ್ಬ ದೇವಾಲಯದ ಧರ್ಮಸ್ವತ್ತುಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಪ್ರಭುಗಳು ಆ ಸಾಮಂತನ ಮೇಲೆ ದಂಡುನಡಸಿ, ಅವನು ತನ್ನದು ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಾಗ ಧರ್ಮದತ್ತಿಗಳನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ತಾವೂ ದೇವರ ಅಖಂಡದೀಪಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತ ಮಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಟ್ಟು, ದೇವ ದೇವಿಯರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರ ಧರ್ಮೋದ್ದೀಪನೆಗೆ ಕಂಚಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ಪಂಡಿತಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಅಂತಹ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರು ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಿರುವರೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀರಂಗದ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರು ತಕ್ಕವರೆಂದು ಆರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಬರುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು, ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗಾಗಿಯೆ ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ವೇಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಸದೃಶವಾದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತೇವೆಂದು

ಮಾತುಕೊಟ್ಟು, ಪಂಡಿತರನ್ನು ತಮ್ಮೊಡನೆಯೇ ಕರೆತಂದರು. ಮಗು ವಾಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಆಗ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಬಂದಳು.

ಎರಡು ವರ್ಷಗಳನಂತರ ಪ್ರಭು ಎರೆಯಂಗರು ದೈವಾಧೀನರಾದರು. ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರು ಇನ್ನು ಕಂಚಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಆಗ ಎರೆಯಂಗರ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳೂ ತಂದೆಯಿತ್ತ ಮಾತನ್ನು ತಾವು ನಡಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆ ಕೊಟ್ಟು ಪಂಡಿತರನ್ನು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡರು.

ತಂದೆಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದ ಬಲ್ಲಾಳ ಮಹಾರಾಜರು ರಾಜ್ಯವಾಳಿದುದು ನಾಲ್ಕೇ ವರ್ಷ. ಜನ್ಮಾಂತರದ ಪೀಡೆಯಂತಿದ್ದ ರೋಗ ಒಂದು ಇವರನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದಿತು. ಅನಂತರ ಪಟ್ಟವನ್ನೇರಿದ ಬಿಟ್ಟಿದೇವ ಪೆರುಮಲೆ ಪಂಡಿತರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿ, 'ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ' ಎಂಬ ಸಾರ್ಥಕ ನಾಮದಿಂದ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯ, ಶ್ರೀ, ಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿದರು. ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದ ವರ್ಷವೇ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಕಾಲದ ರಾಜಧಾನಿ ವೇಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿಯ ದೇವಾಲಯದ ಶಂಕು ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರಭು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರ ಹೃದಯವೈಶಾಲ್ಯ, ಸರ್ವಮತಸಮಾನಾನುರಾಗ, ದೈವಭಕ್ತಿ, ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರು ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯದ ಹೊಸ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ದ್ವಾರವತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರು.

ದ್ವಾರವತಿಯ ರಾಜವೀಧಿಯಲ್ಲೆ ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರ ಮನೆ. ಅದೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರ ಮನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಂತಲೆಯೂ-ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಒಂದೇ ಬೀದಿಯವರಾದರು. ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸಿನವರೂ ಒಡನಾಡಿಗಳೂ ಆದರು.

§

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹೂತೋಟವನ್ನು ದಾಟಿ ಶಾರದಾದೇವಾಲಯದ ಕೈಸಾಲೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಶಾಂತಲೆ ಆಗ ದೇವಿಯ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತಳಾಗಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆ ಆಲಯದೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿನಿರೋಧದಲ್ಲಿದ್ದ

ಶಾಂತಲೆಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮಗಳ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಗೆ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತ ಸತಿಷತಿಯರು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಕೈಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು.

ದೇವಿಯ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ಬೆಳಕಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅವಕಾಶ ವಿರಲಿಲ್ಲ. ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಅದು ಅಡ್ಡಿಬರುವುದೆಂದು ರೂವಾರಿ ಮಲ್ಲಿತಮ್ಮ ಸುತ್ತು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಜಾಲಂದ್ರಗಳನ್ನಿಡದೆ, ದೇವಿಯ ಮುಖಭಾವ ಮಾತ್ರ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಬರುವಂತೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲು ದೇವಿಯ ಮುಖಪದ್ಮ ವನ್ನು ಬೆಳಗುವಂತೆ, ಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಕೊರೆದಿದ್ದ. ಒಂದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾಯಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಿಸಿಲು ದೇವಿಯ ಮುಖಪದ್ಮವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಾಂತಲೆ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲವೂ ಅದೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಕತ್ತಲೆಯಿದ್ದ ಆ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ದ್ವಾರದಿಂದ ಬಂದ ಬಿಸಿಲು ಇಂದು ದೇವಿಯ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಹರಡಿ, ಕಣ್ಮನಗಳನ್ನು ಮುಗ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವಶೋಭೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿತ್ತು. ಚಂದನ, ಅಗರು, ಕರ್ಪೂರ, ನವಕುಸುಮ ಇವುಗಳ ಸೌರಭ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಆಹ್ಲಾದಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಇಂತಹ ಚೆಲುವಿನ ಮೂರ್ತಿಯ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ, ಶಾಂತಲೆ, ದೇವಿಯಂತೆಯೇ ಚೆಲುವಿನ ದೇಹಭಾವವುಳ್ಳವಳೂ, ಚೆಲುವಿನ ಮನೋ ಭಾವವುಳ್ಳವಳೂ ಆದಳು. ಶಾಂತಲೆಯ ನೈಜವಾದ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಭರಣಗಳ ಬೆಡಗು ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರಧಾರಿಣಿಯಾಗಿ ದೇವಿಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶಾಂತಲೆ, ಆಗ . . . ಪುಂಡರೀಕನು ಶಾಪಜನ್ಮಗಳು ಕಳೆದು, ಪುನಃ ಪುಂಡರೀಕನಾಗಿಯೆ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೂ, ಕಾಲ ಗತಿಯನ್ನು ತಪೋನುಷ್ಠಾನಗಳಿಂದ ಜಯಿಸಿ, ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮುಂದೆ ಸದಾ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ 'ಮಹಾಶ್ವೇತೆ'ಯಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಳು. ತಂದೆ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಪತಿನಿಂದನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಡೆಯಲಾಗದ ದುಃಖ ದಿಂದ, ಆತನು ಎಸಗುತ್ತಿದ್ದ ವೈಷ್ಣವ ಯಾಗಾಗ್ನಿಗೆ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ದಾಕ್ಷಾಯಿಣಿ ಮತ್ತೆ ತನುವಡೆದು, ಬೆಳೆದು, ಪರ

ಶಿವನಿಗಾಗಿ ಹಿಮಗಿರಿಯ ಶ್ವೇತಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಪವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಿರಿಜೆಯಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಳು.

ಪೆದ್ದ ದೇಚ ಆಗ 'ಅಯ್ಯಾ, ಅವ್ವಾ, ಆರೋಹಣೆಗೆ ಚಿತ್ತೈಸಬೇಕು' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಬಾರದಿದ್ದರೆ, ಶಾಂತಲೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಕಾಲ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದಳೊ ಏನೊ! ಆ ಪೆದ್ದನ ಕೂಗು ಶಾಂತಲೆಯ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಭಂಗಮಾಡಿತು. ಹೀಗೆ ಕೂಗಿದವರಾರೆಂದು ಶಾಂತಲೆ ಬೆದರಿದ ಮೃಗಶಾಬದಂತೆ ಕಣ್ತೆರದು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದಾಗ ಕೈಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೌನದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಂಡಳು.

ತನ್ನಿಂದ ಅಪಚಾರವಾಯಿತು ಎನ್ನುವ ತೆರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆ ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದುಬಂದು ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, 'ಅಯ್ಯ, ಬಂದುದು ಯಾವಾಗ! ಅಯ್ಯ ಸುಖವಾಗಿ ಬರಲಿ, ಬೇಗ ಬರಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ಪುಷ್ಪಪ್ರಸಾದವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಬಳಿಯೇ ಕುಳಿತಳು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮಗಳ ತಲೆಯನ್ನು ನೇವರಿಸಿ, 'ಇದೇ ತಾನೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತೆವು. ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಮಜ್ಜನ ಮುಗಿಸಿ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಅರಮನೆಯ ಅವಸರದ ಸವಾರನೊಬ್ಬ ಇದೊ ಈ ಎರಡು ಓಲೆಗಳನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದ. ನಿನ್ನ ಅವ್ವೆ ಅದೆ ತಾನೆ ಬಸದಿಯಿಂದ ಬಂದರು' ಎನ್ನುತ್ತ, ಎರಡು ಓಲೆಗಳನ್ನೂ ಮಗಳ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟರು.

ಶಾಂತಲೆ ಆ ಎರಡು ಓಲೆಗಳನ್ನೂ ಓದಿ ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ, ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ, ಪ್ರಫುಲ್ಲವದನಳಾಗಿ 'ರಾಜಮಾತೆಯವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬಹು ವಾತ್ಸಲ್ಯ . . . ಅಲ್ಲವೇ ಅವ್ವ? . . . ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಳೆ ನಡೆಯುವ ಈ ಉಪನಯನೋತ್ಸವ ಅದ್ಭುತವಾಗಿರುವುದಲ್ಲವೆ ಅಯ್ಯಾ?' ಎಂದಳು.

"ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆ! ಅದ್ಭುತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಕಡಮೆ? ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಉತ್ಸವಗಳು ನಡೆದೇ ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲವಾಯಿತು. ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಆತ್ಮಜನೆಂದೇ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿಟ್ಟಿರುವರು. ಪರಮಪದವಾಸಿ ಚಿನ್ನಮ ದಂಡಾಧೀಶರು, ಈ

ಪ್ರಭುಗಳ ತಂದೆ ಎರೆಯಂಗರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆ ಅಷ್ಟೆ? ಇಷ್ಟೆ? ವಿಷ್ಣು ವರ್ಧನ ಪ್ರಭುಗಳು ಅದನ್ನೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯರು. ಚಿನ್ನಮ ದಂಡಾಧೀಶರ ಸತಿ ಚಂದಲೆ ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಹಗಮಿಸಿದಾಗ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಎರಡೇ ವರ್ಷ. ಇವನ್ನಿಗೆ ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಣ್ಣನೊಬ್ಬನಿದ್ದ. ಈ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಮಹಾಸತಿ ಚಂದಲೆ ರಾಜಮಾತೆಯ ತೊಡೆ ಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, 'ಅಕ್ಕನವರು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಬೇಕು, ಇನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತೆರಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸುಮಂಗಲಿಯ ಅಲಂಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತಾಗ್ನಿಗೆ ಬಲವಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ದುಮುಕಿ, ಮಹಾಸತಿಯಾದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಉಪನಯನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ್ದೇ, ವಿಜೃಂಭಣೆ ಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾದ್ದೇ! ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾನು ಕೂಡ ಊರಿಗೆ ಬಂದೆನಲ್ಲಾ! ಬಹುಶಃ ಈ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳಲೆಂದೇ ರಾಜ ಮಾತೆಯುರು ನನ್ನನ್ನು ಕರಸಿರಲೂ ಬಹುದು. ಎನ್ನುತ್ತ ಮಾರಸಿಂಗ ಮಯ್ಯ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಎದ್ದು ಮನೆಯ ಭೋಜನಶಾಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ನಡೆಯುತ್ತಾ, ಪತಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ, 'ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಾನೂ ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ವರ್ಚಸ್ವಿಯಾದ ಸುಂದರ ರೂಪು, ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆ ಉಳ್ಳ ಹುಡುಗ' ಎಂದರು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಎಂದರು: 'ಗಂಗರಾಜರೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಒಂದೆರಡಾ ವರ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಆ ಬಾಲಕನಲ್ಲಿ ಉದಾತ್ತವಾದ ಗುಣಗಳಿವೆಯೆಂದು.'

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಊಟದ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು.

§

ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪನಯನ ಮಹೋತ್ಸವದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಬಹು ಬಿರುಸಿನಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದವು. ವಿಶಾಲವಾದ ವಿಜಯಸಿಂಹಾಸನದ ಓಲಗಶಾಲೆ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಬಂಧುಬಳಗದವರಿಗೆ, ಸಾಮಂತರಿಗೆ, ಗುರುಶ್ರೇಣಿಯವರಿಗೆ, ವಿಪ್ರರಿಗೆ, ಪೌರರಿಗೆ, ಅರಮನೆಯ ದೇಶಕೋಶದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಆಹ್ವಾನಿತರಿಗೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಅವರವರ ಅಂತಸ್ತು, ಅಧಿಕಾರ, ಗೌರವಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸುಖಾಸನಗಳನ್ನು ಹಾಕ

ಲಾಗಿತ್ತು. ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞವೇದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಕುಲ ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ, ಆಚಾರ್ಯವರ್ಗದವರಿಗೆ, ವಿಪ್ರರಿಗೆ, ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ, ಅವನ ಪಿತೃಸಮಾನರೇ ಆದ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ, ಪೀಠಗಳನ್ನೂ ಸುಖಾಸನ ಗಳನ್ನೂ ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ಪೂಜೆಗೆ, ಹವನ ಹೋಮಾದ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಪುಷ್ಪ, ಫಲ, ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯ ಎಲ್ಲವೂ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದುವು.

ಓಲಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಏರ್ಪಾಡುಗಳೆಲ್ಲ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಿತ ರಾಗಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ರಾಣೀವಾಸದಲ್ಲಿ ರಾಜಮಾತೆಯವರು ಅಮಾತ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ತಂತ್ರಪಾಲ ಹೇಮಾದ್ರಿಯವರನ್ನೂ ವೀರದೇವ, ಅಚ್ಯುತದೇವ, ಗೋವಿಂದಪಂಡಿತ ರನ್ನೂ ಗೋಪ್ಯವಾದ ಒಂದು ಆಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಪಂಚಪ್ರಧಾನರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದ ಗಂಗರಾಜರು ಇನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ ವಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಅವರ ಆಗಮನವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಗಂಗರಾಜರು ಇವರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರು, ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರು. ಇವರದು ಉನ್ನತವಾದ ಗಂಭೀರ ಆಕೃತಿ. ಎರೆಯಂಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅನೇಕಾನೇಕ ಪುಂಡು ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನೂ ದೈವಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಜಾನುರಾಗಿಗಳಲ್ಲದ ದೇಶಹಿತೈಷಿಗಳಲ್ಲದ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳನ್ನೂ ದ್ರೋಹಿಗಳನ್ನೂ ಸದೆಬಡಿದು, ದೇಶ ವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ, ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದವರು ಗಂಗರಾಜರು. ಎರೆಯಂಗರ ತರುವಾಯ ಈಗಿನ ಪ್ರಭು ವಿಷ್ಣು ವರ್ಧನರಿಗೂ ಇವರು ಸರ್ವಸೇನಾಪತಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಮಹಾಪ್ರಧಾನರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಎರೆಯಂಗರ ಅವಸಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಂಗರಾಜರು ಅವರ ಬಳಿಯೆ ಇದ್ದರು. ಮರಣ ಸನ್ನಿಹಿತವಾದುದನ್ನು ಎರೆಯಂಗರು ಅರಿತು, ಆಗ ಇನ್ನೂ ಎಳೆಯರಾಗಿದ್ದ ಬಲ್ಲಾಳ, ಬಿಟ್ಟಿದೇವ, ಉದಯಾದಿತ್ಯ ಇವರು ಗಳನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಸತಿಯನ್ನೂ ಗಂಗರಾಜರನ್ನೂ ನೋಡಿ, 'ಇನ್ನು ನಾನು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತನ್ನಿರಿ' ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ಮಹಾರಾಣಿ

ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರು ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿ ಗದ್ಗದಕಂಠೆಯಾಗಿ, 'ನಾನು ಸಹ ಗಮಿಸುವವಳು. ನನಗೆ ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಏನು ಕೆಲಸ?' ಎಂದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಕುಗ್ಗಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ 'ದೇವಿ, ನಮಗಿಂತ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದಿನ ಜೀವನ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ರಾಜ್ಯದ ಕ್ಷೇಮ ಹೆಚ್ಚಿನದು, ಆದ್ದರಿಂದ ನೀ . . .' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾತು ಅರ್ಧದಲ್ಲೆ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಮರು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ದೀರ್ಘನಿಶ್ವಾಸದೊಂದಿಗೆ ಎರೆಯಂಗರು ದೇಹಮುಕ್ತರಾದರು.

'ಸಹಗಮಿಸುವೆ' ಎಂದು ಪುನಃ ಯೋಚಿಸಿದ ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕ ನವರನ್ನು ಗಂಗರಾಜರು ಬಹುವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, 'ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ, ಈ ಮಹಾರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಭಾರವನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಹಂಚಿ ಹೋದರು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿಯೆ ಸಮಾಧಾನ ದಿಂದ ಅಸುವನ್ನು ನೀಗಿದರು. ನೀವು ಈಗ ಸಹಗಮಿಸಿದರೆ, ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವರು ಯಾರು? ಯಾರನ್ನು ನಂಬುವುದು? ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಕಲ್ಲೋಲಗಳೇಳಬಹುದು. ದ್ರೋಹಿಗರು ಇದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸಹಗಮನದಿಂದ ಆ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಅತೃಪ್ತಿ ಆಗಬಹುದು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಕ್ಕನವರ ಸಹಗಮನವನ್ನು ತಡೆದರು.

ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರು ರಾಜೇಂದ್ರಚೋಳಪೃಥ್ವೀಕೊಂಗಾಳ್ವರ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಇರಕ್ಕುಪಾಲರ ಮಗಳು. ತೌರುಹೆಸರು ಅಮ್ಮಾಂಗದೇವಿ. ಎರೆಯಂಗರು ಒಮ್ಮೆ ಒರೆಯೂರಿನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಹೋಗಿ, ಹೊಯಿಸಳ ನೆಲವನ್ನು ದುರಾಕ್ರಮಮಾಡಿದ್ದ ತಮಿಳು ಚೋಳಸಾಮಂತನನ್ನು ಹಿಂದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಒತ್ತುತ್ತ, ತಿರುಚಿರಪ್ಪಳ್ಳಿಯ ವರೆಗೂ ಹೋಗಿದ್ದರು. ರಾಜ ತಂತ್ರಜ್ಞರಾದ ಗಂಗರಾಜರು ಇಂತಹ ತೊಂದರೆಗಳು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಬರ ದಂತೆ ಮಾಡಲು, ಈ ಚೋಳರಾಜಕುವರಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ಎರೆ ಯಂಗರಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ತಮಿಳು ಚೋಳರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಕೆಲಕಾಲ ಸಮಾಧಾನವೇರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮಡದಿಯನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಮೊದಲುಮೊದಲು 'ಹೇ ಚೋಳ ಜೇವಿ!' ಎಂದೇ ಸಂಬೋಧಿಸಿದರು. ಚೋಳದೇವಿ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾದಾಗ 'ಮಹಾದೇವಿ' ಎಂಬ ಹೊಸ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಧರಿಸಿದರು.

ಮದುವೆಯಾದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರು ಒಮ್ಮೆ ಗಂಗರಾಜರೊಡನೆ 'ಭೀಷ್ಮರು ಅಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಂದರೆ! ಇನ್ನು ಅಂಬೆ, ಅಂಬಾಲಿಕೆ?' ಎಂದು ಹಾಸ್ಯವಾಡಿದರು. ವಾಕ್ಚತುರರಾದ ಗಂಗ ರಾಜರು ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ನಕ್ಕು, 'ಅಂಬಾಲಿಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ತಂದು ತಮಗೆ ಸವತಿಯಾಗಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಂಬೆ ಮಾತ್ರ ಆಗದು . . . ಆಗದು." ಎಂದರು.

ಪತಿ ಪರಂಧಾಮುವನ್ನೈದಿದ ಮೇಲೆ ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರು ಗಂಗರಾಜರನ್ನು ಮಹಾಸಚಿವಸ್ಥಾನಕ್ಕೊ ತಂದುಕೊಂಡರು. ಆಗ ಪಂಚ ಪ್ರಧಾನರಲ್ಲಿ ಗಂಗರಾಜರೇ ಮಹಾಸಚಿವರಾದರು. ಸರ್ವಸೇನೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಆಧಿಪತ್ಯವೂ ಅವರಿಗೇ ಸೇರಿದ್ದಿತು.

ಇಂತಹ ಗಂಗರಾಜರ ಆಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು, ರಾಜ ಮಾತೆಯ, ಇತರ ಪ್ರಧಾನಿಗಳ ಈ ಸಭೆ. ಗಂಗರಾಜರು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ಬಂದರು. ಬಂದವರು ಕಾಲಮೀರಿ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಸಭೆಯವರ, ರಾಜಮಾತೆ ಯವರ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ತಂತ್ರಪಾಲ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು ಗಂಗರಾಜರ ಬಳಿ ಕುಳಿತು, ರಾಜಮಾತೆಯವರ ಆಂತರ್ಯ ವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, 'ಉಪನಯನ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಂತರ, ರಾಜ ವರ್ಗದವರ, ಉನ್ನತ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರ, ಯಶೋವಂತರಾದ ವಣಿಜರ, ನಾಗರಿಕರ ಆಗಮನವನ್ನು ಕೋರಿರುವುದು ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೆ' ಎಂದರು.

ಗಂಗರಾಜರು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ ಅನಂತರ ತಲೆದೂಗಿ 'ಆಗಬಹುದು, ಅಕ್ಕನವರದು ಸರಿಯಾದ ಯೋಚನೆ' ಎಂದರು. ಹಲವಾರು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳ ಚರ್ಚೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಗಂಗರಾಜರು ಅಕ್ಕನವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, 'ಅಕ್ಕನವರ ಆಶೆ ಕೈಗೂಡಲಿ. ತಮ್ಮ ದ್ರಾವಿಡಬುದ್ಧಿಸೂಕ್ಷ್ಮಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದೆ. ಈ ವಿಷಯ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಬಾರದು ತಾನೆ?' ಎಂದರು.

"ಉಂಟೆ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಮೇಯವಾದರೂ ಏನಿದ್ದಿತು? ರಾಜವಂಶವೃದ್ಧಿಗೆ ಒಂದು ಕುಸುಮ ವಾದರೂ ಆಗಬೇಕಲ್ಲ? ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ನಡಸುತ್ತಿರುವ ನೀವುಗಳು ಇದನ್ನು ಯೋಚಿಸಬೇಡವೆ? ಅಕಾಲಮೃತ್ಯು ವಿಗೆ ತುತ್ತಾದ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯಮಕ್ಕಳು ಬಲ್ಲಾಳರಾಜರಿಗೆ ಒಂದು ಗಂಡು

ಮಗುವಾಗಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಯಾವ ಯೋಚನೆಯೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮೂವರು ಸೊಸೆಯರ ಮಡಿಲೂ ಬರಿದಾಯಿತು. ಅದೆಲ್ಲ ನೆನಸಿಕೊಂಡಷ್ಟೂ ದುಃಖ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. 'ದ್ವಾರವತಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮಮಾಡಿದಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗೆ' ಎಂದು ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದು ಪೌರುಷ ಕೊಚ್ಚಿದ ಆ ಸಂತಾರರಾಜ ಮಾಳವ ಜಗದ್ದೇವ . . . ಆ ಚಾಲುಕ್ಯಸಾಮಂತ, ಅವನ ಪೌರುಷವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಎದೆಗೆಡದೆ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು, 'ಅವ್ವೆ, ನಿಮ್ಮ ಪಾದದಾಣೆ ಆ ಖಳನನ್ನು ನಾವು ತುಂಡಿಸಿಯೆ ಬರುವೆವು' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಉಡುಗಿಹೋಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಟ್ಟು, ರಣರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಮತ್ತವಾರಣಗಳು ಜೊಂಡನ್ನು ಕಿತ್ತು ಚೆಲ್ಲಾಡುವಂತೆ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಸವರಿ, ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿದ ಆ ಜಗದ್ದೇವನ ಬಾಯಲ್ಲಿ 'ದೇಹಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿ, ಅವನ ಜಂಬದ ಎದೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಅನರ್ಘವಾದ ಪಚ್ಚೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ವಿಜಯೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಗರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ನಮಗೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, 'ಅವ್ವೆ, ಇದೊ ಆ ಖಳನ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪಚ್ಚೆ' ಎಂದು ನಮಗೊಪ್ಪಿಸಿದ ದಿನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರೆಯುವುದು? . . . ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರ ಅಂತ್ಯವನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಕ್ರಗೊಟ್ಟ, ತಲೆಯೂರು, ಕೋಳಾಲ, ಚಂಗೇರಿ, ಹಂಜೇರು, ಈ ಊರುಗಳ ರಾಜರೂ ನಾಯಕರೂ ದ್ರೋಹಿಗರಾದಾಗ, ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೂ ಆಗ ಅಧೈರ್ಯಪಟ್ಟಾಗ, ಅಣ್ಣದಿರು ನೀವು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಸದೆಬಡಿದು, ಇನ್ನೆಂದಿಗೂ ಅವರು ತಲೆಯೆತ್ತದಂತೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆ? ಈ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿ, ದೇಶಸೇವೆ ನಮ್ಮ ನೆನಪಿನಿಂದ ಅಳಿಸಿಹೋಗಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ನಮ್ಮ ದುರ್ದಿನಗಳು ಕಳೆದವೆ! ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವರ್ಷವೆ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯಮಕ್ಕಳು ಬಲ್ಲಾಳರಾಜರು ಕೆಟ್ಟಗ್ರಹದ ಉಲ್ಬಣೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸತ್ತರಲ್ಲ, ಆಗಲೂ ನಿಮ್ಮ ಸಮಾಧಾನವೇ ನಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಆತನ ಮೂವರು ಪತ್ನಿಯರಿಗೆ, ಒಂದೇ ತಾಯಿಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ದುರ್ಗತಿ, ಘೋರದುಃಖ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಮ್ಮ ಎರಡನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಬಿಟ್ಟಿದೇವ, ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರು, ಹೆಣ್ಣುಜನ್ಮವೆ ದುಃಖಸಾಗರವೆಂದೆಣಿಸಿ ತಾವು ಮದುವೆಯಾಗೆ

ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ, ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಅವರ ನಿರ್ಧಾರ ಇನ್ನೂ ಆ ದುಃಖದ ಮೇಲೆಯೆ ನೆಲಸಿದೆ. 'ಅವ್ವೆ, ಇತರ ಆತ್ಮಗಳು ನಮ್ಮ ದೆಸೆಯಿಂದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಬಾರದು. ಅತ್ತಿಗೆಯರ ದುಃಖ ನಮ್ಮಿಂದ ನೋಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿಂಧಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಇರುವರಾದರೂ, ನಮ್ಮೆದೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುವಂತಿದೆ. ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ ನಮಗೆ ಸಿಂಹದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಂತಿದೆ. ನೆಮ್ಮದಿ ಇಲ್ಲ. ಎದ್ದರೆ, ಕುಳಿತರೆ, ಹೋದರೆ, ಬಂದರೆ, ಅನ್ನದಲ್ಲಿ, ನೀರಲ್ಲಿ, ಹಾಲಲ್ಲಿ, ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ರಣದಲ್ಲಿ, ಆಪ್ತರೆಂದೂ ಹಿತವರೆಂದೂ ನಂಬಿದವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಹೇಗೆ ಆಹುತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದು ಮೃತ್ಯುವು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ನಮಗೆ ಮದುವೆ ಬೇಡ. ತಮ್ಮಯ್ಯ ಉದಯಾದಿತ್ಯರಿಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಮದುವೆಮಾಡಿರಿ. ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಗಂಡುಮಗುವಾದರೆ ಅದು ನಮಗೆ ಆದಂತೆಯೇ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ನಮಗೂ ಸಾಕಾಯಿತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಮ್ಮ ಕಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಉದಯಾದಿತ್ಯರಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿದರೆ ಸರಿ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಆಗ ಮೃತ್ಯು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಕಿಚ್ಚೊಡ್ಡಿತು. ಅಣ್ಣದಿರೆ, ನೀವರಿಯಿರೆ? . . . ಕೆಲವತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮೂರನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ವಿಷಜ್ವರಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದರು. ಹೀಗೆ ದುಃಖ ಪರಂಪರೆಗಳು ಬಂದು ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೀರು ಬತ್ತಿಹೋಯಿತು. ಸಾವಿನ ಮೇಲೆ ಸಾವು, ಭಯದ ಮೇಲೆ ಭಯ; ಅನ್ನ ಬೇಡ, ನಿದ್ರೆ ಬೇಡ. 'ಬೀದಿಯ ತಿರುಕರು ನಮಗಿಂತ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲದವರು, ಸಂತೋಷಚಿತ್ತರು' ಎನ್ನಿಸಿತು ನಮಗೆ. ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರು ಹೇಳಿದ ಮಾತು: 'ಅವ್ವೆ, ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತವರ ತಲೆ ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮುಂಡದಿಂದ ಕಳಚಿ ಉರುಳುವುದೊ ಹೇಳಲಾಗುವುದೆ!' ಎಂದದ್ದು ಎಷ್ಟು ನಿಜ! ಎಷ್ಟು ನಿಜ! ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ನೆಮ್ಮದಿ ಇಲ್ಲ. ಈ ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಚಿತ್ತಭ್ರಮಣೆಯಾದೀತು. ಒಂದೇ ಒಂದು ಆಶೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ಜೀವ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದೆ. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ, ವಂಶಾಭ್ಯುದಯಕ್ಕೆ ದೈವವು ಒಂದೇ ಒಂದು ಗಂಡುಮಗು

ವನ್ನಾದರೂ ಕರುಣಿಸಿದರೆ ಸಾಕು. 'ಈ ದುಃಖವನ್ನೆಲ್ಲ ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿದ್ದುದು ಇದೊಂದಕ್ಕಾಗಿ' ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಅವರ ಮನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವ ಹೆಣ್ಣು, ಅವರ ಪತ್ನಿಯಾಗಿರಲು ಹುಟ್ಟಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ಇದೆಯೊ ಇಲ್ಲವೊ? ಒಂದುವೇಳೆ ಈ ನಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವುದಾದರೆ ನಾಳೆಯೆ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ತಪಸ್ಸು ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ, ದೈವವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ದೇವರು ಸತಿಯನ್ನೇ, ಸಂತತಿಯನ್ನೇ ಅವರ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯದಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಯಾರು ತಾನೆ ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು? ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದೇ ಈ ಉಪನಯನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆವು. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಪಂಚ ಪ್ರಾಣಗಳು ನೀವು, ಹೆಚ್ಚು ಕರ್ತವ್ಯಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವವರು ನೀವು. ನಾವು ಈಗ ಅಣ್ಣಂದಿರಿಗೆ ಹೇಳುವುದು ಇಷ್ಟೆ: ನಾಳೆ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಧಾರಣೆಯಾದನಂತರ ವಟುವಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ವಟುವಿನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳ, ಅವರ ಕುಟುಂಬಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡಿರಿ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಒಂದು ಕನ್ಯೆಯಾದರೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದೀತೇನೊ ನೋಡೋಣ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಮನಸ್ಸುಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳ ಕಣ್ಮನಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಲಿ. ನೀವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವರು. 'ಅಕ್ಕ'ನೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ನಮಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವ. ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇನೆ: ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನು ಯಾವ ಪುರುಷನಿಗೆ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದು ವಿಧಾಯಕಮಾಡಿರುವನೊ, ಪ್ರಾಪ್ತಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನೇ ಆ ಸ್ತ್ರೀಗೂ ಆ ಪುರುಷನಿಗೂ, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕಣ್ಮನಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸುವ, ಅಪೇಕ್ಷೆಪಡುವ, ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೆಂದು ಅರಿಯುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕರುಣಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ನೀವುಗಳು, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ, ಹಾಗೂ ನಿರ್ಲಿಪ್ತರಂತೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ದೇವರು ನಮ್ಮ ಹೃದಯದ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ನಡಸಿಕೊಡಲಿ" ಎಂದರು ರಾಜಮಾತೆ.

'ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳು ನೀವು' ಎಂದು ರಾಜಮಾತೆಯವರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ, ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದ, ಆ ಪ್ರಧಾನರಿಗೆ ರಾಜಮಾತೆಯ ಮಾತುಗಳು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪ ಉಂಟುಮಾಡಿದುವು. ಗಂಗರಾಜರೂ ಇತರ ಪ್ರಧಾನರೂ ಹೊರಡುವಾಗ ರಾಜಮಾತೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, 'ಅಕ್ಕನವರ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ನೊಂದಿದೆ. ಹೇಳಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವಿರಿ. ಇನ್ನು ತಾವು ವಿಶ್ರಮಿಸಿರಿ. ನಾಳಿನ ಕೆಲಸಗಳು ಬಹಳವಿರುವುವು. ತಾವು ಇಷ್ಟು ನೋವಿನಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ನಮಗೆ ದುಃಖವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದೇ ಇದನ್ನು ನಾವು ಮಾಡುವೆವು. ಇನ್ನು ನಮಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ದಯಪಾಲಿಸಿರಿ' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ರಾಜಮಾತೆ 'ಸಂತೋಷ. ಈಗ ನಮ್ಮ ಹೃದಯ ಹಗುರಾಯ್ತು. ಇದೇ ಮೊದಲ ಶುಭ ಸೂಚನೆಯೆಂದು ನಾವು ನಂಬುಗೆಗೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗಂಗರಾಜರನ್ನೂ ಪ್ರಧಾನರನ್ನೂ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು.

§

ಅನಂತರ ರಾಜಮಾತೆ ವಾಸಂತಿಕಾ ದೇವಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ದೇವಿಯ ಆಲಯಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರುವೆವೆಂದು ಮೊದಲೆ ಇಂದ್ರರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ್ದರು.

ವಾಸಂತಿಕಾ ದೇವಾಲಯದ ಇಂದ್ರರು ನಾಗಪಂಡಿತರು. ಎರೆಯಂಗರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅವರು ಅದೆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ಇದ್ದವರು. ವಾಸಂತಿಕಾ ದೇವಿ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜರ ಕುಲದೇವತೆ. ಹೊಯಿಸಳ ವಂಶದ ಮೂಲ ಪುರುಷ ಸಳ. ಸಳ ಸುದತ್ತನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಜೈನ ಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯ. ಈ ಮುನಿ ವಾಸಂತಿಕಾದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು, ವ್ರತ ನಿಯಮ ನಿಷ್ಠೆಗಳಿಂದ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು, ತನ್ನ ಊರಾದ ಶಶಕಪುರದಲ್ಲಿ ದೇವಿಯ ಆಲಯದ ಮುಂದೆ ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆಗ ದೇವತೆ ಈ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನ ಮನಃಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಒಂದು ಹೆಬ್ಬುಲಿಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ, ಈ ಗುರು ಶಿಷ್ಯರ ಮೇಲೆ ಹಾರಲು ಹವಣಿಸಿತು. ಮುನಿಯೂ ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವೆನೆಂದೆ

ಣಿಸಿ, 'ಪೊಯ್ ಸಳ!' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸಳನ ಕೈಗೆ ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಲೋಹದ ಚಾಮರದಂಡವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. 'ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ಸಳ ಆ ಹೆಬ್ಬುಲಿಯನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಎದುರಿಸಿ, ಆ ಲೋಹದಂಡದಿಂದಲೇ ಹುಲಿಯ ನೆತ್ತಿಯನ್ನು ಒಡೆದು ಕೊಂದ. ಗುರುವೂ ಶಿಷ್ಯನೂ ಶೌರ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದರು. ದೇವಿಯು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಲಿದಳು.

ಸಳನ ಧೈರ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಸುದತ್ತ ಮುನಿ ಇಂತಹ 'ಪುರುಷ ಗುಣಗಳು ರಾಜನಿಗೆ ತಕ್ಕುವು, ಇವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಗೈಸುವೆ'ನೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಸಳನಿಗೆ 'ನೃಪಕಾಮ' ನೆಂಬ ಹೊಸ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಹೆಬ್ಬುಲಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕೊಂದು ದನ್ನೇ ಲಾಂಛನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಶಶಕಪುರವನ್ನೇ ರಾಜಧಾನಿಯ ನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಧನಕನಕ ವಸ್ತುವಾಹನಗಳನ್ನು ದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಶೇಖರಿಸಿ, ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಜನಗಳನ್ನು ಮುನಿಯು ಭಕ್ತಿಪ್ರಜೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಪಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ನೃಪಕಾಮ ನಿಗೆ 'ಮಲಪರೊಳ್‌ಗಂಡ'ನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದನು.

ಹೀಗೆ ಕುಲಕ್ರಮಾಗತವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ವಾಸಂತಿಕಾ ದೇವಿಯ ಪೂಜೆ ಯನ್ನು ರಾಜಮಾತೆ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಇಂದಿನ ಪೂಜೆ ಅರಿಕೆಯ ಪೂಜೆಯಾಗಿತ್ತು. ನಾಗಪಂಡಿತರು ದೇವಿಯ ಪೂಜೆಗೆ ಅಂದು ಅತಿಶಯ ದೀಪಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದ್ದರು.

ರಾಜಮಾತೆಯವರ ಮೇನೆ ದೇವಿಯ ಆಲಯದ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ನಾಗಪಂಡಿತರು ರಾಜಮಾತೆಯವರನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಮರ್ಯಾದೆ ಗಳಿಂದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಂದಿನ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿ ಯಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಜಮಾತೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಮನ ಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ "ತಾಯೆ, ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿ, ನಿನ್ನ ಮಗು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ನಡಸು, ವಂಶಾಭ್ಯುದಯವಾಗುವಂತೆ ಕರುಣಿಸು. ಈ ಕುಲದ

ರಕ್ಷಣೆ ನಿನ್ನದು, ಈ ರಾಜ್ಯ ನಿನ್ನದು. ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದ ಸೂಚನೆಯೆ ಎಂಬಂತೆ ಹೋದ ಶುಕ್ರವಾರ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅರಿಕೆ ಹೊತ್ತು, ಅದೇ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ 'ಇದೋ, ಇವಳೇ ನಿನ್ನ ಸೊಸೆ!' ಎನ್ನುವಂತೆ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ತಂದು ತೋರಿಸಿದೆ. ಆ ಕನ್ನೆಯನ್ನೇ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕೊಡು ತಾಯೆ. ಸಂತೋಷದಿಂದ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ; ಬೆಂದಿರುವ ನನ್ನ ಒಡಲಿಗೆ ಇದಿಷ್ಟು ತಂಪನ್ನಾದರೂ ನೀಡು ತಾಯೆ!" ಎಂದು ದೀನತೆ ಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಜಮಾತೆಯ ಕಣ್ಕೊನೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿಟ್ಟಿತು. ನಾಗಪಂಡಿತರಿಗೆ ಇದು ಗೋಚರವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಂಗಳಾ ರತಿ ಆದನಂತರ ರಾಜಮಾತೆಯರಿಗೆ ಶೇಷೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತ ನಾಗ ಪಂಡಿತರು 'ಮಾತೆಯವರ ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗುವುವು. ದೇವಿಯ ವರದ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಪುಷ್ಪವು ತಾನಾಗಿ ಶೇಷೆಯ ತಟ್ಟೆಗೆ ಉರುಳಿತು. ದೇವಿಯ ವರವೆಂದೇ ಇದನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕುದು' ಎಂದರು.

ರಾಜಮಾತೆ ಅದನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕಣ್ಣುಗಳಿ ಗೊತ್ತಿಕೊಂಡು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ "ತಾಯೆ, ನಿನ್ನ ಕರುಣೆ ಅಪಾರ. ನೀನು ವರವಿತ್ತೆಯೆಂದೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ" ಎನ್ನುತ್ತ ದೇವಿಗೆ ಪಂಚಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಸಂತೋಷಚಿತ್ತರಾಗಿ ಅರ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಒಡನೆಯೆ ತಮ್ಮ ಕುಮಾರರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು "ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಈಗತಾನೆ ವಾಸಂತಿಕಾದೇವಿಯ ಆಲಯದಿಂದ ಬಂದೆ. ಶೇಷೆ ಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದು ದೇವಿಯು ವರದಹಸ್ತದಿಂದ ಕರುಣಿಸಿದ್ದ ಪುಷ್ಪಪ್ರಸಾದವನ್ನು ತನಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೊಟ್ಟರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಸುಮ್ಮಾನದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೊತ್ತಿ ಕೊಂಡು "ಅವ್ವೆ, ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಬಿಡುವುಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೇವಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರೇ! ಬಹು ಸಂತೋಷ. ನನಗೆ ಹೋಗಲಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಕರೆಕರೆ ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿರಿಯರು ಹೋಗಿ ಬಂದುದು ನಾನೇ ಹೋಗಿ ಬಂದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚೇ ಆಯಿತು.

ನಾಳೆ ಉಪನಯನ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ದೇವಿಯ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಕುಂಭ, ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತ ಮುತ್ತೈದೆಯರ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವೃಂದದೊಂದಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಸಕಲ ಮರ್ಯಾದೆಗಳೊಡನೆ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳ ಸಮೇತ ಬಿಜಯಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾಗಪಂಡಿತರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿ ಆಯಿತು. ಅವ್ವೆ, ಇಂದು ನಿಮ್ಮ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಹು ಸಡಗರದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳ ಉತ್ಸವಗಳು ನಡೆದೇ ಬಹುಕಾಲವಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಅಣ್ಣಂದಿರ ಮದುವೆಯ ದಿನಗಳ ಸಡಗರವನ್ನು ಇಂದು ನೆನಪು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ ದುಃಖಗಳೇ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಂದುವಲ್ಲವೆ? ಅವ್ವೆ, ನಿಮ್ಮ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಕಂಡು ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಾದವು. ನೀವು ತೃಪ್ತಿಹೊಂದಿದರೆ, ನೀವು ನಕ್ಕರೆ, ನಮ್ಮ ಬೊಕ್ಕಸ ಭಂಡಾರಗಳು ಉಕ್ಕಿಹರಿದಾವು. ಇನ್ನಾದರೂ ಬರುವ ದಿನಗಳು ನಮಗೆ ಶುಭವನ್ನು ತರಲಿ. ಅವ್ವೆ, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬೆಳಗಿನ ಕೆಲಸಗಳು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಇವೆ. ಇನ್ನು ನೀವು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿರಿ." ಎಂದರು.

ರಾಜಮಾತೆ ಹೇಳಿದರು: "ಇಂತಹ ಸುಖದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ದುಃಖದ ದಿನಗಳಲ್ಲಂತೂ ಮೊದಲೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬೆಳಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಂದುದನ್ನು ಕಂಡು, ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ, ಪರರಾಜ್ಯದವರೂ ಮೆಚ್ಚುವಂತಾಯ್ತು. ಮಗುವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ಬಿಡಬೇಕು. ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವು ವಿದ್ಯಾವಿನಯಸಂಪನ್ನನಾದರೆ, ಶೌರ್ಯವಂತನಾದರೆ ನಿನಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಭುಜವಾಗುವುದು, ಅಪ್ಪಾಜಿ. ನಿನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಪಿತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಮ ದಂಡಾಧೀಶರು ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಮೋಘ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ರಾಜ್ಯಶ್ರೀಯನ್ನು ದಶಮುಖ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಅಂಥವರ ಪುತ್ರನಿಗೆ ನಾವು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ, ಎಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೇ. ಮಗುವನ್ನು ಯಾರು ಕಂಡು ಮಾತನಾಡಿಸಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ತುಂಬಿಬರುತ್ತವೆ. ಅಪ್ಪಾಜಿ, ನಾಳೆಯ ದಿನ ನೀನೆ ವಟುವಿಗೆ ತಂದೆ

ಯಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಗುರುಗಳು ಹಾಗೆಂದೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರಸಿದೆ. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಉತ್ಸವಗಳು ನಡೆದು ಬಹುಕಾಲವಾಯ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ನಾಗರಿಕರನ್ನೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನೂ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಕರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವರವರ ಅಂತಸ್ತು ಗೌರವಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ನಡಸಬೇಕು. ಅಮಾತ್ಯರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಆಗಲೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನೂ ಒಡನಿದ್ದು, ಲೋಪದೋಷಗಳು ಬಾರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಡಕೆಗೆ ಹೋದ ಮಾನ ಆನೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಬಾರದು ಎಂಬುದು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ವಟುವಿಗೆ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಧಾರಣೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಹಿರಿಯರ, ವಿಪ್ರರ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ನೀನೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಸಿ, ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅಪ್ಪಾಜಿ, ನಾಳಿನ ಸಂತೋಷಕ್ಕಿಂತ ಲಕ್ಷ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಬೇಗನೆ ನನಗೆ ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕು. ಪತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಂತೆ ಇಬ್ಬರು ಬೆಳೆದ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಕಡೆಗೆ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನನಗೆ, . . . ಅಪ್ಪಾಜಿ . . . ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಂತೋಷವನ್ನಾದರೂ ಉಂಟುಮಾಡುವವನಾಗು. ಎಲ್ಲ ಹೆತ್ತ ಕರುಳುಗಳ ಆಶೆಯೂ ಇಷ್ಟೆ. ನಿನಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಗಂಡುಮಗುವಾಗಲಿ. ಇದಿಲ್ಲವಾದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯೆಲ್ಲಿಯದು?"

"ಇಂತಹ ಸಂತೋಷಸಮಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖಗಳನ್ನೇಕೆ ನೆನಪುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಿರಿ, ಅವ್ವೆ? ನಿಮ್ಮ ಸಂತೋಷಕ್ಕೇ ನಾನು ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೆ, ಪ್ರಜೆಗಳ ನೆಮ್ಮದಿಸುಖಗಳಿಗಾಗಿ ಕಂಕಣ ತೊಟ್ಟೆ. ಅಣ್ಣದಿರು ಇದ್ದಿದ್ದರೆ . . . ಅವ್ವೆ . . . ಅವರ ಒಂದೊಂದು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ನೀವು ಮಡಿಲೊಳಿಟ್ಟು ಆನಂದಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ನನಗಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಈ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು ತಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಿಂದೆ ಹಲವು ಸಲ ಅಂದುದನ್ನೆ ಪುನಃ ಅನ್ನಲೆ? ನರಪತಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರಿಗೆಲ್ಲ ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಪ್ರಾಣಭಯವಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಯುದ್ಧವೊ? ಯಾರ ಕತ್ತಿಯೊ? ಯಾರ ಬಾಣವೊ? ಯಾವ

ವಿಷವೊ? ಯಾರ ದ್ರೋಹವೊ? . . . ನೀವು ಅತ್ತಿಗೆಯವರ ದುಃಖವನ್ನು ಅರಿಯದವರೆ?"

"ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಈ ಪುಕ್ಕಲು ಮಾತುಗಳು ನಿನಗೆ ಸಲ್ಲವು. ವೀರರು ಸಾವು ಎನ್ನುವ ಪದವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸರು, ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕವಿದ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಅನುಭವಿಸಿ, ನನ್ನ ಹೃದಯ ಕಲ್ಲಾಯ್ತು. 'ಇಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೇನಿದೆ?' ಅನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ನೊಂದು ರೋಸಿತು. ಸುಖಕ್ಕೆ ಹಿಗ್ಗುವುದೂ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕುಗ್ಗುವುದೂ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ. ಸುಖವನ್ನೂ ದುಃಖವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಭಾವದಿಂದಲೇ ಕಾಣುವ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರ ಸ್ಥಿತಿ ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯರು ಕಟ್ಟಿ ನಡಸಿದ ರಾಜ್ಯ ನಿನ್ನ ನಂತರ ದಕ್ಷರಾದ ನಿಮ್ಮ ರಕ್ತದವರಿಗೇ ಸೇರಬೇಕು. ಇತರರ ಕೈಸೇರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭೆಯಾಗಬಹುದು, ಧರ್ಮಕ್ಷೋಭೆಯಾಗಬಹುದು. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯ, ಧರ್ಮಗಳ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡಸಿ ಲೋಕಕ್ಷೇಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಆಳಿದ, ಶಿಬಿ, ಯಯಾತಿ, ಪುರು, ಮಾಂಧಾತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಇರುವವು ಸೊಕ್ಕಿದ ಕೋಣಗಳು, ಅಥವಾ ಹೆಬ್ಬುಲಿಗಳು. ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಂತಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳು ಅವುಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಬಾರದಲ್ಲ?"

"ಅವ್ವೆ, ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಬಹು ನೊಂದಿದೆ. ತಡೆಯಲಾರದಷ್ಟು ದುಃಖಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಒಂದೇ ಒಂದು ಆಶೆಯಿಂದ ಇದು ವರೆಗೆ ಜೀವವನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಿರಿ. ನಾನು ಇದನ್ನು ಅರಿಯದವನೇನಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಹೆತ್ತೊಡಲುಗಳಿಗೂ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳಿಂದ, ಯಶೋವಂತರಾಗಿ, ದೀರ್ಘಾಯುಗಳಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಹೆತ್ತ ತಂದೆಗೆ, ತಾನು ಉತ್ತ ನೆಲ, ಕಟ್ಟಿದ ಮನೆ, ಬೆಳಸಿದ ಹಯನು, ಮಾಡಿಟ್ಟ ಐಶ್ವರ್ಯ ಇವು ಪೋಲಾಗ ಬಾರದು, ವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕು, ಮಕ್ಕಳು ದಕ್ಷರಾಗಬೇಕು, ಮನೆಯ ಹೆಸರು ಉಳಿಯಬೇಕು ಎಂಬ ಆಶೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಪೂಜ್ಯರಾದ ನನ್ನ ತಂದೆಗಳು ಇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಹೋದಾಗ ಸಹಗಮಿಸುವುದು ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಳಸಿ ದೊಡ್ಡವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು

ಹೆಚ್ಚಿನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಜೀವನವನ್ನು ನಮಗಾಗಿ ತಡೆದಿಟ್ಟರಿ. ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡ ಅಣ್ಣದಿರು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಈ ರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನಾವು ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ದೈಹಿಕ ಸುಖಾದಿಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಎಡೆಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲಿರಿ. ಇಷ್ಟು ಅಗಾಧವಾದ ರಾಜ್ಯ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಾನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸಾಲದೆ? ಈ ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತ ರೋತ್ತರ ರಕ್ಷಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ದಕ್ಷರಾದವರು ಬೇಕಾಗುವರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನರಿಯೆನೆ? ಅವ್ವೆ, ಕುವರ ವಿಷ್ಣು ನಮ್ಮ ಮಗುವಲ್ಲವೆ? ರೂಪು, ಗುಣ, ಧೈರ್ಯ, ಸಾಹಸ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಡಮೆಯೆ? ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿಗೇ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದರಾಯಿತು."

"ಅಪ್ಪಾಜಿ, ನಿನ್ನ ಹೃದಯದ ಔದಾರ್ಯ ಮೇರೆಯಿಲ್ಲದ್ದು. ಕುವರ ವಿಷ್ಣು ನಮ್ಮ ಮಗುವೆ, ನಿಜ. ಆದರೆ ಆ ರೀತಿ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟುವ ನೀತಿಯನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತರುವುದು ನಮ್ಮ ವಂಶಜಾತರೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದಾಗ ಮಾತ್ರ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭವೇನೂ ಈಗ ಸಂಭವಿಸಿಲ್ಲ. ಹೊಯಿಸಳ ರಕ್ತವೇ ಬತ್ತಿಹೋದಾಗ ಬೇರೆ ಮಾತು . . . ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಕಟುವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ ಹೂವಿನಂತಹ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ನಿನಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತಾಯಿಯಾದ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳೂ ನೀನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ 'ಒಲ್ಲೆ'ನೆಂಬ ಮಾತು ಇನ್ನು ಬೇಡ. ನಿನಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಮನೆಗೆ ಸೊಸೆಯಾಗಿ, ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ತಾಯಾಗುವ ಸೌಭಾಗ್ಯೆ ಯಾರಾದರೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ತಿಳಿಸು. ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ತಂದರೆ ಬಹು ತೊಂದರೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಗಂಗರಾಜರು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆ ತಂದು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಲಗ್ನಮಾಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ತೊಡಕು ಕೋಟಲೆಗಳನ್ನು ಗಂಗರಾಜರೆ ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಇನ್ಯಾರ ಕೈಯಲ್ಲೂ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದೈವವಶಾತ್ ನನಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಗಿಂತ ಸೇರಿದ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಯಿತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಹೆಣ್ಣೆ ನಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಅನುಭವಿಸಿ

ದವರಿಗೆ ಇದು ವೇದ್ಯ . . . ಬಹಳ ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದೇನು? ಇನ್ನು ಕಾಲ ತಳ್ಳುವ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಬೇಡ. ನಿನಗೂ ಮದುವೆಯ ವಯಸ್ಸು ಮೀರಬಾರದಲ್ಲ? 'ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯೆ ಇತ್ತ ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳಲಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ದೋಷಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಗುರಿಪಡಿಸಬೇಡ. ಗಂಗರಾಜರು ನಿನ್ನ ಮದುವೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಅವರ ಆರೋಪ. 'ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳು ತಾಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಯಾರ ಪಾಲು ಮಾಡಿ ಹೋಗುವುದು?' ಎಂದು ಗಂಗರಾಜರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಪಾಡದಿದ್ದರೆ ಕಟುಕರ ಕೈಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಂತೆಯೇ. ಪುಂಡು ಪಾಳೆಯಗಾರರೂ, ದ್ರೋಹಿಗ ಸಾಮಂತರೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ರಾಜ್ಯಶ್ರೀಯನ್ನು ದೋಚಲು ಸಮಯನಿರೀಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಸೈನ್ಯಗಳು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ದೇಶರಕ್ಷಣೆಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಎಲ್ಲ ದೇವರುಗಳೂ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಳೆ ಬಂದು, ಬೆಳೆ ಬೆಳೆದು, ಪ್ರಜೆಗಳೂ ದೈವಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದಾರೆ. 'ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯ ರಾಮರಾಜ್ಯ'ವೆಂದು ಜನರು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನಾನೇ ಕಿವಿಯಾರ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅಪ್ಪಾಜಿ, ನಿನ್ನ ಯಶಸ್ಸು, ಧರ್ಮಗುಣ, ಉದಾರತೆ, ರಾಜನೀತಿ, ನ್ಯಾಯ ಅನ್ಯಾಯ ವಿಚಕ್ಷಣೆ, ಕಠಿಣ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿವೆ. ಆದರೂ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮುತ್ತೈದೆಹೆಣ್ಣು ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಎಲ್ಲ ಸಂತೋಷಗಳನ್ನೂ ಮೆಟ್ಟನಿಂತಿದೆ. ಅಪ್ಪಾಜಿ, ನನಗಾಗಿ, ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪಬೇಕು.

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಜಮಾತೆಯ ಕಣ್ಣೀರು ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಯಿತು, ಧ್ವನಿ ಗದ್ಗದಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಹೃದಯ ನೀರಾಗಿ, ತಟ್ಟನೆ ತಮ್ಮ ಉತ್ತರೀಯದಿಂದ ತಾಯಿಯ

ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒರಸಿ, "ಅವ್ವೆ, ಆಗದು, ಆಗದು. ಕಣ್ಣೀರು ಆಗದು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸುಖವಾಗಲೆಂದು ನಾನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಇಷ್ಟು ದೂರ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಒಲ್ಲೆ ಎನ್ನಲಾರೆ. ಅವ್ವೆ, ಸಂತೋಷದ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರು ತಂದುಕೊಂಡಿರಲ್ಲಾ ಎಂದು ನನಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಿಮಗೆ ಮನ ಒಪ್ಪಿದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಮನೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಆಯ್ಕೆಯೇ ನನಗೆ ಪೂರ್ಣಸಮ್ಮತ. ಈ ಭಾರ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಾಕುವುದು ಬೇಡ. ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಿಗಿಲ್ಲದ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ವಿಮರ್ಶನ ಶಕ್ತಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿರಿ." ಎಂದರು.

ಪ್ರಭುಗಳ ಈ ಒಪ್ಪಿಗೆಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಸುಖದ ಕಣ್ಣೀರು ದುಃಖದ ಕಣ್ಣೀರಿನೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಕೋಡಿ ಹರಿಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು 'ಪುನಃ ಇದೇನು ಸಂಕಟ ಬಂದಿತು!' ಎಂದೆಣಿಸಿ, 'ಅವ್ವೆ, ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ಕಣ್ಣೀರು ತರಬಾರದು. ಅದು ನನಗೆ ಅಶ್ರೇಯಸ್ಸು' ಎಂದರು. ರಾಜಮಾತೆ 'ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಇದು ಕಣ್ಣೀರಲ್ಲ, ನೀನೆಂದ ಮಾತಿಗೆ ಹೃದಯ ಉಕ್ಕಿಬಂದುದರ ಸಂತೋಷ' ಎನ್ನುತ್ತ ಎರಡು ತೋಳ್ಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ತನಯರನ್ನು ಎದೆಗೆ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತಣಿದರು.

§

ವಿಜಯಸಿಂಹಾಸನದ ಓಲಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅರಮನೆಯ ಊಳಿಗದವರಿಗೆ ನಡುರಾತ್ರಿಯಾದುದೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬೆಳಗಿನಿಂದಲೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಇದ್ದರು.

ರೂವಾರಿಗಳಾದ ದೇವೋಜ, ನಾಗೋಜ, ಪದ್ಮೋಜ, ಕೇತೋಜ, ಬಮ್ಮೋಜ ಈ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ, ಸ್ವರ್ಗ ಕೈಲಾಸ ಅಮರಾವತಿ ಅಲಕಾಪುರಿಗಳನ್ನು ಓಲಗಶಾಲೆಗೆ ಇಳಿಸಿದ್ದರು. ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸುವ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಜೋಡಿಸಿದ್ದರು. ಭವ್ಯವಾದ ದೇವತಾವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನೂ ಗಂಧರ್ವ, ವಿದ್ಯಾಧರ, ಅಪ್ಸರರ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನೂ ಮನಮೋಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಅರ್ಧರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಮರುದಿನದ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದ ಸಮಯ ವಾದರೂ, ಕೆಲಸಗಳು ಇನ್ನೂ ಮುಗಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯ ಅಲಂಕಾರ ಗಳಾದ ಹಸಿರುತೋರಣಗಳು, ನಡುನಡುವೆ ವರ್ಣಪುಷ್ಪಗಳ ರಚನೆ, ವಿಶಾಲವಾದ ಎಲೆಗಳಿಂದ, ಜೋಲುತ್ತಿರುವ ಗೊನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎತ್ತರ ವಾದ ಬಾಳೆಯ ಕಂಬಗಳನ್ನು ನೆಡುವ, ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚೆಂದೆಂಗು, ಮಾದಳ, ದಾಳಿಂಬ, ಚಕ್ಕೋತ, ಕಿತ್ತಿಳೆ, ನಿಂಬೆ, ಬಾಳೆ ಮುಂತಾದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಗೊಂಚಲುಗೊಂಚಲಾಗಿ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಗಂಗರಾಜರೂ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೂ ಅಲ್ಪನಿದ್ರೆಮಾಡಿ ಎದ್ದು, ಪ್ರಾತ ರ್ವಿಧಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಉತ್ತಮ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಾಲಂಕೃತರಾಗಿ ಓಲಗಶಾಲೆಗೆ ಬಂದರು. ಎಲ್ಲ ಅಲಂಕಾರ ವಿತರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮೆಚ್ಚಿ, "ದಿವ್ಯವಾಗಿದೆ, ಅಮೋಘವಾಗಿದೆ. ಈ ಹೊತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ದವರಿಗೆಲ್ಲ ದ್ವಿಗುಣವೇತನ ಬಹುಮಾನವೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿ ದ್ದಾರೆ. ನೀವೆಲ್ಲ ರಾತ್ರಿ ಪೂರ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ್ದೀರಿ, ಈಗಾಗಲೆ ಬೆಳಗಾಗುತ ಬಂದಿತು. ಇನ್ನು ನಿದ್ರೆಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ನಿಮ್ಮ ಪೋಷಾಕುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಇನ್ನು ಎರಡೇ ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವರೂ ಅವರವರ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಬೇಕು" ಎಂದಾಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಆಳುಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

ಗಂಗರಾಜರ ವಿಚಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಹ್ವಾನಿತರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಖಾಸನ ಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಮೊದಲು ರಾಜಸಂಬಂಧಿಕರ, ಬಳಿಕ ಅಮಾ ತ್ಯರ, ಸೇನಾಧಿಪತಿ ದಣಾಯಕ ನಾಯಕರುಗಳ, ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ, ನಗರಪಾಲಕರ, ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರ, ವಣಿಕರ, ಮಹಾಜನರ, ಅವರವರ ಕುಟುಂಬಗಳ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವರವರ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನರಿತು, ಲೋಪ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಸಂಪನ್ನರಿಗೆ, ಪಂಡಿತರಿಗೆ, ಗುರುಪೀಠದವರಿಗೆ, ಪುರೋಹಿತ ರಿಗೆ, ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು.

ಗಂಗರಾಜರು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅರುಣೋದಯ

ವಾಯಿತೆಂಬ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ವಿಜಯಸಿಂಹಾಸನದ ಓಲಗಶಾಲೆಯ ಪ್ರಭಾತಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಸೂಚಿಸಿದುವು. ತರುಣ ಅರುಣನಿಂದ ರಂಜಿತ ವಾದ ಆ ಓಲಗಶಾಲೆ ಪರಶಿವನ ಕನಕಸಭೆಯಂತೆ ಕಣ್ಗೊಳಿಸಿತು.

ಕುಕ್ಕುಟಸರ್ಪವಾಹನೆಯಾದ ವಾಸಂತಿಕಾದೇವಿಯ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿ ಆಲಯದಿಂದ ಸಕಲ ಮಂಗಳಮರ್ಯಾದೆಗಳೊಡನೆ ಹೊರಟಿತೆಂಬ ಸೂಚನೆಯ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳ ನಿನಾದ ಕೇಳಿಬಂದಿತು. ಕೆಲಸದವರೂ ಅವಸರದವರೂ ಗಣಾಚಾರದವರೂ ಬಿಚ್ಚುಗತ್ತಿಯವರೂ ಅಶ್ವಗಜ ಸೈನಿಕರೂ ಪದಾತಿಸೈನಿಕರೂ ಅವರವರ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತರು.

ಹೊನ್ನ ಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತ್ಯುದಕಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಮಂಗಳ ದ್ರವ್ಯಗಳೊಡನೆ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳೊಡನೆ ಸುಮಂಗಲಿಯರು ಓಲಗಶಾಲೆ ಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಯಜ್ಞವೇದಿಕೆಯನ್ನೂ ವಿಜಯಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೂ ಬಲವಂದರು. ಪುರೋಹಿತರೂ ವೇದಾಧ್ಯಯನಸಂಪನ್ನರೂ ಕುಲಗುರು ಪೀಠದವರೂ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಓಲಗಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿ ಸಿದರು. ವಾಸಂತಿಕಾದೇವಿಯ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿ ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಲಪಾರ್ಶ್ವ ದಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ, ದೇವಿಗೆ ಪೂಜಾದಿಗಳು ಸಂದುವು.

ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರು ಬಿಜಯಮಾಡುತ್ತಿರುವರೆಂಬ ಸೂಚನೆಗೆ ರಾಜ ಲಾಂಛನ ಹಿಡಿದ ಭಟನೊಬ್ಬ ರಾಜದ್ವಾರದಿಂದ ಓಲಗಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ. ಸಭೆಯೆಲ್ಲ ಎದ್ದು ನಿಶ್ಶಬ್ದದಿಂದ ರಾಜಾಗಮನವನ್ನು ಕಾದು ನಿಂತಿತು.

ಹೊಗಳುಭಟರು ಚಿನ್ನದ ದಂಡಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಮೇಲೆತ್ತಿ "ರಾಜರಾಜಮಾರ್ತಾಂಡ, ನಿಶ್ಶಂಕಪ್ರತಾಪ, ಸಾಹಸಗಂಗ, ವಿಕ್ರಮತುಂಗ, ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ, ಶ್ರೀ ವಾಸಂತಿಕಾಪಾದಸರೋರುಹಭೃಂಗ, ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರದೇವ, ಉಘೇ! ಉಘೇ!" ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಆನೆಗಳು ಘೀಳಿಟ್ಟವು, ಕುದುರೆಗಳು ಹೇಷಾರವಮಾಡಿ ದವು, ಪಂಚಮಹಾವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಿದವು, ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರು ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ನಿಂತರು.

ಆಗ ಸ್ವರ್ಣಸಿಂಹಾಸನದ ಬಲಗಡೆ ಇದ್ದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿತು. ಮಂಗಳಸೂಚಕಗಳಾದ ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತ ರಾಜಪುರೋಹಿತರು ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದರು. ಅವರ ಹಿಂದೆ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಡಸಿಕೊಂಡು ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು.

ವಟುವು ಮಂಗಲಕರವಾದ ಹಳದಿಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದ. ಮೈಕಾಂತಿ ಕೆಂಪು ಕೂಡಿದ ಗೌರ, ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಚಿನ್ನದ ಸರ, ಮುಖದಲ್ಲಿ, ಮನದಲ್ಲಿ 'ತನಗಾಗಿಯೆ ಇಷ್ಟು ವಿಜೃಂಭಣೆಯೆಲ್ಲ!' ಎಂಬ ನಾಚಿಕೆ, ವಿಶಾಲವಾದ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾದ ಕಣ್ಗಳಿಗೆ ಕಂಡೂಕಾಣದಂತೆ ಕಾಡಿಗೆ, ತಲೆಕೂದಲು ಅಲೆಅಲೆಯಾಗಿ ಭುಜದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದಿದೆ. ವಯಸ್ಸು ಹನ್ನೆರಡು, ಬೆಳವಣಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ನಡೆಯಲ್ಲಿ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯವಿದೆ. ನಡೆದುಬರುತ್ತ ಕತ್ತನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವನು. ನೆರೆದಿರುವ ಮಹಾಸಭೆಯನ್ನು ನೋಡುವನು. ಪರಿಚಿತವಾದ ಮುಖಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಸುನಗುವನು.

ಪ್ರಭುಗಳು ವಿಶೇಷ ಭೂಷಣಾಲಂಕಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಬರಿಗಾಲಿನಲ್ಲೆ ನಡೆದುಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಳೆಯ ಹಳದಿಬಣ್ಣದ ಪಟ್ಟೆನ್ನುಟ್ಟು, ಮೇಲೆ ನೀಲಿಯ ಕಟಿವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಥಳಥಳಿಸುವ ವಜ್ರವೈಡೂರ್ಯಗಳ ಹಾರ, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಕುಂಡಲಗಳು, ಎರಡು ತೋಳುಗಳಲ್ಲೂ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಬಾಹುಬಂಧ, ಮಣಿಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಮರಕತ ಚಕಿತ ಅಲಂಕಾರ, ಭುಜದ ವರೆಗೆ ಸುರುಳಿಬಿದ್ದ ತಲೆಕೂದಲು, ಮದ್ದಾನೆಯ ಸೊಂಡಿಲ ಸೌಷ್ಠವವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಬಾಹುಯುಗ್ಮ, ವಿಶಾಲವಾದ ಉಬ್ಬಿದ ಎದೆ, ಮುಖಕ್ಕೆ ಗಂಡುಸೊಬಗನ್ನು ಕೊಡುವ ಎಳೆಮೀಸೆ, ವೀರಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಮುಖ, ಹೂವಿನ ಮೃದುತ್ವವನ್ನು ಹೋಲುವ ನಯನಗಳು, ದೇಹದ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ತುಂಬುಕುತ್ತಿಗೆ, ದೇವತಾಪುರುಷನ ನಿಲವು, ಮಂದಸ್ಮಿತವಾದ ಕೋಮಲವಾದ ವರ್ಣದ ತುಟಿ, ಮನಃಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಲ್ಲ; ಈ ಎಲ್ಲ ಸೌಭಾಗ್ಯಪುರುಷಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭು ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಂತೆ ಇದ್ದರು.

ರಾಜಪುರೋಹಿತರು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನೂ ವಟುವನ್ನೂ ಅವರಿಗಾಗಿಯೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಸುಖಾಸನಗಳಿಗೆ ಕರೆದುತಂದರು. ಸಭೆಯೆಲ್ಲ ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ "ಉಘೇ! ಉಘೇ! ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ!" ಎಂದು ಕರತಾಡನ ಮಾಡಿ, ಹರ್ಷಧ್ವನಿಮಾಡಿತು.

ಇಬ್ಬರು ಕಟ್ಟಳೆ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಯಜ್ಞವೇದಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಪುಷ್ಪ ಕುಂಕುಮಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ವಟುವಿನ ಹಣೆಗೆ ಕುಂಕು ಮಾಲಂಕಾರಮಾಡಿ, ಪ್ರಭುಗಳ ಹಣೆಗೆ ಕುಂಕುಮವನ್ನಿಡಲು ಹೋದಾಗ, ಪ್ರಭುಗಳು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಒಬ್ಬ ಅರುಂಧತಿ, ತಾಯಿ ಮಗನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸಂಬೋಧಿಸುವ ತೆರದಲ್ಲಿ 'ಅಪ್ಪಾಜಿ ಯವರು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಇಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು' ಎಂದರು. ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಜೀವಿಯಂತೆ ಪ್ರಭುಗಳು ತಲೆಯೆತ್ತಿದರು. ಆ ವೃದ್ಧಬ್ರಾಹ್ಮಣಿ ನಸುನಗುತ್ತ ಪ್ರಭುಗಳ ಭ್ರೂಮಧ್ಯವನ್ನು ಕುಂಕುಮ ದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ, 'ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಬಾರದು. ನೀವು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಕ್ಕಳು, ನಾವು ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯಂತೆ.' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು.

ಆ ಗುಂಪಿನ ಮುತ್ತೈದೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಆಕೆಯ ಗಟ್ಟಿಗತನಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, "ಗೌರವ್ವೆಯವರೆ, ನಮ್ಮವ್ವ! ನಿಮ್ಮ ಧೈರ್ಯ ಯಾರಿಗುಂಟು! ರಾಜರನ್ನೆ 'ತಲೆಯೆತ್ತಿ' ಎಂದು ಅಂದುಬಿಟ್ಟರಲ್ಲ!" ಅಂದರು. ಗೌರಮ್ಮನವರು ಮೃದು ವಾಗಿ ನಕ್ಕು "ಹಸುಮಗುವಿನಂತಹ ಹೃದಯ ಅವರದು, ಒಳ್ಳೆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ಗಿತ್ತಿಯ ಕೈಹಿಡಿದು ನೂರು ವರ್ಷ ರಾಜ್ಯನಡಸಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾಪಾಡಲಿ" ಎಂದು ಹರಸಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಮಹಾತಾಯಿ ಗೌರವ್ವೆಯವರನ್ನು ಎಲ್ಲ ಪರಿಚಿತ ಮುತ್ತೈದೆಯರೂ "ಏನ್ರಿ, ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಸೌಖ್ಯವೆ?" ಎಂದು ಕುಶಾಲಿನಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆ ದಿನ ಗೌರವ್ವೆಯವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಮಧ್ಯಾ ಹ್ನಾತ್ಪರ, ಅರಮನೆಯ ಅವಸರದವನೊಬ್ಬ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪರಾತದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಚೀನಾಂಬರ, ವಕ್ಷವಸ್ತ್ರ, ಮುತ್ತೈದೆ ಸಾವಿತ್ರಿ ಅಲಂಕಾರಗಳು, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಭರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮ, ಅರಿಸಿನ, ಚಂದನದ್ರವ್ಯ

ತಾಂಬೂಲ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದು, 'ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬಾ ಎಂದಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಒಪ್ಪಿಸಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ.

ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು ಕಂಡು ಗೌರವ್ವೆಗೆ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿದಂತಾಯ್ತು. ಆನಂದದಿಂದ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರು. ರಾಜವಾಡೆಯವರು ಮಾತ್ರ ಉಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಚೀನಾಂಬರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದಾಗ, ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ಓಲೆ ಕಂಡಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಒಕ್ಕಣಿಸಿತ್ತು: "ಮಾತೃಶ್ರೀಯವರಿಗೆ ಕುಮಾರನ ಧನ್ಯಪ್ರಣಾಮಗಳು . . . ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ" ಎಂದು. ಅದನ್ನೋದಿ ನೋಡಿ, ಗೌರವ್ವೆಯವರಿಗೆ ಹೃದಯಕ್ರಿಯೆಯೆ ನಿಂತುಹೋದಹಾಗಾಯಿತು. "ಅಪ್ಪಾಜಿ, ತಲೆಯೆತ್ತಿ . . . " ಎಂದ ಆ ಮುತ್ತಿನಂತಹ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಗೌರವವಿದು.

§

ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಹವನಹೋಮಾದಿಗಳು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆದವು. ವಟುವಿಗೆ ಮೌಂಜೀಬಂಧ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತಧಾರಣ, ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶಗಳು ನಡೆದವು.

ಪುರೋಹಿತರು ಪ್ರಭುಗಳ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರಿದ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಹಾಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ವಟುವಿನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಮಹಾಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ವಟು ಸ್ವರೋಚ್ಚಾರಪೂರ್ವಕ ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡನು. ಬಳಿಕ ಮಹಾಶೀರ್ವಾದ, ಶಾಂತಿಪ್ರವಚನ ಆದವು.

ತರುವಾಯ ವಟು ಅಗ್ನಿಗೆ ಬಲವಂದು ಎರಗಿ, ಗುರುಪುರೋಹಿತರುಗಳಿಗೆ, ಪಿತೃಸಮರಾದ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನಂತರ ಸಮೀಪದಲ್ಲೆ ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಮಾತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿ, ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜೋಳಿಗೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿ "ಭಿಕ್ಷಾಂ ಭವತಿ ದೇಹಿ" ಎಂದ. ರಾಜಮಾತೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಗುತ್ತ ರಜತ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ತುಂಬಿ ತುಂಬಿ ವಟುವಿನ ಜೋಳಿಗೆಗೆ ಸುರಿದರು. ಅನಂತರ ವಟುವನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಬಳಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು,

ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ, ತಲೆಯನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸಿ, ಹಾಲುಗಲ್ಲವನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಅಲುಗಿಸಿ 'ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನಂತೆ ನೀನಾಗು' ಎಂದು ಹರಸಿದರು. ಸಭೆಯವರೆಲ್ಲ ಆನಂದದಿಂದ ಹರ್ಷಧ್ವನಿಗೈದರು.

ಅನಂತರ ವಟು ಗಂಗರಾಜರಿಗೂ ಇತರ ಪ್ರಧಾನರಿಗೂ ರಾಜಸಂಬಂಧಿಕರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಗಂಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಎದ್ದು ಯಜ್ಞವೇದಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಭೆಗೆ ವಂದಿಸಿ, ಸದಸ್ಸನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ, "ಮಹಾಜನರು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ನಾನು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಆಲಿಸಬೇಕು. ಈ ಉತ್ಸವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು, ವಟುವಿನ ಪೂಜ್ಯಪಿತರೂ ಪೂಜ್ಯಮಾತೆಯರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಚಿನ್ನಮ ದಂಡಾಧೀಶ, ಮಹಾಸತಿ ಚಂದಲವ್ವೆ ಇವರುಗಳನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು, ಹಿಂದೆ ಅವರು ಪಡೆದಿದ್ದ 'ಇಮ್ಮಡಿ ದಂಡಾಧೀಶ' ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಅದರೊಡನೆ ಸಲ್ಲುವ ಸಕಲ ಮರ್ಯಾದೆಗಳೊಡನೆ ವಟುವಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವರು. ವಟುವಿನ ಪೂಜ್ಯಪಿತರು ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಉತ್ತಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಇಮ್ಮಡಿಯಷ್ಟು ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಸಾಹಸ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ದೇವರು ಕರುಣಿಸಲಿ" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಮಾಡಿ, "ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲರ ಕುವರನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಕರುಣಿಸಿರುವ ಈ ಸುವರ್ಣದಂಡವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮಹಾಜನರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂದರು. ಸಭೆಯವರೆಲ್ಲ ಮಹಾಸಂತೋಷದಿಂದ "ಉಘೇ! ಉಘೇ! ಉಘೇ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಮಹೀಪಾಲ! ಉಘೇ ಕುವರ ವಿಷ್ಣು! ಉಘೇ!" ಎಂದು ಕೂಗಿದರು. ಗಂಗರಾಜರು ಎರಡು ಸಿಂಹದ ತಲೆಗಳುಳ್ಳ ಸುವರ್ಣದಂಡವನ್ನು ವಟುವಿಗೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಪರವಾಗಿ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಪರವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ವಟು ಅದನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಸಿಂಹಾಸನದ ಪ್ರಥಮಪಾದಪೀಠದಲ್ಲಿರಿಸಿ ದೀರ್ಘದಂಡಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ, "ನನ್ನ ಜೀವ, ಸೇವೆ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ರಾಜನಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ" ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿತ್ತು.

ಈ ಗಂಭೀರವಾದ ಕುಲಸಂಪನ್ನತೆಯ ಉನ್ನತ ನಡವಳಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಗಂಗರಾಜರಾದಿಯಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೃದಯ ಆನಂದದಿಂದ ಉಕ್ಕಿತು. ವಟುವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಸೆಪಟ್ಟರು; ಮಹಾಸಂತೋಷದಿಂದ "ಕುವರ ವಿಷ್ಣು ಯೋಗ್ಯಪುತ್ರ, ಧೀಮಂತ, ಸತ್ತ್ವಶಾಲಿ" ಎಂದು ಕೂಗಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳ, ರಾಜಮಾತೆಯವರ, ಗಂಗ ರಾಜರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯಿತು.

ವಟು ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ವಿನಯದಿಂದ ಸದಸ್ಸಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದ. ಸಭೆಯವರಿಗೆಲ್ಲ ವಟು ಕಂಡುಬರಲೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಅವನನ್ನು ತಮ್ಮ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಲಘುವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು. ವಟು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಸಭೆಗೆ ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದ.

ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಫಲ ತಾಂಬೂಲಾದಿಗಳು ವಿನಿಯೋಗವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಗಂಗರಾಜರು ಮುಂದೆ, ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದೆ ವಟುವನ್ನು ನಡಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಭುಗಳು, ಅವರ ಹಿಂದೆ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೂ ಇತರ ಸಚಿವರೂ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ, ಮಹಾಜನರಿಂದ ವಟುವಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸುತ್ತ ನಡೆದರು. "ಇವರು ದೇವಶಕ್ತಿಪಂಡಿತರು, ನಮ್ಮ ಗುರುವರ್ಗದವರು. ನಮಸ್ಕರಿಸು . . . ಇವರು ದೇವಶಕ್ತಿಪಂಡಿತರ ಹಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳು ವಿದ್ಯಾಭರಣ ಪಂಡಿತರು . . . ಇವರು ಅವರ ಪತ್ನಿ ಪದ್ಮಲಾದೇವಿಯವರು. ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡು . . . ಇವರು ತೇಜೋರಾಶಿಪಂಡಿತರು, ಇವರ ಪತ್ನಿ ಬಾಗಣಬ್ಬೆಯವರು, ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆ . . . ಈ ಹಿರಿಯರು ಧರ್ಮರಾಶಿಪಂಡಿತರು, ಇವರ ತಮ್ಮದಿರು ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಪಂಡಿತರು. ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡು . . . ಈ ವಿಪ್ರಶ್ರೇಷ್ಠರು ಜನಾರ್ದನಪಂಡಿತರು. ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞರು, ಪ್ರಣಾಮಮಾಡು . . . ಇವರು ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಳೆಯವರು ಮಹಾಯೋಗಿಗಳು, ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು. ಇವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸಲಿ. . . . ಇವರು ನಾಗಭಟ್ಟ ವೈಯಾಕರಣಿಗಳು, ಇವರ ಪತ್ನಿ ಪದ್ಮಾಸನೀದೇವಿಯವರು, ಅನುಗ್ರಹಪಡೆ . . . ಇವರು ವೀರದೇವ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಅವರ ಪತ್ನಿ ನಾಗಲೆದೇವಿಯವರು, ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡು . . . ಇವರು ಅಚ್ಯುತಧರ್ಮಾಧೀಶರು, ಇವರ ಪತ್ನಿ ಶ್ರೀಮತಿಯವರು, ಪ್ರಣಾಮಮಾಡು

. . . ಇವರು ಮಾಧವ ಡಣಾಯಕರು, ವಿಪ್ರವರ್ಯರು. ಧನುರ್ವೇದ ಇವರು ದಾನಕೊಟ್ಟರೆ ಉಂಟು, ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡು. ನಿನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ . . ."

ಹೀಗೆ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಗಂಗರಾಜರೂ ವಟುವಿಗೆ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಶ್ರೀಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತ, ಅವರಿಂದ ವಟುವಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸುತ್ತ, ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು.

§

ಶಾಂತಲೆ ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬಂದಿದ್ದಳಾದರೂ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ವೈಭವಯುಕ್ತವಾಗಿ, ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಭೂಷಿತರಾದ ಮಹಾಜನರಿಂದಲೂ ಅಧಿಕಾರವರ್ಗದವರಿಂದಲೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಓಲಗಶಾಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿದ್ದ ಮಹೇಂದ್ರನ ಒಡ್ಡೋಲಗಶಾಲೆಯನ್ನು ಸರಿತೂಗಬಲ್ಲ ಆ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜೇಂದ್ರನ ಓಲಗಶಾಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತಳಾದಳು. ಭಾವನಾಜೀವಿಯೂ ರಸಾತ್ಮಿಕೆಯೂ ಆದ ಆಕೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳೊಡಗೂಡಿ ಆ ವೈಭವದ ರಾಜಸಭೆಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟೊಡನೆಯೆ ಆನಂದಪುಳಕಿತಳಾದಳು. ಮುಂದಿನ ಮಂಗಳಸೂಚಕಗಳೆಂಬಂತೆ ಆಗ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದರು.

ಈ ಮಂಗಳ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಶಾಂತಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಸಖಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದುತಂದಿದ್ದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತಂದೆ ವೇದಿಯ ಮೇಲೆ ವಿದ್ವದ್ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

ಅಂದಿನ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಒಸಗೆ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಶಾಂತಲೆಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ತಾಯಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: "ಮಗು, ನಾಳೆ ಬೆಳಗಾಗುವ ಮೊದಲೆ ಎದ್ದು ಮಜ್ಜನ ಮುಗಿಸಿ, ಶಾರದೆಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ನಿನಗೆ ಮನವೊಪ್ಪುವ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಸಿದ್ಧಳಾಗು. ಮುಹೂರ್ತದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು" ಎಂದು.

ಶಾಂತಲೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ಬೇಗನೆ ಮಲಗಿದಳು. ನಿದ್ದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಟೆ

ಗಳು ಕಳೆದುಹೋದರೂ ನಿದ್ದೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಬೆಳಗಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿರುವಾಗ ಸಣ್ಣ ಜೊಂಪು ಹತ್ತಿತು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದೊಡನೆ ಒಂದು ಸುಂದರ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಂಡಳು.

ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೆ ಗಗನದಿಂದ ಇಬ್ಬರು ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಇಳಿದುಬಂದು ಮಲಗಿದ್ದ ಇವಳನ್ನು ಮಂಚದ ಸಮೇತ ಸುಂದರವಾದ ಒಂದು ಮೇಲುಲೋಕಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ತಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆ, ಹೇಗೆ ಬಂದೆನೆಂಬ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವುಂಟಾಯಿತು. ಭಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಅತಿ ರಮಣೀಯವಾದ ಒಂದು ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆಂದು ಅರಿತಳು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಸುವರ್ಣ ಪುತ್ಥಳಿಗಳಂತೆ ಇಬ್ಬರು ಅಲೌಕಿಕ ಸುಂದರಿಯರು ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಳು.

ತಮ್ಮ ನಳಿತೋಳ್ಗಳಿಂದ ಅವರು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದರು. ಅವರ ಮಂದಹಾಸ, ವಿನಯ, ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ನಯನಗಳು, ಸುತ್ತಲಿನ ಶಾಂತತೆ ಎಲ್ಲದರಿಂದ, ಶಾಂತಲೆಗೆ 'ಈ ಸುರಸುಂದರಿಯರು ತನ್ನ ಶ್ರೇಯಃಕಾಂಕ್ಷಿಗಳೇ' ಎಂಬ ಭರವಸೆ ಬಂದಿತು. ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ದಳು. ಇರುವ ವನ ಇಂದ್ರನ ನಂದನದಂತಿದೆ. ಸಮಯ ವಸಂತಋತು ವಿನಂತೆ ಇದೆ. ವೃಕ್ಷಲತೆಗಳೆಲ್ಲ ಹೊಸ ಚಿಂದಳಿರ ಉಡಿಗೆಯಿಂದೊಪ್ಪಿವೆ. ಹಲವು ಹೂಗಿಡಗಳು ಪುಷ್ಪಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಆಯಾಸದಿಂದ ಸೌರಭದ ಮೇಲುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿವೆ. ಬಾಲಭಾಸ್ಕರನು ಪೂರ್ವಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಿಂಬವಾಗಿ ಉದಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಉದಯರವಿಚಂದ್ರಿಕೆ ಯನ್ನು ಶಾಂತಲೆ ಹಿಂದೆಂದೂ ಅನುಭವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಲಸೂರ್ಯನ ಶೀತಲ ಕಿರಣಗಳು ಆಗತಾನೆ ಅರಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಳಿತಾವರೆಗಳಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವು. ಮೃದುವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ ತಂಗಾಳಿ, ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ನಿದ್ದೆ ಯಿಲ್ಲದೆ ಉಷ್ಣವಡೆದಿದ್ದ ಶಾಂತಲೆಯ ಶೋಭನಾಂಗಗಳಿಗೆ ತಂಪನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದೇನು ಸ್ವರ್ಗವೊ! ಇಂದ್ರನ ಉದ್ಯಾನವೊ! ಎಂದು ಶಾಂತಲೆ ಭ್ರಮೆಗೊಂಡಳು.

ಆ ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಸುಂದರವಾದ

ಮಜ್ಜನಗೃಹಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಉಷ್ಣವೂ ಅಲ್ಲದ ಶೀತಲವೂ ಅಲ್ಲದ ದಿವ್ಯಪರಿಮಳಯುಕ್ತವಾದ ನಿರ್ಮಲೋದಕದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಮಂಗಳಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಮುಂಚಿನಂತೆ ಶುಭ್ರವಾದ ಲಘುವಾದ ನೆಯವಾದ ಉಡುಗೆಯನ್ನು ಉಡಿಸಿದರು. ನೀಳ ನೀಲಕುಂತಲವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೆಣೆದು, ಸೊಬಗಿನ ಮುಡಿಕಟ್ಟಿ, ಶುಭ್ರವಾದ ಸುರಗಿಪುಷ್ಪಗಳ ದಂಡೆಯಿಂದ ಕಬರಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಸೊಗಯಿಸುವ ಕರ್ಣಾವತಂಸ, ಕಂಕಣವಲಯಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿದರು. ಚತುಸ್ಸಮುದ್ರಸಾರಭೂತವಾದ ಮುಕ್ತಾಹಾರಗಳಿಂದ ಕಂಠವನ್ನೂ ತುಂಬಿದ ಎದೆಯನ್ನೂ ಸೊಬಗುಗೊಳಿಸಿದರು. ಮುತ್ತು ಪಚ್ಚೆ, ರತ್ನ, ವೈಡೂರ್ಯಗಳಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿದ ಉಡ್ಯಾಣ, ಕಟಿಬಂಧ, ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿದರು. ಕಣ್ಣೋಗೆಗಳಿಗೆ ಕಪ್ಪಿಟ್ಟು, ಶುಕನನ್ನು ಜಯಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಕೊಳದೊಳಗಿದ್ದ ಕೆಂದಾವರೆ ತಾನಾಗಿಯೆ ಎದ್ದು ಬಂದು ಶಾಂತಲೆಯ ಕಪೋಲ, ಚುಬುಕಗಳನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಒತ್ತಿ ತನ್ನ ವರ್ಣವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿ ಹೋಯಿತು. ಉತ್ತಮ ವರ್ಣದ ವಿದ್ರುಮಲತೆ ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಎದ್ದುಬಂದು, ಶಾಂತಲೆಯ ಪಲ್ಲವಾಧರಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ವರ್ಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಫಣಿರಾಜನ ಮಕುಟರತ್ನ ಬಂದು ಮುಖಕ್ಕೆ ಮಂಗಳವಾಗಿ, ಆಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕೆಯಾಗಿ ಹಣೆಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಅಂಕಿತವಾಯಿತು. ನೆಲದಿಂದ ಸುವರ್ಣವೆ ಬಳ್ಳಿಬಳ್ಳಿಯಾಗಿ ಎದ್ದುಬಂದು ಮುದ್ದುಮುದ್ದಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡು ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುವ ಅಲಂಕಾರಗಳಾಗಿ ನಿಂತು ಕೂತವು. ನಂದಿನೀಧೇನು ಬಂದು, ಒಂದು ಸುವರ್ಣಪಾತ್ರೆಯ ತುಂಬ ಕೆಚ್ಚಲ ನೊರೆಹಾಲನ್ನು ಸುರಿಸಿತು. ಹೊಸ ಮಕರಂದವನ್ನು ಹೊತ್ತುತಂದ ದುಂಬಿವಿಂಡು ಅದನ್ನು ಆ ಕ್ಷೀರದಲ್ಲಿ ಸುರಿಸಿಹೋಯಿತು. ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆ ಮಧುಮಿಶ್ರಿತಕ್ಷೀರವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಕುಡಿಸಿದರು. ಶಾಂತಲೆಗೆ ಆಗ ಅಮೃತವನ್ನೇ ಸವಿದಂತಾಯಿತು. ಮೈಕಾಂತಿ ಚಿನ್ನದಂತೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ದೇಹಾದ್ಯಂತ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಉಲ್ಲಾಸವೇರ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಆಗ ಆ ಸುಂದರವನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾಂತಿಯೊಂದು

ಹುಟ್ಟಿತು. ಶಾಂತಲೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಆ ತೇಜೋರಾಶಿ ಒಂದು ಭವ್ಯ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯನ್ನು ತಾಳಿತು. ಆ ಮಹಾಪುರುಷನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ನಂತೆ ವೀರವರ್ಚಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದನು. ವಿಶಾಲವಕ್ಷನೂ ಮಹಾ ಬಾಹುವೂ ವೀರಸ್ಕಂಧನೂ ಆದ ಆ ಪುರುಷನು ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಂತೆ ಸುಂದರ ನಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬಂದನು. ಆ ಮಹಾಪುರುಷನು ವಿನಯವಂತನಾಗಿ ಮಂದಸ್ಮಿತನಾಗಿ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದನು.

ಶಾಂತಲೆಯ ಈ ಸುಂದರ ಸ್ವಪ್ನ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಕೊನೆಗಂಡಿತು. ಆಕೆಯ ಭೌತಶರೀರ ಆಗ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿತು. ಶಾಂತಲೆ ಕಣ್ತೆರೆದು ನೋಡಿದಳು. ಕಂಡದ್ದು ಕನಸಾಗಿದ್ದರೂ, ಶಾಂತಲೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ದೇಹಕ್ಕೆ ಆಗಿದ್ದ ಸುಖಾನುಭವ ಮಾತ್ರ ಮಾಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಉಳಿಯಿತು. ರಾತ್ರಿ ಯೆಲ್ಲ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ನಿರಾತಂಕವಾದ ಸುಖದ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆದು ಎದ್ದವರಂತೆ ಶಾಂತಲೆ ಎದ್ದಳು.

ಶಾಂತಲೆ ಬೇಗನೆ ಹಾಸಿಗೆಬಿಟ್ಟೆದ್ದು ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಮಜ್ಜನಮಾಡಿ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟದುಕೂಲಾಲಂಕೃತಳಾಗಿ, ದಿವ್ಯಾಭರಣಭೂಷಿತೆ ಯಾಗಿ, ಹಾಲ್ಜೇನನ್ನು ಸವಿದು, ಅಚ್ಚಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಪುಷ್ಪಗುಚ್ಛವೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶಾರದೆಯ ಗುಡಿಗೆ ಓಡಿದಳು. ಗೆಳತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವೈಭವದ ಉಡುಗೆತೊಡುಗೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ ಮುಂಚೆಯೆ ಬಂದು ಶಾಂತಲೆ ಗಾಗಿ ಶಾರದೆಯ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾದಿದ್ದಳು.

ಶಾಂತಲೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಂದು ಒದಗಿದ್ದ ಅಪೂರ್ವ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಆನಂದಪಟ್ಟಳು. ತಂದಿದ್ದ ಪುಷ್ಪಗುಚ್ಛವನ್ನು ಶಾಂತಲೆ ಶಾರದೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಧೂಪದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಾರದೆಗೆ ಮಣಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಮಣಿದಳು. ಬಳಿಕ ಶಾಂತಲೆ ಪುಷ್ಪ ಗುಚ್ಛವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇಬ್ಭಾಗಮಾಡಿ, ಒಂದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತಲೆಗೆ ಮುಡಿಸಿ, ಒಂದನ್ನು ತಾನು ಮುಡಿದಳು. ಗೆಳತಿಯ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು "ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಹೊತ್ತಾಯಿತಲ್ಲವೆ! ಬಾ, ಅವ್ವೆ ಕಾದಿರಬಹುದು" ಎನ್ನುತ್ತ ನಡೆದುಬಂದು, ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಕಾದು ನಿಂತಿದ್ದ ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕುಳಿತರು. ಇನ್ನೊಂದು ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆಯ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿದ್ದರು.

ದೃಢಾಂಗರಾದ ಬೋಯಿಗಳು ಮೇನೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಅರಮನೆಯ ಓಲಗಶಾಲೆಗೆ ನಡೆದರು.

ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಓಲಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಜನ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದರು. ಅವಸರ ದವನೊಬ್ಬ ಆಗ ಮೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿದವರು ಯಾರೆಂದು ಓಡಿಹೋಗಿ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ. ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು ಆತುರದಿಂದ ಬಂದು, ಅತಿಥಿ ಗಳನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರೊಡನೆ "ನೀವು ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲವೆ? ಎಂದು ಗಂಗರಾಜರು ಇದೇ ಈಗ ಕೇಳಿದರು. ಮಗು ಶಾಂತಲೆ ಎಲ್ಲಿ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: "ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ನೇತ್ರಪಾಟವ ಕಡಮೆಯಾಯಿತೆ! ಇದೋ ಶಾಂತಲೆ. ಇವಳು ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರ ಮಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಶಾಂತಲೆಯ ಗೆಳತಿ."

ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು (ಕಣ್ಣುಜ್ಜಿಕೊಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ): "ನಿದ್ದೆಯಿಲ್ಲದ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಆದರೂ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ವರ್ಷಗಳಾದವು."(ಶಾಂತಲೆ ಯನ್ನು ನೋಡಿ)"ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ದಿನೇದಿನೇ ವರ್ಧಿಸುತ್ತಾರೆ!" (ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತು) "ಗುರುತು ಮರೆಯಿತೆ ಶಾಂತಲೆ? ಈ ತೋಳು ಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಆಡಿಸಿಲ್ಲ! ಬೆಳೆದು ಸೌಂದರ್ಯ ಲಹರಿಯಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡಯ್ಯನನ್ನು ಮರೆಯಬೇಕೇನು?" (ಶಾಂತಲೆ ನಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಕಂಡು) "ಅಯ್ಯೊ! ಇದೆಂತಹ ನಾಚಿಕೆ, ಮಗಳೆ? ಮಾತ ನಾಡಿಸಲು ಸಹ ನೀನು ನಾಚಿಕೆಪಡುವಷ್ಟು ಹೊಸಬನಾದೆನೆ ನಾನು! ನೀನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಶ್ರೀದೇವಿ ಭೂದೇವಿಯರಂತೆ ಇರುವಿರಿ. ನಡೆಯಿರಿ, ಈ ಕಡೆ ಜನಸಂದಣಿ ಹೆಚ್ಚು, ಆದ್ದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಬನ್ನಿ" ಎನ್ನುತ್ತ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕೋಲಿನವನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕರೆದು, "ದಣಾಯಕ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರನ್ನೂ ಅವರ ಕುಟುಂಬದವರನ್ನೂ ಅವರ ಪೀಠ ಗಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಿ" ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದರು.

ರಾಜಮಾತೆಯ ಆಯ್ಕೆಗೂ ಕಾರ್ಯಕುಶಲತೆಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು.

ತಮಗಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಸುಖಾಸನಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ

ಇನ್ನೊಂದು ಆಸನವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಶಾಂತಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು.

§

ಕುವರ ವಿಷ್ಣು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ದಣಿದ. ಆದರೂ ಅಂದಿನ ವಿಶೇಷ ಅತಿಥಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಬಹುಜನರಿದ್ದರು.

ಗಂಗರಾಜರೂ, ಅವರ ಹಿಂದೆ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಡಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಭುಗಳೂ, ಅವರ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಮಾದ್ರಿ, ಅಚ್ಯುತ, ಗೋವಿಂದ, ವೀರದೇವ ಅಮಾತ್ಯರುಗಳೂ ಡಣಾಯಕ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು ಕುಳಿತಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದರು. ಶಾಂತಲೆ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಶಾಂತಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಲ್ಲರೂ ಭಕ್ತಿ ಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದರು.

ಶಾಂತಲೆಗೆ 'ನಾನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ದಿವ್ಯಪುರುಷನು ಈತನೇ!' ಎನ್ನಿಸಿತು. ಅಷ್ಟು ಸಾಮ್ಯವಿತ್ತು ಭಾವ, ರೂಪ, ಆಕಾರಗಳಲ್ಲಿ. ಶಾಂತಲೆಗೆ ರೋಮಾಂಚವಾಯಿತು. ಹೃದಯದ ವೇಗ ಇಮ್ಮಡಿಸಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಪ್ರಭುವೂ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರರನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಇವರನ್ನು ಕಂಡರಾದರೂ, ಅಗೋಚರವಾದ ದೈವೀಶಕ್ತಿಗಳು ಈ ಸಮಯ, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಿದ್ದವು.

'ಇವರು ಡಣಾಯಕ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು. ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದ ಬಲಗೈಯೇ ಇವರು . . . ಇವರ ಸತಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರು' ಎಂದು ಗಂಗರಾಜರೇ ಸ್ವತಃ ವಟು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಪ್ರಭುಗಳು ಮಂದಸ್ಮಿತರಾಗಿ ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಜೋಡಿಸಿದರು. ವಟು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದ. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯರು ಕುಸುಮಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ವಟುವಿನ ತಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು 'ಯಶೋವಂತನಾಗು, ಅಪ್ರತಿಮವೀರನಾಗು, ಮಹಾತ್ಯಾಗಿಯಾಗು' ಎಂದು ಹರಸಿದರು.

ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಪ್ರಭುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಇದಿರುಗೊಂಡರು. ಸೌಶೀಲ್ಯದ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿದರು. ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನುಬಂಧವೊ, ದೈವನಿಯಾಮಕವೊ, ಯಾವುದೋ ಅದೃಷ್ಟವಾದ ಶಕ್ತಿ ಅವರವರಿಗೇ ತಿಳಿಯದಂತೆ, ಅವರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಅಂಕುರಮಾಡಿತು.

ಗಂಗರಾಜರೂ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೂ ರಾಜಮಾತೆಯವರ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಗಾಗಿಯೇ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಕಾದಿದ್ದರು. ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇವರು ಅರಿತರೋ ಎಂಬಂತೆ, ಗಂಗರಾಜರು ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರ ಕಡೆ ತೋರಿಸಿ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತ 'ಈ ಲಾವಣ್ಯಮಯಿ ಕನ್ಯೆ ಇವರ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರಿ ಶಾಂತಲೆ; ಈ ಕನ್ಯೆ ಶಾಂತಲೆಯ ಗೆಳತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರಿ' ಎಂದರು.

ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿವಿನಯಗಳಿಂದ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಮಿಸಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳೂ ಮಂದಸ್ಮಿತರಾಗಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿದರು. ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವೂ ಬಳಿಯೇ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದ. ಶಾಂತಲೆ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ, ತಾಯಿ ಮಗುವನ್ನು ಸೋಂಕಿದಂತೆ, ವಟುವಿನ ತಲೆಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ತಡವಿ ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟಳು. ಆ ಸೋಂಕಿನಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಟು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ. ಶಾಂತಲೆ ಮೃದುವಾಗಿ ನಕ್ಕಳು.

ತಂತ್ರಪಾಲ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು ಗಂಗರಾಜರನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ 'ಅಣ್ಣದಿರು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮೀಪಿಸಿತು. ವಟುವಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಯಾಸವಾಗಿರಬೇಕು. ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಗಳು ಇನ್ನೂ ಒಂದೊ, ಎರಡೊ ಉಳಿದಿರಬೇಕು. ಅದಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆ ಮಾಡಿರಿ' ಎಂದರು. ಗಂಗರಾಜರು 'ನಾನೂ ಅದನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ' ಎಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತರು.

ವಟುವಿಗೆ ಆಯಾಸವೇನೊ ಆಗಿತ್ತು. ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಅದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಪುರಸ್ಕರಿಸಬೇಕಾದ ಪಟ್ಟಣಿಗರು, ಶ್ರೇಷ್ಠಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರದ ನಂಬಿಯಾರುಗಳು, ಜೈನ ಹರದರು, ಇತರರು, ಬಹುಜನರಿದ್ದರು. ಗಂಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ಕೈಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಸುತ್ತ ಸಭೆಯನ್ನು

ನೋಡಿದರು. ಮಹಾಮಾತ್ಯರು ಮಾತನಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಭೆ ನಿಶ್ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಗಂಗರಾಜರು ಪ್ರಸನ್ನವದನರಾಗಿ ಹತ್ತಿರವೇ ಇದ್ದ ಆಸನವೊಂದನ್ನು ಏರಿ ನಿಂತು ಹೀಗೆಂದರು: 'ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಾನು ಹೇಳುವದನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ . . . ವಟು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಹೆಚ್ಚು ದೇಹ ಶ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಬಾಲಕನಾದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪಡೆಯಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೂ ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಟು ತಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತಾವೆಲ್ಲರೂ ವಟುವಿಗೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೂ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಕೋರಿ, ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನೂ ಗೌರವಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೆಳಗಿಳಿದರು.

ಪ್ರಭುಗಳೂ ವಟುವೂ ಆಗ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೇರಿಬಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ವಟು ಸದಸ್ಸಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿದ. ಪ್ರಭುಗಳು ಹಸನ್ಮುಖ ರಾಗಿ ಸದಸ್ಸಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದರು. 'ಉಘೇ! ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ! ಉಘೇ! ಕುವರ ವಿಷ್ಣು! ಉಘೇ! ಉಘೇ!' ಎಂದು ಆನಂದದಿಂದ ಕೂಗಿದರು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಉತ್ಸಾಹ ಪ್ರಭುಗಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ವೇದಿಕೆಯಿಂದಿಳಿದು ರಾಜರೂ ವಟುವೂ ಹೋಮಕುಂಡದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು. ಹೋಮಾಗ್ನಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಜ್ಯಾಹುತಿಯಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತು. ಆಯುಷ್ಯಹೋಮ, ಶೇಷಹೋಮಗಳಾದುವು. ನೂರಾರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಏಕಕಂಠದಿಂದ ಶಾಂತಿ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನಗಳನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದರು.

ಅನಂತರ ಗಂಗರಾಜರು ಮಹಾವೀರಜಿನನ ವಂಶಸಂಬಂಧಿಕರೂ ಷಟ್‌ಕರ್ಮಷಣ್ಮುಖ, ವಾದೀಭಸಿಂಹ, ತಾರ್ಕಿಕಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂಬ ಅನೇಕ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತವರೂ ಆದ ಶ್ರೀಪಾಲತ್ರೈವಿದ್ಯದೇವರನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕರೆದುತಂದು, ಹೋಮಕುಂಡದ ಬಳಿ ಒಂದು ರಜತಾಸನ ದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿಯೆ ಕುವರ ವಿಷ್ಣು ಶ್ರೇಷ್ಠವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದು ರಾಜಮಾತೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ವಟು ತೊಳೆದ; ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ

ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ. ಪ್ರಭುಗಳು ವಟುವನ್ನು ಗುರುಗಳ ಬಳಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

§

ಆದಿನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಔತಣವಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕಾರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪಾಕಗೃಹಗಳೂ ಭೋಜನಶಾಲೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಜಿನಧರ್ಮ, ಶಿವಧರ್ಮ, ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮ ಈ ಮೂರು ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದ್ದ ಹೊಯಿಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುವಿನ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಾಕಾಹಾರ ಭೋಜನ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು.

ಓಲಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಗಳು ಮುಗಿದೊಡನೆಯೆ, ಗಂಗ ರಾಜರೂ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೂ ರಾಜಮಾತೆಯವರಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋದರು. ರಾಜ ಮಾತೆಯೂ ಇವರಿಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದರು. ಗಂಗರಾಜರೆ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟು 'ಅಕ್ಕನವರ ಆಯ್ಕೆ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಆ ಕನ್ಯೆ ರಾಜರ ಕೈಹಿಡಿಯಲು ತಕ್ಕವಳು. ಆರಿಸಿ ತೆಗೆದಂತಿದೆ ತಮ್ಮ ಆಯ್ಕೆ. ವಿದ್ಯೆ, ವಿನಯ, ರೂಪ ಎಲ್ಲವೂ ಇವೆ. ಹಾಗೆ ಇರುವುದು ವಿರಳ. ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಬಿಡಿ. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಆನಂದದಿಂದ ಒಪ್ಪುವರು. ಆದರೆ ಅವರು ಇನ್ನಾರಿಗಾದರೂ . . . ?' ಎಂದರು.

ರಾಜಮಾತೆ: 'ನಾವು ಅದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.'

ಗಂಗರಾಜರು: 'ಅಕ್ಕನವರು ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರಿತರೊ!'

ರಾಜಮಾತೆ: 'ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದೆವು.'

ಗಂಗರಾಜರು: 'ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರಿಗೆ ಈ ನಿಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ . . . ?'

ರಾಜಮಾತೆ: 'ತೋರಿರಬಹುದು. ಅದರಿಂದ ಬಾಧಕವೇನು? ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ನಮಗೆ ಬಹುದಿನದ ಪರಿಚಯ. ಶಾಂತಲೆಯ ಗುಣ, ರೂಪ, ಶೀಲ, ವಿದ್ಯೆ, ವಿನಯ ಎಲ್ಲವೂ ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಯ್ತು.'

ಗಂಗರಾಜರು: ‘ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರೂ ಹೀಗೆಯೆ ಆಶೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು.’

ರಾಜಮಾತೆ: ‘ಆಗುವುದೂ ಹೋಗುವುದೂ ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆಯೆ?’

ನಡುವೆ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು ಮಾತನಾಡಿದರು: ‘ಅಕ್ಕನವರು ಗಮನಿಸಿರಬೇಕು. ಶಾಂತಲೆಯೊಡನಿದ್ದ ಆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕನ್ಯೆ, ರೂಪ, ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಸಮಜೋಡಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಏಕಜೀವನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದವರು ಇವರಿಬ್ಬರೂ, ಎಂದರು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ.’

ರಾಜಮಾತೆ: ‘ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದೇನೊ?’

ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು: ‘ಕಿರಿಯ ರಾಣಿಗಾಗಿ ನಾವು ಇನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಕೆಳೆತನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವರು ಸೌಹಾರ್ದದಿಂದ ಸಪತ್ನಿಯರಾಗಿ ಇದ್ದಾರು. ಬೇರೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಂದಲಾದರೂ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲು ಈ ಕನ್ಯೆಯೇ ಆಗಬಹುದಲ್ಲ?’

ರಾಜಮಾತೆ: ‘ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಂದು ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿರುವಾಗ, ಭಾರ್ಯಾದ್ವಯ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪುವರು, ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೆ?’

ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು: ‘ಅದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯ. ಬಹುಭಾರ್ಯಾಸಂಕಟಕ್ಕಿಂತ ಭಾರ್ಯಾದ್ವಯವು ಸಾಕೆಂದೂ ಮೇಲೆಂದೂ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.’

ರಾಜಮಾತೆ: ‘ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾತು, ಹೌದು. ಒಪ್ಪಿದೆವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣದಿರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ?’

ಗಂಗರಾಜರು: ‘ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳ ಸೂಚನೆ ಯೋಚಿಸಲು ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಆ ಕನ್ಯೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರೇಮಜೀವಿಗಳು. ಸಪತ್ನಿಯರಾದರೂ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಂತೆ ಇರಬಲ್ಲವರು.’

ರಾಜಮಾತೆ: ‘ಭವಿಷ್ಯವೂ ನಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವುದಾದರೆ! ನೀವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಮಾತು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸೋಜಿಗವಾಗಿದೆ. ಗೆಳತಿಯರಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಪತ್ನಿಯರೂ ಆಗಬೇಕೆ? ಸವತಿಮತ್ಸರ ಎಂತಹ ಕೆಳೆತನವನ್ನಾದರೂ ಮುರಿದೀತು. ಗೆಳತಿಯರೇಕೆ, ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರೇ

ಒಬ್ಬಾತನ ಕೈಹಿಡಿದು ಸೌಹಾರ್ದದಿಂದ ಬಾಳುವುದು ಅಪೂರ್ವ. ಕಾಣಿರೇನು, ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಬಲ್ಲಾಳರ ಕೈಹಿಡಿದ ಮೂರು ಜನ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರನ್ನ? . . . ಡಣಾಯಕ ಮರಿಯಾನೆಯವರ ಮಕ್ಕಳು . . . ಪದ್ಮಲೆ, ಚಾವಲೆ, ಬಮ್ಮಲೆ ಈ ಮೂವರು ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರ ಮುಖಗಳು ಇಂದಿಗೂ . . . ವಿಧವೆಯರಾದ ಮೇಲೆಯೂ, ಮುಮ್ಮೂಲೆಯೇ! . . . ಇರಲಿ, ಯಾರಿದು ಈ ಕನ್ಯೆ? ನಾವೂ ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿದೆವು.'

ಗಂಗರಾಜರು: 'ಆ ಕನ್ಯೆ ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳು; ಹೆಸರು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೆ ತಾಯಿಲ್ಲದಾದ ಇವಳನ್ನು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರು ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಮಗಳಿಂದೇ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಸಿರುವರು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಮನೆಗೆ ಸೇರಿದರೆ, ಆ ತಾಯಿಯ ಹೃದಯವೂ ಆನಂದಪಟ್ಟೀತು.'

ರಾಜಮಾತೆ: 'ನೀವೂ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೂ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಹು ತೊಡಕಿಗೆ ತಂದಿಡುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕನ್ಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಈ ಸಂಬಂಧ ನಾವು ಆಶಿಪಟ್ಟರೂ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರು ಒಪ್ಪಿಯಾರೆ?'

ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು: 'ಹೌದು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕನ್ಯೆಯ ತಂದೆಯನ್ನು ಸೇರಿದುದು. ಅಕ್ಕದಿರು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಈ ಮಾತು ನನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನವಿಲ್ಲದೆಯೆ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಹೊರಟಿತು. ಏಕೆ ಹೇಳಿದೆನೊ ನನಗೇ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ.'

ರಾಜಮಾತೆ: 'ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ದೊಡ್ಡವರ ಬಾಯಿಂದ, ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿಯೆ ಆಗಲಿ, ಮಾತೊಂದು ಹೊರಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೃಷ್ಟವಾದ ದೈವವೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಆಡಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ದೈವ ತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನು, ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನು, ಧರ್ಮಿಯ, ಸತ್ಯವಂತನ, ಭಕ್ತನ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ನುಡಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಇಚ್ಛೆಯೇನೋ ಎಂತೋ ಅದು ನಡೆದೇ ನಡೆಯುವುದು. ನಮ್ಮಿಂದಲೊ! ನಿಮ್ಮಿಂದಲೊ! ಯಾರಿಂದಲೊ! ನಾವು

ಕರ್ತರೂ ಅಲ್ಲ, ಭೋಕ್ತರೂ ಅಲ್ಲ. ಮಾಡುವುದೂ ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವೇ; ಮಾಡಿಸುವುದೂ ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವೇ.'

ಗಂಗರಾಜರು: 'ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿರಿ. ಅಕ್ಕದಿರು ಮರೆತಿರಬಹುದು. ಅಕ್ಕದಿರ ಕೈಹಿಡಿದ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಮೊದಲು ಮೊದಲು ಮದುವೆ ಬೇಡವೇ ಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ಅಕ್ಕದಿರಿಗೆ ಸಪತ್ನಿಯರ ಸಾಲುಸಾಲೇ ಆಯಿತಲ್ಲವೆ?'

ರಾಜಮಾತೆ: 'ಅಣ್ಣದಿರು ತಮ್ಮ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ತಾವೇ ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲವೂ ಬಂದಿತಲ್ಲವೆ!'

ಗಂಗರಾಜರು (ನಸುನಕ್ಕು): 'ರಾಜಾನೋ ಬಹುವಲ್ಲಭಾಃ! ಇದು ದೋಷವಲ್ಲ. ಇತರ ರಾಜರ, ಸಾಮಂತರ, ಪ್ರಬಲರ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಾಜರು ಮದುವೆಯಾಗುವುದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲವೆ? ಆ ಸಾಮಂತರಿಗೂ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಮರ್ಯಾದೆ ಅದು.'

ರಾಜಮಾತೆ: 'ಭೀಷ್ಮರ ರಾಜ್ಯತಂತ್ರಚತುರತೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಂಡವರಿದ್ದೇವೆ, ಮೆಚ್ಚಿದ್ದೇವೆ. ನಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಶಪಿಸುವಷ್ಟು ಆಗ್ರಹ ನಮಗಿತ್ತು.'

ಗಂಗರಾಜರು: 'ಅನುಗ್ರಹ. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ನಿಮ್ಮ ತೌರುಮನೆಯವರಿಗೂ ಆಗ ಸೌಹಾರ್ದವೇರ್ಪಡದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಎರಡು ನಾಡುಗಳಿಗೂ ವಿಪತ್ತುವೈಷಮ್ಯಗಳು ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನ್ಯದೇಶೀಯರು ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯಶ್ರೀಯನ್ನು ಬಹು ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುವ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೂ ಗೂಢಚಾರರೂ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜರು ಚಿನ್ನದ ಅರಮನೆ ಚಿನ್ನದ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂಬ ಸುಳ್ಳುಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಹರಡುತ್ತಿರುವರು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತಿರುವುದೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಉತ್ತರದ ರಾಜವೃಕಗಳಿಗೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರೂರುತ್ತಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಕೊಳ್ಳೆ, ರಕ್ತಪಾತ, ಇಷ್ಟೇ. ಅವರೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಕೊಳ್ಳೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳಲು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಕೆಲವು ಕತ್ತೆಕಿರುಬಗಳೂ ರಣಹದ್ದುಗಳೂ ಕಾದಿವೆ. ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಹೀಗೆ. ಇನ್ಯಾವ ಭೂಮಿಯೂ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ರಕ್ತವನ್ನು

ಇಷ್ಟು ಕುಡಿದಿಲ್ಲ. ಈ ಭೂಗುಣ ಇಂತಹದು. ದೇಶರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳು, ತುಳುವ, ಕೊಂಗ, ತೆಲುಗ, ಪಾಂಡ್ಯ ಈ ರಾಜರುಗಳ ಸ್ನೇಹ ನಂಟುಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೇಲು. ಇದು ಅಕ್ಕನವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವೇನೂ ಅಲ್ಲ.'

ರಾಜಮಾತೆ: 'ಗಂಗರಾಜರು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಯೆ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ಪತಿಗಳು ಇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದಾಗ, ಈ ಮಹಾರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋದರು. ಆ ಧೈರ್ಯವೇ ಇದುವರೆಗೆ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕುಮಾರರಿಗೆ ನೀವು ಅರಿಕೆಮಾಡಬೇಕು, ಶ್ರೇಯಃಕಾಂಕ್ಷಿಗಳ ಮಾತು ಉಪೇಕ್ಷಿಸ ತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು. . . . ಇಷ್ಟು ಸಮಯ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ. ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಾವು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಕಂಡು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಯತ್ನಿಸುವೆವು. ಯಾವುದೊ ಮಹತ್‌ಶಕ್ತಿಯೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುತ್ತಿದೆ. ದೈವಸಂಕಲ್ಪವೇನಿರುವುದೊ!'

ಗಂಗರಾಜರೂ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೂ ರಾಜಮಾತೆಗೆ ವಂದಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಹೋದರು.

ರಾಜಮಾತೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ಕುಳಿತು, ಹೇಳಿದ ಕೇಳಿದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಏನೋ ಮರೆತಿದ್ದವರಂತೆ ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು, ರಾಜವಾಡದ ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದವರ, ಪುರಶ್ರೇಷ್ಠರ, ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳು ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭೋಜನಶಾಲೆಯ ಕಡೆ ನಡೆದರು.

§

ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮಂಗಳ ಉತ್ಸವಗಳು, ಮುತ್ತೈದೆಯರ ಭೋಜನಾದಿಗಳು ನಡೆದಾಗ ಮಹಾರಾಣಿಯವರೆ ಬಂದು ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ಫಲ, ವೀಳೆಯ, ಅರಿಸಿನ, ಕುಂಕುಮ, ಸುಗಂಧಗಳನ್ನಿತ್ತು, ಕುಶಲವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೀಳ್ಕೊಡುವುದು ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. ರಾಜಮಾತೆ ಬಂದು ಹೊರ

ಬಾಗಿಲಿನ ಒಳಗಡೆ ರಜತಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದರು. ಫಲ ವೀಳೆಯಗಳೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಊಳಿಗದವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದರು.

ಗೌರವ್ವೆಯವರೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಟ್ಟಳೆ ಮುತ್ತೈದೆಯೂ ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮ, ಹೂ, ಗಂಧದ ಬಟ್ಟಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತರು. ಊಟ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಮಂಗಲಿಯರೂ ಕನ್ಯೆಯರೂ ಒಳಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬಂದು, ಹೂ ವೀಳೆಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ರಾಜಮಾತೆ ಯವರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಟರು.

ರಾಜಮಾತೆ ಎಲ್ಲ ಪರಿಚಿತರನ್ನೂ 'ಕುಶಲವೆ? ಮಕ್ಕಳು ಕುಶಲವೆ? ಯಜಮಾನರು ಕುಶಲವೆ? ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಯಿತೆ? ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದ್ದಾರೆಯೆ? ನಾವು ಕೇಳಿದೆವೆಂದು ತಿಳಿಸಿರಿ. ಯಾರ್ಯಾರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ? ನಮ್ಮಿಂದ ಏನಾದರೂ ಆಗಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ಆಗಬಹುದಾಗಿದ್ದರೆ, ಸಂಕೋಚಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೇಳಿ' ಎಂದು ಆತ್ಮೀಯತೆ ಯಿಂದ ಕೇಳಿ, ಹೇಳಿ, ಬೀಳ್ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಅಪರಿಚಿತರಾದವರನ್ನು ಗೌರವ್ವೆಯವರು 'ಇವರು ಇಂತಹ ಮನೆಯವರು' ಎಂದು ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಸೌಮನಸ್ಯದಿಂದ ಕುಶಲ ಕೇಳಿ, ಕಷ್ಟಸುಖಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಶಾಂತಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇವರು ಊಟ ಮುಗಿಸಿ, ವೀಳೆಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದರು.

ರಾಜಮಾತೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯನ್ನು ಕಂಡು 'ಊಟವಾಯಿತೆ ಮಾಚಿ? ನಿನ್ನ ಯಜಮಾನರು ನಿನ್ನೆ ಊರಿಗೆ ಬಂದರಂತೆ. ಲಗ್ನದ ವೇಳೆಗೆ ಬಂದುದು ಸಂತೋಷ. ಆ ಮಾಸಣ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೇಡಿಯಂತೆ ಓಡಿ ಹೋದನಂತೆ. ಆ ಪುಂಡುಕೋರನನ್ನು ನಿರ್ನಾಮಮಾಡುವ ವರೆಗೂ ನಮ್ಮ ಗಡಿನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ವೇಳೆ ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಯೆ ಹಿಡಿಯಬೇಕು, ಆಗ ಎಲ್ಲಿ ತಾನೆ ಅವಿತುಕೊಂಡಾನು? . . . ಶಾಂತಲೆ, ಎಷ್ಟು ನಾಚಿಕೆಯವ್ವ ನಿನಗೆ! ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಮಾತಾಡು, ನಾವೂ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯಂತೆ . . . ಇದು ಯಾರು ಮಾಚಿ, ಈ ಹುಡುಗಿ?'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ಇವಳ ಹೆಸರು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಇಬ್ಬರೂ ಗೆಳತಿಯರು.

ಒಡಲೆರಡು, ಜೀವ ಒಂದೆ. ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯುವರ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳು. ಪಾಪ, ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೇ ತಾಯಿಲ್ಲದವಳಾದಳು. ಪಂಡಿತರು ತಮ್ಮೆದೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸಾಕಿದರು. ತಮಗಿರುವ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಶಾಂತಲೆಯೂ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿಯೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದಳು. ಶಾಂತಲೆಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಿರಿಯಳು. ನನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಮಗಳೆ ಇವಳು.'

ರಾಜಮಾತೆ: 'ಲಕ್ಷ್ಮೀಸರಸ್ವತಿಯರು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿರುವುದೆ ಅಪರೂಪ. ಪಂಡಿತರ ಅಳಿಯಂದಿರು ಯಾರೊ?'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ಯಾರಾಗುವರೊ! ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ಅದೊಂದು ವಿಚಾರ ನನಗೆ ತಲೆನೋವು. ಶಾಂತಲೆಯ ತಂದೆಯವರೂ ಅಷ್ಟೆ, ಪಂಡಿತರೂ ಅಷ್ಟೆ, ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲವೂ ತಾನಾಗಿಯೆ ಒದಗಿಬರುವುದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೆತ್ತಕರುಳು ಹಾಗೆಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿರಲಾದೀತೆ?'

ರಾಜಮಾತೆ: 'ಮಾಚಿ, ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೂ ಅದೇ ಹಟ. ಆದರೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಹಾಗಿರಲಾದೀತೆ? ಅದೂ ನಿಜವೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾಲಲಬ್ಧಿ ಬರಬೇಕು. ಮಾಚಿ, ಶಾಂತಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಹೋಗಿಬರುತ್ತೀರಾ?'

ಮೂವರೂ ಫಲ, ವೀಳೆಯ, ಅರಿಸಿನ, ಕುಂಕುಮ ಇವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಜಮಾತೆಯವರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಂದು ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಕುಳಿತ ಮೇನೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರನ್ನು ಕರೆತರಲು ಹೋಯಿತು.

§

ಶಾಂತಲೆಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮೇನೆಗೆ ದಾಸಿಯೊಬ್ಬಳು ದೊಡ್ಡ ತಟ್ಟೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ, ಎರಡು ಎಳೆ ಹಳದಿಬಣ್ಣದ ಚೀನಾಂಬರ, ಅದುವೆ ಬಣ್ಣದ ವಕ್ಷವಸ್ತ್ರಗಳು, ಹೂ, ಹಣ್ಣು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿ, 'ರಾಜಮಾತೆಯವರು ಕಳಿಸಿದರು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದಳು. ಅಮೂಲ್ಯವೂ

ಸುಂದರವೂ ಆದ ಆ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕನ್ನೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು, ಆನಂದಪಟ್ಟರು. ಅಕ್ಕನವರ ಆದರ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಮನ ಸೋತರು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರ ಮೇನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜಮಾತೆಯವರು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗಾಗಿ ದಿವ್ಯವಾದ, ರಾಜಪತ್ನಿಯರು ಉಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಇಡಿಸಿದ್ದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು, ಪತಿಯೊಡನೆ 'ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾನು ಉಟ್ಟು ತೊಟ್ಟರೆ ಜನ ನಕ್ಕಾರು. ಅಕ್ಕನವರೇ ಇಂದು ಒಂದು ಸಾಧಾರಣ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರು, ಆದರೂ ಅವರ ಗೌರವಕ್ಕೇನು ಕಡಮೆ? ಆ ಗಂಭೀರ, ಘನತೆ, ನಡೆ ನುಡಿ, ಹೃದಯವೈಶಾಲ್ಯ ಯಾರಿಗೆ ಇದ್ದೀತು?' ಎಂದರು.

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ: 'ಉಡಿಗೆತೊಡಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ತೋರ್ಪಡಿಕೆ ಅಕ್ಕನವರಿಗೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಡವೆ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಗೇನು ಕಡಮೆ? ಅಕ್ಕನವರು ತೌರುಮನೆಯಿಂದ ತಂದ ಒಡವೆವಸ್ತ್ರಗಳೇ ಬೊಕ್ಕಸ ತುಂಬಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಉಡುವವರು ಮಾತ್ರ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ಅಕ್ಕನವರಿಗೆ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ, ಅದು ಇಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಟ್ಟಿತು.'

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ (ಸಂತೋಷದಿಂದ): 'ಅದು ನಮ್ಮ ಮಗುವಿನ ಸೌಭಾಗ್ಯ. ಪ್ರಭುಗಳು ನಮ್ಮ ಅಳಿಯಂದಿರಾದರೆ ನಾವು ಮಹಾಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳು. ನಾನು ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗಿನಿಂದಲೂ ಶುಭಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಇಷ್ಟು ಅವಸರವಾಗಿ ಊರಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೂ ಅಕ್ಕನವರದೆ ಏರ್ಪಾಟು. ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಉಪನಯನ ಸಮಯ ಈ ಸಾಧನಕ್ಕೆ ನೆರವಾಯಿತು. ಗಂಗರಾಜರೂ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಟುವಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಕೊಡಿಸುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದವರೂ ಅಕ್ಕನವರೇ. ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ . . . ಅಬ್ಬ! . . . ಸ್ತ್ರೀಜಾಣ್ಮೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲ!'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ಇದು ಹೊಗಳಿಕೊ? ತೆಗಳಿಕೊ?'

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ: 'ಛೆ! ಛೆ! ಸರ್ವಥಾ ತೆಗಳಲ್ಲ. ಮಾಚಿ, ಅನೇಕ ವೇಳೆ ನನಗೆ ಹೀಗೆನ್ನಿಸಿದೆ: ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸರ್ವಶಕ್ತಿ, ಸ್ತ್ರೀಯಿಂದಲೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯೆಂಬ ರಸವಂತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಪುರುಷನು ಕರಡಾಗಿಯೆ ಇದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನೇನೊ!'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ಗಂಡಸರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಹಾಗೆಯೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ರಕ್ತವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಮೂರ್ಛೆಹೋಗುವವರು ನಾವು. ಸಾವಿರಾರು ಜನರನ್ನು—ಅವರು ಕೆಟ್ಟವರೆ ಇರಲಿ—ಅವರನ್ನು ಕೊಲೆಮಾಡಿ ರಕ್ತದ ಕಾಲುವೆಗಳನ್ನು ಹರಿಸಿ, ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಮಾಡುವುದಾಗಲಿ, ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕಾಪಾಡಿ ಉದ್ಧಾರಮಾಡುವುದಾಗಲಿ, ದಯೆಯಿಂದ, ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳುವುದಾಗಲಿ, ಗಂಡಸರೆ ಅಲ್ಲವೆ?'

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ: 'ಮಾತು ಎಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲಿಗೋ ಹೋಯಿತು. ಅಕ್ಕನವರನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದಿರೇನು?'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ಹೂವೀಳೆಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವಾಗ ಕಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬಂದೆವು. ಮಾಸಣನನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ಸುತ್ತಿಕಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯಲೇಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರು.'

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ: 'ಅದುವರೆಗೆ ನಮಗೂ ಸುಖದ ನಿದ್ರೆ ಬಾರದು. ಈ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ತಲೆನೋವಿನಂತೆ ಇದ್ದಾನೆ ಆ ಮಾಸಣ. ಮಾಳವದ ಅರಸನೂ ಅವನ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಎರೆಯಂಗರು ಅವರ ಧಾರಾನಗರವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಪುಡಿಮಾಡಿದರೂ ಅವರ ಕೆಚ್ಚು ಇನ್ನೂ ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮಾಸಣ ರಣಹೇಡಿ; ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡು, ಪಾಪ! ಆ ಹಳ್ಳಿಗರನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ ದೋಚುತ್ತಾನೆ. ಅವರ ದನಕರುಗಳನ್ನು ಕದಿಯುತ್ತಾನೆ, ಪೈರುಪಚ್ಚೆಗಳನ್ನು ಸುಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕಳ್ಳನೊಂದಿಗೆ ದ್ರೋಹಿಗರು ಹಲವರು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈಸಾರಿ ಅವನನ್ನು ಹೆಡೆಕಟ್ಟಿ, ಮುಡಿಕಟ್ಟಿ ತಂದು ಪ್ರಭುಗಳ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಡಹುತ್ತೇನೆ. ದೇವರು ಇದನ್ನು ನಡಸಿಕೊಡಲಿ.'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ನಿಮ್ಮ ಧೀರತನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾತನಾಡಿದಿರಿ. ಅಕ್ಕನವರು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಾರು.'

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ: 'ಮಾಚಿ, ಹೇಳಿ ಮಾಡುವುದು ಹೊಲ್ಲ, ಅದು ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆ. ಧೀಮಂತನು, ಕಾರ್ಯಪಟುವು, ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ, ಹೆಮ್ಮೆಗೆ, ಏನನ್ನೂ ಮಾಡನು. ಗಂಗರಾಜರಿಂದ ಇದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಇಂತಹ ನಾಲ್ಕು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನಡಸಬಲ್ಲ ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ತೇಜಸ್ಸು ಅವರಿಗಿದೆ. ಅವರೇ ಈ ಬಾರಿ ಕತ್ತಿಹಿಡಿದು ಗಡಿನಾಡಿಗೆ ಬರುವರಂತೆ. ಬಂದರೆ ಶತ್ರುಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ಪಿಡುಗು ಬಿದ್ದಂತೆಯೆ. ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಗಂಗರಾಜರೂ ಧರ್ಮದೇವತೆಗಳಂತೆ ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳಿಗಿರುವಾಗ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯ ಗಗನಚುಂಬಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೆ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮಹಾಭಾಗರ ಕಾಲುತೊಳೆದು ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆಯುವ ಪುಣ್ಯ ನಮ್ಮದಾಗಲಿ! ಮಾಚಿ, ನಮ್ಮದಾಗಲಿ!'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ಆಗಲಿ, ನಮ್ಮದಾಗಲಿ. ಗಮನಿಸಿದಿರೆ ನೀವು? ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಒಂದು ಸಲ ನೋಡಿಯೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದರು.'

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ: 'ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದವು ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಧರ್ಮಿ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಾಮಿಯಾಗನು.'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ಕಾಮನೆಯಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಬರಿಯ ಉತ್ಸುಕತೆಯೆ ಇರಬಹುದೆ!'

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ: 'ಧರ್ಮೇಶನು ರಾಜರ ಹೃದಯವನ್ನು ಶಾಂತಲೆಗೆ ಒಲಿಸಲಿ, ಮಾಚಿ. ನಿನ್ನ ಮೈ, ಮನ ಎಲ್ಲ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಗಲಿ.'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ನೂರು ಸಲ ಹಾಗೆನ್ನಿರಿ. ತಥಾಸ್ತು, ತಥಾಸ್ತು. ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಲ್ಜೇನು ಸುರಿಯಲಿ.'

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ: 'ಮಾಚಿ, ಆತ್ಮಾನುಬಂಧವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ನಡೆದೇ ನಡೆಯುವುದು. ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುವು.'

ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮೇನೆ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ನಿಂತಿತು.

§

ಉಪನಯನ ಮುಗಿದು ಆರೇಳು ದಿನಗಳಾದವು. ಸಂಭ್ರಮದ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಬಹು ದಣಿದಿದ್ದ ಸೇವಾಜನ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆದು ಲಘುವಾದರು. ಒಂದು ಶುಕ್ರವಾರ ಸಂಜೆ ರಾಜಮಾತೆಯವರು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವೀಳೆಯವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಪುರಪ್ರಮುಖರ ಗೃಹಿಣಿಯರನ್ನೂ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದವರ ಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು.

ಶಾಂತಲೆ ವೀಣೆ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷ ಪಡಲೆಂದು ರಾಜಮಾತೆ ಆ ಮುತ್ತೈದೆಕೂಟವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು.

'ನಾನೊಬ್ಬಳೆ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡಲು ನಾಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡಬಹುದಾದರೆ . . .' ಎಂದು ತನ್ನಬ್ಬೆಯ ಮೂಲಕ ರಾಜಮಾತೆಯವರಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು ಶಾಂತಲೆ. 'ಅದಕ್ಕೇನು! ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನವೆ ಆಯಿತು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡಲಿ' ಎಂದರು ರಾಜಮಾತೆ.

ನಿಯಮಿತವಾದ ದಿನ, ನಿಯಮಿತವಾದ ವೇಳೆಗೆ ಅರಮನೆಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಶಾರದೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ವೀಣೆಗಳನ್ನು ಶಾರದೆಯ ಪದಕಮಲಗಳ ಬಳಿ ಇಟ್ಟು, ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನೂ ಬೇಡಿ, ಅನಂತರ ಆ ವೀಣೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಸಮಶ್ರುತಿ ಮಾಡಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಡಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಧ್ವನಿಗೆ, ವೀಣೆಯ ನುಡಿತಕ್ಕೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಗ್ಗಿಬಂದಂತಹ ಶ್ಲೋಕ, ವೃತ್ತ, ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಇಂಥ ಇಂಥವನ್ನೇ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಬಾಲಮೆಣಸು, ಜೇನುತುಪ್ಪ ಕೂಡಿಸಿ ಕಾಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬಿಸಿಹಾಲನ್ನು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ತಂದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಅದನ್ನು ಕುಡಿದರು. ರಾಜಮಾತೆಯವರು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ

ಔತಣದ ದಿನ ತಮಗಿಬ್ಬರಿಗೂ ಉಡುಗೊರೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ, ಎಳಹಳದಿಬಣ್ಣದ ಚೀನಾಂಬರಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟರು, ಅದೇ ವರ್ಣದ ವಕ್ಷವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದರು. ಆ ದುಕೂಲಗಳೂ ಆ ವರ್ಣವೂ ಅವರ ಲಾವಣ್ಯವನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಸಿತು. ಗಂಭೀರವಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಇಬ್ಬರೂ ತೊಟ್ಟರಾದರೂ, ಶಾಂತಲೆ, ತಾನೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸೊಬಗಿನ ಒಡವೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟಳು. ಇಬ್ಬರೂ ತಲೆತುಂಬ ಹೂ ಮುಡಿದು, ದೇವಿಯನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿದ ಕುಂಕುಮವನ್ನೇ ಹಣೆಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶಾರದೆಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದರು. ತಮ್ಮ ವೀಣೆಗಳನ್ನು ತಾವೆ ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಹೊತ್ತು ಮೇನೆಯೊಳಗಿಟ್ಟು, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಅನಂತರ ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಬೋಯಿಗಳು ಮೇನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಅರಮನೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಬೇರೊಂದು ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

ಅರಮನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಹಾರ ಸಭಾಂಗಣ ಅಂದು ವಿತರಣೆಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಜ ಎರೆಯಂಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರಿಗಾಗಿಯೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಭವ್ಯವಿಹಾರವದು. ಹೊಸದಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮಡದಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲು, ತಮ್ಮ ಹೃದಯಾನುರಾಗ ವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು, ಅಪಾರ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರು ಎರೆಯಂಗರು. "ನವ ವಧು, ದೂರದೇಶದವಳು, ತೌರನ್ನು ನೆನೆದು ಹಂಬಲಿಸಿಹೋದಾಳು" ಎಂದು ಕುಬೇರನ ವೈಭವಸ್ಥಾನವಿದ್ದಂತೆ ಇರ ಬೇಕೆಂದು, ಎರೆಯಂಗರು ದೇಶದ ಉತ್ತಮ ಶಿಲ್ಪಿಗಳನ್ನೂ ಕಲಾವಿದರನ್ನೂ ಕರಸಿ ಈ ವಿಹಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದ್ದರು.

ಇಂದು ಆ ಸಭಾಂಗಣ ನೂರಾರು ಸಾವಿರಾರು ಸುಗಂಧ ತೈಲದೀಪ ಗಳಿಂದ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ, ಹಾಸಿದ್ದ ರತ್ನಕಂಬಳಿಗಳಿಂದ, ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ, ಬಗೆಬಗೆಯ, ಹೂತೋರಣಗಳಿಂದ, ಕಾರಣೆ ಸಾರಣೆಗಳಿಂದ ಬಹು ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಆಹ್ವಾನಿತೆಯರೆಲ್ಲ ಆಗಲೆ ಬಂದು ಉಚಿತ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಸಭೆಯ ನಡುವೆ ಎತ್ತರವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ, ವೈಣಿಕೆ ಯರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಸ್ಥಳವೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಹಾಡಿ ನುಡಿಸುವ ಪುಣ್ಯವತಿಯರಾರೆಂದು ಸಭೆಯೆಲ್ಲ ಕಾದು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ, ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಂತಿದ್ದ ಗಂಧರ್ವಕನ್ಯೆಯರಿಬ್ಬರು, ಚೇಟಿಯರು ಮುಂದೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಮೃದುಭಾವದಿಂದ, ಮೃದು ನಡಿಗೆಯಿಂದ ಬಂದು, ವೇದಿಕೆಯನ್ನೇರಿ ಸುತ್ತ ನೋಡಿ, ಶ್ರೀಷ್ಠಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಾಜಮಾತೆಯವರಿಗೂ ಹತ್ತಿರವೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರಿಗೂ ವಂದಿಸಿ, ಸಭೆಗೆಲ್ಲ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಚೇಟಿಯರು ತಂದಿಟ್ಟ ವೀಣೆಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡು ಅನಂತರ ವೀಣೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.

ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ “ಈ ಸೊಬಗಿನ ವೈಣಿಕೆಯರು ಯಾವ ದೇಶದವರೊ! ಬಹುಶಃ ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರ ದೇಶದವರೇನೊ?’ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಹಬ್ಬಿತು. ‘ಮಂಗಳಕರವಾದ, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾದ, ಮನೋಹರವಾದ ಈ ರೂಪ, ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲೇ ವಿರಳ’ ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಶಾರದೆಯು ಅಂದು ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ್ದಳು. ರಾಜಮಾತೆಯವರಿಗೂ ಈ ಕನ್ನೆಯರ ಅಂದಿನ ವರ್ಚಸ್ಸು ಕಣ್ಕಟ್ಟಿತು.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬ ಸಂಗಾತಿಯರು ಅವರ ಗುರುತನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ‘ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ’ಯರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಪಿಸು ಪಿಸು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಭೆಯೆಲ್ಲ ಹರಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷ ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳುಂಟಾದವು.

ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಶ್ರೀ ಶಾರದೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ವೀಣೆಯ ತಂತಿಗಳನ್ನು ಮೀಟುತ್ತಲೆ, ಶ್ರುತಿ ಕುಂದದಿದ್ದ ಆ ಜೋಡಿ ವೀಣೆಗಳ ಝೇಂಕಾರ ಅಲೆ ಅಲೆಯಾಗಿ ಸಭೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತುಂಬಿತು.

‘ಅಕ್ಕನವರು ಶಾಂತಲೆ ವೀಣೆ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿರುವರಲ್ಲಾ! ಮತ್ತೇಕೆ ಈ ದೊಡ್ಡ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿರುವರು? ಇನ್ನಾವ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ? ರಾಜಮಾತೆಯವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನಿದೆಯೊ? ಜಿನೇಶ, ಈ ಇಬ್ಬರೂ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು. ತಾಯಿ ಶಾರದೆ, ಈ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂದು ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಠಶ್ರೀಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡು.’ ಎಂದು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ವೇದಿಕೆಯ ಮುಂಭಾಗದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣದ ಪಟ್ಟು ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಮೂರು ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಗಂಗರಾಜರೂ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೂ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಪರದೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೃತ್ರಿಮವಾದ ಸೀಳು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ಸೀಳಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಭುಗಳು ಸಭೆಯನ್ನೂ ವೈಣಿಕೆಯರನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ನೋಡಿದರು.

ವಿಘ್ನೇಶ್ವರ ಸ್ತುತಿ, ಶಾರದಾಸ್ತವಗಳಿಂದ ಮೊದಲಿಟ್ಟು, ಶಿವಸ್ತುತಿ, ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿಗಳನ್ನೂ ವೈಣಿಕೆಯರು ನುಡಿಸಿದರು, ಹಾಡಿದರು. ಶ್ಲೋಕ, ವೃತ್ತ, ಗೀತೆ, ನೃತ್ಯಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಹಾಡಿ ನುಡಿಸಿದರು. ಸಮವಯಸ್ಸಿನ, ಅತುಳ ರೂಪುಸಂಪತ್ತಿಯುಳ್ಳ ಗಂಧರ್ವಕನ್ನಿಕೆಯರಂತಿದ್ದ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು, ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳು ಸಹಪಾಠಿಗಳಾಗಿ ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯವಾದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ, ದೇವದತ್ತವಾದ ಕೋಮಲ ಕಂಠಶ್ರೀಗಳನ್ನು ವೀಣಾಝೇಂಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಮೇಳಿಸಿ ಹಾಡಿದಾಗ ಅಂಬರದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೂ ನಿಂತು ಕೇಳುವಂತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಮಾನವರು ನಾದ ಪರವಶರಾಗದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೆ! ಹಾಗೆ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮೋಹಗೊಳಿಸಿತು ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರ ಗಾಂಧರ್ವವಿದ್ಯೆ. ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಸಾಧನ ತಪಸ್ಸು ಒಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಂದು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು.

ಪ್ರಭುಗಳೂ ನೋಡಿದರು, ಕೇಳಿದರು, ಹರ್ಷಿತರಾದರು. ಗಂಗರಾಜರೂ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೂ ಪ್ರಭುಗಳ ಸಂತುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅರಿತರು.

ಗಾಯನ ಮುಗಿದೊಡನೆ ಅರಮನೆಯ ಕಟ್ಟಳೆ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಬ್ಬರು ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಶಾರದಾ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಆರತಿ ಬೆಳಗಿ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಕೆಟ್ಟಕಣ್ಣು ತಾಗದಿರಲೆಂದು ರಕ್ಷೆಯಿಟ್ಟರು. ಕನ್ನೆಯರಿಬ್ಬರೂ ವೇದಿಕೆಯಿಂದಿಳಿದು ಬಂದು ರಾಜಮಾತೆಯವರಿಗೂ ತಾಯಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರಿಗೂ ವಿನಯ, ಭಕ್ತಿ, ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು.

ಸುಹೃದಯೆಯೂ ಸಹೃದೆಯೆಯೂ ರಸವಂತಿಯೂ ಆದ ರಾಜಮಾತೆ ಆನಂದಾತಿಶಯದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆಲಕ್ಷ್ಮಿಯರನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿ

ಆನಂದ ಪಡೆದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಕ್ಕಳ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು 'ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಶಾರದೆಯ ಮಕ್ಕಳು, ಆ ದೇವಿ ಇಂದು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಳು' ಎಂದು ಹರಸಿದರು. ಅನಂತರ ಸಭೆಯವರಿಗೆ ಹೂ, ಗಂಧ, ವೀಳೆಯ ಹಂಚಿಯಾಗಲು, ಅವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಹಾಡಿ ನುಡಿಸಿದ್ದರ ಪ್ರಶಂಸೆಯೆ. ಅವರ ರೂಪುಲಾವಣ್ಯಗಳ ಪ್ರಶಂಸೆಯೆ. ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ ಹೀಗೆ ವೀಣೆ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡಲು ಕಲಿಯಬೇಕು ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ಮಾತೆಯರು ಆ ಕ್ಷಣವೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಗಾಂಧರ್ವ ವಿದ್ಯೆ ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯವಿದ್ದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಒಲಿಯುವುದೆಂದು ಆ ಮುಗ್ಧೆಯರೇನು ಬಲ್ಲರು!

ಅತ್ತ ಗಂಗರಾಜರೂ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತೆರಳುವುದರಲ್ಲಿದ್ದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾವವನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ಗಂಭೀರವಾಣಿಯಿಂದ "ವಾದ್ಯ, ಗಾಯನ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿತೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅರ್ಥಗ್ರಾಹಿಯಾದ ಭೀಷ್ಮರು 'ಅದನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಬೇಕು' ಎಂದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ನಸುನಕ್ಕು 'ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೆ! ಇಬ್ಬರೂ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ಸಮಸಮನಾಗಿಯೆ ಇದ್ದಾರೆಯಲ್ಲವೆ!' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ ನಡೆದುಹೋದರು. ಭೀಷ್ಮರು ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಅವರವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನುಳಿದವರು ಇಬ್ಬರೆ: ರಜತಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಾಜಮಾತೆ, ಬಳಿಯೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ. ರಾಜಮಾತೆ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ವೀಣೆ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡಿದ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಬಾಯಿತುಂಬ ಹೊಗಳಿದರು. 'ಅಂದು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹಾಡಿ ನುಡಿಸಿದುದಕ್ಕಿಂತ ಇಂದು ನೂರುಪಾಲು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಿತು, ಮಾಚಿ. ಸಮವಯಸ್ಕರಾಗಿ, ರೂಪ, ಗುಣ, ಶೀಲಗಳಲ್ಲೂ ಸಮಸಮರಾಗಿ, ಒಬ್ಬರ ಹೃದಯವನ್ನೊಬ್ಬರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಮಕ್ಕಳು ಒಡನೋದಿಗಳು ಒಡನಾಡಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲ, ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವರ ಮನೋಧರ್ಮಗಳೂ ಆತ್ಮಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ'

ಎನ್ನುತ್ತ ರಾಜಮಾತೆ ಪೀಠದಿಂದೆದ್ದು, 'ಮಾಚಿ, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟು ಚೆಂದದ ಒಡವೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವುದೇನು?' ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಾಚಿ ಕಬ್ಬೆ 'ಅದನ್ನು ನಾನೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಮಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಅಕ್ಕನವರ ಬಳಿ ಇರಬೇಕಾದ ಒಡವೆ ಅದು, ಅಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಶೋಭಿಸುವುದು!' ಎಂದರು.

§

ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮೇನೆ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಸಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಇಬ್ಬರೂ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಶಾಂತಲೆ ತಾನು ಅಂದು ನುಡಿಸಿ ಹಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಗಳೂ ಹೂವೆತ್ತಿದಂತೆ ಹಗುರವಾಗಿ, ಸರಾಗವಾಗಿ, ತನ್ನನ್ನೇ ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಕೈಗೂಡಿಬಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಇದು ತಾಯಿ ಶಾರದೆಯ ಕರುಣೆಯೆಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. 'ನನ್ನ ನುಡಿತಕ್ಕೆ ನಡೆಕೊಟ್ಟು, ಹಾಡಿಗೆ ಧ್ವನಿಕೊಟ್ಟು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹ ಉಲ್ಲಾಸಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಡಸಿದಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಶ್ರೀ ಶಾರದೆಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾಗಿ ಇಂದು ನನ್ನೊಡನಿದ್ದಳು, ಕರುಣಿಸಿದಳು, ಕಾಪಾಡಿದಳು ನನ್ನ ತಾಯಿ.' ಎಂದುಕೊಂಡಳು ಶಾಂತಲೆ. ಒಂದು ಸಲ ಕತ್ತೆತ್ತಿ 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ?' ಎಂದು ನೋಡಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಯಾವುದೊ ಮಹಾ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಳು. 'ಏಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ! ಏನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ? ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕಾದ ಸಮಯವಲ್ಲವೆ ಇದು! ನನ್ನವ್ವ, ನೀನು ಇಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದೆ. ಎಷ್ಟು ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟೆ? ಎಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಕೊಟ್ಟೆ? ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಇಂದು ಹಾಡಿ ನುಡಿಸಿದವಳು ನೀನು. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದೆ, ಅಷ್ಟೆ. ನೀನು ಮಾತ್ರ ಇಂದು ಮುಂದಡಿ ಇಡದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಕೈಬಾಯ್ಗಳು ಕಟ್ಟಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು' ಎಂದು ಹೃದಯ ಬಿಚ್ಚಿ ಮಾತನಾಡಿದಳು ಶಾಂತಲೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಶಾಂತಲೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಇದ್ದಳು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ; ಮಾತಾಡಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದ ಭೀತಿಯೊಂದು ಪೆಭೂತದಂತೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲೆ ಮಾಡಿದ್ದಿತು. 'ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇಕೆ ಮಾತನಾಡಳು'

ಎಂದು ಶಾಂತಲೆಗೆ ಭಯವಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಗಲ್ಲವನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ, 'ಲಕ್ಷ್ಮೀ' ಎಂದಳು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಬಿಸಿಹನಿಗಳೆರಡು ಶಾಂತಲೆಯ ಕೈಮೇಲೆ ಉದುರಿದುವು. ಶಾಂತಲೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಭಯ ವಾಯಿತು. 'ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಮಾತನಾಡೆ, ಏನಿದು? ಏನಾಗುತ್ತಿದೆ ನಿನಗೆ? ಯಾರೇನೆಂದರೆ ಹೇಳು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ?' ಎಂದು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ, ಅಧೈರ್ಯ ದಿಂದ ಕೇಳಿದಳು ಶಾಂತಲೆ. ತೊಟ್ಟಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅಶ್ರುಪ್ರವಾಹ ಹೊರಟಿತು. ದುಃಖ ಬಿಗಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಠಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ 'ಅಕ್ಕ!' ಎಂದಳು. ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ತನ್ನೆದೆಗೆ ಅವಚಿಕೊಂಡು 'ಹೇಳೆ, ನನ್ನವ್ವ, ಹೇಳು, ನಿನಗೆ ಏನಾಗುತ್ತಿದೆ! ಏನು ಬಾಧೆ?' ಎಂದು ಹೆತ್ತತಾಯಿ ಮಗುವಿನ ದುಃಖವನ್ನು ಕೇಳುವಂತೆ ಕೇಳಿದಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಯೋಚನೆಗಳು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದುವೊ? ಏನೇನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳೊ? ಅವಳು ತಲೆಯೆತ್ತಿ 'ಅಕ್ಕ, ನೀನು ರಾಜರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೀಯೆ, ಅರಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ. ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಸಂಗ ನನಗೆ ದೂರವಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೆ! ಎಂದು ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿದೆ' ಎಂದಳು.

'ಅಯ್ಯೋ ಹುಚ್ಚಿ! ಹೀಗೆಂದು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದವರಾರೆ? ಇಲ್ಲದು ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಿದೆ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವೆ.'

'ಅಕ್ಕ, ಇದು ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದು. ಸುಳ್ಳಾಗಬಾರದು.'

'ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಇದು ನನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲವೆ? ನಿರ್ಧರಿಸು ವವಳು ನಾನಲ್ಲವೆ!'

'ಪ್ರಭುಗಳೇ ಕೈನೀಡಿ ಬಂದರೆ, ಒಲ್ಲೆ ಎನ್ನುವೆಯಾ?'

'ಇನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ?'

'ಅಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವರ ಕೈಹಿಡಿಯಲು ಜನ್ಮಾಂತರಗಳ ತಪಸ್ಸು ಸಾಲದು. ಅಕ್ಕಾ, ಗುಣದಲ್ಲಿ, ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಐಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಧೈರ್ಯ, ವೀರ, ಉದಾರತೆಗಳಲ್ಲಿ, ದೈವಭಕ್ತಿ, ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಸಮನುಂಟೆ! ಅಕ್ಕ, ನೀನು ಈ ಮಹಾನುಭಾವರ ಕೈಹಿಡಿದು ಮಹೋನ್ನತಳಾಗು, ಈ ಮಹಾಭಾಗ್ಯ ನಿನ್ನದಾಗಲಿ.'

'ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣೀರು ಏಕೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ?'

'ಸ್ವಾರ್ಥ, ಶುದ್ಧಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ. ನೀನಿನ್ನು ನನಗೆ ದೂರಗತೆಯಾಗುವೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು.'

'ಹುಚ್ಚಿ! ಹುಚ್ಚಿ! ಇಲ್ಲದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪನೆಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವೃಥಾ ನೋವು ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ.'

'ಅಕ್ಕಾ, ಮಗಳನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ ತಾಯಿ ಹೃದಯ ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿಯುತ್ತಲ್ಲವೆ? ಅಂತೆಯೆ ಈ ನನ್ನ ಕಣ್ಣೀರು.'

'ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ನಿನ್ನ ಅಂತಃಕರಣ ಅಪಾರ. ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒರಸಿಕೊ, ನನ್ನ ತಾಯಿ. ಶ್ರೀ ಶಾರದೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಅಗಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ.'

'ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ ಅಕ್ಕ. ನೀನು ಮಹಾರಾಣಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಅಡ್ಡಬರಬಾರದು. ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾದರೆ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಲ್ಲವೆ? ಹತ್ತಾರು ವರ್ಷ ಒಟ್ಟಾಗಿದ್ದುದರ ಮಾಲ್ಮೆ ಈ ಕಣ್ಣೀರು. ಇಂದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ನಾಳೆ, ನಾಡಿದ್ದು, ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ನೀನು ಮದುವೆಯಾಗಲೆಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಗಲಲೆಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಅಕ್ಕ, ನೀನೆಲ್ಲೀ ಇರು, ಶಾರದೆಗೆ ನಿನ್ನ ನಿತ್ಯದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಾನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದೇ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಕುಳಿತು ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತೇನೆ.'

'ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಏನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವೆ! ನೀನೂ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕಲ್ಲವೆ?'

'ಅಕ್ಕಾ, ಇದೇನು ಪ್ರಶ್ನೆ ನಿನ್ನದು? ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗೆ. ಈ ಊರಿನಿಂದ, ನಿನ್ನ ಸಾಮೀಪ್ಯದಿಂದ, ತಾಯಿ ಶಾರದೆಯ ಸಾಮೀಪ್ಯದಿಂದ ನಾನು ದೂರವಾಗಿರಲಾರೆ.'

ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಣ್ಣೀರು ಕೋಡಿಯಾಯಿತು. ಶಾಂತಲೆಯ ಕಣ್ಣೀರು ಕಟ್ಟೆ ಒಡೆಯಿತು.

ಮೇನೆ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ದುಃಖಿತೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಮೇನೆಯಿಂದಿಳಿದು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಪೆದ್ದ ದೇಚ ಮೇನೆಯೊಳಗಿದ್ದ ವೀಣೆಗಳನ್ನೂ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಶಾರದೆಯ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಯೋಚನೆಗಿಂತ ಶತಾಧಿಕವಾದ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗ ಈಗ ಶಾಂತಲೆಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕೊರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತ್ತು. 'ಒಂದು ವೇಳೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಊಹಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಭುಗಳು ತನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿಯಲು ಬಂದರೆ ಆಗ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು? ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು? ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಅವಿವಾಹಿತೆಯಾಗಿ ನಿಂತರೆ, ಆ ದೋಷ ಯಾರದು? ಅದು ನನ್ನ ತಪ್ಪಾಗುವುದೆ? ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯದೆ ಆಗುವುದೆ?' ಎಂಬ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆಯ ಮನಸ್ಸು ತಳಮಳಗೊಂಡಿತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಗಾಯನಮಾಧುರ್ಯದ ಆನಂದಾತಿಶಯದಲ್ಲಿ ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಆತ್ಮಗಳೆರಡೂ ಈಗ ಮಹಾಯೋಚನೆಗೂ ಭಯಕ್ಕೂ ಈಡಾದುವು. ಈಗ ಅವರೆದುರಿಗಿದ್ದುದು ಬಹು ಕಠಿಣ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಮನುಷ್ಯಯತ್ನಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಲು ಶಾಂತಲೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. ದೇಚನನ್ನು ಕರೆದು 'ಪಂಡಿತರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವರನ್ನು ಕಂಡು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾಳೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಾ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದಳು.

ಊಟ ಬೇಡವೆಂದು, ಹಾಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕೈಹಿಡಿದು ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಶಯ್ಯಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು.

'ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಹಾಲು ಕುಡಿ. ಊಟ ಬೇಡವೆಂದೆ, ಹಾಲನ್ನಾದರೂ ಕುಡಿ' ಎಂದಳು.

'ನೀನು ಕುಡಿಯಕ್ಕ. ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹಸಿವಿಲ್ಲ.'

'ನೀನು ಒಲ್ಲೆ ಎಂದರೆ ನನಗೂ ಬೇಡ. ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಹಸಿವೆಲ್ಲಿಯದು?'

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನೆಪ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಲನ್ನು ಬೇರೆ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಗುಟುಕರಿಸಿ ಇಟ್ಟಳು. ಆಗ ಅವಳಿಗೆ ಅಮೃತವೂ ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು. ಶಾಂತಲೆಯೂ ಹಾಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟು ಅಕ್ಕನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಖ ಅಡಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದು

5

ಕೊಂಡಳು. ಅವಳಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇನ್ನೂ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವ ಳೆಂದು ಶಾಂತಲೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಶಾಂತಲೆ ಎದ್ದು ತನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಸೊಡರನ್ನು ಇಳಿಸಿ, ತಾನೂ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿ, ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಒದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದ ಗೆಳತಿಯ ಮುಖವನ್ನು ತನ್ನೆದೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, 'ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಪುನಃ ಮೊದಲಿಟ್ಟೆಯ?' ಎಂದಳು.

'ಇಲ್ಲ, ಅಕ್ಕ. ಅಳಬಾರದು, ಅಳಕೂಡದು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಮತ್ತೆ ಅಳು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. 'ಅಕ್ಕ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಳು! ಇದೇ ಊರಿನಲ್ಲಿ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೆ ಇರುವಳು. ಬೇಕಾದಾಗ ನಾನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಂಡುಬರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಬೇಕಾದಾಗ ಅಕ್ಕನೂ ಕರಸಿಕೊಳ್ಳ ಬಹುದಲ್ಲವೆ?' ಎಂದು . . . ಅಯ್ಯೋ! ಇದೇನು ಹುಚ್ಚೆ ನನಗೆ! ಮಹಾ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯಾಗಲಿರುವ, ಮಹಾರಾಣಿಯಾಗಲಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ತಡೆಯಲೆ? ತಡೆಯಬಹುದೆ? ಹುಚ್ಚುಹೃದಯ ಸುಮ್ಮನೆ ಅಳುವು ದೇತಕ್ಕೋ?'

ಆದರೆ ಈಗ ಹೆಚ್ಚು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಶಾಂತಲೆಯ ಹೃದಯ. ಈ ಇಬ್ಬರ ಸಹೃದಯ ಸ್ನೇಹ ಇಷ್ಟು ನೋವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು. ಮಧುರ ಭಾವಮಯಿಯಾದ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಭಯ ಪಟ್ಟಳು. ಕಾಣಬಾರದುದನ್ನು ಕಂಡಳು, ನೆನೆಯಬಾರದುದನ್ನು ನೆನೆದಳು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೂ ಶಾಂತಲೆ ಹಾಗೆಯೇ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಕ್ಕನ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಖವಿಟ್ಟು ಅವಳ ಎದೆಯನ್ನು ತೊಯಿಸುತ್ತಲೆ ಇದ್ದಳು. ಇಬ್ಬರ ಅಂತಃಕರಣವೂ ಕರಗಿ ನೀರಾಗಿತ್ತು.

ಎದೆ ತಣ್ಣಗಾಗಲು ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮುಖವನ್ನು ಎರಡು ಕೈ ಗಳಿಂದಲೂ ಎತ್ತಿ 'ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಅಳುವುದೇ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ? ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಉಳಿದು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೇ ಆದರೂ ಹೋಗೆ!' ಎಂದಳು ಶಾಂತಲೆ.

ಆ ಮಾತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಭರವಸೆಕೊಡುವ ಮಾತಾದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾದಳು. 'ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಾಶ್ರುಗಳು

ಅಕ್ಕನ ಬಾಯಿಂದ ಇಂತಹ ಘೋರಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದವಲ್ಲಾ' ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿದಳು. ಅವಳ ಎದೆ ಬೆಂದು 'ಅಯ್ಯೋ ಅಕ್ಕ, ಎಂತಹ ಮಾತನಾಡಿದೆ?' ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತನ್ನ ಬಲಗೈಯಿಂದ ಶಾಂತಲೆಯ ಬಾಯನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಹಿಡಿದು, 'ನನ್ನ ಮೇಲಾಣೆ. ಆ ಮಾತನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊ. ನಾನು ನಿನಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವಳು. ಹುಡುಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರೌಢೆ ಮೊದಲೆ ಅಲ್ಲ. ನಿನಗಿರುವ ತಾಳ್ಮೆ, ವಿವೇಚನೆ ನನಗೆಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು? ಏಕೆ ಅತ್ತೆನೋ ನನಗೇ ತೋರದು. ಅಳದೆ ಇರಲೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ, ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ. ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಸುಖಸಂತೋಷಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಗಲಿ. ನನಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿತವಾದುದು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಯಾವ ಸಂತೋಷವೂ ನನಗೆ ಬೇಡ. ಇದು ದುಃಖವಲ್ಲ ಅಕ್ಕ, ಇದೊಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸಂತೋಷ. ನಾನು ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ನೀನು ಭಾವಿಸಿ ಎಂತಹ ಭೀಕರವಾದ ಮಾತನ್ನಾಡಿದೆ! ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ನಿನ್ನ ಮಾತು ಬಿಟ್ಟೆತು, ಬಿಟ್ಟೆತು. ಶಾರದೆ, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಾಪಾಡು ತಾಯೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ಅಳುವ ಕೂಸನ್ನು ತಾಯಿ ಸಂತೈಸುವಂತೆ, ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿ, 'ಇನ್ನು ಅಳಬೇಡ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಸಾಕುಮಾಡೆ; ಅಪ್ಪೆ ಕೇಳಿ ಇದೇನಾಯಿತು ಎಂದು ಭಯಪಟ್ಟು ಬಂದಾರು. ಸದ್ಯ ನುಂಗಿಕೊ' ಎಂದು ಸಂತೈಸಿದಳು.

§

ಅರಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಪತಿಯಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋದರು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಆಗ ತಾನೆ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಿಕೆಯ ಆಮೋದವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

ಆಳೊಬ್ಬ ಸುಖಾಸನವನ್ನು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರಿಗಾಗಿ ತಂದಿಟ್ಟ. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು 'ಊಟವಾಯಿತೆ?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಡನೆ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟರು.

'ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗಾಗಿ ಕಾದು ಕಾದು ಸಾಕಾಗಿ ಈಗ ತಾನೆ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತೆ, ನೀನೂ ಬಂದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡಿದರೆ?'

'ಅದನ್ನೇ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ.'

'ಚೆನ್ನಾಗಿ ನುಡಿಸಿದರೆ? ಹಾಡಿದರೆ? ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯಗೆಡಲಿಲ್ಲ ವಷ್ಟೆ? ರಾಜಮಾತೆಗೂ ಇತರರಿಗೂ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಯ್ತೆ? ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಏಕಾಯಿತು?'

'ಸಭೆ ಮುಗಿದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ನಾನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬಂದೆ. ಅಕ್ಕನವರು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.'

'ಹುಂ . . .'

'ಈ ಹೊತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಶಾರದೆಯೆ ನೆಲ ಸಿದ್ದಳು. ಮಕ್ಕಳು ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನುಡಿಸುವುದನ್ನು ನಾವೂ ಕೇಳಿಲ್ಲ.'

'ಹೂಂ!'

'ನಾವೆಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗಿಹೋದೆವು. ಅಕ್ಕನವರಿಗಂತೂ ಹೇಳತೀರದಷ್ಟು ಆನಂದವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಮಗುವಿನ ಪುಣ್ಯ; ಅಕ್ಕನವರು ಚಿನ್ನದಂತಹ ಮಾತನಾಡಿದರು.'

'ಹೂಂ!'

'ಮಾಚಿ, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟು ಚೆಂದದ ಒಡವೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವದೆ? ಎಂದರು.'

'ಹೂಂ!'

'ನಾನೇ ಮನಸಾರೆ ಆ ಒಡವೆಯನ್ನು ತಮಗೊಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅಕ್ಕನವರ ಬಳಿ ಅದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶೋಭಿಸೀತು ಎಂದೆ.'

'ಹೂಂ!'

'ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೆ ನನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರು: ಪ್ರಭುಗಳು ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ತೆರೆಯ ಹಿಂದೆ ಕುಳಿತು ಕೇಳಿದರಂತೆ!'

'ಹೂಂ!'

'ಇದೇನು! ನಾನು ನಿಮಗೆ ಕಾಗಕ್ಕ ಗುಬ್ಬಕ್ಕನ ಕತೆ ಹೇಳುತ್ತಿ ದ್ದೇನೆಯೆ? ನೀವು ಬರಿ ಹೂಂಗುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ? ನಿಮಗೆ ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲವೆ?'

‘ಇಲ್ಲದೆ ಉಂಟೆ! ನಾವು ಯೋಧರು ನೋವನ್ನೂ ಸಹಿಸಬಲ್ಲೆವು, ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಸಹಿಸಬಲ್ಲೆವು. ಈ ಎರಡೂ ನಿಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.’

‘ಇದೊಂದು ಬಿಂಕ, ಬಿಗುಮಾನ. ಸದ್ಯ ನಾಳೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಕ್ಕನವರೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರಸಿದಾಗ, ಅಥವಾ ಗಂಗರಾಜರೇ ಕೇಳಿದಾಗ ನೀವು ಹೀಗೇ ಮುಸುಡಿ ಉದ್ದಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೂಂಗುಟ್ಟಬೇಡಿ. ನಿಮಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲವೇನೊ ಎಂದು ಶಂಕೆಪಟ್ಟಾರು. ಸದ್ಯ ಮಗಳ ಪುಣ್ಯ; ಧರ್ಮೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆ; ತಾಯಿ ಶಾರದೆಯ ಕೃಪೆ. ಈಗ ನೀವು ಅನ್ನುತ್ತಿರುವ ಹುಂಕಾರ ಪ್ರಭುಗಳ ಬಾಯಿಂದಲೂ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟರೆ ನಾವು ಧನ್ಯರು, ಶಾಂತಲೆ ಧನ್ಯಳು.’

‘ಹೂಂ!’

‘ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ದೈವಯತ್ನವೆ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಶಾರದೆಯೆ ನಾಳೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹುಂ ಅನ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ ನನ್ನವ್ವೆ.’

‘ತಥಾಸ್ತು, ತಥಾಸ್ತು. ಮಾಚಿ, ನಿನ್ನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಲ್ಜೇನು ಸುರಿಯಲಿ. ಹೋಗಿ ಊಟಮಾಡು. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತು!’

ಆಗ ದೇಚ ‘ಅವ್ವ, ಆರೋಗಣೆಗೆ’ ಎನ್ನುತ್ತ ಬಂದ. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ‘ಶಾಂತಲವ್ವ ಊಟಮಾಡಿದಳೆ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ‘ಇಲ್ಲವ್ವ, ಊಟ ಮಾಡ್ಲಿಲ್ಲ—ಶಾಂತಲವ್ವ ಲಕ್ಷ್ಮವ್ವಾ ಇಬ್ರೂ ಅಸಿವಿಲ್ಲ ಆಲೇ ಸಾಕು ಅಂದ್ರವ್ವಾ. ಲಕ್ಷ್ಮವ್ವಾನೂ ಇಲ್ಲೇ ಮನಿಕ್ಕೊಂಡ್ರು. ನಾನೇ ಪಂಡಿತರ ಮನೆಗೋಗಿ ಯೋಳ್ಬಂದೆ’ ಎಂದ ದೇಚ.

‘ಮಕ್ಕಳೇಕೆ ಹೀಗೆ ಉಪವಾಸ ಮಲಗಿದರೊ! ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಹಾಡಿ, ನುಡಿಸಿ ಹಸಿದಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಹೆಚ್ಚು ದಣಿದಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟರೊ ಏನೊ! ನಿದ್ದೆ ಬಂದೀತೆ?’ ಎಂದು ಆ ತಾಯಿಯ ಕರುಳು ಬಾಧಿಸಿತು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋಗಿ ಶಾಂತಲೆಯ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ತಟ್ಟಿ ‘ಶಾಂತಲೆ! ಲಕ್ಷ್ಮೀ!’ ಎಂದು ಮೃದುವಾಗಿ ಕರೆದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಿದ್ದೆಬಂದಿತ್ತು. ಯೋಚನೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಶಾಂತಲೆ ಇನ್ನೂ ನಿದ್ದೆಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಕರೆದವರು ತನ್ನ ತಾಯಿ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ

ನಿದ್ರಾಭಂಗವಾಗದಂತೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಇಳಿದುಬಂದು, ಬಾಗಿಲನ್ನು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ತೆರೆದು, ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಪುನಃ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಮುಚ್ಚಿ, ತಗ್ಗಿನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ 'ಅವ್ವ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಈಗತಾನೆ ನಿದ್ದೆಮಾಡಿದಳು.' ಎಂದಳು.

'ಏಕೆ ಮಗೂ, ಇಬ್ಬರೂ ಊಟಮಾಡದೆ ಮಲಗಿದಿರೇಕೆ? ಅಕ್ಕನವರು ಈ ದಿನ ಬಹು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಅಷ್ಟು ಜನರೂ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ನಿನ್ನ ಶಾರದೆಯ ಅನುಗ್ರಹ, ಇಂದು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ನುಡಿದುದು ಆ ಮಹಾತಾಯಿಯೆ. ಅಯ್ಯೋ! ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಉಪವಾಸ ಮಲಗಿದಳೆ? ಕಡೆಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹಾಲನ್ನಾದರೂ ಕುಡಿದಿರೊ? ಅದೂ ಇಲ್ಲವೊ?'

'ಹಸಿವಿದ್ದಿತವ್ವಾ, ಉಣಲಾಗಲಿಲ್ಲ.'

'ಹಾಗೆಂದರೇನೆ!'

'ಹೇಳುತ್ತೇನವ್ವ. ಅವ್ವ, ನಾವು ಹೊರಟುಬಂದ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಕನವರೇನೆಂದರು?'

'ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ. ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳು.'

ಶಾಂತಲೆ (ಸಣ್ಣಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ): 'ಹೇಳುತ್ತೇನವ್ವ. ನಾವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಿದ್ರಾಭಂಗವಾಗಬಹುದು. ಈಗ ಅವಳಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಅವಳಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕ. ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ನಿದ್ರೆಮಾಡಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಏನು ಹೇಳಿದರು ಅವ್ವೆ, ಅಕ್ಕನವರು?

'ಏನಾಯಿತು? ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಏನಾಗಿದೆ?'

'ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ದಣಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡಲಿ.'

'ಅಕ್ಕನವರು ನಿನ್ನನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಆಶೆಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಭುಗಳೂ ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ಒಪ್ಪಿದರೆ . . . ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡಿದುದನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೆರೆಯ ಹಿಂದೆ ಕುಳಿತು ಕೇಳಿದರಂತೆ . . . ನೋಡಿದರಂತೆ . . .'

'ಹಾಂ!'

ಶಾಂತಲೆಗೆ ಮಾತುಕಟ್ಟಿ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ನಿಂತಳು.

'ಅಕ್ಕನವರೆ ಈ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ನೋಡಲೆಂದು, ಕೇಳಲೆಂದು.'

'ಅಯ್ಯೋ ಅವ್ವಾ! ನಾವೇನೇನು ವಕ್ರಮುಖಭಂಗಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆವೋ? ನುಡಿಸುವ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಇಸದ ಸ್ಮರಣೆಯೆ ತಪ್ಪಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ನಕ್ಕಳು. ನಾನೂ ನಕ್ಕೆ, ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವಾಗ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತೆ.'

'ಇದು ತಪ್ಪೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸರು. ಪ್ರಭುಗಳೂ ಮೆಚ್ಚಿದರೆಂದೇ ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ. ಮಗು, ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸೂ ನಮ್ಮ ಬಯಕೆಯೂ ಎರಡೂ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಕೈಗೂಡಲಿ.'

ಶಾಂತಲೆ (ನಿರ್ಧರವಾಣಿಯಿಂದ): 'ಅವ್ವೆ, ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಲಾತ್ಕಾರ ಬೇಡ.'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯ್ತು. 'ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗೆ' ಎಂಬ ಮಾತು ಆಕೆಯ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಸ್ತಂಭಿಸಿತು. ಚೇತನ ಉಡುಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳು ತೇಲಿಬಂದುವು. ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಶಾಂತಲೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಸಿ, ಕೂಡಿಸಿ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತ 'ಅವ್ವಾ, ಅವ್ವಾ, ನಾನಾಡಿದ ಮಾತು ಇಷ್ಟು ಅಪರಾಧವಾಯಿತೆ? ನೋಡವ್ವಾ, ಮಾತನಾಡವ್ವ. ಕ್ಷಮಿಸವ್ವಾ, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನು ನೀನು ಪೂರ್ಣ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ!' ಎನ್ನುತ್ತ ಕಾತರಕಂಠೆಯಾದಳು ಶಾಂತಲೆ. ತಾಯಿಗೆ ಗಾಳಿ ಹಾಕಿದಳು, ಕೈಗಳ ಮೇಲೆ ತಟ್ಟಿದಳು, ನೆತ್ತಿಯನ್ನು ಸವರಿದಳು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಣ್ತೆರೆದು ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಶಾಂತಲೆಯ ಮುಖ ಆಗ ವರ್ಣಹೀನವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ತಾಯಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿತು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಉಸಿರನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, 'ಅಯ್ಯೋ ಮಗು, ಈ ಮಹಾ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಒಲ್ಲೆ ಎನ್ನುವ ಜುಗುಪ್ಸೆಯೇಕೆ? ಕಾರಣವೇನವ್ವ? . . . ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ಪತಿ, ಒಳ್ಳೆಯ ಅತ್ತೆ ಮಾವಂದಿರು ಸಿಗಲಾರರು ಎಂಬ ಭಯದ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಮದುವೆಗೆ ಹೆದರುತ್ತಾರೆ. ಶಾಂತಲೆ, ನಿನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿಯು

ವವರು ಚಕ್ರಾಧಿಪತಿ, ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನಂತಹ ಪುರುಷ, ಅಕ್ಕನವರು ನನಗಿಂತ ನೂರುಪಾಲು ನಿನಗೆ ತಾಯಾಗಬಲ್ಲರು. ನೀನು ಮಹಾ ದಾನ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡಸಬಹುದು. ನಿನ್ನ ಕಾರಣವೇನು? ಇದು, ಈ ಮಂಗಳ, ನಿನ್ನ, ನಮ್ಮ, ಪೂಜಾಫಲವೆ ತಾಯಿ!'

'ಅವ್ವೆ, ನೀವು ಬಹು ಭಯಪಟ್ಟಿರಿ. ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ,' ಎನ್ನುತ್ತ ತಾಯಿಯ ಕಾಲ್ಗಳಿಗೆ ಶಿರವಿಕ್ಕಿದಳು ಶಾಂತಲೆ.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಗಳ ತಲೆಯನ್ನು ನೇವರಿಸುತ್ತ, ಗದ್ಗದಕಂಠೆ ಯಾದರು. 'ಹೇಳವ್ವಾ, ಹೇಳು. ಅಕ್ಕನವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಮನೆ ತುಂಬಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ ನಾನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲೆ? ಅರ ಮನೆಗೆ ನೀನೇ ಒಪ್ಪಿ ಬಂದೆ; ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ, ಮೂರು ಸಲ ಬಂದೆ. ಏಕೆ ಬಂದೆಯವ್ವಾ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ನಿರ್ಧರವಿರುವಾಗ? ಪ್ರಭುಗಳು ನಿನ್ನ ಕೈಹಿಡಿಯಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ, ನಾವೇನೆಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳುವುದು? ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಾಳೇನು? ಬದುಕೇನು? ನಾವು ಬದುಕಿರುವುದು ನಿನಗಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಮುಂದಿನ ಭಾಗ್ಯದ, ಧರ್ಮದ, ದಿನಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿನ್ನಯ್ಯನ ಎದೆ ಒಡೆದುಹೋದೀತು. ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಇಂದೇ ನನಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬರಿಸಿದೆಯವ್ವಾ. ಸುಖದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಬಂದ ನನಗೆ ಈ ಘೋರ ಸಂಕಟವನ್ನು ಏಕೆ ಕೊಟ್ಟೆ ಮಗಳೆ? . . . ಧರ್ಮೇಶ, ನಾವು ಏನು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದೆವು ತಂದೆ? ತಾಯಿ ಶಾರದೆ, ನಮ್ಮ ಲೋಪ ದೋಷಗಳೇನು?' ಎಂದು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ದುಃಖಿಸಿದರು.

ತಾಯಿಯ ದುಃಖವನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಸಂಕಟದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಕೋಮಲಹೃದಯೆಯಾದ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿತು. ತಲೆ ತಿರುಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಬುಡ ಕಡಿದ ವೃಕ್ಷದಂತೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಳು. ಮಗಳು ಆ ರೀತಿ ತಲೆ ಒಡೆದು ನುಚ್ಚಾಗುವಂತೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ತಾನಾಡಿದ ಕಠಿಣ ವಾಕ್ಕುಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಶಾಂತಲೆಯ ಜೀವವೇ ಹಾರಿಹೋಯಿತೆಂದು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರಿದರು. ಮನೆ ಕೆಲಸದಾಕೆ ಓಡಿ ಬಂದಳು, ದೇಚ ಓಡಿ ಬಂದ. ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಆ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬೆಚ್ಚಿ ಎದ್ದು, ಶಾಂತಲೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, 'ಅಕ್ಕಾ!

ಅಕ್ಕಾ!' ಎಂದು ಮನೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಕೂಗುತ್ತ ಈಚೆಗೆ ಬಂದು, ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯೆ ಶಾಂತಲೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತಳಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನೂ ಹತ್ತಿರವೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ನಡುಗುತ್ತ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕಾಗದಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡು, ಕೂಗಿಲ್ಲದೆ, ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ, ಸುರುಳಿ ಕುಪ್ಪೆಯಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಳು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಹೋದಳೆಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಚೀರಿದರು, ಕೆಲಸದವಳು ಚೀರಿದಳು. ದೇಚ 'ಅಯ್ಯಾ! ಅಯ್ಯಾ!' ಎನ್ನುತ್ತ ಯಜಮಾನರನ್ನು ಕರೆಯಲು ಓಡಿದ. ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಗತಾನೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರಿಗೆ ನೂರು ಚೇಳುಗಳು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಕುಟುಕಿದಂತಾಗಿ, ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ನೆಗೆದು ಎದ್ದರು. ಈ ಚೀತ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಆ ಮಹಾಧೀರನ ಎದೆಯೂ ಜರ್ಜರಿಸಿತು. ಬಿಚ್ಚಿದ ಕೈಗತ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೈಬೆಳಕನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಧಡಧಡನೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದಿಳಿದುಬಂದರು.

ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳ ರಕ್ತ ತನ್ನ ಮೈಯನ್ನು ತೊಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಜೀವ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವರ, ಮರಣಗಾಯವಡೆದವರ ಕೊನೆಯ ಕೂಗುಗಳೂ, ಸತ್ತು ಉರುಳುತ್ತಿರುವ ಕುದುರೆಗಳ, ಎತ್ತುಗಳ, ಗಜಗಳ ಭಯಂಕರ ಘೀಳುಗಳೂ, ರಣಕಹಳೆ, ತಮ್ಮಟೆ, ಕೊಂಬುಗಳ, ಕಿವುಡಾಗಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳೂ, ಯೋಧರ ಕೇಕೆಗಳೂ, ಸಿಂಹನಾದಗಳೂ, ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿಸಿರಲಿಲ್ಲ, ತಲ್ಲಣಗೊಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ, ಈ ಗೃಹದೃಶ್ಯ ಅವರ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿಸಿತು. ಧೀರರ ಗಂಟಲಿಂದ ಎಂದೂ ಹೊರಡಬಾರದ 'ಅಯ್ಯೋ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಆಗ ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ತಾನಾಗಿ ಹೊರಟಿತು. 'ಮಾಚಿ! ಏನಿದು? ಏನಾಯಿತು?' ಎಂದು ಅವರೂ ಕೂಗಿ ಕೇಳಿದರು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೆ ಮಾತು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ದೇಚ ಮಂಕುಬಡಿದವನಂತೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಅಳತೊಡಗಿದ್ದ. ಕೆಲಸದಾಕೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹಿಡಿದು ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಸಿ ಕೂಡಿಸುತ್ತ ದಣಿಯರನ್ನು ನೋಡಿ 'ಮಕ್ಕಳು . . . ಮೂರ್ಛೆ . . .' ಎಂದಳು.

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಕೂಗಿ ಕೇಳಿದರು: 'ಲೋ ದೇಚ! ಏನಾಯಿತೊ! ಹೇಳೊ, ಸರ್ಪವೇನೊ? ಕಚ್ಚಿತೇನೊ? ಯಾರನ್ನೊ? ಎಲ್ಲೊ?'

ಎಂದು. ದೇಚ ಧ್ವನಿ ನುಂಗಿಕೊಂಡು, 'ಇಲ್ಲ, ಒಡೆಯರೆ, ಶಾಂತಲವ್ವ, ಲಕ್ಷ್ಮವ್ವ ಇಬ್ರೂ ಮೂರ್ಛೆ' ಎಂದ. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಕೆಲಸದಾಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ತಣ್ಣೀರು ನೆತ್ತಿಗೆ ತಟ್ಟೆ . . . ಲೋ ದೇಚ, ಅಳಬೇಡವೊ ಗಾಳಿಹಾಕೊ.' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಗೆ ಓಡಿ ಭರಣಿಯೊಂದರಲ್ಲಿದ್ದ ನವಸಾರಪುಡಿಯನ್ನೂ ಸುಣ್ಣದ ಭರಣಿಯೊಂದನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಎರಡನ್ನೂ ಎರಡೆರಡು ಚಿಟಕೆ ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಕ್ಕಿ ಅದರಿಂದ ಹೊರಟ ಬಿಸಿ ಘಾಟನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಮೂಗಿನ ಬಳಿಯೂ, ಬಳಿಕ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಮೂಗಿನ ಬಳಿಯೂ ಹಿಡಿದರು. ಆ ಘಾಟು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಚೇತನಗೊಳಿಸಿತು; ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಸೀತರು. ಶಾಂತಲೆ ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು 'ಅವ್ವೆ! ಅಯ್ಯ!' ಎಂದು ಕೂಗಿ, ಹೋಗಿ ತಾಯಿಯ ಕಾಲ್ಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಕುಳಿತು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ, ತಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ನೆತ್ತಿಯನ್ನು ನೆನಸಿ, 'ಅವ್ವೆ, . . . ಅವ್ವೆ' ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿಸಿದಳು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಪಟ್ಟು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಸಂಗತಿ ತಾನಾಗಿಯೆ ಹೊರಬೀಳುವುದೆಂದು ಅವರು ಕಾದಿದ್ದರು.

ಶಾಂತಲೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಆಮೇಲೆ ತಾಯಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿ, 'ಅವ್ವೆ, ನಾನೆಂದ ಒಂದೇ ಮಾತಿನಿಂದ ಎಂತಹ ಅನಾಹುತವಾಯ್ತು! ಕೆಟ್ಟ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದೆ, ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದೆ, ಈಗ ಎಲ್ಲರ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ . . . ಅವ್ವೆ, ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬಿಡಲಿಲ್ಲ . . . ನನ್ನ ಮೊದಲ ಮಾತೇ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸಂಕಟ ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಹೇಳಬೇಕಾದ, ಮಾತನಾಡಬೇಕಾದ ರೀತಿ ಔಚಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆಯಿತು. ಧರ್ಮೇಶನೇ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಈ ವಿಷಘಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಡಿದ. ಶಾರದೆ ಕಾಪಾಡಿದಳು.' ಎಂದಳು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ಏನೋ ಕೆಟ್ಟ ಘಳಿಗೆ, ಮಗು . . . ನನಗೆ ದುಃಖ ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮಾತನಾಡೋಣ. ಈಗ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಿ.'

ಶಾಂತಲೆ: 'ಅವ್ವಾ, ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ನೊಂದಿದೆ. ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗುವ ತನಕ ತಪಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನು ಈಗಲಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾದೀತೇನೊ?'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿಬಿಡು ಮಗು. ನಿನ್ನ ಅಯ್ಯಂದಿರೂ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಮಗು ಶಾಂತಲೆ, ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ, ದುಃಖದ ಭರದಲ್ಲಿ, ನಾನೇನಾದರೂ ಅಂದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಡಬೇಡ, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿಬಿಡು.'

ಶಾಂತಲೆ (ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು): 'ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ, ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ! ಅವ್ವೆ, ಏನಂದಿರಿ! ಆ ಮಾತು ಹೇಳಬೇಕಾದವಳು ನಾನು. ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಬೇಕಾದವಳು ನಾನು.'

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಭೀತಿಯಿಂದ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಶಾಂತಲೆಯರನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡು ಕುಳಿತು, ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಆಸನಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸು. ಬೆಳುದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ.' ಎಂದಳು.

ಜಾಣೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಕ್ಕನು ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಏನೋ ಗೋಪ್ಯವಾದ ವಿಷಯವಿರಬೇಕು. ಅವು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಬಾರದೆಂದೆ ಅಕ್ಕ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳೆಂದು ಊಹಿಸಿ, ದೇಚನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೋದಳು. ತಾನೂ ಅಲ್ಲಿ ಇರಬಾರದೇನೊ ಎಂದು ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಎದ್ದರು. ಶಾಂತಲೆ ಅದನ್ನು ಕಂಡು 'ಅಯ್ಯ, ನೀವು ಇರಬೇಕು, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ' ಎಂದು ತಂದೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು, 'ನಾನರಿಯೆನೆ, ನನ್ನ ಮುಂದಿನ ಬದುಕು ಸುಖಸಂತೋಷಗಳೇ ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಆಶೆಯೆಂದು, ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸುಖಸಂತೋಷವೆ ನಾನೆಂದು? ಸಾಕಿ, ಬೆಳಸಿ, ದೊಡ್ಡವಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ ಕಲಿಸಿರುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸಂತೋಷ ನೂರ್ಮಡಿಸುವಂತೆ ನಾನು ರಾಜರ ಕೈಹಿಡಿಯುವೆನೋ, ಏನೊ! ಅದು ಮಹಾಭಾಗ್ಯವೆ ಸರಿ. ಆ ಮಹಾನು

ಭಾವರ ಕೈಹಿಡಿಯಲು ನೂರು ಜನ್ಮಗಳ ತಪಸ್ಸು ಸಾಲದು. ಸಂಜೆ ನಾವು ವೀಣೆ ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಪ್ರಭುಗಳು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮರೆಯಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೇಳುತ್ತಿರುವರೆಂದೇ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಹೇಳಿತು' ಎಂದು ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ಅಯ್ಯಾ, ಇದೇನು ಮಗಳು ಇಷ್ಟು ಲಜ್ಜೆಗೆಟ್ಟು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಳು! ಎಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಲಜ್ಜೆ, ಶೀಲ, ಇವು ಕುಲದ ಉತ್ತಮ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಎಲ್ಲ ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳವು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ನಾನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡದೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ದೀರ್ಘ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಈ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನನ್ನಂತೆಯೆ ನಿಮಗೆ ಮಗಳು. ಮೂರು ವರ್ಷದ ಮಗುವಿನಿಂದ ಅವಳು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದುಬಂದವಳು. ನನಗೆ ಹಾಲೂಡಿದ ಕೈಯೇ ಅವಳಿಗೂ ಹಾಲೂಡಿತು. ನನ್ನನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದ ಕೈಯೇ ಅವಳನ್ನೂ ಸಾಕಿ ಸಲಹಿತು. ಇದನ್ನು ನೀವು ಮರೆಯಬಾರದು. ಪ್ರಭುಗಳು ಒಂದು ವೇಳೆ ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿಯಲು ಒಪ್ಪಿದರೆ, ನನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡಬೇಡಿ. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ದೇಹ ಬೇರೆ ಆದರೂ ಆತ್ಮ ಒಂದೆ. ಅವಳಿಗೆ ನೋವಾದರೆ ನನಗೂ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ನೊಂದರೆ ಅವಳೂ ನೋಯುತ್ತಾಳೆ. ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇರಲಾರಳು. ನಾನೂ ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರಲಾರೆ. ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲೂ ನಾವು ಹೀಗೇ ಇದ್ದವರು" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ, ಕಣ್ಣೀರು ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಶಾಂತಲೆ ಗದ್ಗದಕಂಠೆಯಾಗಿ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು.

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಈಗ ಅರಿತರು, ಮಗಳ ಸೌಹಾರ್ದಕ್ಕೆ ಕರಗಿಹೋದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮೂಕರಂತೆ ಪತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಎದ್ದು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಕೈಹಿಡಿದು ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಏನೂ ಮಾತನಾಡಬಾರದೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಮಾಡಿ, ತಮ್ಮೊಡನೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಚಂದ್ರಶಾಲೆಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ಭಯಪಟ್ಟು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಬಳಿಗೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಬಂದು,

ಮುಖ ತಡವಿ, ತಲೆ ತಡವಿ, 'ನನ್ನವ್ವ, ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ದೈವೀಸ್ನೇಹವೇ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳನ್ನೂ ರೂಪಗೊಳಿಸಲಿ. ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಧರ್ಮೇಶ್ವರನು ನಮಗೆ ಕರುಣಿಸಿಕೊಟ್ಟ. ತಾಯಿ ಶಾರದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಗೆ ಕರುಣಿಸಿದಳು. ಒಳಿತಾಗುವುದು ಹೋಗು, ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಮಾಡು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಶಾಂತಲೆಯ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ತಾನು ಪತಿಯೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತರು.

§

ರಾಜಮಾತೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ಸಂತೋಷಚಿತ್ತರಾಗಿ ಆರೋಗಣೆ ಮುಗಿಸಿ ಬೆಳುದಿಂಗಳ ತಂಪನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ, ಸೊಸೆಯೊಡನೆ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ತುಂಬಿದ ದಿನಗಳ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತ, 'ಈ ಕತ್ತಲ ಜೀವನ ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾದರೆ ಸಾಕು' ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಹತ್ತಿರಿದ್ದ ಚೇಟಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕರೆದು, 'ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಆರೋಗಣೆ ಮುಗಿಸಿದ್ದರೆ, ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆವೆಂದು ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸು' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಪ್ರಭುಗಳೂ ಆಗತಾನೆ ಆರೋಗಣೆ ಮುಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಶಯ್ಯಾಗೃಹದ ಮುಂದಿನ ಕೈಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಕುವರನನ್ನು ಆ ಸಂಜೆ ಗುರುಕುಲವಾಸದಿಂದ ಪ್ರಭುಗಳೇ ಕರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವಿಷ್ಣುವೂ ಪ್ರಭುಗಳ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ.

ಶ್ರೀಪಾಲತ್ರೈವಿದ್ಯದೇವರು ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಶಿಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅವರ ಬಹುಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವೂ ಒಬ್ಬನಾದ. ಎಲ್ಲರಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮೀಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳು, ತಣ್ಣೀರುಸ್ನಾನ, ದೇವಪೂಜೆ, ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳು ಮುಗಿದನಂತರ ಹಾಲುಪೊಂಗಲ ಉಪಾಹಾರ. ಅನಂತರ ಗುರುಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪಾಠಕ್ರಮಗಳು—ಧರ್ಮ, ನೀತಿಕರ್ಮಗಳ ನಿರೂಪಣೆ, ಶಾಸ್ತ್ರ, ತರ್ಕ, ಜಿಜ್ಞಾಸ ಕ್ರಮಗಳು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಭೋಜನ. ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾನಂತರ ಕುವರ ವಿಷ್ಣು ವಿಗೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಯೋಧನ ಸಾಹಸಾಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮಗಳು, ಆನೆ ಕುದುರೆ ಸವಾರಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಡಸು ವುದು, ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆ, ಯುದ್ಧ ನೀತಿರೀತಿಗಳು, ಶಸ್ತ್ರಯುದ್ಧ, ವ್ಯೂಹಬಂಧ, ವ್ಯೂಹಚ್ಛೇದ ಮುಂತಾದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ರಮಗಳು ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಕುವರನನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಆಸಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲೋಸ್ಕರ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕುವರನು ಕಠಿಣ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಂದಿದ್ದರೂ, ಕ್ರಮೇಣ ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿಹೋಗುವುದು ಎಂದುಕೊಂಡರು ಪ್ರಭುಗಳು. ಕುವರನ ಶ್ರದ್ಧೆ ಆಸಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು.

ರಾಜಮಾತೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಚೇಟಿ ಪ್ರಭುಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ದೂರ ದಿಂದಲೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, 'ಆರೋಗಣೆ ಮುಗಿದಿದ್ದರೆ, ಬಂದು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಅಮ್ಮಾಜಿಯವರು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೋದಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಕುವರನನ್ನು ನಿದ್ರಿಸಲು ಕಳಿಸಿ ತಾವು ತಾಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದರು.

ರಾಜಮಾತೆ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿಸಿದರು. 'ಊಟವಾಯಿತೆ? ಇಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಮಗು ಬಂದಿರುವ ನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಬಂದಿತು. ಆಶ್ರಮಜೀವನವೂ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ರಮಗಳೂ ಮಗು ವಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಯಾಸವಾಗುತ್ತಿರುವುದೆ? ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೆ, ಮನಸ್ಸಿಗೂ ದೇಹಕ್ಕೂ ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯಗಳಾದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿರುವುವಂತೆ. ಮಗುವಿಗೆ ಶ್ರಮವಾಗುವಂತೆ ಇದ್ದರೆ, ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಮೆಮಾಡಿ, ಕ್ರಮೇಣ ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದಲ್ಲವೆ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುಗಳು 'ಅಮ್ಮ, ಅಂತಹ ಕಷ್ಟವೇನೂ ತನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನೇ ಹೇಳು ತ್ತಾನೆ. ಎರಡು ವಿಧದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ರಮಗಳೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚೆಂದೇ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೂ ಒಂದು ದಿನ ಶಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಗಳಿಗೂ ವೇಳೆಮಾಡಿಕೊಡಿರೆಂದು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದರು.

ರಾಜಮಾತೆ: 'ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಇಂದಿನ ಸಂಗೀತ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಿತೆ? ಶಾಂತಲೆ ವಿದ್ಯಾವಿನಯಸಂಪನ್ನೆ, ರೂಪವತಿ, ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆತನ. ಮಾಚಿ ಕಬ್ಬೆ ನಮಗೆ ದೂರದವರೇನಲ್ಲ. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ನಿನ್ನ ಅಯ್ಯನವರ ಬಲಭುಜ ಇದ್ದಂತೆ ಇದ್ದರು. ಈಗಲೂ ನಮಗೆ ಹಾಗೆಯೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಗೌರವವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವುದು. ಇದು ದೇಶಹಿತಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಈ ಕನ್ಯೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಅಪ್ಪಾಜಿ, ದೊಡ್ಡಮನಸ್ಸು ಮಾಡ ಬೇಕು. ಮನೆಗೆ ಸೊಸೆಯೊಬ್ಬಳು ಮಂಗಳೆಯಾಗಿ ಬರಲಿ.'

'ಅವ್ವೆ, ಮದುವೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ನನ್ನನ್ನು "ಕುಲಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ, ಪಿತೃಗಳ ಪುಣ್ಯಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ' ಎಂದು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಲಾತ್ಕರಿಸುತ್ತಲೆ ಇರುವಿರಿ. ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಬರಬಾರದೆಂದು ನಾನು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.'

ರಾಜಮಾತೆ (ಸಂತೋಷದಿಂದ): 'ಅಮೃತವನ್ನುಂಡೆವು, ಅಪ್ಪಾಜಿ. ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಮನ ಒಪ್ಪಿತೊ?'

'ಅರಿತೆನು, ಅವ್ವೆ. ಆ ದುಂಡುಮುಖದ ಕನ್ಯೆ ತಾನೆ?'

ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಗ್ ಎಂದಿತು. ಹೃದಯವೇ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಆಯ್ತು. ಅರ್ಧ ನಿಮಿಷ ಅವರಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ತಮಗಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊರಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ನಗುಭಾವವನ್ನು ತಳೆದು 'ಅಯ್ಯೋ, ಅವಳಲ್ಲ; ಅವಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಸೋಗೆಮೊಗದ ಸೋಗೆಕಣ್ಣಿನ ಚೆಲುವೆ ಶಾಂತಲೆ.'

'ಅವ್ವೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯಾರು?'

ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಈಗ ಅಂಗಾಂಗ ಬೆವರಿತು, ಹೃದಯದ ವೇಗ ಇಮ್ಮಡಿಸಿತು. ಅರೆಕಂಪಿತ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರ ಒಬ್ಬಳೆ ಮಗಳು' ಎಂದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ತಾಯಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿ 'ಏನು! ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರ ಮಗಳೆ! ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಚೆಲುವೆಯಾದ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು ಇರುವಳೆಂದು ನಾನರಿಯೆ! ಇಬ್ಬರೂ ವೀಣೆ ನುಡಿಸಿದುದರಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದುದರಲ್ಲಿ

ಸಮಸಮನಾಗಿದ್ದರು. ಇದು ಬಹು ವಿರಳ. ಬಹು ವರ್ಷಗಳ ಸ್ನೇಹ ಸೌಹಾರ್ದಗಳಿರಬೇಕು ಇವರದು?'

ರಾಜಮಾತೆ: 'ಇಬ್ಬರ ಮನೆಗಳೂ ಒಂದೇ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ. ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಡಿ, ಹಾಡಿ ಬೆಳೆದವರು. ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೇ ತಾಯಿ ಇಲ್ಲವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯನ್ನು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಸಾಕಿ ಸಲಹಿ ಶಾಂತಲೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಅವರ ತನುಮನಗಳೂ ಒಂದಾಗಿ ಬೆಳೆದುದರಲ್ಲೇನಾಶ್ಚರ್ಯ?'

'ಅವ್ವೆ, ಅಂತಾದರೆ ನಾನು ಒಬ್ಬಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸುಖವಾದೀತೆ! ಮದುವೆಯಾದವಳ ಮನಸ್ಸಿಗಾ ದರೂ ಸುಖವಿದ್ದೀತೆ?'

'ಅಷ್ಟು ಗಾಢಸ್ನೇಹವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಹಾಗಿರುವುದು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ರಿಗೂ ಮುಂದೆ ಒದಗುವ ಬದುಕಿನ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅದು ಕ್ರಮೇಣ ಆರುವುದು. ಶಾಂತಲೆಗೆ ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಪಂಡಿತರೂ ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಮದುವೆಮಾಡದೆ ಇರುತ್ತಾರೆಯೆ?'

'ಅವ್ವೆ, ನಿಜವಾದ ಸ್ನೇಹ ಹಾಗೆಂದಿಗೂ ಇರದು. ಸ್ನೇಹ ಪ್ರೇಮ ಗಳು ರಕ್ತಮಾಂಸಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅಂಥದು ಸ್ನೇಹವೂ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರೇಮವೂ ಅಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ, ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ, ಜನ್ಮಾಂತರಗಳ ಸೋಂಕು ಇರುವುದೆಂದೇ ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ. ಅವ್ವೆ, ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಕೈಹಿಡಿದವರನ್ನು ಮರೆತಿರಾ? ಮರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೆ! ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದವಲ್ಲ!'

ಮಗನೆಂದ ಮಾತು ತಾಯಿಗೆ ಕಿರುಗತ್ತಿಯಿಂದ ಚುಚ್ಚಿ ನೋಯಿಸಿ ದಂತಾಯ್ತು. ತಾಯಿಗೆ ನೋವಾಯಿತೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಅರಿತರು. ಆದರೂ ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. 'ಅವ್ವೆ, ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ನನಗಿಲ್ಲ. ನೊಂದೀತೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.'

ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಇಷ್ಟು ಬಿಚ್ಚಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ಆಡಿದವರಲ್ಲ. ಈಗ ಯಾವುದೊ ಅಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಭುಗಳ ಬಾಯಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ರಾಜಮಾತೆ ಅಂಜಿದರು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮಾತನಾಡಲು ಹಿಂತೆಗೆದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ತಾವು

ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತಾಯಿ ಒಪ್ಪಿದರೆಂದೇ ಬಗೆದು, 'ಅವ್ವೆ, ಹತ್ತಾರು ವರ್ಷಗಳ ಇವರ ಸ್ನೇಹ ಎಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗಿರಬೇಡ! ಒಬ್ಬಳನ್ನು ನಾನು ಮದುವೆಯಾದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಿಗೆ ದುಃಖವಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ. ತನ್ನ ಬಹುದಿನದ ಗೆಳತಿಯಿಂದ ತಾನು ದೂರಗತೆಯಾದೆನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಮದುವೆ ಯಾದವಳೂ ಅಂತೆಯೆ ಕೊರಗಿಯಾಳು. ಆದುದರಿಂದ, ಅವ್ವೆ, ಈ ಸಂಬಂಧ ಬೇಡವೇಬೇಡ.'

ರಾಜಮಾತೆ: 'ಅಪ್ಪಾಜಿ! ಅಪ್ಪಾಜಿ!!'

'ಅವ್ವೆ, ಕಾತರರಾಗಬಾರದು. ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿ. ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಅಗಲಿಸು ವುದು ದೋಷವೆಂದೇ ಎಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೇಳ ಬಯಸುತ್ತೇನೆ: ಒಂದು—ಈ ಸಂಬಂಧ ಬೇಡವೇಬೇಡ; ಎರಡು—ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗಲೇಬೇಕೆಂಬುದು ನಿಮ್ಮ ಆಶೆಯಾದರೆ, ಆ ಕನ್ಯೆಯರೂ ಒಪ್ಪಿದರೆ, ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ. ಆಗ ಇಬ್ಬರೂ ಸಂತೋಷ ದಿಂದಿರುತ್ತಾರೆ.'

ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಆಗ ತಟ್ಟನೆ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂತು, ಶಾಂತಲೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ ಮಾತು: 'ನಾನೊಬ್ಬಳೆ ವೀಣೆ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡಲು ಸಿಗ್ಗಾಗುತ್ತದೆ, ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಹಾಡಿ ನುಡಿಸಬಹು ದಾದರೆ' ಎಂದು. ರಾಜಮಾತೆ 'ವಿಧಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲಿಗೆ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಬಂತು!' ಎಂದುಕೊಂಡು, 'ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಬಹು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಂದಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ!' ಎಂದರು.

'ಅವ್ವೆ, ನೀವು ನನಗೆ ತಾಯಲ್ಲವೆ? ನಿಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ನಾನು ಮನ ಮುಚ್ಚಿ ಮಾತನಾಡುವುದೆ?'

'ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರು ಒಪ್ಪುವರೆ, ಅಪ್ಪಾಜಿ?'

* * * *

ಅದೇ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಪತಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ 'ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರು ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವರೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ: ‘ಪಂಡಿತರು ವಿಶಾಲಹೃದಯರು, ಸಮದರ್ಶಿಗಳು, ದೈವದಲ್ಲಿ ಭೇದಭಾವವಿಲ್ಲದವರು. ಜಾತಿಮತಗಳ ಇಕ್ಕಟ್ಟು ಅವರಿಗಿಲ್ಲ, ಮಾಚಿ. ಗುಣನಡತೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೆ ಗಮನಿಸತಕ್ಕವರವರು. ಇರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಂಗರಾಜರಿಗೂ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಅರಿಕೆಮಾಡುವುದು, ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆಯುವುದು.’

ಇತ್ತ ಪ್ರಭುಗಳೂ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಅಂದರು: ‘ಪಂಡಿತರು ವಿಶಾಲಹೃದಯರು. ದೇವರಲ್ಲಿ, ಜಾತಿಮತಗಳಲ್ಲಿ, ಭೇದಭಾವವಿಲ್ಲದವರು. ಶುಚಿ, ರುಚಿ, ಗುಣ, ಶೀಲ, ಸತ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೆ ಗಮನಿಸುವವರು.’

ರಾಜಮಾತೆ: ‘ಒಳ್ಳೆಯದು ಅಪ್ಪಾಜಿ. ವಿಷಯವನ್ನು ಗಂಗರಾಜರಿಗೂ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಅರುಹಿ, ಅವರ ಉತ್ತರವೇನೆಂದು ತಿಳಿಯೋಣ. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪಂಡಿತರು ಕೊಟ್ಟರೆ ನಾವು ಮಿಗಿಲಾದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮನೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವು.’

ಪ್ರಭುಗಳು: ‘ಅವ್ವೆ, ನಿಮ್ಮ ಸಂತೋಷವೆ ನಮ್ಮ ಸಂತೋಷ’ ಎನ್ನುತ್ತ ತಾಯಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ತಮ್ಮ ಶಯ್ಯಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

§

‘ಅಕ್ಕಾ, ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆ’ ಎನ್ನುತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಶಾಂತಲೆಯ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ತಟ್ಟಿದಳು. ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನ ಕಣ್ಣೀರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಕಾಣಬಾರದೆಂದು ಒರಸಿಕೊಂಡು ಶಾಂತಮುದ್ರೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದು, ‘ಬಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಅವ್ವೆ ಈಗ ಹೇಗಿದ್ದಾರೆ? ಏನೆಂದರು?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಕ್ಕನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಕಲ್ಪಿತ ನಗುವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು, ‘ಅಕ್ಕ, ನೀನು ಅಳುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ. ಇದನ್ನು ಮೊದಲಿಟ್ಟವಳು ನಾನು. ಈಗ ಇದು ಘೋರವ್ಯಾಧಿಯಂತೆ ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅವ್ವೆಯೊಂದಿಗೂ ಅಯ್ಯನೊಂದಿಗೂ ನೀನು ಏನೆಂದೆ? ಅವರೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಭೀತಿಗೊಂಡಿರುವರು? ಅವ್ವೆಯೂ ನೀನೂ ಮೂರ್ಛೆಬೀಳುವಷ್ಟು ಘೋರಪ್ರಸಂಗ ನಿಮ್ಮನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆಯಿತು? ಇದು ಸರಿಯೆ? ನಾನು ಏಕೆ ಅತ್ತೆನೆಂದು ನಿನ್ನೊಡನೆ

ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲವೆ! ಅಕ್ಕ, ನಾನು ಚಿಕ್ಕವಳು, ನನಗೆ ನೀನು ಹೇಳಬೇಕು; ಇದು ಧರ್ಮ, ಇದು ರೀತಿ. ಏನನ್ನೊ ಭ್ರಮಿಸಿ ನನ್ನ ಹೃದಯ ತಲ್ಲಣಿಸಿತು. ನನ್ನ ಹೃದಯ ನಿನ್ನೆದೆಯನ್ನು ತಾಗಿದಾಗ ಅದು ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡಿತು. ನೀನು ತಂಗಿಯನ್ನು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಚಿತ್ತಭ್ರಮೆಯ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಾನೇನಾದರೂ ಬಾಯಿತಪ್ಪಿ ನುಡಿದಿದ್ದರೆ ದೊಡ್ಡವಳು ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ನೀನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದೆ ನ್ಯಾಯ. ಅವ್ವೆಯನ್ನೂ ಅಯ್ಯನನ್ನೂ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡುಮಾಡಬೇಡ. ಹೊತ್ತು,ಹೆತ್ತು, ಸಾಕಿ, ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬೆಳಸಿದ ಇವರಿಗಿಂತ ಇಹದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ದೈವವಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಅಯ್ಯನಿಗಿಂತ ನನಗೆ ಇಹದೈವವಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷಕ್ಕೇ ನನಗೆ ತಾಯಿ ಇಲ್ಲವಾದಳು. ಅಯ್ಯ ನನ್ನನ್ನು ಎಂತು ಸಾಕಿದರೊ? ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರೊ? ನನ್ನ ಜಲಮಲಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು, ಮಜ್ಜನಮಾಡಿಸಿ, ಹಾಲೂಡಿ, ಎದೆಯ ಶಾಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ತಾಯಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಮಗುವಾಗಿದ್ದವಳನ್ನು ದೊಡ್ಡವಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯಾ ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನರುಹಿದರು. ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ದೊಡ್ಡದಾಯಿತು. ಹೃದಯ ವಿಶಾಲವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ! ಇನ್ನು ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸುಖಶಾಂತಿಗಳೂ ಅವರು ಕೊಟ್ಟಂತೆ, ಇಟ್ಟಂತೆ. ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಅವರಿಗೇ ಹಕ್ಕುಂಟು. ಇನ್ನು ನನ್ನ ಮದುವೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಯೋಚಿಸಬಾರದು. ಇದು ಸರ್ವಥಾ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಕೈಹಿಡಿಯಲು ಬರುವ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಬೇಡ. ಅಂತಹ ಮಹಾ ಭಾಗರ ಕೈಹಿಡಿಯುವುದೆಂದರೆ ಎಷ್ಟು ನೋಂಪಿಗಳ ಫಲವೋ! ಈ ಮಹಾ ಮಂಗಳವನ್ನು ನೀನು ನಿರಾಕರಿಸಿದೆಯಾದರೆ, ನಾನು ದುಃಖಿಯಾದೇನು, ಆಜನ್ಮದುಃಖಿಯಾದೇನು. ಇದು ಹೀಗೆ ನನ್ನಿಂದಲೇ ಆಯಿತೆಂದು ಜನ್ಮ ವಿರುವತನಕ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ನಾನೇ ತಿಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಅಕ್ಕ, ನೀನು ಮಹಾರಾಜ್ಞಿಯಾದರೇನು? ನಾನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಜೆಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ರೇನು? ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸವೆಂದಿಗೂ ಕುಂದದು, ಅದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲೆ ಇರುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಕ್ಕನಿಗೆ

ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದುಕೊಂಡಳು.

ಶಾಂತಲೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಗಲ್ಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುಖವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೆಟ್ಟು, 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಎಷ್ಟು ಚೆಂದದ, ಎಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ?' ಎನ್ನುತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿ, 'ಆದರೂ ತಿಳಿದುಕೊ: ಅಕ್ಕನಾದವಳಿಗೆ ತಂಗಿಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವೇ ಮೊದಲು, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು' ಎನ್ನುತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು.

§

ಗಂಗರಾಜರು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಏಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಅವರ ಮಗ ಬೊಪ್ಪಣ ಬಂದು ತಂದೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, 'ಅಯ್ಯ, ಅರಮನೆಯಿಂದ ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರ ಚೇಟಿಯೊಬ್ಬಳು ಬಂದು, ತಾವು ಈಗಲೆ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ರಾಜಮಾತೆಯರನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದೂ, ಬರುವಾಗ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರನ್ನು ಕರೆತರಬೇಕೆಂದೂ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುವರು, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದಳು' ಎಂದ.

ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಗಂಗರಾಜರು ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಪ್ರಭುಗಳ ಮದುವೆಯ ವಿಷಯವನ್ನೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಆದಿನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ನಿದ್ರೆಹೋದರು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಅವರು ದಿವ್ಯವಾದ ಕನಸೊಂದನ್ನು ಕಂಡರು. ಸೌಧರ್ಮ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ದೇವೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಐರಾವತವನ್ನೇರಿ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುವಿನ ಒಡ್ಡೋಲಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಪ್ರಭು ತುಂಬಿದ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಎಡಬಲ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಾಭರಣ ಭೂಷಿತೆಯರಾಗಿ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ದೇವೇಂದ್ರನು ಐರಾವತದಿಂದಿಳಿದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕನಕ ಕಲಶವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಓಲಗಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಕಲಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಮೃತೋದಕದಿಂದ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೂ ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಷಿಯರಿಗೂ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದನು. ದೇವತೆಗಳೂ

ಯಕ್ಷರೂ ಹೂಮಳೆಗರೆದರು. ಆ ಬಳಿಕ ದೇವೇಂದ್ರನು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನೂ ರಾಣಿಯರನ್ನೂ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ತನ್ನ ಐರಾವತವನ್ನೇರಿ ಸೌಧರ್ಮಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು . . .

ರಾಜಮಾತೆಯ ಮನದಿಚ್ಛೆಯನ್ನು ಗಂಗರಾಜರು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಅರಿತಿದ್ದರು. ಈಗ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿರುವ ಕಾರಣವಾದರೂ ಇದೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಬೇಗನೆ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಆದಿನಾಥನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಉಪಾಹಾರಗೈದು ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪಂಡಿತರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು.

ಗಂಗರಾಜರು ಪಂಡಿತರೊಡನೆ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸೇರುವುದಕ್ಕೂ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೂ ಸರಿಹೋಯಿತು! ರಾಜಮಾತೆಯೆ ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೂ ರಾಜಮಾತೆಯವರ ಪುಷ್ಪವಾಟಿಯ ಮುಂದಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಚೇಟಿಯೊಬ್ಬಳು ಇವರುಗಳು ಬಂದಿರುವ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ರಾಜಮಾತೆಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಹೋದಳು.

ಗಂಗರಾಜರು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರನ್ನು ನೋಡಿ ನಸುನಕ್ಕು, ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ 'ಅಕ್ಕನವರು ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ಕರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರಣವು ಅದೇ ಇರಬೇಕಲ್ಲವೆ!' ಎಂದು ಪಂಡಿತರ ಕಡೆ ನೋಡಿ, 'ಪಂಡಿತರು ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞರು, ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇರಬೇಕು' ಎಂದರು.

ಪಂಡಿತರು: 'ಭೀಷ್ಮರು ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನಮಗೆ ಅರುಹಬಹುದಲ್ಲ? ಅಕ್ಕನವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರಿಯಬಲ್ಲವರು ನೀವೊಬ್ಬರೆ. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರನ್ನೂ ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೇಕೊ?'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ನೋಡಿ: 'ತಂದೆಗಳ ಬಳಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲೋಸುಗವೆ ಇಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು. ತಾವು ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಕಂಡು ಬಹು ಅಧೈರ್ಯಪಟ್ಟೆವು. ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೊಬ್ಬರು 'ಇದೆ ಈಗ ಗಂಗರಾಜರು ಬಂದಿದ್ದರು; ಗುರುಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಮೇನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಅರಮನೆಗೆ ನಡೆದೆ ಹೋದರು' ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ತಂದೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಲಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ಎಂದು ಮನನೊಂದು

ನಾವು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದೆವು. ತಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತನಾಡಬೇಕಾದ ಅವಸರದ ವಿಷಯವೊಂದಿತ್ತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅರಮನೆಯಿಂದ ನಮಗೂ ಕರೆ ಬಂದು ಕಾದಿತ್ತು. ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಹೋಗದೆ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದೆವು. ಇಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಬಹುದೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದೆವು.' ಎಂದು ಗಂಗರಾಜರನ್ನು ನೋಡಿ 'ಅಣ್ಣದಿರೂ ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೆ ದೊರೆತುದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ತೃಪ್ತಿ. ಇಂದು ನಾವು ಅವರನ್ನೂ ಕಾಣಲೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ದೈವವೇ ನಮ್ಮನ್ನೂ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆದುತಂದಿದೆ. ಕಠಿಣಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಹು ಅಧೈರ್ಯಪಡಿಸಿದೆ, ದಿಕ್ಕೇ ತೋಚದಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ನಾವು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೇವು? ಇನ್ನಾರನ್ನು ಕೇಳಿಯೇವು?'

ಪಂಡಿತರು: 'ತಂಗಿ, ಅಕ್ಕನವರು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಬರಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣವನ್ನು, ಗಂಗರಾಜರು ಅಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮದ ಮೇಲೆ ಊಹಿಸಬಲ್ಲೆನಾದರೂ ಅದು ನಿಜವಾಗಬಹುದು, ಅಥವಾ ಸುಳ್ಳಾಗ ಬಹುದು. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಹೇಗೆ ಒಂದು ಮಗುವಿನ ಹಿತಚಿಂತನೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿ ಸುತ್ತಿರುವಿರೊ ನಾನೂ ಹಾಗೆಯೆ ಒಂದು ಮಗುವಿನ ಹಿತಚಿಂತನೆಗಾಗಿಯೆ ಬದುಕಿದ್ದೇನೆ . . .'

ಪಂಡಿತರು ಇನ್ನೂ ಮಾತನಾಡುವದರಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚೇಟಿ ಬಂದು 'ರಾಜಮಾತೆಯರು ಬಿಜಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ ಹೋದಳು. ಅರ್ಧನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ರಾಜಮಾತೆ ಮಂದಸ್ಮಿತವದನರಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಗೌರವದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ರಾಜಮಾತೆ ಮುಂದಾಗಿ ತಾವೇ ಕೈಜೋಡಿಸಿ 'ಎಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಡ್ಡಿತಂದು, ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವೆ ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಮನ್ನಿಸ ಬೇಕು. ವಿಷಯ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆ. ಯಾವ ಒಂದು ವಿಷಯ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಳಮೇಲುಮಾಡಿ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದಂತೆ ಮಾಡಿರು ವುದೋ, ಆ ವಿಷಯ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆ. ಅಣ್ಣದಿರು, ಪಂಡಿತರು

ಬಗೆಹರಿಸಿಯಾರು ಎಂದೇ ನಮ್ಮ ನಂಬುಗೆ' ಎಂದು ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರನ್ನು ಕುರಿತು 'ನೀವೂ ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿತಂದೆಯರು, ನಾವೂ ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಂದಿರು. ಈ ಸಮಾನಬಂಧದ ಮೇಲೆ ನಾವೀಗ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬಂದಿರುವೆವು. ನಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗೌರವವನ್ನು ಈ ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಖಂಡಿತ ದೂರವಿಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅದನ್ನು ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಾರದು. ಗಂಗರಾಜರೂ ಪಂಡಿತರೂ ನಮಗೆ ಪೂಜ್ಯರು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಈ ರಾಜ್ಯದ ಪರಮ ಹಿತೈಷಿಗಳು. ನೀವು ಆಲೋಚನೆ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಯುವುದೆ ನಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು. ನಮ್ಮ ಕುಮಾರರು ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನೆಯರಿಬ್ಬರ ಅನ್ಯೋನ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಭುಗಳು ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳ ಕೈಹಿಡಿಯಲು ಮನಒಪ್ಪದವರಾದರು. 'ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಕೊಡಿ' ಎಂದು ಕೇಳುವ ಈ ಬಾಂಧವ್ಯ ಸಲಿಗೆ ನಮಗುಂಟು. 'ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕೊಡಿ' ಎಂದು ಕೇಳುವ ಶಕ್ತಿ ನಮಗೆ ಇಲ್ಲ. ಆಸಕ್ತಿಯುಂಟು. ಈ ಬಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಂಡಿತರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಇದುವರೆಗೆ ಮದುವೆಯೇ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ, ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಂತತಿ ಆಗತ್ಯವೆಂದು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿ ಸಮ್ಮತಿಪಡಿಸಬೇಕಾ ಯಿತು. ಇದೋ, ಈ ನಮ್ಮ ಜೀವಿತದ ಸರ್ವಸ್ವ ಈಗ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಮಗೆ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳನ್ನೂ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ನೀವು ಕೊಟ್ಟರೆ ಉಂಟು. ಇದರ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆ ವಿವೇಚನೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ನಾವೂ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವೆವು. ಪ್ರಭುಗಳು ಸಭಾರ್ಯರಾಗ ಬೇಕೆಂದೂ ಪುತ್ರವಂತರಾಗಬೇಕೆಂದೂ ನಮ್ಮ ಹಂಬಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನಾವು ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತರಾಗಿದ್ದೇವೆ' ಎಂದು ದೀನವಾಣಿಯಿಂದ ನುಡಿದು ರಾಜಮಾತೆ ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಗಂಗರಾಜರು, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ, ಎಲ್ಲರೂ ಕಾತರ ದಿಂದ, ಅಧೈರ್ಯದಿಂದ ಪಂಡಿತರ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ಪಂಡಿತರೂ ಒಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲರ ಮುಖಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದರು. ಒಬ್ಬರ ಮುಖದಲ್ಲೂ ಗೆಲವು

ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕ್ಷಣವೆ ಪಂಡಿತರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು.

ಪಂಡಿತರು ಗಂಭೀರವಾಣಿಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದರು: 'ಅಕ್ಕನವರು ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನು ಒಂದು ರೀತಿ ತಾವೇ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಸಮ್ಮತಿಪಟ್ಟುದು ನಮಗೆ ಮಹಾ ಆನಂದದ ಸಂಗತಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನಾಗಿ, ಸೊಸೆಯನ್ನಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅಕ್ಕನವರು ಇಷ್ಟು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನವೆ ನಾನು ಹೇಳಲಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನೋಯುತ್ತಿದೆ. ಶಾಂತಲೆ ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಕಿರಿಯಳು. ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಈಗಿರುವಂತೆಯೇ ಸರ್ವಕಾಲವೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯರಾಗಿ ಇರುವಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ, ಜ್ಞಾನ, ಸತ್ಕುಲತೆ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಸೌಶೀಲ್ಯಗಳು ಅವರಿಗಿವೆ. ಅವರು ಪ್ರಭುಗಳ ಕೈಹಿಡಿದು ಮಹತ್ಸುಖಿಗಳಾಗಲಿ. ಇನ್ನು ಅಕ್ಕನವರ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳಲಿ, ಆಮೋದಿಸಲಿ. ಇನ್ನು ಇವರು ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು. ಶ್ರೀ ಕೇಶವನೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ, ಮನೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಮನ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ . . . .'

ಪಂಡಿತರು ಇನ್ನೂ ಮಾತು ಮುಗಿಸುವುದರೊಳಗೆ ರಾಜಮಾತೆ ಅವರ ಅಮೃತವಾಣಿಗೆ ಆನಂದಪರವಶರಾಗಿ, ತಟ್ಟನೆ ಆಸನದಿಂದೆದ್ದು ಬಂದು ಪಂಡಿತರ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿ 'ಧನ್ಯಳಾದೆ, ಕೃತಾರ್ಥಳಾದೆ' ಎಂದರು. ಪಂಡಿತರು ತಮ್ಮೆರಡು ಕೈಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಜೋಡಿಸಿ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ನೋಡಿ, 'ಕೇಶವಾ ತವಾರ್ಪಣಂ, ತವಾರ್ಪಣಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತಮಗೆ ಸಂದ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಶ್ರೀ ಕೇಶವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಒಡನೆ ಗಂಗರಾಜರೂ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರೂ ಪಂಡಿತರ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಆನಂದಾತಿಶಯ ಭಕ್ತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನೆರಗಿದರು. ಪಂಡಿತರು ಅವರ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀ ಕೇಶವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಪಂಡಿತರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ರಾಜಮಾತೆಯವರನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ತಾವು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು: "ಅಕ್ಕನವರು ಇನ್ನು ಆಸನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಲಿ. ಶ್ರೀ ಕೇಶವನು ಸುಪ್ರೀತನಾದನು.

ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ 'ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ರಾಜರಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವನೆ?' ಎಂಬ ಸಂದೇಹವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಪ್ರಭುಗಳು ದೇವಾಂಶಸಂಭೂತರು, ವೇಲಾಪುರದ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನ ಅಂತರಂಗದ ಭಕ್ತರು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೇ ಅಸದೃಶವಾದ ಅತಿಶಯ ಶಿಲ್ಪಸೌಂದರ್ಯದಿಂದೊಪ್ಪುವ ಅಂತಹ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ! ಈ ಪೃಥ್ವೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ನನ್ನ ಆತ್ಮಜೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಪಡುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲೆ? ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಶುಚಿ ರುಚಿಗಳಲ್ಲಿ, ದೈವಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಕರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಶಮದಮಾದಿ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಸಾಟಿ ಯಾರು? ಇಂತಹ ರಾಜರ್ಷಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆಯುವುದೂ ನನ್ನ ಮಹತ್ಪುಣ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಕ್ಕನವರೆ, ಈ ವಿವಾಹವು ದೈವ ಪ್ರೇರಿತವಾದುದೆಂದು ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ. ಈ ಮಂಗಳವನ್ನು ಮಹತ್ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಡಸಿರಿ' ಎಂದರು ಪಂಡಿತರು.

ರಾಜಮಾತೆ, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಇವರು ಪಂಡಿತರ ಅಮೃತವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಆನಂದಪರವಶರಾದರು. ಗಂಗರಾಜರು ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ 'ಘನವಂತರ ಬಾಯಿಂದ ಘನವಾದ ಮಾತುಗಳೆ ಹೊರಟಾವು. ಪಂಡಿತರು ಈಗ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇ ಒಂದು ಅಮೃತ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕರೆದರು' ಎಂದರು. ಪಂಡಿತರು ನಸುನಕ್ಕು 'ಗಂಗರಾಜರು ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊನ್ನಿನ ಶಿಖರದಂತೆ. ತಾವು ಅಂತಿದ್ದರೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವುದು ಮಹೋನ್ನತರ ಲಕ್ಷಣ' ಎಂದರು.

ರಾಜಮಾತೆಯವರ ಸಂತೋಷವಂತೂ ಹೇಳತೀರದಷ್ಟಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಾಲ್ಜೇನು ತರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. 'ಇನ್ನುಳಿದ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲ ಅಣ್ಣದಿರು, ಪಂಡಿತರು, ಭೀಷ್ಮರು ಮಾಡಬೇಕಾದುದು. ಶುಭಸ್ಯ ಶೀಘ್ರಂ. ಮಹೇಂದ್ರನೆ ನೋಡಲು ಆಶೆಪಡುವಂತಹ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ. ನಮಗೆ ಆಗಿರುವಷ್ಟೆ ಆನಂದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆಗಲಿ. ಭರತ ಖಂಡದ ಎಲ್ಲ ರಾಜರುಗಳನ್ನು ಕರಸಿ, ಅವರವರ ಅಂತಸ್ತು ಗೌರವಗಳಿಗೆ

ಮೀರಿದ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ, ಸನ್ಮಾನಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿರಿ. ಅವರೆಲ್ಲರ ಸೌಹಾರ್ದಗಳು ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ದೊರಕಲಿ. ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ತ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಕಾಲಾವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಶುಭದಿನ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ಪಂಡಿತರೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಿ. ಆ ದಿನ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಬರಲಿ' ಎಂದರು ರಾಜಮಾತೆ.

'ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥದ ಕುರುಹಿದು' ಎಂಬಂತೆ ರಾಜಮಾತೆಯವರು ತಾಂಬೂಲ ಫಲಾದಿಗಳನ್ನು ತರಿಸಿದರು. ಅದು ಅವರವರಲ್ಲೇ ವಿನಿಯೋಗ ವಾಯಿತು. ರಾಜಮಾತೆ ಸುಮ್ಮಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು, ತಾವು ತಮ್ಮ ತನುಜಾತರಿಗೆ ಈ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನರುಹಲು ಹೋದರು.

§

ಹೊರಲಾರದಷ್ಟು ಭಯ, ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಬಂದ ಮಾಚಿ ಕಬ್ಬೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ ಹೊರ ಲಾರದಷ್ಟೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೊರಟರು. ನೆನ್ನೆಯ ರಾತ್ರಿ ಈ ಪತಿಪತ್ನಿಯರಿಗಿದ್ದ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗೂ, ಈಗಿನ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗೂ ಭೂಮ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಳಷ್ಟು ಅಂತರವಿದ್ದಿತು. 'ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಘೋರ ಪ್ರಸಂಗವೊಂದು ವಿಧಿವಿಲಾಸದಿಂದ ಅತ್ಯಾನಂದಕಾರಿಯಾದುದು ದೈವಕೃಪೆ ಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು?' ಎಂದು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಪತಿಯೊಡನೆ ಹೇಳಿದರು.

'ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ದೆ ಬಾರದೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ, ಯೋಚಿಸಿದಷ್ಟೂ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯೆ ತೋರಿ ಬಂದಿತು. ಮಾಚಿ, ನಾನು ರಾತ್ರಿಯೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ . . . ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಖಮರಸಿ ಕೊಂಡು ಯಾವುದಾದರೂ ಬೇರೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವುದೆಂದು. ಇಷ್ಟು ದಿನ ಬಾಳಿಯೂ ಕೊನೆಗೆ ನಮಗೆ ಈ ರಾಜ್ಯದ ಉಪ್ಪು ಇಲ್ಲ ವಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಬಹು ಸಂಕಟಪಟ್ಟೆ. ಈಗ 'ಇದೊಂದು ಕೆಟ್ಟ ಕನಸು' ಎನ್ನುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸಿದೆ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ನಡೆದ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಗಳು. ಅಷ್ಟು ಭಯವನ್ನೂ ಅದರ ನೂರ್ಮಡಿ

ಆನಂದವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು ದೈವಲೀಲೆಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು, ಮಾಚಿ?' ಎಂದರು ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು ಮನೆ ಸೇರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಪಂಡಿತರ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಶಾಂತಲೆಯ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಇಬ್ಬರೂ, ಆ ದಿನ ಮಕ್ಕಳು ಏಳುವ ಮುನ್ನವೆ ಮನೆಬಿಟ್ಟು, ಪಂಡಿತರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಕಠಿಣವೂ ಸಂಕಟಕರವೂ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ತಿಳಿಸದೆ ದಂಪತಿಗಳು ಮನೆಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೂ ಆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ನಿದ್ದೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಅಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸದೆ ತನ್ನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಇಬ್ಬರೂ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆಂದು ಶಾಂತಲೆಗೆ ಭಯವೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಾನೂ ಭಯಪಟ್ಟುಹೋದಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕಾದು ನೋಡಿದರು. ಕಡೆಗೆ ಸಾಕಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಪಂಡಿತರ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಶಾಂತಲೆ ಏಳುವ ಮುನ್ನವೆ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಳಾದ್ದರಿಂದ 'ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೋ ಏನೊ' ಎಂದು ಮಕ್ಕಳು ಭಯಪಡಬಹುದೆಂದೆಣಿಸಿ, ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ವರೆಗೂ ಆಕೆಗೆ ಜೀವದಲ್ಲಿ ಜೀವವಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಕಂಡು, ತಾಯಿಜೀವ ತಳಮಳಿಸಿಹೋಯಿತು. ದೇಚನನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಲಾಗಿ, ಅವನು ಇಬ್ಬರೂ ಪಂಡಿತರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆಂದು ಹೇಳಿದ. ತಾಯಿತಂದೆಯರಿಗೆ ಹೋದ ಜೀವ ಬಂದಂತಾಯ್ತು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ದೇಚನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಅಯ್ಯ ಅವ್ವೆ ಇಬ್ಬರೂ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು, ವಿಷಯವನ್ನು ರಾಜಮಾತೆ ಒಪ್ಪಿದರು ಎಂದು ಮೊದಲು ಶಾಂತಲವ್ವ ಲಕ್ಷ್ಮವ್ವ ಇವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಬಾ' ಎಂದು ದೇಚನನ್ನು ಕಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಯ್ತು. ಪಂಡಿತರೂ ಈ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಳಿಸುವರು ಎಂಬ ಭರವಸೆಯಿತ್ತು ಆ ತಾಯಿಗೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಒಂದು ದಿನವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಒಂದು

ದಿನ ಅವಳಿಗೆ ದುಃಖಪ್ರಳಯವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಈಗ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿಬಂತು. ಓಡಿಬಂದು ತಂದೆಯ ಕಾಲ್ಗಳನ್ನು ಬಿಮ್ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಳು. ಸಹಕಾತರೆಯಾದ ಶಾಂತಲೆಯೂ ಪಂಡಿತರ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಯವನ್ನು ಅರಿತರು. 'ಶುಭವಾಗಲಿ, ಸುಖವಾಗಲಿ' ಎಂದು ಹರಸಿ, ಪಂಡಿತರು ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಇಬ್ಬರ ಮುಖ ಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಗೆಲವು ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ನಸುನಕ್ಕು, 'ಮಕ್ಕಳಿರಾ, ನೀವು ದೈವವನ್ನು ಮರೆತಿರಿ' ಎಂದರು.

ಅವರ ನಸುನಗುವನ್ನೂ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಲೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುತೂಹಲ ಉಂಟಾಗಿ 'ಅಯ್ಯಾ, ನೀವೂ ಈಗತಾನೆ ಬಂದಿರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ದ್ದಿರಿ? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅವ್ವೆ ಅಯ್ಯ ಇಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ದ್ದಾರೊ ತಿಳಿಯದು. ಯಾರೊಂದಿಗೂ ಹೇಳಿ ಹೋಗಿಲ್ಲ, ನಮಗೆ ಬಹಳ ಭಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆವು' ಎಂದಳು.

'ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ರೂಪು, ವಿದ್ಯೆ, ಸಹಜ ಸುಗುಣಗಳು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿತಲ್ಲವೆ!' ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಪಂಡಿತರು ಆಗ ನಕ್ಕದ್ದು. ಒಂದು ನಿಮಿಷಕಾಲ ಪಂಡಿತರು ಯೋಚಿಸಿದರು. 'ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸು ವುದೆ? ಬೇಡವೆ? ತಿಳಿಸುವುದರಿಂದ ತಪ್ಪೇನು? ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನೂ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನು? ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಇವರಿಂದ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿಡಬೇಕಾದ ಕಾರಣ ಗಳು ಯಾವವೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ' ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ 'ನಾನು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಬಂದೆ, ಶಾಂತಲೆ. ನಿನ್ನ ಅವ್ವೆಯೂ ಅಯ್ಯನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು' ಎಂದರು.

ಪಂಡಿತರು ಹಾಗೆನ್ನುತ್ತಲೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ನಡುಕ ಉಂಟಾ ಯಿತು, ಮುಖ ಹೀನವರ್ಣವಾಯಿತು, ನೆತ್ತಿ ಬೆವರಿತು. 'ಮುಂದೇನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಯೋ' ಎಂದು ಅಸ್ತಿಮಿತ ಹೃದಯಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವ ರಾದರು.

ಸಹೃದಯೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಕ್ಕನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ 'ಇದನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತೆ?' ಎಂದಳು.

ಪಂಡಿತರು ಮಗಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ 'ಭಲೆ ಗಟ್ಟಿಗಿತ್ತಿ! ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದರು.

'ನನಗೆ ಏನು ಬಂದರೂ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲುಂಟು. ಅಕ್ಕನಾದರೂ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೆ.'

'ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ನಡಸಿ ಕೊಂಡೇ ಹೋಗುವಳೆಂಬ ಭರವಸೆ ನನಗಾಯಿತು!'

ಶಾಂತಲೆ: 'ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವೇ ಬೇಡ, ಅಯ್ಯ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಅನಂತಕಾಲದ, ಅನಂತಜನ್ಮಗಳ ಸಹಪದೆಯರು. ನಮ ನಮಗೆ ಯಾವ ಭೇದಭಾವಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಇದ್ದುದಿಲ್ಲ, ಇರುವುದಿಲ್ಲ.'

ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಅವರು 'ಮಗು ಶಾಂತಲೆ, ನೀನು ಮಹಾನುಭಾವೆ. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸ್ನೇಹ ಸೌಹಾರ್ದಗಳು ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶವಾಗಲಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗಿಂತ ನೀನೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠೆ. ನೀನು ಅವಳನ್ನು ಎಂತಹ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ನಡಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು' ಎಂದರು.

ಶಾಂತಲೆ: 'ಅಯ್ಯ, ಇದನ್ನು ನೀವು ಹೇಳಬೇಕೆ? ತಪ್ಪಿದೆನಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ಪಾದದಾಣೆ.'

ಲಕ್ಷ್ಮಿ: 'ಅಯ್ಯ, ಏನನ್ನೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಿರಿ. ಮಾತು ಮರಸು ವುದಕ್ಕಲ್ಲವಲ್ಲ?'

ಪಂಡಿತರು: 'ಯಾವ ಮಾತು, ಮಗು?'

ಶಾಂತಲೆ: 'ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಗಟ್ಟಿಗತನಕ್ಕೆ ಏನೊ ಬಹುಮಾನವೆಂದಿರಲ್ಲ?'

ಪಂಡಿತರು: 'ಹೌದು ಹೌದು. ಒಳ್ಳೆಯ ಬಹುಮಾನವೆಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆ. ಅದೂ ನಿಮಗೆ ತಕ್ಕಂಥದೆ. ಬಹು ಗುಟ್ಟಾದ ವಿಷಯ. ಹೆಂಗಸರ ಬಳಿ ಗುಟ್ಟು ಹೇಳಬಾರದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತದೆ.'

ಶಾಂತಲೆ: 'ನಾವು ಹೆಂಗಸರಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು.'

ಪಂಡಿತರು: 'ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನಾದರೂ, ವಿಷಯ ಬಹು ಗೋಪ್ಯವಾದುದು.'

ಲಕ್ಷ್ಮಿ: 'ಅಷ್ಟು ಗೋಪ್ಯವಾದರೆ, ಅದು ಬಹುಮಾನವೆಂತಾಗುವುದು?'

ಪಂಡಿತರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿ: 'ಈ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣಬೇಕು. ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು . . . . ಪ್ರಭುಗಳು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾಗಲೊಪ್ಪಿದರು. ತಾವಾಗಿಯೆ ಒಪ್ಪಿದರು. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅವರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ.'

ಶಾಂತಲೆ ಸಹಜ ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಅನುಭವಿಸಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ 'ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಸಿರುವವಳು ಶ್ರೀ ಶಾರದೆಯೆ' ಎಂದುಕೊಂಡು, ಸ್ಥಿರಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತಾಳಿ 'ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧುವಾಗಿದ್ದರೆ, ಭಗವಂತನೆ ಅದನ್ನು ನಡಸಿಕೊಡುವನೆಂದು ನೀವೇ ಅನೇಕ ಸಲ ಹೇಳಿರುವಿರಲ್ಲವೆ?' ಎಂದಳು.

ಪಂಡಿತರು: 'ಮಗು, ಅದು ನಿಜ. ನಮ್ಮ ಸ್ಥೂಲಬುದ್ಧಿಗೆ ಇದು ನ್ಯಾಯ ಎಂದು ಕಂಡುಬರುವ ವಿಷಯ ಪರಮಾತ್ಮನ ಎಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದು, ಯಾವ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ, ಯಾವುದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದೊ ಅಥವಾ ಭೇದಿಸುವುದೊ ಅದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವೇದ್ಯ. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆಂತಲೆ ಕಂಡುಬರಬಹುದು. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನರಿಯಲು ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಾರದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ತತ್ಕಾಲ, ದೇಶ ವರ್ತಮಾನ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಬಹುಶಃ . . . ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ತೂಗುವವರು ನಾವು. ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಭವಿಷ್ಯನಿರೂಪಣಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಳೆಯುವ ಶಕ್ತಿ ಪರಮಾತ್ಮನದು. ಶಾಂತಲೆ, ಕಳೆದ ರಾತ್ರಿ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮಹಾಪರ್ವತವೇ ಕವಿಯಿತೆಂದು ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪೆ ಹೇಳಿದರು. ದೈವಕೃಪೆಯಿಂದ ಆ ಮಹಾಪರ್ವತವು ಈಗ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕಿಯ ಪುಕ್ಕದಷ್ಟು ಹಗುರವೂ ಮೃದುವೂ ಆಯಿ

ತಲ್ಲವೆ! ಮಗು ಶಾಂತಲೆ, ಮಗು ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಒಂದು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಉಪದೇಶವಿದು: 'ಯಾರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಯೊ, ಅವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ, ಯಾವ ಮಾತನ್ನು ನುಡಿಯಬೇಕಾದರೂ, ಯಾವ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಸಂದರ್ಭ ಸಂಭವಿಸಿದಾಗಲೂ ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಾತ್ಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಡಿರಿ. ಹೀಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ನಡಸಿಕೊಂಡರೆ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ಅಂತಶ್ಚಕ್ಷು ಉದಯವಾಗುವುದು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿತ್ತ ಬೆಳಕೇ ನಿಮ್ಮ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗುವುದು. ಮರೆಯಬೇಡಿ.'

ಶಾಂತಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ: 'ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಅಯ್ಯ. ಹಾಗೆಯೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆವು.'

ಆಗ ದೇಚ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು 'ಅಯ್ಯ ಅವ್ವೆ ಇಬ್ಬರೂ ನಿಮಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದಾರೆ. ಅರಮನೆಗೆ ಓಗಿದ್ದರಂತೆ, ರಾಜರು ಒಪ್ಪಿದರು ಅಂತ ಯೇಳೂಂತಂದ್ರು' ಎಂದು ಶಾಂತಲೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದ. ಶಾಂತಲೆ ಸಂತೃಪ್ತ ಹೃದಯೆಯಾಗಿ, ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ದೇಚನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು.

§

ಪ್ರಭುಗಳ ಮತ್ತು ಶಾಂತಲೆಯ ಜಾತಕಗಳನ್ನು ಗಂಗರಾಜರು ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಜಾತಕ ಪಂಡಿತರ ಬಳಿಯೆ ಇದ್ದಿತು. ಪಂಡಿತರು ಪ್ರಭುಗಳ ಜಾತಕವನ್ನು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದರು. ಅದು ಮಹಾಯೋಗ ಜಾತಕವೆಂದು ಪಂಡಿತರು ಆಗಲೆ ಅರಿತಿದ್ದರು. ಪ್ರಭುಗಳ ಆಯುರ್ದಾಯ ದಾರಾಪುತ್ರಾದಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಅವರು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗುಣಿಸಿ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಮಹಾಯೋಗ ಕಾರಕರುಗಳಾದ ಪುಣ್ಯಗ್ರಹಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ನೀಚಗ್ರಹಗಳ ದೃಷ್ಟಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಇದ್ದರೂ ಅದು ಛಾಯಾಮಾತ್ರವಾಗಿ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು ಪಂಡಿತರು. ಈಗ ಅವರೇ

ಮಕ್ಕಳ ಜಾತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳ ಜಾತಕದ ದ್ವಾದಶಕೂಟಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿನೋಡುವ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಿತು.

ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ತಾನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಾರದು. ಜಾತಕಗಳಲ್ಲಿನ ದೋಷಗಳನ್ನೂ ಪಾಪಫಲಗಳನ್ನೂ ಹುಡುಕುತ್ತಹೋಗುವುದು ಅಶ್ರೇಯಸ್ಸು, ಅಪರಾಧ ಎಂದುಕೊಂಡು, ಪಂಡಿತರು ಜಾತಕಗಳನ್ನು ದೇವರ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಜ್ಯೋತಿಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿ, 'ಭಗವನ್, ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆಯೊ, ಅವರವರ ಕರ್ಮಫಲದಂತೆಯೊ ನಡೆಯುವುದು. ಅದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಧಾರ್ಷ್ಟ್ಯ ನನಗೆ ಬೇಡ, ಆ ಜೀವಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಭಾರ ನಿನ್ನದು.' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಜಾತಕಗಳನ್ನು ಅರಮನೆಯ ಜೋಯಿಸ ಭಟ್ಟರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಶಕವರ್ಷ ೧೦೪೪ ಶುಭಕೃತುನಾಮಸಂವತ್ಸರ ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ ದಶಮಿ ಸೋಮವಾರ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಶುಭಕನ್ಯಾ ಲಗ್ನ ಮದುವೆಗೆ ಸುಮುಹೂರ್ತವೆಂದು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಮದುವೆಗೆ ಉಳಿದುದು ಹಲವೇ ತಿಂಗಳು. ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಷ್ಟು, ರಾಜಮಾತೆ ಈ ಮೊದಲೆ ಗಂಗರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು, ಈ ಮದುವೆ ಇಂದ್ರನು ಕೂಡ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವಷ್ಟು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಇರಬೇಕೆಂದು. ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಂಗರಾಜರಿಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಆಶೆಯಿತ್ತು. ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕಮ್ಮನವರು ತವರುಮನೆಯಿಂದ ತಂದಿದ್ದ ಆಭರಣ ಸರ್ವಸ್ವವೂ, ನೃಪಕಾಮಹೊಯಿಸಳರ ಕಾಲದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದ ಬೊಕ್ಕಸವೂ ಮದುವೆಯ ಖರ್ಚಿಗೆ ಮುಡುಪಾಯಿತು.

ಹೊಯಿಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರಾಜರು ಮದುವೆಯಾಗುವರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಮಿಂಚಿನಷ್ಟು ವೇಗದಿಂದ ಭಾರತದ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗೂ ಹರಡಿತು. ರಾಜಮಾತೆಯ ಆಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಚಕ್ರೇಶ್ವರರಿಗೂ ರಾಜಮಹಾರಾಜರುಗಳಿಗೂ ಮಹಾ ಸಾಮಂತರಿಗೂ ಸಾಮಂತರಿಗೂ ಗೌಡಹೆಗ್ಗಡೆಗಳಿಗೂ ಅವರವರ ಅಂತಸ್ತು, ಗೌರವಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಒಕ್ಕಣಿಸಿದ ಲಗ್ನದ ಓಲೆಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯರಾದ ರಾಯಸದವರು ಭಟರು ಒಯ್ದರು.

ಇಂತಹ ಸಮಯಗಳು ಒದಗಿಬಂದಾಗ, ಸಾಮಂತರೂ ಪ್ರಭು

ಗಳೊಡನೆ ಸ್ನೇಹ ಸೌಹಾರ್ದಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ರಾಜರುಗಳೂ ಮದುವೆಯ ವಯಸ್ಸಿನ ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಪತ್ನಿಯರನ್ನಾಗಿ ತಂದೊಪ್ಪಿಸುವುದು ರೂಢಿ. ಆ ಕನ್ಯೆಯರ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಿಗೆ ಜನಧನ ಸಹಾಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಆ ಸಾಮಂತರಿಗೂ ದೊಡ್ಡವರೊಡನೆ ನಂಟುತನ ಬೆಳಸಿದೆವೆಂಬ ಮಾನ ಗೌರವಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಚಕ್ರಗೊಟ್ಟ, ನೀಲಪರ್ವತ, ಕೊಂಗು, ತುಳುವ, ಚೆಂಗಾಳ್ವ, ನಂಗಲಿ, ಕೋಳಾಲ, ತೆರೆಯೂರು, ಕೊಯಮುತ್ತೂರು, ಉಚ್ಚಂಗಿ, ತಲೆಯೂರು, ಸಾಸಪುರ, ಅಂಧಾಸುರಚೌಕ, ಬಲಿಯಪಟ್ಟಣ, ಚಂಗೇರಿ, ಹಾನುಗಲ್ಲು, ಗಂಗವಾಡಿ, ನೊಳಂಬವಾಡಿ, ಘಟ್ಟಕವಟ್ಟ, ಕಾಂಚಿ, ಬನವಸಿ, ವಲ್ಲೂರು, ಹಂಜೇರು, ಸವಿಮಲೆ, ರಾಯರಾಯಪುರ ಮುಂತಾದ ಊರುಗಳ, ದೇಶಗಳ ನಾಯಕರು ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಆಶೆಪಟ್ಟು ಗಂಗರಾಜರಿಗೂ ರಾಜಮಾತೆಯರಿಗೂ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ಕಳಿಸಿದರು.

ಚತುರಮತಿ ಗಂಗರಾಜರು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಧಾನಿಸಿ, ಗೂಢಚಾರರಿಂದ ಆ ಕನ್ಯೆಯರ ವಯಸ್ಸು, ಬಣ್ಣ, ರೂಪು, ಗುಣ, ವಿದ್ಯೆ ಶೀಲಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಜಳ್ಳುಪೊಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಸಿ, ಯಾರ ಮೈತ್ರಿ ದೇಶಹಿತಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಕಂಡಿತೊ ಅಂತಹ ಐದೇ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ರಾಜಮಾತೆಯವರ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳಿಂದ ಆರಿಸಿ, ರಾಜಮಾತೆಯವರಿಂದಲೆ ಕನ್ಯಾಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದರು.

'ಇದೇಕೆ ಈ ಕೋಟಲೆಗಳು? ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನನಗೆ ಮದುವೆ ಬೇಡವೆಂದೆ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ, ಧರ್ಮವಲ್ಲ, ಅವ್ವೆ, ಇದು ಬೇಡ' ಎಂದು ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರು ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. 'ಈ ವಿಚಾರ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಸಮನೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ವೃಥಾ ಬೇಸರದ ಕಾರ್ಯಗಳಿವು. ಗಂಗರಾಜರೊಡನೆ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಚರ್ಚಿಸಿ ನನಗೆ ಸಾಕುಸಾಕಾಯಿತು. ದೇಶಹಿತರಕ್ಷಣೆಗೆ ಇದು ಅಗತ್ಯವೆಂದೆ ಅವರ ಮತ. ನಿನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ತಾತದಿರಿಗೆ ಅರವತ್ತು

ಪತ್ನಿಯರಿದ್ದರಂತೆ. ನಿನ್ನ ಪೂಜ್ಯಪಿತರಿಗೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಹದಿನೈದು ಪತ್ನಿಯರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅವರವರ ಪಾಲು ಕೊಂಡು ತವರುಗಳನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಇವರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಾಳಿಸುವುದಂತಿರಲಿ; ಇವರ ಮತ್ಸರಗಳನ್ನು, ದಿನ ದಿನದ ಜಗಳಗಳನ್ನು ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಫಾಲಾಕ್ಷನೆ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಗರಾಜರು ಆಯ್ದಿಟ್ಟದ್ದ ಹದಿನೈದನ್ನು ನಾನು ಆಯ್ದು ಆಯ್ದು ಐದಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದೆ. ಇವರು ಪ್ರಬಲರು, ಬಲಾಢ್ಯರು. ಇಂತಹವರನ್ನು ಬಂಧುತ್ವದಿಂದಲೆ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೆಸರಿಗೆ ಇದ್ದುಕೊಳ್ಳಲಿ, ಅಪ್ಪಾಜಿ. ಇದರ ಭಾರವನ್ನು ನಾನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದರು ರಾಜಮಾತೆ.

'ಅವ್ವೆ, ಇದು ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇದು ಧರ್ಮಬಾಹಿರವಾದುದು. ಮದುವೆಯಾಗುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ ನನ್ನ ತಪ್ಪಾಯಿತೆ? ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಜೆಗಿರುವಷ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರತೆ ನನಗೆ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ!'

'ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಅಣ್ಣದಿರಿಗೆ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಹೇಳಿಯಾಯಿತು. ನೀನೂ ಒಮ್ಮೆ ಕರಸಿ ಕೇಳಬಹುದಲ್ಲ'.

'ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಪಶುಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ, ನಾನೊಬ್ಬ ಏನುತಾನೆ ಮಾಡಲಾದೀತು?' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸೌಹಾರ್ದದಿಂದ ತಾಯಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು.

§

ಮದುವೆಯ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕಾಗಿ ದ್ವಾರವತಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ಮೂರರಷ್ಟು ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ನಾನಾ ಕಲಾವಿದರ, ವೃತ್ತಿಕುಶಲರ, ರೂವಾರಿಗಳ, ಸುಣ್ಣ ಬಣ್ಣ ಕೆಲಸದವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರವಾಯಿತು. ಪುರ ಶುಚಿಕಾರರ, ಊಳಿಗದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅದಕ್ಕೆ ಎರಡರಷ್ಟಾಯಿತು. ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ತಡವಿಲ್ಲದೆ, ಬಿಡುವಿಲ್ಲದೆ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ನಡೆದವು.

ಅತಿಥಿಗಳು ಯಾರು ಯಾರೆಂದು ನಿಖರವಾಯಿತು. ಮಂಡಲೇಶ್ವರರುಗಳಿಗೆ, ರಾಜರುಗಳಿಗೆ, ಮಹಾಸಾಮಂತ ಸಾಮಂತರುಗಳಿಗೆ,

ಮಹಾವರ್ತಕರಿಗೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠಿಗಳಿಗೆ, ಪುರಪ್ರಮುಖರುಗಳಿಗೆ, ಅರಮನೆಗಳಂತಹ ನಿವಾಸಗಳು ಮೊದಲುಗೊಂಡು, ಸಾಧಾರಣ ವಸತಿಗೃಹಗಳ ವರೆಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾದರೂ, ಭವ್ಯವಾಗಿ ಸುದೃಢವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದುವು. ಕಡೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿತರ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ, ಎತ್ತು ಇವುಗಳಿಗೆ ಜೋಪಡಿಗಳೂ, ಮೇವು, ನೀರು ಇವುಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿಡಲು ತಕ್ಕ ಸ್ಥಳಗಳೂ, ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಭೃತ್ಯರಿಗೆ ವಾಸಾರ್ಹವಾದ ಕುಟೆಗಳೂ, ಈ ಭೃತ್ಯರಿಗೆ ದಿನದಿನವೂ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಒದಗಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪಡಿಭತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಗ್ರಾಣಗಳೂ, ಅವುಗಳ ವಿತರಣೆ ವಿಚಕ್ಷಣೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ, ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡುಗಳೂ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಆದವು.

ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿದ್ದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅವರವರ ಅಂತಸ್ತು ಗೌರವಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಉಪಚಾರ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಊಳಿಗದವರೂ, ಗಂಡಾಳು ಹೆಣ್ಣಾಳುಗಳೂ, ಅಡಿಗೆಯವರೂ, ಪಾತ್ರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ, ದವಸಧಾನ್ಯಗಳೂ, ವಾಹನಾದಿಗಳೂ ಏರ್ಪಾಡಾದುವು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗೃಹ, ಸೌಧ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸೂಜಿದಾರದಿಂದ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯವರೆಗೂ ಬೇಕಾಗುವ ಸಮಸ್ತಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ತುಂಬಿಸಿಟ್ಟರು ಗಂಗರಾಜರು. ಈ ವಿತರಣೆ, ವಿಚಕ್ಷಣೆ, ಅಂತಸ್ತು ಗೌರವಗಳ ಅಳತೆಗೆ ಸರಿತೂಗಿಸುವುದು ಗಂಗರಾಜರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಿತು.

ನೂತನ ನಿರ್ಮಿತ ಸೌಧ, ಗೃಹಗಳ ವೀಧಿ ಎರಡು ಮೈಲಿಗಳ ನೀಳವಾಯಿತು. ಇಕ್ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಶೃಂಗಾರವಾದ ಸೌಧಗಳೂ ಗೃಹಗಳೂ ವಿರಾಜಿಸಿದವು. ಒಂದೇ ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಬೆಳೆದು ಹಬ್ಬಿ ಹೂಬಿಡುವ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ, ಶಾಲವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ, ಗೃಹ ಗೃಹವೂ ಶೋಭಿಸಿತು. ಪ್ರತಿಗೃಹದ ಮುಂದೆಯೂ ರಾಜವೀಥಿಯಲ್ಲಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತೈಲದೀಪಗಳು, ಗೃಹಗಳ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಒಳಗಡೆ ಬೆಳಕನ್ನೀಯುವ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಂತೆ ಹೊಳೆವ ನೂರಾರು, ಸಾವಿರಾರು ದೀಪಗಳು, ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದುವೆ ನಕ್ಷತ್ರಲೋಕವೊ ಎಂದು ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಸಿಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಮದುವೆಯ ಸುಲಗ್ನವೆ ಹಿರಿಯರಸಿ ಶಾಂತಲದೇವಿಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕೋತ್ಸವ ಸಮಯವೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಗಂಗೆ, ಯಮುನೆ, ಸರಸ್ವತಿ, ಸಿಂಧು, ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ, ಗೋದಾವರಿ, ಕೃಷ್ಣೆ, ಕಾವೇರಿ, ತುಂಗಭದ್ರೆ, ತಾಮ್ರಪರ್ಣಿ ಮುಂತಾದ ಮಹಾನದನದಿಗಳ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಶೇಖರಿಸಲಾಯಿತು.

ಹಿಮಾಚಲ ನೇಪಾಳಗಳಿಂದ ಕಸ್ತೂರಿ, ಕೃಷ್ಣಾಗರು, ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಕುಂಕುಮ ಹೂ, ಮಧು, ಮೃದುಕಂಬಳಗಳೂ, ವಾರಣಾಸಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಪಟ್ಟುವಸ್ತ್ರ ಪೀತಾಂಬರಗಳೂ, ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ, ಆನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಿಹೇರಿ ಬಂದವು.

ಸಾಲುಬಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ಒಂಟೆಯ ಸಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ, ಕುದುರೆಗಳ ಮೇಲೆ, ವೇಗವಾಗಿ ಚಲಿಸುವ ರಥಗಳಲ್ಲಿ, ಆನೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಮೇನೆಗಳಲ್ಲಿ, ದೇಶದೇಶಗಳ ಅರಸರು, ಸಮಸ್ತ ವೈಭವ ಅಟ್ಟಹಾಸಗಳೊಡನೆ, ಪತ್ನೀಪುತ್ರಾದಿ ಬಂಧು ಬಾಂಧವರೊಂದಿಗೆ, ಆಪ್ತಮಿತ್ರರೊಡಗೂಡಿ, ಆಳುಕಾಳುಗಳೊಂದಿಗೆ ದ್ವಾರವತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟರು.

ದೇಶದೇಶಗಳ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ಘನಪಾಠಿಗಳೂ, ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠರೂ, ಭೂಸುರೋತ್ತಮರೂ ಸಂಸಾರಸಮೇತರಾಗಿ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ದ್ವಾರವತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿಯಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದರು.

ಸಾಹಸಮಲ್ಲರೂ, ಚತುರ ಬಿಲ್ಗಾರರೂ, ವಿವಿಧ ಆಯುಧಗಳಲ್ಲಿ ನೈಪುಣ್ಯ ಹೊಂದಿದವರೂ, ಇಂದ್ರಜಾಲ ಮಹೇಂದ್ರಜಾಲ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನರಿತವರೂ, ಗಣೆಯ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧ ಚಮತ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ದೇಹ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಲ್ಲ ಡೊಂಬರೂ, ಮೃಗಪಕ್ಷಿ ವೇಷಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಟಿಸುವ ಹಗಲು ವೇಷಧಾರಿಗಳೂ, ನಟನಟಿಯರೂ, ಗಾಯಕಗಾಯಕಿಯರೂ, ಆಶುಕವಿಗಳೂ, ಹಾಸ್ಯಕಾರರೂ, ಕಾಡಿನ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪಳಗಿಸಿ ಆಡಿಸುವವರೂ, ನಾನಾ ಬಗೆಯ ನಾನಾ ಜಾತಿಯ ನಾನಾ ಕಸುಬಿನ ಜನಗಳೂ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಬಂದು ಕಿಕ್ಕಿರಿದರು. ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನಸಂದಣಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆ ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಆದುದಿಲ್ಲ.

ವಿವಾಹ ಮಂಟಪದ ವೈಶಾಲ್ಯ ವೈಖರಿಯಂತೂ ಹೇಳತೀರದು.

'ಇಂದ್ರ ಕುಬೇರರ ಸಭಾಸ್ಥಾನಗಳು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಏನು ಮಿಗಿಲು?' ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಇತ್ತು. ಆ ಭವ್ಯಸ್ಥಾನವು, ಗಂಗರಾಜರ, ರಾಜಮಾತೆಯರ, ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುಗಳ ಹೃದಯವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆ ವಿತರಣೆ, ಆ ರುಚಿ, ಆ ಬೆಡಗು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ನೋಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊನ್ನಿನ ಹೊಳೆಯನ್ನೇ ಹರಿಸಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು ಆ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪ ವನ್ನು. ಅದರ ಒಳಹೊಕ್ಕರೆ ಗಂಧರ್ವಲೋಕಕ್ಕೇ ಹೋದಂತೆ ಭ್ರಮೆ ಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೋಮವೇದಿಕೆಯ ವಿತರಣೆ ಸ್ವತಃ ರಾಜಮಾತೆಯವರದೆ. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ರಜತ ಪರಾತಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಹೂ, ಹಣ್ಣುಗಳು ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೇ ಶೇಖರವಾಯಿತು. ಪುಷ್ಪಗಳ ರಾಣಿಯಂತೆ ಅರಳಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸಹಸ್ರಪತ್ರ ಕಮಲಗಳು, ಶ್ವೇತಪುಷ್ಪಗಳ ರಾಶಿಯ ಮೇಲೆ ಶ್ವೇತಸರೋ ರುಹಗಳು, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ನಾನಾವಿಧ ಪೀತವರ್ಣ ಪುಷ್ಪಗಳ ನಡುವೆ ಸ್ವರ್ಣ ಕಮಲಗಳು, ನೀಲವರ್ಣದ ಪುಷ್ಪಗಳ ನಡುವೆ ನೀಲೋತ್ಪಲಗಳು ಸೊಬಗುಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೂ ಮುರಿದ ರೇಕಿನ, ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದ, ಪೂರ್ಣ ವಿಕಾಸವಾಗದ, ಹುಳಹುಪ್ಪಟೆಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ರೋಗಗ್ರಸ್ತವಾದ, ಬಣ್ಣ ಕುಂದಿದ, ಬಾಡಿದ ಪುಷ್ಪ ಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಯ್ದು ಆಯ್ದು ತಂದಂಥಾ ಪುಷ್ಪಗಳು ಅವು. ಫಲಗಳೂ ಅಂತೆಯೇ; ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ, ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ, ರುಚಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವು.

ಸುವರ್ಣಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಘೃತ, ಮಧು, ದಧಿ, ಕ್ಷೀರ, ಇಕ್ಷುರಸ; ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಹರಿದ್ರಾ, ಕುಂಕುಮ, ಚಂದನ, ಮೃಗನಾಭಿ ಮೊದಲಾದ ಸುಮಂಗಲಗಳು, ಸುಗಂಧಗಳು; ರಜತಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿ ಹಾಲುನೊರೆ ಯಂತಿದ್ದ ಲಾಜೆ. ವೇದಿಯ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ, ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖ ವಾಗಿ ಹಾಸಿದ ರಜತ ಪೀಠಗಳು, ನಡುವೆ ಮದುವಣಿಗರಾದ ಪ್ರಭುಗಳು ಮಂಡಿಸಲು ರತ್ನಖಚಿತವಾದೊಂದು ಸ್ವರ್ಣಫಲಕ, ಇಕ್ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ ಬಂಧುಗಳು, ಕುಲಗುರುಗಳು, ರಾಜಪುರೋಹಿತರು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಆಸನಗಳು, ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಸಜ್ಜಾದವು.

ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಜಾಗರಣೆ. ಊರ ಜನರೆಲ್ಲ

ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅರಮನೆಯ ಮುಂದೆ. ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹತ್ತು ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಹಸಿರುಚಪ್ಪರಗಳು. ದಾರಿಗರನ್ನು ಕರೆಕರೆದು ಕೊಡುವ ತನಿವಣ್ಣು, ಎಳನೀರ, ಕಬ್ಬಿನ ರಸದ, ಪನಿವಾರಗಳ ಅರವಟ್ಟಿಗೆಗಳು. ನಾಟಕ ನೃತ್ಯ ಗೃಹಗಳೂ, ಭಜನೆ ಸುಕಥಾಗೋಷ್ಠಿಗಳೂ, ದೇವರ ಉತ್ಸವಗಳೂ, ದೀವಟಿಗೆಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಆಟ, ಲಾವಣಿ, ಸಮೂಹ ನಾಡು ನೃತ್ಯಗಳೂ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಬೆಳಗುಮಾಡಿದವು. 'ಇನ್ನೂ ಬೆಳಗಾಗಲಿಲ್ಲವೆ!' ಎನ್ನುವಷ್ಟ ರಲ್ಲಿ ವಾಸಂತಿಕಾದೇವಿಯ ಆಲಯದಿಂದ ಪ್ರಭಾತಸೂಚಕ ಮಂಗಳವಾದ್ಯ ಗಳ ಸೊಲ್ಲು ಕೇಳಬಂದಿತು.

ಇತ್ತ ಅರಮನೆಯ ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪದಲ್ಲೂ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಭೋರ್ಗರೆದವು. ವಾಸಂತಿಕಾದೇವಿಯ ಆಲಯದಿಂದ ದೀವಟಿಗೆಗಳ ಸಾಲಿ ನಲ್ಲಿ, ಮಂಗಳ ಸೂಚಕಗಳಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆನೆಗಳು, ಕುದುರೆಗಳು, ಗೋ ಪುಂಗವಗಳೂ, ಪೂರ್ಣಕುಂಭ ಕಂಚು ಕನ್ನಡಿ ಕಲಶಗಳನ್ನುಹೊತ್ತ ಸುಮಂಗಲೆಯರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಭಕ್ತಾದಿಗಳೂ ದೇವಿಯ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬಿಜಯ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ನೆರುಗಿಟ್ಟಂತೆ ಅರುಣೋದಯವಾಯಿತು.

ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿತರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬರತೊಡಗಿ ದರು. ಜನ ದೊಂಬಿಯಾಗದಂತೆ, ಗಲಭೆಯಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾವುತರೂ, ಆಯುಧಧಾರಿಗಳಾದ ಸೈನಿಕರೂ ತಕ್ಕ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜಿತರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಬಂದವರಿಗೆ ಅವರವರಿಗೆ ನಿಗದಿಯಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಾನ ಗಳಲ್ಲಿ, ಉಚಿತ ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಲು ಪ್ರಧಾನ ಮಹಾಪ್ರಧಾನರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಭಟರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆಹ್ವಾನಿತರಾದ ರಾಜ್ಯೇಶ್ವರರು ರಾಜ್ಞೀಸಮೂಹ ಸಮೇತರಾಗಿ, ಪುತ್ರಪುತ್ರಿಯರೊಂದಿಗೆ, ಅಂಬಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಮೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ದಿವ್ಯಾಶ್ವಾರೂಢರಾಗಿ, ವೈಭವಯುಕ್ತವಾದ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಪ್ರಧಾನರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ, ಸ್ನೇಹ ಸೌಹಾರ್ದಗಳ ಅಂಕುರವಾಗಿ, ಸುಖೋಷ್ಣವಾದ ಮಧು ಮಿಶ್ರಿತವಾದ

ಹಾಲನ್ನು ಸೇವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ಸುಗಂಧ, ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಗಾಗಿಯೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಸುಖಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರುಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಶಕ್ತಿಮೀರಿದ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟು ವೈಭವದ ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪವನ್ನೂ ಆದರೋಪಚಾರಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಆಹ್ವಾನಿತರೆಲ್ಲರೂ ಬೆರಗಾದರು.

ಹಲವು ರಾಜರುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸೂಯೆಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರ ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಗಳಂತಿದ್ದ ಯುದ್ಧದ ಆನೆಗಳನ್ನೂ, ತುರಗ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಪ್ರಚಂಡ ದಂಡನಾಯಕರನ್ನೂ, ವಿಷಮ ಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬಲ್ಲ ರಾಜತಂತ್ರಜ್ಞರಾದ ಪ್ರಧಾನರನ್ನೂ ಕಂಡು ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಅಸೂಯೆ ತೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸುಟ್ಟುಹೋಯಿತು.

ರಾಜ್ಯತಂತ್ರಜ್ಞರಾದ ರಾಜಮಾತೆಯವರು, ಆಹ್ವಾನಿತ ರಾಜಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ ಸಾಮಂತಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ ಇತರ ಪ್ರಮುಖರ ಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ ಪುತ್ರಿಯರನ್ನೂ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೆ ಅರಮನೆಗೆ ಕರಸಿಕೊಂಡು, ರಾಜವೈಭವದ ಔತಣವಿತ್ತು, ಬಾಯಿತುಂಬ ಮಾತನಾಡಿ, ವೀಳೆಯವಿತ್ತು ನಾಳಿನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬೇಗ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ, "ಪ್ರಯಾಣ ಶ್ರಮವಾಯಿತೆ? ನಮ್ಮ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಬಂದಿರಲ್ಲ, ಬಹು ಸಂತೋಷ. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆಯೆ? ಸೌಕರ್ಯವಿದೆಯೆ?" ಎಂದು ಉಪಚಾರದಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಗಂಗರಾಜರು ಅಕ್ಕನವರ ಈ ಚತುರತೆಗೆ ತಲೆತೂಗಿದರು. ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜಬೊಕ್ಕಸ ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿದುಹೋದರೂ, ಅಳಿಯದಾಗಿ ನಿಂತವು ಅವರ ಅಕ್ಕರೆಯ ಉಪಚಾರಗಳು.

ವಾಸಂತಿಕಾ ದೇವಿಯ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ವೇದಿಯ ಬಲಗಡೆ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಪೂರ್ಣಕುಂಭ ಕನಕಕಲಶಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕಾದೆಡೆ ಇಟ್ಟು, ಮುತ್ತೈದೆಯರು ವೇದಿಯನ್ನು ಬಲವಂದು, 'ಶುಭವೆಸಗು ತಾಯೆ' ಎಂದು ಹಾಡಿ, ಹೋಮಕುಂಡವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ದೇವಿಗೆ ಆರತಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಳಗಡೆ ಸುಸ್ವರದಲ್ಲಿ ವೇದಘೋಷ

ಕೇಳಬಂತು. ರಾಜಪುರೋಹಿತರು, ರಾಜವರ್ಗದವರು, ವೇದಸಂಪನ್ನರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಸಭೆ ಪ್ರಭುಗಳ, ಕನ್ಯೆಯರ ಆಗಮನವನ್ನು ಅತಿ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿತು.

ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯವರೂ ಕನ್ಯೆಯರೂ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೇ ಬಂದು ಅರಮನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿಡಾರ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿ ಪೀಠಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಸುಮಂಗಲಿಯರಿಂದ ತಲೆಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿಸಿ, ಮಂಗಳಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ನೀಲಕುಂತಲರಾಶಿಗೆ ಸೊಂಪಡರಲೆಂದು ಮಘಮಘಿಸಲೆಂದು ಸುಗಂಧ ಧೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ನೀಳವಾದ ಜಡೆಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದು ಮೊಲ್ಲೆಯ, ಮಲ್ಲಿಗೆಯ, ಜಾಜಿಯ ದಂಡೆಗಳನ್ನು ತುರುಬಿಗೆ ಜಗ್ಗಿ ಸೂಡಿದರು. ಸಿಂಧೂರ ಸುವರ್ಣ ಕರ್ಪೂರಕಾಂತಿ ಮಿಶ್ರಿತರಾಗ ಉಳ್ಳ ಅವರ ದೇಹಾಂಗಗಳಿಗೆ, ಕರ್ಪೂರ, ಮಲಯಜ, ಮೃಗನಾಭಿ, ಕೇಸರ, ಜವ್ವಾಜಿಗಳ ಸಾರಣೆಯನ್ನು ಲಘುವಾಗಿ ಲೇಪಿಸಿದರು. ಮೋಹಕವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ವಿಶಾಲ ನಯನಗಳಿಗೆ ಕಪ್ಪನ್ನಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಸಂಮೋಹನಾಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಹಾಲ್ನೊರೆಯಂತೆ ಶುಭ್ರವಾದ ಚೀನಾಂಬರಗಳನ್ನುಡಿಸಿ, ಅಷ್ಟೇ ಶುಭ್ರವಾದ ವಕ್ಷವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಲಘುವಾಗಿ ಬಿಗಿದರು. ಮಧುರ ರವವುಳ್ಳ ನೂಪುರಶಿಂಜಿನಿಗಳನ್ನು ಕಾಲಿಗೆ ತೊಡಿಸಿದರು. ನವರತ್ನ ಸುವರ್ಣಮಣಿ ಖಚಿತವಾದ ಮಣಿಮೇಖಲೆಯನ್ನು ನಡುವಿಗೆ ಇಟ್ಟರು. ಜಗ್ಗುವ ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳುಳ್ಳ ಮರಕತಮಣಿ, ಪದ್ಮರಾಗಶೋಭಿತ ಕಟಿಸೂತ್ರವನ್ನು ಆ ಮೇಖಲೆಗೆ ಜೋಡಿಸಿದರು. ಅನರ್ಘವೂ ಸಮುದ್ರಸಾರಭೂತವೂ ಆದ ಮುಕ್ತಾಹಾರ, ವೈಜಯಂತಿಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಕೊರಳನ್ನೂ ವಕ್ಷವನ್ನೂ ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಪದ್ಮರಾಗ, ಮರಕತ, ಮಾಣಿಕ್ಯಗಳಿಂದಲಂಕೃತವಾದ ಕಂಕಣವಲಯಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿದರು. ಅಮೃತದ ಮನೆಯಾದ, ಹೆಣ್ತನದ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳಾದ ಆ ಮಕ್ಕಳ ತುಂಬಿದ ಎದೆಯ ಸೊಬಗನ್ನು ವಕ್ಷಾಭರಣಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಮುತ್ತುರತ್ನಗಳಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ಅವತಂಸಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿದರು. ಹಣೆಗೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕುಂಕುಮದ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟರು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳು ಶಾರದೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರು. ಗೋಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಅವ್ವೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಹರಸಿ, ತನ್ನ ಕಣ್ಣು ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ತಾಗೀತು ಎಂದು ಕಾಯಿ ನಿವಾಳಿಸಿ ತೆಗೆದರು. ಮಕ್ಕಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೂ ಮತ್ತೂ ನೋಡಿ ನಲಿಯಿತು ಆ ತಾಯಿ ಹೃದಯ.

ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರೂ ಪಂಡಿತರೂ 'ಹೊತ್ತಾಯಿತು, ಮಕ್ಕಳು ಸಿದ್ಧರಾದರೆ?' ಎನ್ನುತ್ತ ಬಂದರು. ಹೆತ್ತ ತಂದೆಗಳೇ ಆದರೂ 'ಒಂದೇ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಬೆಳೆದು ಇಷ್ಟು ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯರಾದರೆ!' ಎಂದು ಆ ಪಿತೃಹೃದಯಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟವು.

ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದರು. ಪಂಡಿತರು ಇಬ್ಬರ ತಲೆಯನ್ನು ತಡವಿ ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ 'ಕೇಶವನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸದಾ ರಕ್ಷಿಸಲಿ' ಎಂದರು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರ ತಲೆಯನ್ನೂ ತಡವಿ 'ಸಾವಿತ್ರಿ ದಮಯಂತಿಯರಾಗಿ ಯಶೋವತಿಯರಾಗಿ ಬದುಕಿರಿ' ಎಂದು ಹರಸಿದರು.

ಸೌಶೀಲ್ಯಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳೂ ವಿದ್ಯಾವಿನಯಸಂಪನ್ನತೆಯೂ ಮಧುರಭಾವ ಮಧುರರೂಪುಲಾವಣ್ಯಗಳೂ ಮಧುರಪ್ರಾಯವೂ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವೂ ಮಹಾನುಭಾವನನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿಯುವ ಸೌಭಾಗ್ಯವೂ ಎಲ್ಲವೂ ಕೂಡಿಬಂದಿತ್ತು ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರಿಗೆ ಆಗ, ಅಂದು.

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಧುಪರ್ಕವಿತ್ತು, ಮೇಲೆ ಹಾಲಿತ್ತು, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಾಜಮಾತೆಯರ ಬಳಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ರಾಜಮಾತೆ ಮಜ್ಜನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ದೂರದಿಂದಲೆ ನೂಪುರಶಿಂಜಿನಿಗಳ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿರುಗಿನೋಡಿ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರನ್ನು ಕಂಡರು. ಅವರ ಅಂದಿನ ನಿಲುವು, ನಡೆ, ರೂಪು, ಮುಖವರ್ಚಸ್ಸು ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಸುಖಮೂರ್ಛೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಆಸನದಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು. ಮಕ್ಕಳು ಅತ್ತೆಯವರ ಕಾಲ್ಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ರಾಜಮಾತೆಯವರು ಸುಖದ ಪರಮಾವಧಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಸೊಸೆಯರನ್ನು

ಆಲಿಂಗಿಸಿದರು. ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕರಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ತಲೆಗಳನ್ನು ನೇವರಿಸಿ, ಕಂಪಿತ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ಮಾಚಿ, ನಮ್ಮ ಮನೆ ತುಂಬುಗೊಟ್ಟಿಯವ್ವಾ; ನಮ್ಮ ಮನ ತುಂಬುಗೊಟ್ಟಿಯವ್ವಾ. ನಾವು ನಿನಗೇನು ಕೊಟ್ಟೇವು? ಏನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಮನೆನಿಸೀತು?' ಎಂದು ಸಂತೋಷಾತಿರೇಕದಲ್ಲಿ ಅಂದರು. ರಾಜಮಾತೆಯವರ ಧ್ವನಿ ನಿಂತಿತು, ಮೈ ಕಂಪಿಸಿತು, ಬೆವರಿತು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಗಾಳಿ ಹಾಕಿದರು. ಚೇಟಿಯರು ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರ ನಡಸಿದರು. ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ ರಾಜಮಾತೆ ಕಣ್ತೆರೆದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿ, ನಸುನಕ್ಕು, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ಏನಾಯ್ತು ಮಾಚಿ! ನಮಗೆ ಏನಾಯ್ತು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಮತ್ತೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿ 'ನಾವು ಇದುವರೆಗೆ ಬದುಕಿದ್ದುದು ಈ ಒಂದು ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿಯೆ. ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ ವೃದ್ಧಿಸಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಯೌವನ ಚಿರಕಾಲವಿರಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಕೈಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರಭುಗಳ ಭಾಗ್ಯ, ಯಶಸ್ಸು ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕವಾಗಲಿ, ಈ ನೆಲವಿರುವವರೆಗೂ ನನ್ನ ಸೊಸೆಯರ ನೆನಪು ಉಳಿಯಲಿ, ರಾಜವಂಶ ವೃದ್ಧಿಸಲಿ, ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳಲಿ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ . . . ಹೋಗಿರಿ ನಿಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯದ ದೈವವೆಂದೇ ಆತನ ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ, ಆತನೊಡನೆ ಗೌರವದಿಂದಿರಿ, ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದಿರಿ. ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸೌಶೀಲ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳೇ ಆತನ ಯಶಸ್ಸು, ಆತನ ಭಾಗ್ಯ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ತಾವೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಡಲು ಅಣಿಯಾದರು.

ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪವು ಜನರಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದಿತು. ಒಮ್ಮೆಗೇ ಪಂಚ ಮಹಾವಾದ್ಯಗಳ ನಿನದವಾಯಿತು. ಹತ್ತು ವೈತಾಳಿಕರು ಏಕಕಂಠದಿಂದ ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರ ಬಿರುದಾವಳಿಗಳನ್ನು ಉದ್ಘೋಷಿಸಿದರು. ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಹಗಲುದೀವಟಿಗೆಗಳ ನಡುವೆ ನವಸೂರ್ಯೋದಯದಂತೆ ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುಗಳು ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಂದ ಎದ್ದು

ನಿಂತರು. ಶತಸಹಸ್ರಕಂಠಗಳು ಏಕಕಂಠವಾಗಿ 'ಉಘೇ, ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ, ಉಘೇ! ಉಘೇ!!' ಎಂದು ಬೊಬ್ಬಿರಿದುವು. ಪ್ರಭುಗಳು ಹಸನ್ಮುಖರಾಗಿ ಸಭೆಗೆ ವಂದನೆ ಮಾಡಿದರು.

ಸೋನ್ನತದೇಹ, ವೀರಶ್ರೀಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಉದ್ದಂಡ ದೋರ್ದಂಡಬಾಹುಯುಗ್ಮ, ತುಂಬುಕುತ್ತಿಗೆ, ಉನ್ನತವೂ ವಿಶಾಲವೂ ಆದ ವಕ್ಷ, ಸಿಂಹಕಟಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಉಳ್ಳ ತೊಡೆ, ಕಾಲ್ಗಳು, ಗಂಭೀರನಡೆ, ಪದ್ಮದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಮುಖ, ಚಂಚಲವಲ್ಲದ, ಚಪಲವಲ್ಲದ ಸೌಮ್ಯ ನೇತ್ರಗಳು, ಮಾಟವಾದ ನಾಸಿಕ, ಮನಸ್ಸಿನ ದೃಢತೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ತುಟಿಗಳು, ಗಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚಲ್ಲದ ಕಡಮೆಯಲ್ಲದ ವೀರಶ್ಮಶ್ರು, ವಿಶಾಲಲಲಾಟ, ಭುಜದ ವರೆಗೆ ತೂಗಿ ಹರಿದುಬಂದಿರುವ ಕೇಶರಾಜಿ. 'ಇಂತಹ ಅಂಗ ಸೌಷ್ಠವಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಗಳೇಕೆ?' ಎನ್ನಿಸಿತು ನೋಡಿದವರಿಗೆ.

ಈತ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವರು. ಸುಖಲಾಲಸೆ ಭೋಗಗಳಿಗೆ ದೇಹವನ್ನು ಇಳಿಬಿಟ್ಟವರಲ್ಲ. ದೈಹಿಕ ಮಾನಸಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಗಳ ಪೂರ್ಣಫಲವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಅನುಭವಶಾಲಿ. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಯೋಧರಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಸಕಲ ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ಸಾಧಿಸಿ ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಿಷ್ಠ. ನಿರ್ಮಮನೂ, ಧೀಮಂತನೂ ಧೀರನೂ ಆದ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ಜನ್ಮಜನ್ಮಕ್ಕೂ ಸಹಾನುವರ್ತಿಗಳಾದ, ಮೇಲಾಗಿ ತನ್ನ ಪುಣ್ಯಾಂಶರೂಪವೇ ಆದ, ಈ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯರನ್ನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದುಗೂಡಲು, ಮಧುರಭಾವದಿಂದ ಮಂದಸ್ಮಿತರಾಗಿ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಮಾಡಿದರು.

ಆಗ ರಾಜಪುರೋಹಿತರು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆಗೈದು, ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ದಿಕ್ಪಾಲಕರನ್ನೂ ಮಹೇಂದ್ರನನ್ನೂ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿ, ಪರಿಸ್ತರಣಗಳ ಮೇಲೆ ದರ್ವಿ, ಸಮಿತ್ತು, ಆಜ್ಯಪಾತ್ರೆ, ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆ ಇವುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಪ್ರಭುಗಳ ಕೈಯಿಂದ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮಿತ್ತು, ಹವಿಸ್ಸು, ಆಜ್ಯಾಹುತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ವರಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ವಿಘ್ನೇಶ್ವರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಹರಿ, ಹರ ದೇವಾದಿಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ

ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ, ಅರ್ಹತ, ಪಿತೃಮೂಲ, ಗುರುಮೂಲದವರುಗಳನ್ನೂ ಇಂದ್ರಾದಿ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರನ್ನೂ ವಸುರುದ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ ಗಂಧರ್ವಾದಿ ಯಕ್ಷನಾಗರುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಹಾಗೆಯೆ ಮಾಡಿದರು.

ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದ. ಅವನನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಕರೆದು ಕೈಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಪುರೋಹಿತರು ಹೇಳಿದ ಈ ಅರ್ಥಬರುವ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಶುದ್ಧವಾಗಿ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರು: 'ಎಲೌ ಹುತವಹನೆ, ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದವನು. ಕಾಯಾ ವಾಚಾ ಮನಸಾ ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವೆನೆಂದು ನೀನು ಬಲ್ಲೆ. ಈಗ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ, ಪುತ್ರಕಾಮನಾಗಿ, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ತೇಜಸ್ಸೂ ಯಶಸ್ಸೂ ಉಳ್ಳ ಆಯುಷ್ಮಂತನಾದ ಪುತ್ರನು ನನಗಾಗಲಿ ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸು' ಎಂದು ಬೇಡಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಅನಂತರ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರ ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಕನ್ನೆಯರನ್ನು ಮರೆಯಾಗಿಸಿದ್ದ ಕಾಂಡಪಟದ ಮುಂದೆ ರಜತಫಲಕದ ಮೇಲೆ ಹರವಿದ್ದ ಮೆಟ್ಟಕ್ಕಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ನಿಂತರು.

'ಸುಲಗ್ನಾಸ್ಸಾವಧಾನ, ಸುಮುಹೂರ್ತಾಸ್ಸಾವಧಾನ' ಎಂದು ಪುರೋಹಿತರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಶಾಂತಿವಾಚನ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಮೇಲಿಂದ ಹೂಮಳೆ ಕರೆಯುತ್ತಿರಲು, ಮಂಗಳ ವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗುತ್ತಿರಲು, ತೆರೆಯು ಒಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿಯಿತು.

ಆಗ ಪ್ರಭುಗಳ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಕೈಲಾಸದ ಧವಳ ಶಿಖರದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದ ಗಂಗೆ ಗೌರಿಯರೊ ಎಂಬಂತೆ ಶೋಭಿಸಿದರು ನವ ವಧುಗಳಿಬ್ಬರೂ. ಹಿಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಐವರು ಕನ್ಯೆಯರೂ ಇವರ ಉಪಚಾರ ಕನ್ನಿಕೆಯರಂತೆ ಇದ್ದರು. ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರ ದೈವೀಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ಜನಗಳ ಉತ್ಸಾಹ ಕೋಲಾಹಲಗಳಂತೂ ಹೇಳತೀರದು. ಪ್ರಭುಗಳು ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಂಗಳಗೌರಿಯರನ್ನು ಇಷ್ಟು ಸಮೀಪದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನ ಉಪನಯನದ

ದಿನ, ಅನಂತರ ಈ ಕನ್ಯೆಯರ ವೀಣಾವಾದನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದಿನ ಪ್ರಭುಗಳು ಈ ಕನ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಿಂತ ನಾಲ್ಮಡಿ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದಿತು ಇಂದು; ಅವರ ಸೌಂದರ್ಯ ಆಗ, ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಂದುಕೊಂಡರು, 'ಈಗ ಈ ಮಕ್ಕಳು ಮುಕ್ಕಣ್ಣನ ತಪವನ್ನೂ ಭಂಗಮಾಡಿಯಾರು' ಎಂದು. ಈಗ ಅಂತಹ ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಭುಗಳ ಹೃದಯ ಉಕ್ಕಿತು, ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿದರು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೋಡುವ ಆಶೆಯಾಯಿತು ಆ ಸಂಯಮಿಗೂ. ಜನ್ಮಾಂತರಗಳ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮಶೇಷದೊಂದಿಗೆ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ಸಹಕರಿಸಿತು. ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಾಯವೆ ಮುಸುಕಿತು. ಮನ ಮೋಹಗೊಂಡಿತು.

ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಗಳ ಕೈಗೆ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟರು. ಶಾಂತಲೆ ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡು, ಮುಖವೆತ್ತಿ, ಲಜ್ಜೆ ತುಂಬಿಬರಲು, ಸುಖದ ನಗು ಉಮ್ಮಳಿಸಲು, ಹೃದಯಸ್ವಾಧೀನತೆ ಅಂಕೆಮೀರಿ, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವೆ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದ್ದ ತೋಮಾಲೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ನಿಲ್ಲಿಸಲು, ತನ್ನ ನಿಲವು ಆಕೆಗೆ ಎಟುಕಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ, ಆ ಮಹಾಭಾಗನು ತನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರಿಗೆ ಶಿರಬಾಗಿದನು. ಶಾಂತಲೆ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಲೆಮಾಡಿದಳು. ಮಾಲೆ ಹಾಕುವಾಗ್ಗೆ ಶಾಂತಲೆಯ ಕರಪಲ್ಲವಗಳು, ಪ್ರಭುವಿನ ಉತ್ತಮಾಂಗವನ್ನು ಸೋಕಿ, ಆಕೆಯ ಅಂಗಾಂಗವೆಲ್ಲವೂ ಸುಖಪುಳಕಾಂಕಿತವಾಯಿತು. ಸಭೆಯೆಲ್ಲ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕರತಾಡನಮಾಡಿತು.

ರಾಜಪುರೋಹಿತರು ನವಕುಮುದ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅದನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಶಾಂತಲೆಯ ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಲೆಹಾಕಿದರು. ಸಭೆಯು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹರ್ಷಧ್ವನಿಗೈದಿತು.

ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರು ಅನಂತರ ಮಗಳ ಕೈಗೆ ನವಮಲ್ಲಿಕಾ ತೋಮಾಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಹಾರವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡು, ಅಕ್ಕನ ಮುಖ ನೋಡಿ, ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳಿ, ಹಸನ್ಮುಖರಾಗಿ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಪ್ರಭುವಿನ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದಳು.

ಸಭೆ ಪುನಃ ಹರ್ಷಧ್ವನಿಗೈಯಿತು. ಪ್ರಭುವು ತಲೆಯೆತ್ತಿದಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕರಪಲ್ಲವಗಳು ಪ್ರಭುಗಳ ಕಪೋಲ ಕಂಠ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಮೃದುವಾಗಿ ಸವರಿ ಇಳಿದವು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಆದಂತೆಯೇ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದ ಸ್ಪರ್ಶಸುಖ ಉಂಟಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೂ ಹಾಗೆಯೆ ಆಯಿತು. ಅದು ಮೊದಲು ಆ ಮೂವರದೂ ಸಮಾನ ಅನುಕಂಪಹೃದಯಗಳಾದವು. ಪ್ರಭುಗಳು ನವವಿಕಸಿತ ನೀಲೋತ್ಪಲ ಮಾಲಿಕೆಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಂಠ, ವಕ್ಷಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ಯೌವನವತಿಯ ಅಮೃತ ಕಲಶಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದ ವಕ್ಷ ವಿಕಸಿಸಿತು, ತನು ರೋಮಾಂಚವಡೆದುದು.

ಅನಂತರ ಮಿಕ್ಕ ಐವರು ಕನ್ಯೆಯರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಮಾಲೆಹಾಕಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಂದಸ್ಮಿತರಾಗಿ ಅವರ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಕೊರಳಿಗೂ ಸುಮಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹ ರೀತ್ಯಾ ಅವರ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಪತ್ನಿಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಜನಸ್ತೋಮವೆಲ್ಲ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಧ್ವನಿಗೈದಿತು.

ಇತ್ತ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ನಡೆದುಬಂದು ಇದಿರು ನಿಂತು ಪ್ರಭುಗಳ ಉತ್ತಮಾಂಗಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿನ ಸೇಸೆಯನ್ನಿಟ್ಟರು. ಪ್ರಭುಗಳೂ ಇಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ಸಲ ನಡೆಯಿತು. ಸಭೆಯಾದ್ಯಂತ ಪ್ರತಿಸಲವೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬೊಬ್ಬಿರಿಯಿತು. ಆ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಕನ್ಯೆಯರೂ ಹೋಮಕುಂಡದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅಳವಡಿಸಿದ್ದ ಪೀಠಗಳ ಮೇಲೆ ಬಲಗಾಲೂರಿ ಕುಳಿತರು. ಪ್ರಭುಗಳ ಬಲಗಡೆ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೂ, ಇವರ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇತರ ಕನ್ಯೆಯರೂ ಕುಳಿತರು. ಲಾಜಾಹೋಮಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅಣಿಯಾಯ್ತು.

ಲಾಜೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ವಧುಗಳ ಬೊಗಸೆಗಳಿಗೆ ತುಂಬುವ ಬಾಧ್ಯತೆ ವಧುಗಳ ಸೋದರರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೇರಿದ್ದು. ಶಾಂತಲೆಗಾಗಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗಾಗಲಿ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ರಾಜಮಾತೆ ಕುವರವಿಷ್ಣುವನ್ನೆ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರಿಗೆ ಸಹೋದರನನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು. ವಧುಗಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಆದ ಆನಂದ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ.

ಇಬ್ಬರು ಅಕ್ಕದಿರೂ ಈ ಹೊಸ ತಮ್ಮನನ್ನು ಎಳೆದು ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಶಾಂತಲೆ ಹಿತವಾಗಿ ಮಧುರವಾಗಿ ಕುವರನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ 'ಸಹೋದರ' ಎಂದಳು. ಅವನೂ ನಕ್ಕು ಅಷ್ಟೇ ಮೃದುವಾಗಿ 'ಅಕ್ಕ' ಎಂದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕುವರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೈಯಿಟ್ಟು 'ತಮ್ಮಾ' ಎಂದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ಕುವರ 'ಅಕ್ಕಾ' ಎಂದ. ಆ ಸುಮುಹೂರ್ತ ದಲ್ಲಿ, ಆ ಮಧುರ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ, ಅವರ ಸ್ವಯಂಕಲ್ಪಿತಬಂಧುತ್ವ ರಕ್ತ ಬಾಂಧವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಋಣಾನುಬಂಧವಾಗಿಯೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ವಧುಗಳಿಗೆ ಅಂದು ಪ್ರಾಣದಷ್ಟೆ ಪ್ರಿಯರಾದ ಭರ್ತ, ಭ್ರಾತೃ ಇಬ್ಬರೂ ದೊರಕಿದರು.

ಕುವರನು ಲಾಜೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಎತ್ತಿ ಅಕ್ಕದಿರ ಕೈಬೊಗಸೆಗಳಿಗೆ ತುಂಬಿದನು. ಪುರೋಹಿತರು ವಧುಗಳಿಗೆ ಈ ಅರ್ಥಬರುವ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ ಅಗ್ನಿಗೆ ಲಾಜಾಹುತಿಯನ್ನು ಮೂರಾವರ್ತಿ ಮಾಡಿಸಿದರು: 'ನನ್ನ ಪತಿ ಆಯುಷ್ಮಂತನಾಗಲಿ, ಆತನಿಗೆ ಅಭ್ಯುದಯವಾಗಲಿ, ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾತಿ ಗಳಿಗೆ ಅಭ್ಯುದಯವಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಪತಿಯ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಭ್ಯುದಯ ವಾಗಲಿ, ನನಗೂ ನನ್ನ ಪತಿಗೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯುಂಟಾಗಲಿ. ಅಗ್ನಿಯೂ ಆತನ ಪತ್ನಿ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯೂ ಇವುಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಕೊಡಲಿ' ಎಂದು.

ಅಗ್ನಿಗೆ ಯಥೇಚ್ಛ ಆಜ್ಯಾಹುತಿ ಹೋಮಗಳು ನಡೆದವು. ನವಗ್ರಹ ಜಪ, ಹೋಮ, ಶಾಂತಿ, ದಾನಗಳು ನಡೆದವು. ಶಾಂತಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಬಮ್ಮಲೆ, ರಾಜಲೆ, ಚವ್ವಲೆ, ಬಿಜ್ಜಲೆ, ದೇವಕಿ ಎಲ್ಲಾ ಕನ್ಯೆಯರೂ ಅರುಂಧತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರು. ಮಾಂಗಲ್ಯಗಳ ಪೂಜೆಯೂ ಆಯಿತು. ಮುತ್ತೈದೆ ಸಾವಿತ್ರಿ ಪೂಜೆಗಳು ನಡೆದವು. ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಆಯಿತು. ಧಾರೋದಕ ಶೇಖರಣೆಯಾಯಿತು. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮಾಂಗಲ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಹರಸಿದರು.

ಎಲ್ಲ ಕನ್ಯೆಯರಿಗೂ ಪ್ರಭುಗಳು ಮಾಂಗಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಮುಖ್ಯ ವಧುಗಳಿಬ್ಬರೂ ಈಗ ಪ್ರಭುಗಳ ಎಡಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿ ತರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರುಗಳು ಪ್ರಭುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು,

ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳ ಕಾಲ್ಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು, ಮಧುಪರ್ಕವಿತ್ತು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಶಾಂತಲೆಯ ಕೈಗೆ ನಾರಿಕೇಳ ಫಲವನ್ನಿತ್ತು, ಆ ಫಲವನ್ನು ಪೊತ್ತಿದ್ದ ಕೈಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳ ಕೈಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಕೆಳಗೆ ರಜತ ಹರಿವಾಣವನ್ನಿಟ್ಟು ಧಾರೋದಕದಿಂದ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಧಾರೆಯೆರೆದು ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವಾದ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಆ ಮಹಾಭಾಗನಿಗೆ ಇತ್ತರು.

ಅನಂತರ ಪಂಡಿತರು ಮಗಳ ಕೈಗೆ ಪೂರ್ಣಫಲವಿತ್ತು, ಫಲ ಹೊತ್ತ ಕೈಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳ ಕೈಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಅಧಿಕ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಮ್ಮ ಹೃದಯಮಣಿಯಂತಿದ್ದ ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರ ಹೃದಯ ಬರಿದಾದಂತಾಗಿ, ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ರು ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಯಿತು.

ಪುರೋಹಿತರು ಉಚ್ಚರಿಸಿದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು: 'ಸತ್ಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ನನ್ನೊಡನೆ ನೀನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಾನು ನಿನ್ನ ಕೈಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಭಗ, ಅರ್ಯಮ, ಸವಿತಾ, ಪುರಂಧಿ ಈ ನಾಲ್ವರು ದೇವತೆಗಳೂ ನಿನ್ನನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ವೀರರೂ ದೇವ ಪಿತೃಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತು, ನಮಗೆ ಶುಭವನ್ನೂ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವವಳಾಗು' ಎಂದು.

ಅನಂತರ ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರನ್ನು ಅರೆಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಈ ಅರ್ಥಬರುವ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದರು: 'ಈ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೇರಿ ಕಲ್ಲಿನಂತೆಯೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿರಿ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೆ ಕಷ್ಟಗಳು, ಎಷ್ಟೆ ದುಃಖಗಳು ಬರಲಿ, ನೀವು ಕಲ್ಲಿನಂತೆ, ಕದಲದೆ, ಧೃತಿಗೆಡದೆ ನಿಲ್ಲಿರಿ' ಎಂದರು. ಇದಾದನಂತರ ನಡೆದುದು ಸಪ್ತಪದಿ. ಪ್ರಭುಗಳು ಮಡದಿಯರ ಕೈಹಿಡಿದು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಏಳು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ನಡೆದರು. 'ಆಹಾರ ಶೇಖರಣೆ ಮಾಡುವೆವೆಂದು ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಶರೀರಾರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆವೆಂದು ಎರಡನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣ. ಐಶ್ವರ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆವೆಂದು ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣ. ಪರಸ್ಪರ ಮಮತೆಗಳ ಪೋಷಣೆಗೆ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸದಾ

ಶ್ರಮಿಸುವೆವೆಂದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣ. ಸಂತತಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಾಲನೆಗಳಿಗೆ ಐದನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಪ್ರಮಾಣ. ಇದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಋತು ಕಾಲ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಾಗಿ ಆರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಪ್ರಮಾಣ. ಚಿರ ಸ್ನೇಹ ಸೌಹಾರ್ದಗಳಿಗಾಗಿ ಏಳನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಪ್ರಮಾಣ. ಈ ಏಳು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ನಮ್ಮೊಡನೆ ನಡೆದು ನೀವು ನಮಗೆ ಸಖಿಯರಾಗಿರಿ. ಒಮ್ಮ ನಸ್ಸಿನಿಂದಿರೋಣ, ಒಂದಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸೋಣ, ಒಬ್ಬರ ಹಿತವನ್ನೊಬ್ಬರು ಬಯಸೋಣ, ಸುಖದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಮನಾಗಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳೋಣ, ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು ಬದುಕೋಣ' ಎಂದು ಅರ್ಥಬರುವ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿ ಯಾಗಿ, ಸದಸ್ಸು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಸಪ್ತಪದಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಒಂದೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ನಿಂತು ಪ್ರಮಾಣವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿ 'ಇದರಲ್ಲಿ ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸಿ' ಎನ್ನುತ್ತ ನಡೆದರು. 'ಅನುವರ್ತಿಸುತ್ತೇವೆ, ಸಹಕರಿಸುತ್ತೇವೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ವಧುಗಳಿಬ್ಬರೂ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ನಿಂತು ಅಗ್ನಿ, ಸದಸ್ಸುಗಳ ಎದುರಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳನ್ನಿತ್ತರು.

ಸಪ್ತಪದಿಯಾದ ಮೇಲೆ, ಪ್ರಭುಗಳೂ ಶಾಂತಲೆಯೂ ಸಿಂಹಾಸನ ವನ್ನು ಬಲವಂದು, ಪೂಜಿಸಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಕೈನೀಡಿ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ವಾಮಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪಂಚ ಮಹಾ ವಾದ್ಯಗಳು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿರಲು, ಸಭೆಯೆಲ್ಲ ಹರ್ಷದಿಂದ 'ಜಯ ವಾಗಲಿ, ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ' ಎಂದು ಘೋಷಿಸುತ್ತಿರಲು, ಪ್ರಭುಗಳು ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಸುವರ್ಣಪಟ್ಟವನ್ನು ಶಾಂತಲೆಯ ಶುಭ್ರಕೋಮಲಲಲಾಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದರು. ರಾಜಪುರೋಹಿತರು ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಹಾನದಿಗಳ ಪುಣ್ಯೋದಕಗಳನ್ನು ಸುವರ್ಣ ಕುಂಭಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಂಬಿ ಶಾಂತಲದೇವಿಗೆ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಶಾಂತಲದೇವಿಯರೂ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಇಳಿದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇಬ್ಬರೂ ಬಂದು ಶಾಂತಲೆಯ ಇಕ್ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತೊಯ್ದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು

ಬಿಚ್ಚಿ ನವವಸ್ತ್ರಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಲು ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ಶಾಂತಲದೇವಿ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಬಂದಳು. ಬಳಿಕ ಶೇಷ ಹೋಮ, ಮಹಾಶೀರ್ವಾದಗಳು ನಡೆದವು.

ಗೌರಮ್ಮನವರೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಟ್ಟಳೆ ಮುತ್ತೈದೆಯೂ, ಚಿನ್ನದ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಿಗೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲ ರಾಣಿಯರಿಗೂ ಆರತಿಯೆತ್ತಿ ಸೇಸೆಯನ್ನಿಟ್ಟರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಇಂದು ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿರ ಲಿಲ್ಲ. ಮುತ್ತೈದೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮಾನದಿಂದ ನಸುನಕ್ಕರು. ಗೌರವ್ವೆಯವರೂ ನಕ್ಕು 'ಒಳ್ಳೆಯ ಮಕ್ಕಳು ನೀವು, ನೂರುವರ್ಷ ಕಾಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬದುಕಿರಿ' ಎಂದು ಹರಸಿ ಸೇಸೆಯನ್ನಿಟ್ಟರು. ಸಭೆಯವರೆಲ್ಲ ಉತ್ಸವದಂಪತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮಂಗಳಾಕ್ಷತೆಗಳ ಮಳೆಗರೆದರು.

ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜ, ಮಹಾರಾಜ, ಸಾಮಂತ, ಶ್ರೀಮಂತಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರೊಡನೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ರಾಜದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಶುಭವನ್ನುಕೋರಿ, ತಮ್ಮ ತೃಪ್ತಿಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ರಾಜದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಅನರ್ಘಗಳಾದ ರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದುಕೂಲಗಳನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ದೂರ ದೂರ ದೇಶಗಳ ಅರಸರು ಗಳು ಅಪೂರ್ವವಾದಂಥ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಂತೋಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟುಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಕಾಮರೂಪದ ಅರಸನು ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಗಳಂತಿದ್ದ ಹತ್ತು ದಂತಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದನು. ಕಾಂಭೋಜದ ಅರಸನು ಉತ್ತಮ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ, ವೇಗಶಾಲಿಗಳೂ ಶ್ರಮಸಹಿಷ್ಣುಗಳೂ ಆದ ಹತ್ತು ಅಶ್ವ ಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದನು. ಸೈಂಧವ ಅರಸನು ಕಾಮಧೇನುಗಳಂತಿದ್ದ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಲುಕೊಡುವ ಒಂದು ನೂರು ಕವಿಲೆಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದನು. ಲಂಕಾಧಿಪನು ಅನರ್ಘರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದನು.

ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಪ್ರಭುಗಳು, ಈ ರಾಜಾಧಿರಾಜರು ಗಳಿಗೆ, ಬಂದಿದ್ದವರು ತಮ್ಮ ಊರುಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ, ಒಂದಕ್ಕೆ ಎರಡರಷ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆ ಉಡುಗೊರೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಕಳಿಸಿದರು. ದೂರ ದೇಶಗಳ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಸಮಯ ಒದಗಿದಾಗ ಸರಿಸಮನಾದ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಾದ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದವರಿಗೆಲ್ಲ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳ ವಿನಿಯೋಗವಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯವರ್ಗದವರಿಗೂ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೂ ಇತರ ವರ್ಗದವರಿಗೂ ಅವರವರ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಊಟ ಉಪಚಾರಗಳು ನಡೆದವು. ವಸ್ತ್ರದಾನ, ಭೂದಾನ, ಗೋದಾನ, ಹಿರಣ್ಯದಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ನಡೆದವು. ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೂ, ದೀನರಿಗೂ, ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೂ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನ್ನದಾನ ವಸ್ತ್ರದಾನ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಷ್ಟು ನಡೆಯಿತು.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೂ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಅಂಬಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಮಸ್ತ ವೈಭವದೊಡನೆ ರಾಜಧಾನಿಯ ವೀಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವ ಬಂದರು. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳು ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳ ಮತ್ತು ರಾಣಿಯರ ಮುಂದೆ ವಿದ್ವದ್‌ಗೋಷ್ಠಿ, ಕವಿತಾಗೋಷ್ಠಿ, ಗಾಯನ, ನರ್ತನ, ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ ವಿವಿಧಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ನಡೆದವು. ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆ ಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ಎರಡನೆಯ ಭಾಗ

§

ದೇಶದೇಶಗಳಿಂದ ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರುಗಳೂ ಸಾಮಂತರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಕಲಾವಿದರೂ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೂ ಸಂತುಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಕೆಲವರು ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜರ ರೀತಿ ನೀತಿ, ಸರ್ವಮತಸಮಾನಗೌರವ, ನ್ಯಾಯ, ಧರ್ಮ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೆ ನೆಲಸಿದರು. ಹೀಗೆ ನೆಲಸಿದವರಲ್ಲಿ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನ ಸೋದರಳಿಯ ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕನೂ ಒಬ್ಬ. 'ನಾಯಕ'ನೆಂಬ ಬಿರುದು ಕೆಲಕಾಲಾನಂತರ ಬಂದುದು. ಈ ಕೇತಮಲ್ಲ ತಲವನ ಪುರದ ನಿವಾಸಿ. ಆಗ ತಲವನ ಪುರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಗಂಗರಸರ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಂತ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ. ಕೇತಮಲ್ಲ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪಾರಿ. ಕಾಂಭೋಜ ದೇಶದಿಂದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ, ಈ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಿ ಬಹಳ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದ. ಸಮುದ್ರದಾಚೆಯ ಇತರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಸಮುದ್ರದಾಚೆಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೇತಮಲ್ಲನ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ತಲಕಾಡಿನ ಅರಸನು ಕರುಬುಳ್ಳವನಾದನು. ಮಿತಿ ಮೀರಿದ ರಾಜಾದಾಯವನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕೇತಮಲ್ಲನ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಿ, ಅವನ ಹಣದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ, ಕೇತಮಲ್ಲ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ, ಖರ್ಜೂರ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಹೇರಳವಾಗಿ ಸುಂಕ ವಿಧಿಸಿದನು. ಇನ್ನೂ ನಾನಾಬಗೆಯ ಕಿರುಕುಳಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೇತಮಲ್ಲನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು? ಆ ಊರನ್ನೆ ಬಿಡುವುದೆಂದು ಕೇತಮಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆ ಯೋಚಿಸಿದ್ದ. ಅವನು, ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆ, ಒಬ್ಬ ಮಗಳು ಚಂದಲೆ, ಈ ಮೂವರೆ ಅವನ ಸಂಸಾರವೆಲ್ಲ.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಇವರ ಮಗು ಚಂದಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೆ, ತನ್ನ ಶಾಂತಲೆಯೂ ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೆ ಇದ್ದಳೆಂದುಕೊಂಡರು. ಮೇಲಾಗಿ ಕೇತಮಲ್ಲನೂ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಬಂಧುವೆ ಅಲ್ಲವೆ! ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಕೇತಮಲ್ಲನಿಗೂ ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆಗೂ ಹೇಳಿದರು: 'ಆ ಅರಸರು ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನೀವು ಇನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೆ ಬಳಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೆಲಸಿದಿರಿ. ಬಹುಶ್ರಮದಿಂದ ಶ್ರೀಯನ್ನೂ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದಿರಿ. ನಿಮಗಿರುವುದು ಇದೊಂದು ಹೆಣ್ಣುಮಗು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರಿ. ಪ್ರಭುಗಳು ಒಳ್ಳೆಯವರು. ನಮ್ಮ ಅಳಿಯಂದಿರೆಂದು ಹೊಗಳಿಕೆಯ ಮಾತಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯೆ ಮನೆಮಾಡಿ ನಿಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಡಸಿರಿ. ಯಾವ ಸಹಾಯುವನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಪ್ರಭುಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಾಡುವರು. ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಂಗರಾಜರೂ ರಾಜಮಾತೆಯವರೂ ಬಲ್ಲರು. ನಿಮ್ಮದೇ ಬೀಡಾರವಾಗುವತನಕ ನಮ್ಮೊಡನೆಯೆ ಇರತಕ್ಕುದು' ಎಂದು ಬಲಾತ್ಕಾರಪಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಶಾಂತಲೆಯನ್ನೆ ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದ ಇವರ ಮಗು ಚಂದಲೆಯನ್ನು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ 'ಶಾಂತಲೆ' ಎಂದೇ ಕರೆದರು. 'ನಮ್ಮ ಮಗು ಶಾಂತಲೆ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಳು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಸೇರಿದಳು. ನಮ್ಮ ಮನೆ ಬರಿದಾಗಬಾರದೆಂದು ದೇವರು ಈ ಮಗುವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದ' ಎಂದು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ತನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ಅಂದರು. ಆ ತಾಯಿಹೃದಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಗುವಾದರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಬೇಕಿತ್ತು. ಚಂದಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು —ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು.

ತಲವನಪುರದ ಅರಸರ ಕಿರುಕುಳ, ದುರ್ನಡತೆಗಳಿಗೆ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಆ ಕೋಪವನ್ನು ತನ್ನೆದೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಳೆಯುಗೊಟ್ಟು ಅದರ ವೃದ್ಧಿಗೆ ನೀರೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೇತಮಲ್ಲನಿಗೆ, ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರ ಆಶ್ರಯ ರಕ್ಷಣೆಗಳು ಬೇಕಾದವು. ಹಾಗೂ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿಯೆ ನೆಲಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ,

ಮೂವ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರ ಒತ್ತಾಯವೂ ಬಲವಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಪತಿಯ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆಯೂ ಸಮ್ಮತಿಮುದ್ರೆಯನ್ನೊತ್ತಿಬಿಟ್ಟರು. ಕೇತಮಲ್ಲ ಅಂದಿನಿಂದ ದ್ವಾರವತಿಯನ್ನೇ ಮನೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಶ್ರಮದಿಂದ ಉಪಾಯದಿಂದ ತಲವನಪುರದ ತನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ತಂದು ಶೇಖರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಕೇತಮಲ್ಲನನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯೊಡನೆ ಅರಮನೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವನ ಸಮಸ್ತ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ತಲವನಪುರದ ಅರಸರ ನಡೆವಳಿಯನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು.

ಕೇತಮಲ್ಲನಿಗೆ ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರು ಆಶ್ರಯಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಕೇಳಿ ತಲವನಪುರದ ಅರಸನಿಗೆ ತಲೆ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಆಯಿತು. ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಕೇತಮಲ್ಲ ಉಪಾಯದಿಂದ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿದನೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮೇಲಂತೂ ಅವನ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟೇಹೋಯಿತು. ಕೇತಮಲ್ಲನ ಸಾಮಾನು ಸರಂಜಾಮುಗಳು, ಎತ್ತುಗಳು, ಹಸುಗಳು, ರಥಗಳು, ಆನೆಗಳು, ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಉತ್ತಮಾಶ್ವಗಳು, ಧನ ಕನಕ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣ ರತ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ರಾಜಮಾರ್ಗದ ಸುಂಕದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಲಂಚತಿಂದೇ ದಾರಿಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಬಗೆದು ಆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಡಿತರಿಸಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿದನು.

ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿತನಾಗಿಯೂ, ಅಸೂಯಾಪರನಾಗಿ ಬಾರದೆ ನಿಂತವರಲ್ಲಿ ಈ ತಲವನಪುರದರಸನೂ ಒಬ್ಬ. ಪಕ್ಕದ ರಾಜ್ಯ ತನ್ನ ಕೈಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರಗಳ ಎಲ್ಲೆಗೆ ಚಾಚುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವನಿಗೆ ತಡೆಯಲಾಗದಷ್ಟು ಕರುಬು ಉಂಟಾಯಿತು.

ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರಿಗೂ ತಲವನಪುರದವನ ಮೇಲೆ ಅನುಮಾನವಿದ್ದೇ ಇದ್ದಿತು. ಕೇತಮಲ್ಲನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅದು ಇನ್ನಷ್ಟು ದೃಢಪಟ್ಟಿತು.

ದ್ವಾರವತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನೆಲಸಿದ ಶ್ರೀಮಂತರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬಾತ: ಶ್ರೀಮಂತ ಭಕ್ತ ಕುಲ್ಹಣರಾಹುತ. ಕುಲ್ಹಣರಾಹುತನ ತಂದೆ ಚವುಂಡಸೆಟ್ಟಿ, ತಾಯಿ ಕಾಂಚಿಯಕ್ಕ. ಕುಲ್ಹಣರಾಹುತನ ಹೆಂಡತಿ ಸಹಜದೇವಿ. ಈ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ವಂಶವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಬಂದ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಸ್ವಂತ ಉದ್ಯಮಗಳಿಂದ ಉನ್ನತವಾಗಿ ಬೆಳಸಿ ಅಧಿಕ ಧನಸಂಗ್ರಹ

ಮಾಡಿದ್ದ ಈ ಕುಲ್ಹಣರಾಹುತ. ಮಕ್ಕಳು ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ದಂಪತಿಗಳು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಕೈಕೊಂಡು, ಭರತಖಂಡದ ಎಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದರ್ಶನ, ಕ್ಷೇತ್ರದೇವತೆಗಳ ಸೇವೆ, ಮಹಾನದಿಗಳ ಸ್ನಾನ, ವ್ರತ, ನಿಯಮ ಇವುಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತ ಸಂಚಾರಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೊಲ್ಹಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ದರ್ಶನಮಾಡಿದರು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವೆ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳನ್ನು ನಡಸಿದರು. ಸಹಜದೇವಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ 'ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗುವನ್ನಾದರೂ ಕರುಣಿಸು' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ಸಹಜದೇವಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು 'ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಸಂತತಿಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವರದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ವಿಪುಲಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯ್ತು. ಸಹಜದೇವಿ ಇದನ್ನು ಪತಿಗೆ ಅರುಹಿದಳು. 'ವಿಪುಲಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ್ದೇವೆ, ಇದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ' ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದು ಕುಲ್ಹಣರಾಹುತ ಯೋಚನೆಮಾಡಿದ. ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. 'ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆ ದಿಕ್ಕುತೋರಲಿ' ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾಗಿಬಿಟ್ಟ. ಕೆಲ ದಿನಗಳನಂತರ ಹುಟ್ಟಿದ ಊರಿನ ಋಣ ಅವನನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ ಊರನ್ನುಬಿಟ್ಟು ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಪತ್ನಿಯೊಡಗೂಡಿ ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಆ ಗ್ರಾಮದ ಹೆಸರು ದೊಡ್ಡ ಗದ್ದುಂಬಳ್ಳಿ. ಜೀವಿಸಿದ್ದ ನಂಟರಿಷ್ಟರು ಕೆಲವರು ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ, ಆದರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಕುಲ್ಹಣರಾಹುತ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಲಕಾಲ ನೆಲಸಿ ಆ ಪಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಸುಂದರವಾದ ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ದೇವಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿಸಿದ. ಇದು ನಡೆದುದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೩ರಲ್ಲಿ. ಆಗ ದೊಡ್ಡ ಗದ್ದುಂಬಳ್ಳಿಗೆ 'ಅಭಿನವ ಕೊಲ್ಹಾಪುರ'ವೆಂದು ಹೊಸ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದೂವರೆ ಗಾವುದ ದೂರದಲ್ಲಿ, ಯಗಚಿ ನದಿಯ ತೀರದ ವೇಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಪ್ರಭು, ತಾನು

ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹೊಸತರಲ್ಲಿಯೆ, ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮಾತಿನ ಮೇರೆಗೆ, ಶ್ರೀ ವಿಜಯನಾರಾಯಣದೇವರಿಗೆ ಒಂದು ಮಹಾ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ವಿಶಾಲತೆ ಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಭವ್ಯತೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ನೈಪುಣ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿಯೆ ಅಂತಹ ದೇವಾಲಯ ಬೇರೊಂದಿರಬಾರದೆಂದು ಪ್ರಭು ಗಳು ಅಪಾರಹಣವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವಾಲಯದ ಕಟ್ಟಡ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಪಂಡಿತರ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಡು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗ ವನ್ನು ಅವರಿಂದ ಉಪದೇಶಹೊಂದಿ, ತಾವು ಜನ್ಮತಃ ಜೈನರಾದರೂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯ ಪಂಥವನ್ನು ಅನುಸರಣೆಗೆ ತಂದುಕೊಂಡರು. ಇತ್ತ ಜೈನ ಮತದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಅಭಿಮಾನ ಗೌರವಗಳು ಕಡಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅತ್ತ ಶೈವಮತದ ಮೇಲೆಯೂ ಅವರ ಅಭಿಮಾನ ಗೌರವಗಳು ಕುಂದಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಮತ ಸಮದರ್ಶಿಯಾದರು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಪ್ರಭುಗಳು.

ಈ ವಿಜಯನಾರಾಯಣದೇವಾಲಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಅಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುವು ದಕ್ಕಾಗಿ, ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಪಂಡಿತರು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ದ್ವಾರವತಿಯಿಂದ ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಜೊತೆ ಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಬಂದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನೃಪಕಾಮರ ಕಾಲದಿಂದ ಎರೆಯಂಗರ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಈ ವೇಲಾಪುರಿಯೇ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಎರೆಯಂಗರು ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಸುಮಾರು ಮುಕ್ಕಾಲುಗಾವುದ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಊರನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ 'ದ್ವಾರವತಿ'ಯೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು, ಕೋಟೆಕೊತ್ತಲಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೊಸ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ದ್ವಾರ ವತಿಯು ಯಶೋವತಿಯಾದ ಮಹಾಪಟ್ಟಣವಾಯಿತು.

ಸರ್ವಕಾಲಕ್ಕೂ ಭಾರತದ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ನೈಪುಣ್ಯಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ವೇಲಾ ಪುರಿ ದೇವಾಲಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಲು, ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನೂ ಅತಿ ಪ್ರಸನ್ನನೂ ಚೆನ್ನನೂ ಆದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು

ಹೊಯಿಸಳ ಬಿಟ್ಟಿದೇವ ಪ್ರಭುವು ಮಹಾಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಕವರ್ಷ ೧೦೩೯ ಹೇವಿಳಂಬಿ ಸಂವತ್ಸರ ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ಪಂಚಮಿ ವಡ್ಡವಾರ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಆ ಭಗವಂತನ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನೂ ಆತನ ನಾಮಾಂಕಿತವೆ ಆದ ವಿಷ್ಣು ವರ್ಧನನೆಂಬ ಸಾರ್ಥಕನಾಮವನ್ನೂ ಆಂತರು.

ಕುಲ್ಲಣರಾಹುತನೂ ಸಹಜದೇವಿಯೂ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುಗಳ ಮದುವೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿ ಬಂದವರು, ದ್ವಾರವತಿಯ ಶೋಭೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು ಮನೆಮಾಡಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳ ಆದರ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರರಾದರು.

§

ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರನ್ನು ಮನೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ರಾಜ ಮಾತೆಗೆ ಅರಮನೆ ಆನಂದಸ್ವರ್ಗವಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೂ ಮಹೇಂದ್ರನ ಪಟ್ಟ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಜನರ ಜೀವನವೂ ಆನಂದಮಯವಾಯಿತು. ಆತ್ಮಸಖಿಯರ ಆದರ, ಅನುರಾಗ, ಗೌರವ, ಗಾಯನ ನರ್ತನ ಮಾಧುರ್ಯ, ಉತ್ತಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಜ್ಞಾನ, ದೇವಪಿತೃಭಕ್ತಿ, ನಿರ್ಮಲಾಂತಃ ಕರಣ ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಭುಗಳ ನಿತ್ಯಜೀವನ ಆನಂದಮಯವಾಯಿತು. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸರಸ್ವತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರಲ್ಲವೆ!

ಬತ್ತಿಹೋಗಿದ್ದ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಗೆ ಪೂಜೆಗಳೂ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳೂ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಗಳೂ ಮತ್ತೆ ಉಕ್ಕಿಹರಿಯತೊಡಗಿದವು. ಮಂಗಳಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಲಿಯತೊಡಗಿದರು. ಪತ್ನಿಯರ ಸೌಶೀಲ್ಯ ಶುಚಿ, ರುಚಿ, ಆಚಾರ, ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಒಳಿತಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಉದ್ಯಮಗಳೂ ಕೈಗೂಡುತ್ತ ಬಂದವು. ಯಾರುಯಾರಿಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಕಾರ್ಯಗಳಿದ್ದರೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಆರೋಗಣೆಗೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಬರುವ ವರೆಗೂ ಕಾದಿದ್ದು, ಅವರೊಡನೆ ರಾಜಮಾತೆಯವರೂ ಸೊಸೆಯರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಕುವರವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಕರಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕುವರನಿಗಂತೂ ಅಕ್ಕದಿರನ್ನು

ಕಂಡರೆ ಅದೆಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸವೋ ಹೇಳತೀರದು. ಹಿರಿಯಕ್ಕನಂತೂ, ವಿಷ್ಣು ವನ್ನು 'ಏನೇನು ಕಲಿತೆ? ಹೊಸ ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳೇನು? ಕುದುರೆಯ ಸವಾರಿ ಹೇಗಿತ್ತು? ಆನೆಗೆ ಅಂಕುಶವೇ ಬೇಕೆ? ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದೀಯೆ? ಎಷ್ಟು ದೂರಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆಯಬಲ್ಲೆ?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಕೇಳುವಳು. ಅಕ್ಕ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ತನ್ಮೂನಿಗೆ ಹೇಳಲು ಆತುರ. ಅಂತೂ ತಾನು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಪಾಠಕ್ರಮಗಳು, ಅಭ್ಯಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೊಸಹೊಸ ವಿದ್ಯೆಗಳ ವಿವರಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ವಾರ ವಾರ ವರದಿ. ಅಕ್ಕ 'ಸೈ' ಎಂದು ಕುವರನ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಬೇಕು; ಆಗ ಕುವರನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ. ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನಂತೂ ಇವನ ಆಂತರ್ಯದ ಗುರು. ಸಂಸ್ಕೃತ, ವ್ಯಾಕರಣ, ತರ್ಕ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟತೋರಿದಾಗ ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗು ತ್ತಿದ್ದ. ಪ್ರಭುಗಳು ಒಂದು ದಿನ ಇದನ್ನು ಕಂಡು 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಮರ ಹತ್ತು ವುದಕ್ಕೆ ಅವನೇ ಪ್ರಯತ್ನಪಡಲಿ. ಅವನನ್ನು ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ನೀನೇ ನೂಕಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?' ಎಂದರು.

ಅನಧ್ಯಯನದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕದಿರನ್ನು ತೋಟಕ್ಕೊ, ಅರಣ್ಯದ ರಮಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೊ, ಸುಂದರವಾದ ನದಿ ಅಥವಾ ಸರೋವರಗಳ ತೀರಕ್ಕೊ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೆಂದರೆ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಬಹು ಆಸೆ. ಇಂತಹ ಅಪರೂಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಇವರ ಸಂಗಡ ಸೇರಿ, ಪಾದಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಇಳಿದು, ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ, ಹರಿಯುವ ಜಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಿಂದು, ಕಟ್ಟಿಗೆ ಅಡುಗಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ತಂದು, ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ವನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿದುದುಂಟು. ಇಂತಹ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಮಾತೆಯರೂ ಮಕ್ಕ ಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ವಿಹರಿಸಿ ವನಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದುದುಂಟು. 'ನರ್ತನ ಮಾಡುವ ಕಾಲು ನಾಡಹಾದಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟೀತೆ! ವೀಣೆನುಡಿಸುವ ಕೈ ಕಣಕ ಕುಟ್ಟೀತೆ!' ಎಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದ್ದರು. ಅಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ನಳಮಹಾ ರಾಜನಿಗೆ ಬಲಗೈ ಎಂದು ಶಾಂತಲೆ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ನಿದರ್ಶನಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಳು.

ಅಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಾಡಿಟ್ಟ ಉಳುಂದೋಗರೆ, ಪುಳಿಯೋಗರೆ ಗಳನ್ನು ಸವಿದು ಪ್ರಭುಗಳು ಬೆಪ್ಪಾಗಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವನಿಗೆ ವಾರಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಪುಳಿಯೋಗರೆ ನೈವೇದ್ಯ ಅವಶ್ಯವಾಗಿಹೋಯಿತು.

ರಾಜ್ಯದ ಗಹನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಾಯಿ ಯೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಗಹನ ವಿಷಯಗಳು ಸೊಸೆಯ ರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಲೆಂದು ರಾಜಮಾತೆ ಆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನೂ ಕರೆದು ಹತ್ತಿರ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಈ ಗೌರಿಗಳಿಗೇಕೆ ಗಂಡಸಿನ ದುಃಖ?' ಎಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ಅಂದರು. ರಾಜಮಾತೆ 'ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ಈ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ಇವರಿಗೆ ಇನ್ಯಾವಾಗ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಏನು? ಏನು ಯಾವುದು? ಯಾವುದು ಏತಕ್ಕೆ? ಎಂದು ಇವರಿಗೆ ತಿಳಿಯ ಬೇಡವೆ? ರಾಜಧರ್ಮ, ಆಡಳಿತದ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳು ಇವರಿಗೆ ಕ್ರಮ ಕ್ರಮೇಣ ತಿಳಿಯಲೆಬೇಕು. ನಿನ್ನ ತಂದೆಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವು ದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ತೀರ್ಪೇ ಆದರೂ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ' ಎಂದರು. ಪ್ರಭುಗಳು 'ಹಾಗಾದರೆ, ನಮ್ಮೊಡನೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೂ ಕಳಿಸಿಕೊಡಿರಿ' ಎಂದು ಕುಶಾಲಿನಿಂದ ಅಂದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಆಗ ಕುಶಾಲಿಗೆಂದ ಮಾತು ಸರ್ವಥಾ ನಿಜವಾಯಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಮುಳ್ಳೂರುಹೆಗ್ಗಡೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರ ದೇವಿಯರೊಬ್ಬರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಹಿತವಾಡಿದ. ಆ ಅನ್ಯಾಯದ ಮಾತಿಗೆ ಕೋಪಗೊಂಡ ಶಾಂತಲದೇವಿ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪತಿಯೊಡನೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಆ ಹೆಗ್ಗಡೆಯ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟು, ರಣದಲ್ಲಿ ಅವನ ಗರ್ವಭಂಗಮಾಡಿದಳು. ಅವ ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಡಣಾಯಕನೊಬ್ಬನ ಅಸ್ತ್ರ ಆಕಸ್ಮಾತ್ ಆ ಹೆಗ್ಗಡೆಯ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಟ್ಟಿತು. ದೈವವೇ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿತು, ಎಂದು ಮಹಾರಾಣಿ ಅಂದುಕೊಂಡರು. ಆ ಹೆಗ್ಗಡೆ ರಣಭೂಮಿ ಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಬಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ಶಾಂತಲೆಗೆ

ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಹುಟ್ಟಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನವೆ ಮಹರಾಣಿ ಶಾಂತಲೆ ಆ ಹೆಗ್ಗಡೆಯ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರಸಿಕೊಂಡು, 'ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಹಳ ನೋಯಿಸಿದೆವು. ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗಳು ಇತರರ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೀನಾಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದುದು ತಪ್ಪು. ನಿಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡೆತನವನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಈ 'ಕಮ್ಮೆನ' ಗ್ರಾಮವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಉಂಬಳಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಇದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಮ್ಮ ಅಧೀನರಾಗಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ಬಾಳತಕ್ಕದ್ದು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಮನೋವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ದೇಶಕ್ಕೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಳು.

ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರಿಗೆ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ದೊರೆ ತವು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಉತ್ತಮ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ, ಸತ್ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ, ಭಕ್ತಿ ಧರ್ಮ ನ್ಯಾಯ ನೀತಿ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲೆ ಬೆಳೆದು ವೃದ್ಧಿಸಿದ್ದ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಮನಸ್ಸು, ನ್ಯಾಯ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಪಥಗಾಮಿ ಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಮನಗಂಡರು. ಇದರಿಂದಲೂ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಗಾಢವಾಗಿ ಬೆಳೆದವು.

ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೇಮವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡುದನ್ನು ಕಂಡು, ಬಗೆಹರಿಯದ, ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದ, ಹೆಚ್ಚು ಸಂಸ್ಕೃತರಲ್ಲದ ಕಿರಿಯ ರಾಣಿಯರಿಗೆ ಅಸೂಯೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಖನಿಯ ನಡುವೆ ಆ ಅಸೂಯೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಸಿತು. ಅನೇಕ ಕುಹಕಗಳನ್ನೂ ತಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಈ ರಾಣಿಯರು ಮಾಡಿದ ರಾದರೂ, ಆದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಹೊರತು, ಶಾಂತಲೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರ, ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಯಾವ ತೆರನಾದ ಭಂಗವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಗಳೇ ಕಿರಿಯ ರಾಣಿಯರ ನಡತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸಹ್ಯಗೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು.

ಶಾಂತಲೆ ತನ್ನ ಸವತಿಯರಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ವಿಧಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಿದಳು. 'ಪ್ರಭುಗಳ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಇದು ತಪ್ಪು ಮಾರ್ಗ' ಎಂದಳು, 'ಅರಮನೆಯ ಗೌರವಕ್ಕೇ ಕುಂದು ತರುತ್ತಿರುವುದು ನಿಮ್ಮ ನಡತೆ' ಎಂದು ಭಯಪಡಿಸಿದಳು. ಅಸೂಯೆಯ ಪರೆ ಮೂಡಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ,

ಮುಂದಹೃದಯುಗಳಿಗೆ, ಶಾಂತಲೆಯ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತುಗಳೂ ಮೋಸವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದವು. ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಇದರಿಂದ ಸೌಮ್ಯದಿಭಂಗವಾಯಿತು. ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ತಾಪಗಳು ಹೆಚ್ಚಬಹುದೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಕಿರಿಯ ರಾಣಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಸಣ್ಣ ನಾಡಿನ ಆಧಿಪತ್ಯ ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೂ ಇವರ ಕುಹಕಗಳು ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ, ನಡತೆಗಳು ಸರಿಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಬಿಡುವುದು ರಾಜಮನೆತನಕ್ಕೆ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರನ್ನು ತರಬಹು ದೆಂದೆಣಿಸಿ ಶಾಂತಲೆ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಪುನಃ ಅರಮನೆಗೇ ಕರಸಿಕೊಂಡು, ಅವರ ಮೇಲಿನ ದಂಡನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ತಾನೆ ವಹಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಅಂಕೆ ಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಗಂಗರಾಜರು ಅದನ್ನು ಕಂಡು, 'ಭಲೆ! ಉದ್ವೃತ್ತ ಸವತಿ ಗಂಧವಾರಣೆ' ಎಂದು ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಶಾಂತಲದೇವಿಗೆ ಆ ಬಿರುದು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು.

§

ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ನಾರಾಯಣ ದೇವರ ಆಲಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ರಾಜ ಮಾತೆಯವರೂ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೂ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವೂ ಒಮ್ಮೆ ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ರಾಜಮಾತೆಯೂ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೂ ಆ ಮಹಾ ವಿಚಿತ್ರವಾದ, ಸುಂದರದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ, ಭವ್ಯದಲ್ಲಿ ಭವ್ಯವಾದ, ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಆನಂದಭರಿತರಾದರು. ಐದು ನೂರು ಕೆಲಸ ದವರ ಎಂಟು ವರುಷಗಳ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಆ ಮಹಾದೇವಾಲಯ, ಆ ಹೊಯಿಸಳ ಯಶಸ್ತಂಭ. ಕಟ್ಟಿಸಿದವರ ಮನಸ್ಸೂ ಹೃದಯವಿಶಾ ಲತೆಯೂ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವೊ, ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದೊ, ಅಷ್ಟು ಸುಂದರ ಆ ದೇವಾಲಯ; ಅಷ್ಟು ವಿಶಾಲ ಅದರ ಪರಿಸ್ತರಣ. ರೂವಾರಿಗಳು ಒಬ್ಬ ರನ್ನೊಬ್ಬರು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕುಶಲತೆಯನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸ ಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಮೋಘವಾದ ಕೆತ್ತನೆಯ, ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ಕೆಲಸ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಹಣದ ಅಥವಾ ಇತರ ವಿಧದ ಬಹುಮಾನಗಳ ಆಶೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ ಆ ರೂವಾರಿಗಳು. ತಮ್ಮ ಕಲಾಕುಶಲತೆಯ ಈ ನಿದರ್ಶನ ಸರ್ವಕಾಲಕ್ಕೂ ನಿಂತೀತು ಎಂಬ ಆಶೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದರು. ಭಗವಂತನ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಬಗೆ ಎರಡು: ಒಂದು—ಅದ್ಭುತ ಆಗಾರ ನಿರೂಪಣ, ಎರಡು—ಅನುಪಮಸೌಂದರ್ಯ ನಿರೂಪಣ. ಈ ಕಲೋಪಾಸಕ ರೂವಾರಿಗಳು ದೇವದೇವನ ಸೌಂದರ್ಯ ನಿರೂಪಣೆಯೇ ಭಗವಂತನಿಗೆ ತಾವು ಇಹಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದಾದ ಸೇವೆಯೆಂದು ತಮಗೆ ಆ ದಿವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ್ದ ದೇವನಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯನಿರೂಪಣೆಯನ್ನೂ ಆ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವನ್ನೂ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಆ ದಿನ ಆರೋಗಣೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ 'ದೇವಿ, ಈ ಮಹಾದೇವಾಲಯ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿತೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಶಾಂತಲೆ: 'ಬಣ್ಣಿಸಲು ಬಾಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾದೆ, ದೇವ. ಇದರಲ್ಲಿ 'ನನ್ನದು' ಎಂಬ ಯಾವ ಪಾಲೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ?'

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿ ಸಭಾಗಿಯೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವೆ ಇದೆಯಲ್ಲ!'

ಶಾಂತಲೆ: 'ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಸಮಭಾಗಿಯಾಗಲು ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಒಂದು ಭವ್ಯವಾದ ಚಿಕ್ಕ ದೇವಾಲಯ, ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಆಶೆಯಾಗಿದೆ.'

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ಆಶೆಯೇನಿದೆ?'

ಲಕ್ಷ್ಮಿ: 'ನನ್ನ ಆಶೆ ಬೇರೆಯುಂಟೆ! ಅಕ್ಕನ ಆಶೆ ಸಂದರೆ ನನ್ನದೂ ಸಂದಂತೆಯೆ.'

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ಓಹೊ! ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಮೊದಲೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಂತಿದೆ.'

ಶಾಂತಲೆ: 'ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ನಾನು ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿದವಳೆ ಅಲ್ಲ.'

ಪ್ರಭುಗಳು ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲೆ ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ರಾಜಮಾತೆ ನಸುನಕ್ಕು 'ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಮಕ್ಕಳ ಆಶೆ ಈಡೇರಿಸತಕ್ಕುದು' ಎಂದರು.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ಅಯ್ಯೊ! ಅವ್ವೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ನೀವೂ ಸೇರಿದ್ದೀರಾ! ಇನ್ನೂ ಯಾರುಯಾರು ಸೇರಿದ್ದೀರಿ? ಹೇಳಿಬಿಡಿ.'

ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಫಲಾಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಪಂಡಿತರು 'ಮಕ್ಕಳ ಆಶೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಹಾನುಭೂತಿಯೂ ಇದೆ' ಎಂದರು.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ಹೋ! ಮಾವಯ್ಯನವರೂ ಸಹ! ಇದು ಭಾರಿ ಒಳಸಂಚು. ಇನ್ನು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನೋಡಿ 'ನೀನೇಕೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀಯೆ?' ಎಂದರು.

ಕುವರ ವಿಷ್ಣು: 'ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಕೇಳಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ಅಕ್ಕನ ಆಶೆಯೆ ನನ್ನ ಆಶೆ.'

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ನೀನೂ ಆ ಕಡೆಯೇ ಓಲಿದೆಯಾ! ಇನ್ನು ನಾವು ಸೋತೆವು' ಎಂದು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ದೇವಿ, ಇದು ಬಹು ದೃಢವಾದ ಬುನಾದಿ, ಭೂಮಿ ಕಂಪಿಸಿದರೂ ಇದು ಇನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡದು. ಇನ್ನು ಮುಂದುವರಿಯಲಿ ವ್ಯೂಹರಚನೆ' ಎಂದರು.

ಶಾಂತಲೆ ಗೆದ್ದೆನೆಂಬ ತೃಪ್ತಿಯ ನಗೆಯಿಂದ: 'ವಿಜಯನಾರಾಯಣದೇವರ ಗುಡಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸೌಮ್ಯಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಯ ಗುಡಿ' ಎಂದಳು.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ವ್ಯೂಹನಿರ್ಮಾಣವೂ ಆಗಲೆ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ! ಅದಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಮೌನವಾಗಿಯೆ ಗುಣಾಕಾರವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆಯ? ತಥಾಸ್ತು, ತಥಾಸ್ತು, ತವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿರಸ್ತು. ಈ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನದೆ. ಒಳ್ಳೆಯದು, ಆ ಭಗವಂತನೆ ಈ ಉದ್ಯಮವನ್ನೂ ನಡಸಿಕೊಡಲಿ. ಮಾವಯ್ಯನವರೇ ನಿಂತು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಲಿ.'

ಪಂಡಿತರು: 'ಮಹತ್ಸಂತೋಷದಿಂದ. ಚೆನ್ನಕೇಶವನ ಸಂಕಲ್ಪವೆ ಇದು. ಕೆಲಸದವರನ್ನೂ ರೂವಾರಿಗಳನ್ನೂ ನಾಳೆ ಬರಹೇಳುತ್ತೇನೆ.'

* * * *

ವಸಂತವೆರಡು ಕಳೆಯುವುದರೊಳಗೆ ಸೌಮ್ಯಕೇಶವ ದೇವಾಲಯವೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗೆ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾದ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯಮೂರ್ತಿಯೂ ಸಿದ್ಧವಾದವು. ಪಂಡಿತರೂ ಆಗಮಿಕರೂ ಸೇರಿ ಶುಭ ದಿನ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ವೇಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಕೇಶವನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೋತ್ಸವದ ದಿನ ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಜನ ಸೇರಿದರು. ದ್ವಾರವತಿ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು.

'ಈ ಶುಭ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿ ಸೌಮ್ಯಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಯ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕು' ಎಂದು ಕೋರಿ, ಪಂಡಿತರು ತಮ್ಮ ಗುರುಪೀಠವಾದ ಶ್ರೀರಂಗದ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯವೃಂದಕ್ಕೂ, ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ಮಹಾಭಕ್ತರುಗಳಿಗೂ, ಕಂಚಿಯ ವರದರಾಜಸ್ವಾಮಿಯ ಭಕ್ತರುಗಳಿಗೂ, ತಂಜಾವೂರು, ಮಧುರೆ, ರಾಮೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೂ ಮಹಾಭಕ್ತರಿಗೂ ಅಕ್ಕರೆಯ ಕರೆ ಓಲೆಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದರು.

ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯದ ವೇಲಾಪುರಿಯ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿಯ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂದಿದ್ದವರಿಂದ ಅದರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು, ತಾವೂ ಆ ಶಿಲ್ಪಕಲಾನಿಧಿಯೆಂದೆನಿಸಿದ ಮಹಾ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಹೊರದೇಶದವರಿಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಸುಸಮಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಸಾವಿರಾರು ಭಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಗಳು ಅಂದು ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು.

ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಊರಿನವರೆಲ್ಲ ಮೊದಲೆ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರೂ, ಕೇತಮಲ್ಲ ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆಯವರೂ, ಕುಲ್ಹಣರಾಹುತ ಸಹಜದೇವಿಯವರೂ ಬಂದರು. ರಾಜಮನೆತನದವರೆಲ್ಲ ಬಂದರು. ವೇಲಾಪುರ ವೈಕುಂಠಸಮವಾಯಿತು.

§

ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾ ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ದೇವಾಲಯದ ಆವರಣವೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಜನರಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಸೌಮ್ಯಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಯ ಆಲಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರಿಗೂ ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರಿಗೂ ರಾಜವಾಡೆಯವರಿಗೂ ಸ್ಥಾನಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಲಭಿಸಲೆಂದು, ಹೊರ ಗೋಡೆ, ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಆಗ ಇನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರೂ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣಬರುವಂತಿತ್ತು.

ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾದ ವಿಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆದವು. ರಾಜಮಾತೆಯರೂ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೂ ಇತರ ರಾಣಿಯರೂ ಕುವರನೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಪಟ್ಟೆಮಡಿಗಳನ್ನುಟ್ಟು, ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ, ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸೌಮ್ಯಕೇಶವನ ಗುಡಿಗೆ ನಡೆದುಬಂದರು. ಆಗಮಿಕರು ಆಗ ಸುಮುಹೂರ್ತದ ವೇಳೆಯೆಂದು ರಾಜರಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆಮಾಡಿದರು. ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಿದುವು. ಚೆನ್ನಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ತೆರೆ ಸರಿದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದಿವ್ಯದರ್ಶನ ಸಮಯ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಯಿತೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ತೆರೆ ಸರಿಯುವುದನ್ನೇ ಕಾದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರ ದೀಪಗಳು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿದವು. ದೇವಾಲಯದ ಮಹಾ ಘಂಟೆಗಳು ನಾದ ಕಟ್ಟಿದವು. ಹೊರಗೆ ಚರ್ಮವಾದ್ಯಗಳ ಮಹಾರವ ಮೊರೆಯಿತು. ತೆರೆಯ ಮುಂದೆ ಪರಾತದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕರ್ಪೂರರಾಶಿ ಉರಿದು ಬೆಳಗಿತು. ತೆರೆ ಸರಿಯಿತು. ಅತಿಶಯ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಸನ್ನ ಚೆನ್ನಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಲಭಿಸಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಮಹದಾನಂದ ಭರಿತರಾದರು. ಚೆನ್ನಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಯ ಮಧುರಭಾವ, ನಿಲವು, ಭಂಗಿ, ಶಿಲ್ಪ ಸೌಂದರ್ಯ ಎಲ್ಲ ಮನಮೋಹಕವಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಆಗಮಿಕರು ಆ ಭವ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯ ಶಿಲಾಪೀಠದಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತವಾಗಿದ್ದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೀಗೆಂದು ಓದಿದರು:

ಶಾನ್ತಿಃ ಕೃತ್ಸ್ನಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ವಿಷ್ಣುಕಾಂತಯಾ
ಚೆನ್ನಕೇಶವದೇವಸ್ಯ ಶಾನ್ತಿದೇವ್ಯಾ ಕೃತೋತ್ತಮಾ

ಪುರೋಹಿತರು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರಲು, ಶಾಂತಲಾದೇವಿ ಹವನಹೋಮಾದಿ ಇತರ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಅತಿಶಯ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಗೈದಳು. ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಧನ್ಯರಾದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ಶಾಂತಲೆಯ ಹೃದಯ ಆನಂದದಿಂದ ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಆಕೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಆವೇಶವುಂಟಾಯಿತು. ತನಗೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮಮಾಡಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಳು. ಅನಂತರ ಇಬ್ಬರೂ ರಾಜಮಾತೆಗೂ, ತಮ್ಮ ಅಬ್ಬೆ ಅಯ್ಯಂದಿರಿಗೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದರು. ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದರು. ಮಹಾರಾಣಿಯಾದರೂ ದೇವದೇವನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಲ್ಪಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಶಾಂತಲದೇವಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕೈಜೋಡಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರುಗಳಿಗೂ, ದೇವತಾದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ನೆರೆದಿದ್ದ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ, ತಲೆಬಾಗಿ ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿದಳು. ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು, ಶ್ರೀದೇವಿ ಭೂದೇವಿಯರಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರು. ಶಾಂತಲದೇವಿಯ ಮನ ಆನಂದಸಮಾಧಿಯನ್ನಪ್ಪರಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ವೀಣೆ ತೆಗೆದುಕೊ, ನಾನು ಇಂದು ನನ್ನ ದೇವನಿಗಾಗಿಯೆ ನರ್ತಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದಳು. ದೇಚ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವೀಣೆಯನ್ನೂ ಗೆಜ್ಜೆಸರಗಳನ್ನೂ ತಂದಿಟ್ಟ.

ಗೆಜ್ಜೆಯ ಸರಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡು, ಶಾಂತಲೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಆನಂದಾತಿಶಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯ ಮನೋಭಾವವನ್ನರಿತು ಸುಮ್ಮಾನದಿಂದ 'ಚೆನ್ನೆ, ನಡೆಯಲಿ ಚೆನ್ನಕೇಶವನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಆನಂದನರ್ತನಸೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಸಂಕೋಚವೂ ಬೇಡ. ನಾವೆಲ್ಲ ಅವನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅನುಮತಿಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಬಳಿಕ ಶಾಂತಲದೇವಿ ರಾಜಮಾತೆ, ಪಂಡಿತರು, ತನ್ನ ಅಬ್ಬೆ, ಅಯ್ಯ,

ಇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಸದಸ್ಸಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಗೆಜ್ಜೆಸರಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನ ಅಡಿದಾವರೆಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ, ಕರ್ಪೂರ ಆರತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿದಳು. ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವೀಣೆಯನ್ನು ಶ್ರುತಿಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಶಾಂತಲೆ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಸರಗಳನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದು ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡು, ಶಾರದೆಯನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿ, ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತಳಾದಳು. ಕಣ್ತೆರೆದಾಗ ಶಾಂತಲೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳ ಎದುರಿಗೆ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಚೆನ್ನಕೇಶವನೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಸ್ಮಿತವದನನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಆಕೆ ಭಾವಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಕ್ಕನ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಸರಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದಳು. ದೇವಾಲಯದ ವಾತಾವರಣವೆ ಆಗ ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ಭಗವಂತನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮೂಕ್ಕಳಾಗಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಶಾಂತಲೆಯ ಹೃದಯ ಮಿಡಿಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವೀಣೆ ನುಡಿಯಿತು. ದೇವಿಯರ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ವಿಶಾಲ ಸ್ಥಳವೇರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವೀಣೆಯ ನಿನದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಮಧುರಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಶಾಂತಲೆಯಷ್ಟೇ ಆನಂದ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಅಕ್ಕನ ಕಾಲಿನ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಧ್ವನಿ ತಾಳಕಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ಭಕ್ತರ ಹೃದಯಗಳೂ ಆ ಮಧುರಲಯದಲ್ಲಿ ಮಧುರ ನಾದಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದವು, ಭಕ್ತಿಪರಾಧೀನವಾದವು.

ದೇವನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ, ಭಕ್ತಿಯ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆ ಆನಂದ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸ್ವರ್ಣಲತೆಯಂತಿರುವ ದೇವಿಯ ದೇಹ ತೂಗುತ್ತಿದೆ, ಬಳುಕುತ್ತಿದೆ; ಹಕ್ಕಿಗಿಂತ ಹಗುರವಾಗಿದೆ. ದೇವದೇವನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಶಾಂತಲೆ ಪುಷ್ಪೋದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ, ನವವಿಕಸಿತ ಕುಸುಮಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಆಯ್ದು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ವಿಕಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಮಲಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತ, ಭೃಂಗಗಳು ಬಂದು ಎರಗಿದರೆ, ತಾನೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭೃಂಗಿಯಾಗಿ, ಹೂವಿಂದ ಹೂವಿಗೆ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಾರಿ, ಹೂಗಳನ್ನು ದುಂಬಿಗಳು ಮುಟ್ಟದಂತೆ ನಿವಾರಿಸುತ್ತ ಅವುಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಶೇಖರಿಸಿದ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಾಳೆ, ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವನನ್ನು ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಧೂಪ

ದೀಪಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾಳೆ, ಆರತಿ ಬೆಳಗುತ್ತಾಳೆ, ಆನಂದ ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಪ್ರಸನ್ನನಾಗೆಂದು ದೀನತೆಯಿಂದ ಬೇಡುತ್ತಾಳೆ, ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿದು ಬೇಡುತ್ತಾಳೆ, ತನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನೇ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ದೇವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುತ್ತಾನೆ, ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಹರಸುತ್ತಾನೆ, ಆಕೆಯನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರೂ ಭಕ್ತಾದಿಗಳೂ 'ಇಷ್ಟು ಗಂಭೀರವೂ, ಇಷ್ಟು ಸುಂದರವೂ, ಇಷ್ಟು ಭಕ್ತಿಪರವಶತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದೂ ಆದ ನೃತ್ಯವನ್ನು ತಾವು ಎಂದೂ ನೋಡಿದ್ದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ಶಾಂತಲದೇವಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅಂಶವೇ ಇರಬೇಕೆಂದೂ, ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇಂದು ಸಾರ್ಥಕವಾದವು ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿದರು. ಪ್ರಭು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರ ಹೃದಯ ವಂತೂ ದೇವಿಯರ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಭಾಗಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆ ಭಾವೋನ್ನತ ಳಾಗಿ ಆನಂದನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಇವರ ಹೃದಯವೂ ಆನಂದತಾಂಡವ ವಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ದೇಹ ಸೋಲುವವರೆಗೂ ಶಾಂತಲೆ ಆನಂದನರ್ತನ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಚೆನ್ನಕೇಶವನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದಂತೆಯೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದಳು. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವನ್ನರಿತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಡನೆ ತನ್ನ ವೀಣೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಓಡಿಬಂದು ಅಕ್ಕ ನನ್ನು ಬಾಚಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿಸಿ ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಗಾಳಿ ಹಾಕಿದಳು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ನೆತ್ತಿಗೆ ತಣ್ಣೀರು ತಳಿದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಆತುರದಿಂದ ದೇವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಆಗ ತಾನೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಚೆನ್ನಕೇಶವನೇ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಗಳನ್ನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಜೋಡಿಸಿದಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಕೂಡಿಸಿ 'ದೇವಿ, ನಿನಗೆ ಬಹು ಆಯಾಸವಾಯಿತು. ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮಹ ದಾನಂದವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆನಂದ ನಿನ್ನ ಚೆನ್ನಕೇಶವನಿ ಗಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನೀನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಶ್ರಮಿಸತಕ್ಕುದು' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾಜಮಾತೆ, ಪಂಡಿತರು, ಗಂಗರಾಜರು ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಎಲ್ಲರೂ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳ

ಬಳಿಕ, ಸ್ವಲ್ಪ ಜಲಪಾನಮಾಡಿ, ಶಾಂತಲೆ ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲ 'ಉಘೇ! ಉಘೇ! ತಾಯಿ ಶಾಂತಲದೇವಿ! ಮಹಾರಾಣಿ ಉಘೇ! ನಾಟ್ಯಸರಸ್ವತಿ ಉಘೇ!' ಎಂದು ಮೇರೆಮೀರಿದ ಹರ್ಷಾನಂದಗಳಿಂದ ಕೂಗಿದರು. ತಮ್ಮ ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು.

ರಾಜಮಾತೆಯರೊಡನೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಶಾಂತಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇವರೆಲ್ಲ ವಿಶ್ರಮಿಸಲು ಅರಮನೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಪಂಡಿತರೊಡನೆ ಅಂದಿನ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ವಿಜಯನಾರಾಯಣನ ಗುಡಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಭಕ್ತಸಮೂಹವೆಲ್ಲ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು.

ಮಹಾರಾಣಿಯ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ನೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದ ಕುಶಲ ರೂವಾರಿಗಳಿಗೆ, ಆಗ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಹೊಳೆಯಿತು. ಮಹಾರಾಣಿಯ ನೃತ್ಯಭಾವಭಂಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹತ್ತುಮಡಿ ಸೊಗಸುಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶೆಯುಳ್ಳವರಾದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಲಾಸ್ಯವನ್ನು, ಒಂದೊಂದು ಭಾವವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡರು. 'ಸೊಬಗಿನ, ಶೃಂಗಾರ ಸಾರದ ನೆಲೆವೀಡುಗಳು ಇವು' ಎಂಬಂತೆ ಶಿಲಾಬಾಲಿಕೆಯರನ್ನು ಕಡೆದು, ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತಲೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಬರುವ ಎಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳೂ, ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೂ ನೋಡಿ ಮುಗ್ಧರಾದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಉತ್ತಮ ರೂವಾರಿಗಳಾದ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಬೆಳೆಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಶೂನ್ಯಮಾನ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು.

ಮಹಾರಾಣಿಯ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಪಟ್ಟ ಕೇತಮಲ್ಲನಿಗೆ ಆಕ್ಷಣವೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭವ್ಯವಾದ ಆಲೋಚನೆ ಮೂಡಿತು. ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಅದು ಅವನ ಮಹಾಭಿಲಾಷೆಯಾಗಿ ವರ್ಧಿಸಿತು. ವಿಜಯನಾರಾಯಣ, ಚೆನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕೇತಮಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗಿದ್ದ. ವ್ಯಾಪಾರಿಗನಾಗಿ ದೇಶದೇಶಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ ನೋಡಿದ್ದ ಅವನು ಇಂತಹ ಕಲಾಕುಶಲತೆಯನ್ನು ಬೇರಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ದಿವ್ಯ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಜನರಿಗೆ ಆಗುವ ಭಕ್ತಿ ಆನಂದ

ಗಳನ್ನು ಕೇತಮಲ್ಲ ಈಗ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡಿದ್ದ. ಹೊಯಿಸಳ ನಾಡಿನ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ, ಇದ್ದ ಇಂತಹ ದೈವಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಅವನು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ, ಆತನ ಹಿರಿಯ ರಾಣಿಯರಲ್ಲಿ, ಕೇತಮಲ್ಲನ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳು ನೂರ್ಮಡಿ ಹೆಚ್ಚಿದವು. 'ದೇಶದಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾದ ಪ್ರಭುವಿರಬೇಕು. ಅಂತಹ ದೇಶ ವರ್ಧಿಸುವುದು. ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ನೆಲಸಿದಷ್ಟೂ ಧರ್ಮವೂ ಸುಭಿಕ್ಷವೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗುವುವು' ಎಂದು ಕೇತಮಲ್ಲನು ತಿಳಿದ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ದೇವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಒದಗಿದ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ದೇವನಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಉಳಿದ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಪ್ರಭುವಿನ ಹಂಸದಂತೆಯೂ, ಗರುಡನಂತೆಯೂ, ನಂದಿಯಂತೆಯೂ, ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವುದೆ ತನಗೆ ಪರಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ. ಈ ಯೋಚನೆಗೆ ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದೆಂದು ಆ ಉತ್ತಮನು ಅರಿತಿದ್ದನಾದರೂ, ಆಕೆಗೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಹೇಳಿದನಂತರವೆ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖನಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ.

§

ಅದೇ ದಿನ ಸಂಜೆ ಕೇತಮಲ್ಲ ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆಯರು ತಮ್ಮ ಮಗಳು ಚಂದಲೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲೆಯ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯೇ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಗಳ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಶಾಂತಲದೇವಿ ನನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಧನಿಕನಾದ ಸೋದರಳಿಯ ಒಬ್ಬನಿರುವನೆಂದೂ, ಆತ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪಾರಿಯೆಂದೂ, ದೇಶಾಂತರಗಳಿಂದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು, ಒಂಟೆಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂದೂ ಕೇಳಿಬಲ್ಲಳೇ ಹೊರತು ಆತನನ್ನು ಅದುವರೆಗೆ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರದ ಬಂಧುವೊಬ್ಬನ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು.

ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆ ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ವಂದಿಸಿ 'ಇಂದಿನ ಭಕ್ತಿನರ್ತನದಿಂದ ತಮಗೆ ಬಹು ಆಯಾಸವಾಗಿರಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಅದ್ಭುತವಾದ ನರ್ತನವನ್ನು

ನಾವು ಕಂಡದ್ದೆ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ನೋಡಿರುವುದು ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರ ಕುಣಿತವನ್ನು. ಇದು ದೇವವಿದ್ಯೆ, ಗಂಧರ್ವವಿದ್ಯೆ, ಬಹು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆವು. ಈಗ ತಮ್ಮ ಕುಶಲವನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಂದೆವು. ದೇವಿಯರಿಗೆ ಆಯಾಸ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತೆ? ತಮ್ಮ ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭುಗಳು ಮಹಾವೀರರು, ಉದಾರಿಗಳು, ಧರ್ಮಿಗಳು, ಜಾತ್ಯತೀತರು, ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು. ಇಂತಹ ಪ್ರಭುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರಲು ನಮಗೆ ಒಂದು ಧೈರ್ಯ, ಒಂದು ಸಂತೋಷ.' ಎಂದಳು.

ಶಾಂತಲೆ: 'ಅವ್ವೆ, ನೀವು ನನಗೆ ಪಾವೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯಂತೆ. ನಮಗೆ ಹತ್ತಿರದ ಬಂಧುಗಳೆಂದರೆ ನೀವುಗಳೆ. ನೀವು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವುದು ನಮಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷ. ನನ್ನ ಅಯ್ಯ ಅವ್ವೆ ಇಬ್ಬರೂ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಹಳ ಹೇಳಿರುವರು. ಈ ಕನ್ಯೆ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳೆ?'

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ: 'ಹೌದು, ನಮಗೆ ನೀನಿರುವ ಹಾಗೆ ಅವರಿಗೂ ಇವಳೊಬ್ಬಳೆ.'

ಶಾಂತಲೆ: 'ಹೌದೆ! ಇಲ್ಲಿ ಬಾ ತಂಗಿ, ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನು?'

ಹುಡುಗಿ: 'ನನ್ನ ಹೆಸರು ಚಂದಲೆ.'

ಶಾಂತಲೆ: 'ಚಂದಲೆ! ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸಾದ ಹೆಸರು! ನಿನ್ನ ರೂಪಿಗೆ ತಕ್ಕಂಥ ಹೆಸರು. ಚಂದಲೆ, ನೀನು ಏನೇನನ್ನು ಕಲಿತಿರುವೆ? ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವೆ?'

ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆ: 'ನಾವು ಊರೂರು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇವಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಹೇಗೆ? ಇವಳಿಗಾಗಿಯಾದರೂ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು.'

ಶಾಂತಲೆ: 'ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಈಗ ವಯಸ್ಸೇನು ಮೀರಿತು? ಅಥವಾ ಯಾವ ವಯಸ್ಸಾದರೆ ಏನು? ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು—ಯಾರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ಆಶೆಯಿಲ್ಲವೊ, ಅಥವಾ ಆಶೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆಯೊ, ಅವರ ಆಯುಸ್ಸು ಮುಗಿದಂತೆಯೇ, ಎಂದು. ನನ್ನ ತಂಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೆ ಕಲಿಯುವಳು. ಅಲ್ಲವೆ ಚಂದಲೆ?'

ಚಂದಲೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿದಳು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ಮಗಳೆ, ನೀನು ಅರ ಮನೆಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ಅತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಹೋದಮೇಲೆ, ಮನೆ ಬರಿದಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ಅಯ್ಯನಿಗೆಂತೂ ಬಾಳೇ ಬರಿದಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಈಗ ಇವರೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೆ ಇದ್ದಾರೆ. ನಿನ್ನ ಮಾವನವರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸ ಬೇಕಾದರೆ ಬಲು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು.' ಎಂದರು.

ಶಾಂತಲೆ ಕೇತಮಲ್ಲನನ್ನು ನೋಡಿ ಕೈ ಮುಗಿದು 'ಮಾವಯ್ಯ ನವರು ಒಪ್ಪಿದುದು ಬಹು ಸಂತೋಷ. ಪ್ರಭುಗಳೂ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟರು. ಮಾವಯ್ಯ, ಬೇರೆ ಮನೆ ಮಾಡುವುದು ಖಂಡಿತ ಬೇಡ. ಅವ್ವೆಗಂತೂ ಸಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಗು ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಇದೆಲ್ಲ ಉತ್ಸವಗಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ, ಮಾವಯ್ಯ, ನೀವು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ದ್ವಾರ ವತಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಂಡು ಮಾತನಾಡಬೇಕು' ಎಂದಳು.

ಕೇತಮಲ್ಲ: 'ಊರೂರು ದೇಶದೇಶಗಳನ್ನು ಅಲೆದಲೆದು ಕೊನೆಗೆ ಮನೆಯನ್ನು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದಂತಾಯ್ತು ಈಗ ನಮಗೆ. ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆವು? ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇರುವೆವು.'

ಆಗ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಗಳ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊ ಗುಪ್ತವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೂ ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಕೇಳುತ್ತ ಶಾಂತಲೆಯ ಮುಖಭಾವದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮೊದಲು ಕುತೂಹಲ ತೋರಿ, ಬರುಬರುತ್ತ ಆಶ್ಚರ್ಯ, ತೃಪ್ತಿ, ಆನಂದಗಳು ತೋರಿದವು. ಶಾಂತಲೆ ಮಾವಯ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಇದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ಒಪ್ಪಿಗೆ. ಈ ಗುಟ್ಟನ್ನು ನಾನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನು ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ಮಹಾರಾಣಿಯೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಬಾರದು. ಚಂದಲೆಯಂತೆ ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು. ಹಾಗೆಂದೆ ಭಾವಿಸಿ ನನಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿರಿ' ಎನ್ನುತ್ತ ಎದ್ದು ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಭಕ್ತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಕೇತಮಲ್ಲ ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಳು. ದಂಪತಿಗಳು 'ಮಗಳೆ, ನಿನ್ನ ಧರ್ಮ ವರ್ಧಿಸಲಿ, ಮಹೋನ್ನತೆಯಾಗು' ಎಂದು ಹರಸಿದರು.

ಶಾಂತಲಾದೇವಿ ಚಂದಲೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ವೈ

ತಡವಿ, 'ನನ್ನ ಅವ್ವೆಗೆ ನೀನೀಗ ಶಾಂತಲೆ. ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಶೆ ಪಡು. ನನ್ನ ಅವ್ವೆ ಒಳ್ಳೆಯ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳನ್ನು ನಿನಗಾಗಿ ಏರ್ಪ ಡಿಸುವರು. ನೀನು ವಿದ್ಯಾವಂತೆಯಾಗುವೆ, ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾಗುವೆ.' ಎಂದಳು.

ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಕೇತಮಲ್ಲ ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆಯರು ದೇವರ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳನ್ನು ಇದ್ದು ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಅನಂತರ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಸೇರಿಹೋಗುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಮೂರು ದಿನಗಳೂ ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟರು.

ಆ ಮೂರು ದಿನಗಳೂ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನಿಗೆ, ಚೆನ್ನಕೇಶವನಿಗೆ, ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳು ನಡೆದವು. ಉತ್ಸವದ ಕೊನೆಯ ದಿನ ದಂದು, ವಿಜಯ ನಾರಾಯಣನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ವೀಣೆ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡಿದರು. ಮಹಾರಾಣಿ ಚೆನ್ನಕೇಶವನ ಮುಂದೆ ಎಷ್ಟು ಆನಂದ ದಿಂದ ನರ್ತಿಸಿದ್ದಳೊ ಅಷ್ಟೇ ಆನಂದದಿಂದ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ವಿಜಯ ನಾರಾಯಣನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದು ನರ್ತಿಸಿದಳು.

ಮಹಾಜನರೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರೂ ತಮ್ಮ ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನು 'ನಾಟ್ಯ ಸರಸ್ವತಿ, ಗಾನಸರಸ್ವತಿ' ಎಂದೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು 'ವಿದ್ಯಾಭರಣೆ, ಗಾನಕಲಾನಿಧಿ' ಎಂದೂ ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿದರು. ಉತ್ಸವಗಳು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆದವು. ಅರಮನೆಯಿಂದ ದಾನಧರ್ಮ ಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ನಡೆದವು. ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೆ ನಿಂತು, ಬಡವರಿಗೆ, ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ, ಅನಾಥ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಯಥೇಚ್ಛ ಅನ್ನದಾನ, ವಸ್ತ್ರದಾನ, ದ್ರವ್ಯದಾನಗಳನ್ನೂ, ಭೂಸುರೋತ್ತಮರಿಗೆ ಗೋದಾನ ಭೂದಾನಗಳನ್ನೂ ನಡಸಿದರು. ಪರದೇಶಗಳಿಂದ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆಂದು ಬಂದಿದ್ದ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನೂ ಪಂಡಿತರೇ ನಿಂತು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಉತ್ತಮ ಉಡುಗೊರೆಗಳನ್ನೂ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಪ್ರಭುಗಳ ಹಸ್ತದಿಂದ ಕೊಡಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟಿಪಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಒಂದು ದಿನ ಸಕುಟುಂಬಿಗಳಾಗಿ ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ಇನ್ನೂ ಮುಗಿಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ದೇವಾಲಯಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತ್ವರೆಗೊಳಿಸುತ್ತ ಪಂಡಿತರು ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತರು.

ದ್ವಾರವತಿಯನ್ನು ಸೇರಿದೊಡನೆಯೆ ಕೇತಮಲ್ಲ ತನ್ನ ಬೃಹದುದ್ಯಮಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಹಾಕತೊಡಗಿದ. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಇವರುಗಳು ಕೇತಮಲ್ಲನ ಈ ಮಹಾಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ನಿಂತರು. ಭಗವದ್ಭಕ್ತೆಯಾದ ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆಗಂತೂ 'ಈ ಕನಸು ಎಷ್ಟು ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಕೈಗೂಡುವುದೋ' ಎಂಬ ಆತುರ ಹುಟ್ಟಿತು. 'ಈ ಸಂಕಲ್ಪ ದೈವಪ್ರೇರಣೆ, ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಯಾವ ಚ್ಯುತಿಯೂ, ಯಾವ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೂ ಬರಲಾರದು' ಎಂದರು ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ.

ವಿಜಯನಾರಾಯಣ, ಚೆನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ರೂವಾರಿಗಳಲ್ಲದೆ, ಉಚ್ಚಂಗಿಯ ಭಂಡಾರಿ ಮಧುವಣ್ಣ, ಗಂಗವಾಡಿಯ ದೇವೋಜ, ಬೆಳ್ಳಿಗ್ರಾಮದ ದಾಸೋಜ ಇವರುಗಳನ್ನೂ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ವಸ್ತು ಧನ ಧಾನ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ದೇವಾಲಯದ ಶಂಕುಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಐದುನೂರು ಕೆಲಸದವರೂ, ನೂರಾರು ರೂವಾರಿಗಳೂ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿ, ಒಳ ಆವರಣ ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಸಿದರು. ದೇವಾಲಯದ ಹೊರ ಆವರಣದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕೆಲಸ ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೆ ಉಳಿದಿದ್ದಿತು.

ವೇಲಾಪುರಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳು ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದುವು. ದ್ವಾರವತಿಯ ಜೋಡಿ ದೇವಾಲಯಗಳು ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದುವು. ಕೇತಮಲ್ಲ ತನಗೆ ಶಿವಕೃಪೆಯಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ಸಿರಿಯನ್ನೂ ಶಿವನಿಗೇ ಅರ್ಪಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾದ. ದ್ವಾರವತಿಯಲ್ಲೂ ಜೋಡಿ ದೇವಾಲಯಗಳು ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆದರೆ ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರದೆ, ಒಂದನ್ನೊಂದು ಅಂಟಿ ಇದ್ದವು. ಎರಡು ದೇವಾಲಯಗಳ ನವರಂಗವನ್ನೂ ಒಂದೇ ಹೆದ್ವಾರಿ ಕೂಡಿಸಿತ್ತು. ಈ ಜೋಡಿ ಶಿವಾಲಯಗಳೆದುರಿಗೆ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನಂದಿಮಂಟಪ

ಗಳು ಕಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ನಂದಿಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ದೊಡ್ಡ ಮಂಟಪಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೃಹದಾಕಾರದ ನಂದಿಗಳೆ ಬೇಕಾಗಿ, ಅಂತಹ ನಂದಿಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನಯಕಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಗಳು ಬೇಕಾಗಿದ್ದವು. ಅಂತಹ ನಯಕಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಗಳು ಹತ್ತಿರ ಎಲ್ಲಿಯೂ ದೊರಕಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಆ ಕೆಲಸ ಹಾಗೆಯೆ ಉಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೋತ್ಸವದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನಂದಿಗಳು ಆಗಲೇ ಬೇಕಿದ್ದವು. ಒಂದು ನಂದಿಯ ಮಂಟಪದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಗವನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಒಂದು ಗುಡಿಯೂ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಥಮ ಪೀಠಭಾಗವು ನೆಲದಿಂದ ಐದಡಿಗಳ ಎತ್ತರ ಬಿಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಂದ ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಹತ್ತು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಂದ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹೊರಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಆರೆಂಟು ಕಟ್ಟುಗಳು ಇದ್ದುವು. ಒಂದೊಂದು ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೆಲಸಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಕೆಳಗಿನ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಅಂಟಿಕೊಂಡಂತೆ ಹೊರಟ, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಆನೆಗಳ ಸಾಲು. ಹೀಗೆ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಆನೆಗಳಿದ್ದರೂ, ಅಂಗಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ, ಆಭರಣದಲ್ಲಿ, ನಡಗೆಯಲ್ಲಿ, ನೋಟದಲ್ಲಿ, ಓಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇದ್ದಂತೆ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಇದು ರೂವಾರಿಗಳ ಕೌಶಲ. ಎರಡನೆಯ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸುರುಳಿ ಸುರುಳಿಯಾಗಿ ಹಬ್ಬಿ ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತ ಹರಡಿರುವ ಹೂ ಬಳ್ಳಿ. ಮೂರನೆಯ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಸಿಂಹಗಳು, ಶಾರ್ದೂಲಗಳು, ಯಾಳಿಗಳು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಹಂಸಪಕ್ಷಿ ಅನ್ನಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಐದನೆಯ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಯುದ್ಧಾಶ್ವಗಳನ್ನು ಏರಿ ನಡಸುತ್ತಿರುವ ಸೈನಿಕರು, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿರುವ ಭಟರು, ಅಸ್ತ್ರ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಯುದ್ಧೋನ್ಮುಖರಾಗಿರುವವರೂ, ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕರಿ, ತುರಗ, ರಥ, ಕಾಲಾಳು ಬಲಗಳು, ಅತಿರಥ ಮಹಾರಥರು, ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಉಲ್ಬಣಿಸುವ ನಾನಾತೆರನಾದ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಿರುವವರು, ಅಸ್ತ್ರ ಶಸ್ತ್ರಗಳ ಯುದ್ಧ, ಕತ್ತಿ ಗುರಾಣಿಗಳ ಯುದ್ಧ,

ತೋಮರ ಭಿಂಡಿವಾಲಗಳ ಯುದ್ಧ, ಗಜಗಜಗಳ ಹೋರಾಟೆ, ರಣಭೂಮಿ ಯಲ್ಲಿ ಶಾಕಿನಿ ಢಾಕಿನಿಗಳ ನರ್ತನ, ಇದರ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸ ಸುಕಥೆಗಳ ನಿರೂಪಣ, ಯಕ್ಷ ಗಂಧರ್ವ ಗರುಡರು, ಅದರ ಮೇಲಿನ ಕಟ್ಟನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು, ದಶ ಅವತಾರಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರ ಅನಂತ ರೂಪಗಳು, ಅವರ ದೇವಿಯರ ಅನಂತ ರೂಪಗಳು, ಅನಂತ ನಾಟ್ಯಗಳು—ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿ, ಸೌಮ್ಯ ಕೋಮಲ ವಾಗಿ, ಅನಂತಾನಂತವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು.

ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟ ಐದು ವರ್ಷಗಳೊಳಗೆ ದೇವಾಲಯಗಳ ಒಳ ಭಾಗವೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧವಾದರೂ, ಹೊರಗಣ ಈ ಅಲಂಕಾರ ಕೆತ್ತನೆಗಳ ಕೆಲಸ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಕಾಲ ನಡೆದರೂ ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ವೇಲಾ ಪುರಿಯ ದೇವಾಲಯದ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಕೈ ಮಿಗಿಲೆನಿಸಿತು ಈ ದ್ವಾರವತಿಯ ಜೋಡಿ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸೊಬಗು.

§

ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದು, ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲೆ ಚೆನ್ನಕೇಶವ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಗೈದ ದಿನ ಗಂಗರಾಜರು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದು, ಅದೇ ಸಂಜೆಗೆ ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು. ಮರುದಿನ ಅವರು ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ಶಾಸನ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಆದಿನಾಥ ಜಿನನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ತಮ್ಮ ತಾಯಿ ಪೋಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆ ಬಸದಿಯನ್ನು ಗಂಗರಾಜರು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಬಸದಿಯ ಆದಿನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇವಾರ್ಥ 'ಪರಮ' ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದತ್ತಿ ಬಿಡುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಶಾಸನವಾದಾಗ ಆ ಬಸದಿಗೆ 'ಶಾಸನ ಬಸದಿ'ಯೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಈ 'ಪರಮ' ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಪ್ರಭು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರು ಗಂಗರಾಜ ರಿಗೆ ಜಹಗೀರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದಿನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಅತಿ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುಗಳೂ, ರಾಜಮಾತೆ, ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೂ ಬಂದು, ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು

ಆನಂದಪಟ್ಟರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಅಲ್ಲಿನ ಚೈತ್ಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಧನ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪ್ರಭುಗಳು ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದರು. ಗಂಗ ರಾಜರು ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ದ್ವಾರವತಿಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಗಂಗರಾಜರು ಮಗ ಬೊಪ್ಪಣ ನನ್ನು ಕರೆದು "ಏಚಣ್ಣ, ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯದ ದ್ರೋಹಿಗರನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿ, ದೇಶವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಪಡಿಸಿ, ನಿರುಪಾಧಿಕಮಾಡಿ, ದೇಶಸೇವೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಈ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಇನ್ನು ನೀನು ಹಿಡಿ. ಪ್ರಭುಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿ ದಂಡನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಿರು ವರು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನನಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಿಳಿಸಿದರು. ನೀನು ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ನನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಮಾಡುವುದು' ಎಂದು ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಬೊಪ್ಪಣ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ವಿನಯ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವರ ಕೈಯಿಂದಲೆ ಇಮ್ಮಡಿ ದಂಡನಾಯಕ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ತನ್ನ ತಂದೆ ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವ ವೀರತ್ವದಿಂದ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ 'ಏಕೈಕವೀರ'ನೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದರೊ ಅಂತಹ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೆ ತಾನೂ ಗಳಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ತ್ರಿಕರಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಪಣತೊಟ್ಟ. ಪ್ರಭುಗಳು ಬೊಪ್ಪಣನ ಕೈಗೆ ಇಮ್ಮಡಿ ದಂಡನಾಯಕತ್ವದ ಪ್ರಶಸ್ತಿದಂಡವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ 'ಏಚಣ್ಣ, ನಾವು ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಜರಾದರೂ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ನಮಗಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದವರು ನಿನ್ನ ಅಯ್ಯದಿರು. ಇಂತಹವರ ಮಗನಿಗೆ ಈಗ ನಾವು ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಗೌರವ ಸ್ವಲ್ಪವೆಂದೇ ನಮ್ಮ ಭಾವನೆ. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯವರ ಪದವಿಗೆ ನೀನೇರಿ ಬರಬೇಕು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸುವ ಕಾಲ ನಮ್ಮ ದಾಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಇಮ್ಮಡಿ ದಂಡನಾಯಕತ್ವದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದಂಡವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ಬೊಪ್ಪಣ ತಂದೆಯಂತೆಯೆ ಗುಣಶಾಲಿ, ವೀರ, ಉದಾರಿ. ಯುದ್ಧ ಕಲೆಯನ್ನೂ, ಅಸ್ತ್ರ ಶಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೈಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ತಂದೆಯಿಂದ ಕಲಿತು, ನಿರಂತರ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶ ನಿಪುಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ತನ್ನ ಅಯ್ಯನಿಂದಲೆ 'ಭಲೆ' ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ತಂದೆಯೊಡನೆ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಧೈರ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಸಾಹಸ ಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದ.

ಬೊಪ್ಪಣ ಆಕ್ಷಣವೆ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಭಾಗದ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿ, ಅವ ರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೊಯಿಸಳರಾಜ್ಯದ ಪಶ್ಚಿಮ, ಉತ್ತರ, ಪೂರ್ವ ಎಲ್ಲೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ, ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಸಾಮಂತರ, ನಾಯಕರ, ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಎಲ್ಲೆನಾಡುಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡ.

ಎಲ್ಲೆನಾಡಾದ ತಲವನಪುರದ ಅರಸನ ಕಿರುಕುಳ ಇದ್ದೇಇತ್ತು. ಕೇತಮಲ್ಲ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜರ ಆಶ್ರಯ ರಕ್ಷಣೆ ಗಳನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದೂ, ತನ್ನ ನಾಡಿನಿಂದ ಅವನಿಗಿದ್ದ ಆಸ್ತಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಹೊಯಿಸಳ ನಾಡಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿಬಿಟ್ಟನೆಂದೂ ಕೇಳಿ ತಲವನ ಪುರದ ಅರಸ, ಹೊಯಿಸಳ ಪ್ರಭುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಷಕಾರಿದ. ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆಯವರೆ ಗುಪ್ತವೇಷದಿಂದ ಕೇತಮಲ್ಲನ ಗೋಧನ, ಅಶ್ವ ಸಮೂಹ ಗಳನ್ನು ತಲಕಾಡು ಎಲ್ಲೆಯಿಂದ ದಾಟಿಸಿ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊ ಯ್ದರೆಂಬ ಸುಳ್ಳುಪೊಳ್ಳು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಿಜವೆಂದು ನಂಬಿ ತಲವನಪುರದರಸು ಉರಿಮುರಿದುಬಿದ್ದನು. 'ಹೇಡಿ ಕೇತಮಲ್ಲ ಹೊಯಿಸಳ ಅರಸನ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಕಳ್ಳನ ಹಾಗೆ ನಮಗೆ ಮಾರಿದ್ದ ಹಸುಗಳನ್ನೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ತನ್ನವೆಂದೇ ಕದ್ದು ಸಾಗಿ ಸಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದಾಡಿದ ತಲವನಪುರದ ಅರಸನ ಸಲ್ಲದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇತಮಲ್ಲನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಉಲ್ಬಣಿಸಿ ಬಂತು.

ಆ ಕ್ಷಣವೆ ಕೇತಮಲ್ಲ ಪ್ರಭು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ 'ಪ್ರಭುವೆ, ಆ ನೀಚ ಹೀಗೆನ್ನುತಿದ್ದಾನೆ. ನನ್ನಿಂದ ತಾವು ಆ ಖಳನ ಪರುಷ ವಾಕ್ಯ ಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ನನಗೆ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅತಿ

ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿರಿ. ತಮ್ಮ ವೀರ ಹಸ್ತದಿಂದ ಒಂದು ಕತ್ತಿಯನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸಿರಿ. ಆ ಖಳನ ತಲೆಯನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ, ಕೃಪೆಮಾಡಿರಿ' ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡ. ಪ್ರಭುಗಳು ಕೇತಮಲ್ಲನ ವೀರಕ್ಕೆ, ದೈವಭಕ್ತಿಗೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, 'ಮಹಾಭಾಗ ರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಬಹುವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವೆವು. ತಲವನಪುರ ದರಸನಿಗೆ ದೇವರು ಇನ್ನಾದರೂ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾನೆಂದು ನಾವು ಕಾದು ನೋಡಿ ಆಯಿತು. ಅವನು ಪ್ರಯತ್ನಪಡಲಿಲ್ಲ, ತನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥವರಿಗೆ ದೈವವಾದರೂ ಏನು ಸಹಾಯ ಮಾಡೀತು! ಅವನಿಗಿಂತ ಅವನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಂತಿರುವ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸೇನಾಧಿಪತಿ ಆದಿ ಯಮ ಕ್ರೂರಿಯೂ, ಕಪಟಿಯೂ, ಶೀಲರಹಿತನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಗಳು ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು. ಇವರೆಲ್ಲರ ಕುತ್ಸಿತ ಕಾರ್ಯಗಳು ಒಳಗೊಳಗೇ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಈ ಆದಿಯಮ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಇವನು ಧರ್ಮರಹಿತನಾದ ಯಮ. ನಾವು ಗೂಢಚಾರರಿಂದ ಸಮಾಚಾರಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ದುಡ್ಡಿಗೆ, ಕೊಳ್ಳೆಗೆ, ಆಶೆ ಪಡುವ ಹಲವು ನಾಯಕರುಗಳನ್ನು ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಕೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದ್ದೇಶ ಬೇರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಹೊಯಿಸಳ ದೇಶದ ಜನರು ಸುಖಸಂತೋಷ ಗಳಿಂದ ಉಡಲು ಉಣ್ಣಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಹೊಂದಿರುವುದೇ ಅವರ ಸಂಕಟ. ಹೊಯಿಸಳ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಐಶ್ವರ್ಯವಿರುವುದೆಂದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ, ಕರುಬು. ತಲವನಪುರದ ಅರಸನಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೆಣಕಿಸಿ, ನಾವು ಅವ ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧೋನ್ಮುಖರಾದಾಗ, ಹಿಂದಿನಿಂದ, ಎಡಬಲಗಳಿಂದ ಈ ದರೋಡೆ ಕಳ್ಳರನ್ನು ದ್ವಾರವತಿಯ ಮೇಲೆ ನಡಸಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರಿ ಒಳಸಂಚು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನೂ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಾವು ಅತಿ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿ ದ್ದೇವೆ. ಗಂಗರಾಜರೇ ಈ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆ ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯ ನಮಗೆ ಅಗತ್ಯ. ಆ ದೇಶವನ್ನು ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರು. ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ರಕ್ಷಣಾನುಕೂಲಗಳನ್ನು ನೀವು ತೋರಿ

ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಒಂದು ನಾಯಕಪದವಿಯನ್ನೆ ಕೊಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಅದರ ಸೂಚನೆಯಾಗಿ, ಇಗೊ ಈ ಉತ್ತಮ ಖಡ್ಗವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದನ್ನು ನೀವು ಧರಿಸತಕ್ಕದ್ದು' ಎನ್ನುತ್ತ ಪ್ರಭುಗಳು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಒರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಖಡ್ಗವೊಂದನ್ನು ಕೇತಮಲ್ಲನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಕೇತಮಲ್ಲ ಈಗ 'ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ'ರಾದರು. ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕರು ಆ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ 'ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನದು ಇನ್ನೊಂದು ಅರಿಕೆ. ಈಗ ನಾನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಿವಾಲಯ ಗಳೆರಡನ್ನೂ ತಾವು ಒಂದು, ಮಹಾರಾಣಿಯವರೊಂದು ಹೀಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸ ಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಹಾದೇವನೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನೆಂದು ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಧನ್ಯನಾಗುತ್ತೇನೆ.' ಎಂದರು.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ: 'ನಾಯಕರೆ, ಇದು ಕಂಡರಿಯದ, ಕೇಳರಿಯದ ತ್ಯಾಗ! ನಿಮ್ಮ ಉದ್ಯಮ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮಹಾ ದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆಯಾಗಲಿ.'

'ಪ್ರಭುಗಳು ಸಂಕೋಚಪಡಬಾರದು. ಯಾವ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕೂ ನಾನು ಆಶಿಪಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಪಡುವವನೂ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೂ ಮಹಾರಾಣಿಯವರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೆ ಈ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ, ಶಾಂತಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳೆಂದೇ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ ಕಾರ್ಯಾರಂಭಮಾಡಿದೆ. ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಜೀವವೂ ಆತ್ಮವೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಸಂಕೇತಕ್ಕೆ ದೇವಾಲಯಗಳೆರಡನ್ನು ಒಂದೆ ದೇವಾಲಯದಂತೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದೆ. ಇದನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಈ ಕೇತಮಲ್ಲನು ತಾನು ಅತಿನಿಕೃಷ್ಟನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.'

'ನಾಯಕರೆ, ಬಹು ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಇದಕ್ಕೆ ದೇವಿಯರೂ ಒಪ್ಪಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಒಂದುವೇಳೆ ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿದರೂ, ನಮ್ಮ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ನೀವೂ ಗೌರವಿಸಲೇಬೇಕಾದೀತು.'

'ಶಿರಸಾವಹಿಸುವೆವು. ಒಪ್ಪಲಾರದಂತಹ ಮಾತನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಎಂದೂ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸರೆಂದು ನಮ್ಮ ನಂಬುಗೆ.'

'ದೇವಿಯರು ಒಪ್ಪಿದರೆ ನಾವು ಒಪ್ಪಿದಂತೆಯೆ ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ದೇವಾಲಯಗಳ ಒಳಭಾಗದ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ಪೂರ್ಣವಾದುವೆಂದು ಸುದ್ದಿ ನಮಗೆ ಬಂದಿತು. ಇನ್ನು ಹೊರಗಿನ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಇರಲಿ. ಅಷ್ಟಾದರೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ತೃಪ್ತಿ.'

'ಇನ್ನೂ ಮೂರು ಪಾಲಿನಷ್ಟು ಕೆಲಸವದು. ನಂದಿಗಳಾಗಬೇಕು. ಹೊರ ಆವರಣದ ಕೆಲಸವೆ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಮಸ್ತ ಸೊಬಗು. ದ್ವಾರ ಪಾಲಕರಾಗಬೇಕು. ಪ್ರಾಕಾರವಾಗಬೇಕು.'

'ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಬೇಡವೆ! ಇನ್ನು ನೀವು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಬೇಕು, ನಾಯಕರೆ.'

'ಈಶ್ವರಸಂಕಲ್ಪ, ಪ್ರಭುಗಳ ಚಿತ್ತ. ನನ್ನ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಹೋಯಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಿ, ಪ್ರಭುಗಳೂ ಮಹಾರಾಣಿಯರೂ ಅಮೃತ ಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರೆ ನಾನೂ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೂ ಧನ್ಯರಾಗುವೆವು.'

'ನಾಯಕರೆ, ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟದಂತೆಯೆ ಮಹಾದೇವನು ನಡಸಿಕೊಡು ವನು. ಬೊಪ್ಪಣನಿಗೂ ನಿಮಗೂ ವಿಶ್ವಾಸವುಂಟೆಂದು ಕೇಳಿಬಲ್ಲೆವು. ಬಹು ಸಂತೋಷ. ಒಮ್ಮೆ ಗಂಗರಾಜರನ್ನೂ ಕಂಡು ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನೂ ಪಡೆಯಿರಿ.'

'ಅದನ್ನು ನಾನು ಅರಿತವನೇ ಆಗಿದ್ದೇನೆ, ಪ್ರಭೂ. ಗಂಗರಾಜರು ನನಗೆ ದೂರದವರೇನಲ್ಲ. ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸ ನನಗುಂಟು. ನನಗೆ ಆದರದಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದಮಾಡುವರು' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ಆನಂದಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಪ್ಪಣೆಪಡೆದು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟ.

§

ಚೆನ್ನಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೋತ್ಸವಗಳು ಮುಗಿದು ಆರೆಂಟು ತಿಂಗಳಾದುವು. ಅಮಾತ್ಯವರ್ಯ ಗಂಗರಾಜರು ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದ ಗೂಢಚಾರರು ಗಂಗರ, ಕೊಂಗರ, ಚೆಂಗಾಳ್ವರ, ಕೊಂಗಾಳ್ವರ, ಸಿಂದರ, ಸಂತಾರರ, ಕದಂಬರ, ಚೋಳರ, ಚಾಲುಕ್ಯರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಿಜೀವನಗಳಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಉಪಾಯದಿಂದ,

ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಗಂಗರಾಜರಿಗೆ ವರದಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಚೋಳರೂ, ತೆಲುಂಗಿಚೋಳರೂ, ಚಾಲುಕ್ಯರೂ ಸೇರಿ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹರಿದು ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುವ ಹಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಗಂಗರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಚೋಳರ ಆದಿಯಮ, ದಾಮೋದರ, ನರಸಿಂಹವರ್ಮ ಇವರುಗಳು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವುದೆಂದೂ, ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ತೆಲುಂಗಿ ಚೋಳರು ಕೋಳಾಲಪುರದ ಕಡೆಯಿಂದ, ತಮಿಳು ಚೋಳರು ಶಾಲ್ಯ, ಕೊಯಮತ್ತೂರುಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಕೊಂಗಾಳ್ವರೂ ಚೆಂಗಾಳ್ವರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವುದೆಂದೂ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ನಡಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಾಚಾರಗಳು ಗೂಢಚಾರರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೂ ಗಂಗರಾಜರಿಗೂ ವರದಿಯಾಗುತ್ತಲೆ ಇದ್ದವು. ಆಗ ವರ್ಷಾಕಾಲವಾಗಿತ್ತು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಂಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ಚಮೂಪತಿಗಳನ್ನೂ ಡಣಾಯಕರುಗಳನ್ನೂ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಕರಸಿಕೊಂಡು 'ಶತ್ರುಗಳು ದಂಡೆತ್ತಿಬರುವ ಮುನ್ನವೆ ನಾವೇ ಅವರನ್ನು ತುಂಡಿಸಬೇಕು. ಚಾಲುಕ್ಯರ ಈ ಕುಹಕವನ್ನು ಮುರಿಯಲೆಬೇಕು' ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆಯ ಸರ್ವಸೇನಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ತಾವೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. 'ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀವು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಸರ್ವಥಾ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಈ ಸಲ ನಾವೇ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತೇವೆ' ಎಂದು ಗಂಗರಾಜರಿಗೆ ಪ್ರಭುಗಳೆಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಗಂಗರಾಜರು ಪ್ರಫುಲ್ಲವದನರಾಗಿ 'ಪ್ರಭುಗಳು ಹಾಗೆ ಬರುವುದು ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಂತೆಯೆ ಆಯಿತು. ನಾನು ಕತ್ತಿಹಿಡಿಯುವುದೂ ಇದೇ ಕೊನೆಯ ಸಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿತರಬೇಡಿ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸುತ್ತ ಹೆಬ್ಬುಲಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ನಿಗ್ರಹಿಸಲೇಬೇಕು. ಅದುವರೆಗೆ ಈ ನನ್ನ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಗಂಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಯಿಂದ ಎಳೆದು ಪ್ರಭುಗಳೆದುರಿಗೆ ವೀರಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು.

ವರ್ಷಾಕಾಲ ಮುಗಿಯಿತು. ಗಂಗರಾಜರೊಡನೆ ಡಣಾಯಕರುಗಳಾದ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ, ಪುನೀಸ, ಬೊಕ್ಕಣ, ಕೇತಮಲ್ಲ ನಾಯಕರುಗಳು ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಹೊರಡಲನುವಾದರು. ಗಂಗರಾಜರ ಪುತ್ರ ಬೊಪ್ಪಣ 'ನಾನೂ ಬರುವೆ'ನೆಂದ. 'ರಾಜಧಾನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇರತಕ್ಕುದು' ಎಂದು ಗಂಗರಾಜರು ಅವನನ್ನು ಒಂದು ಸುಸಜ್ಜಿತ ಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ದ್ವಾರವತಿಯಲ್ಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಈ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟ ಸೇನೆ ಹದಿನೈದು ಸಾವಿರ. ಇದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳೂ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಎತ್ತು, ಹಾಲುಕರೆವ ಹಸುಗಳೂ, ವಿವಿಧ ಕೆಲಸಗಾರರೂ, ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹದ ಮಾಡಿ ಒದಗಿಸುವವರೂ, ರಣವೈದ್ಯರೂ, ಪ್ರಾರ್ಥನಾದಿಗಳನ್ನು ನಡಸುವ ಕಟಕಾಚಾರ್ಯರೂ, ಅಡುಗೆಮಾಡುವವರೂ, ಸೇವಕರೂ ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಅಗಾಧವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಅಹರ್ನಿಶಿ ಗಂಗರಾಜರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಠಿಣ ಯುದ್ಧ ಶಿಕ್ಷಣ ನಡೆದಿತ್ತು.

ವಿಜಯದಶಮಿಯ ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆ ಹೊರಡುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಆ ಮುಹೂರ್ತವೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಜನ್ಮತಾರೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೂಡಿಬಂದಿತ್ತು. ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಪ್ರಭುಗಳು ವಿನಾಯಕ, ವಾಸಂತಿಕಾದೇವಿ, ಮಹಾವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರ ಇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದರು. ದೇವಿಯರು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲೆಂದು ಆರತಿ ಬೆಳಗಿ ರಕ್ಷೆಯಿಟ್ಟರು. ಶಾಂತಲೆ ಅರಸನಿಗೆ ವಿಜಯಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ಪಟ್ಟಗತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ವಿಜಯವನ್ನು ಕೋರಿದಳು. ಇತರ ರಾಣಿಯರೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಕೋರಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಸರಸವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ, ತಾವು ಎಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅರಮನೆಯಿಂದ ತಾವಿರುವಲ್ಲಿಗೆ, ಹಾಗೆಯೆ ಅಲ್ಲಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಜಾಗ್ರತೆ ಸಮಾಚಾರಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಕೊಟ್ಟುಕಳಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವೆವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅನಂತರ ತಾಯಿಯ ದರ್ಶನ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳಿಗೆ ಹೋದರು. ರಾಜಮಾತೆ ಪುತ್ರನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು, 'ಭಗವಂತನು ಕಾಪಾಡಲಿ' ಎಂದು ಹರಸಿದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಕುವರನನ್ನು ಕರಸಿ, ಅರಮನೆಯ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಅನಂತರ ಗಂಗರಾಜರೊಡನೆ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಸೇನೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನಿಂತಿದ್ದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿದರು.

ಆವೇಳೆಗೆ ಕಟಕಾಚಾರ್ಯರು ರಣಗಂಬವನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ ವಿಜಯವನ್ನು ಕೋರಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ರಣಗಂಬದ ಬಳಿಗೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಬಂದಾಗ ಮಹಾಆರತಿ ಬೆಳಗಿತು. ಆಗ ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು, ಕೆಂಪುಕಣಿಗಲು ಹೂಗಳ ಮಾಲೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತನಾಗಿ, ದೇಹಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಪೂಸಿಕೊಂಡು, ಹೊಸತಾಗಿ ಸಾಣೆಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ರಣಕೇಕೆಯನ್ನು ಹಾಕುತ್ತ ಬೋಕಿಮಯ್ಯ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು, ಬಳಿಕ ರಣಗಂಬಕ್ಕೆ ಮೂರು ಸೂಳು ಬಲವಂದು, ಬಲವಾಗಿ ಕೇಕೆಹಾಕಿದ. ರಣಭೇರಿ, ಕೊಂಬು, ಕಹಳೆ, ತುಮುಲು, ತಮ್ಮಟೆಗಳು ಕಿವಿ ಚಿಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಮೊರೆದುವು. ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಬೋಕಿಮಯ್ಯ ಎಡದ ಕೈಯಿಂದ ತನ್ನ ಶಿಖೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಬಲಗೈಕತ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದೇ ಬೀಸಿಗೆ ತನ್ನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಛೇದಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟ. ರುಂಡದಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ ಮುಂಡದ ಕುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ರಕ್ತವು ಕಾರಂಜಿಯಂತೆ ಚಿಮ್ಮಿತು. ರುಂಡವು ರಣಗಂಬದ ತಳಕ್ಕೆ ಉರುಳಿತು. ಮುಂಡವು ತಕತಕನೆ ಹತ್ತಾರು ಹೆಜ್ಜೆ ಕುಣಿದು ಕುಸಿಯಿತು. ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲ ಮಹಾಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಜಯಜಯಕಾರಮಾಡಿತು. ಆ ಮಹಾಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕುದುರೆಗಳು ಕೆನೆದವು, ಎತ್ತುಗಳೂ ಗೂಳಿಗಳೂ ಗುಟುರುಹಾಕಿದವು. ಆನೆಗಳು ಘೀಳಿಟ್ಟವು, ರಣವಾದ್ಯಗಳು ಮೊರೆದವು.

'ರಣಬಲಿ'ಯಾದ ಬೋಕಿಮಯ್ಯನ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನೆ ಉಂಬಳಿಕೊಟ್ಟರು. ರಣಬಲಿಯಾದ ಬೋಕಿಮಯ್ಯನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ 'ವೀರಗಲ್ಲು' ನೆಡಿಸಿದರು. ಬೋಕಿಮಯ್ಯ ವೀರಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂದ.

ಪ್ರಭುಗಳೂ ಗಂಗರಾಜರೂ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಹಾದಂತಿ, ಸೊಂಡಿಲನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ರಣೋತ್ಸಾಹದ ಕೂಗುಹಾಕಿ, ವೇಗವಾಗಿ

ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ನಡೆಯಿತು. ಅದರ ಹಿಂದೆಯೆ ಹೊಯಿಸಳ ಮಹಾಸೇನೆ ಪ್ರಳಯಜಲ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದಂತೆ ಶತ್ರುರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಗೆ ಹೊರಟಿತು.

ಹಲವು ದಿನಗಳ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಹೊಯಿಸಳಸೇನೆ ತಲವನಪುರದ ಬಳಿ ಕಾವೇರಿಯ ಆಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯಹಾಕಿತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟಗಂಗರು ಚೋಳರ ಸಾಮಂತರಾಗಿಹೋಗಿದ್ದರು. ತಲವನಪುರದ ಗಂಗರಸ ದಾಮೋದರ, ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಚೋಳರ ಪ್ರಚಂಡ ಸೇನಾಧಿಪತಿ ಆದಿಯಮನನ್ನು ಕರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಆದಿಯಮ ಮಹಾ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಾವೇರಿಯ ಈಚೆಯ ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ತಲವನಪುರದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ.

'ನೀನು ನಮಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗುವುದು ಲೇಸು', ಎಂದು ಗಂಗರಾಜರು ದಾಮೋದರನಿಗೂ ಆದಿಯಮನಿಗೂ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದರು. 'ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳಿರಿ' ಎಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತ ಆದಿಯಮ. ಹಸ್ತ ಚಿತ್ತೆಮಳೆಗಳು ಹುಚ್ಚುಹುಚ್ಚಾಗಿ ಹುಯ್ದು, ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿದ್ದಳು ಕಾವೇರಿ ಆಗ. ಇದೇ ಆದಿಯಮ ದಾಮೋದರರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಧೈರ್ಯ ಕೊಟ್ಟದ್ದು.

ಅಷ್ಟು ಪೂರ್ಣಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾವೇರಿಯನ್ನು ದಾಟಲು ಉದ್ಯಮಿಸುವುದು ಉದ್ಧಟತನವೆಂದು ಗಂಗರಾಜರು ತಿಳಿದವರಾದರೂ, ಪ್ರವಾಹ ಅಡಗುವಷ್ಟು ದಿನ ಕಾಲಹರಣಮಾಡುವುದೂ ಹೇಡಿತನವೆಂದುಕೊಂಡರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಕಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ ನಾಯಕರು ಬಂದು, 'ಶಿವಸಮುದ್ರದ ಕಡೆ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ದಾಟಲು ಸಾಧ್ಯ,' ಎಂದು ವರದಿ ತಂದರು.

ಭೀಷ್ಮರೂ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, 'ದಾರಿ ತೋರು ತಾಯೆ' ಎಂದು ಕಾವೇರಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವಂತೆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಡಿ ನೀರು ತಗ್ಗಿತು. ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ಅಡಿಗಳು ಕಡಮೆಯಾಗಬಹುದೆಂಬ ಭರವಸೆಯೂ ಕಂಡಿತು. ದೈವವು ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಇದೆಯೆಂದು ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚೆ ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹ ಇನ್ನೂ ಎರಡಡಿಗಳಷ್ಟು ತಗ್ಗಿತು. ಗಂಗರಾಜರು ಆಗ ಸೇನೆಯನ್ನು ಇಬ್ಭಾಗಮಾಡಿ, ಅರ್ಧ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಪುನೀಸನ ಕೈಕೆಳಗಿಟ್ಟು, ಶಿವಸಮುದ್ರದ ಬಳಿ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ, ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ, ಬೆಳಗಾಗುವ ಮುನ್ನ ಆಚೆಯ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿ, ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗಳೊಳಗಾಗಿ ಆದಿಯಮನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಮುತ್ತಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ, ಮಿಕ್ಕ ಅರ್ಧಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಭಾರವಾದ ರಥ, ಇತರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ದಡದಾಟಿಸುವ ಮಹಾ ಉದ್ಯಮವನ್ನು ತಾವೇ ಕೈಗೊಂಡರು.

ಎತ್ತರವಾದ ನಾಲ್ಕು ಗಂಡಾನೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು, ಅಗಲವಾದ ಮರದ ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಆನೆಗಳ ದಂತಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ರಂಧ್ರಮಾಡಿ ಜೋಡಿಸಿ, ಅವನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಅವುಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಬಿಗಿದು, ಶತ್ರುಗಳ ಶರಗಳಿಂದ ಅವುಗಳಿಗಾಗಲಿ, ಅವುಗಳ ಹಿಂದೆ ರಕ್ಷಣೆಹೊಂದಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಸೇನೆಗಳಿಗಾಗಲಿ ಏನೊಂದಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿಯೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನದಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿ, ಆಚೆಯ ದಡದವರೆಗೂ ನಡೆಯಿಸಿ, ಕಾಡಿನ ಮರೆಯ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮಿಕ್ಕ ಆನೆಗಳಿಂದ ದಡದ ಮೇಲಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸಿ, ಆ ಮರಗಳನ್ನು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಗಳಿದ್ದ ಕಡೆ ಇರುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಸೈನಿಕನೂ ಮರಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತು ನದಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಸುರಿದನು. ನದಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಒಂದು ದಾರಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ನದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಹವೂ ಕಡಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕುದುರೆಗಳ, ಎತ್ತುಗಳ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆಯೆ ಆಚೆಯ ದಡಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿದರು. ಕೆಲಸವೇನೊ ವಿಪರೀತ ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಪ್ರಭುಗಳಾಗಲಿ, ಗಂಗರಾಜರಾಗಲಿ ಹಿಂದೆಗೆಯುವ ಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬೆಳಕುಹರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೆ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ಕಾಡಿನ ಮರಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಆಚೆಯ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿ, ಸಜ್ಜುಗೊಂಡವು. ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿಬಂದ ಮೇಲೆ ಆದಿಯಮ ಎಚ್ಚತ್ತು

ಕೊಂಡ. ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾವೇರಿಯನ್ನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸೇನೆ ನದಿಯಲ್ಲಿಳಿದು ದಾಟುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಆದಿಯಮ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ತನ್ನ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ. 'ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ತಲವನಪುರದ ಮೇಲೆ ಹೊರಟಿತು' ಎಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆದಿಯಮನ ಧೈರ್ಯ ಅರ್ಧ ಕುಂದಿತು. 'ಆನೆಗಳೇ ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗುವ ಈ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಸೇನೆಗಳು ಹೇಗೆ ದಾಟಿಬಂದವು!' ಎನ್ನುವುದು ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿಯೆ ಉಳಿಯಿತು.

ಬೆಳಕುಹರಿಯುವುದೇ ತಡ, ಎರಡು ಸೇನೆಗಳೂ ಜೀವದ ಹಂಗನ್ನು ತೊರೆದು ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವನ್ನುಪಕ್ರಮಿಸಿದವು. ಎರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಅಪಾರ ನಷ್ಟ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗಿ ಎರಡು ಗಂಟೆ ಕಾಲವಾಯಿತು. ಶಿವಸಮುದ್ರದ ಕಡೆಯಿಂದ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿಬಂದ ಪುನೀಸನ ಕೈಕೆಳಗಿದ್ದ ಸೇನೆ, ಆದಿಯಮನ ಸೇನೆಯನ್ನು ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಮುತ್ತಿತು. ಎರಡು ಸೈನ್ಯಗಳ ಇರುಕಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಸಿಕ್ಕಿಹೋದ ಆದಿಯಮನ ಸೇನೆ ಚೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಭೀಷ್ಮರ ಯುದ್ಧನೈಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವ ಆದಿಯಮನಿಗೆ ಆಗ ತಿಳಿಯಿತು. ಆದಿಯಮ ದಿಕ್ಕುಕೆಟ್ಟ. ಹೇಗೊ ನುಣುಚಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಿಂದ ಓಡಿದ. ದಾಮೋದರನ ಮುಕ್ಕಾಲುಭಾಗ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ಕೊಚ್ಚಿ, ಕೊಚ್ಚಿ ನದಿಗೆ ಬೀಸಾಡಿತು. ಹಾಲ್ನೊರೆಯಂತಿದ್ದ ಕಾವೇರಿಯ ನೀರು ಕೆನ್ನೀರಾಯಿತು. ದಾಮೋದರನು ಜೀವ ಉಳಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಹೊಯಿಸಳ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ ತನ್ನ ಕೈಕೆಳಗಿನ ಸೇನೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಹೋಗಿ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದ. ದಾಮೋದರ ಒಂದು ಗುಪ್ತಸುರಂಗದ ಮೂಲಕ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕನ ಕೈಗೇ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ. ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ ದಾಮೋದರನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಉದ್ದನಾದ ಬರ್ಜಿ

ಯಿಂದ ತಿವಿದ. ಪೆಟ್ಟುತಿಂದ ಕುದುರೆ ದಾಮೋದರನನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ ಓಡಿತು. ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ದುಮುಕಿ 'ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಹೇಡಿ ನೀನು. ಇಲ್ಲಿ ನೋಡು, ನಾನು ಕೇತಮಲ್ಲ. ಹೇಡಿಯಲ್ಲ. ನೀನು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೆ ಓಡುವೆ! ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗುವುದು ಇತರರ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತ ದಾಮೋದರನ ತಲೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಕತ್ತಿಯ ಒಂದೇ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂಡದಿಂದ ಬೇರೆಮಾಡಿ, ಆ ತಲೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಕತ್ತಿಯ ತುದಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು, ಪಟ್ಟಣದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ತಂದು, ಆ ರುಂಡವನ್ನು ಪ್ರಭು ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಡವಿ, 'ಪ್ರಭೊ, ಇದೊ ನನ್ನ ಕಾಣಿಕೆ' ಎಂದು ಅರ್ಪಿಸಿದ, ಹಠಗಾರ ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ. ಪ್ರಭುಗಳು ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವನನ್ನು ಆಕ್ಷಣವೆ ದಂಡನಾಯಕನ ಪದವಿಗೆ ಏರಿಸಿ ಬಹುಮಾನಿಸಿದರು.

ತಲವನಪುರ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನದಾಯಿತು. ಅಪಾರವಾದ ಯುದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿ, ದವಸಧಾನ್ಯ, ದಾಮೋದರನ ಸಮಸ್ತಭಂಡಾರ ಎಲ್ಲವೂ ಹೊಯಿಸಳ ಪ್ರಭುವಿನದಾಯ್ತು. ಆ ದಿನವೆ ಪ್ರಭುವು ತಮ್ಮ ಪ್ರಥಮ ವಿಜಯಸ್ತಂಭವನ್ನು ನೆಡಿಸಿ, ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿ, ನಗರವನ್ನು ತಕ್ಕ ಕಾವಲು ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ನಾಯಕನೊಬ್ಬನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಓಡಿಹೋದ ಆ ಆದಿಯಮನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟರು.

ಆದಿಯಮ ಓಡಿ ಓಡಿ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಚೋಳಸಾಮಂತ ನರಸಿಂಹ ವರ್ಮನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತ. ನರಸಿಂಹವರ್ಮ ಹೊಯಿಸಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವನ್ನರಿಯದೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತ. ಎರಡೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸೇನೆ ಧ್ವಂಸವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕತ್ತಿಯ ಏಟಿನಿಂದ ನರಸಿಂಹವರ್ಮನ ತಲೆ ಇಬ್ಭಾಗವಾಗಿ ಬಿರಿಯಿತು. ಆದಿಯಮ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಂಚಿಗೆ ಓಡಿದ. ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ಅಲ್ಲಿಗೂ ಅವನ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿತು. ರಣಮತ್ತರಾದ, ವಿಜಯಮತ್ತರಾದ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆಗೆ ಈಗ ಅಡ್ಡಿ ಯಾವುದು! ಆತಂಕ ಯಾವುದು!

ಅವಿಯುವ ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದೆ ಇಲಿ, ಹೆಗ್ಗಣಗಳಂತೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಬಿಟ್ಟ.

ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ತಂದೆ ಎರೆಯಂಗರಂತೆ ಕಂಚಿಯ ವರದರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗೆ, ಕಾಮಾಕ್ಷಿದೇವಿಗೆ, ವಸ್ತು ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಅದೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಬೊಕ್ಕಸದ ಹಣದಿಂದ ಮೇಲುಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಚೆಲುವನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯವೂ ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಬಳಿ ಇರುವ ತೊಂಡನೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಾರಾಯಣದೇವರ ದೇವಾಲಯ ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಒಂದು ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೂ ದತ್ತಿ ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟರು. ಇಂತಹ ಸರ್ವಮತ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳಾತನಿಗೆ, ಭೇದರಹಿತನಿಗೆ, ದೈವವನ್ನು ಸರ್ವದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡವನಿಗೆ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಲಿದದ್ದು ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ!

ಪ್ರಭುವು ಕಂಚಿಯಿಂದ ಮಧುರೆಯ ಕಡೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಪಾಂಡ್ಯ ರಾಜನಿಂದ ಕಪ್ಪಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಸ್ತಂಭವನ್ನು ನೆಡಿಸಿ, ಪುನಃ ಕಂಚಿಗೆ ಬಂದು, ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾ ದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಬಾರಿಸಿದರು. ಅದರ ಅರ್ಥ 'ಹೊಯಿಸಳರ ಒಡೆತನವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದ ಅರಸರೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಬೇಕು' ಎಂದು. ಇದರಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ಅಧಿಪತಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಸೂಯೆ ಕ್ರೋಧಗಳುಂಟಾದವು. ಕೊಂಗು ದೇಶದ ಅರಸರಿಗೆ ವಿಪರೀತ ಸಿಟ್ಟುಬಂತು.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಪ್ರಭುವು ಕಂಚಿಯಿಂದ ಕೋಳಾಲಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಕೋಳಾಲಪುರ, ನಂಗಲಿ, ನೊಳಂಬವಾಡಿ, ಗಂಗವಾಡಿಗಳು ಶರಣುಬಂದವು. ಪ್ರಭುವು ಅಲ್ಲಿಯ ಚೋಳಸಾಮಂತರನ್ನು ಕರಸಿ, ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಾಮಂತರನ್ನಾಗಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, 'ಧರ್ಮದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ರಾಜ್ಯನಡಸಿ ಕೊಂಡುಬನ್ನಿ'ರೆಂದು ಬುದ್ಧಿಹೇಳಿ, ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರವರಿಗೇ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ನ್ಯಾಯ, ರೀತಿ, ನೀತಿಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸುವ ಭಾರವನ್ನು ಗಂಗರಾಜರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಕೋಳಾಲಪುರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಪುನೀಸನ ಕೈಗೆ ಒಂದು ಮಹಾಸೈನ್ಯವನ್ನು ಜೊತೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, 'ಆಳ್ವಖೇಡ, ಚೆಂಗಾಳ್ವ, ತೊದವ, ಕೇರಳರನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಬಾ' ಎಂದು

ಹೇಳಿಕಳಿಸಿ, ತಾವು ಹಂಚೇರಿನ ಮೇಲೆ ಸೈನ್ಯನಡಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಚೋಳ ಸಾಮಂತ ಇರುಂಗೋಲ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ಶರಣುಬಂದ. ಪ್ರಭುವು ಅವನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಧರ್ಮದಿಂದ ನಾಡನ್ನಾಳುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚೇರ, ಪಲ್ಲವರ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅಣಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಚೇರರ ರಾಯರಾಯಪುರ ಹೊಯಿಸಳರ ವಶವಾಯಿತು. ಪಲ್ಲವರ ಸೊಲ್ಲನ್ನಡಗಿಸಿ, ಚಕ್ರಗೊಟ್ಟದ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಗೆದ್ದು ಸಾಮಂತ ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಓಡ್ರ ದೇಶದ ಎಲ್ಲೆಗೂ ಹೋಗಿ, ಪೂರ್ವಸಮುದ್ರ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಸ್ತಂಭವನ್ನು ನೆಡಿಸಿ ಪ್ರಭುವು ಹೀಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಪೂರ್ವದೇಶಗಳ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದರು.

ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟ ಪುನೀಸ, ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕರು ಚೆಂಗಾಳ್ವರನ್ನು ಗೆದ್ದು, ತುಳುವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ನೀಲಪರ್ವತವನ್ನು ಸೇರಿ, ಪರ್ವತಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ಹೊಯಿಸಳ ಪತಾಕೆಯನ್ನು ನೆಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಯಲುಸೀಮೆಗೆ ಇಳಿದು, ಕೊಯಮತ್ತೂರನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಅಪಾರ ದ್ರವ್ಯ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತಂದು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು.

ಈ ವೇಳೆಗೆ ಪ್ರಭುವು ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಮೂರು ವರ್ಷ ಗಳಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ರಾಜಧಾನಿ ಬೊಪ್ಪಣ, ಕುವರವಿಷ್ಣು ಇವರ ರಕ್ಷಣೆ ಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅರಮನೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲ ದೇವಿಯೆ ನಡಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರತಿ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿ ಯಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ತಪ್ಪದೆ ಸಮಾಚಾರಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ರಾಜಧಾನಿ ಯಿಂದ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಗಣೆಯೂ, ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾ ರಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಕಳಿಸುವುದೂ ಅಷ್ಟೇ ತೀವ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಈಗ ಸುಮಾರು ಹದಿನಾರು ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷ ಗಳ ಪ್ರಾಯ. ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತನೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನಸಂಪನ್ನನೂ ಆಗಿದ್ದ. ಪ್ರಭುಗಳಂತೆಯೇ ಮಹಾ ಶೂರ, ಅತಿ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ, ವಿವೇಚ ನಾಪರ, ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಬಲಗೈ, ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಜೀವವಾಗಿದ್ದ. ಶಾಂತಲ ದೇವಿ ಪ್ರತಿ ಶುಕ್ರವಾರ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿ, ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ಉತ್ತಮವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು

ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು ಆಕೆಯ ಆಲೋಚನೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿ ಬಹು ತೊಡಕಿನ ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳ ತೀರ್ಪನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಲೌಕಿಕವನ್ನೂ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೆ ಅಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಗೆ ತೀರ್ಪುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಅಂತಹವರಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನೂ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನೂ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಆಕೆ ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಅತಿ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿತ್ತು.

ಒಮ್ಮೆ ದೇವಣ್ಣನೆಂಬ ನಾಗರಿಕನೊಬ್ಬ, ಭಂಡಾರಿ ಆದಿಯಣ್ಣನೆಂಬಾತನಿಗೆ ತನ್ನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕ್ರಯ ಮಾಡಿದ್ದ. ದೇವಣ್ಣ ಸತ್ತ ಮೇಲೆ, ಅವನ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಾಗಣ್ಣ, ಸೋಮಣ್ಣ ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಂದೆ ದೇವಣ್ಣ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಭಂಡಾರಿ ಆದಿಯಣ್ಣನಿಗೆ ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ತಮಗೆ ತಿಳಿಯದೆಂದು ವಾದ ತಂದರು. ಈ ವಾದ ಶಾಂತಲ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಮುಂದೆ ತೀರ್ಪಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಭಂಡಾರಿ ಆದಿಯಣ್ಣ ಹೇಳಿದ: ದೇವಣ್ಣ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಹು ತೊಂದರೆಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಾನು ಇಪ್ಪತ್ತು ಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮೃತನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಪಡೆದೆನೆಂದು, ಈಗ ಆ ಭೂಮಿಗೆ ವ್ರಯವಿಟ್ಟು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನೆಂದು . . . ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲ ದೇವಿ ನಾಗಣ್ಣ ಸೋಮಣ್ಣ ಇವರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು 'ನಾಗರಿಕರೆ, ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ದೇವಣ್ಣ ಧರ್ಮಿಯಾಗಿ ಬದುಕಿದನೊ, ಅಥವಾ ಅಧರ್ಮಿಯಾಗಿ ಬದುಕಿದನೊ?' ಎಂದು ಒಂದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದಳು. ದೇವಣ್ಣನ ಮಕ್ಕಳು ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿದರು . . . ನಾಗರಿಕ ದೇವಣ್ಣ ಧರ್ಮಿಯಾಗಿಯೇ ಬಾಳಿದನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಲೋಕ ಬಲ್ಲದು, ಶಾಂತಲೆಯೂ ಬಲ್ಲವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ, ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಚ್ಯುತಿಬಾರದೆಂಬ ದೃಢ ನಂಬಿಕೆ ಆಕೆಗೆ ಇತ್ತು. 'ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಧರ್ಮಿಯಾಗಿಯೂ ಶೀಲವಂತನಾಗಿಯೂ ಬಾಳಿದನು' ಎಂದರು ಮಕ್ಕಳು. ಆಗ ಶಾಂತಲ ಮಹಾರಾಣಿ ಎಂದಳು: 'ಅಂತಹ

ಧರ್ಮಿಯು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೇಡನ್ನೆಂದಿಗೂ ಬಯಸಲಾರ. ನ್ಯಾಯವಾದ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಸರಿತೂಗಿಸಲು ಭೂವಿಕ್ರಯ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಅಂತಹ ತಂದೆ ನಡಸಿಮದನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ನಿಮಗೆ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಭೂಮಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವ ಶೂನ್ಯಮಾನ್ಯದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಾವು ಕೊಡಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಅಣ್ಣತಮ್ಮದಿರು ಅನ್ಯೋನ್ಯರಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಈ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ದೇವರೇ ಕರುಣಿಸಿಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಬೇಸಾಯ ಮಾಡಿ, ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಮಿಕ್ಕರ್ಧವನ್ನು ನೀವು ಸಮನಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿರಿ' ಎಂದು ತೀರ್ಪು ಕೊಟ್ಟಳು. ಹೀಗೆ ಶಾಂತಲ ಮಹಾರಾಣಿ ಆ ಇಬ್ಬರು ಯುವಕರಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿತ್ತಿ, ನ್ಯಾಯಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೆಳಸಿ ಸಜ್ಜನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಳು.

* * * *

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಬಹು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಸಮಯವನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮಲೆಪರು, ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜಧಾನಿ ಈಗ ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದ ಊರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಗೆ ಇದೇ ತಕ್ಕ ಸಮಯವೆಂದು ನೆನೆದು, ಸಜ್ಜಿತರಲ್ಲದ ಕಾಡುಜನರನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ದ್ವಾರವತಿಯನ್ನು ಸೂರೆಮಾಡಲು ಬಂದರು.

ಬೊಪ್ಪಣ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿಯೆ ಇದ್ದ. ಮಲೆಪರು ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜಧಾನಿ ರಕ್ಷಕರೇ ಇಲ್ಲದ ನಾಡೆಂದು ಬಗೆದಿದ್ದರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಚಮೂಪ ಪುನೀಸನಿಂದ ಪೆಟ್ಟುತಿಂದು ಓಡಿದ್ದ ಕೊಂಗುದೇಶದವರೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ, ಸೈನ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಶಾಲ್ಯ ಹೊಸೂರುಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ನೆಲಮಂಗಲವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೊಯಿಸಳ ನಾಡನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಕೊಂಗರ ಸೇನೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಆನೆಗಳೂ ಕುದುರೆಗಳ ದಂಡೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದುವು. ಹೊಯಿಸಳರ ನಾಡನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂದೇ ಬಂದಿತ್ತು ಆ ಕೊಂಗರ ಸೇನೆ. ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಡೆಯಿಂದ ಮಲೆಪರೂ, ಪೂರ್ವದಕ್ಷಿಣಗಳಿಂದ ಈ ಕೊಂಗರ ಸೇನೆಯೂ ಹೊಯಿಸಳ

ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಲು ಸಾಹಸಪಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿರುವುದೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ರಾಜಮಾತೆಯರ ಕಿವಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಆಗ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಗಂಗರಾಜರು ತಾವು ಗೆದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣಗೆ ದಕ್ಷರಾದವರನ್ನು ನಿಯಮಿಸುತ್ತ ಆಯಾ ದೇಶದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಯಾದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. 'ಹೊಸ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನರರಿಗಿಂತ ಕಿರಾತರೇ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ಗಂಗರಾಜರು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ್ದರು. 'ದೈವದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಈ ಎರಡೂ ಅಳಿದ ದೇಶ ಅಳಿಸಿಹೋದಂತೆಯೆ,' ಎಂದು ಗಂಗರಾಜರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು.

ಪ್ರಭುಗಳಿದ್ದ ಸ್ಥಳ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಈಗ ಬಹುದೂರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಪ್ರಭುಗಳು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು, ಅಥವಾ, ದೈವವೇ ಆ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ಎಷ್ಟೇ ವೇಗವಾಗಿ ಬಂದರೂ ರಾಜಧಾನಿ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ಪ್ರಯಾಣವಿತ್ತು.

ಇತ್ತ ರಾಜಮಾತೆ, ಶಾಂತಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಬೊಪ್ಪಣ, ಕುವರವಿಷ್ಣು, ಗಂಗರಾಜನ ಪತ್ನಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮತಿ ದಂಡನಾಯಕಿತಿ, ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತದವರು, ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿ, ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಕುಳಿತರು. ಇಷ್ಟರೊಳಗೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಬಳಿಗೂ ಗಂಗರಾಜರ ಬಳಿಗೂ 'ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಆದಷ್ಟು ಜೇಗನೆ ರಾಜಧಾನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದೂ, ಒಂದು ಕಡೆ ಮಲೆಪರೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಮಹಾ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಕೊಂಗರೂ ರಾಜಧಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿರುವರೆಂದೂ' ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕಳಿಸಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿ ಎಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಅಷ್ಟು ದೂರದವರೆಗೆ ಗಾವುದಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರಂತೆ ವಾರ್ತಾಸವಾರರ ಏರ್ಪಾಡು ಇದ್ದಿತು. ಹೀಗಿದ್ದೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಸಮಾಚಾರ ಮುಟ್ಟಲು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಾದವು.

ಬೊಪ್ಪಣ ನಗರರಕ್ಷಣೆಗೆ ಇದ್ದ ಐದಾರು ಸಾವಿರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. 'ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಎಂತಹ ಉಗ್ರ ದಾಳಿಯನ್ನಾದರೂ ತಡೆಯಬಲ್ಲೆ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಯ್ಯದಿರಾಗಲಿ, ಪ್ರಭು ಗಳಾಗಲಿ ಬಂದೇ ಬರುವರು. ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಮಾವ ಮಾರಸಿಂಗ ಮಯ್ಯನವರಾಗಲಿ, ಪುನೀಸರಾಗಲಿ ಬಂದೇಬರುವರು. ನಮಗೆ ಯಾವ ಭಯವೂ ಬೇಡ' ಎಂದ ಬೊಪ್ಪಣ. 'ಅರಮನೆಯೆಲ್ಲ ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಮೇಲು' ಎಂದರು ಯಾರೊ ಒಬ್ಬರು. 'ಅದು ಹೇಡಿತನ. ಆ ಊರಾದರೂ ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಟ್ಟೀತು? ಶತ್ರುಗಳು ಆ ಊರಿಗೆ ಬರಲಾರರೆ? ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ರಾಜಧಾನಿ ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟೋಡಿದ ಹೇಡಿಗಳಿಗೆ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನೆಂದಿಗೂ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡ' ಎಂದಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. 'ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ' ಎಂದಳು ಶಾಂತಲೆ. ಕುವರವಿಷ್ಣು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಕಡೆಗೆ ಬೊಪ್ಪಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ 'ಅಣ್ಣನವರು ಹೇಳಲಿ. ಎಂಟು ದಿನ ನಗರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕಡಮೆಯೆಂದರೆ ಕಡಮೆ ಎಷ್ಟು ಸೈನ್ಯ ಬೇಕಾದೀತು? ಮಲೆಪರ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲ ಸೇರಿದರೂ, ಆರು ಸಾವಿರದ ಮೇಲೆ ಆಗದು. ಅದೂ ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರ ಗಳಿಲ್ಲದ ಕಾಡುಸೇನೆ. ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಒದಗಬೇಕಾದರೆ ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿನಗಳಾದರೂ ಆದೀತು ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ' ಎಂದ ಕುವರ ವಿಷ್ಣು.

ಬೊಪ್ಪಣ: 'ಕೋಟೆಯ ಅಗಳ್ತಿಯ ತುಂಬ ನೀರು ಹಾಯಿಸಿ, ನಗರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಸೇನೆ ಯಾದರೂ ಬೇಕೇಬೇಕು. ಕೋಟೆಯ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಲೂ ಸೇನೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ, ಕೋಟೆಯೊಳಗೂ ಬಲವಾದ ಸೇನೆ ಇರುವುದೆಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಲೆಪರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆದರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವ ಕೊಂಗರ ಸೇನೆ ಯಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳೂ, ಕುದುರೆಗಳೂ, ಕಾಲ್ಬಲವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವವೆಂದು ಸುದ್ದಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಇವೆಯಂತೆ.'

ಕುವರವಿಷ್ಣು: 'ಈ ಶತ್ರು ಸೇನೆಗಳು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಒಂದುಗೂ ಡುವ ವರೆಗೂ ನಾವು ಸಮಯ ಕೊಡಬಾರದಣ್ಣ. ನಗರದ ಜನರಿಗೆ ಭೀತಿ ಹುಟ್ಟಬಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಣ್ಣದಿರು ವೇಲಾಪುರಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯ

ಕೊಡಲು ಐದುನೂರು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳಿಸಿ, ಎರಡು ಸಾವಿರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನೀವು ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಆ ಮಲೆಪರನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯ ವರೆಗೂ ಬರಗೊಡಿಸಬೇಡಿ. ವೇಲಾಪುರಿಯ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ, ಇಲ್ಲಿನಿಂದಲೂ ಸೈನ್ಯಗಳು ಅವರನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ನರಪಿಳ್ಳೆ ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಬೇಟೆಯಾಡಿಬಿಡಿ. ನಾನು ಮೂರು ಸಾವಿರ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ಈ ಕೊಂಗರನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿಯೆ ಸಹಾಯ ಒದಗುವವರೆಗೂ ತಡೆದಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ.'

ಬೊಪ್ಪಣ 'ಈ ಹುಡುಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇದು ಸಾಧ್ಯವೆ!' ಎಂದು ಕೊಂಡು, 'ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಒಳಿತಲ್ಲವೆ? ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಬಂದೇಬರುವದು' ಎಂದನು.

ಕುವರವಿಷ್ಣು: 'ನಿನ್ನ ಅಯ್ಯದಿರಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಗಳಾಗಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಹೇಡಿಗಳೆಂದೂ ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರೆಂದೂ ಎಣಿಸ ಬಾರದಲ್ಲ.'

ಶಾಂತಲದೇವಿಗೆ ಕುವರನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಆಶೆಯಾಯ್ತು. ಬೊಪ್ಪಣನಿಗೆ ಬಾಯಿಕಟ್ಟಿತು. ರಾಜಮಾತೆ ಅಂದರು: 'ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಾತು ಚೆನ್ನಮದಂಡಾಧೀಶರ ವೀರರಕ್ತಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಅವನೆಂದಹಾಗೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಗರದವರೆಗೂ ಬರಗೊಡಿಸಬಾರದು. ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಭೀತಿಯುಂಟಾಗಬಾರದು. ಸೈನಿಕರಲ್ಲೂ ಅಧೈರ್ಯಹುಟ್ಟಬಾರದು. ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮನಿಮ್ಮಲ್ಲೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನಂತರ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು, ತಮ್ಮ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಇತರರೂ ಅವರವರ ಗೃಹಗಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಉಳಿದವರು ಶಾಂತಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಬೊಪ್ಪಣ, ಕುವರ, ಇಷ್ಟೇ ಜನ. ಅಕ್ಕ ಎದ್ದುಬಂದು ತಮ್ಮನನ್ನು ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು. ಕುವರನಿಗೆ ಅತಿಶಯ ಆನಂದವಾಯ್ತು.

ನಾಲ್ವರೂ ಸೇರಿ ಬಹು ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಕಡೆಗೆ ಕುವರವಿಷ್ಣು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದರು. ಆ ರಾತ್ರಿಯೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಬೊಪ್ಪಣ ಸಕಲ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಆ ಕಡೆಯಿಂದ ಅವರು ಮಲೆಪರ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದು ಬರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿ

ಐನೂರು ಸುಸಜ್ಜಿತ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯ ಆಪದ್ರಕ್ಷಣೆಗಿಟ್ಟು, ಸಾವಿರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತಾನು ನಡಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟ. 'ನಿನ್ನ ಅಯ್ಯದಿರಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಗಳಾಗಲಿ, ಮಕ್ಕಳು ಹೇಡಿಗಳೆಂದೂ ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರೆಂದೂ ಎಣಿಸಬಾರದಲ್ಲ' ಎಂದು ಕುವರನಾಡಿದ ಮಾತು ಬೊಪ್ಪಣನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿತು. ಬೊಪ್ಪಣ ತಂದೆಯಂತೆ ಸಾಹಸಿ, ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸು. ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಚತುರತೆಯಿಂದ ನಡಸುವುದು, ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದು, ಅವನಿಗೆ ವಂಶಗತವಾಗಿ ಬಂದದ್ದು.

ಬೊಪ್ಪಣನ ಎರಡು ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಸೇನೆಗಳು ಮಲೆಪರನ್ನು ಮಲೆಗಳ ಇರುಕುಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಬಾಣವರ್ಷಗಳಿಂದ, ಕೊಡಲಿ, ಗುದ್ದಲಿ, ದೊಣ್ಣೆ, ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಬಂದಿದ್ದ ಬಿಲ್ಗಾರರಲ್ಲದ ಆ ಕಾಡು ಮಲೆಪರನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ಕೆಡವಿದರು. ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ, ಮುಂದಿನಿಂದ, ಮೇಲಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕವಿದು, ಅಸ್ತ್ರಗಳ ಮಳೆ ಸುರಿಸುವುದೆಂದು ಆ ಮಲೆಪರು ಊಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ತಮ್ಮ ದೊಣ್ಣೆಯ ಪೆಟ್ಟುಗಳೆ ಸಾಕು, ಎಂದು ಅವರು ಬಗೆದಿದ್ದರು. ಮಲೆಪರಲ್ಲಿ ನರಪಿಳ್ಳೆಯನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡುಹೋಗಲು ಬಿಡದೆ, ಬೊಪ್ಪಣ ಅವರನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಮುಗಿಸಲು ಆರೆಂಟು ದಿನಗಳಾದವು.

ಇತ್ತ ಕುವರವಿಷ್ಣು ಬೊಪ್ಪಣ ಹೊರಟ ದಿನವೆ ಇನ್ನೂರು ಸಾಹಸಿಗರಾದ ಗೂಢಚಾರರನ್ನು ಜೊತೆಮಾಡಿ ನಾಡುಜನರ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ 'ಈಗ ನೀವು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡಸಿಕೊಟ್ಟರೆ, ನಾವು ಖಂಡಿತನಾಗಿ ಜಯ ಗಳಿಸುತ್ತೇವೆ. ರಾಜಧಾನಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜಧಾನಿಯ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಾ ಸುರಕ್ಷಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಮನಿಸಿರಿ. . . . ಕೊಂಗರ ಸೇನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂರು ಗಾವುದ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ನೀವುಗಳು ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಗಾವುದದಷ್ಟು ದೂರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಗಾವುದಗಳಷ್ಟು ದೂರದವರೆಗೆ ಇರುವ ಊರಿನವರನ್ನೂ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿರುವವರನ್ನೂ ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ರಾಜಮಾರ್ಗದಿಂದ ಕಡಮೆ ಒಂದು ಗಾವುದದಷ್ಟು ದೂರವಿರುವ

ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಹೇಳಬೇಕು, ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಪೈರುಪಚ್ಚೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಯ್ದು ತಮ್ಮ ಕಾಲ್ನಡೆಗಳ ಮೇವಿಗಾಗಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಿ. ಅವರವರ ಬಳಿ ಇರುವ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಒಂದು ಕಾಳು ಬಿಡದೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಿ. ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಾಮದವರೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಆ ಊರ ಕೆರೆಯ ನೀರು ಒಂದು ತೊಟ್ಟೂ ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಹರಿದುಹೋಗಲು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ. ಕುಂಟೆ, ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಮಣ್ಣುತುಂಬಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿಬಿಡಿ. ಹೀಗೆ, ಹತ್ತು ಗಾವುದಗಳ ದೂರದ ವರೆಗೆ ರಾಜಮಾರ್ಗದ ಎರಡು ಕಡೆ ಒಂದೊಂದು ಗಾವುದ ದೂರದವರೆಗೆ ಒಂದೇ ತೊಟ್ಟು ನೀರಾಗಲಿ ಒಂದೇ ಕಾಳು ಧಾನ್ಯವಾಗಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ಈ ಯುದ್ಧ ಮುಗಿದನಂತರ ಆ ಗ್ರಾಮಗಳ ಪುನರುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ, ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಗೆ ನಷ್ಟವಾದದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಪಣವನ್ನು ರಾಜಬೊಕ್ಕಸದಿಂದ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಭರವಸೆ ಕೊಡಿರಿ. ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವೆಂದು ತಿಳಿಸಿರಿ. ರಾಜಮುದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ತಾಮ್ರಶಾಸನವನ್ನು ಭರವಸೆಯ ಮಾತಾಗಿ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಕೊಡುವೆವು. ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮದ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಗವುಂಡರಿಗೆ ತೋರಿಸಿಯೇ ನೀವು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು. ನೀವು ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೀರೊ, ಅಷ್ಟು ಬೇಗ ನಮಗೆ ಜಯವಾಗುವುದು. ಶತ್ರುಗಳ ಬಲವನ್ನು ನಾವು ಈರೀತಿ ಕುಗ್ಗಿಸದಿದ್ದರೆ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವೆ ಇಲ್ಲ. ಕೈಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಕಾರ್ಯ ಹೇಯವಾದದ್ದು. ದೇಶದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನೂ ಈಗ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ರಾಜಮುದ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದ ತಾಮ್ರಶಾಸನವನ್ನು ಅವರ ಕೈಗಿತ್ತು, ಕುವರವಿಷ್ಣು ಆ ಇನ್ನೂರು ಜನರನ್ನು ಕಾರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಕಳಿಸಿದನು.

ಅನಂತರ ಕುವರ ವಿಷ್ಣು ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಅಣಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಊರಹೊರಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಾನು ಯೋಧನ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ರಾಜಮಾತೆಯ, ಅಕ್ಕದಿರ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದನು.

ಕುವರನ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಭಯ

ವಾಯಿತು. 'ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಇದೇನು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಕುವರನು ರಾಜ ಮಾತೆಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿ 'ಜಯಶೀಲನಾಗೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಹರಸಿರಿ, ನಿಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದ ನನಗೆ ಈಗ ಬೇಕೇಬೇಕು. ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿ ಅವ್ವೆ, ಕಣ್ಣೀರು ಕೂಡದು. ಖಂಡಿತ ಕೂಡದು' ಎಂದು ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೆ ಮಾಡಿದ. ರಾಜಮಾತೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ ಗ್ರಹಿಸಿ, ಕುವರನು ಕೊಂಗರ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಕಣ್ಣೀರು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಎಂಬದನ್ನರಿತು 'ದೈವವು ಸದಾ ನಿನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ' ಎಂದು ಹರಸಿ, ಹೃದಯದ ಉದ್ವೇಗವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಆಸನವಲ್ಲಿ ಕುಸಿದರು. ಮಾತು ಬೆಳಸಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಸಮಯವಿದಲ್ಲವೆಂದು, ಕುವರನು ಚೇಟಿಯರನ್ನು ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಗಳಿಗೆ ನಿಯಮಿಸಿ, ಅಕ್ಕದಿರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದನು.

ಅಕ್ಕದಿರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ. ಇಬ್ಬರೂ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ತಮ್ಮನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಹಿರಿಯಕ್ಕನು ಅವನ ನಡುವಿಗೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಗಿದು, ಆರತಿಮಾಡಿ ರಕ್ಷೆಯಿಟ್ಟು, ವಿಜಯನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪೂಜೆಮಾಡಿದ್ದ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಅವನ ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟು 'ದೈವವೂ ಧರ್ಮವೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ಜಯಶೀಲನಾಗಿ ನೀನು ಬರುವವರೆಗೂ ನಮಗೆ ಅನ್ನ ನಿದ್ರೆಗಳು ಸೇರವು' ಎಂದಳು. ಬಳಿಕ ಕುವರನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ, ಊರಹೊರಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಅವರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ 'ಮಹಾಯೋಧರೆ, ದೈವವೆ ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಇಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಉಜ್ಜುಗಿಸಿದೆಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಧೀರತನದಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದರೆ ಯಶಸ್ಸುಂಟು, ವೀರಸ್ವರ್ಗವುಂಟು. ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಸೂರೆಮಾಡಿ, ಸುಟ್ಟು, ಹೆಂಗಸರ ಮಕ್ಕಳ ಶೀಲಭಂಗವನ್ನು ಶತ್ರುಗಳು ಮಾಡದಂತೆ ತಡೆಯಲು, ಈ ಹೊಯಿಸಳ ಧರ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾವು ಈಗ ಹೊರಟಿರುವೆವು. ನಾವು ಯಾರೂ ಹೇಡಿಗಳಲ್ಲ. ಹೇಡಿಗಳಿಗೆ ದೈವಸಹಾಯವಿಲ್ಲ. ಜೀವದ ಹಂಗನ್ನು ತೊರೆದು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸೋಣ. ನಾವೂ ಉಳಿದು ನಮ್ಮವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವೆಂದು ನೀವು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಈಗ ವೀರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ

ಮಾಡಬೇಕು. ಮುಂದಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರಮಾಣಮಾಡಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಏಕಕಂಠದಿಂದ 'ಪ್ರಭುವೆ, ನಮ್ಮೆದೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ತೊಟ್ಟು ರಕ್ತವಿದ್ದರೂ ಆಗಲೂ ಶತ್ರುವನ್ನು ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಾದರೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಿಡೆವು. ಇದು ಸತ್ಯ' ಎಂದು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಸೈನಿಕನೂ ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹಾಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಪ್ರಮಾಣವಚನವನ್ನಿತ್ತನು.

ಶತ್ರುಸೇನೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಗಾವುದಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯ ಇಳಿಸಿತ್ತು. ಕುವರವಿಷ್ಣು ತನ್ನ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವೇಳೆಗೆ ಶತ್ರುಶಿಬಿರವನ್ನು ಕಂಡ. ಆ ಕ್ಷಣವೆ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳದೆ, ನಡುರಾತ್ರಿಯ ವರೆಗೆ ದೂರದ ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದು, ಅನಂತರ ಚಂಡಮಾರುತದಂತೆ, ಪಿಡುಗಿನಂತೆ, ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶತ್ರುಶಿಬಿರದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಅನಾಹುತ ನಡಸಿದ. ಅವರ ವಸ್ತು, ದವಸ, ಅಸ್ತ್ರಗಳ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಬೆಂಕಿ ಇಟ್ಟ. ಅವರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೊಡೆದು ಓಡಿಸಿದ, ಆನೆಗಳ ಮುಖದ ಬಳಿ ಪಂಜುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಿಸಿ ಅಂಟಿಸಿದ. ಅವುಗಳು ಭಯದಿಂದ ಘೀಳಿಡುತ್ತ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಹಗ್ಗ ಸರಪಳಿಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಓಡಿದವು. ಶತ್ರುಗಳು 'ಅಯ್ಯೋ ಕೆಟ್ಟೆವೆಲ್ಲ' ಎಂದು ಎಚ್ಚತ್ತುಕೊಂಡು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಂಕಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರು. ಕೆಲವರು ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತರು. ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನ ಕತ್ತಿಗೆ ಎದುರಿಲ್ಲದಂತಾಯ್ತು. ಪಂಜುಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕುವರನ ಕತ್ತಿ, ಮುಂಗಾರು ಮೋಡಗಳ ನಡುವೆ ಮಿಂಚು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮಿಂಚುವಂತೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಇಂತಹ ಅಪ್ರತಿಮ ವೀರ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಹೊಯಿಸಳ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ವೀರಾವೇಶ ಬಂದು, ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ ಕೊಚ್ಚಿದರು. ಶತ್ರು ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗ ಹೆಬ್ಬುಲಿಗಳು ಕುರಿಯ ಹಿಂಡಿನಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಹೊರಟಂತಾಯಿತು.

ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಮುಂದಾಗಿ ಕಳುಹಲ್ಪಟ್ಟ ಇನ್ನೂರು ಗೂಢಛಾರರೂ ತಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದರು. ಈ ಮೊದಲ ರಾತ್ರಿಯ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಶತ್ರುವಿನ ಅಪಾರ

ಸೈನ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿ ದವಸ ಧಾನ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ ಬೆಂಕಿಗೆ ತುತ್ತಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಉಳಿದಿದ್ದ ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹ ಮುಗಿಯುತ್ತ ಬಂದಷ್ಟೂ, ಅವರ ಅಂತ್ಯವೂ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊದಲ ರಾತ್ರಿಯ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಾರಿಸುವುದರಲ್ಲೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ನೀರಿಗಾಗಿ ಹಳ್ಳ, ಭಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೆ ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಆನೆಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ತರುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಶತ್ರು ಸೇನೆ ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ, ಹಿಂದೆ ಹೋಗಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊಂಗರ ಸೇನೆ ಬಹು ತೊಂದರೆಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು.

§

ಅತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪಸೇನೆಯೊಡನೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ, ಮಲೆಪರೂ ಕೊಂಗರೂ ರಾಜಧಾನಿಯ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿರುವರೆಂದೂ, ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ರಾಜಮಾತೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದರು, ಗಂಗರಾಜರಿಗೂ ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಪ್ರಭುಗಳು 'ನಾವು ರಾಜಧಾನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೊರಟೆವು, ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸೇರಲು ಯತ್ನಿಸುವೆವು. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿಯೆ ಬರುವುದು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಹೆಚ್ಚು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕಳಿಸಿರಿ' ಎಂದು ಗಂಗರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಸಮಾಚಾರ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ತಾವು ಎರಡೆರಡು ದಿನಗಳ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಒಂದೊಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸುತ್ತ ಎಂಟು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಧಾನಿಯ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರು. ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಲೆ ಇದ್ದಳು. ಬೊಪ್ಪಣ ಮಲೆಪರ ಮೇಲೆ ಸೈನ್ಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದುದೂ, ಕುವರ ಕೊಂಗರನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಮುಂದಡಿ ಇಡದಂತೆ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದುದೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಈಗ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಕುವರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೈನ್ಯವಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಬಲ್ಲ ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯ ವ್ಯಾಕುಲಗಳು ಉಂಟಾಗಿದ್ದವು. ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅಷ್ಟು ದೂರ, ಅಷ್ಟು ಕಾಲ ಹೋದುದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಆಗ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಟ್ಟಿತು.

ರಾಜಧಾನಿ ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸು ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಮ್ಮದಿಗೊಂಡಿತು. ಬೊಪ್ಪಣ, ಕುವರವಿಷ್ಣು ಇವರ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಆತುರಪಟ್ಟಿತು. ದ್ವಾರವತಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಾ ಅವರ ಹೃದಯದ ಆತುರ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಅದುವರೆಗೆ 'ದ್ವಾರವತಿಯನ್ನು ಕಂಡೇನೆ?' ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯೊಂದೇ ಪ್ರಭುಗಳ ಮನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಕ್ರಮಿಸಿತ್ತು. ಈಗ ಮಿಕ್ಕ ಯೋಚನೆಗಳೂ ಉಕ್ಕೇರಿಬಂದವು. ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಊರ ಹೊರಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಕಾಂಭೋಜಿಯನ್ನು ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿಸುತ್ತ, ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ, ತಾವು ಧರಿಸಿದ್ದ ಯೋಧರ ವೇಷಭೂಷಗಳನ್ನೂ ಬಿಚ್ಚದೆ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದರು. ದಾಸ ದಾಸಿಯರು ಪ್ರಭುಗಳ ಈ ವೇಷವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡರು, ಅವರ ಆತುರವನ್ನು ಕಂಡು ಭಯಗೊಂಡರು.

ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತಿದ್ದವರನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ಕಂಡಂತೆ ಆಯಿತು ರಾಜಮಾತೆಗೆ. ಪ್ರಭುಗಳು ಕಾತರರಾಗಿ ತಾಯಿಯ ಪಾದಗಳಿಗೆ ತಲೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಹೆತ್ತವ್ವೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ರು ಧಾರೆಯಾಯಿತು. 'ಅವ್ವೆ, ಕುವರನ ಸಮಾಚಾರವೇನು?' ಎನ್ನುವುದೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಯಿತು.

'ಅಪ್ಪಾಜಿ, ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಕೊಂಗರ ಮೇಲೆ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ನಡಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ. ಇಂದಿಗೆ ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳಾದವು. ನಾನು ನಿದ್ದೆಮಾಡಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ದಿನಗಳಾದವು. ಬಹು ಚಮತ್ಕಾರವಾದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನಂತೆ ಮಗು. ಅಪ್ಪಾಜಿ, ನೀನು ಬಂದುದು ನನಗೆ ಹೋದ ಜೀವ ಬಂದಂತೆ ಆಯಿತು. ಹೋಗು, ಮೊದಲು ಮಗುವಿನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೋಗು' ಎಂದರು ರಾಜಮಾತೆ.

'ಅವ್ವೆ, ಇದುವರೆಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಜಯ ನಾರಾಯಣನೆ ಕುವರನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು, ರಕ್ಷಿಸುವನು. ನಿಮ್ಮಂತೆಯೇ ನನಗೂ ಕುವರನನ್ನು ಕಾಣುವ ವರೆಗೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಈಗಲೆ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಈ ಒಂಬತ್ತು

ದಿನಗಳೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವನಲ್ಲ ಈ ನರಸಿಂಹ! ಅವ್ವೆ, ಅದೇ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಬೊಪ್ಪಣನ ಸಮಾಚಾರವೇನು?'

'ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಅದು ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿದೆ. ಬೊಪ್ಪಣ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದಿದ್ದ ಮಲೆಪರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಅಳಿಸಿಬಿಟ್ಟನಂತೆ. ಇಂದೊ ನಾಳೆಯೊ ರಾಜ ಧಾನಿಗೆ ಬರಬಹುದು.'

'ಅವ್ವೆ, ಈ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿಯೂ ಅದೊಂದು ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಗಂಗರಾಜರ ರಕ್ತವಲ್ಲವೆ!'

ಪ್ರಭುಗಳು ತಾಯಿಯ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೃಹದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಬಂದು, ಅರಮನೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ಕರೆದು, 'ಈಗಲೆ ಹೋಗಿ ಊರ ಹೊರಗೆ ನಿಂತಿರುವ ಸೈನ್ಯಗಳಿಗೆ ನಾವು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದೆವೆಂದು ತಿಳಿಸಿರಿ. ತೊಟ್ಟಿರುವ ಯುದ್ಧತ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಡಬೇಡಿ, ಕುದುರೆಗಳ ಸವಾರಿ ಪೀಠಗಳನ್ನೂ ಬಿಚ್ಚಿಡಬೇಡಿ. ಸಕಲ ಸೈನ್ಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ, ಕುದುರೆಗಳೂ ಮೇವು ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅರ್ಧಗಂಟೆಯೊಳಗೆ ಮುಗಿಸಿ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಬೇಕು. ನಾವು ಕುವರರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೋಗುವವರಿದ್ದೇವೆ' ಎಂದರು. ಅನಂತರ ಪ್ರಭುಗಳು ದೇವಿಯರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದರು.

ಚೇಟಿಯೊಬ್ಬಳು ಪ್ರಭುಗಳ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಶೀಘ್ರ ಆಗಮನವನ್ನು ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಪ್ರಭುಗಳೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದರು. ಶಾಂತಲೆ ಎದ್ದು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಬಾಗಿಲಲ್ಲೆ ಎದುರುಗೊಂಡಳು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಗುಮೂಡಿತು, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪ ತುಳುಕಾಡಿತು, ಪ್ರಭುಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಆದರ ಆನಂದಗಳೊಡನೆ ದೇವಿಯರ ನಳಿತೋಳ್ಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ 'ಸೌಖ್ಯವೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು, ಹಾಗೆಯೆ ಆ ಕೋಣೆಯ ಸುತ್ತ ನೋಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದುದು ಒಂದು ಮರದ ಮಂಚ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮಂದಲಿಗೆ, ನೆಲದ ಮೇಲೊಂದು ಮಂದಲಿಗೆ, ಒಂದು ತಲೆದಿಂಬು, ಹಚ್ಚಡ, ದೇವಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೆಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪಿದ್ದ ಶಾರದಾ ವಿಗ್ರಹ, ಒಂದೆರಡು ಮರದ ಪೀಠಗಳು, ವೀಣೆ, ಪೂಜಾಸಾಮುಗ್ರಿ ಇವೆಲ್ಲ ಕಂಡುಬಂದವು.

ಶಾಂತಲದೇವಿ ಬಹು ಸೊರಗಿದ್ದಳು. ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳಿಲ್ಲ, ಅಲಂಕಾರ ಗಳಿಲ್ಲ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಜ್ಜ್ವಲ ದೈವೀ ತೇಜಸ್ಸಿದೆ. ನಿಷ್ಠಾಪರ ಳಾಗಿದ್ದ ದೇವಿ ಯೋಗಿನಿಯಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಳು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ಶಾಂತಲೆ ಶಾರದೆಯ ಪುಷ್ಪ ಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಎದ್ದುನಿಂತು ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಶಾಂತಲೆ ಶೇಷೆ ಹಾಲನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಅದನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸೋಕಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನಂತರ ಕುಡಿದರು. ಶಾಂತಲೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಫುಲ್ಲತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತ 'ಶಾರದೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೇಗನೆ ಕರೆದು ತಂದಳು. ನಾನು ನಿತ್ಯವೂ ದೇವಿಯನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ನೀವು ಇಂದು ಬರುವಿರೆಂದು ನನಗೆ ಸ್ವಪ್ನವಾಯಿತು. ಸ್ವಪ್ನ ನಿಜವೆ ಆಯಿತು. ನನ್ನ ತಮ್ಮನೂ ಹೀಗೆಯೆ ಬರಲೆಂದು ನೋಂಪಿಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಅಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಬರಲು ನಿನ್ನೆ ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಈ ರಾತ್ರಿಯೆ ಬಂದಾಳು, ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಸಮಾಚಾರ ಹೇಳಿಕಳಿಸುವೆನೆಂದಿರು ವಳು' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ದೇವಿ, ನೀನು ಕಠಿಣನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿರುವೆ. ನಿಯಮ ಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಶರೀರ ಬಹಳ ಕೃಶವಾಗಿದೆ. ಇದು ಇಷ್ಟು ಅಗತ್ಯವಿತ್ತೆ?'

ಶಾಂತಲೆ: 'ಕಠಿಣವ್ರತ ಕೈಗೊಂಡುದು ನನ್ನ ಅಣುಗ ತಮ್ಮ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ದಿನದಿಂದ. ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ, ಅವನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ, ನನ್ನ ಹೃದಯಶಾಂತಿಗಾಗಿ ನನ್ನ ಈ ವ್ರತ.'

ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಭುಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಾಶ್ರು ಗಳಗಳನೆ ಸುರಿಯಿತು. 'ಇದೆಂತಹ ಅಮೃತಮಯ ಹೃದಯ ದೇವಿಯದು!' ಎನ್ನಿಸಿತು. ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಆ ಧೀರೋದಾತ್ತನ ಹೃದಯವೂ ತಲ್ಲಣಗೊಂಡಿತು. ಅಧೀರನಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದರು: 'ದೇವಿ, ಕುವರನು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿ ಬರುವನೆ? ಕೊಂಗರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅವರ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ತರು ವನೆ? ಅವನ ನಗುಮೊಗವನ್ನು ನಾನು ಕಂಡೇನೆ? 'ಅಪ್ಪಾಜಿ' ಎನ್ನುವ ಅವನ ಸೊಲ್ಲನ್ನು ಪುನಃ ಕೇಳುವೆನೆ? ಅವನು ವಿಜಯೋತ್ಸವದೊಡನೆ

ಬರುವನೆ? ದೇವಿ, ಅವನು ಇನ್ನೂ ಬಾಲಕನಲ್ಲವೆ! ಯುದ್ಧದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಿಯಾನು? ಬೇಡು, ನಿನ್ನ ಶಾರದೆಯನ್ನು ಬೇಡು; ಕುವರನ ಕೂದಲು ಕೊಂಕದಿರಲಿ ಎಂದು ಬೇಡು, ಕುವರನನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ತಂದುಕೊಡೆಂದು ಬೇಡು' ಎಂದು ಆ ಪ್ರಭುವಿನ ಪ್ರೇಮಹೃದಯ ಅರೆಕ್ಷಣ ವಿಲಿವಿಲಿ ಒದ್ದಾಡಿಹೋಯಿತು. ಶಾಂತಲೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲೂ ದುಃಖ ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಯಿತು. ಆಕೆ 'ದೇವ, ನೆನ್ನೆಯ ವರೆಗೂ ದೈವ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡೇ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಹೊತ್ತು ಇನ್ನೇನು ಸುದ್ದಿ ಬರುವ ಸಮಯ. ಚಿಕ್ಕವನಿದ್ದರೂ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಹೋರಾಡುತ್ತಿರುವನಂತೆ. ಶತ್ರುಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ನಷ್ಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವನಂತೆ.'

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ಅಮೃತವಾಗಲಿ ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಕು ಅಮೃತವಾಗಲಿ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ, ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಜಯಗಳಿಸುತ್ತಿರುವವನು ವಿಜಯನಾರಾಯಣ. ಅವನಿಗೆ, ನಿನ್ನ ಶಾರದೆಗೆ ನನ್ನ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.'

ಶಾಂತಲೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ತಿಮಿತಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡು, 'ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ನೀಡು ತಾಯೆ' ಎಂದು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನೀಲಾಂಜನವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಶಾರದೆಗೆ ಬೆಳಗಿದಳು. ಆಗ ಚೇಟಿಯೊಬ್ಬಳು ಅವಸರದಿಂದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ನೂಕಿಕೊಂಡು ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಒಳಗಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಚೇಟಿ ಅರಿಯಳು. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಚೇಟಿ ನಡುಗಿಹೋದಳು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ, "ದೇವಿಯರು ಅವಸರದಿಂದ ಬಂದು ತಿಳಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಿರಿ, ಆದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಓಡಿಬಂದೆ. ಸಹಸ್ರ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದೆ, ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು ತಾಯಿ. ಸವಾರನೊಬ್ಬ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಿಂದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಬಂದ. ಬಂದವನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾತೆಯವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಓಡಿದ" ಎಂದಳು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಅವಸರದಿಂದೆದ್ದು ತಾಯಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಶಾಂತಲೆಯೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು.

ರಾಜಮಾತೆ ಆಗ ತಮ್ಮ ಪೂಜಾಗೃಹದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅರಮನೆಯ

ಪುರೋಹಿತರು, ಸಂಜೆಯ ಪೂಜೆಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ ಆಗ ತಾನೆ ತಂದಿಟ್ಟರು. ಪ್ರಭುಗಳು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದರೆಂದೂ, ಆ ರಾತ್ರಿ ಊರಿನ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳು ನಡೆಯುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ರಾಜಮಾತೆಯವರು ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಚೇಟಿಯೊಬ್ಬಳು ಅವಸರವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸಮಾಚಾರದ ಸವಾರನೊಬ್ಬ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಿಂದ ಬಂದಿರುವನೆಂದೂ ಮಾತೆಯವರನ್ನು ಕಾಣಲು ನಿಂತಿರುವನೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದಳು. ರಾಜಮಾತೆ ಹೊರಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿ, 'ಅವನನ್ನು ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳು' ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ, ಪ್ರಭುಗಳೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಸವಾರನೂ ಬಾಗಿಲ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನಿಂತ. ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ವೀರ ಮಂಡಿಯನ್ನೂರಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಎದ್ದ. ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಮಾಚಾರ ಅವನ ಗಂಟಲಿನಿಂದ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಭುಗಳು 'ಭಯಪಡಬೇಡ, ಏನು ಸಮಾಚಾರ. ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೇಳು' ಎಂದರು. ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಸವಾರ 'ಶತ್ರುಗಳ ಆನೆಗಳೂ ಕುದುರೆ ದಳವೂ ಸೈನ್ಯಗಳೂ ರಾಜಧಾನಿಯ ಕಡೆ ಹೊರಟಿವೆ. ಈ ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳೂ ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಶತ್ರು ಸೇನೆ, ಈ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕದಲಿ ರಾಜಧಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅದನ್ನು ದೂರದಿಂದ ಕಂಡು ಒಡನೆಯೆ ಬಂದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಕಂಡಾಗ ಶತ್ರುಸೇನೆ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಗಾವುದಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿತ್ತು' ಎಂದ.

ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜಮಾತೆಯ ಹೃದಯ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಹೋಯಿತು. 'ಏನು ಶತ್ರುಗಳ ದಂಡು ಮುಂದುವರಿಯಿತೆ! ಅಯ್ಯೋ, ಕುವರಾ!' ಎನ್ನುತ್ತ, ರಾಜಮಾತೆ ತಮ್ಮ ಎಡಗೈಯನ್ನು ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ತಂದು ಎದೆಯನ್ನು ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದರು. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಜೀವ ದೇಹದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಯಿತು. 'ಅಮ್ಮೇ' ಎನ್ನುತ್ತ ಪ್ರಭುಗಳು ಕುಳಿತಿದ್ದ ತಾಯನ್ನು ಬೀಳದಂತೆ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದರು. ಹಿಡಿದು ಕೂಡಿಸಿದರು. ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಾಯ್ತು. ರಾಜಮಾತೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳು

ಮುಚ್ಚಿಹೋದವು. ತಲೆ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಜೋತುಬಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ತಾಯ ನೆತ್ತಿಗೆ ತಣ್ಣೀರು ತಟ್ಟಿ, ಮೈಯನ್ನು ಅಲುಗಿಸುತ್ತ 'ಅವ್ವೆ, ಅವ್ವೆ' ಎಂದರು. ಶಾಂತಲೆ ಗಾಳಿಹಾಕಿದಳು; 'ಅವ್ವೆ ಅವ್ವೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ಜೋತುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆಕೆಯ ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಜೀವ ಮುಖ ಮುದ್ರೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು, ಭೀತಳಾಗಿ ಪ್ರಭುಗಳ ಮುಖ ವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಶಾಂತಲೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ನಿರಾಶಾ ಭಾವನೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ತಾಯಿಯ ಮೂಗಿನ ಬಳಿ ಬೆರಳಿಟ್ಟು 'ಉಸಿರಿದೆಯೆ' ಎಂದು ನೋಡಿದರು. ಕಣ್ಣುರೆಪ್ಪೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿನೋಡಿದರು, ತಾಯಿ ದೈವಾಧೀನರಾದರೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಈಗ ಖಂಡಿತವಾಯ್ತು. ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಿದ್ದ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನೂ ಪುರೋಹಿತರನ್ನೂ ಕಂಡು ಪ್ರಭುಗಳು ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಕತ್ತನ್ನು ಆಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಪುರೋಹಿತರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಗಳಗಳನೆ ಹರಿಯಿತು. ಶಾಂತಲೆ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಮುಖಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು 'ಅವ್ವೆ, ಅವ್ವೆ, ಅವ್ವೇ' ಎನ್ನುತ್ತ ಗದ್ಗದಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸಂಕಟ ವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆಹೋದಳು. ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಿಂತು ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸವಾರ 'ನಾನು ತಂದ ಕೆಟ್ಟಸುದ್ದಿಯಲ್ಲವೆ ಈ ಅನಾಹುತಕ್ಕೆ ಕಾರಣ' ಎಂದು ಬಹು ಮನನೊಂದವನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಪ್ರಭುಗಳ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲೂ ನಾಲ್ಕು ತೊಟ್ಟು ನೀರು ಬಂದಿತು. ಇತ್ತ ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ ದುಸ್ಸಹ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟರು. ಅತ್ತ, ಜೀವದಷ್ಟೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ಕುವರವಿಷ್ಣು ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬದುಕಿರುವನೊ, ಇಲ್ಲವೊ, ಎಂಬ ಸಂಶಯ. ತಮಗೆ ಈ ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನು ತಂದುದು ಈ ಶತ್ರು ಸೇನೆ. ಇದನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನಮಾಡದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ತಾಯಿಗೆ ವಾಸೋದಕ, ತಿಲೋದಕಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ತಾನು ಅನರ್ಹನೆಂದು ಪ್ರಭುವು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಪುರೋಹಿತರು ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆಂದು ತಂದಿಟ್ಟದ್ದ ಹೂಗಳನ್ನು ತಮ್ಮೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ತಾಯ ಪಾದಗಳ ಮೇಲಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಅಂತ್ಯಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಶಾಂತಲೆಯೂ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಳು. ಪ್ರಭುವು ವಿಜಯನಾರಾಯಣನ ಎದುರಿಗೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ

ಅಖಂಡ ದೀಪವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ತಾಯಿಯ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸೋಕಿಸಿ, ಅನಂತರ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ದೇವರ ಪಾದಗಳ ಬಳಿಯೆ ಇಟ್ಟು, ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ನೋಡಿ 'ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡಸಿ ಬಿಡಿ, ಚಿತಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಬರುವ ವರೆಗೂ ರಕ್ಷಿಸಿಟ್ಟಿರಿ. ಜೀವ ದೊಡನೆ ಬಂದರೆ ತಾಯಿಯ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಾವೇ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದೇ ಚಿತಾಗ್ನಿಗೆ ನಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಿಬಿಡಿ. ಇದು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ' ಎಂದರು. ಶಾಂತಲೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು 'ದೇವ, ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಮರಣದಲ್ಲಿಯೂ ನಾನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಇರತಕ್ಕವರೆ, ನಮಗೆ ಬೇರೆ ಚಿತೆ ಕೂಡದು' ಎಂದಳು.

ಕಾಲ್ಪಿಡಿದಿದ್ದ ದೇವಿಯನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೆಗಪಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನಟ್ಟು ನೋಡಿ 'ಚೆನ್ನೆ, ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹ ನನಗೆ ಅಮರವಾಗಿ ಜನ್ಮಜನ್ಮಗಳಿಗೂ ಇರಲಿ, ಅಮೃತವಾಗಲಿ. ಈಗ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯಲಿ' ಎನ್ನುತ್ತ ತಮ್ಮ ಎದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯಾಂಕಿತ ಪದಕವಿದ್ದ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಆದನ್ನು ವಿಜಯನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯ ಪಾದಗಳ ಬಳಿ ಇಟ್ಟು, 'ಪ್ರಭು, ನೀನು ಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ನಿನ್ನೊಡವೆ. ಇವನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿದೆನೊ ನಿರರ್ಥಕಮಾಡಿದೆನೊ ಅದನ್ನು ನೀನೇ ಬಲ್ಲೆ, ನಾನರಿಯೆ. ಭಗವನ್, ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವೇನಿರುವುದೊ ಹಾಗೆಯೆ ನಡೆಯಲಿ. ತಾಯಿಯ ಮರಣಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಆಕೆಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ, ಕರುಣಾನಿಧೇ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಸರಸರನೆ ಹೋಗಿ ಕಾಂಭೋಜಿಯನ್ನೇರಿ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವಿದ್ದೆಡೆಗೆ ವೇಗದಿಂದ ಹೋದರು.

ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲ ಊಟಮಾಡಿ, ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಮೇವಿಟ್ಟು, ನೀರಿಟ್ಟು, ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಸೇನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ಸುಭಟರೆ, ಕೊಂಗರ ಸೈನ್ಯವೊಂದು ನಾವಿಲ್ಲದ ವೇಳೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ರಾಜಧಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂದುದನ್ನು ನಮ್ಮ ಕುವರ ಎರಡೇ ಸಾವಿರ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಈ ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳೂ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನಂತೆ. ಆ ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯಗಳು ಅಲ್ಲಿಂದ

ರಾಜಧಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ಇಂದಿನ ಸುದ್ದಿ. ನಮ್ಮ ಕುವರ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿ ಜೀವಿಸಿರುವವನಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಮರಣಹೊಂದಿರುವನೆಂದೇ ಶಂಕಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಶಂಕೆಯಿಂದಲೇ, ಈ ಸಂಕಟದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ತಾಯಿಯರ ಹೃದಯಸ್ತಂಭವಾಗಿ ಆಕೆ ಪರಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದರು. ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಲು ನಮಗೆ ಬಹು ನೋವಾಗುತ್ತಿದೆ. ದೈವೇಚ್ಛೆ ಹೇಗಿರುವುದೊ? ಏನಿರುವುದೊ? ನಾವು ಶಪಥಗೈದಿದ್ದೇವೆ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಿದಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಿರುಗೆವು ಎಂದು' ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಕಂಠಗಳು ಒಂದೇ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಭುವೆ, ನಾವೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮೊಡನೆಯೇ!' ಎಂದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಕುದುರೆಯನ್ನು ನಡಸಿದರು. ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವೇಳೆ. ಜೀವದ ಹಂಗನ್ನು ತೊರೆದ ಸೈನ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಯೊಡನೆ ಸಾಯಲು ಅಥವಾ ಬದುಕಲು ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು. ಬೆಳಗಿನಿಂದಲೂ ದಣಿದಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳ ವೇಗ ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು; ಪ್ರಭುಗಳ ಆತುರ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಅತಿಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಎರಡು ಗಾವುದ ದೂರ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಸೈನ್ಯದ ಬಹುಭಾಗದ ಕುದುರೆಗಳು ಮುಂದೆ ಅಡಿ ಇಡಲಾರದೆ ನಿಂತವು. ಪ್ರಭುಗಳೆಂದರು: 'ದಣಿದಿರುವ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆಯುಬಹುದಾದ ಅಶ್ವಗಳು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬರಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವವರು ನಾಳೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಲೆಯಲಿ' ಎಂದು. ಮೂರುಸಾವಿರ ಸೈನ್ಯ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತಿತು. ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಸೈನ್ಯ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಭುಗಳೊಡನೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಇನ್ನೊಂದು ಹರಿದಾರಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ, ಸಮರಾತ್ರಿ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ, ರಾಜಮಾರ್ಗದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೆ ಪಾಳೆಯ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಶತ್ರುಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಪಂಜುಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಸುಮಾರು ಮುಕ್ಕಾಲು ಹರಿದಾರಿಯಷ್ಟು ದೂರದಿಂದಲೆ ಕಂಡರು. ಕಾಲು ಸೋತಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ದಣಿದಿದ್ದ ಸೈನಿಕರನ್ನೂ ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾಯಕ್ಕೀಡುಮಾಡುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಅರಿತಿದ್ದರು. ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಪಕ್ಕದ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆದು, ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ಹಿಂದಿದ್ದ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಳಿಕ

ಕರ್ತವ್ಯೋನ್ಮುಖರಾಗುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಮರಗಳ ಮರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಒಂದು ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಆಗ ತಂಗಿದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಿಂದ ಶಾಂತಲೆ ಶಾರದೆಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹಾಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೇ ಏನಾ ಬೇರಾವ ಆಹಾರ ವನ್ನಾಗಲಿ ಪಾನೀಯವನ್ನಾಗಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಆಹಾರವೂ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಮೇವೂ ಬಂದೊ ದಗಿತು. ಪ್ರಭುಗಳ ಆರೋಗಣೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಫಲಗಳೂ ಬಂದಿದ್ದವು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಹಸಿವು ಅಡಗಿಹೋಗಿತ್ತು; ಏನೂ, ಯಾವುದೂ ಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನನ್ನು ಒರಗಿಸಿ, ಶೂನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಹೃದಯದ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ದುಃಖ ಸುಡುತ್ತಿ ದ್ದರೂ ಕರ್ತವ್ಯವಿಮುಖರಾಗದೆ ಸೂರ್ಯೋದಯವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ಸೈನಿಕರು ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಮೇವು ನೀರು ಇಟ್ಟರು. ಅವರು ಯಾರೂ ಪ್ರಭುಗಳಂತೆಯೆ ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರನ್ನು ಸಹ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ.

ಕಾಲ ಆಗ ಬಹು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ನಿದ್ದೆ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು! ಯಾರಿಗೆ ಬಂದೀತು! ಕಡೆಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅರುಣಚ್ಛಾಯೆ ಮೂಡಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಎದ್ದು ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ, ಹತ್ತಿರದ ತಟಾಕ ಒಂದ ರಿಂದ ಶೇಖರಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು, ತಾಯಿಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತರುವಾಯ ಆ ತಟಾಕದಲ್ಲಿಳಿದು, ಸೂರ್ಯಬಿಂಬ ಪೂರ್ವಕ್ಷಿತಿಜದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇಳುತ್ತಿ ದ್ದಾಗ 'ಭಗವನ್ ನಾರಾಯಣ, ಮಾತೆಯ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವ ಈ ಅಭಾಗಿಗೆ, ನಿನಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಹಕ್ಕು ಇದೆಯೊ? ಇಲ್ಲವೊ? ಎಂತೂ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಅರ್ಘ್ಯದೊಡನೆ ನನ್ನ ಶರೀರ, ಆತ್ಮ ಎರಡನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಕೈಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಮೂರು ಸಾರಿ ಅರ್ಘ್ಯವಿತ್ತು, ಮೂರು ಆಚಮನ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು, ಅನಂತರ ತಮ್ಮ ಯುದ್ಧಪೋಷಾಕುಗಳನ್ನೂ ತ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ತೊಟ್ಟು ಕಾಂಭೋಜಿ ಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಹಿಂದೆ ಉಳಿದಿದ್ದ ಸೇನೆಯೂ ಬಂದು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿತು. ಮಲೆಪರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ

ಹೋಗಿದ್ದ ಸೇನೆ, ವಿಜಯೋತ್ಸವದೊಡನೆ, ನಿನ್ನೆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದಿತೆಂದೂ, ಬೊಪ್ಪಣ ಆ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವೇಳೆಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದೂ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ್ದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಈ ಸೇನೆ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಆಗ ಇನ್ನಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಭಟರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರು: 'ಸುಭಟರೆ, ಈ ದಿನ ನಾವು ನಮ್ಮ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಭೂಮಿಗಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮನಮ್ಮ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಮುಡುಪಿಟ್ಟು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆವು. ಇದೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಅಂತಿಮ ಯುದ್ಧವೂ ಆಗಬಹುದು. ಧರ್ಮವು ನಮ್ಮ ಸಹಾಯಕ್ಕಿರಲಿ. ವಿಜಯನಾರಾಯಣ, ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇಂದು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಇರಲಿ' ಎನ್ನುತ್ತ ಕಾಂಭೋಜಿಯನ್ನು ವೇಗವಾಗಿ ಶತ್ರು ಶಿಬಿರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಡಸಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳಂತೆಯೆ ಮನೋದಾರ್ಢ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಶತ್ರು ಶಿಬಿರವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರೋ ಅದೇ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಈಗ ಬಂದರು. ಶತ್ರುಗಳೂ ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಬಯಲುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಇದಿರಿಸುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಯಿಂದ ಎಳೆದು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಸೈನಿಕರೂ ತಮ್ಮ ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿರಿದು ಹುಯ್ಲಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು 'ಮುಂದಕ್ಕೆ' ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯದ ಸವಾರನೊಬ್ಬ ಪಟ್ಟಣಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಕುದುರೆಯನ್ನು ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. 'ಪ್ರಾಯಶಃ ಶತ್ರುಗಳು ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಿರಬೇಕು. ನೀವು ಶರಣಾಗತರಾಗುವುದು ಮೇಲು ಎಂದು ಈ ಸವಾರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿರಬಹುದು. ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದು' ಎಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಎಳೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ನಿಂತರು. ವೇಗ

ವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಗೆ ಸಮೂಹಿಸಿ ನಿಂತಿರುವ ಈ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಬರುವಷ್ಟು ಸಮೀಪಪಾಯಿತು. ಆದರೂ ಆ ಸೈನಿಕನು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವೇಗ ಕುಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಭಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ಕುದುರೆಯ ವೇಗವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸದೆ ಅಶ್ವಾರೋಹಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಇವರ ಎದುರಿಗೇ ಬಂದ. ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಪ್ರಭುಗಳು ನೋಡಿದರು. ಈ ಅಶ್ವಾರೋಹಿ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಹುತರ ವಸ್ತ್ರತ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ. ಇದೂ ಒಂದು ಕೃತ್ರಿಮವೆಂತಲೇ ಪ್ರಭುಗಳು ಬಗೆದರು. ಅಶ್ವಾರೋಹಿಗೆ ಈಗ ಹೊಯಿಸಳರಾಜಪತಾಕೆ, ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಆಗ ಅವನು 'ಇದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯ!' ಎಂದುಕೊಂಡು ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು, ಕುದುರೆಯನ್ನು ನಡಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ. ಹತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಬಂದಾಗ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನೇ ಕಂಡ. ಆನಂದ, ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಭಕ್ತಿ ಮರ್ಯಾದೆಗಳೊಡನೆ ತನ್ನ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಯಿಂದೆಳೆದು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಮಂಡಿಯೂರಿ, ತಲೆ ಬಾಗಿಸಿ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಇದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ಸೈನಿಕನೊಬ್ಬನನ್ನು ಆವನಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಹತ್ತಿರಕೆ ಬಂದ ಸವಾರ 'ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ' ಎಂದ. ಆಗ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಇವನು ತಮ್ಮ ಸೈನಿಕನೆಂದು ನಂಬಿಕೆಯಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಕೇಳಿದರು: 'ಆ ಸೇನೆ ಯಾರದು? ನೀನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೇಗೆ ಬಂದೆ? ಎಲ್ಲಿಗೆ?' ಎಂದು.

ಸೈನಿಕ: 'ಪ್ರಭುಗಳು ಅವಧರಿಸಬೇಕು. ಆ ಮಹಾಸೇನೆ ನಮ್ಮ ಇಮ್ಮಡಿ ದಂಡನಾಯಕ ಕುವರವಿಷ್ಣುಗಳಿಗೆ ಶರಣಾಗತವಾದ ಕೊಂಗು ದೇಶದ ಸೇನೆ. ನಾನು ಈ ನಮ್ಮ ಮಹಾವಿಜಯವಾರ್ತೆಯನ್ನು ರಾಜಮಾತೆಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಹೊರಟಿದ್ದೇನೆ. ಇಮ್ಮಡಿ ದಂಡನಾಯಕರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿದೆ.'

ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಮೂರ್ಛೆಬರುವಂತಾಗಿ ಅವಾಕ್ಕಾದರು. ಕಾಂಭೋಜಿಯನ್ನು ಒರಗಿಕೊಂಡು ಹಾಗೆಯೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. 'ಇದು ನಿಜವೆ! ಇದು ಸಾಧ್ಯವೆ! ನಿನ್ನೆಯ ದಿನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದ ಸಮಾಚಾರ ಸವಾರ, ಶತ್ರುಗಳ ಮಹಾಸೇನೆ ಆನೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು

ರಾಜಧಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಿದನಲ್ಲ. ಅವನು ಹೇಗೆ ಆ ಸುಳ್ಳುಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಂದ? ಆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಕುವರನು ಹತನಾಗಿರಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಹೃದಯಕ್ರಿಯೆ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ನಾನು ತಾಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡೆ. ನಿನ್ನೆಯ ದಿನ ಬಂದ ಆ ಸವಾರ ಸುಳ್ಳಾಡಿದನೆ! ಸುಳ್ಳಾಡಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನಾದನೆ! ಅಂತಿದ್ದರೆ ಅವನು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಮಾಡಿಕೊಂಡನೇಕೆ! ಅಯ್ಯೋ ದೈವವೆ? ಇಂತಹ ಅಮೃತಸಮಯವನ್ನೆ ವಿಷವನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ ತೋರಿದೆಯಾ! ನನ್ನ ದುರ್ವಿಧಿಯೆ! ತಾಯಿಯ ಈ ಅನ್ಯಾಯ ಮರಣಕ್ಕೆ ದುಃಖಿಸಲೆ? ಕುವರನ ಈ ಅದ್ಭುತವಾದ ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಪಡಲೆ? ದೈವವೆ, ಮಾನವಹೃದಯ ಕಲ್ಲಿನಂತಿರಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ನಿಯಮವೆ! ಮಾನವನು ಮಮತೆ, ಅನುಕಂಪ ಎರಡನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಇರಬೇಕೆ! ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಆಗಬೇಕೆ? ಅಮೃತವಲ್ಲಿ ವಿಷಬಿಂದುವಿದೆಯೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು, ಆದರೆ ವಿಷದಲ್ಲಿ ಅಮೃತವಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಅಥವಾ ಈ ಅಮೃತ, ವಿಷ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವಿನ ರೂಪಭೇದ ಮಾತ್ರವೊ!' ಎಂದು ಪ್ರಭುಗಳ ಚಿತ್ತ ಕ್ಷಣಕಾಲ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿಹೋಯಿತು. ಪುನಃ ಸಂಯಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ವಾಯಿತು. 'ನಿನ್ನೆಯ ದಿನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಂದ ಕಾವಲು ಸವಾರ, ನಾವು ಕಂಡಂತೆ ದೂರದಿಂದ ಶತ್ರುಸೇನೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಓಡಿಬಂದು ತಿಳಿಸಿರಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನ ತಪ್ಪೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮದುರದೃಷ್ಟ'ವೆಂದುಕೊಂಡು, ಆ ಸವಾರನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಒಳ್ಳೆಯದು, ಈ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಅರಮನೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸು. ಬೊಪ್ಪಣ ದಣಾಯಕರಿಗೂ ತಿಳಿಸು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿದೆ ವೆಂತಲೂ ಹೇಳು' ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಕಳಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು 'ದೈವವು ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಾಲೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದೆ. ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದೆವೊ ಅದನ್ನು ದೈವವೆ ಪೂರೈಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ದುಃಖಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮರೆಯಲು ಮನುಷ್ಯನು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಕಾರ್ಯಭ್ರಷ್ಟನೂ ಕರ್ತವ್ಯಭ್ರಷ್ಟನೂ ಆಗುವನೆಂದು ಪಂಡಿತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕುವರರ ಈ ಮಹಾವಿಜಯಕ್ಕೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ

ಅತಿಶಯ ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕಾದುದೆ ನ್ಯಾಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ನಮ್ಮ ಕುವರರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಬಾರದು. ಯಥಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದೇ ತಿಳಿ ಯವುದು' ಎಂದರು.

ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನ ಈ ಮಹಾ ಅದ್ಭುತವೂ ಮಹಾ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಆದ ವಿಜಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೈನಿಕರಿಗಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ಆಯಾಸವೂ ಮಾಯವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಜಯಜಯಕಾರ ಮಾಡಿ ದರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿತು. ಆನೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಆ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು, ಮುಂದಿದ್ದ ಸೇನೆ ತಮ್ಮ ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಗತ ನೀಡಲು ಬಂದಿರುವ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆಯೆಂದೇ ನಿಕೇತನವನ್ನು ನೋಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು.

ಮುಂದಿದ್ದ ಮಹಾದಂತಿಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕುವರ, ಎದುರು ಸೇನೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಶ್ವೇತಛತ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಕಾಂಭೋಜಿಯ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಕಂಡ. ಆಶ್ಚರ್ಯ ಆನಂದಗಳಿಂದ, 'ಅಪ್ಪಾಜಿ ಗಳೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ!' ಎನ್ನುತ್ತ ಆನೆಯಿಂದ ದುಮುಕಿ ಪ್ರಭುಗಳಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಓಡಿಓಡಿ ಬಂದ. ಪ್ರಭುಗಳು ಕುವರನನ್ನು ನೋಡಿ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷಗಳ ಬಾಲಕ ಶತ್ರುಗಳ ಈ ಮಹಾಸೇನೆಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಅದ್ಭುತ ಜಯ ಗಳಿಸಿದ್ದು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಮಹಾಭಾರತದ ವೀರ ಅಭಿಮನ್ಯುವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತಂದಿತು. ತಮ್ಮ ಕುವರ ಆ ಅಭಿಮನ್ಯುವಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಕಡಮೆಯಿಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡು ಪ್ರಭುಗಳು ಪುತ್ರನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ತಮ್ಮೆರಡು ತೋಳುಗಳನ್ನೂ ನೀಡಿದರು. ಕುವರನು 'ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಅಪ್ಪಾಜಿ!' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ, ಆ ಎರಡು ತೋಳುಗಳ ನಡುವೆ ಬಂದಿಯಾದ. ಪ್ರಭುಗಳು ಕುವರನನ್ನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತಲೆ ತಡವಿದರು. ತಾಯಿಯ ಮರಣಕ್ಕೆ ಸಹ ಸ್ರವಿಸದಿದ್ದ ಅವರ ಕಣ್ಣೀರು ಈಗ ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯಿತು. ಈ ಆನಂದದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುವರನಿಗೆ ಜಯಜಯಕಾರವನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿತು.

ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪಗಳು ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕುವರವಿಷ್ಣು ಮುಖವೆತ್ತಿ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ 'ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಬಹಳ ಸೊರಗಿದ್ದೀರಿ. ಬಂದುದು ಯಾವಾಗ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

'ನೀನು ನೆಮ್ಮದಿಯೆ? ಮೈಯಲ್ಲಿ ಗಾಯಗಳೇನಾದರೂ ಆದುವೆ? ನಿನ್ನ ಈ ಸಾಹಸ ಹೊಯಿಸಳ ಕುಲಕ್ಕೇ ಕೀರ್ತಿ. ಈ ಅಸಾಧ್ಯ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು?'

'ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಒಲುಮೆ, ಅವ್ವೆಯ, ಅಕ್ಕದಿರ ಆಶೀರ್ವಾದ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೈವಕೃಪೆ. ಈ ಜಯ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನದು, ಅಪ್ಪಾಜಿ. ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ ನಡೆಯಿಸಿದವನು ಅವನೇ. ಅವನ ಖಡ್ಗವೆ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿತು.'

'ಉನ್ನತವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದೆ. ದೈವಸಂಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಸರಿ; ನಾವು ಕರ್ತ್ರರೂ ಅಲ್ಲ, ಭೋಕ್ತ್ರರೂ ಅಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಅವನ ಆಜ್ಞಾನುವರ್ತಿಗಳು. ಈ ಆನೆಗಳು ಯಾರವು? ಈ ಅಶ್ವ ಅಕ್ಷೋಹಿಣಿ ಯಾರದು? ಈ ಮಹಾಸೈನ್ಯ ಯಾರದು?'

'ಆನೆಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತು, ಕುದುರೆಗಳು ಮೂರು ಸಾವಿರ, ಸೈನಿಕರು ಆರು ಸಾವಿರ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ತಮ್ಮದು. ತಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.'

ಪ್ರಭುಗಳ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ದುಃಖದಿಂದ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕದಡಿಹೋಗಿದ್ದ ಅವರ ಹೃದಯ ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ತಾಯಿಯ ಮರಣದಿಂದುಂಟಾದ ಸಂಕಟ ಒಂಪೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು, ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿ ಕರಗತವಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಾಂಬರಿಸಿದರು. ಕುವರನು ನಡಸಿದ ಯುದ್ಧನೀತಿ ಚಾತುರ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರೂ, ಒಂದೇ ಕಾಳು ಧಾನ್ಯವೂ ಸಿಗದಂತೆ ಮಾಡಿದಮೇಲೆ, ಬೇರಾವ ದಾರಿಯನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಅವರು ಶರಣಾಗತರಾದ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಬೆಪ್ಪಾದರು.

ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಕ್ಕೆಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆಲ್ಲ, ಆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವನಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು ಪ್ರಭುಗಳು. ತಾವು ಮಾತ್ರ ಉಪಾಯದಿಂದ ಏನನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ, ಸ್ನಾನಕ್ಕೆಂದು ನೀರಿಗಿಳಿದು ನಡುನೆತ್ತಿಯ

ಮೇಲಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮೂರು ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನಿತ್ತು, ತಾವೂ ಮೂರು ಬೊಗಸೆ ಜಲವನ್ನು ಕೊಂಡು, ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಿದರು. ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಬಳಿಕ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು.

§

ಮಲೆಪರ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಬೊಪ್ಪಣ ಅವರ ಮೂಲೋತ್ಪಾಟ ಮಾಡಿ, ದಂಡಿನೊಡನೆ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದ. ಪ್ರಭುಗಳು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದುದೂ, ರಾಜಮಾತೆಯವರ ನಿಧನ ವೃತ್ತಾಂತವೂ, ಪ್ರಭುಗಳು ತಾಯಿಯ ದಹನಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪುರೋಹಿತರಿಗೇ ವಹಿಸಿ, ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಅದೇ ಸಂಜೆ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊರಟದ್ದೂ ಬೊಪ್ಪಣನಿಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದುವು. 'ಕುವರನು ಏನಾದನೊ!' ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ, ರಾಜಮಾತೆಯವರ ಈ ಅನ್ಯಾಯ ಮರಣದಿಂದ ಬೊಪ್ಪಣನಿಗೆ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ಸಂತೋಷ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. 'ದೈವ ಹೀಗೂ ಮೋಸಮಾಡುತ್ತದೆಯೆ!' ಎಂದು ಅವನು ಕುಸಿದ. 'ರಾಜ್ಯವೇಕೆ! ಕೋಶವೇಕೆ! ಧರ್ಮವೇಕೆ! ನೀತಿರೀತಿಗಳೇಕೆ? ಯಾರು ಬಾಳಿದರೇನು? ಯಾರು ಆಳಿದರೇನು! ಹೇಗೆ ಹೋದರೆ ಏನು?' ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಜೀವ, ಜೀವನಗಳಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಹುಟ್ಟಿತು. ಒಡನೆಯೆ, ತಾನು ಪ್ರಭುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಕರ್ತವ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗುವೆನೆಂದೂ ಹೊಳೆಯಿತು. 'ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವುದೇ ತಪ್ಪು, ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ತೊಲಗುವುದು ಮೇಲು' ಎಂದುಕೊಂಡು, ಒಂದು ವೇಳೆ ಕುವರನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದಿದ್ದರೆ, ತಾನೂ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಮಡಿಯುವುದೇ ಸರಿ, ಎಂದೆಣಿಸಿ, ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಸಕಲಸೈನ್ಯಗಳೂ ಪ್ರಭುಗಳ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿ, ಪೋಷಾಕು ಯುದ್ಧತ್ರಾಣಗಳನ್ನುಳಿದು, ಸಾಮಾನ್ಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಆ ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಮಾತೆಯ ಚಿತಾದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ರಾಜಕುಲದ ಪಿತೃಭೂಮಿಗೆ ನಡೆದುಹೋದನು.

ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲೆ, ಅತ್ತೆಯವರ ನಿಧನವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಆ ಸಂಜೆಯೇ ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿ, ರಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಕಳಿಸಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ

ಯನ್ನೂ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಆ ರಾತ್ರಿಯೇ ರಾಜಮಾತೆಯವರ ಕಳೇಬರಕ್ಕೆ ದಹನಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯಲು ಏರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಬಂದು ರಾಜಮಾತೆಯವರ ಈ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮರಣಕ್ಕೆ ದುಃಖಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ, ಪರದೈವದಂತಿದ್ದ ಮಾತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತಬ್ಬಲಿಗಳಂತೆ ಗೋಳಾಡಿಹೋದರು.

ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿ ಚಂದನಕಾಷ್ಠದ ಚಿತೆ ರಾಜಪಿತೃಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಶಾಂತಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಇತರ ಸೊಸೆಯರು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಅಲಂಕಾರ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಳಿದು, ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದ ವಾಹಕರ ಹಿಂದೆ ಬಹುದುಃಖದಿಂದ ನಡೆದರು. ಆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಮತಿ ದಂಡನಾಯಕಿತಿ, ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆ ಇನ್ನೂ ಇತರರೂ ಇದ್ದರು. ರಾಜಮಾತೆಯ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಟವನ್ನು ಸೋಕಿದ್ದ ಜ್ಯೋತಿಜ್ವಾಲೆಯೆ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಯಾಗಿ ವಾಹಕರ ಮುಂಭಾಗದ ಘಟ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಜಿನಧರ್ಮಿಕರೊಬ್ಬರ ಕೈಯಲ್ಲಿತ್ತು. ರಾಜಪಿತೃಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಕಳೇಬರಕ್ಕೆ ಚಿತಾರೋಹಣವಾಯಿತು. ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳು ವಿಧಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ನಡವವು. ಚಿತೆಗೆ ಅಗ್ನಿಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಮಗನೂ, ಮಗಳೂ, ಸೊಸೆಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಣಿಯವರೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಜಿನಧರ್ಮ ಭ್ರಾತೃಗಳು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ವಾಲೆಯೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಶಾಂತಲದೇವಿ ಚಿತೆಗೆ ಮೂರುಸಲ ಬಲವಂದು, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, 'ಅತ್ತೆಯವರೆ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗಾಗಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತುಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ನಿಮ್ಮ ಎದೆಗೆ ನಾನಿಡುವ ಈ ಜ್ವಾಲೆ ನನ್ನೆದೆಗೂ ತಾಗದೆ ಬಿಟ್ಟೀತೆ?' ಎಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಶಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಚಿತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಇತರ ರಾಣಿಯರೂ ಚಿತೆಗೆ ಬಲವಂದು 'ಹೋಗಿಬರುತ್ತೀರಾ ಅತ್ತೆ' ಎಂದು ಗೋಳಾಡಿದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಮತಿ ಇವರುಗಳು ಮಕ್ಕಳ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆಗ ರಾತ್ರಿ ಬಹು ಹೊತ್ತಾಗಿದ್ದಿತು.

ಬೊಪ್ಪಣ ರುದ್ರಭೂಮಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಚಿತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಪಾಲದ ಆಸ್ಫೋಟನವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆಯೆ ರಾಜಕುಲದವರೆಲ್ಲ ಸ್ನಾನ

ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗೃಹಗಳಿಗೆ ತೆರಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕಾದಿದ್ದರು. ಬೊಪ್ಪಣ ಚಿತೆಗೆ ಬಲವಂದು, 'ಎಲೌ ಅಗ್ನಿಯೆ, ನೀನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಉತ್ತಮ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆ ಆಯ್ದು ಆಯ್ದು ಒಯ್ಯು ತ್ತೀಯೆ. ಹುತವಹನೆ, ನೀನು ನಿತ್ಯ ಅತೃಪ್ತನು, ಹಸಿವಡಗದವನು. ಒಬ್ಬರನ್ನುಳಿಸಿ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬೇಡ. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಿ, ನಿನಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಅಜೀರ್ಣರೋಗ ಉಂಟಾಗಲಿ' ಎಂದು ಹೃದಯದ ಸಂಕಟದಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ, ಸಂಯಮ ಕೆಟ್ಟು, ತಾಯಿಯವರು ನಿಂತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅವರಿಗೆ ವಂದಿಸಿದ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಮತಿಯವರು ಮಗನ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, 'ಏಚಣ್ಣ, ನೀನು ವಿವೇಕಿ, ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಬಾರದು. ಪ್ರಾಜ್ಞರು ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೂ ಧೃತಿಗೆಡರು. ರಾಜಮಾತೆಯವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬದುಕಿದವರು. ಅವರು ಯಾವ ಲೋಪವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ, ಸುಖ ಮರಣ ಪಡೆದರು. ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ರುಗ್ಣಶಯ್ಯೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಮಾನವ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯ. ಇಂತಹ ಅಂತ್ಯ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಡ? ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅವರ ಕರ್ಮಗಳು ಕೊನೆಗಂಡವು. ಅವರಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಪುಣ್ಯಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು. ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡಸಬೇಕು' ಎಂದರು.

ಬೊಪ್ಪಣ ಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, 'ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವವರ ದುಃಖವೆಲ್ಲ ಒಂದುಪಾಲಾದರೆ ಅದರ ಶತಪಾಲು ದುಃಖವನ್ನು ಅಕ್ಕನವರ ಹೃದಯ ಹೊತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂದು ಈಗ ಅಕ್ಕನವರು ಅರುಹ ಬೇಕು' ಎಂದ. ಶಾಂತಲದೇವಿ ಉಕ್ಕುಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ದುಃಖವನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ದೀನತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಸೆರಗಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು 'ಬೊಪ್ಪಣ, ಪ್ರಭುಗಳ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬೇಗ ಹೋಗು. ಇನ್ನೂ ಏನೇನಾಗುತ್ತದೊ ಎಂದು ಭಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. 'ಜಯವಾದರೆ ಬರು ತ್ತೇನೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ'ವೆಂಬ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಅನ್ನನೀರುಗಳನ್ನೂ ಮುಟ್ಟರು. ಕುವರ ನೇನಾದರೂ ಅಪಾಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಜೀವದೊಡನೆ ಹಿಂದಿರು

ಗರು. ಈ ಚಿತೆ ಹೀಗೆಯೆ ಉರಿಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೂ, ನನಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ, ಇನ್ನ್ಯಾರಾರಿಗೊ! ನಾನು ಇನ್ನು ಈ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಕದಲುವವಳಲ್ಲ. ಕುವರನು ಬದುಕಿದ್ದರೆ, ಪ್ರಭುಗಳೂ ಬದುಕುತ್ತಾರೆ, ನಾನೂ ಬದುಕುತ್ತೇನೆ, ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತೇನೆ. ಯಾರ ಪುಣ್ಯವಾದರೂ ನಮಗೆ ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಎರವು ಬರಲಿ, ಯಾರ ಧರ್ಮವಾದರೂ ಎರವು ಬರಲಿ. ಈ ಕತ್ತಲೆ ಕಳೆದು ಬೆಳಕು ಬರಲಿ. ಹೋಗು ಬೊಪ್ಪಣ, ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊ. ನಾನು ಈ ವೇಳೆ ಅಭಾಗಿನಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಹರಸಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದವಳಾಗಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದಳು. ಬೊಪ್ಪಣ ಅಕ್ಕನವರ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಡುಗಿಹೋದ. ಅವನೇ ಏಕೆ! ಪಿತೃಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ, ಪೌರರೂ ಸೇರಿ, ನಡುಗಿ ಹೋದರು. ಪುರೋಹಿತರೂ ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರೂ ಅವಾಕ್ಕಾದರು, ಸ್ತಂಭೀಭೂತರಾದರು. ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಪೌರವೃಂದವೆಲ್ಲ ಏಕಕಂಠದಿಂದ 'ತಾಯಿ, ನಾವೂ ನಿಮ್ಮೊಡನೆಯೆ' ಎಂದು ಕುಳಿತರು. ಎಲ್ಲರೂ ಅವರವರ ದೈವವನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ, ಈ ಮಹಾಭಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಬೇಡುತ್ತ ಕುಳಿತರು.

ಬೊಪ್ಪಣ ಆ ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಪಿತೃಭೂಮಿಯ ಹೊರಗಿದ್ದ ತಟಾಕದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಮನೆಗೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಯುದ್ಧ ಪೋಷಾಕುಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿ, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವಿದ್ದ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಹೋಗಿ, ಮಾರ್ಗಾಯಾಸದಿಂದ ದಣಿದು ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಕರುಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಸೈನಿಕರುಗಳನ್ನೂ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಇರುವ ಕಠಿಣ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ. ಎಲ್ಲರೂ ಏಕಚಿತ್ತದಿಂದ ಈ ಕ್ಷಣವೆ ಹೊರಡುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಎಷ್ಟೇ ಜಾಗ್ರತೆಯೆಂದರೂ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡು ಕದಲಲು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯಾಯಿತು. ಸುಮಾರು ಎರಡನೆಯ ಗಾವುದವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆಯ ಸಮಾಚಾರದ ಸವಾರನು ಇವರ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದ. ಅವನನ್ನು ದೂರದಿಂದ ಕಂಡೊಡನೆಯೆ ಬೊಪ್ಪಣನ ಹೃದಯ ಗತಿ ಇಮ್ಮಡಿಸಿತು, ಮುಮ್ಮಡಿಸಿತು. ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸವಾರ ಕುದುರೆಯ

ಕಡಿವಾಣವನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ಬೊಪ್ಪಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, 'ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರರಿಗೆ ಜಯವಾಯಿತು' ಎಂದ. ಬೊಪ್ಪಣ 'ಕುವರವಿಷ್ಣು?' ಎಂದ. 'ಅವರಿಗೇ ಜಯವಾದುದು' ಎಂದು ಸವಾರ ಉತ್ತರನಿತ್ತ. ಬೊಪ್ಪಣನಿಗೆ ಭರಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಆನಂದವಾಯಿತು, ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು, ನಂಬಲಾಗದಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಸವಾರ ನನ್ನು 'ಇಬ್ಬರೂ ಸೌಖ್ಯವೆ? ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳು?' ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದ. 'ಇಮ್ಮಡಿ ದಂಡನಾಯಕರ ಪಾದದಾಣೆ, ಪ್ರಭುಗಳೂ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಕುವರವಿಷ್ಣುಗಳೂ ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೊರಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾನೀ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಮುಂದಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊರಟವನು' ಎಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತ.

ಬೊಪ್ಪಣ ಕುದುರೆಯಿಂದ ದುಮುಕಿ ಓಡಿ ಆ ಸಮಾಚಾರ ಸವಾರ ನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, 'ನೀನು ನೂರುವರ್ಷ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳು. ಈ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ ಈಗಲೆ ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಯಕಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ನಿನ್ನ ಸಂತೋಷದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ನಾವು ಅರಮನೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತೇವೆ. ನೀನು ಈ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಾ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಕೂಡಲೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಹು ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊರಟ. ಕುದುರೆ ಅಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಅದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆಮುಹೋಗು ತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಪ್ರತಿ ಐದು ಐದು ಮೈಲಿಗೂ ಕುದುರೆ ಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತ ಕುದುರೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ವೇಗದಿಂದ ಹೋಗು ತ್ತಿದ್ದರೂ ದಾರಿ ಸವೆಯಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಬೊಪ್ಪಣ ಎಣಿಸಿದ. ಅವನಿಗೆ ಆಗ ಗರುಡನ ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅದರ ವೇಗವೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿರ ಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಗಳೂ ಕುವರನೂ ರಾಜಧಾನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುವ ಮುನ್ನ, ಶಾಂತಲದೇವಿಯರಿಗೆ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಅರುಹಿ, ಮನಸ್ಸಮಾ ಧಾನಗೊಳಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದು, ಪುರಜನಗಳೂ ಆಕೆಯೂ

ಪ್ರಭುಗಳನ್ನೂ ಕುವರನನ್ನೂ ಆನಂದದಿಂದ ಇದಿರುಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡ ಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು ಆಗ ಬೊಪ್ಪಣನಿಗೆ.

ಹೀಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಭೂಮಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸವಾರ ನನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೆ ಕಂಡು ಶಾಂತಲದೇವಿ 'ಸರ್ವವೂ ಮುಗಿಯಿತು' ಎಂದು ಕೊಂಡಳು. ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ತೆಗೆಯುವುದರೊಳಗಾಗಿ, ಕುದುರೆಯ ಸವಾರ ಬೊಪ್ಪಣನೆಂದೇ ಮಹಾರಾಣಿ ತಿಳಿದಳು. ಇಪ್ಪತ್ತು ಹೆಜ್ಜೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯ ಕಡಿವಾಣಗಳನ್ನು ಬೊಪ್ಪಣ ಹಿಡಿದೆಳೆದ. ಎಳೆದ ಆತುರದಲ್ಲಿ ರಭಸದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆ ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಕಾಲ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಜಾರಿ ಮುಗ್ಗರಿಸಿ, ಬೊಪ್ಪಣ ಕೆಳಕ್ಕೆ ದುಮುಕಿ ಒಂದೇ ಉಸುರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಾರಿಬಂದು ಮಹಾರಾಣಿಯ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬಿಮ್ಮಗೆ ಹಿಡಿದು, ಅದರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟ. ಬೊಪ್ಪಣನ ರೀತಿ, ಆತುರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ದೇವಿಯರ ಹೃದಯ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಂಪಿಸಿಹೋಯಿತು. ಬೊಪ್ಪಣ ಗಾವುದ ದೂರ ಓಡಿಬಂದವನಂತೆ ಬಹಳ ಆಯಾಸದಿಂದ 'ನನ್ನ ಅವ್ವೆಯ ಪುಣ್ಯ, ನನ್ನ ಅಕ್ಕದಿರ ಪುಣ್ಯ, ದೈವಕೃಪೆ, ನನ್ನ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿದ್ದಾನೆ, ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯ ಸಕಲವನ್ನೂ ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರನ್ನು ಕಂಡ, ಇಬ್ಬರೂ ಆನಂದದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಕ್ಕಾ, ಇನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ನಡೆ ಯಿರಿ. ತಮ್ಮನನ್ನು ಆದರದಿಂದ, ಉತ್ಸವದಿಂದ, ಆನಂದದಿಂದ ಎದುರು ಗೊಳ್ಳೋಣ. ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಮಹಾ ಆನಂದದಿಂದ ಎದುರುಗೊಳ್ಳೋಣ' ಎಂದ.

ಮಹಾರಾಣಿಯರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗ ಆದ ಆನಂದಧಾರೆಗಳನ್ನು ಬೊಪ್ಪಣ ಕಂಡ. ದೇವಿಯರು ಬೊಪ್ಪಣನನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ತಲೆತಡವಿ 'ನೀನು ಕುವರನಿಗೆ ಅಣ್ಣನೂ ಹೌದು, ನನಗೆ ತಮ್ಮನೂ ಹೌದು, ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಮಗನೂ ಹೌದು. ಇಂತಹ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಂದ ನೀನು ನೂರು ವರುಷಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬದುಕು. ನನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಆನಂದವನ್ನು ತಂದೆಯೊ, ಅಷ್ಟು ಆನಂದ ನಿನ್ನವ್ವೆಯ ಹೃದಯಕ್ಕೂ ಈಗ ಆಯಿತು. ಇನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಅರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ. ಕತ್ತಲು ಹೋಯಿತು' ಎನ್ನುತ್ತ, ಎಲ್ಲರೂ ಲಘು

ಹೃದಯದಿಂದ ಅರಮನೆಗೆ ನಡೆದರು. ಪುರಜನರ ಆನಂದ, ರಾಜಮಾತೆ ಅಳಿದ ದುಃಖವನ್ನು ಮರೆಸಿತು. ಆಗ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಎಷ್ಟೇ ಸಂತೋಷವಾದರೂ, ಹೆಚ್ಚು ಆಡಂಬರಕ್ಕೆ ಅದು ಸಮಯ ವಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪೌರರೇ ಅರಿತರು. ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವವೆ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಕುವರನೂ ಸೈನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಊರಹೊರಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಾವು ಮಾತ್ರ ನಾಯಕರೊಂದಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರು. ಬೊಪ್ಪಣ ಊರ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರಭು ಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಕುವರನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ, ಉತ್ಸಾಹದೊಡನೆ ಉತ್ಸವದೊಡನೆ ಪಟ್ಟಣದೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದ. ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೂ ಬಮ್ಮಲೆ, ರಾಜಲೆ, ದೇವಕಿ ಮುಂತಾದ ಕಿರಿಯ ರಾಣಿಯರೂ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನೂ ಕುವರನನ್ನೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಕುವರನನ್ನು ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಮುಂದೆ, ಅವರ ಹಿಂದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಅಕ್ಕದಿರೂ ಇತರ ರಾಣಿಯರೂ ಆಭರಣ ಅಲಂಕಾರ ರಹಿತರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕುವರನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ದಾಸದಾಸಿಯರ ಮುಖದಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ಗೆಲವು ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಕುವರ ಅಕ್ಕದಿರನ್ನು ನೋಡಿ, 'ಅವ್ವೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ? ಅವ್ವೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋಗುವ' ಎಂದಾಗ ಶಾಂತಲೆ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಮುಖಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿಟ್ಟಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಕುವರನು ಭಯಪಟ್ಟು, 'ಅವ್ವೆಗೆ ಏನಾಗಿದೆ, ಅಕ್ಕ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು . . .

ಪ್ರಭುಗಳು ಪುರೋಹಿತರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ವಾಸವಸ್ತ್ರ ಶೇಷವನ್ನುಟ್ಟು, ಉತ್ತರಕ್ರಿಯಾಧಿಕಾರತ್ವದ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ವಾಸೋದಕ ಕುಂಭವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ದಹನಶಾಂತಿ ಅಸ್ಥಿಸಂಗ್ರಹ ಣಾರ್ಥವಾಗಿ, ರಾಜಧಾನಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಪಿತೃಭೂಮಿಗೆ ಬರಿಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟರು. ಬೊಪ್ಪಣ, ಪುರೋಹಿತರು, ಪಂಡಿತರು, ಸಚಿವರುಗಳು, ಸೌಮ್ಯವಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳೂ ಸಶಿರೋವೇಷ್ಟಿತರೂ, ಆಗಿ, ಬರಿಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಪುರ

ಜನರೂ ಪುರಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ದುಃಖಪೂರಿತರಾಗಿ 'ಈ ಕರ್ಮಬಂಧ ಯಾವ ಮಹಾಭಾಗನಿಗೂ ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲ' ಎಂದುಕೊಂಡರು.

ಕುವರನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಲು ಅಕ್ಕದಿರು ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರು; ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ದುಃಖದ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಅತಿಯಾಗಿ ಬೆಂದ ಹೃದಯವೆಂದರೆ ಅವನದೆ ಆಯಿತು. ಈ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅವನು ತನಗೇ ಏನಾದರೂ ಆಪತ್ತನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವನೊ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಅಕ್ಕದಿರು ಅವನ ಪಕ್ಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅವನ ಅಕ್ಕದಿರ ದುಃಖ ಅವನ ಅತೀವ ದುಃಖವನ್ನು ಕಂಡು, ಮತ್ತೆ ಮರುಕಳಿಸಿತು. ಮರಣವೂ ಜೀವನದ, ಜೀವಿತದ ಒಂದು ಹಂತ ಎಂದು ಅರಿತಿದ್ದರು ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು. ಆದರೆ ಕುವರನದು ಇನ್ನೂ ಎಳೆಯ ಹೃದಯವಲ್ಲವೆ? ಕುವರನ ಹೆಚ್ಚಿನ ದುಃಖವೆಂದರೆ: 'ಅವ್ವೆ ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಸತ್ತೆನೆಂಬ ದುಃಖದಿಂದ ಅವ್ವೆ ಸತ್ತರು. ನನಗಾಗಿ ಸತ್ತರು, ನಾನೇ ಅವರ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದೆ' ಎಂಬ ಮಾತು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಲು ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಬಹಳಹೊತ್ತು ದುಃಖಿಸಿ, ಒಂದುಸಲ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಅಕ್ಕನನ್ನು ನೋಡಿ 'ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೆಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದ. 'ಪಿತೃಭೂಮಿಗೆ ನಡೆದುಹೋದರು' ಎಂದು ಯಾರೊ ಅಂದರು. 'ಏನು? ಅವ್ವೆಯ ಮುಖದರ್ಶನವೂ ನನಗೆ ಇಲ್ಲವೆ!' ಎಂದು ತನ್ನ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆದು ಆ ವಿಕಾರಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಓಡಲು ಹೋದ. ಅಕ್ಕದಿರಿಬ್ಬರೂ ಅವನ ರಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದರು. ದುಃಖದ ಭರದಲ್ಲಿ ಅದು ಅವನಿಗೇನು ಲಕ್ಷ್ಯ? ಒಂದು ಸಲ ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಓಡಿದ. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ 'ಅವ್ವೆ! ಅವ್ವೆ! ಅಯ್ಯೊ ಅವ್ವೇ!' ಎಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಅರಚುತ್ತ, ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಗೋಳಿಡುತ್ತ ದಕ್ಷಿಣ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಓಡಿದ. ಪುರಜನರು ಓಡಿಬಂದು ಕುವರನನ್ನೂ ಅವನ ಆ ಘೋರ ದುಃಖವನ್ನೂ ಕಂಡು 'ಅಯ್ಯೋ, ಇಂತಹ ಮಹಾದುಃಖದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಿಕಲ್ಪವಾಗುವುದೂ ಉಂಟು. ಇವನ ದುಃಖ ದೇವನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಲಿ' ಎಂದು ತಾವೂ ದುಃಖಿಗಳಾದರು. ಕುವರನಿಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು, ಕಾಣಲೊಲ್ಲದು; ಪುರಜನರು ತನ್ನನ್ನು ಈ ವಿಕಾರಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ, ವಿಕಾರವೇಷದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತ

ತ್ತಿರುವರೆಂಬ ಅರಿವು ಅವನಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು, ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಧೈರ್ಯ, ಶಕ್ತಿ ಒಬ್ಬರಿಗಾದರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಿಂದೆ, ವಿಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿ, ಮಹಾಸಂತೋಷದಿಂದ, ನಗುಮುಖದಿಂದ, ಪುರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ಪುರುಷ, ಇಷ್ಟರೊಳಗೆ, ಈ ಘೋರ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಬೇಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, 'ಅಯ್ಯೋ, ಈ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಸ್ಥಿರವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಸುಖವೆಷ್ಟು! ದುಃಖವೆಷ್ಟು! ವಿಧಿಯೇಕೆ ಹೀಗಾಡಿಸುತ್ತದೆ? ಹೀಗೆ ಕಾಡಿಸುತ್ತದೆ?' ಎಂದು ಪುರಜನರು ಮರುಗಿದರು.

ಪಿತೃಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರೊಡನೆ ಇದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳು ಆಗತಾನೆ ಚಿತಾಶಾಂತಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಘಟೋದಕವನ್ನು ಸುರಿದಿದ್ದರು. ನೂರಾರು ಮಂಡೂಕಗಳು ಒಂದೇ ಸಲ ಕೂಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಚಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಇನ್ನೂ ಭೀಷಣನಾಗಿಯೆ ಇದ್ದನು. ಕುವರನು ವಿಕಾರವಾಗಿ ರೋದಿಸುತ್ತ ಧೃತಿ ತಪ್ಪಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಕಂಡರು. ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಇನ್ನೂ ಆರದಿದ್ದ ಚಿತಾಗ್ನಿಯನ್ನೂ ಕಂಡರು. ಕುವರನ ಹೃದಯವನ್ನರಿತಿದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳು, ಮುಂದಾಗಬಹುದಾದ ಘೋರವನ್ನು ಶಂಕಿಸಿ ಜಲಕುಂಭವನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಕುವರನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಮಹಾತೋಳ್ಬಲದಿಂದ, ಪರ್ವತವು ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ, ಕುವರನನ್ನು ತಡೆದು ತಮ್ಮೆದೆಗೆ ತಂದುಕೊಂಡರು.

ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೆ, ಅವರ ದೇಹ ಸ್ಪರ್ಶವಾದೊಡನೆಯೆ, ತಾಯಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಂತೈಸಿದ ಮಗುವಿನಂತೆ ಕುವರನ ದುಃಖ ಊರ್ಧ್ವ-ಉನ್ಮಾದಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಅಧೋಮುಖವಾಯಿತು. ಹತ್ತಿರದ ಒಂದು ಮರದ ಬುಡದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಧೋವದನನಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು. ಆ ದಿನದ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಕುವರನನ್ನು ತಮ್ಮೊಡನೆಯೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಕುವರನು ಕೆಲವು ದಿನ ಆಹಾರ ನಿದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಯಾವಾಗಲೂ ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಮೌನದಿಂದ ಕಳೆದನು. 'ನಾನೂ ಆಹಾರ ಮುಟ್ಟೆ' ಎಂದು ಅಕ್ಕ, ಎರಡು ದಿನವೆಲ್ಲ ಅವನೊಡನೆ ಉಪವಾಸವಿದ್ದ ಮೇಲೆ, ಬೇರಾವ ದಾರಿಯನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ. ಅವ್ವೆ ಸತ್ತ ದುಃಖವನ್ನು ಮರೆಯಲು ಕುವರನಿಗೆ ತಿಂಗಳುಗಳು

ಬೇಕಾದವು. ದೈವ ಅವನ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒರಸಿತು, ಮತ್ತೆ ನಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಮತ್ತೆ ಅಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ.

ರಾಜಮಾತೆಯರು ಅಳಿದ ಸಂಗತಿ, ಕಾರಣ, ಎಲ್ಲವೂ ಗಂಗರಾಜರಿಗೂ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ, ಪುನೀಸ, ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ ಇವರುಗಳಿಗೂ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ತಿಳಿಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅತಿಕ್ಷಿಪ್ರದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊರಟರೂ, ಅವರು ಬಂದು ಸೇರಿದುದು ಹತ್ತನೆಯ ದಿನವೆ. ರಾಜಮಾತೆಯರ ಕರ್ಮಾಂತರಗಳೆಲ್ಲ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದವು. ದಾನಧರ್ಮಗಳು ಗಂಗರಾಜರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾಗಿ ನಡೆದವು. ಅದರಿಂದ ರಾಜಮನೆತನದವರಿಗೆಲ್ಲ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಗಂಗರಾಜರ ಆರೋಗ್ಯವೂ ಹದಗೆಟ್ಟಿತು. ಜಯಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸಿ, ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದವರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ, ರಾಜಾದಾಯಗಳನ್ನು ಮೋಸವಿಲ್ಲದಂತೆ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಮನನೋಯದಂತೆ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ, ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವಾಗ್ಗೆ, ಅವರಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಶ್ರಮಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ದೇಹಶ್ರಮ, ಬುದ್ಧಿಶ್ರಮಗಳಾದವು. ರಾಜಮಾತೆಯರ ಕರ್ಮಾಂತರಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಭೀಷ್ಮರ ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಟ್ಟಿತು. ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಬಿಚ್ಚಿದ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಚ್ಚಿಯೆ ಇದ್ದಿತು. ಉತ್ತಮ ಭಿಷಗ್ಮಣಿಗಳೆಂದರು: 'ಭೀಷ್ಮರಿಗೆ ಇನ್ನು ಉಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಇಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅಮೃತವೂ ಕೆಲಸಮಾಡದು' ಎಂದು. ಪ್ರಭುಗಳು 'ಇನ್ನು ತಮಗೆ ಗಂಗರಾಜರು ದಕ್ಕರು' ಎಂದರಿತರು. ಅವರ ಕಾಯಿಲೆಯ ವಿಷಮಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯವೆ ಭಯಾವೃತವಾಯಿತು.

ಗಂಗರಾಜರಿಗೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಕಫದ ಬಾಧೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಹೋಯಿತು. 'ಯಾವ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೂ ನನಗೆ ಬೇಡ' ಎಂದರು. ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳು ಸಮೀಪಿಸಿದವು. ಗಂಗರಾಜರು ಸಲ್ಲೇಖನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು, ಬಲಪಾರ್ಶ್ವಕ್ಕೆ ಮಲಗಿ, ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪಂಚಪದಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ

ಇಹವನ್ನು ಮರೆತರು. ಪ್ರಭುಗಳೂ, ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೂ, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರೂ, ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಹರ್ನಿಶಿ ಅವರ ಹಾಸಿಗೆಯ ಬಳಿಯೆ ಇದ್ದರು. ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಿವೆಯೆನ್ನುವಾಗ ವೇಲಾಪುರಿಯಿಂದ ಪಂಡಿತರೂ ಬಂದರು.

ಸುದಿನ ಸುನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಂಗರಾಜರು ಇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪರಮಪದವಿಗೆ ಹೋದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರಂತೆ ಸಂಕಟಪಟ್ಟರು. ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಂದು ಮೃತ್ಯು ಹೊಕ್ಕು ಹೊರಟಂತಾಯಿತು. ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಜನರು ಸೇರಿ ಆ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ದುಃಖಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಗಂಗರಾಜರ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಸಮಸ್ತ ರಾಜಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಂದ ರಾಜವೀಧಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪಿತೃಭೂಮಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳೂ, ವಿಷ್ಣುವೂ, ಸಮಸ್ತ ಸಚಿವರೂ, ಚಮೂಪತಿಗಳೂ, ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ, ರಾಜಧಾನಿಯವರೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ದುಃಖದಿಂದ, ಬರಿತಲೆಯಲ್ಲಿ, ಬರಿಗಾಲಿನಲ್ಲಿ, ಶವದ ಹಿಂದೆ ನಡೆದು ಹೋದರು. ಕಳೇಬರವನ್ನು ಪಿತೃಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಳಿಸಿದಾಗ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿ ಬೆಟ್ಟದಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಯಿತು.

ಎಲೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಸುಗಂಧಪುಷ್ಪದಂತೆ, ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಾವೇ ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳಸಿ, ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳದೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಆಳಿ, ತಮ್ಮ ಯಶವನ್ನೇ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜರಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟುಹೋದ ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮಯೋಗಿ ಗಂಗರಾಜರು ಪರಮಪದವನ್ನಡರಿದರು. ರಾಜಮಾತೆಯು ಅಳಿದ ಶೋಕ ಇನ್ನೂ ಆರಿರಲಿಲ್ಲ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲೆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಇನ್ನೊಂದು ಶೋಕವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಬೊಪ್ಪಣ ತಂದೆಯ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಹು ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ. ದಾನಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುವೇ ಅರಮನೆಯಿಂದ ನಡಸಿದರು. ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಸರ್ವ ಚೈತ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಗರಾಜರ ಆತ್ಮಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೋರಿ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಗಳೂ ಅನ್ನದಾನಗಳೂ ನಡೆದವು.

§

ಹಟಗಾರ ಕೇತಮಲ್ಲ ನಾಯಕನಿಗೆ, ದಾಮೋದರನ ತಲೆಯನ್ನು ಉರುಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಇವನಂತೆಯೇ ಕಿರುಕುಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ಇತರ ಪೌರವಣಿಕರೂ, ಶ್ರೀಮಂತರೂ ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ ತಲವನಪುರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ವೇಳೆ ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು 'ದೈವವೇ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಮಾಡಿಸಿತು, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ಉಪಕಾರ ವನ್ನು ಜೀವಾವಧಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿದಿರಿ, ಇನ್ನು ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವಾಯಿತು' ಎಂದು ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕನನ್ನು ಹೊಗಳಿ 'ವಣಿಕನು ಡಣಾಯಕನಾದ'ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಹೋದರು.

ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕನು ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ, ದೇವಾ ಲಯಗಳ ಕಟ್ಟಡದ ಕೆಲಸ ಬೇಗ ಬೇಗ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಕರ್ಮಬಾಧ್ಯನಾದ ಪ್ರಭುವು ಆ ಸಂವತ್ಸರಪೂರ್ತಿ ರಾಜಧಾನಿ ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಚೆ ಈಚೆ ಹೋಗಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ್ಗೆ ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪಂಡಿತ ಮಾವಯ್ಯನವರನ್ನು ನೋಡಿಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ, ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ ಶಾಂತಲೆಯೂ ಪ್ರಭುಗಳೊಡನೆ ಅಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಬರಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುನೀಸ, ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಇವರುಗಳು, 'ಯುದ್ಧಾನಂತರ ಲಭಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತರು, ನಾಯಕರುಗಳು, ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳು, ಗಂಗರಾಜರು ಇವರನ್ನು ಇರಿಸಿಹೋದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ, ವಿಚಕ್ಷಣೆಯೇನಾದರೂ ಸಡಿಲವಾಯಿತೆ?' ಎಂಬುದನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ದೇಶ ದಲ್ಲೆಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಭಾರಕ್ರಮ ಧರ್ಮದಿಂದ ನಡದುಬರುವಂತಾಯಿತು.

ಗಂಗರಾಜರನಂತರ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಮಹಾ ಅಮಾತ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದರು. ಗಂಗರಾಜರು ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವ ಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನು ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರಾಗಿ ದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಶಾಂತಿ ಸುಭಿಕ್ಷಗಳು ನೆಲಸಿದವು. ಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ಪ್ರಭುವೂ, ಸತ್ಯಸಂಧರುಗಳಾದ ಸಚಿವರೂ ಅಧಿಕಾರಿ ಗಳೂ, ದೈವಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕ ಸ್ವರ್ಗವಾಗದೆ!

ಸುಖದಲ್ಲಿರುತ್ತ ಒಂದು ದಿನ, ಪ್ರಭುಗಳು ಕುವರನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಶಾಂತಲೆಗೂ ತಿಳಿಸಿದರು. 'ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನಲ್ಲವೆ? ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ತಡೆದರೆ ಆಗದೆ?' ಎಂದಳು ಶಾಂತಲೆ.

'ಹದಿನೆಂಟು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ನಿನ್ನ ತಮ್ಮ ಹೀಚೇನೂ ಅಲ್ಲ. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷದ ಆಳು. ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಬದುಕೂ ಏನು ನಿತ್ಯ? ಈ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವು ಇದುವರೆಗೂ ಉಳಿದಿರುವುದೇ ಒಂದಾಶ್ಚರ್ಯ! ನಿನ್ನ ಅತ್ತೆಯವರ ವರ್ಷಾಬ್ದಿಕವಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವುದೇ ಸರಿ. ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ನೀನೆ ಸರಿಯಾದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹುಡುಕು.'

ಶಾಂತಲೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅವಸರಭಾವವಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಭುಗಳು ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು: 'ನೋಡು, ಈಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಮಗೆ ಬಿಡುವಾಗದು' ಎಂದರು.

'ಏಕೆ ಬಿಡುವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತೀರಿ! ಏಕೆ?' ಎಂದು ಕೇಳುವ ಸ್ವಭಾವದವಳಲ್ಲ ಶಾಂತಲೆ. 'ಸಲ್ಲದ ಆಲೋಚನೆಗಳು ನನ್ನ ನಲ್ಲನ ಮನದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಬರಲೊಲ್ಲವು' ಎಂದು ಶಾಂತಲೆ ಬಲ್ಲವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅರಸನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆರಳಿನಂತೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆ 'ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಮದುವೆಯ ಯೋಚನೆ ಸೂಕ್ತವಾದುದೆ' ಎಂದರಿತಳು. ಗುಣ, ಆರೋಗ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನೆತನ, ರೂಪು, ಶೀಲ, ವಿದ್ಯೆ, ವಿನಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಆರಿಸುವ ಭಾರ, ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕುವರನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಭಾರ, ಎರಡೂ ಶಾಂತಲೆಯ ಪಾಲಿಗೇ ಬಂದಿತು.

'ನನಗೇಕೆ ಈಗಿನಿಂದ ಈ ಕೋಳ? ಇಷ್ಟು ಅವಸರವೇಕೆ?' ಎಂದ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ, 'ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಅವಸರಪಡುತ್ತಾರೆ, ಆಗಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ, ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ?' ಎಂದಳು ಅಕ್ಕ. ಅಪ್ಪಾಜಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ, ಅವನ ಪಾಡು ಬಹು ಇಕ್ಕಟ್ಟಾಯಿತು. ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನೊಡನೆ, ಪಂಡಿತರೊಡನೆ, ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೊಡನೆ, ಅಚ್ಯುತ ಗೋವಿಂದರುಗಳೊಡನೆ, ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಅಂಗಲಾಚಿದ. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಹೇಳುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಅವರ್ಯಾರಿಗೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣವಿಷ್ಟೆ: 'ಇವನಿಗೆ

ಮದುವೆಯಾಗಲಿ' ಎಂಬುದು ಅವರ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಇವನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ 'ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ! ಯಾರಾದರೂ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕು' ಎಂಬ ವ್ಯಂಗ್ಯೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಯಮನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಸ್ತ್ರಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗರಡಿ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸದಾ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಇವನಿಗೆ ಮದುವೆ —'ಕುಂಟೆತ್ತಿನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಗಂಟುಬಿದ್ದ ಕೊರಡಿನಂತೆ' ಕಂಡು ಬಂತು. ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಇವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂದು, ಅಕ್ಕನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ 'ನೀವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕಳ್ಳರು. ನನ್ನ ಅವ್ವೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೈಕಾಲು ಕಟ್ಟಬೇಕಾಗಿತ್ತೆ? ಹಾರಾಡುವ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಟ್ಟು ನೋಡುವ ಕಠಿಣಾತ್ಮರು ನೀವು. ನೀನೂ ಅಷ್ಟೆ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತೀಯೆ. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಂತೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ 'ಏನು ಕೇಳಿಬಿಡುತ್ತಾನೊ! ಏನು ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತಾನೊ!' ಎಂದು ಮುಂದಾಗಿಯೆ ಮುಖ ಮೂರಡಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ನಾ ಬಲ್ಲೆ, ಇದೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸೋಗು. ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಆಟವಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನೆಪ ಬೇಕು. ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಪಶು ನಾನು. ಆಗ ಬಂದ ಕೊಂಗರೊ, ವೆಂಗರೊ, ಚೋಳರೊ, ಚೇರರೊ, ಯಾರಾದರೂ ದಂಡೆತ್ತಿ ಈಗ ರಾಜಧಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಬರಬಾರದೆ? ಹಾಗಾದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಾಲಾವಕಾಶ ದೊರಕೀತು. ಅಥವಾ ಯಾರಾದರೂ ದ್ರೋಹಿಗಳು ಈಗ ಎದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆ? ನಾನೇ ಸೈನ್ಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮೂರೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಸೆದುಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹೋಗಿ, ಒಂದು ವರ್ಷವೆಲ್ಲ ಹೊಸೆಯುತ್ತ ಕುಳಿತೇನು' ಎಂದು ಗೋಳುಕರೆದ. ಶಾಂತಲೆ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, 'ನೀನೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟು' ಎಂದಳು.

'ಆಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿ. ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನೆ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತಿಯೋ ಏನೊ! ಯಾರು ನಂಬಿದವರು?'

'ಮತ್ತೆ, ಏನೋ ಪರ್ವತವೇ ಬಂದು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಂತೆ ಪೇಚಾಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ!'

'ಅಯ್ಯೋ ಅಕ್ಕ, ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು ನನ್ನ ಸಂಕಟ? ನೋಡು, ಈಗ ನನಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ, ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಧಾನಿಸಿರೆಂದು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಬಾರದೆ?'

'ಹಾಗೇನು! ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ! ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳಾದರೂ ನಿಧಾನಿಸಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.'

'ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳೇ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ!'

'ಹಾಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನೀನೇ ಹೇಳಿಕೊ. ಹೇಳಿದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಒಪ್ಪುವಂತಿರಬೇಕು.'

ಅಕ್ಕನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಪೆಚ್ಚುಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುವರ ಎದ್ದುಹೋದ. ಅವನು ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿದನೊ ಇಲ್ಲವೊ, ಇತ್ತ ಶಾಂತಲೆಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಗಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದರು. ನಗುವು ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದಿತು. ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕುವರನಿಗೆ ಇವರ ನಗು ಕೇಳಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತು ಆಲಿಸಿದ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಕ್ಕಳು, ಶಾಂತಲೆ ನಕ್ಕಳು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇನ್ನೂ ನಕ್ಕಳು, ಶಾಂತಲೆ ಮತ್ತೂ ನಕ್ಕಳು. ಕುವರನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಿರಬಿರನೆ ಹೊರಟುಹೋದ.

ಆದಿನ ರಾತ್ರಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿರುವ ವೇಳೆ ಶಾಂತಲೆ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರುಹಿದಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಣ್ಣುಹುಣ್ಣು ಆಗುವವರೆಗೂ ನಕ್ಕರು.

ಯಾರು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಪ್ರಭುಗಳ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಡಿಲಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಲೆ ಇನ್ನಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಾಹಸಪಟ್ಟಳು. ಸಾರ್ಥಕವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. 'ದೇವಿ, ಆಗದ ಹೋಗದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಏನು ಫಲ? ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ಈ ನಿರ್ಧರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅವನಿಗೇನಂತೆ ಕಷ್ಟ? ನನ್ನ ಹಾಗೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಅವನು ಕೈಹಿಡಿಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದ ಒಬ್ಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲಿ. ತಕ್ಕ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ನೀನೆ ಹುಡುಕು. ನೀನು ಆರಿಸಿದುದನ್ನು ಅವನು ಮನಸಾ ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ, ಒಪ್ಪಿಸು' ಎಂದರು ಪ್ರಭುಗಳು.

ಶಾಂತಲೆಗೆ ಈ ವಿಷಯ ಬಹು ಸಂಕಟಕ್ಕಿಟ್ಟಿತು. ಮನದ ಇಕ್ಕಟ್ಟು

ಇನಿಯಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದುದನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಕಂಡರು. ಆಗ ಶಾಂತಲೆಯ ಕೈಹಿಡಿದು ಬಳಿಯೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲುಂಟಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಭುಗಳು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಶಾಂತಲೆಯ ಮುಖ ಬೆವರಿತು, ಶರೀರವು ಭಯದಿಂದ ಕಂಪಿಸಿತು. ಆಕೆ, ತನ್ನ ಹಣೆಯ ಕುಂಕುಮಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಕುತ್ತಿಗೆಯೊಳಗಿನ ಮಾಂಗಲ್ಯಮಂಗಳವನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಕಡೆ ಮುಖಮಾಡಿ, 'ವಿಜಯನಾರಾಯಣ!' ಎಂದಳು.

'ದೇವಿ, ಭಯಪಟ್ಟೆಯಾ?'

'ಇಲ್ಲ ಪ್ರಭೂ. ತಮಗೆ ಆ ಉದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಜಯವನ್ನು ಕೋರಿದೆ?'

'ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯ ನೀವಿಬ್ಬರೂ. ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ, ಶೀಲ, ರುಚಿ, ನೋಂಪಿಗಳು ನನಗೆ ರಕ್ಷಣೆ.'

'ಪ್ರಭೂ, ಇದು ಪರಸ್ಪರ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಸೇರಿದರೂ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿ ಅನುರಾಗಗಳಿಗೆ ಸಮನೆ? ನಮ್ಮ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಂಪು ಏನುಂಟು?'

'ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳು ನನಗೆ ಅಮೃತದಷ್ಟು ರುಚಿ. ನಿನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವುದು. ನನಗೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲೂ ಇನ್ನಾರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸುಖ, ಸಂತುಷ್ಟಿ, ಸಮಾಧಾನ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವಿ, ಇದನ್ನು ಮುಖಸ್ತುತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಡ.'

'ಪ್ರಭುಗಳು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.'

'ನೀನೂ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಹೀಗೆಯೆ ಅಮೃತವಾಗಿರೆಂದು ನಾನೂ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಜಯಗಳೂ, ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತೂ ನಿನ್ನವು, ನಿನ್ನಿಂದ, ನಿನ್ನ ಶಾರದೆಯಿಂದ, ನಿನ್ನ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನಿಂದ.'

'ಹೌದು, ನೀವು ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಸತ್ಯವಾದವು. ಎಲ್ಲವೂ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನ ಕೃಪೆ. ನಮ್ಮಿಂದ ಆಗುವುದು ನಿಮ್ಮ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾತ್ರ . . . ಸ್ವಾಮಿ, ಒಂದು ಬೇಡಿಕೆ.'

'ಹೇಳು ದೇವಿ, ಹೇಳು. ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಡಬಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ

ಮನಸ್ಸು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಂಕೆ ಯಿಲ್ಲದೆ ಕೇಳು.'

'ದೇವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸಿರುವನು. ಸಂತತಿಸೌಭಾಗ್ಯ ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.'

'ಅದು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದುದು. ಮಕ್ಕಳು ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳೂ ಆಗಬಹುದು, ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಗಳೂ ಆಗಬಹುದು. ದೈವ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಂತೋಷ, ಕೊಡದಿದ್ದರೂ ಸಂತೋಷ.'

'ಪ್ರಭುಗಳು ಅವಧರಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ದಿನ ಅತ್ತೆಯವರು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕರೆದು, ಹತ್ತಿರ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆಂದರು: 'ಮಗಳೆ, ಸಂತತಿ ಪಡೆ. ಈ ರಕ್ತವನ್ನು ಅಳಿಯಗೊಡಬೇಡ. ಸಂತತಿ ಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಭಾಗ್ಯ ನಿನ್ನದು. ಇದೊಂದೇ ನಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ಆಶೆ. ನಾವು ಜೀವವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೂ ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೆ, ಅಪ್ಪಾಜಿಗೆ ಒಂದು ಗಂಡುಮಗು ಆಗಲೆಂದು. ಆಸೆ ತೀರದೆ ನಾವು ಅಳಿದರೆ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಖಂಡಿತ ಶಾಂತಿಯಿರದು' ಎಂದು ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದರು.'

'ದೇವಿ, ಈಗ ಕಾಲ ಮಿಂಚಿ ಹೋದುದೇನು! ನಿನಗೆ ಮಕ್ಕಳಾ ಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ಹೇಗೆ ಬಲ್ಲೆ?'

'ಸ್ವಾಮಿ, ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೆ ನಾವು ಕೂಡಿ ಇದ್ದೆ ವಲ್ಲವೆ!'

'ದೇವಿ, ಇದೇನು ನಿನ್ನ ಭೀತಿ? ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ.'

'ಅದು ನನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವೇದ್ಯ.'

'ಭದ್ರೆ, ನೀನು ಭಯಾವೃತಳಾಗಿದ್ದೀಯೆ.'

'ಇರಬಹುದು. ಆ ಶಂಕೆ ದೂರವಾಗಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದವಿರಲಿ. ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆಯಿರಲಿ. ಆದರೂ. . . .'

'ಆದರೂ ಏನು ದೇವಿ, ಹೇಳು.'

'ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಿಮ್ಮ ಆದರ ಅಭಿಮಾನಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಲಿ.'

'ಶಾಂತಲೆ, ಇದೇನು ನೀನು ಹೇಳುವ ಮಾತು! ಚೋದ್ಯವಾಗಿದೆ

ಯಲ್ಲ! ನನಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ ಅಭಿಮಾನಗಳಿಲ್ಲವೆ? ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಂಶಯಪಡಬೇಕಾಗಿಯೆ ಇಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿನ್ನಂತೆಯೆ ನನಗೆ ಪ್ರೇಯಸಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹಾಗೆಂದಳೆ?'

'ಇಲ್ಲ ಪ್ರಭು. ಅವಳೆಂದೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಹಾಗೆಂದವಳೆ ಅಲ್ಲ. ಅವಳು ನನ್ನ ತಂಗಿಯಲ್ಲವೆ? ನನಗೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ, ಅವಳಿಗಾದರೂ ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗುವಾಗಲಿ. ಅದು ನನ್ನ ಮಗುವೆ ಆದೀತು.'

'ದೇವಿ, ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಅನ್ಯೋನ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡಷ್ಟೂ, ಕೇಳಿದಷ್ಟೂ ನನಗೆ ಅಮೃತವನ್ನುಂಡಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಹೋದರಿಯರಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ, ಹಿಂದೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದೇ ತಾಯ ಹೊಟ್ಟೆ ಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರೇ ಆಗಲಿ ನಿಮ್ಮಷ್ಟು ಅನ್ಯೋನ್ಯದಿಂದಿದ್ದರೆ! ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ಹೃದಯ ಅಮೃತಸಾಗರ. ಇದು ವಿಷ್ಣು ವರ್ಧನನ ಪುಣ್ಯ.'

ಶಾಂತಲೆಯ ಮುಖ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಟ್ಟನೆ ಕೆಂಪಡರಿತು. ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿದಳು. ಪ್ರಭುವು ಶಾಂತಲೆಯ ಗಲ್ಲವನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ, ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಟ್ಟು, ಮಂದಹಾಸದಿಂದ 'ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮಗುವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮಗುವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವ ಹೃದಯ ನಿನ್ನದು. ಆದರೆ, ಅದರಿಂದ ನೀನೆಂದುಕೊಂಡಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆ ಹರಿಯದು' ಎಂದರು.

'ಏಕೆ, ಪ್ರಭು?'

'ಹೊಯ್ಸಳ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟವು ಯಾವಾಗಲೂ ಪಟ್ಟ ಮಹಿಷಿಯ ಪುತ್ರನಿಗೇ.'

ಶಾಂತಲೆ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಅಂಜಿ 'ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗದಿದ್ದರೆ?' ಎಂದಳು. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದಾಗ ಶಾಂತಲೆಯ ಹಣೆ ಬೆವರಿತು.

'ಆಗ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇತರರನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳ ಲಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭವೇನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ.'

ಶಾಂತಲೆ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹೃದಯವನ್ನು ಸಂತೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು

ತಟ್ಟನೆ ಪತಿಯ ಪಾದಗಳೆರಡನ್ನೂ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು 'ಸ್ವಾಮಿ, ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಸರ್ವಾಪರಾಧವಾಯಿತು. ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದಳು.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುವು ಕೈಗಳಿಂದ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದರು, ಹತ್ತಿರ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡರು. 'ಅಪರಾಧವೇನು ಮಾಡಿದೆ, ಏನೇನೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ!' ಎಂದರು.

'ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗದಿದ್ದರೆ, ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನಲ್ಲವೆ? ಈ ದೋಷಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೇನು?' ಎಂದಳು ಶಾಂತಲೆ.

ಪ್ರಭುವು ಮಂದಹಾಸದಿಂದ 'ಇದುವೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ಸತಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು 'ದೇವಿ, ನಮ್ಮ ಇಬ್ಬರ ಶರೀರಗಳು ಏಕೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿವೆ? ಒಂದೆ ಆಗಬಾರದೇಕೆ? ನೋಡು, ಪರಶಿವನು ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನಾದನು. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಈ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆ? ದೇವತೆಗಳು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಬಹಳ ಮೋಸಮಾಡಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದರು.

ಶಾಂತಲೆ ಪತಿಯ ಆಲಿಂಗನದಿಂದ ಪುಳಕಾಂಕಿತಳಾಗಿ, ಸುಖ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ 'ಸ್ವಾಮಿ, ನನ್ನ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನೀವು ಒಪ್ಪಿ ಅವಳನ್ನು ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯಾಗುವುದನ್ನು ನೋಡುವ ಹಂಬಲು ನನಗಿದೆ' ಎಂದಳು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ತಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು 'ದೇವಿ, ಈಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಈ ಕೋರಿಕೆ ನೀನು ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ನಾನು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೂ ಅಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಆ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹಳೆಂದಲ್ಲ . . . ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ನಿರ್ಮಮಕ್ಕೆ ನಾನು ತಲೆ ಬಾಗುತ್ತೇನೆ' ಎಂದರು.

ಶಾಂತಲೆ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು 'ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ, ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ. ಇದೇನು ನೀವೆನ್ನುವ ಮಾತು! ನಾನು ಚಿಕ್ಕವಳಲ್ಲವೆ?' ಎಂದಳು.

'ದೇವಿ, ದೇಹಪ್ರಮಾಣದಿಂದ, ವಯೋಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ನೀನು ಚಿಕ್ಕವಳು. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಬಹು ದೊಡ್ಡದು, ಬಹು ದೊಡ್ಡದು. ನನ್ನ ನಮನ ಅದಕ್ಕೆ.'

'ಪ್ರಭು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನೀವು ಅರಿಯಬೇಕು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ನನ್ನದಕ್ಕಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ದೊಡ್ಡದು. ಅಕ್ಕನು ಪ್ರಭುಗಳ ಕೈಹಿಡಿಯುವಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಇನ್ನು ತನ್ನ ಅಯ್ಯನು ತನ್ನನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾವ ಊರಿಗಾದರೂ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ಅಕ್ಕನ ಸಹವಾಸ ತನಗೆ ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದಲ್ಲಾ ಎಂಬ ವ್ಯಸನದಿಂದ ತಾನು ಮದುವೆಯಾಗೆನೆಂದೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು. ಇಂತಹ ತಂಗಿಗೆ ನನ್ನ ಸುಕೃತವೆಲ್ಲವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೆ.'

'ಈ ಗ್ರಹಚಾರಕ್ಕೇ ನಾನು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾದುದು.'

ಶಾಂತಲೆ ಮೋಹಕವಾಗಿ ನಕ್ಕು 'ಗ್ರಹಚಾರವಲ್ಲವದು, ಗ್ರಹ ಮೈತ್ರಿ. ಅದಕ್ಕೇ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಂದು.'

'ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಅಂದರೆ, ನೀನೂ ನಾನೂ ಎಂತಲೆ, ಅಥವಾ ನೀನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಎಂತಲೆ?'

'ಸ್ವಾಮಿ, ನಾನೂ ನೀವೂ, ನೀವೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ, ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ.'

'ತಥಾಸ್ತು, ತಥಾಸ್ತು.'

'ಆದ್ದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಿಮಗೆ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿ.'

'ದೇವಿ, ನೀನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸರಸಿ, ಚತುರೆಯೂ ಹೌದು. ಆದರೂ ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ: ಯಾವ ಅರಸನಿಗೂ, ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇಬ್ಬರು ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯರು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದಿಲ್ಲ.'

'ಇಬ್ಬರು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದರು? ನಾವು ಮೂವರೂ ಒಂದೆ ಅಲ್ಲವೆ?'

'ಅಯ್ಯೋ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತೀಯೆ.'

'ಸ್ವಾಮಿ, ಅತ್ತೆಯವರು ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದ ಮಾತು—ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜರ ರಕ್ತವನ್ನು ಅಳಿಯಗೊಡಬೇಡ—ಎಂದು. ನಾನು ಅತ್ತೆಯವರಿಗೆ ಮಾತುಕೊಟ್ಟಂತೆಯೆ ಆಯಿತು. ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಬೇಕು, ಪ್ರಭು. ಅತ್ತೆಯವರ ಮಾತುಗಳು ನನ್ನ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತಿವೆ. ಅದೇ ನನಗೆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕೊರಗಾಗಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನಳಿದರೂ ನನ್ನೆದೆ ಸುಡದು.'

ಪ್ರಭುಗಳು ತಟ್ಟನೆ ಶಾಂತಲೆಯ ಬಾಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದು 'ಏನು ಮಾತು ಇದು ದೇವಿ! ನಿನ್ನ ಮಾತಿನ ಸುಧೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಏರಿದ ನನ್ನನ್ನು, ಅಲ್ಲಿಂದ ನರಕಕ್ಕೆ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಇದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ ದೇವಿ, ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ' ಎಂದರು.

'ನಾನು ಮಾತನಾಡಲರಿಯದವಳು, ದೇವ. ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾತನಾಡಿದವಳಲ್ಲ. ಅತ್ತೆಯವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬ ಕಾತರದಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯ ಮೀರಿದೆ. ಮನ್ನಿಸಬೇಕು.'

'ಯಾರು ಏನೇ ಕೋರಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ದೈವಾನುಗ್ರಹವಿರಬೇಕು. ನೋಡು ದೇವಿ, ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸು: ನನ್ನ ಶಾಂತಲೆ ನನಗೆ ಇರುವ ವರೆಗೂ ಇನ್ಯಾರಿಗೂ, ಇನ್ಯಾರಿಗೂ ಏಕೆ, ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಸದೃಶಳಾದ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನ ಬಂದರೂ, ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೆ. ಇದು ಖಂಡಿತ. ನನಗೆ ಸಂತತಿ ಇದ್ದರೆ ಇರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ. ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದು ಖಂಡಿತ. ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ: ಒಂದು ವೇಳೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾಗಿ ಅವಳಿಗೂ ಮಕ್ಕಳಾಗದೆ ಹೋದರೆ, ಆಗ ನಿನ್ನ ಅತ್ತೆಯವರ ಆಶಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವೆ? ಇನ್ನೂ ಒಬ್ಬ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯೆ! ಅವಳಿಗೂ ಆಗದಿದ್ದರೆ? ಇದಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯೆಲ್ಲಿ?'

ಶಾಂತಲೆ ದಿಕ್ಕುತೋಚದವಳಾಗಿ 'ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡುವುದು ಸ್ವಾಮಿ?' ಎಂದಳು.

'ರಕ್ತದ ಗುಣ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಇರುವುದೆನ್ನುವೆಯೇನು?'

'ನಾನರಿಯೆ ದೇವ.'

'ಒಂದೆರಡು ತಲೆಮಾರುಗಳಲ್ಲೆ ಗುಣಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಕಾಲ, ದೇಶ, ವರ್ತಮಾನಗಳು ಬದಲಾಗುವಂತೆ. ಧರ್ಮಿಯಾದ ರಾಜನು, ತನ್ನ ಪುತ್ರನೇ ಆಗಲಿ ಅವನು ಅವಿವೇಕಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಗುಣಹೀನನಾಗಿದ್ದರೆ, ತಾನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅವನ ಕೈಗೆ

ಕೊಡಬಾರದು. ಅದು ವಂಶದ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕೊಡಲಿಯಾಗುವುದಿರಲಿ, ಮಕ್ಕಳಂತಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲ ಆ ದುರ್ಮಾರ್ಗನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭೆ ದುರ್ಭಿಕ್ಷಗಳುಂಟಾಗಿ, ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಧರ್ಮಬಾಹಿರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಸಂಕಟಗಳಿಗೆ ಎಡೆ ಕೊಡದೆ, ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನನ್ನು, ಸತ್ತ್ವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನನ್ನು ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅವನ ಕೈಲಿಡುವುದು ಲೇಸು.'

'ಆಗ ಆತ್ಮಜನಿಗೂ ದತ್ತಪುತ್ರನಿಗೂ ವೈಷಮ್ಯಗಳುಂಟಾಗಿ, ಆಗಲೂ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅನರ್ಥವುಂಟಾಗಬಹುದಲ್ಲವೆ?'

'ಆಗಬಹುದು, ಆಗುವುದು. ಧರ್ಮಿಯಾದ ಅರಸನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ವನ್ನು ಮಾಡಲೆಬೇಕು. ಇದರ ಮೇಲೆ ದೈವಯತ್ನವಿದ್ದಂತೆ. ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು: ನಿನ್ನ ತಮ್ಮ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಡಮೆ ಇದ್ದಾನೆ? ದೇಶವೇ ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತದೆ, ಗೌರವಿಸುತ್ತದೆ; ಧೈರ್ಯ, ಶಕ್ತಿ, ಸಾಹಸಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಡಮೆಯೆ? ವಿದ್ಯೆ, ವಿನಯಗಳಲ್ಲಿ ಕುಂದೆ? ಇಂತಹನಲ್ಲವೆ ರಾಜ ನಾಗಬೇಕಾದುದು? ನಮಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲವೆಂದು, ನಿನ್ನ ಮನವಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಮನವಾಗಲಿ ಏಕೆ ವ್ಯಥೆಪಡಬೇಕು?'

'ಅಹುದು, ಸ್ವಾಮಿ. ಕುವರನಂತಹ ಪುತ್ರ ಲಭಿಸುವುದಾದರೆ ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳು ತಪಸ್ಸು ನಿಲ್ಲಬಹುದು.'

'ಶಾಂತಲೆ, ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತಳಮಳಿಸುವುದು ಬೇಡ. ಕುವರನಲ್ಲಿ ನಿನಗಿರುವ ಸೋದರವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ನಾನು ನಿನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದ ದಿನವೇ ಕಂಡುಕೊಂಡೆ. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ಸುಖವಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಕುವರನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಷ್ಟೇ ವಿಶ್ವಾಸಿಯಾಗಿರುವಳು. ನಿನ್ನ ಅತ್ತೆ ಯವರಿಗಂತೂ ಅವನು ಮೊಮ್ಮಗನೇ. ಇದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಖಂಡಿತ ಅತೃಪ್ತಿಯಾಗದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮಧುರ ಭಾವನೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ಭಾವಿಸಬೇಡ. ನೀನೆಷ್ಟು ಗುಣವತಿಯೋ, ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಗುಣವತಿ. ನನಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಿಯತಮೆ.'

'ಈಗ ನನಗೆ ಆನಂದವಾಯಿತು, ದೇವ.'

'ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಪ್ರೇಮದಿಂದ, ಕುವರನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಪಂಡಿತರ

ಆದರ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಪ್ರೀತಿ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳಿಂದ ನಾವು ತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದೇವೆ, ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನು ಬೇಕು!'

ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು 'ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದರು.

§

ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಸಂಕಲ್ಪ ಒಂದು ಉದ್ಭವಿಸಿತ್ತು. ಅದು ಚಕ್ರಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರಗಳ ವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆಯೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ತಮ್ಮ ಭುಜಬಲದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವಿತ್ತು. ಕುವರವಿಷ್ಣು ಈಗ ಅವರ ಬಲಭುಜವೆ ಆಗಿದ್ದ. ಬೊಪ್ಪಣ ಇನ್ನೊಂದು ಭುಜವಾದ. ಮಾವ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ, ಬೋಕಿಮಯ್ಯ, ಕೇತಮಲ್ಲ ನಾಯಕ, ಪುನೀಸ, ಚಿಕ್ಕಮರಿಯಾನೆ ಮೊದಲಾದ ಚಂಡ ಪ್ರಚಂಡ ದಂಡನಾಯಕರುಗಳ ಅಖಂಡ ಸಹಾಯ ಬಲವಿತ್ತು. ಅತುಳ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳೂ, ಅಮಿತ ಯುದ್ಧಾನುಭವಿಗಳೂ ಆದ ವೀರಾಳುಗಳ ಅಪಾರ ಸೇನೆಯಿತ್ತು. ಅಪಾರ ಗಜ, ತುರಗ, ರಥಸಮೂಹವಿತ್ತು. ಹೇರಳವಾದ ಧನಕನಕ ಸಂಗ್ರಹವಿತ್ತು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಒದಗಿರುವಾಗ ಈ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲೇಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಮಾನ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ!

ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ, ಶಾಂತಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ, ಕುವರನ ಮದುವೆಯನ್ನೂ ನಡಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

ರಾಜಮಾತೆಯವರ ವರ್ಷಾಬ್ದಿಕ ಮುಗಿಯಿತು. ಒಡನೆಯೆ ವಸಂತ ಋತುವೂ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಯಿತು. ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗುವುದೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ದೇಶದ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗೂ ಹರಡಿತ್ತು.

'ನೀನು ಒಪ್ಪಿದುದು ನನಗೆ ಸಮ್ಮತ, ಅಕ್ಕ' ಎಂದು ಕುವರ ವಿಷ್ಣು ಶಾಂತಲೆಗೆ ಮಾತುಕೊಟ್ಟ. ಆ ಮಾತನ್ನು ಅವನ ಬಾಯಿಂದ

ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರು ಅಕ್ಕದಿರೂ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ಶ್ರಮಪಟ್ಟರು. 'ಕಡೆಗೆ ಒಪ್ಪಿದ'ನೆಂದು ಕೇಳಿ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ಕನ್ಯಾನ್ವೇಷಣವೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಆಯಿತು. ರಾಜಮಾತೆ ಹಿಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಶಾಂತಲೆಯೂ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ, ಅತ್ತೆಯವರ ವರ್ಷಾಬ್ದಿಕದ ನೆವದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ, ಸುಮಂಗಲಿಯರ ಪೂಜಾನೆಪದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ, ಊರಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಹಾಜನರ ಮಡದಿಯರನ್ನೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಅರಮನೆಗೆ ಕರಸಿಕೊಂಡು, ಚೊಕ್ಕ ಭೋಜನ, ಹೂ ವೀಳೆಯ ಮಾಡಿಸಿದಳು. ಆಗ ಉತ್ತಮದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೆಂದು ಶಾಂತಲೆಗೆ ಕಂಡುಬಂದುದು ಒಂದು ಕನ್ಯೆ. ಹೆಸರು ಸೋವಲೆ. ರೂಪಿತ್ತು, ಗುಣವಿತ್ತು. ಮೇಲಾಗಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾವತಿಯೂ ಹೌದು. ವಯಸ್ಸಿನ ಸಾಮ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಉತ್ತಮ ಬಾಂಧವ್ಯ. ಅಮಾತ್ಯವೀರದೇವನ ಒಬ್ಬಳೆ ಮಗಳು ಈ ಸೋವಲೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೂ ಒಳಿತಾಯಿತು.

ಶಾಂತಲೆ ತನ್ನ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅವರು 'ಅವನು ನೋಡಬೇಡವೆ? ನಿನ್ನ ಆಯ್ಕೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೆಂದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನಾದರೂ ಅವನೂ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಒಪ್ಪಿಬಿಡಲಿ' ಎಂದರು.

'ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. 'ಅಕ್ಕ, ನೀನು ನನಗೆ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡು, ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.'

'ನೀನು ಅವನಿಗೆ ಎಂಥಾ ಮಂಕುಬೂದಿ ಎರಚಿದ್ದೀಯೆ! ಅವನಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ನಂಬುಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಮಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಅವನೂ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿಬಿಡಲಿ.'

'ಅವನಿಗೆ ನಾಚಿಕೆಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.'

'ಅದನ್ನೂ ನೀನೇ ಹೇಳುತ್ತೀಯೊ? ನಿನ್ನನ್ನು ಮೊದಲು ಸಲ ನೋಡಿದಾಗ ನನಗೂ ಹಾಗೆಯೆ ಎನಿಸಿತು. ಆದರೂ ನಿನ್ನ ಅತ್ತೆಯವರು ಮಾಡಿದ ಉಪಾಯದಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಸಮ್ಮತಿಯಾಯಿತು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೆ ನೀನೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿದೆ.'

'ಅದೇನೂ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಇದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ದೈವವೇ ತಿಳಿಸಿತು.'

'ನೋಡು, ಏನೇನು ಆಗಬೇಕೋ ಅದು ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ ಆಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೆ! ಒಳ್ಳೆಯದು, ಈಗ ನೀನೂ ಅದೇ ಉಪಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬಹುದಲ್ಲವೆ?'

'ಸೋವಲೆಗೆ ನರ್ತನವಾಗಲಿ, ಗಾಯನವಾಗಲಿ ಬರುವುದೆಂದು ನಾನರಿಯೆ. ವಿಚಾರಮಾಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಅಂದು ಪರದೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುವಿರೆಂಬ ಸುಳಿವು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ನಾವು ಅಂದು ಅರಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನನ್ನ ಜತೆಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂದು ನಾನು ಬಾಯಿಬಿಡುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.'

'ನಿನ್ನ ಅತ್ತೆಯವರು ಬಹು ಬುದ್ಧಿವಂತರು, ಶಾಂತಲೆ.'

'ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದುದರಿಂದಲೆ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಣಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು, ಅನಂತರ ನಿಮ್ಮ ಕೈಲಿಟ್ಟರು.'

'ಆ ಶಕ್ತಿ, ಯುಕ್ತಿ, ವಿವೇಚನೆ ಈಗ ನನ್ನ ರಾಣಿಗೂ ಇರುವುದು. ಯಾವುದಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ನೆಪ ಹೂಡಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವ ನಡಸು. ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ಅವನನ್ನು ಕೂಡಿಸು, ತೋರಿಸು.'

ಶಾಂತಲೆ ಒಪ್ಪಿದಳು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇರಳದ ನರ್ತಕಿಯರ, ಗಾಯಕಿಯರ ಮೇಳವನ್ನಿಟ್ಟು, ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ತ್ರೀವೃಂದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಆಹ್ವಾನವಿತ್ತು ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಕುವರವಿಷ್ಣು ತಾನು ನೋಡಬೇಕಾಗಿಯೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹಟಹಿಡಿದರೂ, ಅವನನ್ನು ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ಬೊಪ್ಪಣನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಸೋವಲೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಯೆ ತೋರಿಸಿದರು.

'ನೋಡು ಬೊಪ್ಪಣ. ಹೆಂಗಸರು ಎಷ್ಟೇ ಒಳ್ಳೆಯವರಾದಾಗ್ಯೂ ಗಂಡಸು ಅವರ ಕೈಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳಬಾರದು' ಎಂದ ಕುವರವಿಷ್ಣು.

'ಹಾಗೆ ಗಂಡಸು ಅವರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳುವ ತನಕ ಅವರಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಹೋಗಲಿ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸೌಖ್ಯವೆ ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕದಿರ ಆತುರ. ಅವರ ಆಯ್ಕೆ ಬಹು ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾಗಿದೆ' ಎಂದ ಬೊಪ್ಪಣ.

ಪ್ರಭುಗಳೂ ಭಾವೀಸೊಸೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಶಾಂತಲೆಯೊಡನೆ 'ದೇವಿ,

ಸುವರ್ಣದ ಗುಣ, ಬಣ್ಣ ಅದರ ಪರೀಕ್ಷಕನಿಗೆ ತಿಳಿಯಬಂದಂತೆ ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಒಳ್ಳೆಯ ವಸ್ತುವೇ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲವೇನೊ! ನಿನ್ನ ಆಯ್ಕೆ ನಮಗೆ ಮಿಗಿಲು ತೃಪ್ತಿ. ಅವನು ಏನೆಂದ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

'ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮುಖ ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮನಾಗಿಬಿಟ್ಟ. ಅವನ ಮೌನವೆ ಸಮ್ಮತಿಯೆಂದುಕೊಂಡೆ.'

'ಮಾತೇ ಆಡಲಿಲ್ಲವೆ?'

'ಆಡಿದ. 'ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಾಜಿಗಳಿಗಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಿನಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಆತುರವೆಂದು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ' ಎಂದ.'

'ಸದ್ಯ ಈ ಆರೋಪಣೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಓಲಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಯಿತು. ನಮ್ಮ ಕಾರಣ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆಯೆ ಉಳಿಯುವುದು ಒಳಿತು, ಅಥವಾ ನೀನು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆಯೊ?'

'ಇಲ್ಲ. ಈ ಮದುವೆಯ ಅವಸರಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅದನ್ನು ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.'

'ಒಳ್ಳೆಯದು. ನೋಡು ದೇವಿ, ಈ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವನು ನನ್ನ ಬಳಿಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಸುಳಿದಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೆ ಮಾತು. ಮುಖಕೊಟ್ಟು ಮಾತನಾಡು ವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುವುದು, ಅಲ್ಲವೆ?'

'ಅವನೆನ್ನುತ್ತಾನೆ: 'ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೆ, ಏನು ಕೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆಯೊ? ಏನು ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆಯೊ? ಎಂದು ಮುಖ ಮೊಳದುದ್ದಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಮಾತನಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಭಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು.'

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ನಾನು ಅಷ್ಟು ಬಿಗುಮಾನದಿಂದ ಇರದಿದ್ದರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಹುರಿದು ಮುಕ್ಕಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಈ ಮದುವೆ ಆಗುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.'

'ನೀವು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದರೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ತಾಯಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಹುಡುಗನಿಗೆ ನಾನು ಹಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಆದೀತೆ? ಈಗಲೂ ಈ ಸಂದೇಹವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೆ! 'ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ನೀನೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದೀಯೆ' ಎಂದು ಅಂದೂ ಅಂದ.'

'ಸೋವಲೆಯ ಕೈ ತಾಗುವವರೆಗೂ ಅದು ಹಾಗೆಯೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರಭುಗಳು ನಕ್ಕರು. ಶಾಂತಲೆಯೂ ನಕ್ಕಳು.

§

ವೀರದೇವ ಅಮಾತ್ಯರಿಗೆ ಸೋವಲೆ ಒಬ್ಬಳೆ ಮಗಳು. ಅವಳನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಬೆಳಸಿ, ಒಳ್ಳೆಯ ಗುರುಗಳ ಬಳಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಸೋವಲೆಯ ತಾಯಿ ಚಂದವ್ವೆ ವಿದ್ಯಾವತಿ. ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಸೊಸೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದುದು ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ಬಹು ತೃಪ್ತಿ.

ವೈಶಾಖದ ಒಂದು ಶುಭ ದಿನ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತ ಲಗ್ನದ ದಿನವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು. ಲಗ್ನದ ಕರೆಯೋಲೆಗಳು ಊರೂರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದವು. ಬೊಪ್ಪಣನಿಗಂತೂ ಬಿಡುವೇ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಂಭ್ರಮ. ಮದುವೆಯ ಏರ್ಪಾಡೆಲ್ಲ ಬೊಪ್ಪಣನದೆ. ಕುವರವಿಷ್ಣು ಎಲ್ಲ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕುವರ; ಬೆಳೆದವರಿಗೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ; ಕಿರಿಯರಿಗೆಲ್ಲ ಅಣ್ಣ. ಎಲ್ಲರ ಆದರ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದವನು ಕುವರವಿಷ್ಣು. ಮದುವೆಯಾಗುವ ಹೆಣ್ಣು ವೀರದೇವ ಅಮಾತ್ಯರ ಮಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುರಜನರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿ ಇರಬೇಡ?

ಕುವರನ ಉಪನಯನ ಎಷ್ಟು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿತೊ ಅಷ್ಟೇ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಮದುವೆಯ ಸಿದ್ಧತೆಗಳೂ ನಡೆದವು. ಅಗೊ, ಇಗೊ ಅನ್ನುವುದರೊಳಗೆ ಮದುವೆಯ ದಿನವೂ ಬಂದಿತು.

ಮಹಾಸಾಮಂತ ಸಾಮಂತರುಗಳೂ, ರಾಜಾಂಗ ರಾಜ್ಯಾಂಗದವರೂ, ಪುರ ಪ್ರಮುಖರೂ, ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರೂ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿ, ವಧೂವರರನ್ನು ಹರಸಿದರು, ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ವಧೂವರರ ಸಾಮ್ಯ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೆಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. ಕುವರವಿಷ್ಣು ಮದುವೆಯ ದಿನ ಹಸನ್ಮುಖನಾಗಿಯೆ ಇದ್ದ. 'ನೀಳುಮುಖ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನಾವು ಮದುವೆಗೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ' ವೆಂದು ಅಕ್ಕದಿರಿಬ್ಬರೂ ಹೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಹಿರಿಯಕ್ಕನ ಆಯ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ತೃಪ್ತಿಕರ

ವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಮನ್ಮಥನಂತಹ ರೂಪವಂತನೂ, ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನಂತಹ ವೀರನೂ, ಗುಣವಂತನೂ, ಉದಾರಿಯೂ ಆದವನು ತನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿದನೆಂದು ಸೋವಲೆಗೆ ಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗು. ಅವಳ ಗೆಳತಿಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅತ್ಯಾನಂದದ ಸಡಗರ.

ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು, ಮುತ್ತಿನ ಜೊಂಪೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ನವರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಗಂಡಪೆಂಡೇರವೆಂಬ ಚಿನ್ನದ ತೋಡವನ್ನು ಕುವರನ ಬಲಗಾಲಿಗೆ ಬಹುಮಾನಿಸಿದರು. ಆ ಹೊತ್ತಿನಿಂದಲೆ ಅವನನ್ನು ಅರಮನೆಯ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡರು. ಸಮಸ್ತ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿವಾಹಮಂಗಳವು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ಗುರುಗಳ, ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರ, ಬಂಧುಬಳಗದವರ ಮಹಾ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳು ಆದವು. ಸರ್ವರಿಗೂ ಆನಂದ ಭೋಜನಾದಿಗಳು ನಡೆದವು. ಬಡವರಿಗೆ, ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರದಾನ, ಅನ್ನದಾನ, ದ್ರವ್ಯದಾನಾದಿಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ನಡೆದವು. ಆ ದಿನ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ವಧೂವರರ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳು ನಡೆದವು. ಲಗ್ನದ ರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವ ದಂಪತಿಗಳು ಎತ್ತರದ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಅಂಬಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ದೀಪೋತ್ಸವ ಸಮೇತ ಪುರದ ರಾಜವೀಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಬಂದರು. ಪುರಜನರು ಮನೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನೋಡಿ ಆನಂದದಿಂದ ಹೂಮಳೆಗರೆದರು.

ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ, ಮಹದಾನಂದದಿಂದ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಮನೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಅರಮನೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ತುಂಬಿದಂತಾಯ್ತು. ವೀರದೇವ ಚಂದವ್ವೆ ಮಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು ತಾವು ಧನ್ಯರೂ ಕೃತಾರ್ಥರೂ ಆದೆವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಲಜ್ಜೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ ಅಂಕುರಿಸಿತ್ತು. ಸೋವಲೆ ಅತ್ತೆಯರನ್ನೂ ಮಾವದಿರನ್ನೂ ಮುತ್ತು ಮಾಣಿಕಗಳಂತೆ ಕಂಡು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮೆಚ್ಚಾದಳು. ಪತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ, ಆದರ, ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಆದರ್ಶ ಸತಿಯಾದಳು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಸೊಸೆ . . . . ಸೊಸೆಯೇಕೆ! ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಳಷ್ಟು ಹಿತಳಾದಳು.

ಸೋವಲೆಗೆ ಇತರ ಅತ್ತೆಯರ ಕಾಟ, ಕಿರುಕುಳ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕಂಡೂ ಕಾಣದಂತೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದಾದರೂ ಸವತಿಗಂಧವಾರಣೆಗೆ ಹೆದರಿ ಅವರವರ ಎಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರವರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅರಮನೆಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುವರವಿಷ್ಣು ಸೋವಲೆಯರ ಬೀಡಾರವಾಯಿತು.

ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಆಷಾಢ ಮಾಸಗಳು ಅರಮನೆಗೆ ಅಮಿತ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಹೋದವು. ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೇಶ್ವರ ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದನ್ನೆ ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ಕೇತಮಲ್ಲ ನಾಯಕನ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದ ಮೂರುಪಾಲು ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ಮುಗಿದು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಕೆಲಸ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದ್ದಿತು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕನನ್ನು ಕರಸಿಕೊಂಡು 'ಇನ್ನು ಸಿಧಾನ ವಾದರೆ, ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಬರುವುದು. ಬರುವ ಭಾದ್ರಪದದ ವೇಳೆಗೆ ಆಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಆಗಲೇ ಬೇಕು. ಹೊರಗಿನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗ ಬೇಕಾದರೂ ಪೂರೈಸ ಬಹುದು; ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಯಾವುವಿದ್ದರೂ ತತ್ ಕ್ಷಣ ಅವುಗಳಿಗೆ ಗಮನಕೊಡುವುದು ಲೇಸು' ಎಂದರು.

ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ: 'ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಮುಗಿಯು ವುವು, ಪ್ರಭು. ಈಗ ಅತಿಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಗಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ನಂದಿಯ ವಿಗ್ರಹಗಳಾಗಬೇಕು. ಆ ನಂದಿಗಳಿಗೆ ಮಂಟಪ ಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಆಯಿತು.'

'ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ಆದಂತೆಯೆ. ಎರಡು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಎರಡು ನಂದಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೆ!'

'ರೂವಾರಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ, ದೇವಾಲಯಗಳ ಆಕಾರಕ್ಕೆ, ಭವ್ಯತೆಗೆ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ನಂದಿಗಳೇ ಆಗಬೇಕಂತೆ, ಬೃಹದಾಕಾರದ ನಂದಿಗಳೆ ಆಗಬೇಕಂತೆ.'

'ಅಂದರೆ?'

'ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಉನ್ನತವಾದ ಸಲಗನಷ್ಟಾದರೂ ಇರಬೇಕಂತೆ. ಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಯೂ ಆಯಿತು.'

'ಹಾಗಾದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಜನರನ್ನು ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿಬಿಡಿ.'

'ಆದರೆ ಪ್ರಭೂ, ಅಂತಹ ಬೃಹದಾಕಾರದ ನಂದಿಗಳನ್ನು ಕಡೆಯಲು, ಅವುಗಳ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ, ಎರಡರಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮೆದುಕಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಗಳು ಆಗಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಕಾಲದಿಂದ ಹುಡುಕಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪೊರೆ, ಪೆಡಸು, ಗರ್ಭ, ಗಡಸು ಇಲ್ಲದ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮೆದುಕಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆ ಈ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಎರಡು ಮೂರು ಹರಿದಾರಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.'

'ಇನ್ನಷ್ಟು ದೂರದಿಂದಲಾಗಲಿ ತರಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ?'

'ನಾಲ್ಕಾರು ಹರಿದಾರಿ ದೂರದಿಂದ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ಪ್ರಭೂ? . . . ಕಾಡು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಕಲ್ಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಹಳ್ಳ ಕೊರಕಲುಗಳಲ್ಲಿ, ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ವೃಕ್ಷ ಸಮೂಹಗಳ ನಡುವೆ . . .'

'ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳಿಲ್ಲವೆ?'

'ಹತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಇಪ್ಪತ್ತು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಲವತ್ತು ಆನೆಗಳನ್ನು ಎಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುತರುವ ಶಕಟ ಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಆ ಭಾರಕ್ಕೆ ಮುರಿಯದಂತಹ ಬಲವಾದ ಶಕಟವಾಗಬೇಕು. ಹಳ್ಳ ತಿಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಗಳೂ ಅಚ್ಚುಗಳೂ ಮುರಿಯದಂತಹ ದೃಢವಾದ ಬಾಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.'

'ಸರಿ, ಇದು ಕಠಿಣ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಹಿಂದೆ ತಲವನಪುರದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದಾಗ—ನಿಮಗೆ ನೆನಪಿರಬೇಕು—ತುಂಬು ಪ್ರವಾಹದ ಕಾವೇರಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಗಳು ದಾಟುವುದೂ ಇಂತಹದೇ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತಲ್ಲವೆ—ಗಂಗರಾಜರು ಉಪವಾಸ ನಿಂದು, ಕಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಪೂಜಿಸಿ, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ತಾಯಿ ಕಾವೇರಿ ದಾರಿತೋರಲಿಲ್ಲವೆ? ಅದಕ್ಕಿಂತ ಅಗಾಧಕಾರ್ಯವೆ ಇದು! ದೈವಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕೈನೀಡಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿ. ಮಹಾದೇವನೆ

ದಾರಿ ತೋರುವನು . . . ಒಂದುವೇಳೆ ಅಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ನಂದಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಡೆಯುವ ಬದಲು, ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಸುಲಭ ವಾಗುವುದಲ್ಲವೆ?'

'ಅದು ಸುಲಭೋಪಾಯವೆ ಹೌದು, ಬಂಡೆಗಳು ದೊರೆತರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದೇ ಲೇಸು. ಕೆಲಸ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಕಡಮೆಯಾದರೂ, ಸಿದ್ಧ ವಾದ ಆ ನಂದಿಗಳನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು ಮತ್ತೂ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ಬಹು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಾಗುವುದು.'

'ಇದು ಸುಲಭಕಾರ್ಯವಲ್ಲ, ನಾಯಕರೆ. ಈ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಹಾದೇವನೆ ಆಗಮಾಡಿಸಬೇಕು. ನಾಯಕರೆ, ನೀವು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜ. ಮಹಾದೇವನ ವಾಹನವು ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿಯೆ ಇರಬೇಕು. ರೂವಾರಿ ಗಳು ಹೇಳುವುದೂ ನ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಹಾ ಉಜ್ಜುಗವನ್ನು ಎರಡು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಪಡಿಸಿಬಿಡಿ. ಅಂತಹ ಬಂಡೆ ಒಂದು ಗಾವುದದಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿರಲಿ, ಮಹಾದೇವನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವು ಒದಗಲೆಬೇಕು. ಮಹಾದೇವನು ದಯಮಾಡಿಯಾನು. ಅದು ನಮ್ಮ ನಂಬುಗೆ. ಹುಡುಕುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಜನರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರಿ. 'ಹತ್ತು ದಿನದೊಳಗೆ ಹುಡುಕಿ ಹೇಳುವವರಿಗೆ ಹತ್ತು ಹತ್ತು ಹೊನ್ನುಗದ್ಯಾಣ ಬಹುಮಾನ' ಎಂದು ಸಾರಿರಿ. ಆಗ ಭೂಗರ್ಭ ದಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ ಶೋಧಿಸಿ ತೆಗೆದಾರು.'

'ಅಪ್ಪಣೆ ಪ್ರಭೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಈಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿದ್ದಂತೆ ಆಗಲಿ.'

ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕನು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ನಮುಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಉತ್ಸಾಹ ಭರಿತನಾಗಿ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಹೋದನು.

§

ನವದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಭುಗಳೂ ರಾಣಿಯರೂ ತುಂಬ ತೃಪ್ತರಾದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ

ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರ ದೇವಾಲಯದ ಕಟ್ಟಡವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ, ಯತಿವರ್ಯ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಚೆಲುವನಾರಾಯಣ ದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯು ಬಹು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಉದಾರ ಧನ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಕಂಡು ಆಶೀರ್ವದಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಅವರನ್ನು ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು ದೇವತಾದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಯತಿವರ್ಯರು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ತಾವೇ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೆ ಪಂಡಿತ ಪೆರುಮಲೆಯವರು ಯತಿವರ್ಯರಿಗೆ, ವಿಜಯನಾರಾಯಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೋತ್ಸವ ಕಾಲದಿಂದ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ 'ಒಂದು ಸಲವಾದರೂ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ದಯಮಾಡಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಕಾಲ ಈಗ ತಾನಾಗಿ ಒದಗಿಬಂತು.

ಭಾದ್ರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿಯೇ 'ನಾವು ವಿಜಯನಾರಾಯಣನ ಸೇವೆಗೆ ಇಂತಹ ದಿನ ಬರುವೆವು' ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜರು ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಓಲೆ ಬರೆಯಿಸಿ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯರು ಇವರಿಗಿಂತ ಕಿರಿಯರಾದರೂ, ಭಗವದಂಶಪುರುಷರಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯುವ ಹಂಬಲ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಇತ್ತು. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನವದಂಪತಿಗಳನ್ನೂ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಕರಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪಂಡಿತರು ಆಶೆಪಟ್ಟು, ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಓಲೆ ಬರೆಯಿಸಿ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಯತಿವರ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳೂ ರಾಣಿಯರೂ ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೋವಲೆಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯಾಯಿತು. 'ಏನನ್ನೊ ಕಂಡು ಅಂಜಿದೆ' ಎಂದಳು ಸೋವಲೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಚಾತುರ್ಥಿಕ ಜ್ವರ ಬರಲುಪಕ್ರಮವಾಯಿತು. ಔಷಧಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಜ್ವರ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ, ಶರೀರ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೃಶವಾಯಿತು. 'ತನ್ನ ನೆರಳನ್ನೆ ಕಂಡು ಅಂಜಿದ್ದಾಳೆ, ಒಳ್ಳೆ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ ಹೆಣ್ಣು!' ಎಂದು ಕುವರವಿಷ್ಣು ದೊಡ್ಡಕ್ಕನೊಡನೆ ಹೇಳಿದ.

'ಬರುವೆವು' ಎಂದ ದಿನವೆ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಶಿಷ್ಯವೃಂದ ದೊಡನೆ ವೇಲಾಪುರಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳಾದಿಯಾಗಿ ಮನೆತನದವರೆಲ್ಲ ಹಿಂದಿನ ದಿನವೆ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಸೋವಲೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಇದ್ದರೂ, ಯತಿವರ್ಯರ ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವ ಆಶೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಳು.

ಪ್ರಭುಗಳೂ ಪಂಡಿತರೂ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಊರಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೆ ಇದಿರುಗೊಂಡು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿ, ಅರ್ಘ್ಯ ಪಾದ್ಯ ಆಚಮನೀಯಗಳನ್ನಿತ್ತು, ಕುಶಲವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸಮಸ್ತ ರಾಜಮರ್ಯಾದೆಗಳೊಡನೆ, ಅಡ್ಡಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೇಳ ತಾಳ ವಾದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮ ದಿಂದ ಪುರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಸಿದರು. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಭಕ್ತರಿಂದ, ಪುರ ಶ್ರೇಷ್ಠರಿಂದ, ಮರ್ಯಾದೆ, ಉಪಚಾರ, ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಯತಿವರ್ಯರು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಕೇಶವಾಲಯದಲ್ಲೆ ಯತಿವರ್ಯರ ಬೀಡಾರವಾಯಿತು. ಆ ಮಹಾ ಸುಂದರವಾದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾ ಚಾರ್ಯರು ಬೆರಗಾಗಿಹೋದರು. 'ಕೇಶವನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸುಂದರವಾದ ಮನೆ ಇಲ್ಲಿರುವಾಗ, ನಮ್ಮ ಬಡ ಕುಟೀರಗಳಿಗೆ ಏಕೆ ತಾನೆ ಬಂದಾನು! ಅವನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಾನೆ, ವೈಕುಂಠಸಮಾನವಾದ ಆಲಯವಿದು. ಯದ್ಭಾವಂ ತದ್ಭವತಿ. ರಾಜದಂಪತಿಗಳ ಮನಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದೊ, ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವೊ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಆಲಯವೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಇಂತಹ ರಾಜ ಮಹಾರಾಣಿಯರನ್ನೂ ಇಂತಹ ದೇವಾಲಯವನ್ನೂ ಪಡೆದ ಈ ಹೊಯಿಸಳ ನಾಡು ಪುಣ್ಯದ ಬೀಡು. ಇಂತಹ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಅಳಿಯಂದಿರನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಿರುವ ನೀವೂ ಧನ್ಯರು' ಎಂದು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನೂ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಅವರೆದುರಿನಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. ಎರಡು ದಿನ ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲೆ ಇದ್ದು ವಿಜಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಸೇವಿಸಿದರು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅಮೃತಹಸ್ತಗಳಿಂದ ವಿಜಯನಾರಾಯಣ, ಚೆನ್ನಕೇಶವ ಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ, ಅಲಂಕರಿಸಿ, ಮಹಾಪೂಜೆಗೆ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡರು. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ, ಯೋಗ್ಯ

ಮುಡಿಗಳನ್ನುಟ್ಟು ಬಂದರು. ಅವರೊಡನೆ ರಾಣಿಯರೂ ಕುವರ ಸೋವಲೆಯರೂ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು ಸೌಮ್ಯವಸ್ತ್ರಭೂಷಣ ಗಳಿಂದ ಬಂದರು. ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ಆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ 'ನಾರಾಯಣ ನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಲಿ, ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಲಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಿರಿ' ಎಂದರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಆಚಾರ್ಯರ ಮಹಾಪೂಜೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡರು. ಪೂಜೆ ದಿವ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪ, ಪ್ರಾರ್ಥನಾದಿಗಳಾದವು. ಎಲ್ಲರೂ ವಿಜಯ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಿದರು. ಇದಾದನಂತರ ಪ್ರಭುಗಳು ಯತಿವರ್ಯರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿ ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಅವರ ಕೈಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಪಂಡಿತರು ಪ್ರಭುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಯತಿವರ್ಯರಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಮಹಾಭಾಗನಾದ ರಾಜರ್ಷಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಆಚಾರ್ಯರು ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದ ಇಚ್ಛೆಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಆಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ಔನ್ನತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಬಾಹ್ಯತಃ, ಅಂತಃ ಈ ವಿಷ್ಣುಭೂಪತಿಯು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಿರಬಹುದೆಂದು ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಳತೆಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೊ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಭು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಯತಿವರ್ಯರಿಗೆ ಆನಂದವಾಯಿತು; ಬಹು ತೃಪ್ತಿಯಾಯಿತು. ಯತಿವರ್ಯರು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ, 'ರಾಜನ್, 'ನಾವಿಷ್ಣುಃ ಪೃಥ್ವೀಪತಿಃ' ಎಂಬುದು ನಿನಗೆ ಅಕ್ಷರಶಃ ಸಲ್ಲುವುದು. ನೀನು ಮಹಾಧೀರನೂ, ಉದಾರಿಯೂ, ಯಶೋಕಾಮನೂ ಆದ ವೈಷ್ಣವಾಂಶ ಪುರುಷ. ನಿನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೂ ಕೈಗೂಡುವುವು. ಕಡೆಗೆ ನೀನು ಪರಮಾರ್ಥ ಆಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತೀಯೆ, ಅರಿಯುತ್ತೀಯೆ. ಈ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ' ಎಂದು ಹರಸಿದರು.

ತರುವಾಯ ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಯಿಕ್ಕಿದ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರನ್ನು ಕಂಡು 'ತನುಮನಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಕೇಶವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡ ಚೆನ್ನೆಯರು ನೀವೇ ಮಹನೀಯರು, ಪ್ರಭುವಿನ ಪುಣ್ಯರೂಪಿಗಳು.

ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಪುಣ್ಯದ ಹಾದಿಯಲ್ಲೆ ಸತತ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ತನುಮನಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವೆ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಬಹು ಅಪರೂಪ' ಎಂದು ಹರಸಿ ಆನಂದಪಟ್ಟರು.

'ನಾನು, ಕುವರವಿಷ್ಣು, ಅಭಿವಾದನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಕುವರನು ಯತಿವರ್ಯರ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಿಗೆ ತನುವಿಟ್ಟ. ಆಚಾರ್ಯರು ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಯಿಟ್ಟು 'ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಕುವರನೇ ನೀನು. ಅಂಶಪುರುಷ ನೀನು' ಎಂದು ಹರಸಿದರು. ಅನಂತರ 'ನಾನು ಅವರ ಸತಿ ಸೋವಲೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಆಚಾರ್ಯರು ಆಕೆಯ ಮುಖ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಬಾಧೆಯನ್ನರಿತು 'ಏಕೆ ಮಗಳೆ, ನಿನ್ನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ವೇಕಿಲ್ಲ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. 'ಭಗವನ್, ಈಕೆ ತಾನು ಭಯಗ್ರಸ್ತಳಾದೆ ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಒಂದು ಮಾಸದಿಂದ ಚಾತುರ್ಥಿಕ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತಿದೆ, ಉತ್ತಮ ಔಷಧಿಗಳಿಂದಲೂ ಉಪಚಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಶೀರ್ವದಿಸಬೇಕು, ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು, ಇಬ್ಬರೂ ನನಗೆ ಮಕ್ಕಳಂತೆ' ಎಂದರು ಪ್ರಭುಗಳು.

ಆಚಾರ್ಯರು ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಮಂತ್ರ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೋವಲೆಯ ಶಿರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಮುಖದ ಮೇಲೆಯೂ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿ 'ಮನಸ್ಸಿನ ಭೀತಿಗಳು ಈ ಕ್ಷಣವೆ ತೊಲಗಲಿ, ಆರೋಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯ ಉಂಟಾಗಲಿ' ಎಂದು ಹರಸಿದರು.

ಆ ದಿನ ಪ್ರಭುಗಳು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪಾದಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಅವರಿಂದಲೆ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಮಹಾ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶ ಹೊಂದಿದರು. ಆಗ ಪ್ರಭುಗಳ ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತು, ಪರಮಾರ್ಥ ವಿಚಾರಾಸಕ್ತಿ ಉದಯಿಸಿತು. ಪ್ರಭುಗಳ ದೈವಭಕ್ತಿ, ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ, ಪ್ರಜಾನುರಾಗ, ಉತ್ತಮರಾಜ್ಯ ವಿಚಕ್ಷಣೆ ಇವುಗಳನ್ನೂ, ಈ ಯೋಗ್ಯತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತೂಕದವರೇ ಆದ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರನ್ನೂ ಕಂಡು ಯತಿವರ್ಯರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾ ಯಿತು. ಚೆಲುವನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಭುಗಳು ಧನ್ಯರಾದರು. ಸೋವಲೆಗೆ ಚಾತುರ್ಥಿಕ ಜ್ವರ ನಿಂತು ಆಕೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯ ಪಡೆದು ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಮನಂತಾದಳು.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಸಕಲ ಸಂಸಾರದೊಂದಿಗೆ ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಚೆಲುವನಾರಾಯಣನ ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯ ಪಡೆದು, ಭಗವಂತನನ್ನೂ ಯತಿವರ್ಯರನ್ನೂ ಮನಸಾರೆ ಸೇವಿಸಿ, ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದರು. ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಆ ಊರಿನ ಈಶ್ವರಾಲಯಕ್ಕೂ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಅಖಂಡದೀಪಕ್ಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡಿ ಬಂದರು.

ಬಂದ ಕ್ಷಣವೆ ಪ್ರಭುಗಳು ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನೂ ಸಲಕರಣೆ ಸಾಮುಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸೈನ್ಯಶೇಖರಣೆಗಳನ್ನೂ ಕೈಕೊಂಡರು. ಪುನೀಸ, ಚಿಕ್ಕಮರಿಯಾನೆ, ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ, ಬೋಕಿಗರುಡ, ಬಾಗಿಪ್ಪಯ್ಯ, ಬೊಪ್ಪಣ, ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ ಇವರುಗಳೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ಸೈನ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಸಕಲ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು ಅಶ್ವವನ್ನು ಆಭರಣದುಕೂಲಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ, ಅದರ ನೆತ್ತಿಗೆ 'ಯಜ್ಞಾಶ್ವ'ವೆಂದು ಚಿನ್ನದ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬರಸಿ ಬಿಗಿದು, ಅದನ್ನು ಮುಂದೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತಾವು ಮಹೋನ್ನತವಾದ ದಂತಿಯೊಂದನ್ನಡರಿ ವಿಜಯದಶಮಿಯ ಶುಭಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಹೊರಟರು.

ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು 'ದೇವಿ, ರಾಜಧಾನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಈ ಸಾರಿ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಕುವರನು ಅದರ ನಾಯಕನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಲೇಸು. ಆದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ, ಧೈರ್ಯ. ಮಾವಯ್ಯನವರು ಇನ್ನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ರಾಜಧಾನಿಯ ಸುತ್ತು ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಸಮಾಚಾರಗಳನ್ನೂ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಅವರಿಂದ ಅರಿಯುತ್ತಿರಬಹುದು. ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಎರಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿಯೆ ನಾವು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನ ಕೃಪೆಯೊಂದಿದ್ದರೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುವುವು. ಎಂತೂ ವಸಂತಋತುವಿಗೆ ಮೊದಲೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಸಂಕಲ್ಪವಿದೆ. ಹೋದ ಸಲದಂತೆ, ಚಿಂತೆಯಿಂದ, ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಕೃಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ನಾನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂಕಟಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ

ಮಾಡಬೇಡ. ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ವಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಹಾಗಿರುವುದು ನಾನು ಕೈಕೊಂಡಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರ್ಥನಾದಿಗಳನ್ನೂ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಯಥೇಚ್ಛ ವಾಗಿ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಬಾ. ಕೈ ನಡೆಯುವಾಗ ಆದಷ್ಟು ದಾನ ಧರ್ಮ ಗಳನ್ನು ನಡಸಬೇಕು . . . ಪಂಡಿತ ಮಾವಯ್ಯನವರ ಆರೋಗ್ಯ ಈಚೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ವೇಲಾ ಪುರಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತಿರಲಿ. ನೀನೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಾ. ಸೋವಲೆಯ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊ, ಅರಿಯದ ಹುಡುಗಿ' ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಬಂದವಳು ಪ್ರಭುಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ 'ಸ್ವಾಮಿ, ಕುವರನೂ ತಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಂದಲೂ 'ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ನೀನು ಹೇಳು—ನೀನು ಹೇಳು' ಎಂದು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರೊಡನೆಯೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಈಗಲಾದರೂ 'ಈ ಕ್ಷಣವೆ ನೀನು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳು, ಹೇಳು' ಎಂದು ನನಗೆ ಒಂದು ನಿಮಿಷವಾದರೂ ಬಿಡುವು ಕೊಡದೆ ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದಳು.

'ಲಕ್ಷ್ಮಿ,ಅವನ ಆಶೆ ನ್ಯಾಯವಾದುದೆ ಹೌದು. ನನ್ನೊಡನೆಯೂ ಬಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡ. ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಬಹು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸ ಬೇಕಾಯಿತು. 'ರಾಜಧಾನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನೀನೆ ಸಮರ್ಥನು. ನಿನ್ನ ದಕ್ಷತೆ, ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಬಹು ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಈ ಧೈರ್ಯದ ಮೇಲೆಯೆ ನಾವು ಈ ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆ ರಾಜ ಧಾನಿಗೆ ಇರುವುದೆಂದು ನಾನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ, ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ನನ್ನ ಕೈ ಉಡುಗಿದಾಗ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ರಕ್ಷಣೆಯೂ ನಿನಗೆ ಸೇರಿದ್ದೇ ಅಲ್ಲವೆ? ನೀನು ಇಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಧೈರ್ಯವಿರುವುದು' ಎಂದೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ನೋಡು, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೂ ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದ ವರ್ಷವಿದು.

ಅವನನ್ನು ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ? ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಏನೆಂದಾರು? ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಈಚೆಗೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. 'ದೊಡ್ಡಕ್ಕನೂ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೂ ಒಂದು. ನನ್ನ ಪರವಾಗಿ ದೊಡ್ಡಕ್ಕ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಪಂಡಿತ ಮಾವಯ್ಯನವರೊಡನೆ ಅಂದನಂತೆ.'

ಲಕ್ಷ್ಮಿ: 'ಸ್ವಾಮಿ, ನೀವು ಈಗ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೆ ನಾನೂ ಅಕ್ಕನೂ ಅನೇಕ ವೇಳೆ, ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಬರಬರುತ್ತ ಶುದ್ಧ ಮೊಂಡನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. 'ಬೊಪ್ಪಣ ಹೋಗಬಹುದು, ನಾನು ಹೋಗಕೂಡದೊ?' ಎಂದು ಒಂದೇ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.'

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ಬೊಪ್ಪಣನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅವನೂ ಈ ವರ್ಷ ಮದುವೆಯಾದವನೆ. ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ರಣರಂಗದೊಳಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.'

ಶಾಂತಲೆ: 'ಸರಿ, ಇವನನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೆ ಇಡಿ.'

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಇವನು ನನಗೆ ತಲೆನೋವು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲೇ ನೋಡು, ಎಷ್ಟು ರಂಪು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. 'ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕರೆತಂದುದು? ಈ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಊರಲ್ಲೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆನಲ್ಲಾ' ಎಂದು ಕೇಳಿದರೂ ಕೇಳುವವನೆ. ಇವನ ಹತ್ತಿರ ನಾನು ಆಗ ವಾದಕ್ಕೆ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಲೆ?'

ಲಕ್ಷ್ಮಿ: 'ಅಕ್ಕ, ನಿನಗೆ ಏನೆಲ್ಲ ಬೇಕು? ಎಷ್ಟು ವಜ್ರ, ವೈಡೂರ್ಯ, ಮರಕತ? ಎಂತೆಂತಹ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರ? ಎಂದೆಲ್ಲ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟು, ದೊಡ್ಡಕ್ಕನಿಗೆ ಇಷ್ಟು, ಎಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.'

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ಇದೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿಂದ ತರುತ್ತಾನಂತೆ?'

ಲಕ್ಷ್ಮಿ: 'ರಾಜರುಗಳ ಕಂಠಾಭರಣಗಳಲ್ಲಿ, ಕಂಕಣವಲಯಗಳಲ್ಲಿ, ಭುಜಕೀರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಬೊಕ್ಕಸಗಳಲ್ಲಿ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.'

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ದೋಚುವುದೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಆಶೆ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.'

ಲಕ್ಷ್ಮಿ: 'ನಾನೂ ಹಾಗೇ ಎಂದುದಕ್ಕೆ, ಅನ್ಯಾಯದ ಸುಲಿಗೆಗಳು ಒಬ್ಬರದಾಗಿ ನಿಲ್ಲವು ಎಂದ.'

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ಅಂಥವು ನಮಗಾದರೂ ಏಕಂತೆ?'

ಲಕ್ಷ್ಮಿ: 'ಎಲ್ಲ ರಾಜಬೊಕ್ಕಸಗಳೂ ಅಷ್ಟೆ, ಎಂದ. ನಾ ಕೇಳಿದೆ: 'ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆಯಿತು. ಸೋವಲೆಗೆ ಏನೂ ಬೇಡವೆ?' ಎಂದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು 'ಸೋವಲೆಗೆ ಈಗಾಗಲೆ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಹೊರಲಾರದಷ್ಟು ಹೊರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಹೊರಿಸಿದರೆ ಆ ಭಾರಕ್ಕೆ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದಾಳು' ಎಂದ.'

ಆ ಮಾತು ಅವರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ನಗುವಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

§

ವಿಜಯದಶಮಿಯ ದಿನ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭು ವಿಜಯಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟರು. ಆ ದಿನ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ, ವಾಸಂತಿಕಾದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಕೋರಿ, ಪ್ರೀತಿಯ ಪತ್ನಿಯರು ಆದರದಿಂದಿಟ್ಟ ರಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕುವರನನ್ನು ಕರೆದು 'ಇಗೊ, ನೀನಿಲ್ಲಿರುವೆಯೆಂಬ ಧೈರ್ಯದ ಮೇಲೆ ನಾನೀಗ ಹೊರಟಿರುವುದು, ಇನ್ನು ಮೇಲಿನ ಯುದ್ಧಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನವೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆದು 'ಎಂಟೆಂಟು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕನೂ ನೀನೂ ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಬನ್ನಿ. ಈಚೆಗೆ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವರ ದೇಹ ಬಹು ಕುಗ್ಗಿದೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಶಾಂತಲೆಯ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು 'ದೇವಿ, ನನ್ನ ಅರ್ಧಜೀವವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ವಿಜಯನಾರಾಯಣನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮರೆಯದಿರು. ನಿನ್ನ ವ್ರತ, ನಿಯಮ, ನೋಂಪಿ ನನ್ನನ್ನು ಎಂತಹ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಯುವುದು, ಜಯ ಗಳಿಸಿಕೊಡುವುದು. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಹಂಬಲಿಸಕೂಡದು, ಕಣ್ಣೀರಿಡಕೂಡದು. ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಕಾರಿದರೆ ನಮ್ಮ ಹೃದಯ ರಕ್ತ ಕಾರೀತು, ಎಚ್ಚರಿಕೆ. ಸುಮ್ಮಾನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡಿ. ವಿಜಯನಾರಾಯಣನ ಕೃಪೆಯಿದ್ದರೆ ಮೂರೇ ತಿಂಗಳು

ಗಳೊಳಗೆ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಆಗುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಆತ್ಮೀಯತೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿ, ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟರು. ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲ ಪ್ರಭು ಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿತು.

ದಂಡಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟ ಹತ್ತನೆಯ ದಿನವೆ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ನೊಳಂಬವಾಡಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿತು. ನೊಳಂಬವಾಡಿ ಜಯಸಿಂಹನ ಆಡಳಿತ ದಲ್ಲಿತ್ತು. ಪಲ್ಲವರನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಪಾಂಡ್ಯ ಅರಸರ ಸಾಮಂತ ಈ ಜಯಸಿಂಹ. ಜಯಸಿಂಹ ಚಾಲುಕ್ಯ ಕುಲದವನು. ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆಜನ್ಮ ಶತ್ರು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ. ಆಗ ಇದ್ದ ಚಾಲುಕ್ಯ ಪ್ರಭು ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಗುಣಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನೂ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ ಅವನನ್ನು ಈ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಹಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ, ಪ್ರಬಲವಾದ ಹಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ.

ಹೊಯಿಸಳ ಅರಸರು ಎರೆಯಂಗರ ಕಾಲವಾಗುವ ವರೆಗೂ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಮಹಾಸಾಮಂತರಾಗಿಯೆ ಇದ್ದರು. ಎರೆಯಂಗರು ಕಾಲ ವಾದ ವರ್ಷವೆ ಈ ಚಾಲುಕ್ಯರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಹೊಯಿಸಳರ ಗಡಿನಾಡು ಒಂದನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಯೊಬ್ಬನಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದ. 'ಎರೆ ಯಂಗರ ಮಕ್ಕಳು ಇನ್ನೂ ಕುನ್ನಿಗಳು, ಇವರು ಏಕೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಯಾರು?' ಎಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ನೆನಸಿದ್ದ. ಆದರೆ, ಎರೆಯಂಗರ ಈ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳೂ, ಬಲ್ಲಾಳ, ಬಿಟ್ಟಿದೇವ, ಉದಯಾದಿತ್ಯ ಇವರುಗಳು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ನಿಂತರು. ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕನವರು ಕುಪಿತ ಫಣಿಯಂತೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು 'ನಾನು ಬಂಜೆಯಲ್ಲ, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಅವರ ಅಯ್ಯನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು' ಎಂದರು. ಗಂಗರಾಜರು 'ನನ್ನ ಕತ್ತಿಯ ಅಲಗು ಮುರಿದುಹೋದ ಮೇಲಲ್ಲವೆ, ಈ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಹೊಯಿಸಳ ನಾಡಿಗೆ ಕಾಲಿಡಬಲ್ಲರು!' ಎಂದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದರು. ಚಾಲುಕ್ಯರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ತನ್ನ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯಾದ ಸಂತಾರ ಜಗದ್ದೇವನನ್ನು ಸೈನ್ಯ ದೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿ 'ಈ ಕುನ್ನಿಗಳ ಸೊಕ್ಕನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ದ್ವಾರವತಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬಾ' ಎಂದು ಕಳಿಸಿದ. 'ಎರೆಯಂಗರ ಮಕ್ಕಳು ಕುನ್ನಿಗಳಲ್ಲ,

ಸಿಂಹದ ಮರಿಗಳು' ಎಂದು ಜಗದ್ದೇವನಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ದ್ವಾರವತಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಲು ಬಂದ ಜಗದ್ದೇವನ ಸೇನೆಯನ್ನು ಈ ಹೊಯಿಸಳ ಕುಮಾರರು ಗಂಗರಾಜರ ಸೇನಾಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಎದುರಿಸಿ ಕಾದಿ, ಜಗದ್ದೇವನ ಮುಕ್ಕಾಲು ಸೈನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿಹಾಕಿದರು. ಜಗದ್ದೇವನು ಆನೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ರಣರಂಗದಿಂದ ಓಡಿದ. ಬಿಟ್ಟಿದೇವ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೋಗಿ ತೀಕ್ಷ್ಣಶರಗಳಿಂದ ಅವನ ಆನೆಯನ್ನು ನೋಯಿಸಿದ. ಆನೆಯು ಜಗದ್ದೇವನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ ಅಂಕೆ ತಪ್ಪಿ ಓಡಿತು. ಆಗ ಜಗದ್ದೇವನಿಗೂ ಚಿಕ್ಕವನಾದ ಬಿಟ್ಟಿದೇವನಿಗೂ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ಚಿಕ್ಕವನ ಪೆಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ನೊಂದು ಜಗದ್ದೇವ ಓಡಿದ. 'ಓಡುವೆಯಾ ಹೇಡಿ' ಎಂದು ಬಿಟ್ಟಿದೇವ ಜಗದ್ದೇವನನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆದ. ಆದರೆ ಬಿಟ್ಟಿದೇವನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದುದು ಜಗದ್ದೇವನ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಮೌಲ್ಯವಾದ ಪಚ್ಚೆಯ ಸರ. ಜಗದ್ದೇವ ಓಡಿಯೆ ಹೋದ. ಪಚ್ಚೆಯ ಸರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದೇವ ತನ್ನ ಅವ್ವೆಗೆ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದ.

ಅದುಮೊದಲು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆರನೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಡುಹಗೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತಲೆ ಬಂದ. ಚಾಲುಕ್ಯರ ಹೆಸರನ್ನೆ ತೊಡೆದು ಹಾಕುವ ಆಶೆ ಅವನಿಗಿದ್ದಿತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ವಿವೇಕಿಯೂ ಆಲೋಚನಾಪರನೂ ಆಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಗಮನಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಆ ಮಹಾಸಾಮಂತನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಹೊಯಿಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕೀರ್ತಿಸ್ತಂಭವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ. ಈಗ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಪ್ರಬಲ ವೈರಿಯೆ ಆದ. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಈಗ ಕೈಕೊಂಡ ದಂಡಯಾತ್ರೆ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮಂತರೆಲ್ಲರ ಬೆನ್ನು ಮುರಿಯುವುದಕ್ಕೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಚಾಲುಕ್ಯವೃಕ್ಷ ಬಾಡಿ ನಾಶವಾಗುವುದೆಂದು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ.

ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಪ್ರಭು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಶಾಂತಲೆಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಉಸುರಿದಾಗ, ಆಕೆ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ನೆನೆದು, ತನ್ನ ಹಣೆಯ ಕುಂಕುಮಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ, ಮಂಗಳಸೂತ್ರವನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡಳು, 'ದೇವರೇ, ಇದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಡು' ಎಂದು.

ನೊಳಂಬವಾಡಿಯ ಅರಸ ಈ ಜಯಸಿಂಹ, ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ತಡೆದು ಕಟ್ಟಿದ. ಆಗ ಅನೇಕ ಆನೆಗಳೂ, ರಥಗಳೂ, ಕುದುರೆಗಳೂ ಉಳ್ಳ ಪಾಂಡ್ಯರ ಸೇನೆ ಜಯಸಿಂಹನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಎರಡು ಸೇನೆಗಳಿಗೂ 'ದುಮ್ಮೆ' ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹೊಸಬ ಡಣಾಯಕ ಚಾಮದೇವ ನೆಂಬವನು ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅತುಳಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಹೋರಾಡಿದ. ಜಯ ಸಿಂಹನ ಪಾಂಡ್ಯಸೇನೆ ಸೋತುಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಮದೇವ ವಿಜಯೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ತಾನೇ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಬಂಕಾಪುರ, ಉಚ್ಚಂಗಿಗಳನ್ನು ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಪ್ರಭುವಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಅವರಿಂದ 'ಸುಭಟ' ಪಟ್ಟವನ್ನು ಸಂಪಾ ದಿಸಿಕೊಂಡ.

ಜಯಸಿಂಹನು ಪರಾಜಯ ಹೊಂದಿದ್ದನ್ನೂ ಬಂಕಾಪುರ ಉಚ್ಚಂಗಿ ಗಳು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕೈವಶವಾದುದನ್ನೂ ಕಂಡು, ಸ್ವಯಂ ಪಾಂಡ್ಯನೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತ. ವಿಷ್ಣು ವರ್ಧನ ಎದುರಿನಿಂದಲೂ, ನಾಯಕ ಸಾಮಂತ ಚಟ್ಟ ಎಡಪಾರ್ಶ್ವ ದಿಂದಲೂ, ನಾಯಕ ಮಾಚಣ್ಣ ಬಲಪಾರ್ಶ್ವದಿಂದಲೂ ಈ ಪಾಂಡ್ಯನನ್ನು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದರು. ಪುನೀಸ, ಬೋಕಿಗರುಡ ಪ್ರಭುಗಳ ಅಂಗರಕ್ಷಕ ರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಆ 'ದುಮ್ಮೆ' ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಘೋರ ಯುದ್ಧ ವಾಯಿತು. ದಂಡಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟ ನಿಮಿಷದಿಂದ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೊಯಿ ಸಳ ಪ್ರಭುಗಳ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಳು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕತ್ತಿ ಪಾಂಡ್ಯನ ತಲೆಯನ್ನು ಎಗರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು.

ಅನಂತರ ಪ್ರಭು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಹಾನಗಲ್ಲುದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆದರು. ಕೈಸೇರಿದ್ದ ಬಂಕಾಪುರವನ್ನು ಉತ್ತರ ಮೇರೆಯ ರಾಜ ಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ವಿಜಯೋತ್ಸವದ ನೆನಪಿಗೆ ಗದಗಿನಲ್ಲಿ ವೀರನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಹಾನಗಲ್ಲಿನ ದುರ್ಗ ಅತಿ ದುರ್ಗಮವಾಗಿತ್ತು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಸೇನೆ ಅಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ಶಿಬಿರ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಯಿತು. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಊರುಗಳಲ್ಲಿನ ಜನರನ್ನು ದೂರ

ಮಾಡಿ, ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಡೆದು, ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಸಹಾಯವೂ ದೊರಕದಂತೆ ಮಾಡಲು ಹೊಯಿಸಳ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಬೇಕಾಯಿತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ದುರ್ಗದ ಒಳಗಡೆ ಇದ್ದ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಆಹಾರ, ನೀರು, ಎಲ್ಲ ಶೇಖರಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಕಾಲ, ಅವರ ಆಹಾರವೆಲ್ಲ ಮುಗಿದುಹೋಗುವ ತನಕ, ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭು ಕಾದು ಕೂತಿರಲು ಇಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೆ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ದಾಳಿಯನ್ನಿಟ್ಟರು.

ಹಾನಗಲ್ಲುದುರ್ಗ ಆಗ ಎರಡನೆ ತೈಲಪನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿತ್ತು. ಇವನ ತಂದೆ ಮಯೂರವರ್ಮ ನಾಲ್ಕೇ ವರ್ಷ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಮೃತಿ ಹೊಂದಿದ್ದ. ಈ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೂ ದೃಢ ಕಾಯನಲ್ಲ, ಸಾಹಸಪರನಲ್ಲ. ಹೊರಗಿಂದ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಹಾಯ ಬರುವುದಕ್ಕೂ ಈಗ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದುರ್ಗದ ತನ್ನರಮನೆ ಯೊಳಗೆ ಆಗ ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿದ್ದ. ದುರ್ಗ ದೊಳಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಸೈನ್ಯವಿದ್ದಿತು. ಹೊರಗಡೆಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೇನೆ ದುರ್ಗದ ಸುತ್ತ, ದುರ್ಗದ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಕಾದುಕೊಂಡಿತ್ತು.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಸೇನೆ ಪ್ರಚಂಡ ದಾಳಿಯನ್ನಾರಂಭಿಸಿದ ದಿನವೇ ಅದು ವಿಪುಲ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ನಾಲ್ವರು ಉತ್ತಮ ನಾಯಕರುಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದು ಕೊಂಡಿತು. ದುರ್ಗದ ಮೇಲಿದ್ದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಚತುರರಾದ ಬಿಲ್ಗಾರರಿದ್ದರು. ಅವರು ಸುರಿಸಿದ ಶರವರ್ಷದಿಂದ ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಐದು ನೂರು ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ಭೂಗತವಾಯಿತು, ನಾಲ್ವರು ದೊಡ್ಡ ನಾಯಕರುಗಳು ಮಡಿದರು. ಈ ನಾಲ್ವರು ನಾಯಕರುಗಳನ್ನು ಕೊಂದದ್ದು ಒಬ್ಬನೆ ಮಹಾ ಚತುರನಾದ ಬಿಲ್ಗಾರ. ಈ ನಾಲ್ವರ ಪ್ರಾಣ ಗಳನ್ನೂ ಆಹುತಿಗೊಂಡ ನಾಲ್ಕು ನಾರಾಚಗಳೂ ಒಂದೇ ಮಾದರಿಯವು. ನಾಲ್ಕೂ ಎದೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಛೇದಿಸಿದ್ದವು. ನಾಲ್ವರು ಸತ್ತದ್ದೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನೂ ಚತುರ ಬಿಲ್ಗಾರ. ಆದರೂ ಈ ಬಿಲ್ಗಾಳುತನ

ವನ್ನು ಕಂಡು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟ, ಭಯಪಟ್ಟ. 'ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ನಾಯಕರುಗಳ ಹೃದಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಬಿಲ್ಗಾರನು ಯಾವನೊ ಕಲಿಪಾರ್ಥನೆ ಇರಬೇಕು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಅಂಬುಗಳಂತೆ ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿದರೂ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಬು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಬಾಣಗಳೂ ಅವನು ತೊಟ್ಟದ್ದೆ ಇರಬೇಕು, ಬಿಟ್ಟದ್ದೆ ನಾಲ್ಕು ಬಾಣ ಗಳಿರಬೇಕು. ಇನ್ನಾರಿಗೂ ಅವನು ಗುರಿಯಿಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಯ್ದು ಆಯ್ದು ನಾಯಕರನ್ನು ಕೊಲೆ ಮಾಡಿರುವನು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿನ ಇತರ ನಾಯಕ ಡಣಾಯಕರುಗಳು ನಾಳೆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿ ಡಲು ಎದೆಗೆಟ್ಟಾರು. ಮುಂದಿನ ದಾರಿಯೇನು, ಭಗವಂತ?' ಎಂದು ವಿಷ್ಣು ವರ್ಧನ ಪ್ರಭು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು.

ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಭು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಚಮೂಪ ರೊಡನೆ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಬೊಪ್ಪಣನನ್ನು ನೋಡಿ 'ನಮಗೆ ಶತ್ರು ಸೈನಿಕರು ಎಷ್ಟು ಜನ ಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವರು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

'ನಿನ್ನಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಶತ್ರುಸೈನಿಕರು ಮಾತ್ರ ಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿದರು. ವಿಚಾರಿಸಲಾಗಿ ಈ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬಿಲ್ಗಾರನ ಹೆಸರು ಚಮೂಪ ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಎಂದೂ, ಆತ ಕೇರಳ ದೇಶದವನೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬಂತು. ಮಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಜುನನು ಅನಾರೋಗ್ಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಬರುವಹಾಗಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೇನೆಯ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ವನ್ನೂ ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಯೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನಂತೆ. ತನಗೆ ಸರಿಸಮಾನ ರಾದ ನೂರು ಜನ ಬಿಲ್ಗಾರರನ್ನು ಅವನು ತನ್ನ ಬಳಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ನಂತೆ. ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಶಬ್ದವೇಧಿಯನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನಂತೆ. ಅಂಬಿನಿಂದ ಕೂದಲನ್ನು ಎರಡಾಗಿ ಸೀಳಬಲ್ಲನಂತೆ' ಎಂದ ಬೊಪ್ಪಣ.

'ಭಲೆ ಬೊಪ್ಪಣ, ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಎಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿ ಸಿರುವೆ' ಎಂದು ಬೊಪ್ಪಣನನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು ಪ್ರಭುಗಳು. ಅಲ್ಲಿದ್ದವ ರಿಗೆಲ್ಲ 'ಇನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ ನಾಳೆಯ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಈಗ ನಾನೂ ಬೊಪ್ಪಣನೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಈ ವಿಷಯ ಸಾಮಗ್ರಿ

ಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣ, ವಕ್ಷತ್ರಾಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ಯಾರೂ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಕಾಲಿಡಬೇಡಿ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಿ ಚಾತುರ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಬುಗಳ ಸುರಿಮಳೆಗೆ ವೃಥಾ ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಈಡುಮಾಡಬಾರದು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಶಿಬಿರಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ತಾವೂ ಬೊಪ್ಪಣನೂ ಚಾಣಕ್ಯನೀತಿಯೊಂದನ್ನು ಹೊಸೆಯುತ್ತ ಕುಳಿತರು.

§

'ಸೈನ್ಯಗಳು ಈ ದಿನ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಬೇಡ' ಎಂದು ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಹೊರಟಿತು. ದಂಡನಾಯಕರುಗಳಿಗೂ ಚಮೂಪರಿಗೂ ಇದು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಹೊರಡಲು ಅಣಿಯಾಗಿದ್ದ ಸೈನ್ಯ ನಿಂತಿತು.

ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಗಳು ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೆ ಇದ್ದವು. ಬೆಳಗಾಗಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಹೊರಡದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಕೈವಾಡವನ್ನು ಕಂಡು ಹೊಯಿಸಳರು ಬೆದರಿದರೆಂದೇ ಎಣಿಸಿದನವನು. ಆದರೂ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೋಪ ಬರಬಾರದೆಂದು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ಕಾದು ಕುಳಿತ.

ಆಗ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾನುಗಲ್ಲು ಸೈನಿಕರ ತಂಡ ಹೊಯಿಸಳ ಶಿಬಿರದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿತು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನೆ ಅವರನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿದ್ದು. ಈ ತಂಡ 'ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ರಾಜರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ — ವಿಜಯವಾಗಲಿ' ಎಂದು ಸಂತೋಷ ಉದ್ಗಾರಗಳಿಂದ ದುರ್ಗದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ನೇರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಕಂಡು, ಇದು ಏನೊ ಶತ್ರುಗಳ ಕುಹಕವೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಸಂಶಯಪಟ್ಟ. ತಮ್ಮ ಸೈನಿಕರಂತೆ ವೇಷಭೂಷಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಇವರು ಹೊಯಿಸಳ ಸೈನಿಕರೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿ, ತನ್ನ ಬಿಲ್ಗಾರರಿಗೆ 'ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಿ'

ಎಂದು ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟ. ಒಂದೆರಡು ಬಾಣಗಳೂ ರೊಯ್ಯನೆ ತಂಡದ ಮುಂದೆ ಹಾಯ್ದು ಹೋದುವು.

'ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲಿರಿ, ಯಾರು ನೀವು?' ಎಂದು ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಕೂಗಿ ಕೇಳಿದ. 'ನಾವು ನಿಮ್ಮವರು, ನಿನ್ನೆ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಕೈಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದವರು. ಈಗ ನಮಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ರಾಜರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ವಿಜಯವಾಗಲಿ!' ಎಂದು ಆ ತಂಡ ಪುನಃ ಕೂಗಿತು. ಕೆಳಗೆ ದುರ್ಗದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕಾಯ್ದು ನಿಂತಿದ್ದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸೇನೆ ಇವರು ತಮ್ಮವರೆಂದೇ ಗುರುತಿಸಿತು.

ಹೊಯಿಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರೆ ತಮಗೆ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆ ಮಾಡಿಸಿದರೆಂದೂ, ಸೇನಾಪತಿ ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಯವರಿಗೆ ಹೊಯಿಸಳ ಪ್ರಭುಗಳಿಂದ ತಾವು ಓಲೆಯೊಂದನ್ನು ತಂದಿರುವೆವೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಈ ಸೈನ್ಯತಂಡ ತಾವು ತಂದಿದ್ದ ಓಲೆಯನ್ನು ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

'ಓಹೋ! ನಮ್ಮ ಕೈಪೆಟ್ಟು ಬಿಸಿಯೇರಿ ಈಗ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಬಯಸಿದರೊ!' ಎಂದು ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಓಲೆಯನ್ನು ಓದಿದ.

'ಧನುರ್ವೇದ ಪಾರಂಗತ ಚಮೂಪ ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಕೇರಳ ಅವರಿಗೆ, ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರ ಆಜ್ಞಾಧಿಕಾರಿ ಬೊಪ್ಪಣನ ಬಿನ್ನಪ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳು ನಿಮ್ಮ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾ ಕೌಶಲವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಈಗ ತಾವೇ ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚಿರುವರು. ಯುದ್ಧಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿದ್ಯೆ, ಕಲೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳು, ವಿದ್ಯಾವಂತರಿಗೂ, ಕಲಾವಿದರಿಗೂ, ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ಕೊಡುವರು. ನಿಮ್ಮ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾನೈಪುಣ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಯುದ್ಧವನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸೌಹಾರ್ದ ಸೌಮನಸಗಳಿಂದ ಈ ನಮ್ಮ ಕರೆಯನ್ನು ನೀವು ಗೌರವಿಸಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತೀರೆಂದು ನಂಬಿರುತ್ತೇವೆ. ನಿಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ಗೌರವಗಳಿಗೆ ದೈವಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಯಾವ ಲೋಪದೋಷಗಳೂ ಬಾರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದೇವೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆದರದಿಂದ

ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾನಂತರ ನಮ್ಮ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ದಯ ಮಾಡಿಸಿರಿ.

ಬೊಪ್ಪಣ ಡಣಾಯಕ.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಬಿಲ್ಗಾರರೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಕೇಳಿದ್ದ. 'ಇಂತಹ ಕಲಾಭಿಮಾನಿಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಲಾ ನೈಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸದಿದ್ದರೆ ತಾನು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆಹೋಗುವುದು' ಎಂದು ಅಭಿಮಾನಿ ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಪ್ರಭುಗಳ ಸ್ವಾಗತಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ, ಆಗಲೆ ಮರುಓಲೆ ಬರೆಯಿಸಿ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ. 'ಒಂದು ವೇಳೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಇಂತಹ ಯೋಧರ ಸಂಗಡ ವಿರೋಧ ಕೂಡದು ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಯೋಚಿಸಿಯಾನು, ಸಂಧಿಗೆ ಬಯಸಿಯಾನು. ಹಾಗೊಂದು ವೇಳೆ ಆದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಯಿತು' ಎಂಬ ಒಂದು ಆಶೆಯೂ ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಗೆ ಆಗ ಉಂಟಾಯಿತು.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟಕಾಲಕ್ಕೆ ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ತನ್ನ ಧನುರ್ಬಾಣಗಳೊಂದಿಗೆ, ಇಬ್ಬರು ಆಪ್ತರನ್ನೊಡಗೂಡಿ, ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೊಯಿಸಳ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಬೊಪ್ಪಣ ತಾನೂ ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಆಪ್ತರೊಂದಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಎದುರುಗೊಂಡು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ತನ್ನ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದ. ಡಣಾಯಕ ಚಮೂಪತಿಗಳ ನಡುವೆ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುಗಳು ದಿವ್ಯಾಸನಾರೂಢರಾಗಿದ್ದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಸುಮ್ಮಾನದಿಂದ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ಉಚಿತ ಆಸನವನ್ನಿತ್ತು, ಆತನ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ, ಆ ಮಹಾಸಾಧನೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೇಳುಕೇಳುತ್ತ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ 'ಇಂತಹ ಅಪೂರ್ವ ಚಾಪಲಾಘವವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಲು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕುತೂಹಲಿಗಳಾಗಿರುವೆವು. ತೊಂದರೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ನಿಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನಾವು ಬಹು ಗೌರವಿಸುತ್ತೇವೆ' ಎಂದರು.

ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಪ್ರಭುಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಹರ್ಷಿತನಾದ. ಆ ತುಂಬು ಸಭೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಪಟ್ಟು, ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸಿಗೆ ಹೆದೆಯನ್ನೇರಿಸಿ ಠೇಂಕಾರಮಾಡಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ತನ್ನ ಗುರುದೇವನನ್ನೂ ಪಶುಪತಿ

ಯನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿ, ವಂದಿಸಿ, ಚಾಪಲಾಘವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾದ. ಪ್ರದರ್ಶನದ ಮೂರು ದೊಡ್ಡ ಅಂಶಗಳೆಂದರೆ: ಮೊದಲನೆಯದು—ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಕಂಚಿನ ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು, ಹಿಂದೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿದ್ದ ಕೃತಕ ಪಕ್ಷಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಶರದಿಂದ ಛೇದಿಸಿದ್ದು; ಎರಡನೆಯದು — ದೂರದಲ್ಲಿ ತೂಗುಹಾಕಿದ್ದ ಕುದುರೆಯ ಬಾಲದ ಕೂದಲನ್ನು ಕೂರಂಬಿನಿಂದ ಎರಡು ತುಂಡುಮಾಡಿದ್ದು; ಮೂರನೆಯದು, —ಅತಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದದ್ದು, ತೂಗುಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕುದುರೆಯ ಬಾಲದ ಕೂದಲನ್ನು ಎರಡಾಗಿ ಸೀಳಿದ್ದು. ಈ ಚಾಪಲಾಘವವನ್ನು ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸಭೆಯವರೆಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚುಗಣ್ಣು, ಬಿಚ್ಚುಬಾಯಿ ಬೊಂಬೆಗಳಾದರು. ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಮೂರು ಆಳು ಪ್ರಮಾಣದ ದೂರದಲ್ಲಿ ವೀರಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಕ್ರಮದಿಂದ, ಉಚ್ಛ್ವಾಸ ನಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ನಿರೋಧಿಸಿ, ಚಾಪಹಸ್ತನಾಗಿ, ತೀಕ್ಷ್ಣಾತ್‌ತೀಕ್ಷ್ಣತರವಾಗಿ ಸೂಜಿಮೊನೆಗಿಂತಲೂ ತೆಳುವಾದ ಅಲಗುತಲೆಯುಳ್ಳ ಬಾಣವನ್ನು ಸಂಧಾನಮಾಡಿ, ರೆಪ್ಪೆ ಹೊಡೆಯದೆ, ತನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೂದಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ, ಶರವನ್ನು ಲಘುವಾಗಿ ತೂಗಿ ಒಂದು ಹದದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯ, ಕೂದಲೆಳೆ, ಶರಾಗ್ರ ಒಂದೆ ಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಳನವಾದ ಒಂದು ಕ್ಷಣಾಂಶ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ. ಶರ ಹೋದ ರಭಸಕ್ಕೆ ಕೂದಲಕೊನೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ತೂಗುಗುಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಅಲುಗಿತು. ಶರದ ಅಲಗು ಕೂದಲಿನ ಆಚೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಶರ ಈಚೆಯೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಸಭೆಯವರು ಕಂಡದ್ದು ಅಷ್ಟೆ. ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಈ ಸಮಾಧಿಯೋಗದಿಂದ ಎದ್ದಾಗ, ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವಿತ್ತು. ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ತನ್ನ ಎರಡು ಹಸ್ತಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಅನಂತ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ. ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ತೂಗುಹಾಕಿದ್ದ ಕೂದಲು ಹಾಗೆಯೆ ನಿಂತಿತ್ತು. ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಮಾತ್ರ ತಾನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದ. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುವಿಗೂ ಏನಾಯಿತೆಂಬುದು ತಿಳಿಯಬರಲಿಲ್ಲ. ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲರ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನೇ ಕಂಡ. ಆಗ ಅವನು ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಆ ಕೂದಲನ್ನು ತಂದು ಪ್ರಭುಗಳ ಮುಂದಿಟ್ಟು, ತಾನು ಸೀಳಿದ

ಭಾಗವನ್ನು ಇಬ್ಭಾಗವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ತೋರಿಸಿದ. ಅಲಗು ಇದ್ದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೂದಲು ಸಮ ಇಬ್ಭಾಗವಾಗಿ ಸೀಳಿದ್ದಿತು. ಆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಸಭೆಯವರೆಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗಿಹೋದರು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುವು ಸುವರ್ಣಮಯವೂ ರತ್ನಖಚಿತವೂ ಆದ ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನೂ ತರಿಸಿ 'ಚಾಪವಿದ್ಯಾಮಹೋನ್ನತ, ಇದನ್ನು ನೀನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಇದು ನಮ್ಮ ಸಂತೋಷದ ಪಾರಿತೋಷಿಕ. ಪೃಥ್ವಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಇದುವರೆಗೆ ನಿನ್ನಂತಹ ಚಾಪವಿದ್ಯಾಪ್ರವೀಣನನ್ನು ಯಾರೂ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ನೋಡಿರಲಾರರು. ನೀನು ಸುಭಟ' ಎಂದು ಹೊಗಳಿ, ಸುವರ್ಣ ವಿಭೂತಿ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಯ ನೆತ್ತಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದುಕೂಲಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ, ಕಲಾಭಿಮಾನಿ ಹೊಯಿಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ.

ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಆನಂದದಿಂದ ತುಂಬಿಹೋದ. 'ಇಂತಹ ಪ್ರಭುವಿನ ಸೇವೆ ತನಗಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಲ್ಲ! ಇಂತಹ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಈಗ ಶತ್ರುವಾಗಿ ಎಣಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ!' ಎಂದು ಅವನ ಮನವೂ ಅಳುಕಿತು. ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದುದೂ ಅದೆ. ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಬಹುಮಾನಿಸುವುದರಿಂದ, ಅವನ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವುದೊಂದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲೂ ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ನಿರೋಧಿಸಿದಂತಾಗಿ, ತನ್ಮೂಲಕ ಒಂದು ತಂತ್ರವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಂತಾಯಿತೆಂದು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು.

ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ತನ್ನ ಪಾಳೆಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಕಡೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ದೊರೆತ ಉಡುಗೊರೆ, ರತ್ನಖಚಿತ ಸುವರ್ಣ ಧನುಸ್ಸು, ಬತ್ತಳಿಕೆ, ವಿಭೂತಿ ಪಟ್ಟ, 'ಚಾಪವಿದ್ಯಾ ಮಹೋನ್ನತ' ನೆಂಬ ಬಿರುದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಂಡು ಹಲವರು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಹಲವರು ಕರುಬಿದರು. ಶತ್ರುಸೇನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಗ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ಒಂದು ಗೌರವವೇರ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಆಗ ಸಂಜೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಲ್ವರು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸೈನಿಕರು ಓಡಿ ಬಂದು ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ 'ಸ್ವಾಮಿ, ತುಂಬಿದ ಮೂರು

ಗಾಡಿಗಳು, ನಮ್ಮ ದುರ್ಗದ ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆಯೆ ಶತ್ರು ಶಿಬಿರದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನೋಡಲಾಗಿ ಒಳಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಬಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದ್ಯ ತುಂಬಿದ್ದಿತು. ಹೆದರಿಸಿ ಬೆದರಿಸಿ 'ಎಲ್ಲಿಗೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ, ಗಾಡಿಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವನೊಬ್ಬ 'ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಹಣಕೊಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಶತ್ರುಶಿಬಿರದ ಕಡೆ ಕೈಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ. ಸ್ವಾಮಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯೇನು?' ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂದಿತು. 'ಏನು ಏನು! ಶತ್ರು ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳು ಮದ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿರುವರೆ? ಈ ನೀಚತನ ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೊ? ಆ ಬಂಡಿಯವರನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಡಿ, ಅನಂತರ ವಿಚಾರಿಸುವೆವು. ಇಂದು ಹೇಗೂ ನಮ್ಮ ಸಂತೋಷದ ದಿನ, ಆ ಮದ್ಯವನ್ನು ದುರ್ಗರಕ್ಷಕ ಸೈನಿಕರಿಗೆಲ್ಲ ಹಂಚಿಬಿಡಿ. ಜೋಕೆ, ಮಿತಿಯಿರಲಿ, ಮಿತಿಮೀರಿದವರನ್ನು ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿರಿಸುತ್ತೇವೆ' ಎಂದು ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದ.

ಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಬಂಡಿಯಾಳುಗಳು ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳಂತೆ ವೇಷ ಧರಿಸಿದ್ದ ಹೊಯಿಸಳ ಸೈನಿಕರು. ಗಾಡಿ, ಎತ್ತುಗಳು, ಬಾನೆಗಳು ಗ್ರಾಮದವರಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದುದು. ಮದ್ಯ ಹೊಯಿಸಳ ಸೈನ್ಯದವರ ಸ್ವಂತ ತಯಾರಿಕೆ. ಹೆಚ್ಚು ಮತ್ತು ತಲೆಗೇರುವಂತೆಯೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ರುಚಿ ಇರುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿದ್ದ ಆ ಮದ್ಯವನ್ನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸೈನಿಕರು ಮನಸ್ವಿ ಹೀರಿದರು. ಪರಿಣಾಮ—ರಾತ್ರಿ ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದು ದುರ್ಗರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಈ ರಕ್ಷಕರು, ಅಮಲಿನ ಲೋಲಿನಲ್ಲಿ ಗಾಢ ನಿದ್ರೆಹೋದರು.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಚಾಣಕ್ಯತನ ಇಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಫಲಿಸಿತು. ದುರ್ಗರಕ್ಷಕರು ಅಮಲು ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಹೊಯಿಸಳ ಸೈನಿಕರು ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳಂತೆ ವೇಷತಳೆದು 'ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಲಗ್ಗೆಹತ್ತಲು ಅನುಕೂಲವೆಲ್ಲಿ' ಎಂದು ದುರ್ಗದ ಸುತ್ತ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಹರದ ರಕ್ಷಕರು ಬರುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸೇನೆ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ಲಗ್ಗೆಹತ್ತಲು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಎಡೆಯೇ ಹೊಯಿಸಳ ಸೈನಿಕರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು.

ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಯ ಕಲ್ಲುಗಳ ನಡುವೆ ಉಂಗುಟತ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಬಿರುಕುಗಳೂ, ಕೆಲವು ಕಡೆ ಮರದ ಗೂಟಗಳೂ ಕಂಡುಬಂದವು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಹೊಯಿಸಳ ಸೈನಿಕರು ತಮ್ಮ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಗ ಅವರ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಡೆದಿತ್ತು.

ಲೆಂಕರಾಯನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಸೈನಿಕ ತಾನು 'ಭೈರವ'ನಾಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಬಂದು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, 'ಪ್ರಭು, ನಾನು ಲೆಂಕ, ನಾಳೆ ಭೈರವನಾಗಲು ಪೂರ್ಣ ಸಂತೋಷದೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ, ವೀಳೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಬೇಕು' ಎಂದ. ಪ್ರಭುಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿ ಲೆಂಕನ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ, ಆತ್ಮಾಹುತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, 'ಲೆಂಕರಾಯ, ನೀನು ಆದರ್ಶ ಭೈರವನಾದೆ, ಇದೊ ವೀಳೆಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ, ನಾಳಿನ ದಿನ ನೀನು ವೀರಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಹೋಗು. ನಿನ್ನ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಐವತ್ತು ಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನೂ ಐದುಬಳ್ಳ ಗದ್ದೆಯನ್ನೂ ನಾವು ಮುಡುಪಿಡುತ್ತೇವೆ' ಎಂದರು. ಲೆಂಕನಿಗೆ ಮಹದಾನಂದವಾಯಿತು.

ನಾಳೆ ರಣಭೈರವನಿಗೆ ಆಹುತಿಯನ್ನಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಭೈರವ ಲೆಂಕನಿಗೆ ಆಗ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮರ್ಯಾದೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅನಂತರ ಬೊಪ್ಪಣ ಲೆಂಕನನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಬೇರೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಯುದ್ಧ ಕೌಟಿಲ್ಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ.

ಮೊದಲ ಜಾವದ ಕೋಳಿ ಕೂಗುವ ಮುನ್ನವೆ, ಲೆಂಕರಾಯನಿಗೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ರಾಜನಂತೆ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿ ಸಿಂಗರಿಸಿದರು. ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಲೆಂಕನೂ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಷ್ಟೆ ಎತ್ತರವಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೇ, ಬೊಪ್ಪಣ ಈ ಹೊಸ ಚಾಣಕ್ಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದ. ತನ್ನ ಸೈನಿಕರು ಈಗಾಗಲೆ ನೋಡಿ ಬಂದಂತೆ, ದುರ್ಗವನ್ನು ಲಗ್ಗೆಹತ್ತಲು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಲೆಂಕನನ್ನು ಕತ್ತಲೆಯ ಮುಸುಕಿನಲ್ಲೂ ಕಂಬಳಿ ಹೊದ್ದಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ದುರ್ಗದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಸಿಬಿಟ್ಟ ಬೊಪ್ಪಣ. 'ನಿಶ್ಚಿತ

ಸಮಯದ ತನಕ, ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಹೇಗಾದರೂ, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರು. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ನೀನು ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗಾದರೂ ಬಿದ್ದರೆ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಬಿಡು' ಎಂದು ಲೆಂಕನಿಗೆ ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ. ಮುಂದಿನ ಯುದ್ಧದ ರೀತಿಯೇ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯದಾಗಿದ್ದಿತು.

§

ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಹೊಯಿಸಳ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ನಿಂದ ಮರ್ಯಾದೆ ಪಡೆದು ಬಂದದ್ದು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಸ ಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಶತ್ರುಗಳ ಕುಹಕ ಮಾರ್ಗವೆಂದೇ ಅವನು ಪರಿಗಣಿಸಿದ. ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕರಸಿ 'ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ನೀನು ಬಹುಮಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸು ವುದೆ! ಇದೆಂತಹ ನಾಚಿಗೆಗೆಟ್ಟತನ?' ಎಂದು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕುಂಜು ಶೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ. ಬನವಸೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ದುಃಖ ಮಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಜುನನಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿತ್ತು. 'ಇಷ್ಟೊಂದು ಬಿಲ್ಗಾರರಿದ್ದೂ ನಮಗೆ ಇಂತಹ ಅಪಮಾನವೆ!' ಎಂದು ಅವನು ಮನನೊಂದಿದ್ದ. 'ಕೊಲೆಗಿಂತ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಹೆಚ್ಚು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನೇನೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಲ್ಲ. ನಾಳಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವನ ಆನೆಗಳು ನಮ್ಮ ದುರ್ಗದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿ ಲನ್ನು ಪುಡಿಪುಡಿ ಮಾಡುವುವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಸನ್ನಾಹ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾನೆ ಕಂಡೆ. ಆನೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಪೆಟ್ಟಿನ ಬಾಧೆಯೂ ಆಗದಂತೆ ಅವರು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸೈನಿಕರೂ ನಮ್ಮ ಶರಗಳಿಂದ ಯಾವ ತೊಂದರೆಗೂ ಸಿಗದಂತೆ, ಶಿರರಕ್ಷೆ, ವಕ್ಷರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ದಿನದ ಯುದ್ಧವನ್ನೆ ಅವರು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಂಡ ಮೇಲೆ, ಅವರೊಡನೆ ಸ್ನೇಹ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ' ಎಂದ ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ.

ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಿಗೆ ಮೈ ಬೆಂದಿತು. 'ರಾಜರು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿಯೆ ಇರಬೇಕು.

ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ 'ರಾಜ'ನೆಂಬ ಹೆಸರಾದರೂ ಏಕೆ? ಸಾಮಂತತನದ ಅಂಕುಶ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬೇಡ. ನಾವು ತಲೆ ಮಣಿದೆವೆಂದರೆ, ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮ ಅಯ್ಯನೂ ಅಜ್ಜ ತೈಲಪನೂ ತಮ್ಮ ವಂಶ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅಳಿಯಿತೆಂದು ಎದೆಗೆಟ್ಟಾರು. ನಾಳಿನ ಯುದ್ಧ ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟತರವಾದರೂ ನೀನು ದುರ್ಗ ವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಮ್ಮ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಈಗಲೆ ನಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯ ಹೀಗಾಗಬೇಕೆ? ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ನಾಳೆ ನಾವೇ ದುರ್ಗದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವು' ಎಂದು ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿಗೆ ಸೂಚನೆ ಇತ್ತು ಕಳಿಸಿ, ತಾನು ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾದ.

ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ದುರ್ಗದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಾದ ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡು ಗಳನ್ನೂ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ವೇಳೆಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಸೂರ್ಯೋದಯ ವಾದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹೊಯಿಸಳ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಉನ್ನತವಾಗಿ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಆನೆಗಳ ಗುಂಪೊಂದು ಹೊರಟಿತು. ಮೇಲ್ಗಡೆ ಯಿಂದಾಗಲಿ, ಮುಂದುಗಡೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಶರಗಳು ತಾಗದಂತೆ ರಕ್ಷಣೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ಉದ್ದನೆಯ ನೀಟು ತೂಗುದಿಮ್ಮಿಗಳೆರಡನ್ನು ಅವು ಸೊಂಡಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ತಂದವು. ಸಂಗಡ ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ವಕ್ಷರಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಕತ್ತಿ, ಗುರಾಣಿ, ಬಿಲ್ಲು, ಭರ್ಜಿ, ಇತರ ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರ ಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊಯಿಸಳ ಸೈನಿಕರು ಬಂದರು; ರಥಿಕರೂ ಅಶ್ವ ಸೈನಿ ಕರೂ ಬಂದರು. ಪದಾತಿಸೈನ್ಯದ ಗುಂಪೊಂದು ಮರದ ಕೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಭುಜಗಳಿಗೆ ತಲೆಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದುರ್ಗವನ್ನು ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತಲು ಬೇಕಾ ಗುವ ಸಕಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಡನೆ, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸರಿದು, ಕಾಡುದಾರಿ ಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ, ನಿನ್ನಿನ ರಾತ್ರಿ ಲೆಂಕರಾಯನನ್ನು ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತಿಸಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಗುಂಪು ಶತ್ರುಗಳ ಕಣ್ಣಿಗೇ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ.

ದುರ್ಗದ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ, ಶತ್ರು ಸೈನಿಕರ ದೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೇ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು, ಕೊಂಬು, ಕಹಳೆ, ತಮ್ಮಟೆ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಘೋಷಿಸುತ್ತ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಬಂದರು. ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ದುರ್ಗದ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ದಾಳಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ದುರ್ಗದ ಮೇಲಿದ್ದ ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ತನ್ನ

ಬಿಲ್ಗಾರರನ್ನೆಲ್ಲ ದುರ್ಗದ ನೆತ್ತಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡ. ಇವರಿಂದ ದುರ್ಗವನ್ನು ಲಗ್ಗೆಹತ್ತಲು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು.

ಮೇಲಿಂದ ಅಂಬುಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಶಿರರಕ್ಷೆ, ವಕ್ಷ ರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆಯೂ ಆನೆಗಳ ಗುಂಪೂ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದುವು. ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಕಾವಲಿದ್ದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸೇನೆಗೂ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆಗೂ ಘೋರ ಯುದ್ಧವಾಗಿ ರಕ್ತದ ಕಾಲುವೆ ಹರಿಯಿತು. ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಬಹು ಜನರು ಸತ್ತರು.

ಆಗ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆಯ ನಡುವೆ ಮಹಾ ಕೋಲಾಹಲವೊಂದೆದ್ದಿತು: 'ಅದೊ! ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ರಾಜ, ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ, ಅದೊ; ಅದೊ; ಹೊಡಿ, ಕೊಲ್ಲು' ಎಂದು ಕೂಗಿಟ್ಟಿತು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಭು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನರು ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೆಂದು, ಅವನ ಸೇನೆ 'ಜಯ ಜಯ'ಕಾರ ಮಾಡಿತು. ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ರಾಜರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿತು. ಹೊಯಿಸಳ ಬಿಲ್ಗಾರರು ಕೂರಂಬುಗಳನ್ನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಮೇಲೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಸೆಳೆಸೆಳೆದು ಬಿಟ್ಟರು. ಗುರಿಯಿಟ್ಟ ಅಂಬುಗಳೆಲ್ಲ ಬಹುವಾಗಿ ದುರ್ಗದ ತುದಿಗೋಡೆಗೆ ತಾಗಿ ನಿರರ್ಥಕವಾದವು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳು ದುರ್ಗದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ದಿಮ್ಮಿಗಳಿಂದ ತೂಗಿ, ತೂಗಿ, ಬಡಿದು, ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಮೈ ತ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ಆ ತೂಗಿನೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ ಒಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಎದೆಗೆ ಒಂದು ಕೂರಂಬು ನಟ್ಟು, ಅವನು ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತ, ದುರ್ಗದ ಮೇಲಿನಿಂದ ದುರ್ಗದೊಳಕ್ಕೆ ತಲೆ ಕೆಳಗಾಗಿ ಬಿದ್ದು ನುಚ್ಚುನುಚ್ಚಾದನು. 'ಹ್ಹೊ ಹ್ಹೋ! ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನನ್ನು ಕೊಂದೆವು, ಕೊಂದೆವು. ಅವನು ಸತ್ತ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಸತ್ತ' ಎಂದು ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ, ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ, ತಮ್ಮ ಕತ್ತಿ, ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಸೆದು ಬುತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಕುಣಿಕುಣಿದಾಡಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸೇನೆ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟಿತು.

ಲೆಂಕರಾಯ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಏರಿಹೋದ. 'ಅಯ್ಯೋ! ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಮಲಗಿದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳು ಅಪಾಯವನ್ನು ಅರಿಯದೆ ದುರ್ಗದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಗುರಿಯಾದರಲ್ಲ' ಎಂದು ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಅಂಜಿದ.

ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಆನೆಗಳು ದುರ್ಗದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ಒಡೆದು ಬೀಳಿಸಿದುವು. ಹೊಯಿಸಳಸೇನೆ ಪ್ರಳಯಜಲದಂತೆ ದುರ್ಗದೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿತು. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಹೊಯಿಸಳ ಸಾಮಂತನಾದ. ಹೀಗೆ ಉಚ್ಚಂಗಿ, ಬನವಸೆ, ಬೆಳವಲ, ಸಂತಲಿಗೆ, ಹಲಸಿಗೆ, ಹುಲಿಕೆರೆ, ಸವಿಮಲೆ, ಲೊಕ್ಕಿ ಗುಂಡಿ, ಹಾನುಗಲ್ಲು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕಡತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಹೋದವು. ವಿಷ್ಣು ವರ್ಧನಪ್ರಭು ಹೆದ್ದೊರೆಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾಂಭೋಜಿ ಯನ್ನೂ ಕತ್ತಿಯನ್ನೂ ತೊಳೆದರು.

ಮೇಲಿನ ಊರುಗಳ ಪೈಕಿ ಬೆಳವಲ, ಹಲಸಿಗೆ ಊರುಗಳು ಆಗ ಕದಂಬರ ರಾಜನಾದ ಜಯಕೇಶಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿದ್ದುವು. ಈ ಜಯಕೇಶಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆರನೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಅಳಿಯ. ಇವನ ರಾಜಧಾನಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗೋವೆ. ತನ್ನ ಊರುಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡನೆಂಬ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಯ ಮೇಲೆ, ಈ ಜಯಸಿಂಹ ಹೊಯಿಸಳರ ಗೋಗ್ರಹಣಮಾಡಿದ. ಆಗ ಪ್ರಭುಗಳು ಇವನನ್ನು ಗೋವೆಗೂ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡುಹೋದರು. ಕೈಯಲ್ಲಾಗದ ಜಯಕೇಶಿ ಆಗ ಹಸುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಶರಣಾಗತನಾದ. ಪ್ರಭು ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಸ್ತಂಭವನ್ನು ನೆಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಗೊಳಿಸಿ ದ್ವಾರವತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ಪಶ್ಚಿಮ ಉತ್ತರಗಳ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಹೀಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಯಿತಾದರೂ, ಶರಣಾಗತನಾಗಿದ್ದ ಈ ಹಾನುಗಲ್ಲಿನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳನಂತರ ಪುನಃ ಪ್ರಬಲ ನಾದ. ಆಗಲೂ ಪ್ರಭು ಮತ್ತೆ ಬಂದು, ಅವನನ್ನು ನಿರ್ನಾಮಮಾಡಿ ಹಾನುಗಲ್ಲನ್ನು ತಮ್ಮ ಉತ್ತರ ಮೇರೆಯ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡರು.

§

ಪ್ರಭು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರು ವಿಜಯ ವೈಭವದೊಡನೆ ದ್ವಾರವತಿಗೆ

ಬಂದರು. ಕುವರನು ಊರ ಗಡಿಯ ಬಳಿ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರನ್ನು ಇದಿರುಗೊಂಡು ಕರೆತಂದ. ಪುರಜನರೆಲ್ಲ ವಿಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಪ್ರಭುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೂಮಳೆ ಕರೆದರು. ಪ್ರಭು ಅರಮನೆಯ ಬಳಿ ಕಾಂಭೋಜಿಯಿಂದ ಇಳಿದು, ಒಡನೆ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದರು. ಇನಿಯನ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನೇ ಎದುರುನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಂತಲೆ ಅವರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಹೃದಯ ಉಕ್ಕಿ, ಕಣ್ಣೀರು ಉಕ್ಕಿ, ಪತಿಯ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಪ್ರಭು ಹೃದಯೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ತಮ್ಮೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ 'ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲಿ' ಎಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಅತುಳ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ದೇವಿ ಕೃಶಳೂ ದುಃಖಿತಳೂ ಆಗಿರಬಹುದೆಂದು ಭಯಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈಗ ಅವರ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ತುಂಬು ಹೃದಯದಿಂದ 'ದೇವಿ, ನೀನು ನನ್ನ ವಿಜಯಶ್ರೀ, ನೀನು ನನ್ನ ಪುಣ್ಯರೂಪಿ' ಎಂದರು.

ಶಾಂತಲೆ ಬಹುಮಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳಾದರೂ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ, ಮೃದು ಮಧುರ ನಗೆಯಿಂದ 'ಪ್ರಭೂ, ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದವಳು ನಾನು. ನೀವು ಕೈಹಿಡಿದು ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿದಿರಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೇಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆನೊ? ಎಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದೆನೊ? ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಿ, ಎಲ್ಲರ ಆದರ ಗೌರವಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಿರಿ' ಎಂದಳು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯ ಮುಂಗುರುಳುಗಳನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಎತ್ತಿ ನೇವರಿಸಿ 'ಚೆನ್ನೆ, ಎಲ್ಲರ ಆದರ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ನೀನು ಪಾತ್ರಳಾಗಿರುವುದು ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳಿಂದ. ನೀನು ಗುಣವಂತೆಯಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಜನರು ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ? ನಾನಾದರೂ ನನ್ನೆದೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಎಡೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆನೆ? ದೇವಿ, ಎಲ್ಲಿ ರೂಪುಲಾವಣ್ಯಗಳಿರುವವೊ, ಅಲ್ಲಿ ಗುಣವೂ ಇರುವುದು ವಿರಳ. ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಹೊನ್ನಿಡುತ್ತಿರುವುದು ನಿನ್ನ ವಿದ್ಯೆ. ಈ ಮೂರೂ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವುದು ಇನ್ನೂ ವಿರಳ . . . ಇರಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಲ್ಲಿ? ಹೇಗಿದ್ದಾಳೆ? ಪಂಡಿತ ಮಾವಯ್ಯನವರು ಹೇಗಿದ್ದಾರೆ?'

'ಅದನ್ನೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ದೊಡ್ಡಅಯ್ಯ ಈಚೆಗೆ ಬಹಳ ಸೊರಗಿದ್ದಾರೆ. ನೀವು ಬರುವ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿದು ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆತಂದಿದ್ದಾಳೆ.'

'ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಏತಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆತರಬೇಕಾಗಿತ್ತು? ನಾನೇ ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದೆನಲ್ಲ?'

'ನಾನೂ ಹಾಗೆಯೆ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ಕೇಳಬೇಕಲ್ಲ!'

ಪ್ರಭುವೂ ಶಾಂತಲೆಯೂ ಕೂಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಕಾಣಲು ಹೋದರು.

ಕೆಲವು ತಿಂಗಳು ಸುಖವಾಗಿ ಕಳೆದುಹೋದುವು. ಒಂದೇ ಒಂದು ದುಃಖದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಕರ್ಮಬಾಧ್ಯಳಾದದ್ದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಶಾಂತಲೆಯೂ ಸಮದುಃಖಿಗಳಾದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರೂ, ಕುವರನೂ, ಪ್ರಭುಗಳೂ ಈ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾದರು. ಪಂಡಿತರ ಜೀವನ ಆದರ್ಶಜೀವನವಾಗಿತ್ತು. ಮುಕ್ತ ಆತ್ಮ ಅವರದು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಕ್ಕೆ ಆಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಿದ್ಧತೆಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆದಿದ್ದವು. ರಾಮೇಶ್ವರದಿಂದ ಕಾಶಿಯವರೆಗೆ, ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳಿಗೆ, ಗುರುಪೀಠಗಳಿಗೆ, ಎಲ್ಲ ರಾಜ ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಚಕ್ರೇಶ್ವರರಿಗೆ, ಉದ್ದಾಮ ಪಂಡಿತರಿಗೆ, ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೆ, ಈ ಮಹಾ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನದ ಓಲೆಗಳು ಕಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳಿಗೆ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಸಂಪನ್ನರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೆ, ಹೊಯಿಸಳ ಬೊಕ್ಕಸದಿಂದಲೆ ಪ್ರಯಾಣದ ಸಕಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳೂ ಒದಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಈ ಮಹಾಯಾಗಕ್ಕೆ ಅನುಬಂಧಗಳಾದ ಎಲ್ಲಾ ಹವನ, ಹೋಮ, ಶಾಂತಿ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುವ ಋತ್ವಿಕರ, ಆಚಾರ್ಯರ, ವೇದಸಂಪನ್ನರ ಸಂಖ್ಯೆಯೆ ಸಾವಿರವಾಯಿತು.

ಯುಗಚಿ ಹೊಳೆಯ ತೀರದ ರಮ್ಯವಾದ ಒಂದು ವನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ವಿಶಾಲವಾದ ಯಾಗಶಾಲೆಯೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಯಾಗದ್ರವ್ಯಗಳೂ, ಯಾಗೋಪಕರಣಗಳೂ, ಇತರ ಸಾಮಗ್ರಿ

ಗಳೂ ಎಲ್ಲವೂ ಅಪಾರವಾಗಿ ಶೇಖರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಎರಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಈ ವನಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರ್ಣನಗರಿಯೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು.

ಸಿದ್ಧತೆಗಳೆಲ್ಲ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಡೆದು, ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದ ಸುಲಗ್ನ ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನೂ ರಾಣಿಯರೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಯೋಗ್ಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಟ್ಟು, ಸಕಲ ಬಂಧುಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೊಂದಿಗೆ, ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನೂ ಋತ್ವಿಕರನ್ನೂ ಕೂಡಿ, ಮಂಗಳವಾದ್ಯ ಮಂಗಳಘೋಷಗಳೊಡನೆ ಯಾಗಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರಾದರು.

ಈ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಯಾಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಯಜ್ಞವೇದಿ ಹೋಮಕುಂಡ ಒಂದಲ್ಲದೆ, ಇತರ ನೂರಾರು ಹೋಮಕುಂಡಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಯಾಗಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅಹರ್ನಿಶಿ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಹೋಮಗಳ, ಆಜ್ಯಾಹುತಿಗಳ ಧೂಮ ಆ ವನಾಂತವನ್ನೇ ಸುಗಂಧ ಪೂರಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ನೂರಾರು ಕಂಠಗಳಿಂದ ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ, ಶ್ರುತಿಬದ್ಧವಾಗಿ, ಸ್ವರಬದ್ಧವಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ವೇದಘೋಷಗಳೂ ಹೋಮಮಂತ್ರಗಳೂ ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಮಿಡಿದು ಅವರನ್ನು ಆನಂದ ಪುಲಕಾಂಕಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವು. ಆ ಮಹಾಯಾಗಶಾಲೆಯೂ ಪರ್ಣನಗರಿಯೂ ಶುಚಿಯಾಗಿ, ಪವಿತ್ರವಾಗಿ, ತನ್ನದೇ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಶೋಭೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಿತು.

ಹದಿನೆಂಟು ದಿನ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು ಈ ಅಶ್ವಮೇಧಕ್ರತು. ಪ್ರಭುವೂ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೂ, ಇತರ ರಾಣಿಯರೂ ಮಹಾನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಿದ್ದು ಯಾಗವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ, ಅವಭೃತಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಕಂಕಣವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರು ಗೋಗರ್ಭ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರು. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಕುಳಿತು, ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಈಚೆಗೆ ಬರುವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಚಿನ್ನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಒಂದು ಗೋವಿನ ಉದರದೊಳಗೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಮಂತ್ರಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿ ಅನಂತರ

ಈಚೆಗೆ ಬಂದರು. ಆ ಬೃಹದಾಕಾರದ ಚಿನ್ನದ ಗೋವನ್ನು ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ, ಶಾಂತಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಇದಾದಮೇಲೆ ಪ್ರಭು ತುಲಾಪುರುಷರೂ ಆದರು. ತಕ್ಕಡಿಯ ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ತಮ್ಮಷ್ಟೇ ಭಾರದ ಚಿನ್ನವನ್ನು ತೂಗಿಸಿ ಅದನ್ನು ವಿಜಯನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ದಾನಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಹದಿನೆಂಟು ದಿನಗಳೂ ಭೂರಿ ಭೋಜನಾದಿಗಳು ನಡೆದವು. ಋತ್ವಿಕರಿಗೆ, ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ, ಯಾಗಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದವರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಸಂಭಾವನೆಗಳೂ, ಇತರರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರದಾನ, ಗೋದಾನ, ಹಿರಣ್ಯದಾನ, ಅನ್ನದಾನಗಳೂ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ನಡೆದವು. ದೇವತೆಗಳೂ ಮಾನವರೂ ಸಕಲರೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿದ್ದ ರಾಜ, ರಾಜಾಧಿರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಅವರವರ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಸನ್ಮಾನ ಉಪಚಾರಗಳು ನಡೆದವು. ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ಯಾಗಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಅತಿಶಯ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಸತ್ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಡಿದ್ದರು. ಯಾಗಾಂತ್ಯದ ರಾತ್ರಿ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಒಂದು ಕನಸಾಯಿತು: ತಾನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪರ್ಣಕುಟಿಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಂತೆ, ಆಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಬ್ಬ ತಪೋಧನನಾದ ಋಷಿ ಬಂದಂತೆ, ಇಬ್ಬರೂ ಆ ಋಷಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿದಂತೆ, ಋಷಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೇ ನಾರಿಕೇಳ ಫಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ 'ನನ್ನಲ್ಲಿರುವುದು ಇದೊಂದೆ ಫಲ, ಯಾರಿಗೆ ಕೊಡಲಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಂತೆ, ತಾನು ಆಗ 'ಭಗವನ್, ಅದನ್ನು ನನ್ನ ತಂಗಿಗೇ ಕೊಡಿ' ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಂತೆ, ಆಗ ಋಷಿ ಆ ಫಲವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತೆರೆದ ಕೈಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಮಂದಹಾಸನಾಗಿ, ಆಗ್ನೇಯಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತ ದೊಡ್ಡ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿ ಅದೃಶ್ಯನಾದಂತೆ ಕನಸು ಕಂಡಳು. ಶಾಂತಲೆ ಈ ಕನಸನ್ನು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನೂ ರಾಣಿಯರೂ ಸಕಲ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಯಾಗಭೂಮಿಯಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ

ಧರ್ಮವೂ, ಸುಭಿಕ್ಷವೂ ನೆಲೆಗೊಂಡವು. ಅಸೂಯಾಪರರಾದ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ರಾಜರುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತರುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವತಃ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ನೀಚತ್ವವೂ ಬೆಳಸಿಕೊಂಡ ದುರಾಶೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವೃತ್ತಿಗಳೂ ತೊಲಗಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕಾಲಾನಂತರ ಒಳಗೊಳಗೆ ಸಂಚುಗಳನ್ನು ನಡಸುತ್ತ, ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸುಳ್ಳು ಪೊಳ್ಳು ನೆಪ ಗಳಿಂದ ನಿಧಾನಮಾಡುತ್ತ, ಕಡಮೆಮಾಡುತ್ತ, ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸ್ನೇಹ ಸಂಪರ್ಕಗಳಿಗೆ ಮನತೆತ್ತರು. ಹೀಗೆ ಎದ್ದು ಕೂತವರಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೂ ಜಯಕೇಶಿಯೂ ಮುಖ್ಯರಾದರು. ಹಾನುಗಲ್ಲಿನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ತಗರೆಯಿಂದ ಮಾಸಣನನ್ನು ಕರಸಿಕೊಂಡು, ಈ ಸಲ ದುರ್ಗದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅವನನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡು, ತಾನು ಈಗ ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ. ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಅವನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೊ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದ.

ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ರಾಜಾದಾಯದ ಹಣವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಭಯಭೀತಿಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ರಾಜಭಕ್ತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ನ್ಯಾಯಧರ್ಮಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ, ಬೊಪ್ಪಣನೂ ಕುವರನೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಸುತ್ತಿ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಕುವರನಿಗೆ ದೇಶಪರಿಚಯ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದಿತು.

ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಾನಂತರ ಪ್ರಭುಗಳು ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ರಾಜಧಾನಿ ಯಲ್ಲಿಯೂ, ಆಗಾಗ್ಗೆ ತಲವನಪುರ, ಬಂಕಾಪುರದ ರಾಜಧಾನಿಗಳಲ್ಲೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಶಾಂತಲೆಯೂ ಪ್ರಭುಗಳೊಡನೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪ್ರಧಾನರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಿರಿಯ ರಾಣಿಯರ ಪೈಕಿ ಒಬ್ಬಳಾದ ಬಮ್ಮಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಸಹಾಯಕಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬಮ್ಮಲೆ ಅಶ್ವಹೃದಯವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಜಾಣೆ. ಕುದುರೆ ಸವಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣೆ. ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಪಳಗಿಸುವ ಒಂದು ರಾಜಾಶ್ವಶಾಲೆ ಬಮ್ಮಲದೇವಿಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ಶಾಂತಲಾ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರ ಅನುರಾಗ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಮಧುರ ಮಧುರ ವಾಗಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಾದರೂ

ಅಗಲಿರಲಾರದೆಹೋದರು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಒಂದು ಚಿಂತೆ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಿತು. ಅದು ಅತ್ತೆ ಹೇಳಿದ್ದ ಮಾತು: 'ಹೊಯಿಸಳ ರಕ್ತವನ್ನು ಬತ್ತಿಹೋಗಗೊಡಬೇಡ. ವಂಶವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಭಾರ ನಿನ್ನದು' ಎಂದದ್ದು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಶಾಂತಲೆಗೆ ಅಂದು ಯಾಗಾಂತ್ಯದ ದಿನ, ರಾತ್ರಿಯ ಕೊನೆಯ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಕನಸೂ ಕೂಡಿದ್ದಿತು. ತನಗೆ ಇನ್ನು ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಾಂತಲೆಗೆ ದೃಢವಾಯಿತು. 'ಅಶ್ವಮೇಧವೆ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಾಯಿತು, ಅಗ್ನಿಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ವರವಿತ್ತನು, ಅದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವಂತೆ ತಾನೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸ ಬೇಕು' ಎಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೋಧೆಯಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಪ್ರಭು ಗಳೊಡನೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಳು.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ: 'ಅಯ್ಯೋ ಮುಗ್ಧೆ, ಪುನಃ ಅದೇ ಮಾತುಗಳ ನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ. ನಾನು ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಿರುವೆನೊ ಅಷ್ಟೇ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ನೀನು ಕಾಣೆಯ? ಒಳ್ಳೆಯದು, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಾಗ್ಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಒಡನೆ ಬರಲಿ, ಇರಲಿ.'

'ಪ್ರಭು, ನನಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಯಾವ ಭೇದಭಾವವೂ ಇಲ್ಲ.'

'ಅದನ್ನು ನಾನರಿಯೆನೆ?'

'ಅವಳೂ ಕೆಲ ಕಾಲ ನಿಮ್ಮ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯಾಗಿರಲಿ.'

'ಶಾಂತಲೆ, ಆ ಮಾತು ಶಿಷ್ಟವಿರುದ್ಧ, ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ನಿನಗೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ನಾನಾಗಲಿ, ನೀನಾಗಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆ ಆಗಲಿ, ಯಾರೆ ಆಗಲಿ ಜನರ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಬಾರದು. ನನ್ನ ಶಾಂತಲೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನವರೆ ಆಗಲಿ, ಅನ್ಯರೆ ಆಗಲಿ, ನನಗೆ ಅಹಿತರೆ ಆಗಲಿ ಅನುಚಿತವನ್ನು ಆಡಬಾರದು. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಬಹು ಬಾಧೆಯಾದೀತು. ದೇವಿ, ನೀನು ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾಗಿರುವಾಗ ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಜನರು ಇಲ್ಲದ ಸಲ್ಲದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹರಟುವರು. ಇದು ಲೋಗರ ಸ್ವಭಾವ. ರಜಕನೊಬ್ಬನು ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ಸೀತಾ

ಮಾತೆಯ ಪರಿತ್ಯಾಗವೆ ಆಯ್ತಲ್ಲವೆ? ಅರಿಯೆಯಾ? ಈಗ ನಾವು ನಾವೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡೋಣ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಈಗ ಏನು ಕೊರತೆ? ನನ್ನ ಸುಕೃತದ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿನಗಿಂತ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ಕಡಮೆಯೆಂದು ನಾನು ಎಣಿಸಿಲ್ಲ, ನಡೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ.'

'ಅದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ. ನನ್ನ ತಂಗಿಯೂ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಳೆ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ.'

'ಮತ್ತೆ ಹೆಸರಿಗೆ ಈ ಪಟ್ಟವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಕೊರತೆ ಯೇನು? ಅವಳು ನಿನಗೆ ಅನ್ಯಥಾ ಅಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾನಸ್ಥಾನವನ್ನೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ನೀನು ಅರಿತಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಅವಳು ಧರಿಸಲು ಒಪ್ಪಳು, ಸರ್ವಥಾ ಒಪ್ಪಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ದೊಡ್ಡದು. ನೀನು ಊಹಿಸಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದು. ಈ ಕೊರಗು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಏಕೆ ಉಳಿದಿದೆ? ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವೆ? ವೃಥಾ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಏಕೆ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ? ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮೊಟ್ಟಿಗೇ ಇರಲಿ. ಇನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊ.'

ಶಾಂತಲೆಗೆ ಬಾಯಿಕಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು. 'ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಕಾತರ ವನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಿ? ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ಹೇಗೆ ಇರಲಿ? ಪ್ರಭು ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಮರ್ಥರೆ? ಅತ್ತೆ ಯವರ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ? 'ಸತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ನನ್ನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯಿರದು' ಎಂದು ಅತ್ತೆಯವರು ನುಡಿದು ಮಡಿದರಲ್ಲ! ಈ ನನ್ನ ಭಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ನೀಗಿಕೊಳ್ಳಲಿ?' ಎಂಬ ನಾನಾ ದುಃಖ ವಿಚಾರಗಳು ಶಾಂತಲೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಕಲಕಿದವು.

ಶಾಂತಲೆ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಭು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು 'ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಒಡನೆ ಕರೆದು ತಾ ಎಂದ ಮೇಲಲ್ಲವೆ ದೇವಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು! ಆಹಾ! ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ರಕ್ತ

ಸಂಬಂಧಕ್ಕಿಂತ ದೃಢವಾದ ಈ ಸೋದರಪ್ರೇಮ ನಾನು ಕಂಡು ಕೇಳಿದುದೆ ಇಲ್ಲ!' ಎಂದು ಆನಂದಪಟ್ಟರು.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಶಾಂತಲೆ ಬಗೆಹರಿಯದ ಚಿಂತೆಗೆ ಗುರಿಯಾದಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದುದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಬೇಕೆಂಬುದಲ್ಲ; 'ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಒಂದು ಪುತ್ರಸಂತಾನವಾದರೆ ಹೊಯಿಸಳ ವಂಶ ಉಳಿದಂತಾಗುವುದು. ಅತ್ತೆಯವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾಗದೆ ಅವಳಿಗೆ ಪುತ್ರಸಂತಾನವಾದರೂ, ಆ ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರುವ ಭಾಗ್ಯ ಬರುವುದೊ ಇಲ್ಲವೊ? ಪ್ರಭುಗಳಾದರೊ ಕುವರನನ್ನೆ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವರು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ಇದೆ, ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿ ಇದೆ. ತನ್ನ ರಕ್ತವೇ ರಾಜ್ಯವಾಳಬೇಕೆಂಬ ಸ್ವಾರ್ಥ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ಯಾರು ದಕ್ಷರೊ, ಧರ್ಮಿಗಳೊ, ವೀರರೊ ಅಂತಹವರಿಗೇ ತಮ್ಮ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟಿರುವರು. ವಿಶ್ವದ ಎಂಟು ಮೂಲೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿದರೂ ಕುವರನಂತಹವರು ಸಿಗಲಾರರು. ದಿಟ್ಟೆ ಅಣಿ ಮುತ್ತಿನಂತಹವನು ನನ್ನ ತಮ್ಮ. ಪ್ರಭುತಾ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು. ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರ ಆದರ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದವನು. ಇಂತಹವನನ್ನು ಆರಿಸಿಟ್ಟಿರುವ ನಿರಭಿಮಾನಿಯಾದ ಪ್ರಭುವಿನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನನ್ನ ಚಪಲಗಳಿಂದ ಕಲಕುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಅಪರಾಧ. ಆದರೆ,—ಅತ್ತೆಯವರ ಆಸೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ದಾರಿ? ಅತ್ತೆಯವರ ಆತ್ಮ ಎಷ್ಟು ನೋಯುವುದೊ? ಬೇಯುವುದೊ? ನನ್ನ ಅತ್ತೆಯವರ ಆತ್ಮ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದ ಆತ್ಮವೆ! ಅಲ್ಲವಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕಾರ ಶುದ್ಧವಾದ ಆತ್ಮವದು. ದೇಶಹಿತವನ್ನೆ ಧ್ಯೇಯವನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆತ್ಮವದು. ಆ ಸಂತ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ, ಕುವರನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದರೆ, ಅತೃಪ್ತಿಯಾಗುವುದೆ? ಆಗಲಾರದು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಯಗಳು ವೃಥಾ, ವೃಥಾ. ನನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೇ ಸಿಂಹಾಸನ ಬರಲಿ . . . ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಸಂತಾನ ಉಂಟಲ್ಲವೆ! ಅಗ್ನಿಯ ವರ ತಪ್ಪುವುದೆ? ಆ ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳೇನು? ನಮ್ಮ ದಿನಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸಂತಾನ ತನ್ನದೆಂದು ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದಾಡಿದರೆ? ದೇಶದಲ್ಲೆ ಕಕ್ಷಿ ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿಗಳು ಎದ್ದರೆ? ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭೆಯುಂಟಾದರೆ? ಅಯ್ಯೋ!

ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರೆ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಅನುಮಾನಗಳು, ಎಷ್ಟು ಭೀತಿಗಳು ತೋರಿಬರುವುವು? ನಾರಾಯಣ, ನೀನೇ ಗತಿ, ನೀನೇ ಬಲ್ಲೆ. ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವಿದ್ದಂತೆ ನಡೆಯುವುದು' ಎಂದು ಶಾಂತಲೆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಪೇಚಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

§

ವರ್ಷಾಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಶಾಂತಲೆ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಳು. ಆರೆಂಟು ದಿನಗಳೊಳಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಮುಂದಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೂ ಶಾಂತಲೆಯ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕುವರನೇ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲೂ ಈ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರವೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. 'ಪ್ರಭುಗಳೂ ಈ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಲೆ ಇದ್ದಾರೆ, ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ನೋಯಿಸಬಾರದು' ಎಂದಿತು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು. ಆದರೆ, ಈಗ ಒಂದು ಹೊಸ ಅಧೈರ್ಯ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತ್ತು: 'ದೈವದ ಆಶೀರ್ವಾದ ಸುಳ್ಳಾಗದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪುತ್ರಸಂತಾನವಾದರೆ, ಆ ಸಂತಾನದ ಸ್ಥಾನಮಾನವೇನು? ರಾಜ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕಲಹಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇ ಹಾನಿ ಬಂದರೆ?' ಎಂದು.

ಶಾಂತಲೆ ದ್ವಾರವತಿಯನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿತ್ತು. ದ್ವಾರವತಿ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಬೇಸಗೆಯ ದಿನಗಳಾದ್ದರಿಂದ, ಚಂದ್ರಿಕೆಯ ಆಮೋದ ವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತ ಪುರಜನರು, ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಜಗುಲಿಗಳ ಮೇಲೆ, ಮಂಟಪಗಳಲ್ಲಿ, ದೇವಾಲಯದ ವಿಶಾಲ ಆವರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಕುವರನು ತನ್ನನ್ನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಹೊತ್ತು, ಎತ್ತಿ, ಆಡಿಸಿ ಬೆಳಸಿದ ವೃದ್ಧ ಲಕ್ಕಣನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಶಾಂತಲೇಶ್ವರ ಆಲಯದ ನಂದಿ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡು, ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾಮೃತ ಅಭಿಷಿಕ್ತ ದೇವಾಲಯದ ಸೊಬಗನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಪಡುತ್ತಿದ್ದ. ಲಕ್ಕಣ ಕೇಳಿದ: 'ನಿದ್ದೆ ಬರ ಲಿಲ್ಲವೆ ಒಡೆಯ? ಕೈಕಾಲು ಒತ್ತಲೆ?' ಎಂದು.

'ಬೇಡ ಲಕ್ಕಣ. ನಿದ್ದೆ ಬರುತ್ತದೆ, ಬರುವ ಹಾಗೆ ಇದೆ. ಅದೇನು

ನೀ ಕೊಟ್ಟ ಗುಳಿಗೆ! ಕೆಮ್ಮಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದೆ, ಕೆಮ್ಮೇನೊ ನಿಂತಿತು. ತಲೆ ಮಾತ್ರ ಗಿರ್ರೆಂದು ಸುತ್ತುತ್ತಿದೆ.'

'ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಹಾಗೆಯೆ ಆಗುತ್ತೆ, ಒಡೆಯ. ಅದು ಮಾತ್ರೆಯ ತೀಕ್ಷ್ಣ. ನಿದ್ದೆ ಬಂದರೆ ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೇ ಒಯ್ಯುತ್ತೆ ಆ ಗುಳಿಗೆ. ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ಕಫ ಕಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ರಾಮಬಾಣ ಆ ಗುಳಿಗೆ.'

ಲಕ್ಕಣ ಭಿಷಗ್ಮಣಿ ಭಾಸ್ಕರ ಪಂಡಿತರ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯ. ಕುವರ ಗುರುಗಳ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುತ್ತ ಶಸ್ತ್ರ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಈ ಲಕ್ಕಣ ತನಗೆ ಏನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಭಿಷಗ್ಮಣಿ ಭಾಸ್ಕರ ಪಂಡಿತರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವಾ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೆ ಬೇಡಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಷಾಯ, ಭಸ್ಮ, ಚೂರ್ಣ, ಅವಲೇಹ, ಆಸವ, ಅರಿಷ್ಟ, ತೈಲಗಳನ್ನು ಪಂಡಿತರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಅನುಭವ ಪಡೆದ. ಲಕ್ಕಣನ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪಂಡಿತರೂ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಚುಟುಕ ವೈದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತ, ಅವನನ್ನು ಧನ್ವಂತರಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಒಬ್ಬ ಅಳಲೆಕಾಯಿ ಪಂಡಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಲಕ್ಕಣನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಔಷಧಿಗಳ ತೆರನೇ ಬೇರೆಯಾಯಿತು. ವಿಷಮೂಲಿಕೆಗಳ, ವಿಷಫಲಗಳ, ವಿಷಧಾತುಗಳ, ವಿಷದ್ರವ್ಯಗಳ ಶುದ್ಧಿ, ಪ್ರಮಾಣ, ಪ್ರಯೋಗ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾಗಿಬಿಟ್ಟ. ಪಂಡಿತರು ಅವನ ವಕ್ರಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡು ತಮ್ಮ ಬೋಧೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೇನಾಯಿತು! ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಲಕ್ಕಣ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಧನ್ವಂತರಿ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದ. ಭಾಸ್ಕರ ಪಂಡಿತರು 'ಹುಂ! ನಾನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟದ್ದು ಒಂದಾದರೆ, ಅವನು ಕಲಿತದ್ದೇ ಬೇರೊಂದು' ಎಂದರು.

ಅಕ್ಕನು ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸೇವಕನೊಬ್ಬನು ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಬಂದು ತಿಳಿಸಿದ. ಕುವರನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅವನ ತಲೆ ಇನ್ನೂ ಗಿರ್ರೆಂದು ಸುತ್ತುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು. 'ದೂರ ಪ್ರಯಾಣದಿಂದ ಅಕ್ಕ ಬಳಲಿರಬೇಕು. ನಾನೀಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ನಿದ್ದೆಕೆಟ್ಟು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಳು,

ಅಕ್ಕನ ಆಯಾಸಪರಿಹಾರದ ನಿದ್ದೆಗೆ ನಾನು ಲೋಪ ತಂದಂತಾಗುವುದು, ಆದ್ದರಿಂದ ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ನೋಡುವುದೆ ಸರಿ' ಎಂದುಕೊಂಡು, ಚಂದ್ರ ಮಂಡಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಮಲಗಿದ.

ಅತ್ತ ಶಾಂತಲೆ ರಾತ್ರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಬೇಗನೆ ಎದ್ದು ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಮಡಿಯುಟ್ಟು, ಶ್ರೀ ಶಾರದೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ 'ಅಕ್ಕ, ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತಾರೆ?' ಎನ್ನುತ್ತ ಕುವರವಿಷ್ಣು ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಕ್ಕ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಶಾರದೆಗೂ ಅಕ್ಕನಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಒಂದು ಸುಖಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ಶಾಂತಲೆ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿ ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಕುವರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಆನಂತರ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ಮಿತವದನೆಯಾಗಿ 'ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿ ಯವರು ಆರೆಂಟು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ನೀನು ಸೌಖ್ಯವೆ? ಸೋವಲೆ ಹೇಗಿದ್ದಾಳೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

'ಧಂಡಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ನಾನೂ ಇದ್ದೇನೆ. ಅವಳು ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಬರುವವಳಿದ್ದಳು, ಆದರೆ ಅವಳ ಕೆಲಸಗಳು ಮುಗಿಯಬೇಕಲ್ಲ. ಅದೇನು ಕೆಲಸಗಳೊ! ಮುಟ್ಟಿದ್ದೆ ಮುಟ್ಟುವುದು, ತೊಳೆದದ್ದೆ ತೊಳೆಯುವುದು. ಅವಳ ಕೆಲಸಗಳಾಗುವ ವರೆಗೂ ಕಾಯುತ್ತ ನಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ತನಕ ನೋಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕ, ಅವಳು ಹೋದ ಜನ್ಮ ದಲ್ಲಿ ಬಸವನಹುಳು ಆಗಿದ್ದಿರಬೇಕು! ಹೇಳಕ್ಕ, ಆ ನಿಮ್ಮ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯ, ಹೊಸ ಜನ ಹೇಗೆ?'

'ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಕೆಲಸ. ಒಂದು ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಇನ್ನೈದು ಪ್ರಾಪ್ತ. ಇಂದು ಹೊರಡೋಣ, ನಾಳೆ ಹೊರಡೋಣ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯಿತು.'

'ಅಕ್ಕ, ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನಾನೊಂದು ಕನಸು ಕಂಡೆ. ಅದನ್ನೆ ಹೇಳಲು ಇಷ್ಟು ಅವಸರದಿಂದ ಬಂದೆ. ಎಂತಹ ವಿಚಿತ್ರವಾದ, ಎಷ್ಟು ಅದ್ಭುತವಾದ ಕನಸದು!'

'ಅಷ್ಟು ಅದ್ಭುತವಾದ ಕನಸೆ! ಹೇಳು ನನ್ನಯ್ಯ, ಕೇಳುತ್ತೇನೆ.'

ಶಾಂತಲೆ ಒಂದು ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ಕುವರವಿಷ್ಣು ಹೇಳಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದ.

§

ಕನಸೆಂದೆನೆ! ಕನಸಲ್ಲ ಅಕ್ಕ ಅದು, ನಾನು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದುಕೊಂಡೇ ಇದ್ದೆ . . . ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ, ಶಾಂತಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದರು. ಎರಡು ಆಲಯಗಳ ಪೂರ್ವ ಮುಖದಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನಂದಿ ಮಂಟಪಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿ ಆಗಿತ್ತು. ನಂದಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಘನ ಶಿಲೆಗಳು ಸಿಗದಿದ್ದುದೇ ಕಾರಣ. ಆಗ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು 'ಯಾರೆ ಆಗಲಿ, ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೆತು ಶಿಲೆಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರು ಹರಿದಾರಿಗಳ ದೂರದೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿಕೊಟ್ಟರೂ, ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತುಹತ್ತು ಹೊನ್ನು ಗದ್ಯಾಣಗಳ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡುವೆ'ವೆಂದು ಸಾರಿದರಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನು ನೀನೂ ಬಲ್ಲೆ. ಜನರು ಅಂತಹ ಶಿಲೆಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗೆ ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದು, ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದರಲ್ಲ.

ಆಗ ಭಾದ್ರಪದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಇನ್ನು ಇದ್ದುದು ಎರಡೇ ತಿಂಗಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಂದಿಗಳೆರಡೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೂರು ರೂವಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿ, ಒಂದೂವರೆ ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ನಂದಿಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ರೂವಾರಿಗಳು ಕಾಡಿನಲ್ಲೆ ಬೀಡಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಬೃಹದಾಕಾರದ ನಂದಿಗಳನ್ನು ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನಗಳಿರುವಾಗಲೆ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿದರಲ್ಲವೆ. ಇದನ್ನೂ ನೀನು ಬಲ್ಲೆ.

ಬೃಹದಾಕಾರವಾದರೂ ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ನಂದಿಗಳು ಅವು. ಪ್ರಕಾಂಡದೇಹ, ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಅಂಗಸೌಷ್ಠವ, ಅಲಂಕಾರಗಳು, ಸರಪಳಿಗಳು, ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ, ಬಿರುಗೆಜ್ಜೆ ಸರಗಳು, ಕಿರುಗಂಟೆ, ಬಿರುಗಂಟೆ, ಗಳಗಂಟೆ ಸರಗಳು, ಮೈತುಂಬ ಒಡವೆಗಳು. ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಒಪ್ಪು ವಂತಹ ವಾಹನಗಳವು. ನಾವೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ ನೋಡಿಬಂದೆವು. ನೀನು ಆಗ ನಿಮ್ಮೂರಿನ ಧರ್ಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಆ ನಂದಿಗಳಿರುವ

ಸ್ಥಳಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಗೂ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಹರಿದಾರಿಗಳ, ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಗಾವುದದಷ್ಟು ದೂರ ಇತ್ತು.

ಅನಂತರ ಬಂದುದು ಕಷ್ಟ. ಆ ಮಹಾನಂದಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಎಂಟೆಂಟು ಚಕ್ರಗಳುಳ್ಳ ಎರಡು ಮಹಾ ಶಕಟಗಳನ್ನು ಆಗಲೆ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಆಗಿತ್ತು. ಆ ನಂದಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಯಾವಭಿನ್ನವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಶಕಟಗಳಿಗೆ ಸಾಗಿಸಲು ಮಹಾಪ್ರಯಾಸವಾಯಿತು. ಆ ನಂದಿಗಳನ್ನು ಅಲುಗಾಡದಂತೆ ಆ ಶಕಟಕ್ಕೆ ಆನೆಸೊಂಡಿಲ ಗಾತ್ರದ ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿಯಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಆನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಎಳಸಿದರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯವರೆಗೆ ಒಂದು ಮಾರ್ಗ ನಿರ್ಮಾಣ ವಾಯಿತು. ಶಕಟಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನಂದಿಗಳ ಭಾರಕ್ಕೆ ಚಕ್ರಗಳು ಮಳೆಯಿಂದ ನೆನೆದಿದ್ದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೂತುಹೋದವು. ಹೆಚ್ಚು ಆನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಎಳಸಿದರು. ಎಳೆದಷ್ಟೂ ಚಕ್ರಗಳು ಇನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಆಳಕ್ಕೆ ಹೂತವು. ಆನೆಗಳ ಎಳೆತಕ್ಕೆ ಶಕಟದ ಮರದ ದೂಲಗಳು ಕಿತ್ತುಬಂದುವು. ಚಕ್ರಗಳು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಳಲೆ ಇಲ್ಲ. ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟಾಯಿತು, ಶಕಟಗಳು ಅಲ್ಲೆ ಸಮಾಧಿಯಾದುವು.

ಆಗ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೂ ನಿನಗೂ ದಿಕ್ಕೇ ತೋರದಾಯಿತು. ಜನ ರೆಂದರು: 'ವರ್ಷಾಕಾಲ ಮುಗಿಯುವ ತನಕ ಈ ನಂದಿಗಳನ್ನು, ಅಲ್ಲಿಂದ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ'ವೆಂದು. ಕೈಗೆ ಬಂದ ತುತ್ತು ಬಾಯಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ, ಅಕ್ಕ. ಇನ್ನು ಉಳಿದುದು ಐದೇ ದಿನ. ನಂದಿಗಳು ನಾಲ್ಕು ಹರಿದಾರಿ ದೂರದಲ್ಲೆ ಉಳಿದುವು. ಎಲ್ಲರ ಮುಖಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಾಶಾಭಾವ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೂ ನಿನಗೂ ಮಹಾವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು. ಕೇತಮಲ್ಲ ನಾಯಕರು 'ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡಸಿಕೊಟ್ಟ ದೇವರು ಈಗ ಕೈಬಿಟ್ಟನೇಕೆ?' ಎಂದು ಬಹು ಸಂಕಟಪಟ್ಟರು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗಂತೂ ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೋತ್ಸವವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿಯೆ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿತ್ತು. 'ಮಹಾದೇವ, ನಿನ್ನ ಆಶೀರ್ವಾದವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ದಿಗ್ವಿಜಯ ಹೊರಡುವವನಲ್ಲ' ಎಂದು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು.

ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೂ ನೀನೂ ವ್ರತವಿದ್ದು ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಮನಸಾರೆ

ಪೂಜಿಸಿ 'ಮಹಾದೇವ, ನೀನೆ ದಾರಿ ತೋರಬೇಕು' ಎಂದು ಬೇಡಿದ್ದಿರಿ. ಅಕ್ಕ, ಆ ರಾತ್ರಿ ನಿನಗೊಂದು ಸ್ವಪ್ನವಾಯಿತು, 'ನಿಮ್ಮ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ನೀವು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ, ನನ್ನ ನಂದಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಕರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು. ಮಹಾದೇವನೆ ನಿನ್ನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಹೇಳಿದ. ಈ ಮಾತು ನಂಬಲಾಗದಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡಿತು ನಿನಗೆ. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೂ, ಅದೇ ರಾತ್ರಿ, ಅದೇ ಕನಸನ್ನು ಕಂಡರು: 'ನಿಮ್ಮ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ನೀವು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ, ನನ್ನ ನಂದಿಗಳನ್ನು ನಾನೆ ಕರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು. 'ಇದು ಹೇಗೆ! ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ನಂಬುವದೆಂತು! ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಭರವಸೆ ಬಂದಿರುವುದಲ್ಲ! ಮಹಾದೇವ . . . ಈಗ ನಾವು ಕರ್ತವ್ಯಪರರಾಗುವುದೆ? ಅಥವಾ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದೆ?' ಎಂಬ ಶಂಕೆ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತಾದರೂ, 'ನಮ್ಮ ನಂಬುಗೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಪರಶಿವನು ಹೀಗೆಂದಿರಬೇಕು. ನಂಬಿಕೆ ಇಡದಿದ್ದರೆ ದೈವದ್ರೋಹಿಗಳಾಗುವೆವು. ದೈವವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ತಗದು. ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ನಂದಿಗಳನ್ನು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಕರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ರಾತ್ರಿ, ಒಂದೇ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಸ್ವಪ್ನವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನಾವು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಬೇಕು' ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದೆ.

ನೀನೆಂದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ, ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಉಂಟಾಯಿತು. 'ಸಕಲತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನು ತನ್ನ ನಂದಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೊ ಕರಸಿಕೊಳ್ಳುವನು, ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ' ಎಂದು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೂ ಅಂದರು.

'ಸತ್ಯಯುಗಗಳಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ದೈವಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಆಗಿನ ಜನರು ಕಂಡದ್ದುಂಟು. ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಪವಾಡ ಒಂದಾದರೂ ಆದರೆ, ಜನರು ಧರ್ಮಿಗಳಾದಾರು, ಅಧರ್ಮಿಗಳೂ ನಾಸ್ತಿಕರೂ ಬಣ್ಣಗೆಟ್ಟಾರು. ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುಪ್ರಭು ಶಾಂತಲದೇವಿಯರ ಕಾಲ ಸತ್ಯಯುಗ; ಇದು ಅವರ ಧರ್ಮ ತಪಸ್ಸುಗಳ ಫಲ. ಇಂತಹ ಪ್ರಭುಗಳ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಾವು ಧನ್ಯರು. ಈ ದೈವಲೀಲೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ಸುಕೃತ ನಮ್ಮದು' ಎಂದು ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲ ಆನಂದಪಟ್ಟರು.

'ರೂವಾರಿಗಳೂ ಇತರ ಕೆಲಸಗಾರರೂ ನಂದಿಗಳು ಎಲ್ಲಿರುವುವೊ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಬರತಕ್ಕದ್ದು. ಅಲ್ಲಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಮಾರ್ಗ ದಲ್ಲಿರುವ ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಜನಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಎರಡು ಹರಿದಾರಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೆಲಸತಕ್ಕದ್ದು. ದೇವಾಲಯದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಿನ ಮೊದಲೆ ಪೂರ್ಣಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು' ಎಂದು ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಹೊರಟಿತು.

ದಿನಗಳು ಕಳೆದುಹೋದುವು. ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿಯ ವೇಳೆಗೆ ಶಿವನೆಂದ ಮಾತು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಯಿತು. ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ಜನರೆಲ್ಲ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬರಲು ಉಪಕ್ರಮವಾಯ್ತು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೂ ನೀನೂ ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ನಿಯಮನಿಷ್ಠೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದು, ಅಹರ್ನಿಶಿ ಶಿವಪೂಜೆ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದಿರಿ. ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ, ಶಾಂತಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಕೆಲಸದವರು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ, ದೇವಾ ಲಯದ ಸಮಸ್ತ ಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಶುಚಿಮಾಡಿಟ್ಟರು. ಇನ್ನು ಉಳಿದುದು ಎರಡೇ ದಿನ . . . ನಂದಿಗಳು ಕಾಡಿನೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಹರಿದಾರಿಗಳ ದೂರದಲ್ಲೆ ಇದ್ದುವು. ಆದರೇನು! ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ನಂಬುಗೆಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಲೋಪ ಬರಲಿಲ್ಲ. ದ್ವಾದಶಿ, ತ್ರಯೋದಶಿಗಳು ಮುಗಿದಾಗ ದೇವಾಲಯ ಗಳ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಮುಗಿದು ಆಲಯ ಚೊಕ್ಕಟವಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗೆ ಮಹಾಲಿಂಗಗಳನ್ನೂ ತಂದು ಪಾಣಿವಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟೂ ಆಯಿತು. ದೇವಾಲಯಗಳೆರಡನ್ನೂ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿಯಾಯಿತು.

ಯಾರೊ ಕೇಳಿದರು . . . ಯಾರೊ ಏನು? ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೆ ಕೇಳಿದರು: 'ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕರೆ, ದೇವಾಲಯಗಳೆರಡರ ನವರಂಗಗಳನ್ನು ಹೀಗೇಕೆ ಒಂದೇ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿದಿರಿ?' ಎಂದು. ಕೇತಮಲ್ಲ ರೆಂದರು: 'ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೆ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಮಹಾರಾಣಿಯವರೂ ಆಕಾರಗಳಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದರೂ ಇಬ್ಬರ ಹೃದಯ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲವೆ?' ಎಂದು.

ಚತುರ್ದಶಿ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಯಿತು. 'ನಂದಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಯೆ

ಇವೆ' ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿತು. ಈ ಸುದ್ದಿ ನಿನ್ನ ಕಿವಿಗೂ ಬಿತ್ತು. ಅವರಿಂದ, ಅಕ್ಕ, ನೀನು ಧೈರ್ಯಗೆಡಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೂ ಧೈರ್ಯಗೊಂಡರು. 'ನಂದಿ ಗಳಿರುವ ಎಡೆಗೆ, ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣಿಗರೆ ಆಗಲಿ, ಇತರರೆ ಆಗಲಿ, ಯಾರೂ ಹೋಗಕೂಡದು' ಎಂದು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆ ವಿಧಿಸಿದರು. ಅಂದು ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನಿರಶನ ವ್ರತ ಕೈಕೊಂಡು ಮಹಾದೇವನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲೆ ದಿನವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದಿರಿ.

ಸಂಜೆ ಚತುರ್ದಶಿ ಚಂದ್ರಮನ ಉದಯವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಪೌರರ ಮನೆಗಳಲ್ಲೂ ಅಂದು ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ, ಶಾಂತಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷದೀಪಗಳು ಬೆಳಗು ತ್ತಿವೆ. ದೇವಾಲಯದ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲೂ, ಮಹಾದ್ವಾರಗಳ ಮೇಲೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಮಹಾ ದೀಪಗಳಿವೆ. ರಾಜಧಾನಿಯ ಎಲ್ಲರ ಮನೆ ಗಳಲ್ಲೂ ದೀಪೋತ್ಸವಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಎಲ್ಲರ ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ, ಮನಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ, ಭಕ್ತಿ, ಉಕ್ಕುತ್ತಿವೆ.

ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರ ಆರುಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾ ಮುಹೂರ್ತ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು. ಚತುರ್ದಶಿ ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ನಾನೇ ದೇವಾ ಲಯದ ಆವರಣದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಮಧುರ ಚಂದ್ರಿಕೆ ದೇವಾಲಯದ ಗೋಡೆಗಳ ಹೊರಭಾಗದ ಶಿಲ್ಪಕೌಶಲಗಳ ಮೇಲೆ ಪಸರಿಸಿ ಅತಿಶಯ ಶೋಭೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಆಗ ಚಂದ್ರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದಿತು. ನಾನು ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದೆ. ಚಂದ್ರಬಿಂಬವೆ ವೇಗದಿಂದ ಭೂಮಿಯ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಬೆಳಕು ಕಂದುವುದಾದರೂ, ಆಗ ಅವು ಸಹ ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ತೂಗಿಬಿಟ್ಟ ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳಂತೆ ಕಂಡವು. ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಆ ಗೊಂಚಲು ಗಳು ಒಂದರ ಸುತ್ತ ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ತುಳಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಿರ್ರನೆ ಸುತ್ತು ತ್ತಿದ್ದವು. ಚಂದ್ರಬಿಂಬ ಆಗ ಒಂದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಯಿತು. ಆ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ ಅಪೂರ್ವ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಶೋಭಿಸಿತು. ನಾನು

ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆ ಸಹ ಬಡಿಯದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸರೋವರದ ತಿಳಿಯಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದುದನ್ನು ಗಾಳಿ ಬಂದು ಕಲಕಿದಾಗ, ಆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ನೀರಿನ ತೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಕಿಹೋದಂತಾಗಿ, ಕ್ರಮೇಣ ಸ್ಥಿರ ಆಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತೆ ತಾಳುವುದಲ್ಲವೆ! ಹಾಗೆಯೆ ಆಯಿತು, ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಆ ದೇವಾಲಯದ ಆಕಾರ. ಆದರೆ, ಅಕ್ಕ, ಈಗ ದೇವಾಲಯ ಒಂದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ದೇವಾಲಯದ ಆಕಾರ ಕದಡಿಹೋದಂತಾಯಿತು. ಪುನಃ ಸಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ದೇವಾಲಯ ಇನ್ನೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಬಿಂಬ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕದಡಿಹೋಯಿತು. ಈ ಸಲ ಸಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅದರ ವಿಶಾಲ ಔನ್ನತ್ಯಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಿಲುಕದಾದುವು. ಆಗ ನನಗೆ ಬಹು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲೆ ಒಂದು ವೈಪರೀತ್ಯ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೈ ಮುಂದೆಯೇ ಎಲ್ಲವೂ ಕಾಣಬಂದವು.

ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಗಡೆಯ ಪ್ರತಿ ಕಟ್ಟನಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದ ಎಲ್ಲ ಶಿಲ್ಪಗಳೂ— ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸ, ಗರುಡ, ಗಂಧರ್ವ, ಕಿನ್ನರ, ಕಿಂಪುರುಷ, ಉರಗರೂ, ಸಕಲ ಮೃಗಪಕ್ಷಿ ಸಂಕುಲಗಳೂ, ಪುರಾಣ ಯುಗಗಳ, ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಕಾಲಗಳ ರಾಜರುಗಳೂ, ಅತಿರಥ ಮಹಾರಥರೂ, ಮುನಿವರರೂ, ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿನ ದೇವರುಗಳೂ, ದಿಕ್ಪಾಲಕರೂ ಮಾನವರೂ, ಲತಾವೃಕ್ಷಾದಿಗಳೂ, ಸಕಲವೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನೈಜವಾದ ಆಕೃತಿ ಪರಿಮಾಣಗಳಿಗೆ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಭಯವಾಯಿತು.

ದೇವಾಲಯದ ಗೋಪುರ ಚಂದ್ರಮಂಡಲವನ್ನು ತಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಆಗ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಿಂದ ತಪ್ತಕಾಂಚನದ ಕಾಂತಿಯಿದ್ದ ಅಮೃತರಸ ಪ್ರವಾಹವೊಂದು ದೇವಾಲಯದ ಗೋಪುರದ ತುದಿಯಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ಶಿಲಾರಸವಂತೆ ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ಹರಿದುಬಂದಿತು. ಆ ತಪ್ತಕಾಂಚನ ಪ್ರವಾಹ ಮೇಲಿನಿಂದ ಹರಿದುಬರುತ್ತಾ ಆವಾವುದನ್ನು ಆಚ್ಛಾದಿಸಿತೊ ಅವೆಲ್ಲ ಸುವರ್ಣಮಯವಾಯಿತು, ಸಜೀವವಾಯಿತು. ಗೋಪುರದಲ್ಲಿನ ಮುನಿ

ವರರೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ನಾಗರೂ, ಯಕ್ಷರೂ, ಗಣಗಳೂ, ನಂದಿ ಭೃಂಗಿಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ಜೀವಂತರಾದರು. ಅನಂತರ ಆ ತಪ್ತಕಾಂಚನರಸ ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಗೋಡೆಗಳ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಒಂದೊಂದು ಕಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಹರಿದು ಬರಲು ಉಪಕ್ರಮವಾಯಿತು.

ಮೊದಲು ಮೇಲ್ಕಟ್ಟಿನ ಮದನನ ಕೈಗೊಂಬೆಗಳಂತೆ ಇರುವ ಶಿಲಾಸುಂದರಿಯರೆಲ್ಲ ಭವ್ಯ ಮಾನವಾಕಾರದ ಸುರಸುಂದರಿಯರಾದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಉಡುವು, ತೊಡವುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕೈ ಮೈಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಭಂಗಿಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸುತ್ತ, ವಾದ್ಯ ಬಾರಿಸುತ್ತಿರುವವರ ತಾಳಕ್ಕೆ, ಮೇಳಕ್ಕೆ, ಕೈ ತೂಗಿ, ಮೈತೂಗಿ, ತಲೆತೂಗಿ, ಕುಣಿಯಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟರು. ಈಗ ಮೇಲಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಜೀವ ಬಂದಿತು. ದೇವಾದಿದೇವ ಮಹಾ ದೇವರುಗಳೂ, ಇಂದ್ರಾದಿ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರೂ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಲೋಕಗಳ ಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಡಸುತ್ತ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತಾಸೀನರಾಗಿ ದ್ದರು. ಮೇಲಿನಿಂದ ಮೂರನೆಯ ಕಟ್ಟು ಜೀವಂತವಾಯಿತು. ಹಂಸಗಳು, ಶುಕ, ಪಿಕ, ಮಯೂರಗಳು ಪಕ್ಕಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹಾರಾಡಿದವು. ಮಕರ ಗಳೂ ಉರಗಗಳೂ ಹರಿದಾಡಿದುವು. ವಾನರ ಸಂಕುಲಗಳು ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಫಲಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಕಿತ್ತು ತಿಂದವು, ಎರಚಾಡಿದವು, ಎಗರಾಡಿದವು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಟ್ಟಿನ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಾಲಗಳ ರಾಜರುಗಳು, ಯೋಧರು, ಎದ್ದರು, ಕೂತರು, ರಥಗಳನ್ನು ನಡಸಿದರು. ಆನೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಕುದುರೆಗಳ ಮೇಲೆ, ರಥಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಸ್ತ್ರ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ, ಕತ್ತಿಗಳಿಂದ, ಮುದ್ಗರಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದರು, ಕೊಂದರು. ಸತ್ತವರ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳು ಅತ್ತರು. ಅವರ ರಕ್ತ ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಶಾಕಿನಿ, ಡಾಕಿನಿಗಳು ಕುಡಿದು ತಿಂದು ಕುಣಿದಾಡಿದವು. ಐದನೆಯ ಆರನೆಯ ಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿನ ಮಾನವರೂ ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿ ಸಂಕುಲಗಳೂ ಸಜೀವ ವಾದವು. ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಸಿಂಹ, ಶಾರ್ದೂಲ, ವ್ಯಾಳಿಗಳು ಮೈ ಕೊಡವಿ, ಕಿವಿ ಕೇಸರ ಲಾಂಗೂಲಗಳನ್ನು ನಿಮಿರಿಸಿಕೊಂಡು ದಿಕ್ತಟಗಳು ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಗರ್ಜಿಸಿ, ದೇವಾಲಯ ವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ಅದೇ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಡೆದವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ

ಕೆಳಗಿನ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಆನೆಗಳ ಸಾಲುಸಾಲೇ ಜೀವಗೊಂಡು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಘೀಳಿಟ್ಟವು. ಸಾವಿರಾರು ಯುದ್ಧದಾನೆಗಳು, ಅವುಗಳ ಕೊರಳ ಘಂಟೆಗಳು 'ಘಣಿರ್ ಘಣಿರ್' ಎಂದು ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತ, ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಇಕ್ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಇಳಿಯಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಘನಘಂಟೆಗಳು 'ಢಣ ಢಣ' ಎಂದು ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತ, ಆ ಮದ್ದಾನೆಗಳು ಒಂದರ ಬಾಲವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಹಿಡಿದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಬಂದುವು. ಮೇಲಿನ ಕಟ್ಟಿನ ಸಿಂಹ ಶಾರ್ದೂಲಗಳೂ ಹಾಗೆಯೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಯೋಧರು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಲೆ, ಕೊಲ್ಲುತ್ತಲೆ ಇದ್ದರು. ವಾದ್ಯಗಾರರು ವಿವಿಧ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಲಾಸಿನಿಯರೂ, ಅಪ್ಸರೆಯರೂ ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಇದ್ದರು.

ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ, ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದರೂ ಸಾಲದು, ಅಕ್ಕ, ಆಗ ನಾನು ಕಂಡ ದೃಶ್ಯ. ಸಾವಿರ ನಾಲಗೆಗಳ ಆದಿಶೇಷನ ಬಣ್ಣನೆಗೂ ಅಳವಲ್ಲದ ನೋಟವದು. ಆ ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂಲಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಭಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೊ ಒಂದು ಮಹಾಶಕ್ತಿಯೇ ನನ್ನ ಒಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಆಗ ನನಗೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ನಾನು ಆಲಯ ದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಆಲಯದ ಪೂರ್ವದ್ವಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ಮೂರು ಮೂರು ಪುರುಷ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿದ್ದರು. ದಿವ್ಯಾಭರಣಭೂಷಿತ ರಾಗಿ, ಅಂಕುಶ, ಗದೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತ್ರಿಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ನನ್ನನ್ನು ಅವರು ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. 'ಒಳಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿ' ಎಂದು ಉಪ ಚರಿಸಿದರು. ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ದೇವಾಲಯದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದೆನೊ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಕ್ಕೇ ಹೋದೆನೊ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಲಯದ ವಿಶಾಲ ವನ್ನೂ ಕಾಣಲಾಗಲಿಲ್ಲ, ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನೂ ಕಾಣಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಳಗೆ ಯಾರೂ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅತಿಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಬೆಳಕು ಅಲ್ಲಿ ಉದಯವಾಯಿತು. ಆ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ರವಿಯ ತೇಜಸ್ಸೂ, ಚಂದ್ರನ ತಂಪೂ ಎರಡೂ ಸೇರಿದ್ದವು. ಮಂಕುಬಡಿದವನಂತಾದೆ ನಾನು.

ಆಲಯದ ಒಂದು ಕಡೆ ನೆಲದಿಂದ ಬಹು ದೊಡ್ಡದಾದ ಒಂದು ಕಮಲ ಹುಟ್ಟಿ ಅರಳಿತು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮದ್ದಾನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನಷ್ಟು ದಪ್ಪದ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಆದಿಶೇಷ ಮೈಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಸಹಸ್ರ

ಫಣೆಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ನಿಂತ. ಫಣಾರತ್ನಗಳ ಬೆಳಕು ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಯ ಕೆಂಡಗಳಂತೆ ಇದ್ದಿತು. ಆ ಮಹಾಶೇಷನ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಸೀಳುನಾಲಗೆಗಳು ಆ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿಗಳಂತೆ ಹೊಳೆದವು. ಆದಿಶೇಷನನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಭಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮಹೋರಗನಿಗೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಚ್ಛಾದಿತ ಧವಳಗಿರಿಶಿಖರವೊಂದು ನೆಲದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದಿತು. ಇಷ್ಟಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸಾವಿರಾರು ಚಿಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಸುಖಾಸನಗಳು ಸಿದ್ಧವಾದವು. ಅರಳಿದ ಆ ಮಹಾಕಮಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಸರಸ್ವತಿಯೂ, ಉರಗಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರೂ, ಧವಳಗಿರಿಯ ಶಿಖರಪೀಠದಲ್ಲಿ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರೂ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರವರ ಪರಿವಾರಗಳು ಇಕ್ಕಡೆ ಗಳಲ್ಲೂ ನಿಂತಿದ್ದರು. ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೂ ಅವರ ದೇವಿಯರೂ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಉನ್ನತರೂ, ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಸಾವಿರಾರು ದೇವತೆಗಳು ಆ ಆಲಯದ ತುಂಬ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಹಲವರು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಗಂಧರ್ವರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಅಪ್ಸರ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಎಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದರು. ಆಗ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಎದುರಿಗೆ ವಿಶಾಲವಾದ ವರ್ತುಳಾಕಾರದ ನುಣುಪಾದ ಸ್ಫಟಿಕ ಶಿಲಾಪೀಠ ಒಂದು ನೆಲಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಎರಡು ಮೊಳಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತಿತು. ಅವರ ಸುತ್ತಲೂ ವಿವಿಧ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಗಂಧರ್ವರೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬುರರೂ, ನಾರದರೂ, ಒಂದೆಡೆ ಉನ್ನತಾಸನದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನೂ ಶಚಿಯೂ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಅಗ್ನಿಯೂ ಸ್ವಾಹಾ ದೇವಿಯೂ, ಅಂಥದೇ ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ ಯಮ, ನಿರ್ಋತಿ, ವರುಣ, ವಾಯು, ಈಶಾನ ಕುಬೇರರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೇವಿಯರೊಡಗೂಡಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆಗ ಬಹು ಮಧುರವೂ ಸ್ವರ್ಗೀಯವೂ ಆದ ವಾದ್ಯ ಸಮ್ಮಿಲನವು ಮೊದಲಿಟ್ಟುದು. ಸೊದೆಗರೆವ ಕಂಠಮಾಧುರ್ಯ ಉಳ್ಳ ಅಪ್ಸರೆ ಯರೂ ಗಂಧರ್ವರೂ ದನಿಗೂಡಿಸಿ ಹಾಡಿದರು.

ನರ್ತನ ಮಾಡತೊಡಗಿದವರು ಸಕಲ ಕಲಾಮಾತೆ ಶ್ರೀ ಶಾರದೆ. ಬಳಿಕ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ಆನಂದನೃತ್ಯವಾಡಿದರು, ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರ ನರ್ತನ ಅದ್ಭುತವಾಗಿದ್ದಿತು. ರತಿ ಮನ್ಮಥರು ಲಾವಣ್ಯನೃತ್ಯ ಮಾಡಿದರು, ರಂಭೆ ಊರ್ವಶಿಯರ ನರ್ತನ ಮನಮೋಹಕವಾಗಿತ್ತು. ಇವರೆಲ್ಲ ನರ್ತನ

ಮಾಡಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನರ್ತನ ಮಾಡಿದವನು ಗಣಪತಿ. ಅವನಿಗೆ ತಾನೂ ನರ್ತಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಎಂದಾದರೂ ನರ್ತಿಸಿ ಅಭ್ಯಾಸವಿದ್ದಿತೊ ಇಲ್ಲವೊ! ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಬೀಸುತ್ತ, ಸೊಂಡಿಲನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತ, ಮೋಟು ಕೈಗಳನ್ನು ತಿರುವುತ್ತ, ಕಂಬಗಳಂತಿದ್ದ ಆ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆಗಳ ಸರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಾಟ್ಯರಂಗವೇರಿದ ಗಣಪತಿ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನಗು, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಿಗು. ಗಣಪತಿಯ ಕೋಪಕ್ಕೆ, ಶಾಪಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಬಾರದೆಂದು ನಗುವನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ವಾದ್ಯಘೋಷಣೆಗೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ತುಂಬುರರೂ ನಾರದರೂ ಹಾಡಿದರು.

ಮಹಾದೇವನು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೆಲ್ಲಗೆ 'ಇವನಿಗೇಕೆ ಕುಣಿಯುವ ಆಶೆ ಬಂತು ಈಗ, ಈ ಮೈಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು?' ಎಂದನು. ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಟ್ಟು ಬಂತೆಂದು ಕಂಡಿತು. 'ಮಕ್ಕಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಣಿಯಬಾರದೇನು!' ಎಂದಳು. ಶಿವನು ತಾನು ಕೇಳಿದುದು ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಗಜಾನನನು ತಾಂಡವ ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟನು. ಗಜಾನನನ ಆ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಶಿಲಾಪೀಠ ಅದುರಿತು, ನೆಲ ನಡುಗಿತು, ನುಣ್ಣನೆಯ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆ ಗಣಪನಿಗೆ ಕಾಲು ಜಾರಿತು, ರಭಸದಿಂದ ಬಿದ್ದನು. ಭಯಾವೃತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನಗಲಿಲ್ಲ. ಶಿವನು ಮಾತ್ರ ನಕ್ಕ. ಆ ನಗು ಗಣಪತಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಪಾರ್ವತಿ ಪತಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಶಿವನಿಗೆ ಆಗ ತಾನು ನಗಬಾರದಿತ್ತು ಎನ್ನಿಸಿತು. ಗಣಪತಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. 'ನನ್ನ ನಾಟ್ಯ ನನಗೆ ಸುಖ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು, ಇತರರು ನೋಡಿ ಮೆಚ್ಚಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ' ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಎದ್ದುಹೋಗಿ ದೇವಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರದ ಒಂದು ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನಾಟ್ಯವಾಡುತ್ತ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟ.

'ಅನಂತರ ಗಂಧರ್ವರೂ ಅವರ ಪತ್ನಿಯರೂ ಸಮೂಹ ನಾಟ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಪಟ್ಟಣಿಗರೆಲ್ಲ ಆಲಯದೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನರ್ತನಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೂ ಸಿಂಹಾಸನ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ದೇವಲೋಕದವರ ನರ್ತನಗಳು ಮುಗಿದನಂತರ ಇಬ್ಬರು ಗಂಧರ್ವಕನ್ನೆಯರು ನನ್ನ ಅಕ್ಕನನ್ನು ನಾಟ್ಯರಂಗಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದರು. ನೀನು ಎದುರಿಗಿದ್ದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೂ, ಅವರ ದೇವಿಯರಿಗೂ, ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ದೇವ ದೇವಿಯರಿಗೂ, ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೂ ಭಕ್ತಿ ವಿನಯಗಳಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು, ಆನಂದನರ್ತನ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಚಿಕ್ಕ ಅಕ್ಕ ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಂಭೆ ಊರ್ವಶಿಯರಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದೇವಾಂಗನೆಯರೂ ನಿನ್ನ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿಹೋದರು. ಬಹುಶಃ ಮತ್ಸರಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ. ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯು 'ನಮ್ಮ ಮಗಳಿವಳು' ಎಂದಳು ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ. ಧರ್ಮೇಶನು 'ನನ್ನ ಮಗಳಿವಳು' ಎಂದನು ಶಿವೆಯೊಡನೆ. 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಇವಳು ನಮ್ಮ ವೇಲಾಪುರಿಯ ಮಗುವಲ್ಲವೆ!' ಎಂದನು ಚೆಲುವನಾರಾಯಣ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ.

'ಭಲೆ! ಭಲೆ! ನಾಟ್ಯವು ಇವಳಿಗಾಗಿಯೆ ಹುಟ್ಟಿತು' ಎಂದರು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ತುಂಬುರರು, ನಾರದರು. ಶಚೀಪತಿ 'ಈ ನರ್ತನವನ್ನು ನೋಡಿ ಕಲಿಯಿರಿ' ಎಂದರ್ಥ ಬರುವಂತೆ ರಂಭೆ, ಊರ್ವಶಿ, ತಿಲೋತ್ತಮೆಯರ ಕಡೆ ನೋಡಿದ. 'ನರ್ತನ ಗಂಧರ್ವವಿದ್ಯೆ, ದೇವಲೋಕದ ಸ್ವತ್ತು' ಎಂಬುದು ಸುಳ್ಳಾಯಿತು ಅಕ್ಕ, ಅಂದು ನಿನ್ನಿಂದ. ಅಕ್ಕ, ನೀನೊಮ್ಮೆ ಚೆಲುವಕೇಶವನ ಮುಂದೆ ಅಂದು ನರ್ತನ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನರ್ತಿಸಿದೆ. ನಿನ್ನ ನರ್ತನ ನಿಂತೊಡನೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷ ಸೂಚಕ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಸರಸ್ವತಿ, ಪಾರ್ವತಿಯರು ಎದ್ದುಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ನೀನು ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದೆ. ಅವರು ಹರಸಿದರು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದ ಮೇಲೆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಅದೃಶ್ಯರಾದರು. ನೀನೊಬ್ಬಳೆ ನರ್ತನಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದೆ. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ 'ಬಹಳ ಆಯಾಸವಾಗಿದೆ ನನಗೆ' ಎಂದೆ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆತಂದು, ಸೂರ್ಯಾಲಯದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದು 'ಅಕ್ಕ, ನೀನಿಲ್ಲೆ ವಿಶ್ರಮಿಸು' ಎಂದೆ. ನೀನು ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ಪವಡಿಸಿದೆ. ಒಡನೆ ನಿದ್ದೆಹೋದೆ. ನಿನ್ನ ನಿದ್ದೆಗೆ ಯಾರೂ

ಭಂಗ ತರಬಾರದೆಂದು ನಾನು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಎಳೆದು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದೆ.

* * * * *

ಶಾಂತಲೆ ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆದ್ದುಬಂದು ಕುವರನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು, ಮುಖವೆತ್ತಿ ನೋಡಿ 'ತಮ್ಮಾ, ಇದು ತಪ್ಪು, ಇದು ತಪ್ಪು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಅಕ್ಕನ ಮೇಲಿರುವ ಅತಿಶಯ ವಿಶ್ವಾಸದ ಪರಿಭ್ರಮೆ. ಇಷ್ಟು ಗಾಢವಾದ ವಿಶ್ವಾಸ ಇದು ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಮುಂದೆ ನೋವಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು. 'ಅತಿ ಸರ್ವತ್ರ ವರ್ಜಯೇತ್' ಎಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಅರಿಯೆಯ? ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿನಗಿರುವ ಅತಿಶಯ ವಿಶ್ವಾಸವೆ ಈ ನಿನ್ನ ಕನಸಿಗೆ ಕಾರಣ' ಎಂದಳು.

'ಅಕ್ಕ, ನೀನಿನ್ನೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕೇಳಲೆ ಇಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತ ಕುವರ ವಿಷ್ಣು ಕನಸಿನ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ.

* * * * *

ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಆಲಯದ ಒಳಗಿದ್ದ ಪಟ್ಟಣಿಗರೆಲ್ಲ ಈಗ ಹೊರಗಿದ್ದರು. ದೇವಾಲಯ ಇನ್ನೂ ಚಂದ್ರಚುಂಬಿಯಾಗಿಯೆ ಇದ್ದಿತು. ಸಿಂಹ ಶಾರ್ದೂಲಗಳು ಎರಡನೆಯ ಕಟ್ಟನಲ್ಲಿಯೂ, ಆನೆಗಳು ಮೊದಲ ಕಟ್ಟನಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಜನರೆಲ್ಲ ಹೊರಗೆ ನಿಂತು ಈ ಮಹಾದೃಶ್ಯವನ್ನು ಭಯ ವಿಸ್ಮಯಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಏನೀ ಅದ್ಭುತ! ಏನೀ ಮಾಯೆ! ನಾವು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಇರುವೆವೊ? ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವ ಲೋಕಕ್ಕಾದರೂ ಸಜೀವವಾಗಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲ್ಪಟ್ಟೆರು ವೆವೊ! ಈ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಶಾಂತಲದೇವಿಯರ ಪುಣ್ಯವೆಂತಹದು? ತಪ ಸ್ಸೆಂತಹದು! ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೆ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿಸಿರುವ ಈ ಮಹಾನುಭಾವ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ತಪೋಮಹಿಮ. ಶಾಂತಲದೇವಿ ಅನಸೂಯೆ ಅರುಂಧತಿಯರಂತೆ ಪತಿವ್ರತೆ, ತಪಸ್ವಿನಿ. ಇಂಥವರು ಕೋರಿದರೆ ನಂದಿಗಳು ಬಂದೇ ಬರುವವು, ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಉದ್ಭವವಾದರೂ ಆದಾವು' ಎಂದು ಜನರೆಲ್ಲ ನಂದಿಗಳ ಆಗಮನವನ್ನೊ, ಉದ್ಭವವನ್ನೊ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ, ಸುವರ್ಣಮೇರುವಿನಂತಿದ್ದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದರು.

ಆಗ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಒಂದು ಜಾವ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಕಾತರರಾಗಿದ್ದ ಜನಗಳ ದೃಷ್ಟಿ ಈಗ ರಂಧ್ರಪಾತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. 'ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ? ಮುಹೂರ್ತದ ವೇಳೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿದೆ?' ಎಂದು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತ 'ಸೂರ್ಯೋದಯಾದಿ ಒಂದು ಗಳಿಗೆಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾ ಮುಹೂರ್ತ, ಇನ್ನೂ ಮೂರು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಅವಕಾಶವಿರುವುದು' ಎಂದು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತ ಸಮಯ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ನಿಂತರು.

ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ ಮಡಿಯುಟ್ಟು, ವೈಖಾನಸರ, ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳ, ಪುರೋಹಿತರ ಒಡಗೂಡಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಡೆದುಬಂದರು. ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೆ ಈ ಮಹಾದ್ಭುತವನ್ನು ಕಂಡರು. 'ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆನೊ!' ಎಂದು ಭ್ರಮೆಯಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಹೊಸಕಿಕೊಂಡು ನೋಡಿದರು. ಹೊರಗಡೆ ಆವರಣದೊಳಗಿದ್ದ ಒಂದು ಕಲ್ಲುಸೋಪಾನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು. 'ಉಪವಾಸ ವ್ರತಗಳಿಂದ ಪಿತ್ತೋದ್ರೇಕವೂ, ಚಿತ್ತಭ್ರಮಣೆಯೂ, ದೃಷ್ಟಿವೈಪರೀತ್ಯವೂ ಆಗಿರಬಹುದೆಂದುಕೊಂಡರು. ತನ್ನೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ, ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ, ಬೆಕ್ಕಸ ಬೆರಗಾಗಿ, ಬಿಚ್ಚುಗಣ್ಣು, ಬಿಚ್ಚುಬಾಯಾಗಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, 'ಇದು ಚಿತ್ತಭ್ರಮೆ, ದೃಷ್ಟಿವೈಪರೀತ್ಯಗಳಿಂದಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಮಹಾದೇವನ ಸಂತೋಷ' ಎನ್ನುತ್ತ ಈ ಮಹಾ ಅದ್ಭುತ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಣ್ತೆರೆದು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ಆಗ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ತಮ್ಮೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಬಾಷ್ಪವೂ, ಆನಂದಬಾಷ್ಪವೂ ಒಂದೆ ಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯಿತು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಸುಖ, ಇಷ್ಟು ದುಃಖ, ಏಕೆ ಮಿಳಿತವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಯಃಕಶ್ಚಿತ್ ಮನುಷ್ಯನಾದ ನನಗೆ ದೈವವು ಇಷ್ಟು ಕೃಪೆ ತೋರಬೇಕೆ! ಆತನ ಆಳು ನಾನು, ನಾನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ದೈವದ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿದೆನಾದರೂ, ದಯಾಮಯನು ನನ್ನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೆರವಾದನಲ್ಲ!' ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ದುಃಖ

ಬಂದಿರಬಹುದು. ದೈವಗಳು ಹಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ತನ್ನ ಮನಕ್ಕೆ ದೈವ ಒಂದೆ, ರೂಪ ಹಲವಾರು ಎಂದು ತೋರಿಕೊಟ್ಟು, ಸಂಶಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಕರುಣಿಸಿದ ಭಗವಂತನಿಗೆ, ತನ್ನ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆಯಿಂದ ಆದ ಸುಖರೂಪದ ಹರ್ಷಾಂಬು ಅದು ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು.

ಬೆಳಗಿನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ ಸಮಯವಾಯಿತು. ಪೂರ್ವಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅರುಣಛಾಯೆ ಮೂಡಿತು. ಆಗ ಸಿಡಿಲು ಧರೆಗೆರಗಿದಂತೆ ಮಹಾ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಧರೆ ಅದುರಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕನ್ನೆ ನೋಡಿದೆವು. 'ಉಲ್ಕಾಪಾತವಾಯಿತೆ! ಭೂಸ್ಪಂದನವೇಕಾಯಿತು!' ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಭಯಪಟ್ಟರು. ಕೆಲವರಂದರು: 'ಪೂರ್ವಾಕಾಶ ಮೇಘಾಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿದೆ, ದೊಡ್ಡ ಮಳೆ ಬರಬಹುದು' ಎಂದು. 'ಮೇಘಾಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅರುಣ ಛಾಯೆಯೆಂತು!' ಎಂದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸಿದರು.

ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಹೃದಯ ಈಗ ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದಿತ್ತು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಿದ್ದ ಆಗಮಿಕರನ್ನು ನೋಡಿ 'ಈಗ ಸಮಯವೆಷ್ಟು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಆಗಮಿಕರು ಪಶ್ಚಿಮ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರಮಂಡಲವನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿ, ಕ್ಷಿತಿಜಕ್ಕೂ ಚಂದ್ರಮಂಡಲಕ್ಕೂ ಇರುವ ಅಂತರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ 'ಪ್ರಭೂ, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಒಂದು ಜಾವವಾಗಿದೆ' ಎಂದರು. 'ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಸೂರ್ಯೋದಯವೆ! ಆಗಮಿಕರೆ, ಹೊತ್ತನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ಹೇಳಿ' ಎಂದರು. ಆಗಮಿಕರು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ, ಬಳಿಕ ರಂಧ್ರಪಾತ್ರೆಯನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ 'ಇನ್ನೂ ಒಂದು, ಒಂದೂವರೆ ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿರಬಹುದು, ಪ್ರಭು' ಎಂದರು.

ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಮತ್ತೆ ನೋಡಿದರು. ಅರುಣ ಛಾಯೆ ಇದ್ದಿತು. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನೋಡಿದರೂ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದ ಅಂಚೇನೂ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ, ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಲಕಲವೂ ಇಲ್ಲ. 'ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ! ಅತ್ತ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯವಾದರೆ, ಇತ್ತ ಚತುರ್ದಶಿಯ ಚಂದ್ರ ಅಸ್ತಮಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತಲ್ಲ! ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಅಸ್ತಮಿಸಬೇಕಾದರೆ ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆ ಇನ್ನೂ ಜಾವದಷ್ಟು ಕಾಲಾವಕಾಶವಿದೆಯಲ್ಲ!' ಎಂದುಕೊಂಡು, ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ರಂಧ್ರಪಾತ್ರೆಯ ಕಾವಲುಗಾರನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಅವನು ಗಂಟೆ

ಗಂಟೆಗೂ ಗುರುತು ಮಾಡಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಲಗೆಯನ್ನು ತರಿಸಿ ನೋಡಿದರು. ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ದೊಡ್ಡ ಚುಕ್ಕೆಯ ಅನಂತರ ಆ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಮೂರು ಸಣ್ಣ ಚುಕ್ಕೆಗಳು ಸುಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಗುರುತಾಗಿದ್ದವು. ಆಗಮಿಕರು ಹೇಳಿದ ಕಾಲ ಸರಿಯಾಗಿಯೆ ಇದ್ದಿತು. ಆಗ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕನ್ನೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ಜನರೆಲ್ಲ 'ಕಣ್ಣುರೆಪ್ಪೆ ಬಡಿದರೆ, ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಇನ್ನೇನು ಅದ್ಭುತ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದೋ!' ಎಂದೆಣಿಸಿ ರೆಪ್ಪೆಬಡಿಯದೆ ಪೂರ್ವಾಕಾಶವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಒಮ್ಮೆ ಚಂದ್ರಮಂಡಲವನ್ನೂ, ಒಮ್ಮೆ ಪೂರ್ವ ದಿಗಂತವನ್ನೂ, ಒಮ್ಮೆ ರಂಧ್ರಪಾತ್ರೆಯನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ರಂಧ್ರಪಾತ್ರೆಯ ನೀರೆಲ್ಲ ಕೆಳಗಿನ ಪಾತ್ರೆಗೆ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕಿತು. ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಕಾಲವಾಯಿತು. ಕಾವಲುಗಾರ ಆಕ್ಷಣವೆ ಮೇಲಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಮತ್ತೆ ತುಂಬಿಟ್ಟು ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸುಣ್ಣದಿಂದ ಮೂರು ಚುಕ್ಕೆಗಳ ಜತೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಚುಕ್ಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ.

ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆಲ್ಲ, ಜನಗಳ ಕಣ್ಣೆಲ್ಲ ನಂದಿಮಂಟಪಗಳ ಮೇಲಿತ್ತು. 'ನಂದಿಗಳು ಈಗಲೊ, ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೊ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುವುವು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಜನ ಕಣ್ಣೆವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟೂ ಜನರ ಉತ್ಸಾಹ, ನಂಬಿಕೆ, ಆತುರಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೆ ಹೋದುವು. ಪೂರ್ವದ ಹೊಂಬೆಳಕು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಪಶ್ಚಿಮಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯೊಳಗಾಗಿ ಚಂದ್ರಾಸ್ತವಾಗಬಹುದೆಂದು ಕಂಡಿತು.

ಆಗ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಿಯೊ ಬಹು ದೂರದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಾಗ್ರದಿಂದ ಬಂಡೆಗಳು ಉರುಳಿದಂತೆ ಸದ್ದಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕನ್ನೇ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಶಬ್ದ ಬರುಬರುತ್ತ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲಾನಂತರ ಶಬ್ದಗಳು ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದವು.

ಮೂವತ್ತು ನಲವತ್ತು ಸಹಸ್ರ ಜನರಿದ್ದ ಇಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಶಬ್ದ, ನೀರವ. ಭಯ ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯಗಳೂ ನಿಂತುಹೋಗುವುವೊ! ಎನ್ನು

ವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಶ್ಶಬ್ದ. ಆಗ ರಾಜಧಾನಿಯ ಪೂರ್ವ ಅಂಚಿನ ಕಾವಲುಗಾರರಿಬ್ಬರು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಒಂದೇ ಉಸುರಿಗೆ ಓಡಿ ಓಡಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಜನರು ಅವರನ್ನು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದರು. ಕಾವಲುಗಾರರ ಮುಖಗಳು ಆಯಾಸದಿಂದ, ಭಯದಿಂದ ವಿವರ್ಣವಾಗಿದ್ದವು. ಇಬ್ಬರೂ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು, ನಡುಗುತ್ತ, ತೊದಲುತ್ತ 'ದೇವ! ನಂದಿಗಳು! ಕಲ್ಲು ನಂದಿಗಳು ನಡೆದುಬರುತ್ತಿವೆ! ಅವು ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ! ಚಿನ್ನದ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ ಅವುಗಳ ಮೈ! . . . ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಹೊಂಬೆಳಕು ಆ ನಂದಿಗಳ ಮೈಕಾಂತಿ! ದೇವ, ಕಣ್ಣುಗಳು ಜ್ಯೋತಿಗಳಂತೆ ಉರಿಯುತ್ತಿವೆ! ನಾವು ನೋಡಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ದೇವರ ದೇವ, ಇದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ! ಸುಳ್ಳಾದರೆ ನಮ್ಮ ತಲೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇವು. ಏನೀ ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಏನೀ ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಕಲ್ಲು ನಂದಿಗಳು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಎದ್ದು ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿವೆ! ಭಗವಾನ್ ಬಾಹುಬಲಿಸ್ವಾಮಿ ಆ ವಿರಾಟ್ ಆಕಾರದ ಶಿಲಾಪ್ರತಿಮೆ! ಆ ಮಹಾಪುರುಷ ಆಕಾರ! ಆ ಸ್ವಾಮಿಯೆ ಸಜೀವನಾಗಿ ನಂದಿಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ! ಕಾವಲು ಅಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ನಾವುಗಳು ಇದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆವು. ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ ಓಡಿಬಂದು ತಮಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ನಮಗೆ ಬಹು ಭಯವಾಗಿದೆ, ಕಾಪಾಡಬೇಕು' ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು: 'ಇದಕ್ಕೆ ಭಯಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ದೇವರುಗಳೂ ಇಂದು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ದಯೆಗೈದಿರುವರು' ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಎದೆ ಉಬ್ಬಿತು, ಮುಖ ಅರಳಿತು, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ಕಾಂತಿ ಶೋಭಿಸಿತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೊರಳಲ್ಲಿದ್ದ ರತ್ನಹಾರಗಳೆರಡನ್ನೂ ತೆಗೆದು, ಬಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ಕಾವಲುಗಾರರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದೊಂದನ್ನಿಟ್ಟು 'ಇಂತಹ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲೆ ಕಂಡ ನೀವೇ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು. ಹೋಗಿ, ಈ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿರಿ: 'ನಂದಿಗಳು ಜೀವಂತವಾಗಿ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರುವವೆಂದು ತಿಳಿಸಿರಿ, ಭಗವಾನ್ ಬಾಹುಬಲಿಸ್ವಾಮಿಯೆ ಅವುಗಳನ್ನು

ಕರೆತರುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿಸಿರಿ' ಎಂದು ಮಿಗಿಲಾದ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹೇಳಿದರು.

ಜನರಿಗೆ ಈ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದುಬಂದು, ಅವರ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಮಿತಿ ಇಲ್ಲ ವಾಯ್ತು. ಅವರು ಉನ್ನತವಾದ ಸೌಧಗಳ ಮೇಲೆ, ಉನ್ನತ ವೃಕ್ಷಾಗ್ರ ಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ನೋಡಿದರು. ಸುಮಾರು ಮೂರು ಮೈಲಿಯಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಬಾಹುಬಲಿ, ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳದ ಆ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ ನಂದಿಗಳನ್ನು ಕರೆತರುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಹೋನ್ನತ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ಬಾಹುಬಲಿಸ್ವಾಮಿ ಹನ್ನೆರಡು ಪುರುಷ ಪ್ರಮಾಣದ ಸಜೀವ ಪುರುಷ ನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಗೊಮ್ಮಟನ ಒಂದೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಧರೆ ಕಂಪಿಸಿತು. ಪದತಲಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ವೃಕ್ಷಲತೆಗಳು ಚೂರ್ಣವಾದವು. ನೆಲಮಟ್ಟದಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ದರ್ಪಗಳಂತೆ ಎದ್ದು ನಿಂತಿದ್ದ ಬಂಡೆಗಳು ಭಗವಂತನಿಂದ ತುಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಭೂಮಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಕುಸಿದವು. ನಂದಿಗಳ ಮೈ ಮೆರುಗಿಟ್ಟ ಚಿನ್ನದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವುಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಮೈಮೇಲೆ, ಕಟಿಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ, ಬಿರುಗೆಜ್ಜೆ, ಕಿರುಗಂಟೆ, ಬಿರುಗಂಟೆ, ಕಟಿಗಂಟೆ, ಗಳಗಂಟೆಗಳ ಸುನಾದ ಆ ಕಾನನವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿಸಿತ್ತು.

ನಂದಿಗಳು ವೇಗದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾನೂ ಅಪ್ಪಾಜಿಗಳೂ, ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನೂ, ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರನಿಗೆಂದು ಹೊಸದಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿದ್ದ ಎತ್ತರ ವಾದ ತೇರನ್ನೇರಿ ನೋಡಿದೆವು. ಆ ದೃಶ್ಯ ನಮಗೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವ ನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು.

ಜನಗಳ ಆನಂದಕ್ಕೆ, ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಮಿತಿಯೆಲ್ಲಿ! ಬರುತ್ತಿರುವ ನಂದಿಗಳ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆಂದು ನೂರಾರು ಗೊನೆ ಕಳಿತ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣು ಗಳನ್ನು ತಂದು ಬಿಡಿಸಿಟ್ಟರು. ಬಿಡಿಸಿಟ್ಟ ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣಿನ ತೊಳೆಗಳನ್ನು ಗೂಡೆ ಗೂಡೆ ತಂದರು. ಎಷ್ಟೋ ನೂರು ತೆಂಗಿನಕಾಯ್ಗಳನ್ನು ತಂದು ಒಡೆದು, ಚಿಪ್ಪಿನಿಂದ ಕೊಬ್ಬರಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಚೂರುಚೂರು ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟರು. ಬೆಲ್ಲದ ಮುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಗೂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ತಂದು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ, ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಕೊಬ್ಬರಿಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡು ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲು ಕಾಯಿಸುವ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸಿಟ್ಟರು. ಇನ್ನೆರಡು ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ

ಶೀತಳೋದಕವನ್ನು ತುಂಬಿಸಿಟ್ಟರು. ಭಗವಾನ್ ಬಾಹುಬಲಿಸ್ವಾಮಿಗೆ ಪುಷ್ಪಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಲು, ದೇವಾಲಯದ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಮೇಲುಗಡೆ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ರಾಸಿರಾಸಿ ಶೇಖರಿಸಿಟ್ಟರು. ಜನರ ಆನಂದವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ಹೃದಯ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯಿತು.

ನಂದಿಗಳೂ ಬಾಹುಬಲಿಸ್ವಾಮಿಯೂ ಇನ್ನೇನು ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರ ಇರುವರೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಜನರು ಹೇಳಿದರು: 'ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಸಮಯ ಆರುಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗಳಿಗೆಗೆ ಅಲ್ಲವೆ! ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದರಾಯ್ತು, ಎಂದು ನಿಂತಿರಬೇಕು' ಎಂದು. ನಾನೂ ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನೂ ಪುನಃ ತೇರಿನ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ನೋಡಿದೆವು. ಬಾಹುಬಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಕದಲದೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ನಂದಿಗಳೂ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು. 'ಜನರೆಂದ ಮಾತು ನಿಜವಿರಬಹುದು. ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಭಗವಂತನು ನಂದಿಗಳನ್ನು ಕರೆತರುವನು' ಎಂದು ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನೊಡನೆ ನಾನೆಂದೆ. 'ನಿನ್ನ ಮಾತೇ ನಿಜವಾಗಲಿ' ಎಂದಳು ಚಿಕ್ಕಕ್ಕ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ನಮಗೂ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಅನುಭವವಾಯ್ತು. ಗಾಳಿ ಚಲಿಸದೆ ನಿಂತಿತು. ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತೂ ಹಿತವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ ತಂಗಾಳಿ ಈಗ ತಟ್ಟನೆ ನಿಂತಂತಾಯ್ತು. ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳು ಸಹ ಅಲುಗಾಡುವುದು ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆನೆಗಳೂ, ಸಿಂಹಗಳೂ, ತುರಗ, ಖಗ, ಮೃಗಗಳೂ, ದೇವರುಗಳೂ, ನಾಟ್ಯವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಧರ್ವವಿಲಾಸಿನಿಯರೂ ವಾದ್ಯಗಾರರೂ, ಸೈನಿಕರೂ ಅತಿರಥ ಮಹಾರಥರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಅಲುಗಾಡದೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ, ಹಾಗೆ ಹಾಗೆಯೆ ನಿಂತವು, ನಿಂತರು. 'ಈ ಭೀಕರ ಸನ್ನಿವೇಶ ತಟ್ಟನೆ ಒದಗಿ ತೇಕೆ! ಇವೇನು! ಏನು ಕಾರಣ?' ಎಂದು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಕೇಳಿದರು.

ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೂ 'ಇದೇಕೆ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿದೆ! ನಂದಿಗಳು ತಟ್ಟನೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟವೇಕೆ? ಒಂದುವೇಳೆ ಜನರು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯ ವೇಳೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದೆ? ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರುತಿದ್ದ ಆನೆಗಳೂ, ವ್ಯಾಳಿಗಳೂ ಇತರ ಮೃಗಪಕ್ಷಿ ಸಂಕುಲ ಗಳೂ ಏಕೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟವು? ಯಕ್ಷರೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ದೇವತೆಗಳೂ,

ಹೀಗೇಕೆ ನಂದಿಗಳು ನಿಂತೊಡನೆಯೆ ಇವರೂ ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು? ಭಗವಾನ್ ಬಾಹುಬಲಿ ನಿಂತನೇಕೆ?' ಎಂದು ಕಳವಳಗೊಂಡರು.

ರಂಧ್ರಪಾತ್ರೆಯ ನೀರೆಲ್ಲ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬರಿದಾಯಿತು. ಕಾವಲು ಗಾರ ಮತ್ತೆ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಸಿಟ್ಟ, ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಣ್ಣ ಚುಕ್ಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟ. ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಐದು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ವಾಗಿತ್ತು. 'ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯ ಕಾಲವಲ್ಲವೆ ಉಳಿದಿರುವುದು? ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಂದಿಗಳು ಬರಲೇಬೇಕಲ್ಲವೆ!' ಎಂದರು ಜನರು. ಅಪ್ಪಾಜಿ ಯವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೊ ಕಳವಳ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕನ್ನು ನೋಡಿದರು, ರಂಧ್ರಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಅನಂತರ ಮಹಾದೇವನ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು.

ಗಾಳಿಯ ಸುಳಿವೆ ಇಲ್ಲದಂತಿತ್ತು. ಉಸಿರಾಡಲು ಸಹ ಕಷ್ಟ ವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಭವವಾಯ್ತು. ನಾಲ್ಕಾರು ಉಚ್ಛ್ವಾಸ ನಿಶ್ವಾಸಗಳನಂತರ ಒಂದು ಸಲ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉಸಿರೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು. ಏಕೆ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಿದ್ದ ಜನಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭೀತಿ ಅಂಕುರಿಸುತ್ತ ಬಂದಿತು.

ಈ ಶೋಚನೀಯವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ರಂಧ್ರಪಾತ್ರೆ ಬರಿದಾಯಿತು. ಕಾವಲುಗಾರ ಮತ್ತೆ ತುಂಬಿ, ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಚುಕ್ಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟ. ಈಗ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಆರು ಚುಕ್ಕೆಗಳಾದವು. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಕೆಂಜಾಯೆ ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆಯೆ ಇತ್ತು. ಪಶ್ಚಿಮಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೆ ಇತ್ತು. ನಂದಿಗಳೂ ನಿಂತಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದುವು. ಭಗವಾನ್ ಬಾಹುಬಲಿಯೂ ನಿಂತ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಕದಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬರುಬರುತ್ತ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಉಸಿರಾಡುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಬಂತು. ಎಷ್ಟು ಎಷ್ಟು ಎಳೆದುಕೊಂಡರೂ ಗಾಳಿ ಸಾಲದಾಗಿಹೋಯಿತು. ಮೇಲುಬ್ಬಸವ ರೋಗ ಬಂದವರಂತಾದೆವು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನ ಅವಸ್ಥೆಯಂತೂ ಬಹು ಘೋರವಾಗಿತ್ತು. ಅಪ್ಪಾಜಿ ಯವರು ಮೊದಲೇ ವ್ರತನಿಯಮಗಳಿಂದ, ಉಪವಾಸದಿಂದ, ಶಕ್ತಿ ಕುಂದಿ ದವರಾಗಿದ್ದರು. ಈಗ ಉಸಿರಾಡಲು ಸಹ ಅವರು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವುದು

ಮುಖಭಾವದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಆಗ ಕತ್ರೆತ್ತಿ ಬಳಿಯೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಆಗಮಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು 'ಭಟ್ಟರೆ, ಈಗೆಷ್ಟು ಸಮಯ ವಾಯಿತು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ಅವರಿಗೆ ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ರಂಧ್ರಪಾತ್ರದ ಎಣಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಆಗ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಆರು ಗಂಟೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಆವೇಳೆಗೆ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗಿರ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಆಗಮಿಕರು 'ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಐದು ಗಂಟೆ ಸಮಯವಿರ ಬಹುದು, ಪ್ರಭು' ಎಂದರು.

ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ದಿಕ್ಕು ತೋರದಂತಾಯ್ತು. ಆಗಮಿಕರಿಗೆ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಚುಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಎಣಿಕೆಮಾಡಿ ತೋರಿದರು. ಆಗಮಿಕರು 'ಒಂದು ಚುಕ್ಕೆ ಕೈತಪ್ಪಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು, ಪ್ರಭು' ಎಂದರು. ಆಗಮಿಕರೆಂದ ಮಾತನ್ನು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಂಬಲೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ನಂಬದೆ ಇರಲೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಜಾಲ ಮಹೇಂದ್ರ ಜಾಲಗಳ ಪೋಟಿಯೊಂದು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಜನರೆಲ್ಲ ಗಾಳಿಗಾಗಿ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿವರ್ಣರಾಗಿ ನಿಂತಿ ರುವುದನ್ನೂ, ತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೆ ಆಗಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡು ವ್ಯಥೆ ಪಟ್ಟರು. ಈ ಘೋರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ರಂಧ್ರಪಾತ್ರೆ ಬರಿ ದಾಯಿತು. ಕಾವಲುಗಾರ ಮತ್ತೆ ತುಂಬಿಟ್ಟ, ಮತ್ತೊಂದು ಚುಕ್ಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟ.

ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೂ, ಆಗಮಿಕರೂ, ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ಪೂರ್ವ ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದ ರೇಖೆ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಒಂದು ಗೆರೆಯಷ್ಟೂ ಕೆಳಗಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಂಧ್ರಪಾತ್ರೆಯ ಲೆಕ್ಕದಂತೆ ಆಗ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಏಳುಗಂಟೆ ಯಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬಹು ಶ್ರಮದಿಂದ ತೇರಿನ ಮೇಲೇರಿ ನೋಡಿದೆ. ನಂದಿಗಳೂ ಕದಲಿರಲಿಲ್ಲ, ಬಾಹುಬಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಕದಲಿರ ಲಿಲ್ಲ. ಜನರೆಲ್ಲರೂ ನಿಶ್ಶಕ್ತರಾಗಿ ತೇಜೋಹೀನರಾಗಿ, ನೀರಿನಿಂದ ಎಳೆದು ದಡಕ್ಕೆ ಬೀಸಾಡಿದ್ದ ಮತ್ಸ್ಯಗಳಂತೆ ಬಾಯಿಬಾಯಿಬಿಡುತ್ತ ನಿಂತಲ್ಲಿಯೆ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಬೀಸಿಕೊಂಡರೂ ಗಾಳಿ ಇಲ್ಲ.

ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಮೇಲುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ 'ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೆ, ನೀವು

ಹೇಳಿ, ಈಗೆಷ್ಟು ಸಮಯವಾಗಿದೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಒಣಗಿಹೋಗಿದ್ದ ಅವರ ಗಂಟಲು, ನಾಲಗೆ, ಈಗ ಕಟ್ಟಿಯೇಹೋಯಿತು. ಅವರು "ಪ್ರಭು, ಇಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಹಿಂದೆ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಆಗಿದ್ದನ್ನೇ ಕೇಳಿ ಅರಿಯೆವು! ಕಾಲವೆ ಸುಳ್ಳೊ, ಕಣ್ಣುಗಳೆ ಸುಳ್ಳೊ! ಹೇಳಲಾರೆ' ಎಂದರು. ಕುಳಿತಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲ ಈಗ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಅವರಿಗೆ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಹೃದಯಗಳು ಇನ್ನೇನು ನಿಂತು ಹೋಗುವ ಕಾಲ ಬಂದಿದ್ದಿತು.

ಯಾವ ತಪ್ಪಿತದಿಂದಲೊ, ಯಾವ ದೋಷದಿಂದಲೊ, ಯಾರ ದ್ರೋಹದಿಂದಲೊ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದೆಣಿಸಿ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪರವಾಗಿ ಜನಗಳೆಲ್ಲರ ಪರವಾಗಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ಬೇಡಿದರು. 'ಕೃಪೆ ತೋರಿದ ದೈವ ಈಗೇಕೆ ಕೈಬಿಟ್ಟಿತು? ಯಾರಿಂದ ಏನು ಅಪರಾಧವಾಯ್ತು?' ಎಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಕೊರಗಿತು. ಆಗ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದೈವವೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿತೊ! ಎಂಬಂತೆ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಚಿಕ್ಕಕ್ಕ ಆಕಾಶದ ಕಡೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲದ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಅತಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕನೆಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಏದುತ್ತ ಏದುತ್ತ 'ದೇವ, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಗೆ ಒಂದು ಜಾವದ ಮೊದಲು ಅಕ್ಕನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ, ಆಮೇಲೆ ನೋಡಲಿಲ್ಲ' ಎಂದಳು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ನೋಡಿ ಬನ್ನಿರೆಂದು ಆಳುಗಳನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಅಟ್ಟಿದರು, 'ವಾಸಂತಿಕಾ ದೇವಿಯ ಆಲಯದಲ್ಲಿ, ತವರುಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಶಾರದಾಲಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಹುಡುಕಿ ಕರೆತನ್ನಿರಿ, ಬೇಗನೆ ಕರೆತನ್ನಿರಿ' ಎಂದಾಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಳುಗಳು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಹುಡುಕಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಬಂದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಅರಮನೆಯ ದಾಸಿಯರು ಬಂದು 'ಜೀಯ, ದೇವಿಯರು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಈ ರಾತ್ರಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ'ವೆಂದರು. 'ಮನೆಗೂ ಬರಲಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರು ಬಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದೆ ಹುಚ್ಚರಂತಾದರು. ಸುತ್ತ ನೆರೆದಿದ್ದ ಪೌರರೂ, ಮಕ್ಕಳೂ, ಹೆಂಗಸರೂ ಉಸಿರಿಗಾಗಿ

ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ 'ಶಿವಶಿವ' ಎಂದು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಚಿಕ್ಕಕ್ಕ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ, ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿಹೋಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ನನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯೂ ಎಲ್ಲರಂತೆಯೆ ಇದ್ದಿತು. ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಸಹ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ನನಗೆ. ರಥದ ಚಕ್ರವೊಂದನ್ನು ಒರಗಿ ನಿಂತಿದ್ದೆ. ಚಿಕ್ಕಕ್ಕ ಹೇಗೊ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅತಿ ಸಂಕಟದಿಂದ 'ಅಕ್ಕನೆಲ್ಲಿ? ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಬಹು ಕಾತರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಹುಡುಕಿಸಿದರು, ಸಿಗಲಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅತ್ತುಬಿಟ್ಟಳು.

ಇದೇಕೆ ಇವರೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟು ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಅಧೈರ್ಯವಾಯಿತು. ನಾನು ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸೂರ್ಯಾಲಯದ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆ. ಸೂರ್ಯಾಲಯದ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದಂತೆಯೆ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ತೆರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಅಕ್ಕ ಒಂದು ವೇಳೆ ಇನ್ನೂ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಲೆ ಇರಬಹುದು, ನಿದ್ರಾಭಂಗವಾದೀತು' ಎಂದು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ತೆರೆದೆ. ಆಲಯದೊಳಗೆ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಮುಂದಿದ್ದ ಅಖಂಡ ದೀಪ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಲಯದೊಳಗೆ ಸ್ವಚ್ಛ ವಾತಾವರಣವಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗಾಳಿ ಇದ್ದಿತು. ಅಕ್ಕ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತಾಯಿಮಡಿಲಲ್ಲಿದ್ದ ಕೂಸಿನಂತೆ ಸುಖನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗುಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದ ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನಿಗೆ ಈಗ ಉಸಿರಾಡಿತು. ನನಗೆ ಹೋದ ಜೀವ ಬಂದಂತಾಯಿತು. 'ಅಕ್ಕಾ!' ಎಂದು ಚೀರಿ ಅಕ್ಕನನ್ನು ತಬ್ಬಿ ಹಿಡಿದಳು ಚಿಕ್ಕಕ್ಕ. ನೀನು ಭಯಪಟ್ಟು ಜಗ್ಗನೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ 'ಏಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ! ಏನಾಯಿತು! ಏನಾಯಿತು?' ಎಂದು ಭಯಪಟ್ಟು ಕೇಳಿದೆ. ಚಿಕ್ಕಕ್ಕ ಅಂದಳು: 'ಎದ್ದು ಬಾ, ಅಕ್ಕ. ಬೇಗ ಬಾ, ನೀ ಬೇಗ ಬಂದರೆ ನಲವತ್ತು ಸಾವಿರ ಜೀವಗಳು ಉಳಿದಾವು' ಎಂದಳು. ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನೀನು ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನೊಡನೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಓಡಿದೆ. ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನಿಗೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯ ಬಂದಿತ್ತು, ಉಸಿರಾಡಲು ಹಗುರವಾಯ್ತು. ನನಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು.

ನೀನೂ ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನೂ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಿರಿ. ಆ ಕ್ಷಣವೆ

ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ಉಸಿರಾಡಿಸಲು ಹಗುರವಾಯ್ತು. ಎಲ್ಲಿಯೊ ಅಡಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಗಾಳಿ ನೀನು ಸೂರ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದಾಗ ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬಂತು. ನಿಂತುಹೋಗಿದ್ದ ಗಾಳಿ ಪುನಃ ಬೀಸತೊಡಗಿತು, ಅಕ್ಕ. ಎಲೆ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಅಲುಗಾಡಿದವು. ಪಕ್ಷಿಗಳ ಉಲಿವು ಕೇಳಬಂದಿತು. ಒಂದೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ಸಾವಿರ ಜೀವಗಳು ಚೇತನಗೊಂಡವು. ನೀನು ಬರುವುದು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿದ್ದರೂ, ಏನೇನು ಅನಾಹುತಗಳಾಗು ತಿದ್ದುವೊ! ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಕಟ್ಟಿನ ಆನೆಗಳೂ, ಸಿಂಹಗಳೂ, ಕುದುರೆಗಳೂ, ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳೂ ನವಚೇತನಗೊಂಡು ಪುನಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟವು.

ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಿಂತಿರಿ. ಅಪ್ಪಾಜಿ ಯವರು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿದವರಾಗಿ 'ದೇವಿ, ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನೀನೆಲ್ಲಿದ್ದೆ! ನಿನಗಾಗಿ ಊರೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹುಡುಕಿಸಿದ್ದಾ ಯಿತು. ಇಷ್ಟು ಜನರೂ, ನಾನೂ ಈಗ ಬದುಕಿದುದು ನೀನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದ ರಿಂದ' ಎಂದರು. 'ಜನರು ಏಕೆ ಇಷ್ಟು ಕಾತರರಾಗಿರುವರು? ಎಲ್ಲರೂ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಬಳಲಿರುವರು?' ಎಂಬ ಯೋಚನೆಗಳು ಆಗ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರಬಹುದು. ನೀನು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೊಡನೆ 'ಏಕೆ ದೇವ! ದೇವರುಗಳೆಲ್ಲರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಾಟ್ಯವಾಡಿದಾಗ ನೀವೂ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಿರಲ್ಲವೆ! ಈ ಪಟ್ಟಣಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಇದ್ದರು. ಪಾತಾಳ, ಭೂಮಿ, ಅಮರಾವತಿ, ಅಲಕಾವತಿ, ವೈಕುಂಠ, ಕೈಲಾಸಗಳಲ್ಲಿನ ಯಕ್ಷ ಯಕ್ಷಿ ಯರೂ, ಗಂಧರ್ವ, ಅಪ್ಸರ, ಅಪ್ಸರೆಯರೂ, ದೇವತೆಗಳೂ, ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಗಳೂ ಅವರ ದೇವಿಯರೂ, ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದರಲ್ಲ! ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನನ್ನ ತಂಗಿ ವೀಣೆ ನುಡಿಸಿದಳು, ಉಮೆ, ರಮೆ, ಭಾರತಿಯರು ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಹರಸಿದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತಾವೇ ಕಂಡಿರಿ . . . ಆಮೇಲೆ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಯಾಸವಾಯಿತು. ನನ್ನ ತಮ್ಮ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆತಂದು, 'ಸೂರ್ಯಾ ಲಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡು' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವನೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಎಳೆದು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋದನಲ್ಲ. ಆಯಾಸದಿಂದ ಮೈ ಮರೆತು ನಿದ್ದೆಹೋದೆ. ಈಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನನ್ನ ತಮ್ಮನೂ ನನ್ನನ್ನು

ಎಬ್ಬಿಸಿ ಕರೆತಂದರು. ನಾನು ಮಲಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳ ಕುವರನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತಲ್ಲವೆ! ಈಗ ಆದುದೇನು ದೇವ? ಈಗಲೆ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದೆ ನೀನು.

ಆಗ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪ ಸುರಿದು ಹೋಯಿತು: 'ದೇವಿ, ನೀನು ದೊಡ್ಡವಳು. ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ದೇವಾಂಶ ಸಂಭೂತೆ. ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ಸಹ, ತನ್ನ ಭಕ್ತಳೊಬ್ಬಳು ಪಾದಗಳ ಬಳಿ ಆಯಾಸದಿಂದ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆಯಾಸ ತೀರುವ ತನಕ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾ ಸಮಯ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನೀನು ಎಚ್ಚರವಾಗದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಕಾಲವನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿಯದಂತೆ ತಡೆದನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯ ಚಲನವಲನಗಳು ನಿಂತುಹೋದುವು, ದೇವಿ. ಅದರಿಂದ ವಾತಾವರಣ ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು. ನಮಗೆಲ್ಲ ಉಸಿರಾಡಿಸಲು ಸಹ ಗಾಳಿ ಸಾಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಇಷ್ಟರೊಳಗೆ ನೀನು ಬಂದೆಯಾದುದರಿಂದ ಜನರೆಲ್ಲ ಬದುಕಿದರು, ನಾನೂ ಬದುಕಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅದ್ಭುತಗಳು ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಇವೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಹೇಳೇನು. ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೀನೆ ನೋಡು' ಎಂದು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಓಡಿಬಂದು 'ಪ್ರಭೂ! ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಅಶ್ಚರ್ಯ! ಚಲಿಸದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಚಂದ್ರನು ಈಗ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಭೂಮಿಯೂ ಚಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದು ನೋಡಿರಿ, ಪೂರ್ವ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದ ಅಂಚು ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಕಡೆಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು. ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಲಕಲವನ್ನು ಕೇಳಿರಿ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಜನರು ಓಡಿಬಂದು ಮಹಾ ಆನಂದ ಉತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ 'ಪ್ರಭೂ! ಪ್ರಭೂ! ನಂದಿಗಳು ನಡೆದುಬರುತ್ತಿವೆ! ಬಾಹುಬಲಿಸ್ವಾಮಿ ಕರೆತರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು.

ಕತ್ತಲೆ ಹೋಗಿ ಬೆಳಕು ಹರಿಯುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನಂದಿಗಳು ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರುವ ಶಬ್ದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿಬಂದಿತು. ಅಪ್ಪಾಜಿ

ಯವರು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮಹಾದ್ವಾರದ ಬಳಿಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆದುಹೋದರು.

ನಂದಿಗಳು! ಅಕ್ಕ, ಹೊಂಬಣ್ಣದ ನಂದಿಗಳು! ಮೇರುಪರ್ವತದಂತೆ ಉನ್ನತವಾದ, ಪುಷ್ಟವಾದ, ಸರ್ವಾಭರಣಾಲಂಕೃತಗಳಾದ ಆ ನಂದಿಗಳು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಹನ್ನೆರಡು ಪುರುಷ ಪ್ರಮಾಣನಾದರೂ ಪರಮ ಸೌಮ್ಯನೂ ಸುಂದರನೂ ಆದ ಭಗವಾನ್ ಬಾಹುಬಲಿಸ್ವಾಮಿಯೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕರೆತರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸಬೇಕು. ಅಕ್ಕ, ಬಾಯಿಬಣ್ಣನೆಗೆ ಅದು ಎಟುಕದ ವಿಷಯ. ಜನರೆಲ್ಲ 'ಇದಕ್ಕಿಂತ ಪುಣ್ಯ ದೃಶ್ಯ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯದು! ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇಂದಿಗೆ ಸಾರ್ಥಕವಾದುವು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇಂಗಿಹೋದರೂ ನಮಗೆ ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ಸಾಯುವತನಕ ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಜೀವಿಸಿರಬಹುದು' ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡರು.

ನನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ, ನನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಪುಣ್ಯವೆಷ್ಟು! ತಪಸ್ಸೆಷ್ಟು! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲೂ, ಸತ್ಯಯುಗಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದಂತಹ ಪವಾಡ ನಡೆಯುವುದೆ? ಶಿಲೆ ಅಹಲ್ಯೆಯಾದುದು ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ. ಆ ಯುಗಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟುಮಾತ್ರವೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿತು.

ಬಾಹುಬಲಿಸ್ವಾಮಿ ನಂದಿಗಳನ್ನು ದೇವಾಲಯದ ಮಹಾದ್ವಾರದವರೆಗೂ ಕರೆತಂದ. ಆಗ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೂ, ನೀನೂ, ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನೂ, ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಆನಂದದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಾಹುಬಲಿಸ್ವಾಮಿಗೂ ನಂದಿಗಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಿರಿ. ಮಹಾದ್ವಾರದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಜನರು ಬಾಹುಬಲಿಸ್ವಾಮಿಗೆ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ಆ ತಪೋದಧೀಚಿಯು ಮಹಾದೇವನಿಗೆಂದು ಒಮ್ಮೆ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ನಮಿಸಿ ತನ್ನ ತಪೋಸ್ಥಾನವಾದ ಇಂದ್ರಗಿರಿಗೆ ವೇಗದಿಂದ ನಡೆದುಹೋದನು. ನಂದಿಗಳು ಮಹಾದ್ವಾರದ ಒಳಗಡೆ ನಡೆದುಬಂದುವು; ಎರಡು ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಗಳ ತುಂಬ ಜನರು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಸೀಕರಣೆಯನ್ನು ತಿಂದು ಮುಗಿಸಿ, ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು, ತಮಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಮಂಟಪಗಳ ಕಡೆ ನಡೆದುಹೋದುವು. ಮಂಟಪದೊಳಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಹೋಗಿ

ಮಹಾದೇವನಸಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ, ಸುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟವು. ಆಗ ಪೂರ್ವಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕರ್ನೋಡ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿತು. ಕತ್ತಲೆಯಾದಂತಾಯಿತು. ಹಾಗೆ ಆದುದು ಒಂದೇ ನಿಮಿಷ. ಆ ಕರ್ನೋಡ ಸರಿದುಹೋಯಿತು. ಬೆಳಕು ಬಂದಿತು. ನಂದಿಗಳೆರಡೂ ಈಗ ಶಿಲೆಯಾಗಿದ್ದವು! ದೇವಾಲಯ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಕುಚಿಸಿತ್ತು! ಸಕಲವೂ ಶಿಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಪವಾಡ ಒಂದು ನಡೆದುಹೋಯಿತು.

'ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಬೇಗ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಬಾ' ಎಂದು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದರು. ನೀನು ಬೇಗನೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಬಂದೆ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗೆ ಆಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವು. ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೋತ್ಸವ ಅದ್ಭುತ ವಿತರಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಮುಗಿಯಿತು . . .

§

ಕುವರವಿಷ್ಣು ತಾನು ಕಂಡ ಈ ಕನಸನ್ನು ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ವಿಂಗಡವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಪೂರೈಸುವ ವೇಳೆಗೆ ಶಾಂತಲೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಧಾರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಟವೆ ಆಯಿತೊ! ಸುಖವೆ ಆಯಿತೊ? ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಒಟ್ಟಾಗಿಯೆ ಬೆರೆತುವೊ! ಶಾಂತಲೆ ತನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ ಮಗುವನ್ನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕುವರನನ್ನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಹಳ ಅತ್ತಳು. 'ಅಣುಗ, ನನಗೆ ಜನ್ಮಗಳಿದ್ದರೆ, ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಬೆನ್ನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹುಟ್ಟು, ಅಥವಾ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಹುಟ್ಟು. ನಾನದಕ್ಕೆ ವ್ರತವಿರುತ್ತೇನೆ. ಮಹಾದೇವನು ಈ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಕ್ಕಾದರೂ ನನಗೆ ಕರುಣಿಸಲಿ' ಎಂದಳು. ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕುವರನಿಗೂ ಕಣ್ಣೀರು ಹರಿಯಿತು. ಅವನು 'ಅಕ್ಕ, ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧವೇಕೆ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸ ಕಡಮೆಯಾಗಿದೆಯೆ? ಇಲ್ಲವಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನನಗೆ ಜನ್ಮಗಳಿದ್ದರೆ, ಪ್ರತಿ ಸಲಕ್ಕೂ ನೀನೆನಗೆ ಅಕ್ಕನಾಗು, ಅವ್ವೆಯಾಗು. ನಾನೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ

ಈ ಜನ್ಮವೆಲ್ಲ ತಪಸ್ಸು ನಿಂತೇನು' ಎಂದ. ಶಾಂತಲೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ತಮ್ಮನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಕೇಳಿದಳು: 'ಇಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸ ನೀನೇಕೆ ಬೆಳಸಿಕೊಂಡೆ?'

ಕುವರ ವಿಷ್ಣು: 'ಪ್ರೇಮವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಸೋಂಕು ಇದ್ದರೆ, ಕೇವಲ ಬಾಹ್ಯಾಡಂಬರವಾಗಿಯೆ ಉಳಿಯುವುದು. ನೀನು ನನಗೆ ಪೂಜನೀಯಳು, ಅಕ್ಕ. ಈ ವಿಶ್ವಾಸ ಬೇಕೆಂದು ನೆಟ್ಟು ನೀರೆರೆದು ಬೆಳಸಿದುದಲ್ಲ. ಇದು ತಾನಾಗಿಯೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೋಮಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದದ್ದು. ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸವೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.'

'ಅತಿಯಾದ ಪ್ರೇಮ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಸೋದರಭಾವದ್ದಾಗಲಿ, ಗುರುಶಿಷ್ಯಭಾವದ್ದಾಗಲಿ, ಪತಿಪತ್ನೀಭಾವದ್ದಾಗಲಿ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖಭಾಜನವೆಂದು ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ತಮ್ಮ.'

'ಅಕ್ಕ, ಕಂಡ ಕನಸೊಂದನ್ನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ನೀನೆಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ!'

'ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕನಸೆಲ್ಲ ನೀನು ಅಕ್ಕನ ಮೇಲೆ ಬೆಳಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸದ ಪರಿಣಾಮವೇ.'

'ಅಕ್ಕ, ನಿರ್ಮಲವಾದ ವಿಶ್ವಾಸ ದೋಷವೆನ್ನುವುದಾದರೆ, ಮಾನವನು ಕಲ್ಲಾಗಿರುವುದು ಮೇಲು, ಮಣ್ಣಾಗಿರುವುದು ಮೇಲು.'

'ಹೋಗಲಿ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಲಕ್ಕಣನ ಬಳಿ ಗುಳಿಗೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡ.'

'ಇಲ್ಲ, ಅಕ್ಕ. ನಿದ್ದೆ ಬಾರದಿದ್ದ ದಿನ ಅಕ್ಕನ ನಿದ್ದೆಯನ್ನೂ ಕೆಡಿಸಿ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.'

ಕುವರವಿಷ್ಣು ಹೋಗಲು ಎದ್ದ. ಏಳುತ್ತ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಇಗೊ, ಇಬೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೊಡನೆ ಹೇಳಬೇಡ. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು 'ಇನ್ನೂ ಹುಡುಗು ಬುದ್ಧಿ' ಎಂತಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾರು' ಎಂದ.

'ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವುದೇ ಹಾಗೆ. ಇದನ್ನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹೇಳದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನೀನೇನೂ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವನಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ನಮಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಹುಡುಗನೆ, ಹಾಗೆಯೆ ಇರು.'

ಕುವರನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ಕೊಂಗರ ಸೇನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿ, ಅವರ ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದವನನ್ನು, ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಕೈಯಿಂದ ಇಮ್ಮಡಿ ದಂಡನಾಯಕ, ಗಂಡಪೆಂಡೇರ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದವನನ್ನು ಅಕ್ಕ 'ಹುಡುಗ' ನೆಂದೇ ಸಂಬೋಧಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದ. ಬಲಗಾಲಿನ ಗಂಡಪೆಂಡೇರದ ಮುತ್ತಿನ ಜೊಂಪೆಗಳು ಅಲುಗಾಡಿ ಮಧುರ ನಿನದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುವು. ಶಾಂತಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ಆ ನಿನದದ ಕಾರಣದ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಕುವರನ ಎಡದ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಚಿನ್ನದ ತೋಡಯಿದ್ದುದನ್ನು ಶಾಂತಲೆ ಕಂಡಳು. ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ 'ಇದೇನು ತಮ್ಮ! ಈ ಎಡದ ಕಾಲಿನ ಆಭರಣ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

'ಒಂದೆ ಕಾಲಿಗೆ ಇರುವುದು ಚೆನ್ನ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಎಡದ ಕಾಲಿಗೂ ನಿನ್ನೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡೆ, ಅಕ್ಕ.'

'ಹಾಗಾದರೆ ಎರಡು ಕಾಲಿನವೂ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿ ಇರಬೇಕಲ್ಲವೆ! ಇದು ಏನು ಚೆನ್ನ? ಅಕ್ಕನ ಬಳಿಯೂ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯೆ?'

'ಬೋಕಿ ಗರುಡನಾಗಬಹುದಂತೆ. ನಾನು ಆದದ್ದಾದರೂ ಏನು ತಪ್ಪು?'

ಶಾಂತಲೆ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಪಟ್ಟು ಕೇಳಿದಳು: 'ತಮ್ಮ, ನೀನು ಗರುಡನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯ? ಅವರು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ?'

'ಬೋಕಿ ಅವರ ಅಯ್ಯನನ್ನು ಕೇಳಿಯೆ ಗರುಡನಾದನೆ? ಇದಕ್ಕೂ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತೆ, ಅಕ್ಕ? ಸ್ವಂತ ಮನಃಶುದ್ಧಿಯಿಂದ, ಪೂರ್ಣ ಆನಂದದಿಂದ, ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೆ ಇದು? ನೀನು ಹೀಗೆ ಕೇಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಅವರವರ ಪ್ರಾಣಗಳೂ ಅವರವರ ಸ್ವತ್ತಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.'

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಶಾಂತಲೆ ತನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ಕಣ್ಣೀರು, ಕಟ್ಟೆ ಒಡೆದಂತೆ ಹೊರಟಿತು. ಕುವರನು ಅದನ್ನು ಕಾಣಬಾರದೆಂದು ಶಾಂತಲೆ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು.

ತಾನು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅಕ್ಕನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವಾಯಿತೆಂದು ಕುವರನು ಆಗ ಅರಿತ. ಆದರೆ ತಾನು ಗರುಡನಾದುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನು! ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ ಶ್ರೇಷ್ಠತರ ಯಜ್ಞವಲ್ಲವೆ? ಅಕ್ಕ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷ ಪಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತಲ್ಲವೆ? ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಏಕೆ ನೋವಾಯಿತೆಂದು ಕುವರನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ 'ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಏಕೆ ನೊಂದಿತಕ್ಕ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

'ಅಣುಗ, ನೀನು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸ್ವತ್ತು.'

'ಅಂತೆ, ಅಂತೆ, ಅದಕ್ಕೇ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆ.'

'ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರನ್ನಾದರೂ, ನನ್ನನ್ನಾದರೂ ನೀನು ಕೇಳಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತಲ್ಲವೆ?'

'ಏಕೆ, ನಾನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನು? ಇದು ನನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಲ್ಲವೆ? ಯಶಸ್ಸಲ್ಲವೆ?'

'ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೌದು, ಆದರೆ ಅದು ನಮ್ಮ ದುರದೃಷ್ಟ!' ಶಾಂತಲೆ ಒಡೆದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದು ಮಾತನಾಡಿದಳು. ದುಃಖದ ಉಬ್ಬರವನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಅವಳಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

'ದುರದೃಷ್ಟವೇನಕ್ಕ ಇದರಲ್ಲಿ? ನೀವು ಒಪ್ಪಿ ಮೆಚ್ಚುವಿರೆಂದೆ ಮಾಡಿದೆ. ನೀವು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡುವಿರೆಂದೆ ಮಾಡಿದೆ. ನಾನು ಎಡದ ಕಾಲಿಗೆ ತೋಡ ತೊಟ್ಟುದನ್ನು ಕಂಡು, ಸೋವಲೆಯೂ ತನ್ನ ಎಡ ಕೈಗೆ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದಳು—'ತಾನೂ ಅಂದೇ ಸತಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರು 'ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾವೂ ಇರುವೆವು' ಎಂದು ತಾವೂ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದರು.'

ಶಾಂತಲೆಯ ಎದೆ ನುಚ್ಚುನೂರಾಗುವುದು ಒಂದೇ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಅವಳಿಗೆ ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕೇಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕುವರ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ತಾನೂ, ಸೋವಲೆಯೂ, ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆವೆಂಬ ಹಿಗ್ಗು. ಆದರೆ ಅವನ ಅಕ್ಕನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 'ಅಯ್ಯೋ, ಇವನೇಕೆ

ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ! ಗರುಡನಾಗುವ ಮುನ್ನ ತಮಗೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲವೇಕೆ? ತಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇಕೆ? ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಇದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲ. ಈಗ ಎಲ್ಲವೂ ಕೈಮೀರಿಹೋಯಿತಲ್ಲಾ! ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವುದು? ಈಗ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವುದು?' ಎಂದು ತಡೆಯಲಾರದ ದುಃಖದಿಂದ ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಖಮಡಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಕುವರನಿಗೆ ಬಹು ಭಯವಾಯಿತು. 'ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಇದೇನು ನೋವು ಬಂದಿತು! ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಹೀಗೇಕೆ ಆಯಿತು? ನಾನು ಹೇಳಿದುದರಲ್ಲಿ, ಮಾಡಿದುದರಲ್ಲಿ ದೋಷವೇನು! ಆಡಬಾರದುದನ್ನು ಆಡಿದೆನೆ? ಹೇಳಬಾರದುದನ್ನು ಹೇಳಿದೆನೆ? ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಲ್ಲ' ಎಂದು ಕಾತರನಾಗಿ, ಅಧೀರನಾಗಿ, ಅಕ್ಕನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕೇಳಿದ: 'ಅಕ್ಕಾ, ಏನಾಯಿತು ಹೇಳಕ್ಕ? ನಿನ್ನ ಮಗುವಲ್ಲವೆ ನಾನು? ತಪ್ಪು ಮಾಡಿರುವೆನಾದರೆ ಹೇಳು, ಏನು ತಪ್ಪು! ಏತಕ್ಕೆ ತಪ್ಪು? ಕೇಳಕ್ಕ . . . ನಾನೂ ನಮ್ಮಣ್ಣನೂ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದಾಗ, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಹೆತ್ತವ್ವೆ ನಮ್ಮನ್ನು ರಾಜಮಾತೆಯರ ಉಡಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟು, ತಾನು ಸತಿಯಾದಳು. ರಾಜಮಾತೆಯರು ತಮ್ಮೆದೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸಾಕಿದರು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕಾಯಿಲೆ ಬಂದು ಏನು ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆಹೋಯಿತು. ಅವನು ಸತ್ತ. ರಾಜಮಾತೆಯರು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರನ್ನು ಸಾಕಿದಂತೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಸಾಕಿ ಬೆಳಸಿದರು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಉಪನಯನ ಮಾಡಿದರು, ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯೆ, ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದರು. ರಾಜ್ಯದ ಗೌರವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಮಗನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಂಡರು. ಅರಮನೆಯ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನೂ ನನಗೆ ಇತ್ತರು. ಇಂತಹ ಧರ್ಮಪ್ರಭುಗಳು ನನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಲ್ಲವೆ! ಈ ರಕ್ತ ಅವರದಲ್ಲವೆ ಅಕ್ಕ? ಈ ದೇಹ ಅವರದಲ್ಲವೆ? ಈ ತನುಮನ ಸರ್ವಸ್ವ ಅವರದಲ್ಲವೆ? ನೀನೂ ಹಾಗೇ ಅಲ್ಲವೆ? ನೀನು ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಬಲ್ಲೆಯ, ಅಕ್ಕ? ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಾದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರಬಲ್ಲರೆ? ಇಂತಹ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೊಂದಿಗೆ ಇರಲು ನಾನು ಅಣಿಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ನೀನು ದುಃಖಿಸು

ವುದೇತಕ್ಕೆ? ದುರ್ಮರಣಕ್ಕಿಂತ ಇದು ನನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಲ್ಲವೆ? ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಹಿರಿಯರಿಗಾಗಿ, ತನ್ನ ರಾಜನಿಗಾಗಿ ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮ ಸಾವು ಭಟನಿಗೆ ಇದೆಯೆ? ಹೇಳಕ್ಕ. ನೀನು ತಿಳಿದವಳು. ನನ್ನ ಅಯ್ಯನ ರಕ್ತ ಚೆಲ್ಲಿದವರ ರಕ್ತವನ್ನು ನಾನು ಬಸಿಯದೆ ಬಿಡುವುದೇನಕ್ಕ? ನನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೊಡನೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆನಕ್ಕ. ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಬಂದೆ. ನೀನು ಪ್ರಾಜ್ಞಳು. ನಾನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ನೀನು ದುಃಖಿಸುವುದೆ? ಬೇರಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾದರೂ ನೀನು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಾದರೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳು. ನಿನ್ನ ದುಃಖ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾದುದಲ್ಲ. ನಾನು ಗರುಡನಾದುದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ. ನೀನೂ ಅಪ್ಪಾಜಿಗಳೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಪಡುವಿರಿ, 'ಭಲೆ, ಗಂಡುಗಲಿ ನೀನು' ಎಂದು ನೀನು ನನ್ನ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವೆ ಎಂದು ಬಂದೆ. ಈ ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರೆ. ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಆಣೆ . . .'

ಶಾಂತಲೆ ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ಕುವರನ ಬಾಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಹಿಡಿದು 'ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ, ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ. ಏನು ಮಾತಿದು ತಮ್ಮ! ನಾನು ಬಾಧೆ ಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಕಟಕ್ಕೀಡುಮಾಡಲು ಆಣೆ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಿರುವೆ. ಹೇಳಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿಯೇ ಹೇಳುವಳು. ಹೇಳಬಾರದುದನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಹೇಳಳು. ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ ನನ್ನ ಈ ಸಂಕಟದ ಕಾರಣವನ್ನು ನೀನೆ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು . . . ಈಗ ಹೋಗು. ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡು. ನೀನೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಡ, ತಿಳಿಯಿತೆ? ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅಭ್ಯುದಯವೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯೋಚನೆ. ನಾನು ಮತ್ತೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸುವ ವರೆಗೂ ಮನೆಯಲ್ಲೆ ಇರು. ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಡ. ಏಕೆ ಎಂದು ಕೇಳಬೇಡ. ಯಾವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕಳಿಸುವೆನೋ ಏನೊ! ಇಂದೊ, ನಾಳೆಯೊ, ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳೊ! ಅಷ್ಟರ ವರೆಗೂ ನೀನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರಬಾರದು. ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಆಣತಿಯಿದು,

ಗೌರವಿಸು. ಸೋವಲೆಯೂ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಾರದಿರಲಿ. ಅವ ಳೊಡನೆ ಈ ಒಂದು ಪುರಾಣವನ್ನೂ ಬಿಚ್ಚಬೇಡ. ಅಕ್ಕ ದುಃಖಿಸಿದಳೆಂದು ಹೇಳಬೇಡ. ಹೋಗು ತಮ್ಮ, ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಣುಮಾತ್ರವೂ ಕೋಪಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೊ ವಿಷಯಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ ಆಗ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಅದರಿಂದ ಖಿನ್ನಳಾದೆ. ಆ ಸಮಸ್ಯೆ ಹೇಗೆ ಬಗೆಹರಿಯುವುದೊ, ಕುಳಿತು ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದು ನನಗೆ ಸೇರಿದ ಕಾರ್ಯ. ನೀನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಭೀತಿಗೊಳ್ಳಬೇಡ. ಅಕ್ಕನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಸಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇಗೊ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಆ ಲಕ್ಕಣನ ಗುಳಿಗೆಗಳು ಬೇಡ, ತಿಳಿಯಿತೆ?' ಎಂದು ಮಂದಸ್ಮಿತಳಾಗಿ ಕುವರನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದಳು.

ಅಕ್ಕ ನಕ್ಕುದು ಕುವರನಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಹೋಗುತ್ತಾ ಯೋಚಿಸಿದ: 'ಅಕ್ಕ ನಕ್ಕುದು ನಗುವಲ್ಲ. ಅದು ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಉಂಟುಮಾಡಲು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊ ದಾವಾಗ್ನಿ ಎದ್ದಿದೆ. ಅದನ್ನು ನನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಳು. ನಾನು ಗರುಡ ನಾದುದು ಬಹುಶಃ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಬರಲಿಲ್ಲ. ಇದೇಕೆ ಹೀಗಾ ಯಿತು? ಇದರಲ್ಲಿ ಏನು ದೋಷ? ಸೋವಲೆಯ ಬಳಿಯೂ ಏನೂ ಉಸಿರ ಬೇಡವೆಂದಳು. ಹೇಳಿಕಳಿಸುವ ವರೆಗೂ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬರಬಾರ ದೆಂದು ನನಗೂ ಸೋವಲೆಗೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆ ಮಾಡಿರುವಳು. ಇದರ ಅರ್ಥವೇನು? ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೆ! ಇದರ ಮೂಲ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತು, ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಎಲ್ಲ ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತ ನೀನು ಅಕ್ಕನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ನಡಸಿರುವೆ, ಈಗಲೂ ನಿನ್ನ ದಯವಿರಲಿ. ಅಕ್ಕನ ಮನಸ್ಸು ಬಹು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿದೆ. ಬೇಗ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವಳನ್ನು ಅಕ್ಕನ ಬಳಿಗೆ ಕೂಡಲೆ ಕಳಿಸಿ, ತಾನು ಯೋಚನೆಯಲ್ಲೆ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಸೋವಲೆಗೆ ಅಕ್ಕನ ಆಜ್ಞೆ ಯನ್ನು ಅರುಹಿದ. ಸೋವಲೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಭೀತಿಗಳಿಂದ ಮನಕುಗ್ಗಿದವಳೂ, ತನುಕುಗ್ಗಿದವಳೂ ಆದಳು. ಅಕ್ಕನ ಮೇಲೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಇದ್ದ ಸಮಾನಗೌರವವೆ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯದ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

§

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬೇಗನೆ ಬಂದಳು. ಶಾಂತಲೆಗೆ ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಆಗ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕುವರನನ್ನು ಕಳಿಸಲು ಅದೊಂದು ನೆಪ. ಕುವರನು ಇನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ಇದ್ದಷ್ಟೂ ತನ್ನ ದುಃಖದ ಕಾರಣ ವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವನೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಬಿಡಲು ಹೂಡಿದ ಹೂಟ ಅದು.

ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ದುಃಖವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಅರಿಯ ಬಾರದು,—ಅಷ್ಟೇಕೆ—ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳೂ ಅರಿಯಬಾರದೆಂದು ದೃಢ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದುಃಖವನ್ನು ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದು ಸಮಾಧಾನದ ಮುಖವಾಡ ವನ್ನು ತಾಳಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು ಶಾಂತಲೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ 'ಅಕ್ಕಾ' ಎನ್ನುತ್ತ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

ಶಾಂತಲೆ: 'ಬಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಯುಗಗಳಾದಂತಿದೆ. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ನಿನ್ನ ನಿದ್ದೆ ಕೆಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ.'

'ನನಗೂ ಹಾಗೆಯೆ ಎನ್ನಿಸಿತು. ನೀನು ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಸಮಾ ಚಾರವೇನೊ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ ತಿಳಿಯಿತು. ನಿನಗೆ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸವಾಗಿರ ಬೇಕು. ನಿದ್ರೆಯ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ನಾನು ಈಗ ಕಾಣಲು ಹೋದರೆ ಇನ್ನು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತೆ. ಯಾವಾಗ ಬೆಳ ಗಾದೀತು! ಯಾವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡೇನು? ಎಂದು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಜಾಗರ ಮಾಡಿದೆ.'

'ಅವನ ಜೊತೆಗೆ ನೀನೊಬ್ಬಳು ಹುಚ್ಚಿ.'

'ಯಾರ ಜೊತೆಗೆ?'

'ಇನ್ಯಾರ ಜೊತೆಗೆ! ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನ ಜೊತೆಗೆ. ಅವನೂ ರಾತ್ರಿ ಯೆಲ್ಲ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅಕ್ಕನ ಪರವಾಗಿ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ.'

'ಕನಸು ಕಂಡನೆ! ಏನೇನು? ಎಂತೆಂತಹ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಕಂಡನಂತೆ?'

'ನಾನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅವನೇ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿದರೆ ಚೆನ್ನು. ನೀನೇ ಕೇಳು. ಬಹು ವಿಚಿತ್ರ ಕನಸುಗಳು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬಂದಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಕ್ಕ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವಳೆಂಬ ಭಾವನೆ ಅವನಿಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು.'

'ದುಃಖದ ಕನಸೆ, ಅಕ್ಕ! ದುಃಖದ ಕನಸು ಕಂಡನೆ? ಅದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಅದನ್ನೇಕೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿದ?'

'ದುಃಖದ ಕನಸಲ್ಲ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಅದೊಂದು ಮಹಾ ವಿಚಿತ್ರ ಕನಸು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ದುಃಖವಾಯಿತು . . .'

ಶಾಂತಲೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕನಸನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬಿಚ್ಚುಗಣ್ಣು ಬಿಚ್ಚುಬಾಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತ ಕುಳಿತಳು. ಎಲ್ಲ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲೂ ನೀರೂರಿತು. 'ಅಕ್ಕಾ, ಕುವರನದು ಎಂತಹ ಸುಂದರ ಹೃದಯ! ಎಂತಹ ಸೊಗಸಿನ ಕನಸಿದು! ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿಸಿತಲ್ಲ ಅವನ ವಿಶ್ವಾಸ! ಅವನು ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬದುಕಲಿ. ಸೋವಲೆಗೆ ಹತ್ತು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ' ಎಂದಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ.

'ಅದು ನನ್ನ ತಂಗಿಗೂ ಆಗಲಿ.

'ಮೊದಲು ಅಕ್ಕನಿಗೇ ಆಗಲೆಂದು ನಾನು ವ್ರತ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ.'

'ಆ ವ್ರತದ ಫಲ ನಿನಗೇ ಆಗಲಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನಿನಗೆ ಮಗುವಾದರೆ, ಅದು ನನ್ನ ಮಗುವಾಗುವುದಲ್ಲವೆ?'

'ಅಕ್ಕನ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಅಳವಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕನ ಮಗು ನನ್ನ ಮಗುವೂ ಆಗದೇನು!'

'ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.'

ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆ ದಿನವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದಳು. ರಾತ್ರಿ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು ಒಂದೇ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಮಲಗಿದರು. ನಿದ್ರೆ ಬರುವ ತನಕ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಕ್ಕನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ಶಾಂತಲೆಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬಾರದು. ಮನಸ್ಸಿನ ಯೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೆರಳಿದವು. 'ಏನು ದಾರಿ? ಇದು ಹೇಗೆ ಕೊನೆಗಾಣುವುದು?' ಎಂದು

ಶಾಂತಲೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಬಗೆ ಹರಿವ ದಾರಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರದಾಯಿತು. ಕುವರನು ಗರುಡನಾದುದೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಕುವರನಿಗೆ ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟ ವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಅವಸರ ದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬರುವವರಾಗಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಮುಂದಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರೊಳಗೆ ಕುವರನು ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ತಿಳಿಸದೆ, ಯಾರನ್ನೂ ಕೇಳದೆ ಗರುಡನಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಶಾಂತಲೆಗೆ 'ಅಯ್ಯೋ! ಇನ್ನೇನು ಗತಿ' ಎನ್ನಿಸಿತು. 'ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಈ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಯಬಂದರೆ, ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಬಹು ನೊಂದೀತು, ಪರಿಣಾಮ ಘೋರವಾದೀತು. ಜೊತೆಗೆ ಸೋವಲೆಯೂ ಸತಿಕಂಕಣ ತೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಳು. ಇವರ ಜೊತೆಗೆ ಸೈನ್ಯದ ನಾಯಕರು ಕೆಲವರು ಕುವರನೊಡನೆ ಸಹಗಮಿಸುವವರಾದರು' ಎಂದು ಶಾಂತಲೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದಷ್ಟೂ ಸಮಸ್ಯೆ ಕಠಿಣವಾಗುತ್ತ ಹೋಯಿತು. 'ಕುವರನು ಮಾಡಿರುವ ಈ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಅನೃತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಸರು. ತಾನು ಈಗ ಎಂತಹ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವೆನೊ ಅಂಥದೇ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳುವರು. ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಅಧಿಕಾರ ಯಾರಿಗೆ? ತನಗೆ ಸಂತತಿಯಿಲ್ಲ. ತಾನು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ಪ್ರಭು ಇನ್ನಾರನ್ನೂ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪಟ್ಟ ಮಹಿಷಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಬೇಡಿ, ಬೇಡಿ, ಅವರು ಆ ಮಾತಿಗೆ ಖಂಡಿತ ಒಪ್ಪೆನೆಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಈಗ ಉಳಿದುದು ದತ್ತ ಸ್ವೀಕಾರ ಒಂದೇ. ಅಂತಹ ಮಕ್ಕಳು ಯಾರನ್ನೂ ಕಾಣೆವು. ಹಾಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿದರೂ, ನಾಳೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಒಂದು ಗಂಡುಮಗು ವಾದರೆ ಆ ಮಗುವಿನ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಏನು? ಅಯ್ಯೋ ದೈವವೆ! ಇದೆಂತಹ ಕಠಿಣ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟೆ? ಇದರ ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿ, ಇದು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುದೆಂಬುದಾಗಲಿ ನಿನಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ಬೆಳಕು' ಎಂದು ಶಾಂತಲೆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಕಳೆದಳು.

ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಎದ್ದು ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ,

ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಶಾಂತಲೆ ತನ್ನ ಶಾರದೆಯ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾದಳು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವರೆಗೂ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅಕ್ಕ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಾರದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆ ಬಂದು ಅಕ್ಕನನ್ನು ಬಲವಂತದಿಂದ ಊಟಕ್ಕೆ ಎಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಚಿಂತೆ ಹಿಡಿದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಊಟ ಬೇಕೆ? ನಿದ್ದೆ ಬೇಕೆ? ಅಕ್ಕನ ಮನಸ್ಸು ಯಾವುದೊ ಮಹಾಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರುವುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಈಗ ಅರಿತಳು. 'ಅಕ್ಕಾ, ನನಗೂ ತಿಳಿಸಬಾರದಂತಹ ಸಂಗತಿಯೆ! ನಿನ್ನೆಯಿಂದ, ಬಹುಶಃ ಕುವರನನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಯಾವುದೊ ದೊಡ್ಡ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬೇಯುತ್ತಿದೆ. ನಾನದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಾರದಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ಹೇಳಬೇಡ ಅಕ್ಕ' ಎಂದಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ.

'ನೀನು ಕಾತರಳಾಗಬೇಡ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಅದು ಕ್ರಮೇಣ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದೇ ತಿಳಿಯುವುದು. ಕಠಿಣ ಸಮಸ್ಯೆಯೇನೊ ಹೌದು. ಶಾರದೆಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ತಾಯಿ ನನಗೆ ದಾರಿ ತೋರದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನಾರು ತೋರುವರು?'

ಶಾಂತಲೆಗೆ ಆ ರಾತ್ರಿಯೂ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯಂತೆಯೆ ಸಂಕಟಕರವಾಯಿತು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ತೀರ ಬೆಂದುಹೋಗಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆಯೂ ರಾತ್ರಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತನ್ನ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತೋಡಿಕೊಂಡು ಯೋಚಿಸಿ ಬಗೆ ಕಾಣಬಾರಳು. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿತು. 'ಏಕೆ ಆಗಬಾರದು?' ಎಂಬುದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಆಗ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು. 'ಬೇರಾವ ಮಾರ್ಗವೂ ಇಲ್ಲ' ವೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಪುನಃ ನಿರ್ಧರಿಸಿತು. 'ಸರಿ, ದೈವವೆ ತೋರಿದ ಮಾರ್ಗ ಇದು, ಇದನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸತಕ್ಕುದು' ಎಂದು ದೃಢಮಾಡಿಕೊಂಡಳು ಶಾಂತಲೆ. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಗ ಹೆಚ್ಚಿನ ಧೈರ್ಯ ಉಂಟಾಯಿತು. ಯಾವುದನ್ನು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಳೊ, ಅದನ್ನು ಸಾಧ್ಯಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಇದೊಂದೇ ಮಾರ್ಗ ಕಂಡಿತು.

ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಈಗ ನೆಮ್ಮದಿ ಒದಗಿತು. ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ

ತಿರುಗಿ 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದೆಯ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಮುಖವನ್ನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಶಾಂತಲೆ. ಅನಂತರ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದು ಕೊಂಡಳು: 'ನನ್ನವ್ವೆ, ಇಂತಹ ಕಠಿಣ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ನಿನಗೆ ಎಂದೆಂದೂ ಬಾರದಿರಲಿ. ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಸುಖವಾಗಿ ಯೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇರು' ಎಂದು ಹರಸಿ, ಶಾಂತಲೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದಳು.

'ಅಕ್ಕ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದಳೊ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಯೋಚಿಸುತ್ತಲೆ ಇರುವಳೊ' ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಮ್ಮೆ ಎಚ್ಚತ್ತು, ಶಾಂತಲೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ನಿದ್ರಿಸು ತ್ತಿರುವ ಮಗುವಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗದ ಹಾಗೆ ಹೆತ್ತತಾಯಿ ಮೇಲುಹೊದಿಕೆ ಯನ್ನು ಹೊದಿಸುವಂತೆ, ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಹೊದಿಸಿ, ದೀಪದ ಸೊಡರನ್ನು ಕಿರಿದು ಮಾಡಿ ಮಲಗಿ ತಾನೂ ನಿದ್ದೆಹೋದಳು.

ಮರುದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ಶಾಂತಲೆ ಕುವರನನ್ನು ಕರಸಿ ಕೊಂಡು, ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ದಿನಗಳಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರ ಬಹುದಾದ ಭಯ, ಸಂಶಯಗಳ ನಿವಾರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಂತೋಷ ಉತ್ಸಾಹ ಗಳಿಂದ ಮಾತನಾಡಿ, 'ಇನ್ನೇನೇನು ಕನಸು ಕಂಡೆ!' ಎಂದು ಕುಶಾಲಿನಿಂದ ಕೇಳಿ, ಹಣ್ಣು ಹಾಲುಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅನಂತರ ಕುವರನೊಡನೆ ತಾನು ಶಿವಗಂಗಾ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶ ಪಟ್ಟಿರುವೆನೆಂದಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕುವರನು ನಾಳೆಯೆ ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ, ಶಿವಗಂಗೆ ಹತ್ತು ಗಾವುದಗಳ ದೂರವಿರುವುದ ರಿಂದ, ಗಾವುದ ಗಾವುದಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ಜೋಡಿ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಆಗುವ ಹಾಗೆ ಹತ್ತು ಹನ್ನೊಂದು ಜೊತೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯೊಡನೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿರಲು ಅನುಕೂಲಮಾಡಿ, ಶಿವಗಂಗೆಗೂ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ತಂಗುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಕುವರನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲೆ ತಾನು ಹೊರಡುವೆನೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದಳು.

ಕುವರನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು! ಅವನು 'ಏಕೆ ಅಕ್ಕ, ನೀನೊಬ್ಬಳೇ

ಏಕೆ ಹೋಗಬೇಕು? ನಿನ್ನೊಡನೆ ಯಾರೂ ಬರಕೂಡದೆ? ಅಥವಾ ಬರುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೊ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

ಶಾಂತಲೆ: 'ಅವರವರ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟೊ ಇರಬಹುದು.'

'ಇದೇನಕ್ಕ, ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತೀಯೆ! ನಿನ್ನೊಡನೆ ಯಾರು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ? ಚಿಕ್ಕಕ್ಕ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆ? ನಾನೂ ಸೋವಲೆಯೂ ಬರುವುದು ಬೇಡವೆ?'

'ಏನು ಮಹಾಯಾತ್ರೆಗೆಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ?'

'ಅಕ್ಕ, ನೀನು ಎಂದೂ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಹೋದವಳಲ್ಲ, ಜೊತೆಗೆ ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನಾದರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕು. ಈಗ ಮಾತ್ರ ಅವರವರ ಕೆಲಸ ಅವರವರಿಗೆ ಎನ್ನುತ್ತಿರುವೆ! ನೋಡು, ನನಗೆ ಏನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನಿಗಾಗಲಿ, ಸೋವಲೆಗಾಗಲಿ ಅಂತಹ ಕೆಲಸವೇನು? ನಾನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವೆ ಅಕ್ಕ. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ನಿನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಖಂಡಿತ ಕಳಿಸರು.'

'ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಊರಿಗೆ ಬರುವರು. ನೀನೂ ಅವರೂ ಕಲೆತು ಮಾತನಾಡುವುದು ಒಂದು ನೂರು ಇದ್ದೀತು.'

'ಅಂತಹ ಅವಸರದ ಪ್ರಸಂಗಗಳೇನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಏನಾದರೂ ಹೇಳುವುದಿದ್ದರೆ, ಒಂದೆರಡು ದಿನ ತಡವಾಗುವುದರಿಂದ ಬಾಧಕವೇನು? ಅಂತಹ ಆವಶ್ಯಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನೊಡನೆಯೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ?'

'ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ನನ್ನೊಡನೆ ಯಾರಾದರೂ ಹೋಗಲಿ ಬೇಕೆನ್ನುವದಾದರೆ ಆಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ಇನ್ನಾರೂ ಬೇಡ.'

'ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ನಾಳೆ, ನಾಡಿದ್ದು ಊರಿಗೆ ಬರಬಹುದು, ಅಕ್ಕ. ಆಗ ನಾನು ಊರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ . . . ?'

'ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನಾನು ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಕಳಿಸಿರುವೆನೆಂದು ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಮಾತ್ರ

ನಾಳೆಯೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನೀನೆ ಶಿವಗಂಗೆಗೂ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಬರಬೇಕು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ವಹಿಸಬೇಡ. ಈ ಪ್ರಯಾಣದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಉಸಿರಬೇಡ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ ನನಗೆ ಬಂದು ತಿಳಿಸು. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾರನ್ನೂ ನೋಡಬೇಡ. ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಮಾತನಾಡಬೇಡ.'

'ಹಾಗೆಯೆ ಆಗಲಿ, ಅಕ್ಕ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕುವರ ಎದ್ದು ಅಕ್ಕನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹೋದ. ಹೋಗುತ್ತ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳು ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕವು. 'ಇಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೋಗಿಬರಲು ಅಕ್ಕ ಇಷ್ಟು ಆತುರದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ? ಶಿವಗಂಗೆಯನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆ ಸೇರಲು ಗಾವುದ ಗಾವುದಕ್ಕೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕಂತೆ! ಇಷ್ಟು ಅವಸರವಾಗಿ ಹೋಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ಶಿವಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾಳೆ ನಾಡಿದ್ದು ಏನಾದರೂ ಪರ್ವಕಾಲವೆ? ಅಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಬಂಧುಗಳು ಇದ್ದಾರೆಯೆ? . . . ಏನೆ ಆಗಲಿ, ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಬಿಡುವುದು' ಎಂದುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ. ಕುವರನಿಗೆ ಅಕ್ಕನ ಆಜ್ಞೆ, ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆಯೆ.

ಆ ದಿನ ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಪ್ರಭುಗಳು ನಾಳೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬರುವರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಬಂದಿತು. ಈ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವಾಗಿದ್ದಳು ಶಾಂತಲೆ. 'ಪ್ರಭುಗಳು ತನ್ನನ್ನು ಈಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡರೆ, ನಿರುತ್ಸಾಹಪಟ್ಟಾರು, ಅಧೈರ್ಯಪಟ್ಟಾರು' ಎಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಒಂದು ಸಂತೋಷದ ಮುಖವಾಡವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತೊಡಗಿದಳು. ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳಿಂದ ಹಸನ್ಮುಖವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದಳು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮನರಂಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳಿಗೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ನಾಟಕ, ನೃತ್ಯ, ಗಾಯನ ಇವುಗಳಿಗೆ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ನಡೆದವು. ಸುಮಂಗಲಿಯರಿಗೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಔತಣ, ಹೂ ವೀಳೆಯ ನಾಳೆಯೆ ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುವು ವಿಜಯೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಪುರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ, ಪುರಜನರ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಕುವರವಿಷ್ಣು ರಾಜಧಾನಿಯ ಗಡಿಯಲ್ಲೆ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಕರೆತರಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. 'ಯಾವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೊ ನಿರತನಾಗಿರಬೇಕು, ಆದುದರಿಂದ ಬರಲಾಗಲಿಲ್ಲವೇನೊ' ಎಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯರನ್ನು ಮೊದಲು ಕಂಡರು. ಶಾಂತಲೆ ಅಲಂಕೃತೆಯಾಗಿ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಆಕೆಯ ಮುಖವೂ ಕಣ್ಗಳೂ ಬಾಡಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಕಾಣದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದು ಮನರಂಜನೆಯ ದೃಶ್ಯಗಳು ತುಂಬ ಇದ್ದುವು. ಶಾಂತಲೆಯೊಡನೆ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಲು ಕೂಡ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಕುವರನ ನೆನಪು ಸಹ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಸಮಯವಿಲ್ಲದಂತೆ, ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಉಸಿರಾಡಿಸಲೂ ಸಮಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದಳು ಜಾಣೆ ಶಾಂತಲೆ.

ದಿನವೆಲ್ಲ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಮುತ್ತೈದೆಯರ ಊಟ ಉಪಚಾರ, ಹೂ-ವೀಳೆಯ ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ವತಃ ಮಹಾರಾಣಿಯೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ವಹಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಊಟವಾದ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭುಗಳು ದೇವಿಯರನ್ನು ನೋಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೂ ಮುಗಿಯಿತು. ಸಂಜೆಯ ಸಂತೋಷ ದೃಶ್ಯಗಳು ಬಿಡುವಿಲ್ಲದಂತೆ ಒಂದರ ಹಿಂದೆ ಒಂದು.

ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಭುವು ಊಟ ಮುಗಿಸಿ, ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೊ ಇಲ್ಲವೊ, ಆಪ್ತರೂ ಸಚಿವರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ರಾಜ್ಯದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಾಸಮಯವೂ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಪ್ರಭುಗಳೆ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟು, 'ದೇವಿ, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆನಂದ ಉತ್ಸವಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೇನು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಶಾಂತಲೆಗೆ ಒಡನೆಯೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾಯಿತು.

ಅನಂತರ ಹೇಳಿದಳು, 'ಪ್ರಭುಗಳು ಊರಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದೆವು' ಎಂದು.

'ನಿನ್ನ ಆರೋಗ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೆ? ಇಷ್ಟರೊಳಗೆ ಆದುದೇನು?'

ಶಾಂತಲೆ: 'ಯಾವುದೊ ಬಗೆ ಹರಿಯದ ಯೋಚನೆ ತಲೆಹೊಕ್ಕು ನಿದ್ದೆ ಕೆಡಿಸಿತು.'

'ಬಗೆಹರಿಯದ ಯೋಚನೆಗಳು ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೇ ಇರಲಿ. ನಮ್ಮೊಡನೆ ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ. ನೀನೂ, ನಾನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಮೂವರೂ ಸೇರಿ ಬಗೆ ಹರಿಸಬಹುದು. ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದಾದರೆ, ಅಮಾತ್ಯರುಗಳಿಲ್ಲವೆ? ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ಯೋಚನೆಗಳು ನಿನ್ನ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಯಾಗುತ್ತಿರುವುವು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಳು. ನಾನು ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗೆ ಸಮಭಾಗಿಯಲ್ಲವೆ?'

'ಬಲ್ಲೆ ದೇವ. ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಂತೂ ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ, ಹೆಂಗಸಿನ ಮನೋಭಾವದಿಂದಲೇ ತೂಕ ಮಾಡಬೇಕಾ ಗುತ್ತದೆ.'

'ಧರ್ಮವು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪದು. ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಯೆ ಯೋಚಿಸಬೇಕು, ಸೇರಿಯೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೊ ಬ್ಬರೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಹಿಸಬಾರದು; ಇದು ಸಪ್ತಪದಿಯ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣ. ಇದನ್ನು ಮರೆತೆಯ? ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಬಹುದು, ಅಥವಾ ತಿಳಿಸಬಾರದು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದ ವಿವೇಚನೆ ನಿನಗಿರುವುದೆಂದು ನಾ ಬಲ್ಲೆ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ವಿಷಯ ನನಗೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ನೋವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಯೆ ಮಾಡುವುದು. ಈಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನೋಯುತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ಪತಿಯು ಸಹೃದಯನಲ್ಲವೆ?'

'ಪ್ರಭೂ, ನನ್ನ ಮನಶ್ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ನಾನು ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗುವವಳಾಗಿದ್ದೇನೆ.'

'ಹೋಗಿ ಬಾ ದೇವಿ, ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಾ. ಗಂಗಾಧರೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಾ. ದೂರವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾವಾಗ ಬೇಕಾದರೂ ಹೋಗಿ ಬಾ.'

'ನಾಳೆಯೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಗಿರುವುದು. ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ, ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿ' ಎನ್ನುತ್ತ ಶಾಂತಲೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ 'ಇದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ದೈನ್ಯವೇಕೆ, ದೇವಿ! ನಾನು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ನಿನ್ನ ಮನೋಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದೇನೆಯೆ? ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಾ, ನಾಳೆಯೆ ಹೋಗಿ ಬಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಯಾರಾರು ಬರುತ್ತಾರೆ? ನಾನು ಬೇಡವೆ?'

ಶಾಂತಲೆ ಮೃದುವಾಗಿ ನಕ್ಕು 'ನಾನೊಬ್ಬಳೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇರಲಿ. ತಾವು ಈಗ ತಾನೆ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿರುವಿರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿಮ್ಮೊಡನೆಯೆ ಇರಲಿ' ಎಂದಳು.

'ಒಬ್ಬಳೆ ಹೋಗುವೆಯ? ಮೈಗಾವಲಿಗಾದರೂ, ಕಡೆಗೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹರಟುವುದಕ್ಕಾದರೂ ಒಬ್ಬರು? ರಕ್ಷಣೆ ಸವಾರರು?'

'ಬೇಡ. ದೇವತಾದರ್ಶನಕ್ಕೆ, ಗುರುಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಆಡಂಬರ ಕೂಡದೆಂದು ನನ್ನ ಅಪ್ಪ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.'

'ಅದು ಸರಿ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಿದಂತೆ ಮಾಡು. ಮೇನೆಯ ಪ್ರಯಾಣ ಬೇಡ. ರಥ ಪ್ರಯಾಣ ಆದೀತು. ಜಾಗ್ರತೆ ಸೇರಬೇಕಾದರೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಾಡಿದ್ದು ಹೊರಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ನಾನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಜೊತೆಗೆ ಯಾರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆಯೆಂದು ಕೊನೆಗೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪ? ನಿನ್ನ ಅಯ್ಯ? ಯಾರಾದರೂ ಗಂಡಸರು?'

'ತಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲೆ?'

'ಅದು ಸರಿ. ಎಲ್ಲಿ? ಅವನೆಲ್ಲಿ? ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಸಹ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಊರಲ್ಲಿರುವನೆ? ಸೋವಲೆಯನ್ನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.'

'ಸೋವಲೆ ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ತಮ್ಮ, ನನ್ನ ಯಾತ್ರಾ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಅಣಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನೆ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೋದ.'

'ಓಹೋ! ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನಾನು ಅವನನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಏನೊ

ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಇರಬಹುದೆಂದೆಣಿಸಿದ್ದೆ. ಇನ್ನೇನು? ಎಲ್ಲಾ ಏರ್ಪಾಡೂ ನಡೆದೇ ಇವೆ. ಹೋಗಿ ಬಾ ದೇವಿ. ನಿನ್ನ ದಾರಿ ಸುಗಮವಾಗಲಿ.'

'ನಿಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದ. ಅಂತೆಯೆ ಆಗಲಿ.'

ಪ್ರಭುಗಳು ಸುಮ್ಮಾನದಿಂದ ಎದ್ದು ಶಯ್ಯಾಗೃಹದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು.

§

ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಪ್ರಭು ತಮ್ಮ ವೇಲಾಪುರದ ಪ್ರಯಾಣದ ಸಿದ್ಧತೆಗಳಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ಶಾಂತಲೆಯ ಶಿವಗಂಗೆಯ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಕುವರನು ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಆ ಕಡೆ ಗಮನ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲವೆಲ್ಲ ಸಚಿವ ರೊಡನೆಯೂ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತೂ ಅಕ್ಕನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಳು. ದೇಶಾಡಳಿತದಲ್ಲಿ, ದೇಶ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜ್ಞಿಯ ಪಾತ್ರವೂ ಎಷ್ಟು ಅಗತ್ಯವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಅಕ್ಕನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆಯೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ತಂಗಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲೆ ಇದ್ದಳು. ಸಾಮಂತರ, ಶ್ರೀಮಂತರ ಪತ್ನಿಯರೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದಿರುವುದು, ಸೂಕ್ತ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಚಾರ ಸನ್ಮಾನಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಕ್ಕನಿಂದ ಕಲಿತಿದ್ದಳು, ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಇದೇಕೆ ಅಕ್ಕ?', 'ಹೀಗೇಕೆ ಅಕ್ಕ?' ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು, ಶಾಂತಲೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅನೇಕ ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇದು ಹೀಗೆಯೆ ಆಗುವುದು, ಹೀಗೆಯೆ ನಡೆಯುವುದು' ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಯದ ಮೇಲೆ ಶಾಂತಲೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಡಸಿ, ಅದು ಹಾಗೆಯೆ ನಡೆದುದನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬೆರಗಾಗಿ 'ಅಕ್ಕ, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಸಮಯವೆಲ್ಲಿ! ಎಷ್ಟು ದೂರದ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸುತ್ತೀಯೆ!' ಅಂದದ್ದೂ ಉಂಟು.

ಶಾಂತಲೆಯ ಮನಸ್ಸು ಎರಡು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದುದಕ್ಕಿಂತ ಈಗ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಫುಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. 'ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಎರಡು ದಿನ ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಅಂದಾಗ, ಶಾಂತಲೆ ತನ್ನ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ದೈವವೇ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಆನಂದಪಟ್ಟಳು. 'ಏಕೆ? ಏನು?' ಎಂದು ಕೇಳದೆ ತನ್ನ ಶಿವಗಂಗೆಯ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಒಡನೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತುದನ್ನು ಕಂಡು ಶಾಂತಲೆಗೆ ಈ ನಂಬಿಕೆ ಇನ್ನೂ ದೃಢಪಟ್ಟಿತು. ಆಕೆಗೆ ಉತ್ಸಾಹ ತುಂಬಿತು. ಮನಸ್ಸಿನ ದಾರುಣ ಚಿಂತೆ ದೂರವಾಯಿತು.

ಪ್ರಭುಗಳೂ, ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೂ, ಇತರ ರಾಣಿಯರೂ ಆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತು ಊಟಮಾಡಿದರು. ಊಟವಾದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ತನ್ನ ಅಯ್ಯನ ನೆನಪಿಗೆ ಬೃಂದಾವನ ಒಂದನ್ನು ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಳು. 'ಅದನ್ನು ನೀನು ಹೇಳ ಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ' ಎಂದಿದ್ದರು ಪ್ರಭುಗಳು. ಆ ಕಾಲ ಈಗ ಬಂದೊದಗಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಶಾಂತಲೆ ತಂಗಿಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನನ್ನ ಪೂಜೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಶವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಬಾ. ಬರುವ ಸೋಮವಾರ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪೂಜೆಯಾಗಲಿ, ಇದನ್ನು ಮರೆಯ ಬೇಡ' ಎಂದಳು. 'ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಸುವೆನಕ್ಕ' ಎಂದಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ.

ಪ್ರಭುಗಳು ಹೊರಟ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಕುವರವಿಷ್ಣು ಶಿವಗಂಗೆ ಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಆ ಕ್ಷಣವೆ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದ. 'ನೀನು ಬಂದುದು ಯಾವಾಗ? ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತು?' ಎಂದು ಶಾಂತಲೆ ಮೊದಲು ಕೇಳಿದಳು.

'ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೆ ಅಕ್ಕ, ಈ ದೂಳು, ಈ ಕೊಳೆ, ಈ ಕೆದರಿದ ತಲೆಗೂದಲು? ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಬಂದಿರುವೆ ನೋಡು. ಬಂದ ಕ್ಷಣವೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡು ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದುದ ರಿಂದ ಹೀಗೆಯೆ ಬಂದೆ. ಇನ್ನು ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು

ಬದಲಾಯಿಸಿ, ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡಬೇಕು . . . ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು? ಏನೆಂದರು!' ಎಂದು ಕೇಳಿದ, ಕುವರ ವಿಷ್ಣು.

ಶಾಂತಲೆ ತನ್ನ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅರೆಕ್ಷಣ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೆ 'ನಾರಾಯಣ, ನೀನು ನನಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿರುವೆ ಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದು ಮೂರನೆಯ ನಿದರ್ಶನ. ಇನ್ನು ನನಗೆ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ' ಎಂದುಕೊಂಡು, ಕಣ್ತೆರೆದು, 'ಹಾಂ! ಏನು ಕೇಳಿದೆ? ಅಪ್ಪಾಜಿ ಯವರೆ? ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರೂ ಚಿಕ್ಕಕ್ಕನೂ ಇದೇತಾನೆ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಹೋದರು. ನಿನ್ನನ್ನೂ ಸೋವಲೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿದರು' ಎಂದಳು.

'ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಏನೆಂದರು?'

'ನಾನೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಕಳಿಸಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.'

'ನೋಡಕ್ಕ! ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರನ್ನು ಸಂಜೆಗೆ ಮೊದಲೆ ಕಾಣ ಬೇಕೆಂದು, ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗಳ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಎಂಟೇ ಗಂಟೆಗಳೊಳಗೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಪಾಪ! ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಅಷ್ಟು ದಣಿಸಿ, ಇಷ್ಟು ಅವಸರ ವಾಗಿ ಬಂದರೂ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿರ ಬೇಕೆ! ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟವೆ!'

ಶಾಂತಲೆ 'ಅದು ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟ' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತ, 'ಈಗ ಆದುದೇನು? ಅಂತಹ ಅವಸರದ ಸಂಗತಿ ಯಾವು ದಾದರೂ ನೀನು ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತೆ?' ಎಂದಳು.

ಕುವರ: 'ನಿಮಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸ ದೊಡ್ಡದು, ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ ದೊಡ್ಡದು. ಅವರವರಿಗೆ ಅವರವರ ಕೆಲಸ ದೊಡ್ಡದು. ನಾನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನುಟ್ಟು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರನ್ನು ಕಂಡುಬರುತ್ತೇನೆ.'

ಶಾಂತಲೆ ಅಂಜಿ, ಅದನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ 'ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಬರುವೆಯ? ನಾನೊಬ್ಬಳೆ ಹೋಗಲು ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಸಮ್ಮತಿಪಡಲಿಲ್ಲ, ನಿನ್ನನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು' ಎಂದಳು.

'ನಾನು ಮೊದಲೆ ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲವೆ! ನಿನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನೆ ಕಳಿಸಲು ಅಪ್ಪಾಜಿಯುವರು ಖಂಡಿತ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು.'

'ನಾಳೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಹೊರಟರೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸಂಜೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುನ್ನ ಶಿವಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಮಾರನೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಶಿವಗಂಗೆಯ ಬೆಟ್ಟ ಸುಂದರವಾದುದು. ನಾನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಎಂದೊ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿದ ನೆನಪು. ಬೆಟ್ಟದ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಧರೇಶ್ವರ, ಹೊನ್ನಾದೇವಿಯರ ದೇವಾಲಯಗಳುಂಟು. ಸುತ್ತ ಸುಂದರವಾದ ದೃಶ್ಯಗಳುಂಟು.'

'ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ನೀನು ಹತ್ತುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ?'

'ನೋಡುವೆಯಂತೆ.'

'ನಾಳೆಯಲ್ಲವೆ ನಾವು ಹೊರಡುವುದು? ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರನ್ನು ಕಂಡು ರಾತ್ರಿಯೆ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ.'

'ಇಷ್ಟು ದೂರ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ನಾಳೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಯಾಣವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಇಷ್ಟು ಆತುರದಿಂದ ಏಕೆ ಬರಬೇಕಿದ್ದಿತು? ಎಂದು ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಕೇಳುವರು. ನೀನು ಈಗ ಹೋದರೆ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಾದ ಮೇಲೇ ಬರುತ್ತೀಯೆ. ಊಟಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗದೆ ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹರಟೆಗಳಿಗೆ ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಳೆ ನನ್ನೊಡನೆ ನೀನು ರಥದಲ್ಲಿ ಆಕಳಿಸುತ್ತ, ನಿದ್ರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿರು. ನಾನೊಬ್ಬಳೆ ಮಿಕಿ ಮಿಕಿ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನಾನು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ಈಗಲೆ ಆಯಾಸಪಟ್ಟಿದ್ದೀಯೆ. ನಾಳೆ ನೀನು ಆಯಾಸದಿಂದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಯಾಣವು ಸೊಗಸದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಈಗ ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗದೆ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ವಿಶ್ರಮಿಸು. ಏನಾದರೂ ಸಮಾಚಾರವಿದ್ದರೆ ಕೂಡಲೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇರು.'

'ಆಗಲಿ ಅಕ್ಕ, ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೆ ಆಗಲಿ. ನೀನು ಬೇಡವೆಂದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತೇನೆ. ನಾಳೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ನಾನ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟರಾಯಿತು. ಸೋವಲೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಹೇಳುವದಿದೆಯೆ? ಉಪಾಹಾರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲಳು. ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಲೆ? ಅವಳ

ಮನಸ್ಸಂತೋಷಕ್ಕಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಮಾಡೆಂದು ಹೇಳಕ್ಕ. ಹಿಗ್ಗಿ ಉಬ್ಬಿ ಮಾಡಿಯಾಳು.'

'ಒಳ್ಳೆಯದು, ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಅವಳ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳು. ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಮಾಡಿಸಬೇಡ.'

ಕುವರ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತನ್ನ ನಿವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಅಕ್ಕನ ಇಷ್ಟು ಅವಸರದ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾದ ಮೇಲೆ, ಸಂಜೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶಾಂತಲೆ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರನ್ನು ಕಾಣಲು ತವರಿಗೆ ಹೋದಳು. ಮಗಳು ಬಂದುದು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೆ ಮಿಗಿಲು ಆನಂದವಾಯಿತು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನಷ್ಟೆ ಚೆಲುವೆಯಾದ ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕರ ಮಗಳು ಚಂದಲೆ ಇದ್ದಳು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ತಾಯಿಕರುಳು ಚಂದಲೆ ಯನ್ನೂ 'ಶಾಂತಲೆ' ಯೆಂತಲೇ ಕರೆಯಿತು. ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ, ಜಕ್ಕಿ ಯಬ್ಬೆಯರು ಈಗ ಎದುರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಿದ್ದರು. ಚಂದಲೆ ಎರಡು ಮನೆಗೂ ಮಗಳಾಗಿದ್ದಳು. ಶಾಂತಲೆಯ ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆಯ ಗೃಹವನ್ನು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಚಂದಲೆ ಇಬ್ಬರೂ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಗಳನ್ನು ನಡಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಂದಲೆಯೂ ಶಾರದೆಯ ಭಕ್ತ ಳಾದಳು. 'ಅವ್ವೆ, ಇವಳಿಗೂ ನಾಲ್ಕಕ್ಷರ ಹೇಳಿಸು' ಎಂದು ಮಗಳು ಹೇಳಿ ದುದನ್ನು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮರೆಯದೆ, ಚಂದಲೆಗೂ ಒಳ್ಳೆಯ ವಿದ್ಯಾಗುರು ಗಳೊಬ್ಬರನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದರು. ಚಂದಲೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಲಿ ಯುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಳು.

ಶಾಂತಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ, ಶಾರದೆಯ ಆಲಯವನ್ನು ಶುಚಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕ್ರಮ ತಪ್ಪದಂತೆ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಶಾಂತಲೆಗೆ ಆನಂದವಾಗಿ, ಚಂದಲೆಯನ್ನು ಕರೆದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, 'ಆ ಮಹಾತಾಯಿ ನಿನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ, ನಿನ್ನ ಶ್ರದ್ಧೆ ಅಚಲವಾಗಿರಲಿ' ಎಂದು ಹರಸಿದಳು. ಅನಂತರ ತಾಯಿತಂದೆಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದ

ಪಡೆದಳು. ಆ ದಿನ ಪೆದ್ದ ದೇಚನ ಆನಂದವಂತೂ ಹೇಳತೀರದು. ಅರಮನೆ ಯಿಂದ ಬರುವಾಗ ಶಾಂತಲೆ ದೇಚನನ್ನು ಮರೆಯದೆ, ಅವನಿಗೆ ಸಂತೋಷ ವಾಗುವಂತಹ ಉಡುಗೆಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದಳು. ಈಗ ಅದನ್ನು ಅವನಿಗಿತ್ತು ಅವನಿಗಿಂತ ತಾನೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಳು. ತಾನು ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ನಾಳೆ ಹೋಗುವುದಾಗಿ ತಾಯಿತಂದೆಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಕುವರನೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಬರುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅವಸರದ ಯಾತ್ರೆ ಇದೇನೆಂದು ತಾಯಿ ತಂದೆಯರು ಕೇಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. 'ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ನೆಮ್ಮದಿಗಾಗಿ ಹೊರ ಟಿರುವೆನವ್ವ' ಎಂದಳು ಶಾಂತಲೆ.

ಬಳಿಕ ಆಕೆ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ತನ್ನ ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆಯ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಮಾಡಿ, ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಪದ್ಮಾಸನಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ಆರೋಗಣೆಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ತಾಯಿಯೇ ಬಂದು ಮಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದರು. ತಾಯಿತಂದೆಯರೊಡನೆ, ಚಂದಲೆಯೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಶಾಂತಲೆ ಊಟ ಮಾಡಿದಳು. ಅನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಾಯಿತಂದೆ ಯರೊಡನೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಆಗ ಪೆದ್ದದೇಚ ತನ್ನ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ, ಶಾರದೆಯ ಪೂಜಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ದೇವಿಯದೆಂದೇ ಇಟ್ಟಿದ್ದ, ಹಿಂದೆ ಶಾಂತಲೆ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವೀಣೆ ಯನ್ನು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಹೊತ್ತು ತಂದು, ಶಾಂತಲೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಕೈಮುಗಿದ. ಶಾಂತಲೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ದೇಚನನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ದೇಚನ ಕಣ್ಣು ಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಧಾರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಶಾಂತಲೆ ಅರಿತಳು. 'ನುಡಿಸಲೇನೊ ದೇಚ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅವನು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಸರ್‍ರನೆ ಕಣ್ಣೊರಸಿ ಕೊಂಡು 'ಹುಂ' ಎಂದು ಅರ್ಥ ಬರುವಂತೆ ತಲೆಯಾಡಿಸಿ, ಹೋಗಿ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟ.

ಶಾಂತಲೆಗೆ ಕರುಳು ಹಿಂಡಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೂ ಹಾಗೆಯೆ ಆಯಿತು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು 'ನೀನು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ದಿನಗಳು ಈ ದೇಚ ಮೂಕನಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ದೇವಿಯ ಪೂಜಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಈಗ

ನಿನ್ನ ಜೀವವೆಲ್ಲ ಆ ವೀಣೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದೆಯೆಂಬು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಅದನ್ನು ಶುಭ್ರವಾಗಿ ಒರಸಿಡುತ್ತಾನೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿರುವ ಹೂಗಳನ್ನು ತಂದು ಅದನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಳೆ, ಗಾಳಿ, ದೂಳಿ ನಿಂದ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಹೊದಿಸಿಡುತ್ತಾನೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟದ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸ ಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈಗ ನಿನ್ನ ವೀಣೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನ ಎದೆ ಬರಿದಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಿತೊ ಏನೊ!' ಎಂದರು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ.

ಶಾಂತಲೆ ಅರಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಂದಿನಿಂದ ದೇಚನಿಗೆ ಮನೆ ಶೂನ್ಯವಾಯಿತು. ಅವನು ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಶಾಂತಲೆ ವೀಣೆ ನುಡಿಸಿದಾಗ ಅದರ ಸುನಾದ ಅವನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಆನಂದ ತರಂಗಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಆ ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸುವರಿಲ್ಲದೆ, ಅದು ಪೂಜಾಗೃಹದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಚ ಅದನ್ನು ನೋಡಿದಷ್ಟೂ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿದ್ದ. ಮಗಳು ಮನೆಯಿಂದ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ, ಬರಿದಾದ ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಎಷ್ಟು ಸಂಕಟ ಪಟ್ಟರೊ, ಅಷ್ಟೇ ಸಂಕಟ ದೇಚನಿಗೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಗಂಟೆ ಗಂಟೆ ಕಾಲ ದೇಚ ಮಂಕು ಬಡಿದವನಂತೆ ಪೂಜಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಶಾರದೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ಯಜಮಾನಿಯನ್ನು ನೆನೆನೆನೆದು ಕಣ್ಣೀರ ಕೋಡಿ ಯನ್ನು ಹರಿಸಿದುದುಂಟು. ಅವನ ಮೂಕ ಸಂಕಟವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ದೇಚನನ್ನು ಕರೆದು 'ಇಗೊ, ಇದನ್ನು ಶಾಂತಲವ್ವೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಾ' ಎಂಬ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿ, ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದುದುಂಟು. ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ಸಲ ಹಾಗೆ ಮಾಡ ಲಾದೀತು? ಅದು ಸಾಧ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ, ನೀತಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ದೇಚ ತಾಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತಬ್ಬಲಿಯಂತೆ ಸೊರಗಿಹೋದ. ಹಂಬಲಿಸು ತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಆಗ ಶಾಂತಲೆಯ ವೀಣೆಯೆ ಒಂದು ನಂಬುಗೆಯ ವಸ್ತುವಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೂ ಏನೊ ಒಂದು ವಿಧ ವಾದ ಸಮಾಧಾನ ಸಿಕ್ಕಿತು. ವೀಣೆಯ ಆರೈಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ಯಜಮಾನಿಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡ.

ಶಾಂತಲೆ ವೀಣೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡು, ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಮಾತನಾಡಿಸಿದಳು. ನಗುನಗುತ್ತ ಅದು ನುಡಿಯಿತು. ತನಗೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವ ವರೆಗೂ ನುಡಿಸಿ, ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ದೇಚನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ತಾಯಿತಂದೆಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದಳು.

ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ಎದ್ದಳು. ಪ್ರಾತಃಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ದೇಹಶುಚಿ, ಮನಶ್ಶುಚಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವಳಾಗಿ, ಇಷ್ಟದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಅನಂತರ ಅರಮನೆಗೆ ಕರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಸುಮಂಗಲಿಯರನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿ, ದಾನ ಬಾಗಿನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದಳು. ಅದಾದ ಮೇಲೆ ಅರಮನೆಯ ಎಲ್ಲ ದಾಸದಾಸಿಯರ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಉಡುಗೊರೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿದಳು. ಅನಂತರ ಕುವರನನ್ನೂ ಸೊಸೆಯನ್ನೂ ಕರಸಿಕೊಂಡು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತು ಉಪಾಹಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದ ರಥ ಅರಮನೆಯ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಬಳಿ ಬಂದು ನಿಂತಿತ್ತು. ಶಾಂತಲೆ ರಥವೇರುವ ಮುನ್ನ ಸೋವಲೆ ಅತ್ತೆಯ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಶಾಂತಲೆ ಅವಳನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, 'ಭಗವಂತನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸದಾ ಸುಖಿಯಾಗಿ ಇಡಲಿ' ಎಂದು ಹರಸಿ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿದಳು. ಹಿಂದೆಯೆ ಕುವರನೂ ಹತ್ತಿದನು.

ಸಾರಥಿ ಮಹಾರಾಜ್ಞಿಯವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಚಬಕನ್ನು ತಾಗಿಸಿದ. ರಥವು ವೇಗದಿಂದ ಶಿವಗಂಗೆಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಿತು.

ವಸಂತಋತು ಆಗತಾನೆ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮುಂಗಾರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಗುಡ್ಡ ಬಯಲು ಎಲ್ಲವೂ ಇನ್ನೂ ಹಚ್ಚಗೆ ಇದ್ದುವು. ಮಾಂದಳಿರು ಆಗ ತಾನೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತಿತ್ತು. ವರ್ಷಾಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಪೈರಾಗುವ ಧಾನ್ಯಗಳು ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಕುಯ್ಲಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಹಕ್ಕಿಗಳ ತಂಡಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದು

ತ್ತಿದ್ದವು. ಗುಡ್ಡಗಳ ಮೇಲೆ, ಬಯಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸೊಂಪಾಗಿ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ್ನಡೆಗಳನ್ನೂ, ಹೊಲ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಾಸವಾಗಿ ಹಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೃಷಿಕರನ್ನೂ, ಅವರ ಸಂಸಾರಗಳನ್ನೂ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ, ಊರುಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಲಿದಾಡುತಿದ್ದ, ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಶಾಂತಲೆ ನೋಡಿ ಆನಂದಪಟ್ಟಳು. ಕುವರನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಳ್ಳಿಗಳ, ಊರುಗಳ, ಪಟ್ಟಣಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತ, ಅವುಗಳು ಯಾವ ಸಾಮಂತರ, ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳ, ಗವುಂಡರ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿವೆ, ಅಲ್ಲಿನ ಇತರ ಅಧಿಕಾರವರ್ಗದವರು ಯಾರು ಯಾರು ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅಕ್ಕನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ. 'ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಇವನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ! ನಮ್ಮ ದೇಶವೆಲ್ಲ ಇವನಿಗೆ ಕರತಲಾಮಲಕದಂತೆ ಇದೆಯಲ್ಲ! ಇಂತಹನಲ್ಲವೆ ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾಗಬೇಕು! ಅಯ್ಯೋ ವಿಧಿಯೆ! ಇಂತಹವನನ್ನು ಗರುಡನನ್ನಾಗಿ ಏಕೆ ಮಾಡಿದೆ? ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದ ಅರ್ಥವೇನಿರುವುದೊ?' ಎನ್ನುತ್ತ ಶಾಂತಲೆ ಮನದಲ್ಲೆ ಮರುಗಿದಳು.

ಅಕ್ಕ ಮೌನತಾಳಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕುವರ 'ಅಕ್ಕ, ಏನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ? ಅದು ನೋಡು! ಹಿಂಡು ಜಿಂಕೆಗಳು, ನಮ್ಮ ರಥದ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ, ಕಾಲುಗಳು ನೆಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದುವೊ ಇಲ್ಲವೊ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ, ಚಂಗಚಂಗನೆ ಪುಟ ನೆಗೆದು ಓಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು! ಆ ಚಿಕ್ಕ ಮರಿಗಳು ಎಷ್ಟು ವೇಗದಿಂದ ತಾಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿವೆ! ಅದು ನೋಡು ಕೊರಳನ್ನು ಕೊಂಕಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು! ಅಕ್ಕಾ, ನೀನು ಸಾಕುವೆಯಾದರೆ, ಚೆಲುವಾದ ಹುಲ್ಲೆಯ ಕರುವನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಅಕ್ಕನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸುಂದರವಾದ ನೋಟದ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ. 'ಬೇಡ ತಮ್ಮ. ಪಾಪ! ಎಳೆಯ ಕರುವನ್ನು ತಾಯಿಂದ ಅಗಲಿಸಿ ಕದ್ದು ತರುವುದೆ? ಅವು ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂದು ದೈವನಿಯಾಮಕವೊ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದರೆ ಚೆನ್ನು' ಎಂದಳು ಶಾಂತಲೆ.

'ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಕ್ಕ, ಈ ನೇರಿಲ ಗಿಡ! ತುಂಬಿ ಬೆಳೆದ ಹಣ್ಣು ಹೇಗೆ ಜೊಂಪೆ ಜೊಂಪೆಯಾಗಿ ಜಗ್ಗುತ್ತಿವೆ! ಕೆಳಗೆ ನೋಡು, ಗಾಳಿಗೆ ಉದುರಿರುವ

ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ, ಕಪಿಗಳು ಕಿತ್ತೆಸೆದ ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ, ದಾರಿಗರು ಕಿತ್ತು ತಿಂದುಳಿದ ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ, ಕಾಲ್ನಡೆಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ತುಳಿದು ನಡೆದಿರುವುದರಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ನೀಲಿಯ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಬಳಿದಂತಿದೆ. ನೇರಿಲೆ ಹಣ್ಣು ಬಾಯಾರಿಕೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು' ಎಂದು ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಹೇಳಿ ಕೊಂಬೆಗಳಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾನೂ ತಿಂದ.

ಗಾವುದಗಾವುದಕ್ಕೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ದಾರಿ ಬಹು ಬೇಗ ಸಾಗಿತು. ಕುದುರೆಗಳಿಗೂ ದಣಿವಾಗಲಿಲ್ಲ. ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಇವರಿಗೆ ಬಿಸಿಲ ಬಾಧೆಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಭವವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಕಾಡಿನ ರಮ್ಯವಾದ ಒಂದು ಸರೋವರದ ತೀರದಲ್ಲಿ, ಮರಗಳ ನೆರಳಿದ್ದ ಕಡೆ, ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು, ತಣ್ಣನೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಳನ, ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಳನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸೋವಲೆ ಮಾಡಿರಿಸಿದ್ದ ದಿವ್ಯವಾದ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ವನಭೋಜನ ಮಾಡಿ, ರಥ ನಡಸುವವನಿಗೂ ಇಟ್ಟು, ಅವನು ಉಂಡು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಮೇವಿಗೆ ನೀರಿಗೆ ಬಿಡುವವರೆಗೂ ನೆರಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಅನಂತರ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಸಂಜೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯವಿರುವಾಗಲೆ ಶಿವಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು.

§

ಮರುದಿನ ಬಿಸಿಲೇರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಶಾಂತಲೆ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಕುವರನೂ ಸಿದ್ಧನಾದ. ಗಿರಿಗೆ ಕೈ ಮುಗಿದು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹತ್ತುವುದರಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಧರೇಶ್ವರ ಗುಹಾಂತರ್ದೇವಾಲಯ ಸಿಕ್ಕಿತು. ವಿಘ್ನೇಶ್ವರ ನಂದಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದೆರಗಿ, ಅನಂತರ ಗಿರಿಶಿಖರಕ್ಕೆ ನಡೆದರು. ಹಾದಿ ಬಹು ಇಕ್ಕಟ್ಟು, ಕಡಿದು. ಮೆಟ್ಟಲು ಸಣ್ಣವು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಜಾರಿಬೀಳುವ ಸ್ಥಿತಿ. ಇಷ್ಟು ಕಠಿಣವಿದ್ದರೂ, ಶಾಂತಲೆಯ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಗಿಯೆ ಇತ್ತು. 'ಅವಸರ ಬೇಡ ಅಕ್ಕ, ನಿಧಾನ ಮಾಡು. ಪಕ್ಕದ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊ. ಅಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ

ಕಾಲಿಡಬೇಡ, ಜಾರೀತು, ಹೊರಳೀತು. ಅಲ್ಲಿ ಜೌಗು ಹೆಚ್ಚು, ಪಾಚಿ ಕಟ್ಟಿದೆ, ಎಚ್ಚರಿಕೆ!' ಎನ್ನುತ್ತ ಕುವರ ವಿಷ್ಣು ಅಕ್ಕನ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ. ದಣಿವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಆಯಾಸ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮುಂದುವರಿದರು. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಮಂಟಪಗಳು, ಸೋಪಾನಗಳು, ಚಿಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಗುಡಿಗಳು, ವಿನಾಯಕ ನಂದಿಗಳ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಬೆಟ್ಟದ ಗಾಳಿ ತಣ್ಣಗೆ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಬಿಸಿಲು ಚುರುಕಾಗಿದ್ದಿತು.

ಅಂದು ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ಪಂಚಮಿ, ಸೋಮವಾರ. ಸೋಮಧರನ ದಿನದಲ್ಲೆ ಆತನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು, ಆತನನ್ನೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದಳು ಶಾಂತಲೆ. ಬೆಟ್ಟದ ಕಿಬ್ಬಿಯನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ಆಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ದಣಿವಾಗಿತ್ತು. ತೀರ್ಥೋದ್ಭವ ಹೊಂಡದ ಬಳಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕುಳಿತರು. 'ಅಕ್ಕ, ಈ ಬೆಟ್ಟ ಇಷ್ಟು ಕಡಿದು ಎಂದು ಬಲ್ಲೆಯಾದರೂ ಹತ್ತಿ ಬಂದೆಯಲ್ಲ!' ಎಂದ ಕುವರ. 'ನಾನು ಚಿಕ್ಕವಳಿದ್ದಾಗ ಓಡಿ ಓಡಿ ಹತ್ತಿದೆನೆಂದು ಅವ್ವೆ ಹೇಳಿದರು. ಅದೀಗ ಸಾಧ್ಯವೆ!' ಎಂದಳು ಶಾಂತಲೆ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತು ದಣಿವಾರಿದ ಮೇಲೆ ಶಾಂತಲೆ 'ತಮ್ಮ, ಬಾಯಾರುತ್ತಿದೆ, ಇಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಜಲವಿಲ್ಲ. ನಾವು ಜೊತೆಯಲ್ಲೆ ತರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಾವು ಬಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನ ಮಂಟಪದ ಎದುರಿನ ದೋಣೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿನೀರಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆವಲ್ಲವೆ; ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಯೊಂದೂ ಇತ್ತು. ಕೇಳಿ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ' ಎಂದಳು. 'ಈಗಲೆ ತರುವೆನಕ್ಕ, ಇಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತಿರು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕುವರ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಹೋದ.

ಕುವರನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಳಿದು ಹೋದಮೇಲೆ ಶಾಂತಲೆ ಎದ್ದು ಸುತ್ತ ನೋಡಿದಳು. ಸುಂದರವಾದ ದೃಶ್ಯ: ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಶಿವಗಂಗೆ ಊರು ಬಹು ಪುಟ್ಟದಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ನೆನಪು, ಅಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲೊ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೆ ಕೋಡುಗಲ್ಲಿನ ಬಸವನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ನಂದಿ ವಿಗ್ರಹ ಇದ್ದುದು. ಕಡೆಗೆ ಹುಡುಕಿ ಅದು ಇದ್ದ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಆ ಕೋಡುಗಲ್ಲು ಬಸವನಿರುವೆಡೆಗೆ ಹೋದಳು. ಕೋಡುಗಲ್ಲು ಬಸವ

ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದರ ಸುತ್ತು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳ ಬಹು ಇಕ್ಕಟ್ಟು. ಕಾಲು ಜಾರಿದರೆ ಮೈಮೂಳೆ ಉಳಿಯುವ ಸಂಭವ ಇಲ್ಲ. ಬಹಳ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಬರಬೇಕು. ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳಿಗಂತೂ ಅದು ಸಾಧ್ಯವೆ ಅಲ್ಲ.

ಶಾಂತಲೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಒಂದು ಸಲ ಆ ಬಸವನನ್ನು ಬಲವಂದಳು, ಕೈ ಮುಗಿದಳು. ತರುವಾಯ ಮಧ್ಯ ಆಕಾಶವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ನೋಡಿ ಕೈ ಮುಗಿದು 'ಭಗವನ್ ನಾರಾಯಣ, ಇನ್ನು ನನಗೆ ನೀನೇ ದಿಕ್ಕು, ನೀನೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಇಹಜನ್ಮದ ಕೊನೆಯ ಕರ್ತವ್ಯ ವಿಂದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಿನಗೆ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ನೀನು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಿತಾಗಲಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾಗಲಿ. ಅವಳಿಗೆ ಪುತ್ರ ಸಂತಾನವನ್ನೂ ದೇಶಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನನ್ನೂ ಕೊಡು. ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಸಂತೈಸು. ಅವರ ಎಲ್ಲ ಅನುರಾಗವೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ದೊರೆಯಲಿ. ಭಗವಂತ, ಕರುಣಿಸು' ಎನ್ನುತ್ತ ಶಾಂತಲೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದಳು. ಅಷ್ಟೆ. ಶಾಂತಲೆಯ ಶರೀರ ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಉರುಳಿ, ಉರುಳಿ ನೂರಡಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು. ರಮ್ಯವಾದ ನಕ್ಷತ್ರ ಒಂದು ಮೂಡಿ, ಧರೆಗೆ ಬೆಳಕಿತ್ತು ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು. ಶಕವರ್ಷ ೧೦೫೦ (ಕ್ರಿ. ಶ. 1131) ವಿರೋಧಿಕೃತು ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ಪಂಚಮಿ ಸೋಮವಾರ, ಪೂರ್ವಾಹ್ನ ಶಾಂತಲದೇವಿ ಶಿವಗಂಗೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಮುಡುಪಿದಳು.

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ವೇಲಾಪುರದ ಚೆನ್ನ ಕೇಶವನಿಗೆ ಶಾಂತಲದೇವಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅರ್ಚಕರು ಹೂವು ತುಂಬಿದ್ದ ತಟ್ಟೆಯ ನಡುವೆ ತುಪ್ಪದ ದೀಪವನ್ನಿಟ್ಟು ದೇವನಿಗೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದರು. ತಟ್ಟೆ ಪೂಜಾರಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಜಾರಿ, ದೀಪದೊಡನೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿತು. ದೀಪ ನಂದಿಹೋಗುವದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಆರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಕೈಯಿಂದ ಎತ್ತಿ, ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಉದ್ಧಾರಗೊಳಿಸಿದರು. ಆರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸೊಡರು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತು. ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಇದು ಏನೋ ಅಶುಭ ಸೂಚನೆ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ಎದೆಯ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಏನೋ ವಿಕಾರ

ಅನುಭವವಾಯ್ತು. ಅರ್ಚಕನು ಅಂಜಿದನು. 'ಕೈ ಒದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದುದ ರಿಂದ ತಟ್ಟೆ ಜಾರಿತು. ಸಹಸ್ರ ಅಪರಾಧವಾಯ್ತು. ದೇವರೂ ಮನ್ನಿಸ ಬೇಕು, ಪ್ರಭುಗಳೂ ಮನ್ನಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಬೇಡಿ, ದೇವನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಹೊಸ ದೀಪಾರತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿದನು.

ದೀಪಾರತಿ ಕೆಳಗುರುಳಿದಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಬಹು ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಿವಿಚಿ ಹಿಂಡಿದಂತಾಯಿತು. ನಿಟ್ಟುಸಿರೊಂದು ಅವಳ ಎದೆ ಯಿಂದ ತಾನಾಗಿ ಹೊರಟಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಗರ್ಭ ಗುಡಿಯಿಂದ ಈಚೆ ಬಂದು 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಇದೇನೊ ಅಶುಭ ಸೂಚಕವಾಗಿದೆ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಳವಳಕಾರಣವಾಗಿದೆ' ಎಂದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು 'ಸ್ವಾಮಿ, ನನಗೂ ಏಕೊ ಭಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆರತಿ ಜ್ಯೋತಿಯು ಹಾಗೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳ ಬಾರದು. ನಮ್ಮ ತಪ್ಪೇನಿದ್ದರೂ ಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಯು ಮನ್ನಿಸಲಿ. ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇದ್ದು ನಾನು ಯಾವ ದೋಷವನ್ನೂ ಆಚರಿಸಲಿಲ್ಲ. ದೇವನು ಕಾಪಾಡ ಬೇಕು' ಎಂದಳು. ಪ್ರಭುಗಳೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ದೈವದ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಕೋರುತ್ತ ಸೋಪಾನಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಕುಳಿತರು.

ಅತ್ತ, ಕುವರ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಸರಸರನೆ ಇಳಿದು, ಪೂಜಾರಿಯ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶುಭ್ರವಾದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಈಸಿಕೊಂಡು, ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನ ದೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಪುನಃ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಬರಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಅಕ್ಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನಿರ ಲಿಲ್ಲ. 'ಅಕ್ಕ, ಅಕ್ಕ!' ಎಂದು ಕೂಗಿದ, ಸುತ್ತ ನೋಡಿದ. ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ, ಅಕ್ಕ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. 'ದೂರ ಏನಾದರೂ ಹೋಗಿ ರುವಳೊ?' ಎಂದು, ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಿ 'ಅಕ್ಕಾ, ಅಕ್ಕಾ!' ಎಂದು ಕೂಗಿದ. ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕುವರನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು, ಭಯವಾ ಯಿತು. ತಂದಿದ್ದ ಉದಕಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೀರ್ಥೋದ್ಭವ ಹೊಂಡದ ಒಳಗೆ ಇಟ್ಟು, ಬಂಡೆಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಇನ್ನೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ 'ಅಕ್ಕಾ! ಅಕ್ಕಾ!!' ಎಂದು ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿ ಕರೆದ. ಬೆಟ್ಟದ ಗವಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಹೊರಟಿತು. ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ. 'ಅಕ್ಕ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಳು? ನನ್ನ ಕೂಗು ಕೇಳಬರದಷ್ಟು ದೂರ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರಬಹುದು?'

ಎಂದು ಕುವರನಿಗೆ ಭಯವಾಯಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ತನ್ನ ದೇಹ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಗಂಟಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು 'ಅಕ್ಕಾ ಅಕ್ಕಾ' ಎಂದು ಅರಚಿದ. ಎರಡು ಮೂರು, ನಾಲ್ಕೈದು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗಳುಂಟಾದವು. ಉತ್ತರ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ.

ಸೋಮವಾರದ ಗಿರಿಪೂಜೆಗೆಂದು, ಇವರಿಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೆ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿಬಂದು, ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿ, ಕಾಯಿಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಒಂದು ತಂಡ ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳು, ಕುವರನ ಕಾತರ ಧ್ವನಿಗೆ ಬೆಚ್ಚಿದವರಾಗಿ 'ಅಯ್ಯ, ಯಾರೊ ಭಾಗ್ಯವಂತೆ, ನಿಮ್ಮ ಅಕ್ಕನೆ ಇರಬಹುದು, ಆಕೆ, ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಚೆ, ಆ ಕೋಡುಗಲ್ಲು ಬಸವನಿರುವ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದುಹೋದರು' ಎಂದರು. 'ಅದೆಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಕುವರ. 'ಅದೊ ಆ ಕಡೆ' ಎಂದು ಅವರು ಬೆರಳು ಮಾಡಿತೋರಿದರು. ಕುವರ ಆ ಕಡೆ ಓಡಿದ. ಕುವರನ ಭೀತಿ ಕಾತರತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಈ ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳೂ 'ಆ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಏನಾಯಿತೊ?' ಎಂದು ಅಂಜಿ, ಕುವರನ ಹಿಂದೆಯೆ ತಾವೂ ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಓಡಿಬಂದರು.

ಕೋಡುಗಲ್ಲ ಬಸವನಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಕುವರ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸುತ್ತ ನೋಡಿದ. ಗಿರಿಯೆ ಅದಿರುವಂತೆ 'ಅಕ್ಕಾ—ಅಕ್ಕಾ—ಅಕ್ಕಾ' ಎಂದು ಅರಚಿದ. ಆ ಕೂಗಿಗೆ ಬೆಟ್ಟದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಿರುಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಬಂಡೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ, ಕೆಳಗಿನ ಊರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬಯಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು. ಉತ್ತರ ಮಾತ್ರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಕುವರನ ಧೈರ್ಯ ಒಡೆಯಿತು. ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ 'ಇತ್ತ ಕಡೆ ಬಂದಳೆ? ನೀವು ನೋಡಿದಿರಾ?' ಎಂದು ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ. 'ಹೌದು ಅಯ್ಯಾ, ಈ ಕಡೆಗೇ ಬಂದರು' ಎಂದರು ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳು. 'ನಿಮ್ಮ ಈ ಕೂಗು ಅವರೆಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೇಳಿಸಿರಬೇಕು' ಎಂದರು. ಕುವರನಿಗೆ ತಲೆ ತಿರುಗಿತು, ಕಾಲು ಕುಸಿಯಿತು. ಅವನು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು 'ಈ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳಿವೆಯೆ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದ. 'ಅಂತಹವು ಏನಿಲ್ಲ ಅಯ್ಯ, ಇದ್ದರೂ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವು ಹೊರಗೆ ಬಾರವು' ಎಂದರವರು. ಕುವರನಿಗೆ ಸಹನೆ ತಪ್ಪಿತು, ಬಹು ಭಯವುಂಟಾಯಿತು. 'ಅಕ್ಕ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಳು?' ಎಂದು ಬಂಡೆಯಿಂದ ಬಂಡೆಗೆ ಓಡುತ್ತ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕು

ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎದೆ ಬಿರಿದು ಹೋಗುವಂತೆ ಕೂಗಿದ. ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳಿಗೂ ಈಗ 'ಆ ಹೆಂಗಸು ಏನಾದಳೊ!' ಎಂಬ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ಕುವರವಿಷ್ಣು ಬಂಡೆಯಿಂದ ಬಂಡೆಗೆ ಓಡಿದಾಗ ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳು ಕುವರನ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ ತೋಡಗಳನ್ನು ಕಂಡರು, ಬಲಗಾಲಿನ ತೋಡದಲ್ಲಿ ಜಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳನ್ನು ಕಂಡರು. ಆಗ 'ಇವರು ಮಹಾರಾಜರೆ ಇರಬೇಕು' ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿತು. ಭಯಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕುವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅವನೊಡನೆ ತಾವೂ ಹುಡುಕುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು.

ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಗೆ, ನೂರು ಅಡಿಗಳ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಹೆಂಗಸಿನ ಶರೀರ ಒಂದು ಕಂಡಿತು. ಆಗ ಅವನು 'ಅಗೊ! ಅಗೋ! . . . ಅಲ್ಲಿ!' ಎಂದು ಕೆಳಗಡೆಗೆ ಕೈಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ. ಎಲ್ಲರ ದೃಷ್ಟಿ ಆ ಕಡೆ ಓಡಿತು. ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳೂ, ಉತ್ತಮ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳ ದೇಹ ಅಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವೂ ಕಂಡ. 'ತನ್ನ ಅಕ್ಕ ಹೋದಳು' ಎಂದು ಅವನ ಹೃದಯ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿತು. 'ಅಕ್ಕಾ, ಇದೊ ನಾನೂ ಬಂದೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ಆಕ್ಷಣವೆ ಒಂದೇ ಹಾರಿಗೆ ತನ್ನ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರಿದ ಕುವರ.

ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳು ಮೂಕರಾದರು. ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ತೆಗೆಯುವುದರೊಳಗೆ ಈ ದುರಂತ ಅವರ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಡೆದುಹೋಯಿತು. ಕುವರ ಅರೆ ನಿಮಿಷ ಕೂಡ ನಿಧಾನಿಸಲಿಲ್ಲ, ನಿಂತು ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ, ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕ ಹೋದಳೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವಾಗ ತಿಳಿಯಿತೊ ಅದೇ ಕ್ಷಣ ಅವನೂ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. 'ಹೆಂಗಸು, ಪಾಪ! ಕಾಲು ಜಾರಿ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತಿರಬೇಕು, ಆಕೆಯ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಈ ರಾಜರು ಆ ದುಃಖದಿಂದ ತಾವೂ ದುಮುಕಿ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡರು' ಎಂದುಕೊಂಡರು ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳು. ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಬಹು ದುಃಖವಾಯಿತು, ಬಹು ಸಂಕಟ ವಾಯಿತು. 'ಅಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯೋ!' ಎಂದು ದುಃಖದಿಂದ, ಭಯದಿಂದ, ಅರಚುತ್ತ ಅವರು ದಡದಡನೆ ಬೆಟ್ಟವಿಳಿದು ಶಿವಗಂಗೆ ಊರಿಗೆ ಓಡಿದರು. ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳ ಪೈಕಿ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡಸರು, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಆ ಇರುಕುಗಳಲ್ಲೆ ಇಳಿದು, ಆ ಎರಡು ಶರೀರಗಳೂ ಬಿದ್ದಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಿ, 'ಯಾರಿ

ಗಾದರೂ ಜೀವವಿದೆಯೆ?' ಎಂದು ನೋಡಿದರು. ಸತ್ತಿದ್ದ ಹೆಂಗಸು ಮಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಂತೆ ಇದ್ದಳು. ತಲೆಯ ಒಂದು ಪಾರ್ಶ್ವ ಜಜ್ಜಿಹೋಗಿ, ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗಿತ್ತು. ರಾಜರು ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೆ ಒಂದೆರಡಾವರ್ತಿ ಕೈಕಾಲು ಗಳನ್ನು ಝಾಡಿಸಿ ತಣ್ಣಗಾಗಿದ್ದರು. ಅಕ್ಕನ ಕಳೇಬರಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಅಡಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ರಾಜರ ಶರೀರವೂ ಬಿದ್ದಿದ್ದಿತು. ಆ ಇಬ್ಬರು ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳು ಆ ಘೋರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಎದೆಯೊಡೆದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಮೂಕ ರಂತೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು.

ಬೆಟ್ಟವಿಳಿದ ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳು 'ರಾಜರೂ ಅವರ ಅಕ್ಕನವರೂ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತರು' ಎಂದು ಶಿವಗಂಗೆಯ ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುದ್ದಿ ಹರಡಿದರು. ರಥ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಸಾರಥಿ ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕುಸಿದ. 'ಅಯ್ಯೋ! ಅದು ನಮ್ಮ ಶಾಂತಲೆ ಮಹಾರಾಣಿ ಯವರು, ಕುವರವಿಷ್ಣು ಅವರು' ಎಂದು ದೊಡ್ಡ ದನಿಯಿಂದ ಗೋಳಿಟ್ಟ. ಬಿಡದಿಯ ಅಧಿಕಾರಿ ಓಡಿಬಂದ. ಒಂದೆ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಊರ ಜನರೆಲ್ಲ ಓಡಿ ಓಡಿ ಬಂದರು. ಹೆಗ್ಗಡೆ, ನಗರ ರಕ್ಷಕರು, ಇತರ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿ ಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಓಡಿಬಂದರು. 'ಎಲ್ಲಿ? ಯಾವ ಕಡೆ? ಇಬ್ಬರೂ ಕಾಲು ಜಾರಿದರೆ! ಅಯ್ಯೋ! ಇನ್ನೇನು ಗತಿ?' ಎನ್ನುತ್ತ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕಳೇಬರಗಳಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಓಡಿ ಬಂದರು. ಆ ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿಯೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತ ಕಾಯ್ದು ಕೂತಿದ್ದರು.

ಅತಿ ಪರಿತಾಪಕರವಾದ ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು, ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿಬಂದಿತು. 'ಶಾಂತಲೆ ಮಹಾ ರಾಣಿಯವರು ಕಾಲುಜಾರಿ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತರೆ! ಅಯ್ಯೋ ದೇಶಕ್ಕೇ ಎಂತಹ ದುರ್ದಿನವಿದು. ಅಕ್ಕ ಸತ್ತುದನ್ನು ಕಂಡು ಈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನೂ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡನೆ? ಗಂಗಾಧರೇಶ್ವರ, ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆಂದು ಬಂದ ಇವರಿಗೆ ಈ ಫಲವೆ! ಈ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆ! ಅಯ್ಯೋ! ಪ್ರಭು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರು ಈ ದುಃಖವನ್ನು ಇನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸಹಿಸುವರು!' ಎಂದು ಗೋಳಿಟ್ಟರು. ಹೆತ್ತ ತಾಯಿತಂದೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತೆ ದುಃಖಪಟ್ಟರು ಆ ಜನರು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಾರಥಿಯೂ, ಬಿಡದಿಯವನೂ, ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು

ತತ್ಕ್ಷಣ ಬೆಟ್ಟದ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ನಡೆದರು. ಆ ಕಡೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳು ಅವರ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಊಹಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ತಡೆದು 'ಅಯ್ಯ, ನೀವೆಲ್ಲಿಗೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಉತ್ತರ ಬಾರದಿರಲು ಆ ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳು ಅವರನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರರಿಗೆ ಕೇಳಿ ಬರುವಂತೆ ದೊಡ್ಡ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ 'ಅಯ್ಯ, ಅಯ್ಯ, ಇವರೂ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ನಿಲ್ಲಿಸಿ' ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡಾಗ, ಜನರು ಓಡಿ ಬಂದು ಅವರನ್ನು ತಡೆದರು. ಸಾರಥಿಯೂ, ಬಿಡದಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಯೂ 'ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಡಿ. ಇನ್ನು ನಾವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮುಖಗಳನ್ನು ತೋರಲಾರೆವು. ನಮ್ಮನ್ನು ತಡೆಯಬೇಡಿ. ನಿಮಗೆ ಕೋಟಿ ಪುಣ್ಯ ಉಂಟು' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳು 'ಸಾಕು, ಸಾಕು. ಈ ಅನಾಹುತಗಳು ಇನ್ನು ಸಾಕು. ಇದನ್ನು ನಾವು ನಿರೋಧಿಸುತ್ತೇವೆ, ಖಂಡಿತ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡೆವು. ಹೇಳಿರಿ, ನಿಮಗೆ ಏನಾದರೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಅವರು 'ಇಲ್ಲ . . . ಇಲ್ಲ . . . ಯಾತ್ರೆಗೆಂದು ನಗುನಗುತ್ತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬಂದರು, ಈಗ . . . ' ಎಂದರು.

'ಮಹಾರಾಣಿಯರು ಕೋಡುಗಲ್ಲು ಬಸವನ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಕಾಲು ಜಾರಿಯೊ, ಅಥವಾ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲೆಕಟ್ಟಿ ಬಿದ್ದೊ ಈ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಕ್ಕನವರು ಹೀಗಾದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಕುವರರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದವರು ಒಟ್ಟಿಗೇ ಹೋದರು' ಎಂದು ಜನಗಳೆಲ್ಲ ನಂಬಿದರು. ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ದುಃಖಭರಿತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಹೃದಯಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಯೋಚನೆಯೂ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಯೋವೃದ್ಧನೊಬ್ಬ 'ಅಯ್ಯಾ, ನಾವು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ನಮಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕಳಿಸುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಈ ಕಳೇಬರಗಳನ್ನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಬಹುದು. ಅದು ಸಾಧ್ಯವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿರಿ' ಎಂದನು. ಇದು ಸರಿಯಾದ ಯೋಚನೆಯೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿದರು. ಆಗ ಹೆಗ್ಗಡೆಯು, ಸಾರಥಿಯನ್ನೂ ಬಿಡದಿಯ ಅಧಿ

ಕಾರಿಯನ್ನೂ ಕುರಿತು 'ಇಗೊ, ಈ ಕಳೇಬರಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಶೀಘ್ರ ವಾಗಿ ಒಯ್ದು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿರಿ. ಅನಂತರ ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಾತ್ಮ ಹೇಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರಿ. ಇದು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ. ಇದನ್ನು ನೆರ ವೇರಿಸದಿದ್ದರೆ, ರಾಜಶಾಪ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಜನ್ಮಜನ್ಮಗಳಿಗೂ ಅನುಸರಿಸು ವುದು. ಇದನ್ನು ದೇವನೂ ಒಪ್ಪನು. ಮೃತರ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡಿ. ಮೃತರ ಬಂಧುಮಿತ್ರರಿಗೂ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿ.' ಎಂದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಪ್ಪಬೇಕಾಯಿತು.

ಊರಿನಿಂದ ಎರಡು ತೊಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನೂ ಬೋಯಿಗಳನ್ನೂ ಕರಸಿ ದರು. ಹೊನ್ನಾದೇವಿಯ ಗುಡಿಯಿಂದ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ದುಕೂಲವನ್ನು ತರಿಸಿದರು. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಅರಸಿನ ಕುಂಕುಮ, ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿ ಆ ಉತ್ತಮ ದುಕೂಲದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಕಣ್ಣೀರು ಪುಷ್ಪಗಳೊಡನೆ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟರು; ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ದರು. ಗಂಡಸರು ಕುವರನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಕೈಮುಗಿದರು. ಬೋಯಿಗಳು ಕೈ ಮುಗಿದು ತೊಟ್ಟಿಲ ಹಗ್ಗಗಳಿಗೆ ಬಿದಿರು ಬೊಂಬು ಗಳನ್ನು ಪೋಣಿಸಿಕೊಂಡು ಊರುಗೋಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಜಾಗರೂ ಕತೆಯಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬೆಟ್ಟವನ್ನಿಳಿಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಬೆಟ್ಟವನ್ನಿಳಿದರು.

ಅವರು ಶಿವಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಬಾಷ್ಪಾಂಜಲಿ ಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ಕಾಲ ವಿಳಂಬವಾಗದಂತೆ, ಕಳೇಬರಗಳನ್ನು ರಥದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಸಿ, .ಹೊರಳಿಬೀಳದಂತೆ ಬಿದಿರುಕಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳು ಸಾರಥಿಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಕತ್ತಲಾಗುವುದ ರೊಳಗೆ ನೀನು ಊರನ್ನು ಸೇರಬೇಕು. ಗಾವುದ ಗಾವುದಕ್ಕೂ ಕುದುರೆ ಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡು ಇದೆಯೆಂದು ಬಿಡದಿಯ ಅಧಿಕಾರಿ ಹೇಳಿದ. ನಾವೂ ಇನ್ನೊಂದು ರಥದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಹಿಂದೆಯೇ ಬರುತ್ತೇವೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಬಿಡದಿಯ ಅಧಿಕಾರಿ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ, ಕಣ್ಣುಮುಂದಿನ ದುಃಖದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ, ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ರಥವು ವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟಿತು. ಗಾವುದ

ದೂರ ಹೋದನಂತರ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಸ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ರಥಕ್ಕೆ ಹೂಡಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕುದುರೆಯ ಕಾವಲಿನವ 'ಊರಿಗೆ ಬರಲು ಅಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಅವಸರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾರಥಿ 'ಪ್ರಭುಗಳಿಂದ ಉತ್ತರ ಬರುವ ತನಕ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ರಥವನ್ನು ವೇಗವಾಗಿ ಕೊಂಡುಹೋದ.

ವೇಲಾಪುರ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತ ಆಗುತ್ತ ಸಾರಥಿಯ ದುಃಖ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ತನ್ನ ಹಣೆಯ ಬರಹವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ. 'ಪಾಪಿ ಕುದುರೆಗಳೆ, ನೀವು ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ಪಾಪ ಮಾಡಿ ಈ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿರೊ? ಅಂತಹ ದೇವಿಯನ್ನು, ಅಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವನನ್ನು ಯಾತ್ರೆಗೆ ತಂದ ನೀವು, ಈಗ ಅವರ ಕಳೇಬರಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಿರೆ? ನಿಮಗೆ ಇದರ ಅರಿವೆ ಇಲ್ಲವೆ? ನಿಮಗೆ ಜೀವವಿಲ್ಲವೆ? ಆತ್ಮವಿಲ್ಲವೆ? ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೆಂಬುದಿಲ್ಲವೆ? ನಿಮಗೆ ಹೊಡೆದರೆ ನೋವಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೆ ಇತರರಿಗೆ ಮನ ನೊಂದರೆ ನಿಮಗೂ ನೋಯುವುದಿಲ್ಲವೆ? ನಿಮ್ಮವರಿಗೆ ನೋವಾದಾಗ ನಿಮಗೆ ದುಃಖವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಇತರರಿಗೆ ದುಃಖವಾದಾಗ, ಸಂಕಟ ಒದಗಿದಾಗ ನಿಮಗೆ ದುಃಖ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಈ ಅನುಕಂಪ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದೆಯೆ? ಇದಿಲ್ಲದಿರುವವನು ನಿಮ್ಮಂತೆ ಒಂದು ಮೃಗ' ಎಂದು ದುಃಖದ ಭರದಲ್ಲಿ ಪೇಚಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಆತ್ಮನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, 'ಬೇಗ ನಡೆಯಿರಿ' ಎಂದು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದನು. ಅವು ನಾಗಾಲೋಟದಿಂದ ರಥವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಓಡಿದವು.

ಸಂಜೆಯಾಯಿತು, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಬದಲಾಯಿಸಿಯೂ ಆಯಿತು. ಕತ್ತಲೂ ಆಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಬೆಳಕೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕುದುರೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೆ ದಾರಿಹಿಡಿದು ಓಡಿದವು. ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ರಥ ವೇಲಾಪುರದ ಗಡಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು. ಊರು ಹತ್ತಿರವಾದಾಗ ಸಾರಥಿಯ ಉಸಿರೂ ಉಡುಗಿತು. ಕುದುರೆಗಳು ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ರಥವನ್ನೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅರಮನೆಯ ಮಹಾದ್ವಾರವನ್ನು ಸೇರಿ ನಿಂತವು.

ರಥವು ಬಂದಿತೆಂದು ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುವವನು ತನ್ನ ನಾಯಕನಿಗೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸಿದ. ನಾಯಕ ಒಳಗಡೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸಿದ. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದ ದೀವಟಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ರಥದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ. ಸಾರಥಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶವವಾಗಿ ಉರುಳಿಬಿದ್ದಿದ್ದ. ರಥದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದ ಬಿಡದಿಯವನನ್ನು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಗುರುತುಹಿಡಿದ. ಬಿಡದಿಯವನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಧಾರೆಹರಿಯುತಿತ್ತು. ಅವನು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ತಲೆ ಯನ್ನಾಡಿಸಿದ. ಗಂಟಲಿನಿಂದ ಧ್ವನಿ ಹೊರಡುವುದೆ ಅವನಿಗೆ ಕಷ್ಟ ವಾಯಿತು. ಅವನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಕಂಡು, 'ಅಯ್ಯ, ರಥ ದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವವರು ಇವರು ಯಾರು? ನೀನೇಕೆ ಅಳುತ್ತಿರುವೆ? ಸಾರಥಿ ಹೇಗೆ ಸತ್ತ? ಕಳ್ಳರೆ! ದ್ರೋಹಿಗರೆ! ಎಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದರು? ಏನಾಯಿತು? ದೇವಿಯರೆಲ್ಲಿ! ಕುವರರೆಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ.

'ಅಯ್ಯ, ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳಲಾರೆ, ಉಸಿರೇ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಸಾಯಬೇಕೆಂದು ಜೀವವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಕಳ್ಳರಲ್ಲ, ದ್ರೋಹಿಗರೂ ಅಲ್ಲ; ಮಹಾರಾಣಿಯವರೂ, ಕುವರರೂ ಇಂದು ಶಿವಗಂಗೆಯ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿದರು. ಬಾಯಾರಿಕೆಗೆ ನೀರು ತರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೇವಿಯರೊಬ್ಬರೆ ಬೆಟ್ಟದ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ, ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೊ ಕಾಲು ಜಾರಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ನೂರಡಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ತೀರಿಕೊಂಡರಂತೆ . . . ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದ ಕುವರರು ದೇವಿಯರನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಕಡೆಗೆ, ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ತಾವೂ ಆ ಕ್ಷಣವೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಾರಿ . . . ಅವರ ಶವಗಳು ರಥದಲ್ಲಿ. ಸಾರಥಿ ಯಾವಾಗ ಸತ್ತನೊ, ಕುದುರೆ ಗಳೇ ರಥವನ್ನು ಹೇಗೆ ಎಳೆದು ತಂದವೊ ನಾನು ಅರಿಯೆ. ಸೋವಲದೇವಿ ಯರಿಗೂ, ಮಹಾರಾಣಿಯವರ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿ. ಇನ್ನು ನನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಯಿತು' ಎನ್ನುತ್ತ ಈ ದುಃಖದ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಉಸುರಿದ ತನ್ನ ನಾಲಗೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಕಚ್ಚಿ ತುಂಡುಮಾಡಿ, ಉಗಿದು, ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದ ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಭಕ್ಕೆ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಬೀಸಿ

ಹೊಡೆದುಕೊಂಡ. ಅವನ ತಲೆಬುರುಡೆ ಬಿರಿದು, ಮಿದುಳು ಹೊರಚೆಲ್ಲಿತು. ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಅವನು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತ.

ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ 'ಅಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯೋ!' ಎನ್ನುತ್ತ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದೆ ಅರಮನೆಯ ಒಳಕ್ಕೆ ಓಡಿದ. ವಿಶಾಲವಾದ ಮುಂಭಾಗದ ಸಭಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಒಂದು ತಗ್ಗಾದ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವೇಲಾಪುರಿಯ ನಗರ ರಕ್ಷಕನೊಡನೆ ಏನೊ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದು ಮಹಾದೇವನ ದಿನ ವಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಭುಗಳು ನಿರಾಹಾರ ವ್ರತದಿಂದಿದ್ದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಅರಮನೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಪೂಜಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಸರ್ವಾಧಿ ಕಾರಿ 'ಅಯ್ಯೋ!' ಎಂದ ಕೂಗು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿ, ಅವರು ಆ ಕೂಗು ಕೇಳಿಬಂದ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರು. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಭಯದಿಂದ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟವ ನಂತೆ ಓಡಿಬಂದು, ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು, ಮುಖವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ನೋಡಲಾರದೆ, ಬಿಡದಿ ಅಧಿಕಾರಿ ತನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಭು ಗಳಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದ. ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಕಾಲ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೆ ಸ್ತಂಭಿಸಿ ಹೋದರು ಪ್ರಭುಗಳು. ಆ ತರುವಾಯ ಏನೆನ್ನಿಸಿತೊ! ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ ಎದ್ದು, ಸದಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದ ಕಿರುಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಯೊಂದನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇದ್ದ ಪೂಜಾ ಗೃಹದ ಕಡೆಗೆ ಬೇಗನೆ ನಡೆದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇರುವಳೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಚೆ, ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಪೂಜೆ ಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಈಚೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇರಬಹುದೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಎಣಿಸಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪೂಜಾಗೃಹ ದಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಹೀಗೆ ಆತುರದಿಂದ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಪೂಜಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನಿದ್ದ ದಾಸಿಯರು ಅಂಜಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತರು. ಪ್ರಭುಗಳು 'ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಪೂಜಾಗೃಹ ವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪ್ರಭುಗಳ ಕಾತರತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವಾಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂತಳು. "ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಾ, ಬಾಯಿ ತೆರೆ, ಈ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ನುಂಗು" ಎಂದು ಕರೆದರು ಪ್ರಭುಗಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ಗೊಂಬೆ

ಯಂತೆ ನಿಂತಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಅವಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಹತ್ತಿರ ಅಭಿಷೇಕ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗುಟುಕನ್ನು ಅವಳ ಬಾಯೊಳಕ್ಕೆ ಸುರಿದು 'ನುಂಗಿ ಬಿಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನುಂಗಿ ಬಿಡು' ಎಂದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನುಂಗಿದಳು.

'ನುಂಗಿದೆ ದೇವ' ಎಂದಳು.

'ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ.'

'ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೆ ದೇವ.'

'ಭಯಪಡದಿರು ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಬೇರಾವ ಮಾರ್ಗವೂ ಇಲ್ಲ.'

'ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಸ್ವಾಮಿ.'

'ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುವೆ, ಈ ಕುಶಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊ.'

ಪ್ರಭುಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದರು. ಕೈಗಳಿಂದ ನೆತ್ತಿ ತಲೆಗಳನ್ನು ನೇವರಿಸಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳ ಕೈ ಆಗ ಅಸ್ತಿಮಿತವಾಗಿದ್ದುದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅನುಭವವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಔಷಧಿ ಅಷ್ಟು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಎರಡೇ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಡೆ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಜ್ವಾಲೆಯೊಂದೆದ್ದಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಆ ಜ್ವಾಲೆ ಮೈಗೆ, ತಲೆಗೆ, ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಂದಳು: 'ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಉರಿದಂತೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದೆ, ಸ್ವಾಮಿ.'

'ಇನ್ನೆರಡು ಗುಟುಕು ನೀರು ಕುಡಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ.'

ನೀರು ಕುಡಿಸಿ ಆಯಿತು.

'ಕೈ ಕಾಲು ಸೋತು ಬರುತ್ತಿದೆ, ತಲೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದೆ.'

ಪ್ರಭು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಲಗಿಸಿ, ಕಣ್ಣೆವೆ ಬಿಡಿಸಿ, ಕಣ್ಣಿನೊಳಗೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ನೋಡಿದರು. ಕಣ್ಣ ನಡುವಿನ ಕರಿಯ ಚುಕ್ಕೆ ಬರಬರುತ್ತ ಸಣ್ಣಗೆ ಆಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ನಿಮಿಷಕಾಲ ಹಾಗೆಯೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟರು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಂಕಟವಾಯಿತೊ! ಪೂಜಾಮೂರ್ತಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಅತಿದೈನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರು: 'ಇಷ್ಟು ಕ್ರೂರ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಪಾತ್ರನಾದೆ, ದೈವವೆ?'

ಎಂದು. ಹೊರಗೆ ನಿಂತಿದ್ದ ದಾಸಿಯರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದರು. ಅವರು ನಡುಗುತ್ತ ಬಂದು ನಿಂತರು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಭುಗಳು 'ನೀವು ಅಂಜಬಾರದು. ನೀವೀಗ ಅಂಜಿದರೆ, ಧೃತಿ ಕೆಟ್ಟರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಾಯುವಳು, ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಸಾಯುವಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬದುಕಬೇಕೆಂದರೆ, ಇಗೊ ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ಕೇಳಿ. ಇದು ಮೂರ್ಛೆ. ಮೂರ್ಛೆ ಬರುವ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಇದನ್ನು ಈಗ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ ವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಮೂರ್ಛೆ ಇನ್ನೂ ಅರ್ಧ ದಿನವೆಲ್ಲ ಹೀಗೆಯೆ ಇರುವುದು. ಅನಂತರ ಮೈ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧಿ ಮನಗಳು ಮಾತ್ರ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾಗಿಯೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಬಹುಶಃ ಇನ್ನೂ ಅರ್ಧ ದಿನವೆಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಿ. ಇಗೊ ಈ ಮಾತ್ರೆಯನ್ನು ಬಹು ಜೋಪಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ, ಶುದ್ಧವಾದ ಗಂಧ ತೇಯುವ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಲಘುವಾಗಿ, ಅಂಗೈ ಅಗಲದ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಸುತ್ತು, ಹದಿನೈದು ತೊಟ್ಟು ಹಾಲಿ ನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೇದು, ಆ ಚಂದನವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಳಿದು, ಎರಡು ಮೂರು ಗುಟುಕು ನೀರನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಗಂಟಲೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿರಿ. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನಾಲ್ಕಾವರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾಲ್ಕಾವರ್ತಿ ನೆನಪಿರಲಿ, ನೆನಪಿರಲಿ, ಜೋಕೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಗಮನವಿಡಿ. ಅಂಗೈ ಅಗಲದ ಸುತ್ತು. ಲಘುವಾಗಿ ಹದಿನೈದು ಸುತ್ತು. ಹದಿನೈದು ತೊಟ್ಟು–ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನೀರಿನಲ್ಲಿ. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ ಗೊಮ್ಮೆ. ನಾಲ್ಕು ಸಲ. ಮೈ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡನಂತರ ಸುಖೋಷ್ಣವಾದ ಹಾಲ್ಜೇನು. ಆಹಾರ ಕೇಳಿದರೆ ಲಘು ಆಹಾರ, ಫಲಗಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾರ ನಿಮ್ಮದು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಾತ್ರೆಯನ್ನು ಅವರ ಕೈಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ತಾವು ಹಿಂದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದರು.

ನಾಲ್ಕೈದು ಜನ ದಾಸಿಯರು ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ರಥ ದಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ಇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಗೋಳಿಡುತ್ತ ಅದನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದು ಪ್ರಭುಗಳ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ದುಃಖದಿಂದ ಆ ದಾಸಿಯರ ಕಣ್ಣೀರು ಧಾರೆ

ಧಾರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಭಯದಿಂದ ಶೋಕದಿಂದ ಅವರು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಳೇಬರದ ಹೊದ್ದಿಕೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಿಡಿಸಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಮುಖವನ್ನು ಸರಿಸಿದರು. ದಾಸಿಯರು ದುಃಖದಿಂದ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟರು. ಪ್ರಭುಗಳ ಮುಂದೆ ಈ ದಾಸಿಯರು ಎಂದೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿದವರಲ್ಲ. ಈಗ ದುಃಖದ ಭರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತರು. ಇವರ ರೋದನಧ್ವನಿ ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಪ್ರಭುಗಳೂ ಶಾಂತಲೆಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆ ವರ್ಚಸ್ಸು ಇಲ್ಲ, ಆ ತೇಜಸ್ಸು ಇಲ್ಲ, ಆ ಸೌಂದರ್ಯವಿಲ್ಲ, ಆ ಮೃದುಭಾವವಿಲ್ಲ, ಸದಾ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಂದಹಾಸವಿಲ್ಲ. ಮುಖ ಈಗ ವಿವರ್ಣ, ವಿಲಕ್ಷಣ. ಮೈ ಕೈಗಳು ಮುದುಡಿಹೋಗಿದೆ. ಆಕೃತಿಯೆ ಇಲ್ಲದ ಒಂದು ಮುದ್ದೆಯಂತಿದೆ. ಪ್ರಭುಗಳು ಆ ದಾಸಿಯರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ 'ನೀವು ಹೀಗೆ ಧ್ವನಿ ತೆಗೆದು ಅಳಬಾರದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಚ್ಚತ್ತು ಬಂದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಘೋರವಾಗುವುದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗಾಗಿ ದಯೆಯಿಡಿ. ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದುಃಖಿಸಿರಿ' ಎಂದರು. ಆಗ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡಸರು ಕುವರನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದು, ಅವರ ಅಕ್ಕನ ಕಳೇಬರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ, ಮುಖಕ್ಕೆ ಹೊದಿಸಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಕುವರನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರು, ಹೊತ್ತು ತಂದವರೂ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರು. ದಾಸ ದಾಸಿಯರೂ ನೋಡಿದರು. ದಾಸಿಯರು ಮತ್ತಷ್ಟು ಘೋರವಾಗಿ ರೋದಿಸುತ್ತ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಳುತ್ತ ನಿಂತರು. ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರೆಲ್ಲ ಗಂಡಸರೆ ಆದರೂ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹೆಂಗಸರೆ ಆದರು. ಪ್ರಭುಗಳ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನೀರು ಸೂಸಲಿಲ್ಲ. ಒಡಲೊಳಗೆ ಬಡಬಾಗ್ನಿಯಿತ್ತು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಒಮ್ಮೆ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳ ನೋಟವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅವರು, ಗದ್ಗದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ 'ಹೇಮಾದ್ರಿ, ಅಚ್ಚುತ, ಗೋವಿಂದ, ವೀರದೇವ ಅಮಾತ್ಯರುಗಳಿಗೆ, ಸೋವಲೆದೇವಿಯರಿಗೆ, ಮಹಾರಾಜ್ಞಿಯವರ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿ ಆಯಿತು, ಪ್ರಭು' ಎಂದರು. ತಾವು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನಾದರು ಪ್ರಭುಗಳು. ಒಂದು ನಿಮಿಷದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ರಥವನ್ನು ತಂದವನೆಲ್ಲಿ? ರಥದಲ್ಲಿ

ಯಾರು ಬಂದರು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳ ಧ್ವನಿ ಬಹು ದೈನ್ಯವಾಗಿತ್ತು, ಕುಗ್ಗಿತ್ತು. 'ಪ್ರಭೂ, ಸಾರಥಿ ದುಃಖದಿಂದ ಎದೆಯೊಡೆದು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆ ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿದ್ದ. ಬಹುಶಃ ದಾರಿಯಲ್ಲೆ ಸತ್ತಿರಬೇಕು. ಕುದುರೆಗಳು ತಾವಾಗಿಯೆ ರಥವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಳೆದು ತಂದು ನಿಂತವು. ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಬಿಡದಿಯ ಅಧಿಕಾರಿ ರಥದಿಂದಿಳಿದು, ನಾನು ಆಗಲೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಷ್ಟು ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ತನ್ನ ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಕಡಿದುಕೊಂಡು ತುಂಡರಿಸಿ, ತಲೆಯನ್ನು ಕಲ್ಲುಕಂಬಕ್ಕೆ ಬೀಸಿ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತ' ಎಂದು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ.

ಪ್ರಭುಗಳ ದುಃಖ ಈಗ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ತಮ್ಮೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳನಂತರ ದುಃಖಪೂರಿತ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ, 'ಸಾರಥಿಯ ಮತ್ತು ಬಿಡದಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಆ ಆ ಕಳೇಬರಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡಿ. ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೊಕ್ಕಸದಿಂದ ಕೊಡಿ. ಇಪ್ಪತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತು ಬಳ್ಳ ರಾಜಮಾನ್ಯ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯ ಶೂನ್ಯಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡಿ' ಎಂದಾಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು, ಇತರರ ದುಃಖವೂ ತಮ್ಮ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತ ಕಿರಿದಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿತಿದ್ದ ಆ ಮಹಾಪ್ರಭು.

ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲ ಬಂದು, ಮೃತರ ಕಳೇಬರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಂಕಟವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಪ್ರಭುಗಳೆದುರಿಗೆ ಧ್ವನಿ ತೆಗೆದು ಅಳುವುದಕ್ಕಂಜಿ, ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತ ನಿಂತರು. ಪ್ರಭುಗಳ ಸಂಕಟ ಈ ಆಕ್ರಂದನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆಗ ಅವರು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಯಾರನ್ನೂ ಹೊರಕ್ಕೆ, ಊರೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಬಿಡಬೇಡಿ. ಈ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾರು. ಅಳುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಇಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅಳಬಾರದೆಂದು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯವರಿಗೆ ಅವರ ಅಕ್ಕನ ಸಾವು ಇನ್ನೂ ತಿಳಿಯದು. ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಅವರು ಈ ಸದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ, ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಸಾವು ಆದೀತು. ನಮ್ಮ

ಮೇಲೆ ಈ ಹೊತ್ತು ದಯೆಯಿಡಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯವರು ಪೂಜಾಗೃಹದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಾರೂ ಆ ಕಡೆ ಸುಳಿಯ ಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿ. ಊರಿನವರಾರನ್ನೂ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಿಡಬೇಡಿ. ಸೋವಲೆ ದೇವಿ, ಅಮಾತ್ಯರುಗಳು, ನಮ್ಮ ಅತ್ತೆಮಾವದಿರು, ಇನ್ನಾರಾದರೂ ಇವ ರೊಡನೆ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಬಂದವರು, ಇವರು ಮಾತ್ರ ಬರಲಿ. ಅವರಿಗೂ ಬಾಗಿಲಲ್ಲೇ ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿ, ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಾರ ದೆಂದು. ಶಿವಗಂಗೆಯಿಂದ ಬಂದ ರಥ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇರಲಿ, ಹಾಗೆಯೆ ಇರಲಿ. ನಾವು ಬಂದು ನೋಡುತ್ತೇವೆ' ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು ಪ್ರಭುಗಳು.

ನಾಲ್ಕೈದು ನಿಮಿಷಗಳೊಳಗೆ ಎಲ್ಲರ ಆಕ್ರಂದನ ಧ್ವನಿ ಕಡಮೆ ಯಾಯಿತು. ದುಃಖ ಹೃದಯದೊಳಗೇ ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅರಮನೆಯ ವಾತಾವರಣ ವಿಕಾರವಾಯಿತು. ದುಃಖದ ಮಳೆ ಮಾತ್ರ ಸಂತತಧಾರೆ. ಶಬ್ದವಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಭುಗಳ ದುಃಖ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿದ್ದ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ. ಕಾಯ್ದು ನೀರಾದ ಶಿಲಾರಸ ಒಳಗೇ ಕುದಿಯುತ್ತಿದೆ. ಉಕ್ಕಿ ಎದ್ದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಹೊರಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂಯಮ ಆತಂಕವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು! ಒಳಗಿನ ಕಾವು ಏರಿದರೆ ಎಂತಹ ಸಂಯಮವನ್ನಾ ದರೂ ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಹೊರಬೀಳುವ ಶಕ್ತಿ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಉಂಟು. ಪ್ರಭು ಕಠಿಣ ಹೃದಯರಲ್ಲ. ಅವರದು ಬಹು ಅನುಕಂಪ ಉಳ್ಳ ಹೃದಯ. 'ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕಾಣುವ ವರೆಗೆ ಅನ್ನ ನಿದ್ದೆಗಳು ನಮಗೆ ಬೇಡ' ಎನ್ನುತ್ತ, ಆಗ ತಾನೆ ಗತಿಸಿದ ತಾಯಿಯ ಕಳೇಬರಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಕುವರನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ತರಲು ಹೊರಟ ಹೃದಯ ವಲ್ಲವೆ ಅದು? ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ತಮ್ಮ ಶಾಂತಲೆಯ ಮುಖ ಬಾಡಿದು ದನ್ನು ಕಂಡು, 'ದೇವಿ, ನೇಮ, ನಿಷ್ಠೆ, ವ್ರತ ಉಪವಾಸಗಳಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಕೃಶಗೊಳಿಸಬೇಡ, ಅದು ನಮಗೆ ದುಃಖವುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ, ಕಣ್ಣೀರಿಡ ಬೇಡ, ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣೀರು ಕಾರಿದರೆ ನನ್ನ ಹೃದಯರಕ್ತ ಕಾರೀತು' ಎಂದ ಹೃದಯವಲ್ಲವೆ ಅದು?

ಪ್ರಭುಗಳು ಎರಡು ಕಳೇಬರಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ಕುವರನ ಉಪನಯನದ ದಿನದ ನೆನಪಾಯಿತು. ಶಾಂತಲೆ ಆಗ ಕನ್ಯೆ. ಆಕೆಯನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿದ ಪ್ರಥಮ ದಿನವದು. ಅನಂತರ ಅವರು ದೇವಕನ್ನಿಕೆಯರಂತೆ, ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ವೀಣೆ ನುಡಿಸಿದ ದಿನ. ತಮ್ಮ ತನುಮನಗಳನ್ನು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸೂರೆಗೊಂಡ ದಿನ. ಅವರು ಅರಸಿಯರಾಗಿ ಅರಮನೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ, ತಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನೂ ತುಂಬಿದ ದಿನ. ತಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯರವಿ ಉದಯಿಸಿದ ದಿನ, ತಮ್ಮ ವಿಜಯಗಳ ಮಾಲಿಕೆ, ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣ, ಹೃದಯದೇವಿಯ ಆನಂದನರ್ತನ, ಕುವರನ ಮದುವೆ, ಅಶ್ವಮೇಧ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಎಲ್ಲವೂ ಮುಗಿಯಿತು. ತನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆಯೇ ತನ್ನ ಬಾಳ್ವೆ ಮಣ್ಣಾಗಿ, ಮಸಣವಾಗಿ ಮುಗಿದುದು. 'ಈ ದುರ್ಮರಣಗಳು ನನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಏಕೆ? ನೋಡು ನಿನ್ನ ಜೀವಿತದ ಫಲಗಳನ್ನು! ಎಂದು ವಿಧಿ ತನಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದೆಯೆ? ನನ್ನದು ಯಾವುದು ಈ ಮಹಾ ಅಪರಾಧ? ನನ್ನ ತಪ್ಪು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿ, ನನ್ನ ಅಪರಾಧ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿ, ಇಂತಹ ದುಷ್ಕೃತ್ಯವೇನನ್ನು ಮಾಡಿದೆ ದೈವವೆ? ಅಥವಾ ದ್ರೋಹಗಳನ್ನೇ ಧರ್ಮವೆಂದು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸಿ ಮಾಡಿದೆನೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ಪ್ರಭುಗಳು ಮತ್ತೂ ಸಂಕಟಪಟ್ಟರು. ಒಳಗಿನ ಸಂಕಟ ಹೊರಗೆ ಬಾರದು, ಒಳಗೆ ತಡೆಯದು.

ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯಾಯಿತು. ಆ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಕಾಲ ಒಂದು ದೀರ್ಘ ಶೋಕಯುಗವಾಯಿತು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ. ಬರುಬರುತ್ತ ಇನ್ನು ನಿಮಿಷಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೂ ದುಸ್ಸಹವಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳ ಈ ಮೌನ ಸಂಕಟವನ್ನು ಕಂಡು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಭಯಪಟ್ಟುಹೋದರು. 'ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ಅಯ್ಯೋ ಎನಬಾರದೆ? ಎರಡು ಹನಿಯಾದರೂ ಕಣ್ಣೀರು ಉದುರಬಾರದೆ? ಆ ಒಳಗಿನ ಭುಗಿಲು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಹೊರಮುಖವಾಗಬಾರದೆ? ಅವರ ಹೃದಯ ಛಿದ್ರವಾದರೆ ಏನು ಗತಿ? ಭಗವಂತ, ಇನ್ನೇನು ವಿಪತ್ತು?' ಎಂದು ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ದುಃಖಪಟ್ಟರು.

ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಸಭಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಈಗ ಒಬ್ಬರೇ. ಅವರ ಮುಂದೆ ಆ ಎರಡು ಕಳೇಬರಗಳು. ಆಗ ಹೊರಗೆ ರಥಗಳು

ಬಂದು ನಿಂತ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಹೆಂಗಸರ ಆಕ್ರಂದನಧ್ವನಿ ಪ್ರಭುಗಳ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಅಂಜುತ್ತ ಅಂಜುತ್ತ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದು 'ಪ್ರಭೂ, ಅತ್ತೆಮಾವದಿರು, ಸೋವಲೆದೇವಿಯರು, ಅಮಾತ್ಯರುಗಳು' ಎಂದ. ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಿಯೋ ಇದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳು ಕತ್ತೆತ್ತಿ ನೋಡಿದರು. ಸದ್ದು ಕೂಡದು ಎಂದರ್ಥ ಬರುವಂತೆ ತಮ್ಮ ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟು ತೋರಿದರು. 'ಅಪ್ಪಣೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಭುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಅರುಹಿದ.

ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಮಾತ್ಯರುಗಳು ಮೊದಲು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು. ಹಿಂದೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಸೋವಲೆ, ಸೋವಲೆಯ ತಾಯಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಏಳಲಾರದವರಾಗಿ ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳದಿಂದಲೆ ಅತ್ತೆ ಮಾವದಿರಿಗೆ ಕೈ ಮುಗಿದರು. ಆ ಕ್ಷಣವೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಬಂದವರು ಕಳೇಬರಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನೋಡಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳ ಈ ಮೌನವನ್ನೂ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಇನ್ನಷ್ಟು ಭೀತರಾದರು. ದುಃಖ ಉಮ್ಮಳಿಸಿ, ಉಮ್ಮಳಿಸಿ ಬಂದರೂ ಗೌರವಿಸಲೆಬೇಕಾದ ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಇವರೆಲ್ಲರ ಮೇಲೆಯೂ ಕೂತಿದ್ದಿತು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕುಳಿತು, ತನ್ನ ಹೃದಯಮಣಿ ಒಡೆದು ಚೂರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಮದಂತೆ ತಣ್ಣಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗುವಿನ ಮುಖ, ನೆತ್ತಿ, ತಲೆಗಳನ್ನು ಸವರಿ 'ನನ್ನವ್ವ, ನಿನ್ನ ಶಾರದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ಕರಸಿಕೊಂಡಳೆ? ಗಂಗಾಧರೇಶ್ವರನ ಮನೆಗೆ ಹೋದ ನಿನಗೆ ಈ ವಿಪತ್ತೆ?' ಎನ್ನುತ್ತ ಬಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬಸಿದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಒಮ್ಮೆ ಕುವರನನ್ನು ನೋಡಿದರು, ಒಮ್ಮೆ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಮಗಳ ಮೈ ಮುಖ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿದರು, ತಡವಿದರು. 'ಅಕ್ಕನೂ ತಮ್ಮನೂ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡೇ ಹೊರಟಿರೆ? ಯಾವ ದೇವರು ನಿಮಗೆ ಈ ಬುದ್ಧಿ ಕೊಟ್ಟ? ಮೃತ್ಯು ಅಷ್ಟು ದೂರ ಕರೆದೊಯ್ದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನುಂಗಿತೆ?' ಎಂದು ಮಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಅಲುಗಾಡಿಸುತ್ತ, 'ಏಳು ನನ್ನವ್ವೆ, ಏಳು ನನ್ನ ಕಂದ, ಏಳು. ಶಾರದೆಯ ಪೂಜೆಯ ವೇಳೆಯಾಯಿತು. ದೇಚ ಇದೋ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ನೀರುತೋಡಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಹೂಬಿಡಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇದೊ ಅಯ್ಯ

ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಕಂದ, ಒಂದೇ ಬಾರಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡು. ಅಷ್ಟೆ ಸಾಕು. ನೀನು ಸತ್ತಿಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಬ್ಬಿಸಿರಿ . . . ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ? ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಬಂದಳಲ್ಲೆ. ನೋಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿ' ಎಂದು ಹತ್ತಿರಿದ್ದ ಸೋವಲೆಯನ್ನೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದರು, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಬುದ್ಧಿ ಅವ್ಯವಸ್ಥ ವಾಯಿತು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ದುಃಖದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಅರಿತರು. ಇನ್ನು ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮಣೆಯಾಗಬಹುದೆಂದು, ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಎದ್ದು, ಪತ್ನಿಯ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಎಬ್ಬಿಸಿ 'ಮಾಚಿ, ಇನ್ನು ಗದ್ದಲ ಮಾಡಿ ಮಗುವನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಬೇಡ. ಬಾ, ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ತಾನೇ ಏಳಲಿ, ಈಗ ಹೊತ್ತಾದುದೇನು? ನೋಡು ಇನ್ನೂ ಬೆಳಗಾಗಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತ ಪತ್ನಿ ಯನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತತ್‍ಕ್ಷಣವೆ ಶೈತ್ಯೋಪ ಚಾರಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿಸಿದರು.

ಅತ್ತೆಯವರಿಗೆ ಆದ ದುಃಖಪರಿಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದೊಳಕ್ಕೆ ಶೂಲಗಳು ಹೊಕ್ಕಂತಾದುವು. ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿದರು: ಎದುರಿಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ ಸೋವಲೆ ಮಹಾಸತಿಯ ಅಲಂಕಾರ ಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತ ಮೌನವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲ ಅಧೋವದನರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಸೋವಲೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ಬಂದಿತು. ಹೋಗಿ, ಕಳೇಬರಗಳ ನಡುವೆ ಮೊಣಕಾಲೂರಿ ಕುಳಿತಳು. ತನ್ನ ಅತ್ತೆಯವರ ಚರಣಗಳಿಗೆ ತಲೆಯಿಕ್ಕಿದಳು. ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿ ಕಣ್ಣು ಗಳಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡಳು. ಇದನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ನೋಡುತ್ತಲೆ ಇದ್ದರು. ಅತ್ತೆಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಸೋವಲೆಯ ಕೊನೆಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೊಳೆಯಿತು, ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನ ವಜ್ರಗಳಂತೆ; ಅನಂತರ ಪತಿಗೆ ಹೊದೆಸಿದ್ದ, ಈಗ ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಈಚೆಗೆ ಎಳೆದಳು. ಪತಿಯ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮಸ್ತಕವನ್ನು ಇಟ್ಟಳು. ಸೋವಲೆಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಯಿತು. ಸದ್ದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪತಿಯ ಕೈಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಳು ಸೋವಲೆ. ತನ್ನ ಕೆನ್ನೆಗಳಿಗೆ ಹಣೆಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡಳು, ತನ್ನ ಬಾಯಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡಳು, ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ

ಒತ್ತಿಕೊಂಡಳು, ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ತನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಕನಿಕರಿಸುವವರೇ ಇಲ್ಲವೆ! ಎಂದು ಸುತ್ತು ನೋಡಿದಳು. ತನ್ನನ್ನು ಹೆತ್ತತಾಯಿ ಅಪಾರ ವಾದ ಮೂಕಸಂಕಟದಿಂದ, ಅಧೋವದನರಾಗಿ ಬಹುದೂರ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟದ್ದರು. ತಂದೆ ವೀರದೇವ ಅಮಾತ್ಯರೂ, ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೂ, ಅಚ್ಯುತ, ಗೋವಿಂದರೂ, ದುಃಖದಿಂದ ಮೂಕರಾಗಿ, ಖಿನ್ನರಾಗಿ ಗೋಡೆ ಗಳನ್ನೊರಗಿಕೊಂಡು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟದ್ದರು. ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಅಳುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೂ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸೋವಲೆಗೆ ಈಗ ಬೇಕಾದುದು ಸಹೃದಯದ ಕನಿಕರ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೌನದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳ ಗಂಡೆದೆ ಕರಗಿ ಕಲಕಿಹೋಯಿತು. ಸೋವಲೆಯ ದುಃಖ ಪ್ರಭುಗಳ ಹೃದಯ ವನ್ನು ಮೀಟಿ ಎಬ್ಬಿಸಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಮಗಳ ಮುಖವನ್ನು ಅನುಕಂಪ ದಿಂದ ನೋಡಿದರು. 'ಅಪ್ಪಾಜಿ ಅಪ್ಪಾಜಿ' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಸೋವಲೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಎದೆಗೆ ತೆಕ್ಕೆಬಿದ್ದು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಳು. ಮಹಾ ಆಪತ್ತಿನಿಂದ ದೈವವಶಾತ್, ಅಕಸ್ಮಾತ್ ರಕ್ಷಣೆಯಾದ ಕಂದನನ್ನು ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ ಬಾಚಿ ತನ್ನೆದೆಗೆ ಅಪ್ಪಿ ಹಿಡಿವಂತೆ ಆತನ ಕೈಗಳು ಅವ ಳನ್ನು ದುಃಖದಿಂದ ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡವು. ಹೂವಿನಂತಹ ಎರಡು ಹೃದಯಗಳು ಒಂದರ ನೋವಿನೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಬೆರೆತವು. ಸೋವಲೆಯ ದುಃಖ ಈಗ ದನಿಕಂಡಿತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಸಂಯಮ ಒಡೆದು ಚೂರಾಯಿತು. ಅಶ್ರುಪ್ರವಾಹಗಳು ಇಬ್ಬರ ಕಣ್ಣು ಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಳಯವಾಹಿನಿಗಳಂತಾದವು. ಈ ದುಃಖವು ಅಮಾತ್ಯರೆಲ್ಲರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಮತ್ತೆ ಹೊಸ ದುಃಖವನ್ನು ತಂದವು. ಹೆತ್ತ ತಂದೆ ವೀರದೇವ ಅಮಾತ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿ ಚಂದವ್ವೆಯನ್ನು ಸಮದಾಯಿಸಲು ಹೋಗಿ ತಾವೇ ಕಣ್ಣೀರು ತೆಗೆದರು.

ಸೋವಲೆ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಹೆತ್ತ ತಂದೆಯೆಂದೇ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು 'ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಅಪ್ಪಾಜಿ' ಎನ್ನುತ್ತ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತಳು. ಸೋವಲೆ ಅದುವರೆಗೆ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಕರೆದವಳೆ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಆ 'ಅಪ್ಪಾಜಿ' ಎಂಬ ಕೂಗಿನಲ್ಲಿ ಕುವರನ ಧ್ವನಿ ಇದ್ದಿತು, ಕುವರನ ಹೃದಯವಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಕುವರನನ್ನೂ ಸೋವಲೆಯನ್ನೂ

ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೆಂದೇ ಎಣಿಸಿದ್ದರು. ಅತಿ ದುಃಖದಲ್ಲಿ, ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಮಾಯುವಾಗುತ್ತವೆ, ಹೃದಯಗಳು ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರಭುಗಳು ಮಗುವನ್ನು ಎದೆಗೆ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು 'ನನ್ನ ಮಗುವೆ, ನನ್ನ ಮಗುವೆ, ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಹುಟ್ಟಿದೆಯ' ಎಂದು ಅತಿ ದುಃಖದಿಂದ ನುಡಿದರು. ಸೋವಲೆ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒರಸಿದಳು. ಆದರೆ ಅದು ನಿಲ್ಲುವುದೆ? ಪ್ರಭುಗಳ ಕಣ್ಣೀರು ಈಗ ಅವರ ಎದೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಯಿಸಿತ್ತು. ಬಿಸಿಯುಸಿರು, ಒತ್ತಿದ ತಿದಿಯಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಗಾಳಿಯಂತೆ ರಭಸದಿಂದ ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಭುಗಳು 'ಮಗುವೆ, ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಹುಟ್ಟಿದೆಯ!' ಎಂದ ಮಾತು ನಿಜವಾಯಿತು. ಸೋವಲೆ ಹಳದಿ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಮಾತ್ರವಿತ್ತು, ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಯಿತ್ತು. ಕೈಯ ಮಣಿಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವಲಯಗಳಿದ್ದುವು. ಬಿಚ್ಚಿದ ತಲೆಗೂದಲು, ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಾಭರಣ. ಪ್ರಭುಗಳು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸೋವಲೆಯನ್ನು ಆಪಾದಮಸ್ತಕ ನೋಡಿದರು. ತಾವು ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದಾಗ ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನ ತಾಯಿ ಚೆನ್ನಮದಂಡಾಧೀಶ್ವರರ ಪತ್ನಿ ಚಂದಲೆದೇವಿಯರು ತಾವು ಸತಿಯಾಗಿ ಪತಿಯ ಚಿತಾಗ್ನಿಗೆ ದೇಹವನ್ನರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಎಂತಹ ಹೂವಿನ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರೊ, ಸೋವಲೆಯೂ ಅಂಥದೆ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಈಗ ಧರಿಸಿದ್ದಳು. ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಮಾತ್ರ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮ ಸೌಭಾಗ್ಯ. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಗುಕ್ಕು ಹಿಡಿದಂತಾಯ್ತು. 'ಸತಿ ಸೋವಲೆ!' ಎಂದರು. ಸೋವಲೆ ಹೌದೆಂದು ತಲೆಯಾಡಿಸಿದಳು. ತಾನು ಹಿಂದೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸತಿಯ ಕಂಕಣವನ್ನು ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ತೋರಿದಳು. ಅನಂತರ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಕಳೇಬರವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪತಿಯ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಭುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿದಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಚಕಿತರಾಗಿ ನೋಡಿದರು. ಕುವರನ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೋಡಗಳು; ಒಂದು, ತಾವೇ ದಯಪಾಲಿಸಿದ್ದ 'ಗಂಡಪೆಂಡೇರ'; ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲಿಗೆ ಗರುಡರು ಮಾತ್ರವೇ ಧರಿಸತಕ್ಕ ತೋಡ. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಣ್ಣು, ಬಿಟ್ಟಬಾಯಿ ಆಯಿತು. 'ಕುವರನು ಯಾವಾಗ ಗರುಡನಾದ? ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಿದ? ಗರುಡನಾಗೆಂದು ಹೇಳಿದವರು ಯಾರು?' ಎಂದು ಅವರ

ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿತು. ಸೋವಲೆ ಈಗ ಪ್ರಭುಗಳ ಬಳಿ ಬಂದು ನಿಂತಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಆ ಮಹಾಸತಿಯ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಸೋವಲೆ ಈಗ ಪೂಜನೀಯಳಾದಳು. 'ಆಗದಾಗದು ಅಪ್ಪಾಜಿ' ಎನ್ನುತ್ತ ಸೋವಲೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. 'ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಇನ್ನು ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ, ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿ' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಕುಳಿತಿದ್ದಂತೆಯೆ 'ನಾರಾಯಣ, ನಾರಾಯಣ' ಎಂದು ಎರಡು ಸಾರಿ ಹೇಳಿ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟರು. ಸೋವಲೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸೆರಗಿನಿಂದ ಕಡೆಯ ಸಲ ಒರಸಿಕೊಂಡಳು. ಇನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಕೂಡದು. ತನ್ನ ಪತಿಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತನ್ನ ರಥದಲ್ಲಿಡುವಂತೆ ಕೆಲಸದವರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಳು. ಅನಂತರ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳಿಗೂ, ಅಚ್ಯುತ, ಗೋವಿಂದ ಅಮಾತ್ಯರುಗಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಅವರು ಮಹಾಸತಿಗೆ ಪ್ರತಿನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋದಳು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಗಳು ನಡೆದೇ ಇದ್ದವು. ಸೋವಲೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡಳು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರತಿನಮಸ್ಕಾರಗೊಂಡು, ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ದ್ವಾರಾವತಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲಾನಂತರ ಪ್ರಭುಗಳು ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಅಮಾತ್ಯರನ್ನು ನೋಡಿ, ಬಳಿಗೆ ಬನ್ನಿರೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಕರೆದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ದುಃಖಪೂರಿತರಾಗಿ 'ಇದು ನನ್ನ ಪುರಾಕೃತವೊ, ಅಥವಾ ವಿಧಿನಿಯಾಮಕವೊ, ನಾನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ಈಗ ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಡಸಿಬಿಡಿ. ಹೊರಗೆ ಇರುವವರೆಲ್ಲ ಅವರವರ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಈ ಎರಡು ಜೀವಗಳ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ದೈವವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಿ. ಒಬ್ಬ ಕಾವಲುಗಾರನು ಸಹ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಬೇಡ. ದ್ವಾರಪಾಲಕರೂ ಬೇಡ. ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು ಹೋಗಲಿ. ನೀವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಗೃಹದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಈ ಜೀವಗಳಿಗಾಗಿ ಶಾಂತಿಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರಿ. ನಾನು ಏನೊ

ಘೋರ ಅಪರಾಧವನ್ನೆ ಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ. ಇದು ನನಗೆ ದೈವ ವಿಧಿಸಿರುವ ಶಿಕ್ಷೆ, ಅನುಭವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯವಿಡಿ' ಎಂದರು.

ಅಮಾತ್ಯರು ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು 'ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ' ಎಂದು, 'ಆಜ್ಞೆ ಪ್ರಭೂ, ಅಂತೆಯೆ ಮಾಡುವೆವು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋಗಿ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸರ್ವರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದರು. ದ್ವಾರಪಾಲಕರು, ಕಾವಲಿನವರು ಸರ್ವರೂ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಈಗ ಅರಮನೆಯೆ ಜನಶೂನ್ಯವಾದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಸಭಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳಿದ್ದರು. ಅವರ ಮುಂದೆ ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದಿತು.

ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಎದ್ದು ಬಂದು ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರದ ಬಳಿ ಕುಳಿತರು. ಮೈಯೆಲ್ಲ ಮುಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದರು. ಗಾಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗಿ ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ರಕ್ತದ ಕಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಆಗ ತಮ್ಮ ಮೈಯೇ ಛಿದ್ರಛಿದ್ರವಾದಂತೆ ನೋವಾಯಿತು, ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ದೇವಿಯ ಕೈಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ನೋಡಿದರು. ಎಣಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಪೂಜೆ, ನೋಂಪಿ, ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕೈಗಳವು. ತಮ್ಮನ್ನು ಆದರಿಸಿ, ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಮುಟ್ಟಿ, ತಣಿಸಿ, ಸೊದೆಗರೆದ ಕೈಗಳು ಅವು. ಈಗ ತಣ್ಣಗಾಗಿವೆ, ಕಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿವೆ. ಪ್ರಭುಗಳು ಆ ಕೈಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇನಿಯಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಸೌಂದರ್ಯದ, ಸೌಭಾಗ್ಯದ, ಸೌಶೀಲ್ಯದ, ಸುವಚನಗಳ ಆ ನೆಲೆವೀಡು ಈಗ ವಿವರ್ಣ, ವಿಕಾರ, ಭಯಂಕರ. ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳ ಕಣ್ಣೀರು ಈಗ ಪ್ರಭುಗಳು ಬೇಯುತ್ತಿರುವ ಎದೆಯನ್ನು ತಣಿಸಲೋಸುಗ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಅಮೃತಮಯವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ದೇವಿಯ ಕಣ್ಣನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ನೋಡಿದರು. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರಭುಗಳ ತಲೆ ಬೆಚ್ಚಗಾಯಿತು. ಶಾಂತಲೆ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿದಂತಾಯ್ತು. ಹಿತವಾಗಿ ಕರೆದಂತೆ ಆಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಕಳೇಬರದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನು ಹೊಳೆಯಿತೊ! ಏನು ಅರ್ಥವಾಯಿತೊ! ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ

ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಹೊರಬಾಗಿಲಿಗೆ ನಡೆದರು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾದ್ವಾರದ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಪಂಜುಗಳು ಮಾತ್ರ ಎರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಹಿಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಕಳೇಬರಗಳನ್ನು ಶಿವಗಂಗೆಯಿಂದ ಹೊತ್ತು ತಂದ ರಥ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಹೂಡಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳು ಹಾಗೆಯೆ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಪ್ರಭುಗಳು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ದೀಪ ಒಂದನ್ನು ತಂದು ರಥದ ಮೇಲಿಟ್ಟರು. ಪುನಃ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹೊದಿಸಿದ್ದ ದುಕೂಲದೊಂದಿಗೆ ತಂದು ರಥದ ಮೇಲಿಟ್ಟರು. ಅದು ಅಲುಗಾಡಿ ಹೊರಳಿ ಬೀಳದಂತೆ, ಸುತ್ತಿದ್ದ ದುಕೂಲವನ್ನೆ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಗಿದರು. ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ಇಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದ ಪಂಜುಗಳೆರಡನ್ನೂ ರಥದ ಎರಡು ಕಡೆಯ ಕಂಬಗಳಿಗೆ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನೆಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಯ ಪಂಜುಬಳೆಗಳನ್ನು ಆ ಪಾತ್ರೆಯೊಡನೆ ರಥದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸಾರಥಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಕುಳಿತು, ಕುದುರೆಗಳ ಕಡಿವಾಣದ ರಜ್ಜುಗಳನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಚಾವಟಿಯಿಂದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ, ರಥವನ್ನು ಶಿವಗಂಗೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿ, ಅತಿ ವೇಗದಿಂದ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ಮೂರನೆಯ ಭಾಗ

§

ಪ್ರಭುಗಳು ರಥವನ್ನು ಬಹು ವೇಗದಿಂದ ನಡಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಾದುದರಿಂದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇತರ ವಾಹನಗಳ ಸಂಚಾರವಾಗಲಿ ಮನುಷ್ಯರ ಸಂಚಾರವಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಥಕ್ಕೆ ಹೂಡಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಳಗಿದವು, ವೇಗಗಾಮಿಗಳು, ಆ ಮಾರ್ಗಪರಿಚಯ ಅವುಗಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗಿತ್ತು. ಪ್ರಭುಗಳು ನೆಪಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕುದುರೆಯ ಕಡಿವಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ದುಃಖದಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ದುಃಖಾತಿರೇಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆ ಮರೆತಿದ್ದರು. ವಿವೇಚನೆ ಕಂದಿತ್ತು. 'ತಾನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ! . . . ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಸರಿಯೆ?' ಎಂಬ ವಿಚಾರವೆ ಆಗ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿತ್ತು. ಅದರ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯಗಳ ತರ್ಕ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ.

ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ರಥದ ಶಬ್ದ ದೂರಕ್ಕೆ ಮುಂಗಾರಿನ ಗುಡುಗಿನಂತೆ ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಬರುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜರಥಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಟೆಗಳ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೊದಲ ಹರದಾರಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತನಾಗಿದ್ದ ಕುದುರೆಯ ಕಾವಲುಗಾರ—ನಿದ್ದೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು—ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ಎದ್ದು ಕುಳಿತ. ಶಬ್ದವನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಕೇಳಿದ. ಬರುಬರುತ್ತ ಶಬ್ದ ಸ್ಫುಟವಾಯಿತು. ಇದು ರಾಜರಥವೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ದೃಢವಾಯಿತು. 'ಸಂಜೆ ವೇಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದ ರಥ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಹಿಂದಿರುಗಿತೇಕೆ' ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟ. 'ಈ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ!' ಎನ್ನುತ್ತ ಅವನು ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಬಿಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದು ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡ. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಾವುದ ಸೂಚಿಸುವ ಸುಣ್ಣ ಬಳಿದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡದಾದ ಅಡ್ಡಮರದ ಗುರುತು ಇತ್ತು. ವೇಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಥ ಒಂದೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು.

'ಇವನು ಪರಿಚಿತನಾದ ರಥ ನಡಸುವವನಲ್ಲವಲ್ಲ! ಇವನು ಯಾರು! ರಥವನ್ನು ಇಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿ ನಡಸುತ್ತಿರುವವನು!' ಎಂದು ಕಾವಲಿನವನು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಕುತೂಹಲಗಳಿಂದ ನೋಡಿದ. ಪ್ರಭುಗಳು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು 'ನಾವು, ನಿನ್ನ ಪ್ರಭುಗಳು, ಈ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬೇಗ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೊಸ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಹೂಡು' ಎಂದರು. ಕಾವಲಿನವನು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅಂಜಿದ, ನಡುಗುತ್ತ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದ. 'ಅಂಜಬೇಡ, ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಬೇಗ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸು' ಎಂದರು ಪ್ರಭುಗಳು. ಕಾವಲಿನವನು ಮರುಮಾತಾಡದೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೊಸ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ರಥಕ್ಕೆ ಹೂಡಿದ. ರಥದ ಗಾಲಿಗಳ ಅಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕೀಲೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟ. ಉರಿದುಹೋಗಿದ್ದ ಪಂಜುಗಳ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ ಹೊಸ ಬತ್ತಿಬಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ರಥದ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಭದ್ರಮಾಡಿದ್ದ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. ರಥ ಮುಂದಕ್ಕೆಹೊರಟಿತು. ನಿದ್ದೆಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳು ಚಾವಟಿಯ ಶಬ್ದದಿಂದ ಚುರುಕುಗೊಂಡವು. ಕುದುರೆಗಳೂ ವೇಗಶಾಲಿಗಳು; ರಥ ನಡಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಅಶ್ವಹೃದಯವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಪ್ರಭುಗಳು. ಇನ್ನು ವೇಗಕ್ಕೆ ಕೊರತೆಯೆ?

ಶಿವಗಂಗೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಈ ರಥ ಮೊದಲ ಗಾವುದವನ್ನು ದಾಟಿ ಎರಡನೆಯ ಗಾವುದದ ಅರ್ಧದೂರವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವೇಲಾಪುರಿಯಿಂದ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಸೋವಲೆದೇವಿಯ ರಥ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರಿತು. ರಥದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೋವಲೆಯ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರು ದುಃಖಪೂರಿತಹೃದಯರಾಗಿ ಮೌನದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಸೋವಲೆದೇವಿ ರಥದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರಿಲ್ಲ. ಸೋವಲೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೊಡನೆ ಬಾಳಿದ ಕಾಲ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ. ಅದು ಸೋವಲೆಗೆ ಈಗ ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖಸ್ವಪ್ನದಂತೆ ಆಯಿತು. ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ಅಳಿದ ದುಃಖ, ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಶಾಂತಲೆ ಅಳಿದ ದುಃಖ, ಈ ಎರಡು ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು ಸೋವಲೆ. 'ನನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತ ಅಪ್ಪಾಜಿ

ಯುವರ ದುಃಖ ಅಪಾರವಲ್ಲವೆ! ಈ ಮಹಾ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಅವರು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಾರು? ಲೋಕೋತ್ತರನಾದ ಮಗ, ಲೋಕೋತ್ತರಳಾದ ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ದಿನ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಮರಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದರಲ್ಲ! ಈ ದುಃಖಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಯಾವ ಮಹಾನುಭಾವನೆ ಆಗಲಿ ಹೇಗೆ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ! ಅಪ್ಪಾಜಿಗಳು ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಬಲ್ಲರು!' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು ಆ ಸಾಧ್ವಿ. ತನ್ನ ದುಃಖ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾದರೂ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ದುಃಖ ತನ್ನದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನದು ಎಂದು ತಿಳಿದಳು. 'ಈ ಭೂಮಿ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯಲ್ಲ; ಪಾಪಶೇಷವೊ ಪುಣ್ಯಶೇಷವೊ ಯಾವುದೊ ಕರ್ಮಶೇಷವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೇ ಆತ್ಮಗಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುವು. ಅಕ್ಕ ಕಾಲುಜಾರಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ತಡೆಯಲಾರದ ದುಃಖದಿಂದ ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೆ ಮುಕ್ತ. ಧನ್ಯತೆ ಪಡೆಯಿತು ಆತನ ಆತ್ಮ. ಅಕ್ಕನೊಡನೆ ನಾನೂ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನೂ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ . . . ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ನನ್ನ ನೆನಪು ಒಂದು ವೇಳೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಏನುಗತಿ! ಅಥವಾ ಬಂದಿದ್ದರೂ ನಾನು ಒಡನೆಯೆ ಬರುವವಳೆಂದೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿರಬೇಕು. ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ನನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನನಗಾಗಿ ಅವರು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕಾಯುವುದು? ಅವರನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಕಂಡೇನು! ಇನ್ನು ನಮಗೆ ಈ ಪಾಪ ಭೂಮಿಯ ಸೋಂಕೇ ತಪ್ಪಿತು' ಎಂದು ಸೋವಲೆ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹಿಯಾದಳು. ತನಗೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಗೂ ತನ್ನ ಅತ್ತೆಗೂ ಇನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳೆ ಕಾದಿರುವುವೆಂದು ಆ ಮುಗ್ಧೆಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿತು.

ಆಕೆಯ ರಥ ಪತಿಗೃಹವನ್ನು ಸೇರಿ ನಿಂತಿತು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಹತ್ತಿರದ ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಸೋವಲೆಯ ಬಂಧುಬಾಂಧವರೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೂ ದುಃಖಪಡುತ್ತ ರಥದ ಸುತ್ತ ಬಂದು ನೆರೆದರು.

ಅತ್ತ ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಗಳು

ನಡೆದಿದ್ದರೂ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದ ಆಕೆಗೆ ಈ ದುರ್ಭರ ದುಃಖದಿಂದ ಮಿದುಳಿನ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ರಕ್ತಶೋಷಣೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದಿತು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸ್ವಾಧೀನತೆ ಲೋಪವಾಗಿತ್ತು. ಅಂಗಾಂಗ ಗಳ ಸಂಕುಚನ ಪ್ರಕುಚನಗಳೂ ನಿಂತುಹೋಗಿದ್ದವು. ಹೃದಯಗತಿಯೂ ಮಂದವಾಗಿತ್ತು. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಗಳು ಮಾತ್ರ ನಿಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕಂದಿ ನಿಂದ ಯಾವುದೊಂದು ದುರ್ದಶೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಪೀಡೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಅರಿಯದೆ ಮಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮನಸ್ಸು ಆಕೆಯದು. ಈಗ ಈ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಸಂಭವಿಸಿದ ಮಗಳ ಮರಣಕ್ಕೆ ಆ ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸು ಬಹು ಜರ್ಜರಿಸಿ ಹೋಯಿತು. ಪತಿ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಸ್ತ್ರೀಕುಲಕ್ಕೇ ಮುಕ್ತಾಮಣಿಯಂತಿದ್ದ ಮಗಳು ಈ ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ದುಃಖ ಒಂದೆಡೆ, ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದಾವಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಸುಡುತ್ತಿರುವ ದುಃಖ ಹೇಗೆ ಪರ್ಯವಸಾನ ಹೊಂದುವುದೊ ಎಂಬ ಭೀತಿ ಒಂದು ಕಡೆ, ಇಷ್ಟು ಶುಶ್ರೂಷೆ ನಡೆದರೂ ಪತ್ನಿಯು ಮೂರ್ಛೆ ತಿಳಿದು ಏಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಇನ್ನೇನಾಗುವುದೊ! ಎಂಬ ಭಯ ಬೇರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಭಯ, ದುಃಖಗಳೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಆ ವೀರನ ಬುದ್ಧಿಚೈತನ್ಯಗಳನ್ನೂ ತೀರ ಉಡುಗಿ ಸಿತ್ತು. ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆಯ ಚಿಹ್ನೆ ಮೂಡಿತ್ತು. ನಿಸ್ತೇಜರಾಗಿ ನಿರ್ಬಲರಾಗಿ 'ಶಿವನೇ ಗತಿ' ಎಂದು ಅಧೋವದನರಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ತಮಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿಷ್ಫಲರಾಗಿದ್ದರು.

ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸೋವಲೆಯ ಬಂಧುಬಾಂಧವರೆಲ್ಲರೂ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಕಂಡು ಘೋರವಾಗಿ ದುಃಖಿಸಿದರು. ಇವರ ದುಃಖದ ಧ್ವನಿಗಳಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿತು. ಕುವರವಿಷ್ಣು, ಶಾಂತಲೆ ಮಹಾರಾಣಿ ಇವರ ಸಾವಿನ ಸುದ್ದಿ ಕಿಚ್ಚಿನಷ್ಟೇ ಬೇಗೆಯಿಂದ ವೇಗದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿತು. ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿ ಶಿವಗಂಗೆಯ ಬೆಟ್ಟದ ಶಿಖರದಿಂದ ಕಾಲುಜಾರಿ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತರೆಂದೂ 'ಅಕ್ಕ ಸತ್ತಳಲ್ಲಾ!' ಎಂಬ ದುಃಖದಿಂದ ಒಡನೆ ಕುವರರೂ ಗಿರಿಶಿಖರದಿಂದ ಹಾರಿ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟರೆಂದೂ ಸುದ್ದಿ ಹರಡಿತು. ಕುವರವಿಷ್ಣುವು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸದೆ ತಾವು ಗರುಡರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ, ಅದೇ ದಿನವೆ ಸೋವಲೆ ತಾನು

'ಸತಿ'ಯೆಂದು ಕಂಕಣಧರಿಸಿದಳೆಂದೂ ಕುವರವಿಷ್ಣು ಗರುಡರಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿನ ಆರು ಜನ ನಾಯಕರುಗಳೂ ಕುವರರೊಂದಿಗೇ ತಾವೂ ಹೋಗುವೆವೆಂದು ಕಂಕಣ ತೊಟ್ಟರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಈಗ ತಿಳಿಯಿತು. 'ಮಹಾರಾಣಿಯೂ ಕುವರರೂ ಈ ಅಕಾಲಮರಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದರೆ! ಅಯ್ಯೊ! ಅಯ್ಯೊ! ಇದೇನು ಅನ್ಯಾಯ! ಇನ್ನೇನು ಗತಿ?' ಎಂದು ರಾಜಧಾನಿಯೆ ಗೋಳಾಡಿತು. ಮಹಾಸತಿಯಾಗಲಿರುವ ಸೋವಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅವರ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದವು. ಊರ ಜನರೆಲ್ಲ ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲೂ ಕುವರನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ನೆರೆದು ನಿಂತರು. ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯ ಕಳೇಬರ ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಇರುವುದೆಂದೂ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಸೋವಲೆದೇವಿಯೆ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಂದಳೆಂದೂ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು.

ರಾಜಧಾನಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇನಾಶಿಬಿರಗಳಿಗೂ ಈ ವಾರ್ತೆ ಮುಟ್ಟಿತು. 'ಅಯ್ಯೋ! ಅಂತಹ ಧೀರರಿಗೆ, ವೀರರಿಗೆ, ಈ ಅಂತ್ಯವೆ! ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಈ ದುರ್ಮರಣವೆ! ದೇವನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು ನಿರ್ದಯನೇಕಾದ! ಪ್ರಭುಗಳ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನಾವ ಉತ್ಸಾಹ? ಇನ್ನಾವ ಸಂತೋಷ? ಇನ್ನು ಅವರ ಹೃದಯವೂ ಬತ್ತಿತು, ಬಲವೂ ಉಡುಗಿತು. ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಇದೇನು ವಿಪತ್ತು ಬಂದಿತು! ಮುಂದೇನು ಗತಿ!' ಎಂದು ಸೇನೆಯ ಜನರೆಲ್ಲ ಶೋಕದಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟರು. ಸ್ನೇಹಕಂಕಣ ಧರಿಸಿದ್ದ ಆ ಆರು ಜನ ನಾಯಕರುಗಳೂ ತಮ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪಸಿದ್ಧಿಗೆ ಅಣಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ ತೊಡಗಿದರು.

ಅತ್ತ ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರಿಗೆ ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ದಾಸಿಯೊಬ್ಬಳಿಗೆ ದೈವವೇ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಥಟ್ಟನೆ ಏನೊ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದಿತು. ಆಕೆ ಆಳೊಬ್ಬನನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಊರೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ತನಗೆ ಬಹುದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಪರಿಚಿತಳಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧೆಯನ್ನು ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಬಹು ಸಾಹಸದಿಂದ ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದಳು. ಆ ವೃದ್ಧೆಯ ವಂಶವೆಲ್ಲ ವೈದ್ಯವೃತ್ತಿಯಲ್ಲೆ ಬಾಳಿದುದು. ವೃದ್ಧೆಯ ಪತಿ ಬದುಕಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಆಕೆ ಮನೆಯ

ಧನ್ವಂತರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ವೃದ್ಧೆ, ಮಕ್ಕಳ, ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಂದಿರ, ಗರ್ಭಿಣಿಯರ ಕಾಯಿಲೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಥ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಕೆಯ ಹಸ್ತಗುಣ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಎಳವು, ಸೆಳವು, ಮೂರ್ಛೆ, ಪಿತ್ತವಿಕಾರ, ವಾತವಿಕಾರ, ಸನ್ನಿ, ಧನುರ್ವಾತ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಕ, ಬಿಸಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹಾಕಲು ಬಲ್ಲವಳಾಗಿದ್ದಳು. 'ರಾಜರ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಒಬ್ಬಾಕೆ ಒಂದು ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ, ನಾವು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ನಡಸಿದೆವು. ನಾಲ್ಕೈದು ಗಂಟೆಗಳಾದರೂ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬರಲಿಲ್ಲ, ನೀವು ಬಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಬದುಕಿಸಿಕೊಡಬೇಕು' ಎಂದು ಆ ದಾಸಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಚಿಕಿತ್ಸಕನಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದಂತಹ ಚಿನ್ನದಂತಹ ಮನಸ್ಸು ಆ ವೃದ್ಧೆಯದು. 'ಈ ಸೇವೆಗಾಗಿಯೆ ದೈವವು ತನಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತಿರುವುದು' ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಜೀವ ಆಕೆಯದು. 'ನಡೆಯಿರಿ, ದೇವರು ನನಗೆ ಏನು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೊ ನೋಡೋಣ' ಎಂದು ಸಣ್ಣದೊಂದು ಕೈಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದಾಸಿಯೊಡನೆ ಹೊರಟುಬಂದಿದ್ದಳು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಬರುತ್ತ ಆ ವೃದ್ಧೆ ಹೇಳಿದಳು: 'ನೀವು ಈಗ ನಡಸಿದ ಉಪಚಾರಗಳೆಲ್ಲ, ವಿಶೇಷ ದೇಹಾಯಾಸದಿಂದ, ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಮೂರ್ಛೆಗಳಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದವು. ಈ ತೆರದವುಗಳಿಗೆ ಉಪಚಾರವೆ ಬೇರೆ. ಜ್ಞಾನವಾಹಿ ನರಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರೆ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ; ಆಗ ಕ್ರಿಯಾವಾಹಿ ನರಗಳೂ ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ತಾವಾಗಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆಕೆಯ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸ ಕ್ರಮಗಳು ಹೇಗಿವೆ? ಕೈಕಾಲು ಬೆಚ್ಚಗಿವೆಯೆ? ವಯಸ್ಸೇನು? ಮೈ, ಶುಷ್ಕವೊ? ಸ್ಥೂಲವೊ? ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಧಾರಣವೊ? ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಭಾವವೆಂತಹವು?' ಎಂಬ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆ ವೃದ್ಧೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಬರುತ್ತ ದಾಸಿಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ವೃದ್ಧೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಮೊದಲು ನಾಡಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೋಡಿ, ಹೃದಯಕ್ರಮವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ

ನೋಡಿದಳು; ಅಂಗಾಲನ್ನು ಕೆರೆದು ಚಿವುಟಿ ನೋಡಿದಳು. ಅನಂತರ ದೀಪ ವನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ತರಿಸಿ ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣುರೆಪ್ಪೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿನೋಡಿ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾದ ಮೇಲೆ ತಂದಿದ್ದ ಕೈಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆರೆದು, ತನ್ನ ಕೈಗಳನ್ನು ಶುಭ್ರವಾಗಿ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು, ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಭರಣಿಯೊಂದನ್ನು ತೆರೆದು, ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಕೈ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಅದ್ದಿಕೊಂಡು, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಕಲ್ಕ ಹಾಕಿದಳು. ದೂರದಲ್ಲಿ ಅಧೋವದನರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು ಈಗ ಪತ್ನಿಯ ಬಳಿ ಬಂದು ಕುಳಿತರು. ಕಲ್ಕದ ಚುರುಕು ಕಣ್ಣಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜ್ಞಾನವಾಹಿ ನರಗಳ ಮೂಲಕ ಮಿದುಳಿನ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಚಲನೆಯನ್ನು ಚೇತನಗೊಳಿಸಿತು. ಅರ್ಧ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಕೈಗಳು ಈಗ ತಾವಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಹೊಸಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದವು. ವೃದ್ಧೆಯು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಕೈಗಳೆರಡನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸಿದಳು. ಆಗ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಲುಕಿದರು. ಶರೀರ ಸ್ವಲ್ಪ ಚೇತನಗೊಂಡಿತು, ಮೈ ಸ್ವಲ್ಪ ಕದಲಿತು, ಕೈಕಾಲುಗಳೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಡಿದವು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಉಸಿರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕಲ್ಕದ ಚುರುಕಿಗೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಂದಿತು. ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಬಡಿದುಕೊಂಡವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಕಣ್ತೆರೆದು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿ ಕುಡಿಯಲು ನೀರು ಬೇಕೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ದಾಸಿಯೊಬ್ಬಳು ಗುಟುಕು ಗುಟುಕಾಗಿ ನೀರು ಕುಡಿಸಿದಳು.

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಧರಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು, ವೃದ್ಧೆಯ ಪಾದಗಳ ಬಳಿ ಇಟ್ಟು 'ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ವೃದ್ಧೆಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದರು. ವೃದ್ಧೆ ಈ ಮಹಾಬಹುಮಾನಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ 'ಕೇಶವ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿದ. ನಾಸಿಟ್ಟ ಕಲ್ಕದ ಬೆಲೆ ಎರಡು ಕವಡೆ, ಈ ಮಹಾ ಆಭರಣವನ್ನು ನಾನೊಲ್ಲೆ' ಎಂದಳು. 'ಅಜ್ಜಿ, ನಾನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು

ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಕದ ಬೆಲೆಯಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಈ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತಕ್ಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ನಡಸಿ, ಆಕೆಯೊಬ್ಬಳ ಪ್ರಾಣವನ್ನೆ ಅಲ್ಲ, ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಉಳಿಸಿದಿರಿ. ಕಲಿತ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಈ ನಿರಭಿಮಾನವಲ್ಲವೆ ಸಾರ್ಥಕ. ನೀವು ಇದನ್ನು ಒಲ್ಲೆ ಎನ್ನುವಿರೆಂದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ನಾನೀಗ ನಿಮಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದೇ ಕವಡೆಯ ಬೆಲೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕವಡೆಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡುವವನು ಪರಮೇಶ್ವರನು. ಯಾವ ವೃತ್ತಿಯವನೇ ಆಗಲಿ ಈ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಇದು, ನೀವು ಸ್ವೀಕರಿಸಲೇಬೇಕು. ನಮಗಿಬ್ಬರಿಗೂ ಜೀವದಾನ ಮಾಡಿದ ನೀವು ಈಗ ನಮಗೆ ತಾಯಾದಿರಿ' ಎಂದು ಒತ್ತಾಯಮಾಡಿ ಹಾರವನ್ನು ವೃದ್ಧೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ವೃದ್ಧೆ ಕೇಶವ ನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ಸಂತೋಷಚಿತ್ತಳಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಂಟಾಗಿ ಪತಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಮೃದುವಾಗಿ 'ಮಾಚಿ, ಮಾಚಿ' ಎಂದು ಕರೆದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮಗಳ ನೆನಪುಂಟಾಯಿತು. ಪತಿಯ ಮುಖವನ್ನು ದುಃಖದಿಂದ ನೋಡಿ, 'ಅಯ್ಯೋ, ನಮ್ಮ ಮಗುವಿನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಧರ್ಮೇಶ್ವರನೂ ಇಲ್ಲವಾದನೆ! ತನ್ನ ಮಗು ವನ್ನು ತಾನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಹೋದನೆ! ನನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನೂ ಇಲ್ಲವಾದನೆ! ತಾಯಿ ಶಾರದೆಯೂ ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದಳೆ! ನನ್ನ ಕಂದನಿಗೆ ಈ ದುರ್ಮರಣವೆ! ಅಯ್ಯೋ ಧರ್ಮೇಶ್ವರ! ಲೋಕೋ ತ್ತರವಾದ ಇಂತಹ ರತ್ನವನ್ನು ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದ ನಮಗೇಕೆ ಕೊಟ್ಟೆ? ಕಿತ್ತುಕೊಂಡೆಯೇಕೆ? ಕೇಶವ, ನಾರಾಯಣ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಯಾರೆ ಮನ ಸಾರೆ ಪೂಜಿಸಿ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಾಡಿ ಆಡಿದವಳಿಗೆ ಈ ದುರ್ಮರಣವೆ! ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಲಿ! ಇನ್ನು ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಲಿ! ಯಾರ ಮರೆಹೊಗಲಿ! ನಾನು ಬದುಕಿದ್ದು, ನನ್ನ ಮಗು ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆ! ನಾನಿ ನ್ನೇಕೆ ಬದುಕಿರಬೇಕು! ಹೇಗೆ ಬದುಕಿರಬೇಕು! ಇನ್ನೇತಕ್ಕೆ!' ಎಂದು ಗೋಳಾಡಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟರು.

ಹತ್ತಿರವೆ ಇದ್ದ ಪೂಜಾಗೃಹದ ಒಳಗಡೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸೇವೆಗೆಂದು

ಪ್ರಭುಗಳು ನಿಯಮಿಸಿಹೋಗಿದ್ದ ದಾಸಿಯರಲ್ಲೊಬ್ಬಳು, ಈ ಆಕ್ರಂದನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಘೋರವಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಳು. ಆಕೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಗೆ ಈಗ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆಂದೇ ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಆ ದಾಸಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ 'ಅವ್ವೆ, ನೀವು ಹೀಗೆ ರೋದಿಸಬಾರದು. ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ರೋದಿಸಬಾರದೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯವರು ಸುಖವಾಗಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಭರವಸೆಯಿಂದ ಹೇಳಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಭಯವೂ ಬೇಡ. ನೀವು ಇಷ್ಟು ಅಧೈರ್ಯಪಟ್ಟು, ರೋದಿಸಲು ಕಾರಣವೆ ಇಲ್ಲ. ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯವರು ಈ ಮೂರ್ಛೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಭೀತಿಗೊಂಡರೆ, ದೊಡ್ಡ ಧ್ವನಿಗಳಾದರೆ, ಶಾಂತ ರೀತಿಯಿಂದ, ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅವರ ಹೃದಯಕ್ರಿಯೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬಹುದು. ಇದು ಹೀಗೆ ಆಗಬಾರದಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದಳು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೆ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಥಳಿಸಿದಂತೆ ಆಯಿತು. 'ಹಾಂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆ! ಎಲ್ಲಿ! ಎಲ್ಲಿ! ಏನಾಯಿತು? ಏನಾಗಿದ್ದಾಳೆ, ಹೇಳಿರಿ' ಎಂದು ಆತುರ ಭಯಗಳಿಂದ ತಡಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ತಾಯಿಹೃದಯ ಕೇಳಿತು.

ನಡೆದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದಾಸಿಯರು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೆ ಈಗ ವಿವರಿಸಲೆ ಬೇಕಾಯಿತು. 'ಪ್ರಭುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಈಗ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಔಷಧಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಯಿತು. ದೇವಿಯರು ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಳೆ ಇದೆ, ಉಸಿರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಡುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ಎಂದು ಪ್ರಭುಗಳೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಇದರ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಆಗುವುದಂತೆ' ಎಂದು ದಾಸಿ ಒಬ್ಬಳು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಮನಸ್ಸು ಆ ದುರ್ಭರ ದುಃಖದಿಂದ ಭಯದ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿತು. 'ಎಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆಲ್ಲಿ? ನನ್ನ

ಚಿಕ್ಕವಳೆಲ್ಲಿ? ಅಯ್ಯೋ! ಭಗವಂತ! ಈ ಮಗುವನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಬೇಡ, ಇಷ್ಟು ದಯವಿರಲಿ, ಇಷ್ಟು ಕೃಪೆಯಿರಲಿ' ಎಂದು ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಗಗನಕ್ಕೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ದಾಸಿಯರು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದರು. 'ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಮಾತ ನಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ನಾನು ಗೋಳಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ತೋರಿಸಿಬಿಡಿ' ಎಂದು ಗೋಗರೆಯುತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರೂ ಒಡನೆ ಬಂದರು.

ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕಂಡು ತಾಯಿ ಮಾಚಿ ಕಬ್ಬೆಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಕ ಉಂಟಾ ಯಿತು. ಪುನಃ ಏನು ಘೋರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗುವುದೊ ಎಂದು ಮಾರ ಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರೂ ನಡುಗಿಹೋದರು. ಭುಗಿಲೆಂದು ಎದೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ತಮ್ಮ ಬಾಯನ್ನು ತಾವೆ ಭದ್ರವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದು ತಡೆದರು. 'ಅವ್ವೆ . . . ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡದು, ಇಲ್ಲಿ ಬಾರದು, ದೇವಿಯವರಿಗೆ ಒಳಿತಾಗಲಾರದೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ನಮ್ಮೆದೆಯ ಮೇಲೆ ನಾವೇ ಕಲ್ಲೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಅವ್ವೆ' ಎಂದರು ದಾಸಿಯರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಅತಿ ಮೃದುವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ತಡವಿ 'ನನ್ನ ಕಂದ, ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬರಿದುಮಾಡಬೇಡ. ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕ ಹೋದಳೆಲ್ಲಿಗೆ! ಇಲ್ಲ! ಇಲ್ಲ! ಅವಳೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗ ಲಿಲ್ಲ, ಅವಳೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗಳು, ಅಕ್ಕನು ತಂಗಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲೆ ಇರು ತ್ತಾಳೆ' ಎಂದರು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ. ಎದುರಿಗೆ ಭವ್ಯವಾದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಎರಡು ಜ್ಯೋತಿಗಳ ನಡುವೆ ನಿಂತಿರುವ ನರಸಿಂಹ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ನೋಡಿದರು. ಎದ್ದು ಬಂದು ಆ ವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ನಿಂತು, ಕೈ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು, 'ನಾರಾಯಣ, ನರಸಿಂಹ, ಧರ್ಮೇಶ, ಜಿನೇಶ, ಬುದ್ಧೇಶ, ಎಲ್ಲವೂ ನೀನೆ, . . . ನೀನೆ, . . . ಎಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಅನಂತರೂಪಗಳೆ, ನಿನ್ನ ಅನಂತನಾಮಗಳೆ. ಈ ಒಂದು ಮಗು ವಾದರೂ ನನಗಿರಲಿ, ಇವಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಡು, . . . ಉಳಿಸಿಕೊಡು. ಇಲ್ಲವೆ ಹೀಗೆ ಬೇಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಕರುಳುಗಳನ್ನು ನಾನೆ ಬಗೆದು ತೆಗೆದು

ಸಿನಗೆ ಪಾಲೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಖಳನ ಕರುಳುಗಳನ್ನು ಮಾಲೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಕರುಳು ಭಾರವಾಗದು' ಎಂದು ದುಃಖದ ಭರದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಬುದ್ಧಿ ಪಲ್ಲಟವಾದಂತೆ ಆಗಿ ಉಸಿರಡಗಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದರು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಎದ್ದುಹೋಗಿ ಪತ್ನಿಯ ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, 'ಮಾಚಿ! ಮಾಚಿ! ನಿನ್ನ ವಿವೇಚನೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು? ಇದೇನು ನೀನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಮಾತು! ದೈವನಿಂದನೆ ತಗದು, ಸುಮ್ಮನಿರು. ಮಗು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಖಂಡಿತ ಏನೂ ವಿಪತ್ತಾಗದು. ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎದ್ದವಳಂತೆ ಏಳುವಳು, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊ. ನಿನ್ನ ಅಳಿಯಂದಿರು ಯೋಚನಾಪರರಾದುದರಿಂದಲೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರುವರು. ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು ಮಾಚಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಈಗ ಎಚ್ಚರವಾದರೆ, ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಅಕ್ಕನ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದರೆ, ನಿನ್ನ ಈ ಮಗುವನ್ನು ನೀನೆ ಕೊಲ್ಲುತ್ತೀಯೆ. ಈ ಒಂದು ಮಗುವನ್ನಾದರೂ ನಾವು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ' ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಬಳಿ ಕರೆತಂದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಾಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡರೆ ಏನು ಅನರ್ಥವಾಗ ಬಹುದೆಂದು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೆ ಈಗ ಹೊಳೆಯಿತು. ತನ್ನ ಅಳಿಯಂದಿರನ್ನು ಮನಸಾ ಹರಸಿದರು. ಏನೇ ಆಗಲಿ ಆ ತಾಯಿಕರುಳು ದುಃಖದ ಭರವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆಹೋಯಿತು. ದಾಸಿಯೊಬ್ಬಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಮೃದುವಾಗಿ ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಆ ಬೀಸಣಿಗೆ ಯನ್ನು ಈಸಿಕೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ತಾವೇ ಗಾಳಿಹಾಕಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿ ದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅಶ್ರುಧಾರೆ ಗಂಟೆಗಳಾದರೂ ತಡೆ ಯಿಲ್ಲದೆ ಹರಿದು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಹೊತ್ತಿನ ಔಷಧಿ ಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಮಯವಾಯಿತು. ದಾಸಿಯರ ವಿವರಣೆಯಂತೆ ಮಾಚಿ ಕಬ್ಬೆ ತಾವೆ ಔಷಧಿ ತೇದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನಾಲಗೆಗೆ ಲೇಪಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ಗುಟುಕು ನೀರನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಗಂಟಲೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆತುರ ಆಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯ. ಪತಿಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ತಂದೆತಾಯಿ ಬಂಧುಬಾಂಧವರ ಬಳಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು, ಸೋವಲೆ

ದೇವಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿಯುಟ್ಟು, ಪೂಜಾಗೃಹವನ್ನು ಸೇರಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾದಳು. ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರೆಲ್ಲ ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರು. ಬೊಪ್ಪಣ ತನ್ನ ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ಕೂಡ ಇಷ್ಟು ದುಃಖಿತನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಮಹೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಯೋಗವಿತ್ತು' ಎಂದು ಬೊಪ್ಪಣ ಬಹು ಸಂಕಟಪಟ್ಟ.

ಪಾಳೆಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಆರು ಮಂದಿ ನಾಯಕರುಗಳೂ ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಯುದ್ಧಪೋಷಾಕುಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನು ಉಳಿದು, ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾಣೆಹಿಡಿದ ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮೊಡನೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಇಮ್ಮಡಿ ದಂಡನಾಯಕ ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಳೇಬರದ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಡೆದರು. ಅವರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ವಸೇನೆಯೂ ದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ಹೊರಟಿತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕುವರ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಅಪಾರ ಜನಸಂದಣಿ ಸೇರಿತ್ತು.

* * * * *

ಸೂರ್ಯೋದಯ ಇನ್ನೇನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಭುಗಳ ರಥ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಗಾವುದ ದೂರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಆಹುತಿಗೊಂಡ ಮಹಾಭೂತದಂತೆ ಆ ಶಿವಗಂಗೆಯ ಬೆಟ್ಟ ಆಕಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ರಥದ ವೇಗ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಶಿವಗಂಗೆಯ ಊರು ಸಮೀಪವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಊರು ಹತ್ತಿರವಾದಾಗ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರಥವನ್ನು ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದರು. ಕಲ್ಲುಗುಂಡುಗಳ ಮೇಲೆ, ಪೊದೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಇರುಕುಬಿರುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಳು ರಥವನ್ನು ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡವನ್ನು ಸೇರಿ ನಿಂತವು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ರಥದ ಪೀಠದಿಂದ ಬಿಚ್ಚಿ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕಾಡಿನ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಶಾಂತಲೆಯ ಶರೀರವನ್ನು ಇಡುವಾಗ ಅವರ ಕರುಳು ಕಿತ್ತುಬಂದಿತು. ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗ

ಲಿಲ್ಲ. 'ಎಲ್ಲರ ಶಾಶ್ವತ ಹಾಸಿಗೆ ಇದುವೆ, ದೇವಿ. ನಿನ್ನ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಇಂದು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ, ಭಿಕಾರಿ,' ಎನ್ನುತ್ತ ತನ್ನ ದೇವಿಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸುರಿದುಕೊಂಡರು. ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರಗಳ ಮೇರೆಯುಳ್ಳ ಭೂಪಾಲನಿಗೆ, ಭಗವಂತ ನಿಗೆಂದು ಲೋಕೋತ್ತರಗಳಾದ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದವನಿಗೆ, ಧರ್ಮ ಸತ್ಯ ಇವುಗಳೆ ಜೀವನದ ಪರಮಧ್ಯೇಯಗಳೆಂದು ನಂಬಿ ನಡೆದುಕೊಂಡವ ನಿಗೆ, ಎಣಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ, ಭೇದರಹಿತನಿಗೆ, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಮಣ್ಣಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಕುದುರೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಾವು ತಂದಿದ್ದ ರಥವನ್ನು ಒಂದು ಕೊರಕಲಿಗೆ ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟರು. ರಥದ ಎರಡು ಕಡೆ ಕಂಬಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಪಂಜುಗಳು ಆ ರಥಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯಿಟ್ಟವು. ಪ್ರಭುಗಳು ಕುದುರೆಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟು 'ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆ ಸಂದಿತು, ನಿಮಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ನೀವಿನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡಿ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ರಾಜಮುದ್ರೆಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಆ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಬಾರದೆಂಬ ಶಾಸನವಿದ್ದಿತು. ಕುದುರೆಗಳು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಹೋದವು.

ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪ್ರಭುಗಳು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟರು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹತ್ತು ವುದರಲ್ಲಿಯೆ ಆಯಾಸ ತೋರಿತು. ದಾರುಣ ದುಃಖ ಅವರ ದೇಹಶಕ್ತಿ ಯನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿತ್ತು. ನಿನ್ನೆಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ; ರಾತ್ರಿ ಈ ಮಹಾ ದುಃಖಾನುಭವ; ನಿದ್ದೆ ಇಲ್ಲದೆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ರಥವನ್ನು ನಡಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಆಯಾಸ; ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಳೇಬರ; ದಾರಿಯಲ್ಲದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತುವ ಶ್ರಮ; ಇದು ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ! ಪ್ರಭುಗಳು ಆಯಾಸದಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ನಿಂತರು. ಕತ್ತನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರು. ನೋಡಿ ದೊಡನೆ ಕರುಳು ಕಲಕಿಹೋಯ್ತು, ದುಃಖ ಉಕ್ಕೇರಿತು. 'ಇದು ನನ್ನ ಶಾಂತಲೆಯೆ! ಇದು ನನ್ನ ಹೃದಯರತ್ನವೆ! ಇದು ಆಕೆಯ ಸೊಬಗು ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳ ಮುಖವೆ! ನನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಜೀವನಕ್ಕೆ ರಸಪುಷ್ಟಿ

ಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ನನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನೂ ನನ್ನ ಬಾಹುಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದ ಉಲ್ಲಾಸಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟ ಮುಖಶ್ರೀ ಇದುವೆ! ಯಾರ ಒಂದು ಉತ್ಸಾಹದ ಮಾತಿನಿಂದ ನನ್ನ ಎದೆ ಉಬ್ಬುತ್ತಿತ್ತೊ, ನನ್ನ ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶ್ರೀ ಸಂಚಾರವಾಗುತ್ತಿತ್ತೊ, ಯಾರ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ನಗೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆನೊ, ಯಾರ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಾದಷ್ಟು ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡಸಿದೆನೊ, ದೇವನಿಗೆ ಭವ್ಯವಾದ ಆಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದೆನೊ, ಯಾರ ಪುಣ್ಯ ಬೆಳೆಯಲೆಂದು ಧರ್ಮ ವೃದ್ಧಿಸಲೆಂದು ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರಲೆಂದು ಸತತ ಶ್ರಮಿಸಿದೆನೊ ಆ ರಸವಂತಿ ಈಗ ಬತ್ತಿಹೋಯಿತೆ! ನಿರ್ಜೀವವಾಯಿತೆ! ಶಾಂತಲೆ . . . ಓ . . . ಶಾಂತಲೆ, 'ಓ' ಎನ್ನು ದೇವಿ. . . . ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, . . . ನಿನ್ನ ಜೀವವನ್ನರಸುತ್ತ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅದು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇರುವುದೆಂದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ನನ್ನ ಜೀವವಿನ್ನೂ ಇರುವುದರಿಂದಲೆ ನಿನ್ನ ಜೀವ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇರುವುದೆಂಬ ಭರವಸೆ. ಕೇಳು ದೇವಿ, ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಆಣೆಯಿದೆ. ನೀನು ಕೇಳಬಲ್ಲೆ, ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಬಲ್ಲೆ. ನನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ಮೋಸಪಡಿಸಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಉದ್ದೇಶವಿರಲಾರದು . . . ನೀನು ಕಾಲುಜಾರಿ ಬಿದ್ದೆಯೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ . . . ಶಾಂತಲೆ, ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇ ಎಷ್ಟು ಅಮೃತಮಯವಾಗಿದೆ! ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಯಾವುದೊ ಕಠಿಣ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಹೋಯಿತು. ನಿನಗೆ ಬೇರಾವ ಮಾರ್ಗವೂ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲವೆ? ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೀನು ಅನುಸರಿಸಬಹುದೆ? . . . ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಾನು ಮೂರ್ಖನಾದೆನೆ! ಹಟಮಾರಿಯಾದೆನೆ? ಅಂತಹ ಅಪರಾಧವನ್ನು ನಾನೇನು ಮಾಡಿದೆ! ನನ್ನ ಹಟ ನಿನಗೆ ಈ ವಿಧಿಯನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿತೆ? ಶಾಂತಲೆ . . . ಕ್ಷಮೆ ಎಂಬುದು ಪರಾತ್ಪರವಸ್ತು, ನೀನು ದಯಾರ್ದ್ರೆ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಶಾಂತಲೆ—ಓ—ಶಾಂತಲೆ— "ಓ" ಎನ್ನು ಶಾಂತಲೆ. ನೀನೆಲ್ಲಿರುವೆಯೊ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದೇನೆ . . .'

ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಸಿಲೇರುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಬಲು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಆಯಿತು. ದಾರಿಯಿಲ್ಲ, ಮೆಟ್ಟಿಲು

ಗಳಿಲ್ಲ. ಎಂತೋ ಹೇಗೊ ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಪ್ರಭುಗಳು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಕಾಲು ಜಾರುತ್ತಿದೆ, ಎಡಗೈಯಿಂದ ಕಳೇಬರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೈಗೆ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಬಲಗೈಯನ್ನು ಆಸರೆಯಾಗಿ ಊರುಗೋಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತ ಮೇಲುಬ್ಬಸದಿಂದ ಎದೆಯೊಡೆದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ 'ಶಾಂತಲೆಯ ಜೀವವಿರುವ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಆ ಜೀವವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಈ ಶರೀರದೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂಬ ಒಂದೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಭುಗಳ ವಿವೇಚನೆ ದುಃಖಾತಿರೇಕದಿಂದ ಹದಗೆಟ್ಟಿದೆ. ತಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಲೋಕ ಒಪ್ಪೀತೆ ಎಂಬುದು ಕೂಡ ಆ ಧೀಮಂತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. 'ನನ್ನ ದೇವಿ ಮರಳಿ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೇಬರುವಳು. ನಾನು ಆಕೆಗೆ ಭರವಸೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಆಕೆಯ ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ನಾನು ಆಕೆಗೆ ಭರವಸೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಆಕೆಯು ಶಾಂತಲೆಯಲ್ಲವೆ! ಆಕೆಯ ಕೋಪವಾರುವುದು. ಆಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಖಂಡಿತ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಆದರಿಸುವಳು. ನಾನು ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಿರುವ ಕಳೇಬರ ಸಜೀವವಾಗುವುದು' ಎಂಬ ಭರವಸೆ ಪ್ರಭುಗಳಿಗಿದ್ದಿತು.

ಬಹು ಆಯಾಸವಾಯಿತು. ಒಂದು ಬಂಡೆಯ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಂತರು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಬಾಯಾರುತ್ತಿದೆ, ಮೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ದ್ರವಭಾಗವೆಲ್ಲ ಬೆವರಾಗಿ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಶರೀರದ ರಕ್ತ ಘನವಾಗುತ್ತಿದೆ, ಅವರಿಂದ ಆಯಾಸ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಹೆಗಲ ಮೇಲಿನ ಕಳೇಬರದೊಡನೆ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. 'ದೇವಿ, ಬಿಸಿಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೆ? ನಿನಗೆ ಆಯಾಸವಾಗುತ್ತಿದೆಯೆ? ಬಾಯಾರುತ್ತಿದೆಯೆ? ಏನು ಮಾಡಲಿ? ನೀನು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದೆ, ನನಗೂ ಸಹಿಸಲಾಗದ ಈ ದುಃಖ ಒಡ್ಡಿದೆ. ಶಾಂತಲೆ, ಓ . . . ಶಾಂತಲೆ, ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡಿದೆ? ನಿನ್ನ ತಮ್ಮ ಗರುಡನಾದುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನೆ? ನೀನಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಟ್ಟದರಸಿ ಆಗಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಹೋದೆಯ! ದೇವಿ, ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದೆ. ಶಿವಗಂಗೆಗೆ, ಯಾತ್ರೆಗೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ . . . ನೀನೆಲ್ಲಿಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟೆ! . . . ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆಯ?

. . . ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆಯ? ನಿನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಖಿಯೆಂದು ನಾನು ಕರೆದೆ. 'ದೇವಿ, ಈ ಅರೆಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲು; ನಿಂತಿರುವ ಕಲ್ಲು ಎಷ್ಟು ಬಲವಾಗಿದೆಯೊ ಎಷ್ಟು ದೃಢವಾಗಿದೆಯೊ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸೂ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಅಷ್ಟೆ ದೃಢವಾಗಿರಲಿ. ನಮ್ಮ ಜೀವನಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಗಳು ತೋರಿದರೂ, ಭದ್ರೆ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಈ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಅಚಲವಾಗಿರಲಿ, ಯಾವ ಸಂಕಟಗಳು ಬಂದರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರೋಣ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಯೋಚಿಸೋಣ, ಒಬ್ಬರ ಹಿತವನ್ನೊಬ್ಬರು ಸದಾ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳೋಣ' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲ! ನೀನು ಅಗ್ನಿಯ ಎದುರಿಗೆ, ಸದಸ್ಸಿನ ಎದುರಿಗೆ, ಅನುವರ್ತಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಮರೆತೆಯ? ನನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ನಡಸುತಿದ್ದವಳು ನೀನಲ್ಲವೆ? ಇದನ್ನೂ ಮರೆತೆಯ? . . . ಶಾಂತಲೆ . . . ಶಾಂತಲೆ, ನಿನ್ನ ಜೀವ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವುದು, ನಿನ್ನ ಆತ್ಮ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು, ನನ್ನ ಹಟಕ್ಕೆ ನಾನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ . . . ಕ್ಷಮೆ ಕೋರುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಈ ಶಿಕ್ಷೆ ಅನುಭವಿಸುತಿದ್ದೇನೆ . . . ನೀನಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯ ರಾಜ್ಯ? ಶಾಂತಲೆ—ಎಲ್ಲಿ—ನಮ್ಮ ಮಗುವೆಲ್ಲಿ? ನಮ್ಮ ಕುವರನೆಲ್ಲಿ? ತಂದೆಗಿಂತಲೂ ಅವನಿಗೆ ತಾಯಿಯಾದ ನೀನೆ ಹೆಚ್ಚಾದೆ. ಅವನು ನಿನ್ನನ್ನೆ ಅನುಸರಿಸಿದ. ನಮ್ಮ ಮಗು ಸೋವಲೆಯೂ ಈಗ ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಳು. ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ತಂಗಿ ಅವಳೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಳು. ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳುಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನಿನ್ನ ಅವ್ವೆ, ನಿನ್ನ ಅಯ್ಯ, ಸೋವಲೆಯ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು, ಕಡೆಗೆ ಬೊಪ್ಪಣ, ಅವನೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವನು. ಅಯ್ಯೋ, ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯವೆ! ಒಂದೆ ದಿನದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿರ್ನಾಮವಾದೆ, ಶ್ಮಶಾನವಾದೆ. ಇಷ್ಟು ಅನಾಹುತಗಳು ನಡದೇ ನಡೆಯುವುವೆಂದು ನೀನು ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲವೇಕೆ? ಶಾಂತಲೆ, ನಾನಿನ್ನು ತಡೆಯಲಾರೆ, ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರೆ. . . . ನೀನೆಲ್ಲಿರುವೆ? ಎಲ್ಲೆಂದು ಹುಡುಕಲಿ? ಯಾವ ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವೆ? ಯಾವ ಪೊದರಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ? . . . ನಾನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಜೀವ ಕಾತರಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದೆ, ಶಾಂತಲೆ—ಓ . . . ಶಾಂತಲೆ!'

ಪ್ರಭುಗಳು ಪುನಃ ಆ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೊರಟರು. ಈಗಂತೂ ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬೆವರಿನಿಂದ ಒದ್ದೆಮುದ್ದೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾಲುಗಳು ಮುಳ್ಳನ್ನು ತುಳಿದಿವೆ. ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಧೋತ್ರ, ತೊಟ್ಟಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಮುಳ್ಳುಪೊದೆಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಹರಿದು ಚಿಂದಿಯಾಗಿವೆ. ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ ಬಂಡೆ ಸುಡುತ್ತಿದೆ. ಕಾಲಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಉಡುಗಿ ಮೊಣಕಾಲು ಮುದುಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವ ಎಡಭುಜವನ್ನೂ ಎಡಪಾರ್ಶ್ವವನ್ನೂ ಬಹು ಜಾಗರೂಕತೆ ಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಲಭುಜ, ಬಲತೋಳು, ಬಲಪಾರ್ಶ್ವ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಗಾಯಗಳಾಗಿವೆ. ಅವರಿಗೆ ಈಗ ಯಾವ ನೋವೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲ, ಯಾವ ಪೆಟ್ಟೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಗುರಿ: ತಮ್ಮ ಶಾಂತಲೆ ಬಂದೇ ಬರುವಳೆಂಬ ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸ. ಅವರ ಅರ್ಥ ವಿವೇಚನೆ ನಿನ್ನಿನ ರಾತ್ರಿಯೆ ಕೆಟ್ಟಿತು. ಬೆಟ್ಟ ಹತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟಾಗ ಮುಪ್ಪಾಗ ಕೆಟ್ಟಿತು. ಈಗ ಪೂರ್ತಿ ಕೆಟ್ಟಿದೆ. ಹುಚ್ಚರಂತೆ ಬಲವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ: 'ಶಾಂತಲೆ—ಓ—ಶಾಂತಲೆ!'

ತಮ್ಮ ಶಾಂತಲೆಯ ಜೀವ ಆ ಬಂಡೆಯ ಬಿರುಕಿನಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. 'ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ! ಆ ಗವಿಯಲ್ಲಿರಬಹುದು' ಎಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಲವಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣದೆ 'ಗಿಡಗಳ ಅಡಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು' ಎಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ: 'ಶಾಂತಲೆ—ಓ . . . ಶಾಂತಲೆ!'

§

ಅತ್ತ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಳೇಬರಕ್ಕೆ ಮಜ್ಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅಧಿಕಾರ ಅಂತಸ್ತುಗಳ ಉಡುಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿ, ಕಾಲು ಗಳಿಗೆ ಗಂಡಪೆಂಡೇರ, ಗರುಡ, ತೋಡಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿ, ಅವನ ಆಯುಧ ಗಳೊಡನೆ ಅವನನ್ನು ಶುಭ್ರವಾದ ಕುಶಾಸನ ಒಂದರ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಕೊನೆಯ ಸಲ ನೋಡಲೆಂದು ಮನೆಯ ಮುಂದಣ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಬಾಸಲಿನಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟರು. ಮಕ್ಕಳಾದಿಯಾಗಿ ಸರ್ವರೂ ಬಂದು ನೋಡಿ ಆ

ಧೀರನಿಗೆ ವೀರನಿಗೆ ಅಗಣಿತ ಗುಣನಿಗೆ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು, ಅದರೊಡನೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಜನರು 'ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಎಲ್ಲಿ? ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಣಿ ಎಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ಆಕೆಯ ಕಳೇಬರ ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಇಹೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ ದ್ವಾರವತಿ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ದುಃಖಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟಿತು.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಹೊಯಿಸಳೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಣಗಿದ ಗಂಧದ ಮರಗಳ ತುಂಡುಗಳಿಂದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಚಿತೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಮನೆಯಿಂದ ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಸಮಸ್ತ ರಾಜಮರ್ಯಾದೆಗಳೊಡನೆ ಹೊತ್ತು ನಡೆದರು. ಆಚಾರ್ಯಕುಲ ಗುರುಕುಲಗಳವರೂ ಸಹಪಾಠಿಗಳೂ ಹಿಂದೆ ಹೊರಟರು. ಅವರ ಹಿಂದೆ ಹೂ, ಅರಿಸಿನ, ಕುಂಕುಮ, ಸುಮಂಗಲ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತ ಸುಮಂಗಲಿಯರು ಹೊರಟರು. ಅವರ ನಡುವೆ ಸೌಮ್ಯಮುಖಿ ಶಾಂತಚಿತ್ತೆ ಅರಿಸಿನಬಣ್ಣದ ಉಡುಗೆಗಳಿಂದ ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮ ಪುಷ್ಪಾಲಂಕೃತೆಯಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮಹಾಸತಿ ಸೋವಲೆದೇವಿ ನಡೆದುಬಂದಳು. ದಾರಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಆ ಸತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ, ಹಾದಿಗೆ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಹರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುಮಂಗಲಿಯರು ಆ ಮಹಾಸತಿಗೆ ಹೂ, ಗಂಧ, ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು 'ಹೋಗಿಬರುವೆಯ ತಾಯಿ' ಎಂದು ಹರಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾಯಂದಿರು ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಂದು ಮಹಾಸತಿಯ ಪಾದಗಳ ಮೇಲಿಟ್ಟು 'ಆಶೀರ್ವದಿಸು ತಾಯೆ' ಎಂದು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದಣಿಯ ಹಿಂದೆ, ಕುವರನೊಡನೆ ಹೋಗುವೆವೆಂದು ಕಂಕಣ ತೊಟ್ಟಿದ್ದ ಆರು ಮಂದಿ ನಾಯಕರು ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಟ್ಟು, ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ವೀರಯೋಧರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ, ಸಂತೋಷಚಿತ್ತರಾಗಿ ನಡೆದರು. ಇವರ ಹಿಂದೆ ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ವಂತಪಡೆಯ ಜನರು ತಮ್ಮ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯ ಅಂತಿಮ ದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ನಡೆದರು.

ಚಿತೆಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿದನಂತರ ಗುರುಕುಲದವರು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಕುವರನ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚಿ, ಕುಲಸಂಪ್ರದಾಯವಾದ

ಕ್ಷೀತಾಂಬರವನ್ನು ಕಳೇಬರಕ್ಕೆ ಹೊದಿಸಿ, ಅಂದಿನ ಕರ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟರು. ಚಿತಾರೋಹಣ ಮಾಡಿಸಿ, ಕಳೇಬರವನ್ನು ಗಂಧದ ಮರದ ತುಂಡುಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ, ಮುಖವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊರಗಿಟ್ಟು, ಆಚ್ಛಾದಿಸಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಅಂತ್ಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಹೋದರು. ಚಿತೆಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಂತೆ ಮೊಟಕಾದ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭ ಒಂದನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಒಂದು ಮಹಾಸತಿ ಕಲ್ಲನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರು. ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೋವಲೆಯ ತಂದೆ ವೀರದೇವ ಅಮಾತ್ಯರು ಚಿತೆಗೆ ಅಗ್ನಿಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಸೋವಲೆಯ ತಾಯಿ ಮಗಳಿಗೆ ಹೂ ಮುಡಿಸಿ, ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮವಿಟ್ಟು, ಕೈಗೆ ವೀಳೆಯ ಕೊಟ್ಟು 'ನಿನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ಶಾಶ್ವತ ಸೌಧರ್ಮ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇರು' ಎಂದು ಹರಸಿದರು. ಮಹಾಸತಿ ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಸಭೆಗೆಲ್ಲ ವಂದಿಸಿದಳು. ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯೆ ಆಯಿತು. ಕೊನೆಯದಾಗಿ ತಾಯಿತಂದೆಯರಿಗೆ ವಂದಿಸಿದಳು. ಬಳಿಕ ತಾಯಿತಂದೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಳ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಕುತ್ತಿಗೆಯುದ್ದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು.

ಮಹಾಸತಿ ಸೋವಲೆದೇವಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತೆಗೆ ಮೂರುಸಲ ಬಲವಂದಳು. ಸುಮನದಿಂದ ಪ್ರಫುಲ್ಲವದನೆಯಾಗಿ ಸತೀಸ್ತಂಭವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಮೇಲೆ ನಿಂತಾಗ ಅಗ್ನಿಯೂ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯೂ ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಗಳಾದ ಈಕೆಯನ್ನು ಆಕೆಯ ಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ತಮ್ಮ ಜ್ವಾಲಾಭುಜಗಳನ್ನು ಚಾಚಿಚಾಚಿ ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಜನರೆಲ್ಲ 'ಮಹಾಸತಿ, ಮಹಾಸತಿ ಸೋವಲೆದೇವಿ' ಎಂದು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಕೂಗಿದರು. ನಾನಾತೆರನಾದ ಪ್ರಚಂಡ ನಾದವಾದ್ಯಗಳು ಘೋರ್ಗರೆದುವು. ಮಹಾಸತಿ ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ತಾನು ನಂಬಿದ್ದ ದೈವಕ್ಕೆ ಅಂತಿಮಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಅದ್ಭುತಾಕಾರವಾಗಿ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಚಿತಾಗ್ನಿಗೆ ಸುವರ್ಣಲತೆಯಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಳು.

ಈ ಚಿತಾಗ್ನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವಾಗಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೊಂಡವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದರ ತುಂಬ ಒಣಗಿದ ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಬೆಂಕಿ

ಯನ್ನೊಡ್ಡಿದರು. ಅದು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡು ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಂಡಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಿ ವೀರಗಲ್ಲಿನ ಸ್ತಂಭ, ಅದರ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಹೊಯಿಸಳ ಪತಾಕೆ. ಈ ವೀರಗಲ್ಲನ್ನೂ ಅಗ್ನಿಕುಂಡವನ್ನೂ ಸುತ್ತು ಬಳಸಿ ಅರುವತ್ತು ಎಪ್ಪತ್ತು ಅಡಿ ವರ್ತುಳದಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚುಗತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ. ಕಿವಿ ಚಿಟ್ಟಾಗುವಂತೆ, ಚರ್ಮವಾದ್ಯಗಳ, ಕೊಂಬುಕಹಳೆಗಳ ಆರವ. ನಡುವೆ ಆರು ಮಂದಿ ಕಂಕಣಧಾರಿಗಳು ವೀರನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟರು. ವಾದ್ಯಗಳ ರಭಸ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಅವರ ನೃತ್ಯವೂ ಭಯಂಕರವಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಕುಣಿದು ಕುಣಿದು ಅವರಿಗೆ ವೀರಾವೇಶ ಬಂದಿತು. 'ಸಿದ್ಧತಲೆ' ಯನ್ನು ನೋಡಲು ಎಲ್ಲರೂ ಆತುರದಿಂದ ಕಾದಿದ್ದರು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹರಿತ ಮಾಡಿದ್ದ ಚಂದ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಬಲವಾದ ಒಂದು ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೆದೆಗೆ ಬಾಗಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದರ ಮುಂದೆ ಆ ಆರು ಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಬಂದು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ, ಉಚ್ಛ್ವಾಸ ನಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಸ್ತಂಭಿಸಿ ಕೂತ. ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಕುಣಿಯುತ್ತ ಬಂದು, ಬಿಗಿದುಕಟ್ಟಿದ್ದ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಆಯನೋಡಿ ತನ್ನ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ತುಂಡರಿಸಿದ. ಬಗ್ಗಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಚಂದ್ರಾಯುಧದ ಅಲಗು ಬಲವಾಗಿ ಬೀಸಿ, ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧನ ಕತ್ತನ್ನು ಸವರಿದಂತೆ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡುಹೋಯಿತು. ತಲೆ ಕೆಳಗುರುಳಿತು. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರಾಗಿ ಐದು ಜನ ತಮ್ಮ ತಲೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಆರನೆಯವನು ತನ್ನ ಶಿಖೆಯನ್ನು ಎಡಗೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಬಲಗೈ ಕತ್ತಿಯ ಒಂದೇ ಏಟಿನಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟ. ಅನಂತರ ಅವರೆಲ್ಲರ ರುಂಡಮುಂಡಗಳನ್ನು ಸೈನಿಕರು ಅಗ್ನಿಗೆ ಎಳೆದುಹಾಕಿದರು. ಆ ಆರು ವೀರರಿಗೂ ವೀರಸ್ವರ್ಗದ ಸದ್ಗತಿ ಬಂದಿತೆಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲ ಕುಣಿದಾಡಿದರು. ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾಮಾಂಸದ ವಾಸನೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹರಡಿ, ರಾಜಧಾನಿಯೆಲ್ಲ ಶ್ಮಶಾನಧೂಮಮಯವಾಯಿತು.

§

ಅತ್ತ ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಊರಿನವರು ಅರಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಸಾವಿನ ಸುದ್ದಿ

ಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವೆ! 'ಚೆಲುವ ಕೇಶವನನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಚೆಲುವಾಂಬೆ ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯರು ಎಲ್ಲಿ? ಮಕ್ಕಳಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಲಹುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಯಿಸಳ ದೇವಿಯರೆಲ್ಲಿ? ನಮ್ಮ ಅವ್ವೆಯರೆಲ್ಲಿ? ಆಕೆಗೆ ಮಗುವಾಗಿದ್ದ, ತಮ್ಮನಾಗಿದ್ದ, ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಹಾ ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಡಿದ ಲೋಕೈಕವೀರನೆಲ್ಲಿ? ಕುದುರೆಗಳ ಗುಂಪುಗಳನ್ನೂ, ಆನೆಗಳ ಹಿಂಡನ್ನೂ ತಂದು ತನ್ನ ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ವೀರನೆಲ್ಲಿ! ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳ ಕುವರನೆಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ಜನರು ಗೋಳಾಡಿದರು.

ಕುವರನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಸತಿ ಸೋವಲೆದೇವಿ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೆ ರಥವಲ್ಲಿ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಕೊಂಡುಹೋದರೆಂದು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳೂ ಶಾಂತಲದೇವಿಯ ಕಳೇಬರವೂ ಅನಂತರ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಜನರಿಗೆ ದುಃಖ, ಭಯ, ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದುವು. ಅರಮನೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ಭಯಪಟ್ಟುಹೋದರು. ಅವರು ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಅವಾಕ್ಕಾದರು. ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳಿಗೂ, ಅಚ್ಯುತ, ಗೋವಿಂದ ಅಮಾತ್ಯರುಗಳಿಗೂ ದಿಕ್ಕು ತೋರದಂತಾಯಿತು. ಅರಮನೆಯನ್ನು, ಊರನ್ನು, ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಶೋಧಿಸಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳೂ ಇಲ್ಲ, ಶಾಂತಲದೇವಿಯ ಕಳೇಬರವೂ ಇಲ್ಲ. 'ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ! ಇದೇನು ವಿಪತ್ತು!' ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಧೃತಿಕೆಟ್ಟರು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು 'ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದೆ? ತಿಳಿಸದೆ ಇರುವುದೆ? ಈಗೇನು ಮಾಡುವುದು?' ಎಂಬ ತೊಡಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದರು.

ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳಿಗೆ ಈಗ ಅರ್ಥವಾಯಿತು, ನಿನ್ನಿನ ರಾತ್ರಿ 'ಅರಮನೆಯ ಎಲ್ಲ ದಾಸದಾಸಿಯರೂ, ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದವರೂ, ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರಿ, ಶಿವಗಂಗೆಯಿಂದ ಬಂದ ರಥ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇರಲಿ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಬಿಚ್ಚಬೇಡಿ' ಎಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದುದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ. ಅಚ್ಯುತ, ಗೋವಿಂದರೂ ಹಾಗೆಯೆ ಊಹಿಸಿದರು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರೂ ಅರಿತರು: ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆಂದು. 'ರಾಜಧಾನಿಗೆ

ಹೋದರೆ? ಅವರೇ ರಥ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ? ಈ ಗೋಪ್ಯವೇಕೆ? ಇಲ್ಲ, ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ! ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೆ? ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೆ?' ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಯೋಚನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ಧರಕ್ಕೆ ಬಂದರು: 'ಪ್ರಭುಗಳೇ ರಥವನ್ನು ನಡಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ರಥಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಡೆ ಕಟ್ಟಿ ಹಚ್ಚುವ ಪಂಜುಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ದೂರದ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆಂದು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಪಂಜಿನ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರು! ಬಹುಶಃ ಶಿವಗಂಗೆಗೇ ಹೋಗಿರಬೇಕು' ಎಂದು. ಶಿವಗಂಗಾ ಮಾರ್ಗವೂ, ವೇಲಾಪುರಿಯ ರಾಜಮಾರ್ಗವೂ ಎರಡೂ ಕಲೆಯುವ ಕಡೆ, ಇರುವ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಕೇಳಿದರು. ಅವರು 'ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಜರಥ ಒಂದು ವೇಗದಿಂದ ಶಿವಗಂಗಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಕುದುರೆಗಳ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ, ರಥಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಗಂಟೆಗಳಿಂದ, ಅದು ರಾಜರಥವೆಂದೇ ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ' ಎಂದರು.

ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಎರಡು ವೇಗವಾದ ರಥ ಸಿದ್ಧವಾಗಲೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ಐವತ್ತು ಉತ್ತಮಾಶ್ವಗಳನ್ನು ಆ ಕ್ಷಣವೆ, ಮಾರ್ಗದ ಗಾವುದ ಗಾವುದ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಕಳಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಶಾಂತಲದೇವಿ, ಕುವರವಿಷ್ಣು ಇವರ ಕಳೇಬರಗಳನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಶಿವಗಂಗೆಯಿಂದ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶಿವಗಂಗೆಯ ಹೆಗ್ಗಡೆಯೂ ನಗರ ರಕ್ಷಕರೂ ರಥದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿದರು. ಸಚಿವರು ಅವರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿ ಅರಿತುಕೊಂಡರು, 'ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜರಥವನ್ನು ಕಂಡಿರೆ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು 'ಸುಮಾರು ಮೂರು ಗಂಟೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರಿಗೆ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜರಥ ಒಂದಕ್ಕೆ ದಾರಿಬಿಟ್ಟು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ನಿಂತೆವು. ರಥ ಮಿಂಚಿನ ವೇಗದಿಂದ ಹೋಯಿತು. ರಥದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಯಾರೆಂದು ನೋಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ, ಎರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಪಂಜು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅಚ್ಯುತ, ಗೋವಿಂದರು 'ನೀವು ಈಗ

ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ ಉಪಾಹಾರ ಕೊಂಡು ಇನ್ನು ಅರ್ಧಗಂಟೆಯೊಳಗಾಗಿ ಸಪ್ರೊಡನೆ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಿ' ಎಂದಾಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು.

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸಲ ಔಷಧಿ ಕೊಟ್ಟು ಆಗಿತ್ತು. ಮೂರನೆಯ ಸಲ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಕೈಕಾಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೆದಲಿದುವು. ಬಿಗಿದುಹೋಗಿದ್ದ ಕಣ್ಣುರೆಪ್ಪೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಡಿಲವಾದುವು. ಗಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಾದ ಹೂರಟಿತು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ವೇಳೆಯ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ವೇಳೆಗೆ ಕೈಕಾಲು ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದವು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕಣ್ತೆರೆದು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನೋಡಿದಳು. ಎಲ್ಲಿಯೋ ಇದ್ದವಳಂತೆ, ಎಲ್ಲಿಗೋ ಬಂದವಳಂತೆ ಪೇಚಾಡಿದಳು. ತಂದೆ ತಾಯಿಯರನ್ನು ನೋಡಿದಳು, ಗುರುತು ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ; ದಾಸಿಯರ ಗುರುತೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಗಳಿಗೆ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟು, ಎರಡು ಬಟ್ಟಲು ಸುಖೋಷ್ಣವಾದ ಹಾಲನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಗುಟುಕುಗುಟುಕಾಗಿ ಕುಡಿಸಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ, ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಎದೆಗೆ ಒರಗಿಸಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಆಗ ಅಚ್ಯುತ ಅಮಾತ್ಯರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನೂ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರನ್ನೂ ಕಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸಂಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರಹೇಳಿದರು. ಹೊರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಬಂದು ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ನಿಮಿಷ ಕಾಲ ಮಾತನಾಡಿ, ತಾವು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು ಕೇಳಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಭೀತಿಗೊಂಡರು. 'ಏನು ಉದ್ದೇಶವಿರಬಹುದು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. 'ಭಗವಂತನಿಗೇ ಬೆಳಕು, ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನು ಯೋಚನೆ ತೋರಿತೊ! ಇಂತಹ ಘೋರ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಾಜ್ಞನಿಗಾದರೂ ಸಂಯಮ ತಪ್ಪಬಹುದು, ಚಿತ್ತ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಬಹುದು, ಧೀಮಂತನೂ ಹುಚ್ಚನಾಗಬಹುದು! ಈ ವಿಪತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯವೆ! . . . ಅಣ್ಣನವರು ನಾನು ಮುಖಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು.

ಅಣ್ಣನವರ ಸಂಯಮ ಶಿವನಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ' ಎಂದರು ಅಚ್ಯುತರು. 'ಇದು ಸಂಯಮವಲ್ಲ, ಅಚ್ಯುತರೆ. ಈ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಭೀತಿ, ನನ್ನ ಮಗುವಿಗಾಗಿ ನಾನು ಪಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಕಟವನ್ನು ತುಳಿದು ತಾನು ಮೇಲೇರಿ ನಿಂತಿದೆ. ನನ್ನ ಪತ್ನಿ ಇನ್ನು ಜೀವ ಹಿಡಿದಿರ ಲಾರಳು. ಅಕ್ಕನ ಸುದ್ದಿ ತಂಗಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವುದೆ? ತಿಳಿದ ಕ್ಷಣವೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೋದಳೆಂದೇ!... ಪ್ರಭುಗಳು ಒಂದು ವೇಳೆ ಉಳಿದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗಾಗಿಯೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಹೋದ ಮೇಲೆ!' ಎಂದರು ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ. ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷ ಯೋಚಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದರು: 'ಅಚ್ಯುತರೆ, ಈಗಿನ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಯೋಚನೆಯೇ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಬರಲು ನನಗೂ ಆತುರವಿದೆ, ಆದರೆ ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಬರಲಾಗುವು ದಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ತನ್ನನ್ನೂ ಕೊಂದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ತನ್ನ ಮಗುವಿನ ಕಳೇಬರದೊಂದಿಗೆ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೋದರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕ್ಷಣ ಆಕೆ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳೊಳಗೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ, ಪ್ರಭುಗಳ ಈ ವಿಷಯ ಖಂಡಿತ ತಿಳಿಯ ಕೂಡದು. ಇದಕ್ಕೇನು ಮಾಡುವುದು? ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಈಗ, ನನ್ನ ಪತ್ನಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಬಳಿಯೂ ಇರಕೂಡದು. ಅಚ್ಯುತರೆ, ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ?... ಈಗೇನು ಮಾಡಲಿ?... ಈಗ ನನಗೆ ತೋರುವುದೊಂದೆ ಮಾರ್ಗ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಈ ನಿಮಿಷ ನಾನು ನನ್ನ ಪತ್ನಿ ಯನ್ನು, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ, ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ತನ್ನ ಮಗುವಿನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಲು ಆಶಿಪಟ್ಟರೆ ನಾನು ಬೇಡವೆನ್ನಲೆ, ಭಗವಂತ!... ನೋಡದೆ ಬರಲಾರೆನೆಂದು ಗೋಳಾಡಿದರೆ! ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಆಗ ಪ್ರಜ್ಞೆಬಂದರೆ! ಅಯ್ಯೊ! ಶಿವನೆ! ಇದೇನು ವಿಪತ್ತುಗಳು! ನನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ನಿಜ ಹೇಳಲೆ! ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲೆ! ಏನು ಮಾಡಲಿ ಹೇಳಿ. ಯಾರ ಸಂಕಟ ದೊಡ್ಡದು? ಯಾರದು ಚಿಕ್ಕದು?... ನಾನು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

. . . ಹೇಗೊ . : . ಎಂತೊ . . . ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಲೆಬೇಕು. ದೈವ ನನ್ನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಿಜವನ್ನಾದರೂ ನುಡಿಸಲಿ, ಸುಳ್ಳನ್ನಾದರೂ ನುಡಿಸಲಿ. ನಮ್ಮ ಈ ಮಗು ಬದುಕಿ, ಪ್ರಭು ಗಳೂ ಬದುಕಿದರೆ, ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳೇನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶತಕೋಟಿ ವರುಷಗಳು ನನಗೆ ನರಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಅಚ್ಚುತರೆ, ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿರುವ ಮಾರ್ಗವೆ ಸರಿಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ನಾವು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೆ? ಇಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದೆ?' ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದಿರಿ. ನಾನು ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಬ್ಬಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಕೂಡದು. ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆಕೆಗೆ ಸಂಗತಿ ಗಳು ಗೋಚರವಾಗದೆ ಇರುತ್ತವೆಯೆ? ನೀವು ಆಕೆಯನ್ನು ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಏನಾಗಿದೆಯೊ? ಏನಾಗು ತ್ತದೊ? ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಶೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಅಪಾಯವೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಅನರ್ಥವೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಯಾವುದು ಅನುಭೋಕ್ತವ್ಯ? ದೈವ ಒಂದೇ ನಮಗೀಗ ಬೆಳಕು ತೋರ ಬೇಕು, ಅಚ್ಯುತರೆ. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯ, ಹೊಯಿಸಳ ವಂಶ ಎರಡೂ ಅಳಿಸಿಹೋದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ದಾರಿ ಕಾಣದಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಈಗ ದೈವವೂ ಕ್ರೂರವಾದಂತೆ ಇದೆಯಲ್ಲವೆ? ಮಗುವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನನಗೆ ಜೀವ ಬೇಸರವಾಗಿದೆ. ಕೇಶವನಿಗೆ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನು ತೋಚುತ್ತದೆಯೊ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಬಿಡಿ. ಪ್ರಭುಗಳು ಬದುಕಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಬದುಕಿದರೆ, ನಮಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಶಾಂತಲೆ. ನಾನು ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಉತ್ತರ ದ್ವಾರದ ಬಳಿ ಈ ಕ್ಷಣವೆ ನಮಗಾಗಿ ಒಂದು ರಥವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿರಿ. ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಇನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಏನೇನು ಕಾದಿದೆಯೊ!' ಎನ್ನುತ್ತ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿ ಇದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನು ಅರ್ಧ ದಿನವಾದರೂ ಆದೀತು, ಎಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಅಂದಿದ್ದಾರೆ, ನಾವು ಆತುರಪಟ್ಟರೆ ಆದೀತೆ' ಎಂದು ದಾಸಿಯೊಬ್ಬಳು ದುಃಖಿತೆಯಾಗಿದ್ದ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರೊಡನೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಗಳ ನೆತ್ತಿ, ಕೆನ್ನೆಗಳನ್ನು ಸವರಿ, ಮೃದುವಾಗಿ ಗಲ್ಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಲುಗಿಸುತ್ತ 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನನ್ನ ಕಂದ, ಇದು ನೋಡೆ: ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೋಡು, ನನ್ನನ್ನು ನೋಡು. ಮಾತಾಡೆ ನನ್ನ ತಾಯಿ. ನಾನು ಯಾರು ಹೇಳು ನೋಡೋಣ?' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಓಡಿಬಂದು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯ ಬಾಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಹಿಡಿದು 'ಶಿವ ಶಿವ, ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾದರೆ ತಾನೆ ಏನು! ಎಷ್ಟು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ಏನು! ಧೈರ್ಯವೂ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಯಾವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೊ ಅಂತಹ ವೇಳೆಗಳಲ್ಲೆ ಮೂರ್ಖತೆ, ಪೊಂಡುತನ, ಇಲ್ಲವೆ ಕಣ್ಣೀರು . . . ಮಾಚಿ, . . . ಮಾಚಿ . . . ನೀನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ! ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಈಗ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಬಂದರೆ? ಇದೆಲ್ಲ ತಿಳಿದರೆ ಏನು ಗತಿ? . . . ಇನ್ನೇನು ಗತಿ? ಈಗಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದರೆ 'ನಾನೇತಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ? . . . ಅವ್ವೆ ಏಕೆ ಬಂದರು? . . . ಅಯ್ಯ ಏಕೆ ಬಂದರು? . . . ಅಕ್ಕ ಊರಿಗೆ ಬಂದಳೆ? ಅರಮನೆಯೆಲ್ಲ ಇದೇಕೆ ಹೀಗಿರುವುದು? ಏಕೆ ಒಬ್ಬರೂ ಮಾತನಾಡ ಒಲ್ಲರು?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದರೆ ಏನು ಹೇಳುತ್ತಿ ಮಾಚಿ? . . . ಮಾಚಿ . . . ಈ ಮಗುವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೆ? ನಾವಾಗಿ ಮಗುವಿಗೆ ವಿಪತ್ತು ತರುವುದೆ? ನಡೆ ಮಾಚಿ, ನೀನೀಗ ಇಲ್ಲಿಂದ ಏಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗೋಣ. ನಮಗಿನ್ನು ಶಾಂತಲೆಯೂ ಇವಳೆ, ಇವಳೇ ಶಾಂತಲೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇನ್ನು ಬದುಕಿರಬೇಕೆಂದು ನಿನಗೆ ಆಶೆ ಇದ್ದರೆ, ನಾವು ಈ ಕ್ಷಣ ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕು. ಅವಳಿಗೆ ಈಗಲೊ, ಇನ್ನೊಂದು ಅರೆಗಳಿಗೆಗೊ, ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಧಾನವಾಗಿಯೊ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬರಬಹುದು. ಇನ್ನು ಅವಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾರ ಪ್ರಭುಗಳದು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು

ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ನಾವೇ ಇನ್ನು ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರಾಗಬಾರದು. ಏಳು ಮಾಚಿ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಏಳು' ಎಂದರು ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಸಂಕಟದಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ 'ಇನ್ನು ನಮಗೆ ಮನೆಯೆಲ್ಲಿ? ಮನೆಯೇಕೆ? ನಮಗಿರುವುದು ಇದೊಂದು ಮಗು. ಇದನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಾ ಎನ್ನುವಿರಾ?' ಎಂದರು.

'ನಿಜ ಮಾಚಿ, ನಮಗಿರುವುದು ಇದೊಂದೇ ಮಗು. ಇದಾದರೂ ಬದುಕಲಿ ಎಂದೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಬಾ ಏಳು.'

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕರೆದು ತಂದರು. ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಲೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮತ್ತೆ 'ಅಯ್ಯೋ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ತನ್ನ ಅವ್ವೆಯ ಗುರುತೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ಊರಿಗೆ ಬರಲಿ? ನನ್ನ ಮಗುವಿನ ದೇಹವೆಲ್ಲಿ? ನನ್ನ ಕಂದನ ದೇಹವೆಲ್ಲಿ? ಏನು ಮಾಡಿದರು? ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ? ಅಯ್ಯೋ, ಚಿನ್ನದ ಪುತ್ಥಳಿಯಂತಿದ್ದ ನನ್ನ ಸೊಬಗಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟರೆ? ಹೇಳಿ, ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯ ಹೇಳಿ' ಎಂದು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ತನ್ನ ಮಗುವಿನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ನೋಡಿದೆಡೆಗೆ ಹೋಗಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು.

ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದೆಳೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೊಂಡು 'ಇಲ್ಲ, ಮಾಚಿ, ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮಗುವಿನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ನಡೆಯಬೇಕಾದದ್ದು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೆ. ಅಲ್ಲಿಗೇ ತರುತ್ತಾರೆ. ಸದ್ಯ ನಿನ್ನ ಗೋಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ನೀನು ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಅನರ್ಥಗಳು ಖಂಡಿತ. ದಯವಿಡು ಮಾಚಿ, ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಎಲ್ಲಿಹೋಯಿತು?'

'ಅಯ್ಯೋ, ಹೆತ್ತ ಹೊಟ್ಟೆ ಬೇಯುತ್ತಿದೆ. ಗಂಡಸರ ಕರುಳು ಕಲ್ಲು, ಹೃದಯ ಕಲ್ಲು. ನಾನು ಊರಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ, ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರದ ಮೇಲೆ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಮಗುವಿನ ಚಿತೆಯಲ್ಲೆ, ಮಗು ವಿನ ಜತೆಯಲ್ಲೆ, ಒಪ್ಪಿಗೆಯೆ?'

'ನೀನು ಈಗಲೆ, ಈಗಿಂದ ಹೀಗೆಯೆ ಹೊರಟುಬರುವುದಾದರೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ, ಒಪ್ಪಿಗೆ. ನಮಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸುಖವಾದ ಮರಣ ಉಂಟೆ,

ಮಾಚಿ?’ ಎನ್ನುತ್ತ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ಉತ್ತರದ ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ನಿಂತಿದ್ದ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ದ್ವಾರವತಿಗೆ ವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟರು.

ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳೂ, ಅಚ್ಯುತರೂ, ಗೋವಿಂದರೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ, ‘ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದೆ? ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದೆ?’ ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ‘ಆಕೆಗೆ ಈಗಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದರೆ ಏನು ಗತಿ? ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಆಕೆಗೆ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಬಂದರೆ ದಿಕ್ಕೇನು? ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರುವ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಚಿತ್ತಭ್ರಮಣೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೋದರೊ? ಅಥವಾ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಹೋದರೊ? ಪ್ರಭುಗಳು ಈಗ ಎಲ್ಲಿರುವರೊ! ಹೇಗಿರುವರೊ! ಇರುವರೊ, ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲವೊ? ತಾವೂ ದುಃಖಾತಿರೇಕದಲ್ಲಿ ಕಳೇಬರದೊಂದಿಗೆ ಕುವರ ಮಡಿದ ಹಾಗೆ . . . ? ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ; ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಾವೇನು ಮಾಡುವುದು? ಆಕೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದೆಂತು? ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ, ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಯಾರಿಗೆ ಉಂಟು? ಇಂತಹ ಸಂಕಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರೊಬ್ಬರಾದರೂ ಬದುಕಿದ್ದಿದ್ದರೆ? ಗಂಗರಾಜರಾದರೂ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ? ನಮ್ಮ ದುರ್ದೈವಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರಲ್ಲ. ಶಿವಗಂಗೆಯಲ್ಲೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಇರುವುದಾದರೆ! . . . ನಾವು ಅವರನ್ನು ಕಾಣುವ ವರೆಗೂ ಯಾವ ಪ್ರಮಾದವೂ ಸಂಭವಿಸದಿದ್ದರೆ! . . . ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವರೊ ಹೇಗೊ? ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವರೂ ಅಕ್ಕನ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದರೆ, ನಾವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ಅವರ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಾಳೆ ಜನಗಳಾದರೂ ‘ಇವರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ವಿವೇಚನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತೆ?’ ಎಂದು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹಲವು ಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡುವುದು?’ ಎಂದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಪೇಚಾಡಿದರು.

ಅಚ್ಯುತರು ‘ನಾರಾಯಣನೆ ದಿಕ್ಕು ತೋರಲಿ’ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಎರಡು ಓಲೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದರು. ಒಂದರಲ್ಲಿ 'ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ' ಎಂದೂ, ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ 'ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ವುದು ಬೇಡ' ಎಂದೂ ಬರೆಯಿಸಿ, ನಾರಾಯಣನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು, ದೈವವನ್ನು ದಿಕ್ಕು ತೋರೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡು, ನಮಿಸಿ, ಮಗುವಿನ ಕೈಯಿಂದ ಒಂದು ಓಲೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಸಿ ನೋಡಿದರು. ನೋಡುವಲ್ಲಿ, 'ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ' ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಿತು. ಅಚ್ಯುತರು 'ಸ್ವಾಮಿಯ ಆಜ್ಞೆ' ಎಂದು ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡು, ಇಬ್ಬರು ದಾಸಿಯರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಹಣ್ಣು ಹಾಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ರಥದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಸಿ ಕೂಡಿಸಿ, ತಾವು, ಗೋವಿಂದರು, ಶಿವಗಂಗೆಯ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ನಗರ ರಕ್ಷಕರು, ಇನ್ನೊಂದು ರಥವಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು ಆ ಕ್ಷಣವೇ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊರಟರು.

§

ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡು ಬೆಟ್ಟದ ಶಿಖರವನ್ನು ಸೇರಿದ್ದರು. ಹತ್ತು ಹತ್ತು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಆಯಾಸದಿಂದ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ, 'ಶಾಂತಲೆ – ಓ— ಶಾಂತಲೆ' ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ಕೂಗಿ, ಉತ್ತರ ಬಂದೀತೆಂದು ಕಾದು ನೋಡಿ ಬಾರದಿರಲು ಖಿನ್ನರಾಗಿ, ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಅಧಿಕ ಶ್ರಮದಿಂದ ಹತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಬಿಸಿಲು, ತಲೆ ಸುಡುತ್ತಿದೆ, ಬೆಟ್ಟ ಕಾದುಹೋಗಿದೆ, ಗಾಳಿಯ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಗಳ ಶರೀರದ ದ್ರವಭಾಗದ ಅರ್ಧವೆಲ್ಲ ಬೆವರಾಗಿ ಹರಿದುಹೋಗಿದೆ. ದ್ರವಭಾಗ ವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಶರೀರದ ರಕ್ತ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದೆ, ಹೃದಯ ಅತಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಭುಗಳ ನಾಲಗೆ ಗಂಟಲುಗಳು ತೀರ ಒಣಗಿಹೋಗಿವೆ. ಬಾಯಿ ತೆರೆದುಹೋಗಿದೆ. ಶರೀರದ ರಕ್ತವರ್ಣ ಕೆಟ್ಟು ಕಪ್ಪುವರ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದೆ. ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಉಸಿರೆಳೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕಾಲುಗಳು ನಡುಗುತ್ತಿವೆ. ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹೊರಲು

ಶಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಆಗ ಪ್ರಭುಗಳು ಕಳೇಬರಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಸುತ್ತಿ, ಅದನ್ನು ಜೋಳಿಗೆಯಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅದರಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು, ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಬ್ಬಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಬೆಟ್ಟದ ಒಂದು ಪಾರ್ಶ್ವವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ತಮ್ಮ ದೇವಿಯನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ನಡೆದೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಭುಗಳ ಮುಖದಲ್ಲಿದ್ದ ತೇಜಸ್ಸು ನಾಶವಾಗಿ, ಮುಖದ ಚರ್ಮ ಬೆಂದು ಬಾಡಿ ವಿವರ್ಣವಾಗಿದೆ. ತಲೆ ಕೆದರಿಹೋಗಿ, ದೂಳಿನಿಂದ ಕೆಂಚಾಗಿದೆ. ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಗಿಡಗೆಂಟೆಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಚಿಂದಿಚಿಂದಿಯಾಗಿವೆ; ಕೈ, ಕಾಲು, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ತರಚಿ, ಗಾಯ ವಾಗಿ ರಕ್ತಹರಿದು, ಕರೆಗಟ್ಟಿದೆ. ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಕಳೇಬರ ನಾರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಂತಿದ್ದ ಪ್ರಭುವು ಈಗ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮೂರು ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗೆ, ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆಗೆ 'ಶಾಂತಲೆ . . . ಓ . . . ಶಾಂತಲೆ' ಎಂದು ಬಲವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆ ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ಹೀನಸ್ವರ ಹೊರಟಿದೆ. ಧ್ವನಿ ಒಡ ಕಾಗಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಬಾರಿ ಪೊದರುಗಳಲ್ಲಿ ಇಣಕಿನೋಡಿ 'ಶಾಂತಲೆ' ಎಂದು ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ಬಂಡೆಯ ಇರುಕಿನಲ್ಲಿ ತಲೆಹಾಕಿ 'ದೇವಿ, ಇಲ್ಲಿರುವೆಯ?' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ತಾವು ಈಗಿರುವ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿರಬಹುದೆಂದು ಗಟ್ಟಿ ಯಾಗಿ 'ಶಾಂತಲೆ . . . ಶಾಂತಲೆ' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾರೆ. ಅತಿ ಆಯಾಸ ವಾದಾಗ ಆ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬಿಸಿಲಿ ನಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಯ್ದು ಬಂಡೆ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಅಂಗಾಲುಗಳನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿದೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಹಿಸಲಶಕ್ಯವಾದ ಬಾಧೆಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಪ್ರೇಮಿಗೆ ತಮ್ಮ ದೇಹದ ಅರಿವೇ ಇಲ್ಲ. 'ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಮ ವಿಶ್ವಾಸಗಳ ಆಳವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಖಿ ಬಲ್ಲಳು. ಆಕೆಯ ಆತ್ಮ ಈರೇಳು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಈ ಹೃದಯದ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ, ಕೂಗಿಗೆ, ಬಂದೇ ಬರುವುದು. ತಮ್ಮ ಮೈಗೆ ಅಂಟಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಇನಿಯಳ ಕಳೇಬರ ಸಜೀವವಾಗುವುದು; ತಮ್ಮ ಶಾಂತಲೆ ಬದುಕುವಳು' ಎಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದಣುವಾರಿದ ಕೂಡಲೆ ಮತ್ತೆ 'ಶಾಂತಲೆ . . . ಶಾಂತಲೆ . . . ಶಾಂತಲೆ' ಎಂದು ಕೂಗುವರು. ಗಂಟಲಿಂದ ಈಗೀಗ ಧ್ವನಿಯೇ ಹೊರಪಡದಾಯಿತು. 'ದೇವಿ, ಇನ್ನೆಲ್ಲಿರುವೆ? ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಹುಡುಕಲಿ? ದೇವಿ, ಜನ್ಮಜನ್ಮಕ್ಕೂ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಪುನಃ ದೂರದೂರವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದೇವೆ, ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಹೀಗಾಗುವುದು ಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಆಯುಸ್ಸು ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ ಶಾಂತಲೆ; . . . ನನ್ನದು ಮುಗಿದಾಗ ನಿನ್ನದೂ ಮುಗಿಯ ಬೇಕು. ಒಬ್ಬರು ಹೋಗಿ ಒಬ್ಬರು ಉಳಿಯುವುದೆಂತು! ಇದು ಸುಳ್ಳು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಅನಂತಕಾಲದ ಸಹಪಥಿಕರು, ಅನಂತಕಾಲದ ಸ್ನೇಹಿತರು. ಸಖಿ, ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆವೊ! ಎಲ್ಲಿಗೊ! ಏತಕ್ಕೊ! ನಾನು ಇನ್ನು ಒಬ್ಬನೆ ಇರಲಾರೆ. ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಸಾವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬಿದವನು ನಾನು, ಪ್ರೇಮವೆ ದೈವವೆಂದು ನಂಬಿದವನು ನಾನು. ನಾನು ಯಾವ ದೈವವನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದೆ? ಯಾವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದೆ? ಯಾವ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದೆ? ನಾರಾಯಣ . . . ನನ್ನ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡು. ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡು, ನನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡು. ನೀನು ಇನ್ನೇನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಬೇಡ . . . ಬೇಡ . . . ಶಾಂತಲೆ . . . ಶಾಂತಲೆ . . . ಶಾಂ . . . ತ . . .' ಪ್ರಭುಗಳು ಕಾಲು ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದರು.

§

ಅತ್ತ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಥ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ಚರ್ಮವಾದ್ಯಗಳ ಮಹಾರವ ಭೀಕರವಾಗಿ ಕೇಳಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆರು ಜನ ನಾಯಕರುಗಳ ದೇಹ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಯುತ್ತಿತ್ತು.

ರಥ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ ರಥದಿಂದ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಅಸಾಧ್ಯ ಜನಸಂದಣಿಯಾಯ್ತು. ರಥದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ತಂದರೆಂದು ಜನ ಭಾವಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀರು ತೊಟ್ಟಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ರಥದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಕಳೇಬರ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರಿಗೆ ಪರಿಚಿತರಾದ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮುಂದೆ ಬಂದು, 'ಅವ್ವೆ,

ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ ಬರಿದಾಯಿತೆ! ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಹೊಯಿಸಳಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೋದಳೆ! ನಮ್ಮ ಕಾಮಧೇನು . . . . ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪತರು ಹೋಯಿತೆ? ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ, ಪ್ರಭುಗಳ ಧರ್ಮ, ಯಾರ ಪುಣ್ಯವೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಕಾಯಲಿಲ್ಲವೆ? ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಈ ದುಃಖ ಬರ ಬಹುದೆ! ನಮಗೆ ಈ ದುರ್ಗತಿ ಬರಬಹುದೆ!' ಎಂದು ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡು, ಆಕೆಯ ದುಃಖವನ್ನು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ದರು. ಸೋವಲೆ ಮಹಾಸತಿಯಾದ ವಿವರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೆ ಮಾಚಿ ಕಬ್ಬೆಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ದುಃಖ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಬಲಿಸಿತು. ಆಕೆ 'ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜೇಶ್ವರಿ ಹೋದಳು, ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಮಣಿ ಹೋದಳು, ಸೊಸೆ ಸೋವಲೆ ಮಹಾಸತಿಯಾದಳು, ಇನ್ನು ನನ್ನ ಮಹ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಾನೆ ಉಳಿಯುವಳೆ! . . . ಇಲ್ಲ, ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅವಳು ಇರಳು . . . ಖಂಡಿತ ಇರಳು, ಪ್ರಭುಗಳೂ ಇರರು. ಕುವರ ಅಕ್ಕನೊಡನೆಯೆ ಹೋದ . . . ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯ, ರಾಜವಂಶ ಎಲ್ಲವೂ ಬೂದಿಯಾಯಿತು. ನಾನಿನ್ನು ಇರಲಾರೆ . . . ನನಗೆ ಸಾವು ಬರಲಿ, ನನಗೆ ಸಾವು ಬರಲಿ' ಎನ್ನುತ್ತ ಗೋಳಾಡಿ ಹೋದರು.

ಆ ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೆ ಆಕೆಯ ದೈವ ಆಕೆಗೆ ಒಂದು ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಒಡನೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಮನೋನಿರ್ಧರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ಆ ಸಹೃದಯನಿಗೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ 'ಮಾಚಿ, ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ನಾನು ಅಡ್ಡಿಬರುವವನಲ್ಲ, ಆಗಬಹುದು' ಎಂದರು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಸಲ್ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಮನಕೊಟ್ಟದ್ದು ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ದುಃಖವನ್ನು ಹೇಳಬಂದ ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆ ಯರಿಗೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರೆ ಹೇಳಿದರು. ಆಕೆಯ ಈ ಸಂಕಲ್ಪ ವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸಬೇಡಿರೆಂದೂ ಅವರೇ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳ ರಥವನ್ನು ತಂದ ಸಾರಥಿ, ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದವನು, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರ

ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ತಾನು ಅದನ್ನು ಹೇಳಬಹುದೆ? ಕೂಡದೆ? ಎಂದು ತಿಳಿಯದೆ, 'ಅವ್ವೆ, ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯವರ ಕಳೇಬರವನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ತಾವೇ ರಥ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೋದರಂತೆ. ಬೆಳಗಾಗುವತನಕ ಅದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಬರಲಿಲ್ಲ. 'ಪ್ರಭು ಗಳು ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಏಕೆ ಹೋದರೊ! ಮಹಾರಾಣಿಯ ಶರೀರವನ್ನು ಏಕೆ ಕೊಂಡುಹೋದರೊ!' ಎಂದು ವೇಲಾಪುರಿ ಭಯಭ್ರಾಂತಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಯಿತು. ಅಚ್ಯುತ ಅಮಾತ್ಯರೂ ಗೋವಿಂದ ಅಮಾತ್ಯರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಯವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೋದರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಿವಗಂಗೆಯಿಂದ ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳು ಬಂದಿದ್ದರು. 'ನಾನು ಹೇಮಾದ್ರಿ ಅಮಾತ್ಯರ ರಥವನ್ನು ಈಗ ತಾನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದೆ' ಎಂದು ಎಲ್ಲ ಸಮಾಚಾರಗಳನ್ನೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ವರದಿ ಮಾಡಿದ. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಕಿವಿ ಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು 'ಸಾಕು ಸಾಕು. ನನಗೆ ಇನ್ನೇನೂ ತಿಳಿಸಬೇಡಿ. ಪ್ರಭುಗಳು ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆಗಾಗಿಯೆ ಹೋದರು. ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅಕ್ಕನ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಲು ಹೋದಳು. ಇನ್ನೇನಿದೆ! ಹೊಯಿಸಳೇ ಶ್ವರರೂ ಅವರ ಕುಮಾರರೂ ರಾಣಿಯರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮುಗಿ ಯಿತು' ಎಂದರು.

ಬಡವರು, ಬಂಧುಬಾಂಧವರು, ವಿದ್ಯಾವಿನಯಸಂಪನ್ನರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಕುಲಗುರುಪೀಠದವರು, ಚೈತ್ಯಾಲಯಗಳ ಇಂದ್ರರು, ದೀನರು, ಹೀನರು, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಮಾಡಿ ಕೊಂಡರು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ. ತಾವು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಕವಿಲೆ, ಎರಡೆರಡು ಹೊನ್ನಗದ್ಯಾಣಗಳಂತೆ ಒಂದು ನೂರು ಕವಿಲೆಗಳನ್ನೂ ಎರಡು ನೂರು ಹೊನ್ನಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನೂ ದಾನ ಕೊಟ್ಟರು. ಸ್ಥಿರ ಆಸ್ತಿ ಹೊಲ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಗೆ ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟು, ಶಾಸನ ನೆಡಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನೂ ಶಾರದಾಲಯವನ್ನೂ ಚಂದಲೆಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅರಮನೆ ತನಗೆ ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ರಥವನ್ನೂ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ, ಮೇನೆಯನ್ನೂ ಅರಮನೆಯ ಸೇನಾಗಾರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ

ಬಿಟ್ಟರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ಒಡವೆ, ವಸ್ತ್ರ, ಪಾತ್ರೆ, ಪದಾರ್ಥ, ಸಾಮಾನು ಸರಂಜಾಮು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆ, ದೀನ ಹೀನರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟಮೇಲೂ ನಾಲ್ಕು ಬಂಡಿಗಳಷ್ಟು ಸಾಮಾನು ಉಳಿದುವು. ಆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಂಡಿಗಳೊಳಗೆ ತುಂಬಿಸಿ, ಬಂಡಿಗಳ ಮೇಲೆ 'ಕಃ ಕೇನಾರ್ಥೀ' ಎಂದು ಬರೆಯಿಸಿ, ಇದು ಬೇಕೆಂದು ಬಂದು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಬಂಡಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತ, ಪತಿಯೊಡನೆಯೂ ದೇಚನೊಡನೆಯೂ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಡೆದರು. ರಾಜಧಾನಿಯ ಗಡಿಯನ್ನು ದಾಟಿ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ದಾರಿಯನ್ನು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಹಿಡಿದಾಗ, ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ, ಪರಿಚಿತರನ್ನೂ, ಪುರಜನರನ್ನೂ ಕಂಡರು. ಆಕೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತು, ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿ 'ನನ್ನ ಅಣ್ಣತಮ್ಮದಿರು, ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು ನೀವೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿರಿ. ನಾವು ನಿಮ್ಮೊಡನಿದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲ ಸುಖವಾಗಿ ಕಳೆದೆವು. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪ್ರೇಮ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ನಮಗೆ ಬಹುಸಂತೋಷದ ಹೊರೆಯಾಗಿವೆ. ನಮಗೆ ಈಗ ಕರೆ ಬಂದಿದೆ, ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಇಷ್ಟು ದೂರ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡಲು ಬಂದಿದ್ದೀರಿ, ಇನ್ನು ನಿಲ್ಲಿರಿ, ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿರಿ' ಎಂದರು. ಜನರು 'ಅಯ್ಯೊ, ಎಲ್ಲ ಭಾಗ್ಯಗಳೂ ಹೋದ ಮೇಲೆ, ಎಲ್ಲ ಗುಣವಂತರೂ ಹೋದ ಮೇಲೆ, ತಾಯಿತಂದೆಯಂತಹ ಪ್ರಭುಗಳೂ ರಾಣಿಯರೂ ಹೋದ ಮೇಲೆ ನಮಗೆ ಊರು ಯಾವುದು? ಮನೆ ಯಾವುದು? ಇನ್ನು ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಯಾರು ಆಳಿವರೇನು?' ಎಂದು ಅತ್ತು, ಗೋಳಾಡಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ಆಗ ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ, ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆಯರು ಚಂದಲೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯೊಡನೆ 'ಅವ್ವೆ, ಇವಳನ್ನು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮಗಳೆಂದೆ ಸಾಕಿ ಸಲಹಿ, ವಿದ್ಯಾ ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದಿರಿ, ನೀವಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನು ಇವಳಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದಿರಿ. ಇವಳು ನಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಮಗಳೊ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು. ನಮ್ಮದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ: ನಿಮ್ಮ ಉಸಿರಿರುವನಕ ಇವಳು ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯಲ್ಲೆ ಇದ್ದು,

ಅನಂತರ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಲಿ. ಇದು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ, ಒಲ್ಲೆ ಎನಬಾರದು' ಎಂದು ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಚಂದಲೆಯನ್ನು ಮಾಚಿ ಕಬ್ಬೆಯವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ಪಂಜುಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಚಂದಲೆಯ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಮಾರ ಸಿಂಗಮಯ್ಯ, ದೇಚ ನಡೆದರು. ಸಣ್ಣದೊಂದು ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿ ಇವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಬಟ್ಟೆ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹಿಂದೆ ನಡೆಯಿತು.

§

ಶಿವಗಂಗೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಯುತರೂ, ಗೋವಿಂದರೂ, ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳೂ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಥ, ಅದರ ಹಿಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ, ದಾಸಿಯರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಥ ಎರಡೂ ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಗಾವುದ ಗಾವುದಕ್ಕೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ರಥಗಳು ವೇಗವಾಗಿ ಸಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದಾಸಿಯರು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಗೆ ಆಗಾಗ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಮೂಕಳಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಡುನಡುವೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಿದ್ದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಾನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವುದಾಗಲಿ, ರಥ ವೇಗದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದಾಗಲಿ ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬೇಗಬೇಗ ಪೂರ್ಣತೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಮಾತನಾಡಿದಳು. ದಾಸಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು 'ಇದೇನು? ರಥದಲ್ಲಿ ನಾವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ದಾಸಿಯರಿಂದ ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪುನಃ ಕೇಳಿದಳು: 'ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ? ನಾನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದೆ? ಈಗ ಎಷ್ಟು ಸಮಯ? . . ಓ . . . ನೀವು ನನಗೆ ಔಷಧಿ ಕೊಟ್ಟಿರಲ್ಲವೆ! . . . ಅಲ್ಲ . . . ಅಲ್ಲ . . ಪ್ರಭುಗಳೇ ಕೊಟ್ಟರು. ನನ್ನನ್ನು 'ಬಾಯಿ ತೆರೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಾಯೊಳಕ್ಕೆ ಔಷಧಿ ಹಾಕಿದರು, ಆಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ನಿದ್ದೆ ಬಂದಿತು. ಕನಸಾಯಿತು . . . ಅಪ್ಪ ಬಂದಿದ್ದರು

. . . ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ ಬಂದಿದ್ದರು . . . ನನಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಆಗಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ತಲೆ ಭಾರವಾಗಿ ಇದೆ . . . ಈಗ ನಾವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ? . . . ಅಕ್ಕ ಶಿವಗಂಗೆಯಿಂದ ಬಂದರೆ? ತಮ್ಮ ಬಂದನೆ? ಇದೇಕೆ ನಾನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದರೂ ನೀವು ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ? ಹಾಂ! . . . ಇದು ದ್ವಾರವತಿಯ ದಾರಿಯೆ? ವೇಲಾಪುರದಿಂದ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆಯೆ? . . . ಉಹುಂ . . . ಅಲ್ಲ, ಇದು ದ್ವಾರವತಿಗೆ ದಾರಿಯಲ್ಲವೆ ಅಲ್ಲ. ನಾನರಿಯೆನೆ? ನಾವು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದೆವು. ಸಾರಥಿಗೆ ರಥ ನಿಲ್ಲಿಸಹೇಳಿ. ಎದುರಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಬೆಟ್ಟ ಯಾವುದು? . . . ಆಂ . . . ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಏಕೆ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ? ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸೆಂದು ಹೇಳಿ. ಈ ಕ್ಷಣವೆ ಹೇಳಿ. ಇದೇನು ಹುಡುಗಾಟ! ಅಕ್ಷಮ್ಯವಿದು! ನನಗೆ ಇನ್ನು ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ, ಕೋಪದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದಳು.

'ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು ಎಚ್ಚತ್ತರೂ ಆಕೆಯೊಡನೆ ನೀವು ಮಾತನಾಡಬಾರದು, ಆಕೆಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಹೇಳಬಾರದು, ಜೋಕೆ!' ಎಂದು ದಾಸಿಯರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದರು ಅಚ್ಯುತರು. ಈಗ ದಾಸಿಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಮೌನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ 'ಏನು? ನೀವು ಹೇಳುತ್ತೀರೊ, ಇಲ್ಲವೆ ನಾನು ರಥದಿಂದ ದುಮುಕಿಬಿಡಲೊ?' ಎಂದಳು. ದಾಸಿಯರು ನಡುಗಿ ಹೋದರು. ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ 'ಸ್ವಲ್ಪ ಇರಿ ಅವ್ವೆ, ಮುಂದಿನ ರಥದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಯುತ ಅಮಾತ್ಯರೂ ಗೋವಿಂದ ಅಮಾತ್ಯರೂ ಇದ್ದಾರೆ, ಅವರೇ ಬಂದು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ದೇವಿಯರಿಗೆ ಬಿನ್ನೈಸಿ, ಸಾರಥಿಯೊಡನೆ 'ರಥವನ್ನು ಬೇಗ ನಡಸಿ, ಮುಂದಿನ ರಥವನ್ನು ಕೂಗಿ, ನಿಲ್ಲಿಸು' ಎಂದರು. ಸಾರಥಿ ರಥವನ್ನು ವೇಗದಿಂದ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಬರುವಷ್ಟು ದೂರದಿಂದಲೆ, ಮುಂದಿನ ರಥದ ಸಾರಥಿಯನ್ನು ಕೂಗಿ ರಥ ನಿಲ್ಲಿಸೆಂದು ಹೇಳಿದ. ರಥ ನಿಂತಿತು. ಅಚ್ಯುತ ಗೋವಿಂದರು ಭಯಪಟ್ಟು ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿದರು. ದಾಸಿಯೊಬ್ಬಳು ಹಿಂದಿನ ರಥದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಅಚ್ಯುತರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಹೇಳಿದ

ಮಾತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಮಾತ್ಯರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು. ಅಚ್ಯುತರು ಧೃತಿಗೆಡದೆ ರಥವಿಂದಿಳಿದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ವಿನಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, 'ರಾಜ್ಞಿಯವರು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಅವಧರಿಸಬೇಕು . . . ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ . . . ಊರು ಹತ್ತಿರವಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಶಿವಗಂಗೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದರು.

'ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ಪ್ರಭುಗಳು ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಅಕ್ಕನೂ ತಮ್ಮನೂ ಇಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನನ್ನು ಬರಹೇಳಿದರೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ.

'ದೇವಿಯರು ಅವಧರಿಸಬೇಕು, ಪ್ರಭುಗಳು ನಿನ್ನಿನ ರಾತ್ರಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು.'

'ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ನಿನ್ನಿನ ರಾತ್ರಿ ನನಗೆ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.'

'ಅನಂತರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದರು.'

'ಅಷ್ಟು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆ ಹೊರಟು ಬಂದರು? ನನಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥವಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುತನ್ನಿರೆಂದು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಹೇಳಿ ಹೋದರೆ?'

ಅಚ್ಯುತರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೆ ಶಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ 'ದೇವಿಯರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆ ಈಗ ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಹೊಯಿಸಳ ರಾಜ್ಯದ ಕೊನೆಯ ದಿನವಿದು. ಪ್ರಭುಗಳು ಇನ್ನು ಬಾಳಬೇಕಾದರೂ ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಬಲ ಒಂದರಿಂದಲೆ. ಈ ಆಸೆ ಯಿಂದಲೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದು ತಂದಿರುವೆವು. ತಾವು ಈಗ ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇ ತಾಯಿ. ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಾನು ತಮಗೆ ಹಿರಿಯ; ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯಚರಣಗಳಿಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುವವರೆಗೂ ದಯವಿಟ್ಟು ಯಾರನ್ನೂ ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೂ ಯಾವ ವಿಷಯುವನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಡಿ. ಈಗ ಎಲ್ಲರೂ ಸಂಕಟಸಂದರ್ಭ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹೋಗಿದ್ದೇವೆ. 'ಭಗವಂತ, ನಮ್ಮನ್ನು ಇಂದು ಹೇಗಾ ದರೂ ಕಾಪಾಡು' ಎಂದು, ಊರಿನಿಂದ ಹೊರಟ ನಿಮಿಷ ಮೊದಲು ಗೊಂಡು ಇನ್ನೂ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಬರು

ತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ದೇವಿಯರು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಬಾರದು. ತಮ್ಮ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಈಗ ನನಗೆ ಭರವಸೆ ಇರುವುದು, ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ ಒಂದೇ ನಮ್ಮ ನ್ನೆಲ್ಲ ಈಗ ಕಾಪಾಡಬೇಕು' ಎನ್ನುತ್ತ ಅಚ್ಯುತರು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಆ ಕೈಯನ್ನು ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡರು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಸರ್ರನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು 'ಇದು ಕೂಡದು, ಇದು ಬಾರದು. ನೀವು ನನಗೆ ಅಣ್ಣನ ಹಾಗೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ಅಚ್ಯುತರ ಬಲಗೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒತ್ತಿ ಕೊಂಡು, ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, 'ಅಣ್ಣನವರ ಮಾತಿನಿಂದ ನನಗೆ ಬಹಳ ಭಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ಬಾಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟರಿ, ನಾನು ಇನ್ನು 'ಏನು? ಏಕೆ?' ಎಂದು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಭಯನಿವಾರಕನಾದ ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಮೌನದಿಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಅಣ್ಣನವರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ' ಎಂದಳು ಹೊಯಿಸಳ ಮಂಗಳದೇವಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ.

ಅಚ್ಯುತರು ತಮ್ಮ ರಥದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತರು. ರಥಗಳೆರಡೂ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಶಿವಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇರಿದುವು.

§

ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಿವಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಾ ತೆರದ ವಿಚಿತ್ರ ಸುದ್ದಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಹರಡಿದ್ದುವು. ದನಕುರಿಗಳನ್ನು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಮೇಯಿಸಲು ಅಟ್ಟಿ ಹೋಗುವವರೇ ಈ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಹೊತ್ತು ತಂದು ಬಿತ್ತಿ ದವರು. ಈಗ ಈ ಸುದ್ದಿಗಳು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿ ಹೋಗಿದ್ದುವು.

ಆ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಕಾಲ್ನಡೆಗಳನ್ನು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಮೇಯಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬರಲು ಹೋದವರು, ಅರ್ಧ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವಾಗ 'ಶಾಂತಲೆ—ಓ —ಶಾಂತಲೆ' ಎಂಬ ಕೂಗುಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಂಡೆಯ ಬಿರುಕು ಗಳಿಂದಲೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಶಾಂತಲೆ ಮಹಾರಾಣಿಯೂ, ಅವರ ತಮ್ಮ ಕುವರವಿಷ್ಣುವೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದುರ್ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಸಂಗತಿ ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆಲ್ಲ ತಿಳಿದೇ ಇದ್ದಿತು. ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲ

ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಯ ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಮೇವಿಗಾಗಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕಾಲ್ನಡೆಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋದವರಿಗೆ 'ಶಾಂತಲೆ—ಓ—ಶಾಂತಲೆ' ಎಂಬ ಕೂಗೂ, ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗಳೊಡನೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಆ ಕೂಗು ಒಮ್ಮೆ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಬಂದಂತೆಯೂ, ಒಮ್ಮೆ ದೂರದಿಂದ ಬಂದಂತೆಯೂ, ಒಮ್ಮೆ ತೀರ ಪಕ್ಕದಿಂದಲೆ ಬಂದಂತೆಯೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಗಾಳಿ ಹೇಗೆ ಬೀಸಿ ಬಂದರೆ ಹಾಗೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ಬಂಡೆಗಳ ಇರುಕುಗಳಲ್ಲಿ, ಬಿರುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗಳೇಳುತ್ತಿದ್ದುವು. ಯಾರೊ ಒಬ್ಬರ ಇಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದ ಎತ್ತರದ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯೊಂದು ಏನನ್ನೊ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು 'ಶಾಂತಲೆ—ಓ—ಶಾಂತಲೆ' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಬಂಡೆಯಿಂದ ಬಂಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಅವರು ಅದನ್ನು ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನ ದೆವ್ವವೆಂದೂ, ಅಕ್ಕನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಬೆಟ್ಟವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿದೆಯೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದರು. ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಯಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡರು. 'ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೇ ಇದ್ದರೆ, ದೆವ್ವ ತಮ್ಮ ಕುತ್ತಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಸುಕಿ ಕೊಂದೀತು' ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಕಾಲ್ನಡೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ದಡದಡನೆ ಬೆಟ್ಟವನ್ನಿಳಿದು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡರು. 'ಕುವರವಿಷ್ಣುವಿನ ದೆವ್ವ ತನ್ನ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಲೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನು ನಾವು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆವು, ಭಯಪಟ್ಟು ಓಡಿ ಬಂದೆವು' ಎಂದು ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುದ್ದಿ ಹರಡಿದರು. 'ಶಾಂತಲೆ—ಓ—ಶಾಂತಲೆ' ಎಂಬ ಕೂಗು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ತಮಗೂ ಕೇಳಬಂದಿತು ಎಂದು ಗ್ರಾಮಗಳವರೂ ಒಪ್ಪಿದರು. ಶಿವಗಂಗೆಯ ಊರಿನವರೂ ಆ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರು. ದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಜನರೂ ಆ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿತು.

ಶಿವಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ಈ ಸುದ್ದಿ ಅಚ್ಯುತ ಗೋವಿಂದರಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು. ಇದು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಈ ಸಂಗತಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರ, ಅವರ ದಾಸಿಯರ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು ಅಮಾತ್ಯರು.

ಇವರೆಲ್ಲ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಬಂದುದು ಊರಿನವರ ಊಹಾಪೋಹೆಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಚುರುಕುಗೊಳಿಸಿತು. 'ಆ ಕೂಗನ್ನು ನಾವು ಕೇಳಿದೆವು' ಎಂದು ಹೇಳಿದವರನ್ನು ಅಚ್ಯುತ, ಗೋವಿಂದರು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕರಸಿಕೊಂಡು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. 'ಎಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದಿರಿ? ಆಗ ನೀವು ಎಲ್ಲಿದ್ದಿರಿ? ಆಗ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು? ಕೂಗು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಬಂದಿತೆ? ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು? ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಯಾರು? ಆ ಆಕಾರವೆ ಕೂಗುತ್ತಿತ್ತೆ? ಎಷ್ಟು ಎತ್ತರವಿರಬಹುದು? ಯಾವ ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳು? ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೆ? ತೇಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೆ? ಆ ಆಕಾರ ನಿಮ್ಮ ಕಡೆ ನೋಡಿತೆ?' ಎಂದೆಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ, ಸಮಂಜಸ, ಅಸಮಂಜಸ ಉತ್ತರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ, ತೂಗಿಕೊಂಡರು.

ಅಚ್ಯುತರಿಗೂ ಗೋವಿಂದರಿಗೂ ಇದು ಪ್ರಭುಗಳೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು. 'ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎರಡು ಗಂಟೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಕೂಗು ನಿಂತುಹೋಯಿತು, ಆಮೇಲೆ ಕೇಳಬರಲಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಜನಗಳು ಅಂದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ಭಯ ತಟ್ಟಿತು. 'ಅನಂತರ ಏನಾಯಿತು? ಏನಾಗಿರಬಹುದು?' ಎಂಬುದು ಅವರ ಊಹನೆಗೂ ಮೀರಿದುದಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಕಠಿಣ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಂದರೂ ಧೃತಿಗೆಡದೆ, ಸೈರಣೆಯಿಂದ, ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ತೊಡಕನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಚತುರ ಅಮಾತ್ಯರಿಗೆ ಈಗ ಬುದ್ಧಿ ಓಡದಂತಾಗಿ, 'ಪ್ರಭುಗಳು ಏನಾದರೊ, ಬುದ್ಧಿ ಪಲ್ಲಟಿಸಿಹೋಯಿತೊ? ಹಾಗಾಗಿದ್ದರೆ ಏನು ಗತಿ? ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನಾದರೂ, ನಮ್ಮನ್ನಾದರೂ ಗುರುತಿಸದೆ ಹೋದರೆ ಏನು ಗತಿ! ಪ್ರಭುಗಳು ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ತನಕ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದವರು, ಅನಂತರ ಏಕೆ ಸುಮ್ಮನಾದರು! ಏನಾಗಿರಬಹುದು! ಏನು ಸಂಭವಿಸಿರಬಹುದು? ದೇವರೆ, ಎಂತಹ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ತಂದಿಟ್ಟೆ? ಒಂದರ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು, ಇನ್ನೊಂದರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು, ಹೀಗೆ ಸಂಕಟಗಳು ಬರುತ್ತಲೇ ಇರುವುವಲ್ಲಾ!' ಎಂದು ಅಮಾತ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಬಹು ಭಯಕ್ಕೆ ಈಡಾದರು. 'ಇನ್ನು ಏನಾದರೆ ಏನು! ಕೊನೆಯೂ ನಡೆದೇ ಹೋಗಲಿ. ಆಗ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮನು ಬಂದ, ಈಗ ನಮ್ಮ

ತಂಗಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಗೋವಿಂದರೆ, ನಮ್ಮ ರುದ್ರಭೂಮಿಯೂ ಇಲ್ಲಿಯೆ. ಪರಮೇಶ್ವರ, ಎಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆದುಹೋಗಲಿ' ಎನ್ನುತ್ತ ಅಚ್ಯುತ ಅಮಾತ್ಯರು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ ಮರದ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಹೊರಲು ಬೋಯಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ಬಹು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಿ, ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಗೆ ಕೂಡಿಸಿದರು. ಬೋಯಿಗಳು ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಡೆದರು. ಒಡನೆ ದಾಸಿಯರಿಬ್ಬರೂ ನಡೆದರು. ಹಿಂದೆಯೆ ಅಚ್ಯುತರೂ, ಗೋವಿಂದರೂ, ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳೂ, ನಗರ ರಕ್ಷಕರೂ, ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಪುರ ಪ್ರಮುಖರೂ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿದರು.

'ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವುದು?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಆಗ ಅಚ್ಯುತರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. 'ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡಿಗೆ ಹತ್ತಿ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಕೂಗುವುದು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಉತ್ತರ ಬಂದರೆ, ಆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹುಡುಕುವುದು. ಫಲಕಾರಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ, ಊರಿನಿಂದ ನೂರು ಜನಗಳನ್ನಾದರೂ ಕರೆಯಿಸಿ, ಪಂಜುಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಇರುಕು, ಬಿರುಕು ಒಂದು ಬಿಡದಂತೆ ಬೆಟ್ಟವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶೋಧಿಸಿಬಿಡುವುದು. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ದೈವೇಚ್ಛೆ!' ಎಂದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಂಜೆ ಆರು ಗಂಟೆ ಸಮಯವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರೂ, ದಾಸಿಯರೂ ಬೆಟ್ಟದ ಕಾವಿಗೆ, ಬಿಸಿಲಿನ ಝುಳಕ್ಕೆ, ಬಾಡಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು 'ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ಅಪಘಾತ ಹೊಂದಿದ್ದು ಈ ಕಡೆಯಲ್ಲೆ' ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಚ್ಯುತರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರಿ, ಕೋಡುಗಲ್ಲು ಬಸವನ ಕಡೆಗೆ ಕೈಮಾಡಿ ತೋರಿದರು. ಅಚ್ಯುತರಿಗೆ ಮೊದಲು ಆ ಕಡೆಯೆ ನೋಡೋಣವೆಂಬ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. 'ನಡೆಯಿರಿ' ಎಂದು ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಎಲ್ಲರೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋದರು.

ಕೋಡುಗಲ್ಲು ಬಸವನಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು ತುಟಿ ಪಿಟಕ್ಕೆನ್ನದೆ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಸ್ಥಿರಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನರಸಿಂಹನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದರು. ದಾಸಿಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನೊ

ಸಂಶಯ, ಏನೇನೊ ಭೀತಿ ತಲೆದೋರಿದ್ದರೂ ಅವರೂ ಮೌನವಾಗಿಯೆ ಇದ್ದರು. ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳು ಅಚ್ಯುತರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತ ಸುಳಿದು ನೋಡಿ, ಅಚ್ಯುತರಿಗೆ 'ಅಗೋ ಅದೇ ಸ್ಥಳ'ವೆಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೇಳಿದರು. ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳು ಕೈನೀಡಿ ತೋರಿಸಿದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅಚ್ಯುತರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಸರಿಸಿ ನೋಡಿದರು. ಯಾರೊ ನಿಂತಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಗೋವಿಂದರನ್ನು ಕರೆದು 'ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲವೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಗೋವಿಂದರು 'ಹೌದು, ಯಾರೊ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ' ಎಂದರು. ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷ ಹಾಗೆಯೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಅಚ್ಯುತರಿಗೆ 'ಹೇ ಭಗವಂತ, ಇವರು ಪ್ರಭುಗಳಿರಬಹುದೆ?' ಎಂಬ ದೂರದ ಆಶೆ ತಲೆಹಾಕಿತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕದಲದೆ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ 'ಹೋ ಯಾರದು? ನಿಂತಿರುವವರು?' ಎಂದು ಕೂಗಿದರು. ಅಚ್ಯುತರು ಕೂಡಲೆ ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳ ಬಾಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದು 'ಕೂಗಬೇಡಿ, ಕೂಗಬೇಡಿ, ಸದ್ಯಃ ನಾವು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವ ದೈವ ಅವರೆ ಇರಬಹುದು! ನಡೆಯಿರಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡೋಣ, ಆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಲು ದಾರಿ ಇದೆಯೊ?' ಎಂದು ಆತುರರಾಗಿ ಕೇಳಿದರು.

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳ ಅನುಭವದ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಡೆದರು. ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಬೋಯಿಗಳಿಗಂತೂ ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ, ಯಾವುದೊ ಮಹಾ ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವೆವೆಂದು ತಿಳಿದು ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಭಗವನ್ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾಗಿದ್ದಳು.

§

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂದ ಪತ್ನಿಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಎದೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, 'ಶಾಂತಲೆ . . . ಓ . . . ಶಾಂತಲೆ' ಎಂದು ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಕೂಗುತ್ತ, ಮೈ ಕೈ ನೋವುಗಳಿಗಿಂತ ಹೃದಯಕಾತರ ನೂರ್ಮಡಿಯಾಗಿ, ಆ ಚೈತ್ರ

ಮಾಸದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ, ಮೇಲೆ ಬೆಂಕಿ, ಕೆಳಗೆ ಬೆಂಕಿ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಬೆಂಕಿ, ಈ ಮೂರು ಬೆಂಕಿಗಳ ನಡುವೆ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಿ ಬೆಟ್ಟದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲೆದಾಡಿ, ಉಟ್ಟ ತೊಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಹರಿದುಹೋಗಿ, ಕೈಮೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಗಾಯಗಳಾಗಿ, ಮುಖ ಸುಟ್ಟ ಹಣ್ಣಿನಂತಾಗಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಲು ಸಹ ಶಕ್ತಿ ಸಾಲದೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಸರ್ವ ಚೈತನ್ಯವೂ ಉಡುಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಈಗ ಗುರುತು ಸಹ ಸಿಗದಷ್ಟು ವಿಕಾರವಾಗಿದ್ದರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಐದು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕದಲಲಾಗದೆ ನಿಂತರು. ಕಾಲು ಕಟ್ಟಿಹೋದಂತೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಭಾರವನ್ನು ಇನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿರಲು ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಕಳೇಬರವನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟರು. ಶಾಂತಲಾದೇವಿ ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳೊ ಅದೇ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಈಗ ಆಕೆಯ ಕಳೇಬರ ತಂದಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಯಾವುದೊ ಅವ್ಯಕ್ತವಾದ ಶಕ್ತಿಯೆ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದಿದ್ದಿತು. ಅಪ್ಪಾಜಿಯವರು ಯೋಚಿಸಿದರು: ತಮ್ಮ ಹೃದಯದ ಕರೆ ತಮ್ಮ ದೇವಿಗೆ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಇಹಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ತಮಗೆ ಶಾಂತಲೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಈಗ ದೃಢಪಟ್ಟುಹೋದರು. ನಿಜವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾನವನ ಬದುಕೇ ಒಂದು ಘೋರ. ಇದರ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ನಾನಾ ಮತಗಳೂ ಪಂಥಗಳೂ ಉಪದೇಶಕರೂ ಆಚಾರ್ಯರೂ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡರು ಪ್ರಭುಗಳು. ಒಂದು ಸಲ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿಳಿಯುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಕೈಮುಗಿದು 'ಭಗವನ್, ನಾನು ಮಹಾ ಪಾಪಿ ಇರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದಲೆ ಇಷ್ಟು ಘೋರ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಶಾಂತಲೆಯ ಜೀವ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲೊ ಇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಇಷ್ಟು ಅಲೆದಲೆದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೈವವೆ, ನಿನ್ನ ಬೆಳಕು ಪಶ್ಚಿಮಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಾಣದೆಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ನನ್ನನ್ನೂ ನನ್ನ ಶಾಂತಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಬಿಡು. ಇಂದಿನ ನಿನ್ನ ಕೊನೆಯ

ಕಿರಣದೊಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಕೊನೆಯ ಉಸಿರೂ ಉಡುಗಲಿ. ನನ್ನ ಅಂತ್ಯವನ್ನೂ ನನ್ನ ಕುವರನ ಅಂತ್ಯದಂತೆಯೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಭೂವ್ಯಾಕಾಶ ಗಳಿಗೂ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಸರ್ವದೇವರುಗಳಿಗೂ ಇದುವೆ ನನ್ನ ಕೊನೆಯ ನಮಸ್ಕಾರ'ಎಂದು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗುವುದನ್ನು ಕಾಯುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಮನದನ್ನೆಯ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು.

ಸೂರ್ಯಬಿಂಬ ಮುಳುಗಲು ಇನ್ನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತೇನಿಲ್ಲ. ಪಶ್ಚಿಮ ಆಕಾಶ ಅಗಲೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ತಾಳಿದೆ. ಅಂದಿನ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯ ದೊಂದಿಗೆ ಹೊಯಿಸಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೂ ಅಸ್ತಮಿಸುವುದು.

ಅಚ್ಯುತ ಅಮಾತ್ಯರು ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರನ್ನೂ ಇತರರನ್ನೂ ದಾಸಿಯ ರನ್ನೂ ದೂರದಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಂದ ಇಳಿಸಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಗೋವಿಂದರೊಡಗೂಡಿ, ಆ ಅಚಲಿತ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿಂತಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋದರು. ಅಚ್ಯುತರಿಗೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳೇ ಇರ ಬೇಕೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇನ್ನೂ ಕದಲದೆ ಹಾಗೆಯೆ ನಿಂತಿತ್ತು. ಅಚ್ಯುತರೂ ಗೋವಿಂದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರೂ ಈಗ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ಮಾರುಗಳ ಅಂತರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಚ್ಯು ತರು ನಿಂತು ನೋಡಿದರು. ಅದೇ ಆಕಾರ, ಅದೇ ನಿಲವು, ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನವರತ್ನಮಾಲಿಕೆ ಸೂರ್ಯನ ಕೊನೆಯ ಕಿರಣ ಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿತು. ಇದು ಪ್ರಭುಗಳೆಂದೇ ಅಚ್ಯುತರಿಗೆ ಆಗ ದೃಢ ವಾಯಿತು. ಸಂತೋಷದಿಂದ, ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ತಗ್ಗಿನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ 'ಗೋವಿಂದಾ, ಇದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳು! ಜೀವಂತರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ನಾರಾಯಣ, ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ಅನಂತನಮಸ್ಕಾರಗಳು' ಎಂದರು. ಪ್ರಭು ಗಳ ಮುಂದೆ ಮೂಟೆಯಂತಿದ್ದ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯ ಕಳೇಬರವಿತ್ತು. ಪ್ರಭುಗಳು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಕ್ಕಾಲು ಮುಳುಗಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಂತ್ಯನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು, ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಆಗ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟುಹೋಗಿತ್ತು. ಇತರ ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಸುಪ್ತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದುವು.

ಅಚ್ಯುತರು ಅಂದ ಮಾತಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಕಕ್ಕುಬಿಕ್ಕಾದರು. ಆಕೆ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷ ಕಾಲ ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಆಗ ಆಕೆಗೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇತ್ತು. ಅವರ ಕಾಲುಗಳ ಬಳಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆ ಮೂಟೆ ಏನೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. 'ಏನೋ ಅನರ್ಥ ಸಂಭವಿಸಿದೆ. ಪ್ರಭುಗಳು ಏಕೆ ಹೀಗಿರುವರು! ಅವರಿಗೆ ಏನಾಗಿದೆ! ಹುಚ್ಚರಂತೆ ಇರುವರಲ್ಲ! ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದಿರುವರು! ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಈ ಮೂಟೆಯೇನು! ಹೀಗೆ ಯಾರಿಗೆ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ದಿಕ್ಕನ್ನು ಏಕೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವರು! ಅಚ್ಯುತರೂ, ಗೋವಿಂದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆ ಕರೆದುತಂದರು!' ಎಂಬ ನಾನಾ ಯೋಚನೆಗಳೂ ಭಯಗಳೂ ಸಂಶಯಗಳೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದವು. ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಯ ವನ್ನೂ ದುಃಖವನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಡ್ಡಿತು. ಒಡನೆ ಆಕೆ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟಳು. ಒಂದು ಬಾರಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಚೀರುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಭಯಸಂಶಯಗಳು ಆಕೆಯ ಗಂಟಲನ್ನು ಒತ್ತಿಹಿಡಿದವು. ಹೊರಟ ಧ್ವನಿ ಬಹು ಸಂಕಟಕರ ವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಆಕೆಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಬಿ ನಿಂದ ಎಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಬಾಣದಂತೆ ನಲವತ್ತು ಮಾರು ದೂರವನ್ನು ಒಂದೆ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಹತ್ತೇ ಮಾರು ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವರೆಂದು ಅಚ್ಯುತರು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಕೈ ನೀಡುವಷ್ಟರೊಳಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಪ್ರಭುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದಳು. ಮಿಂಚುಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಡೆಯುವಷ್ಟು ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು ಅಚ್ಯುತರ ಪ್ರಯತ್ನ. ಆಗ ತಾವೂ ಹಿಂದೆ ಓಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು; ಯಾವುದೊ ಅವ್ಯಕ್ತಶಕ್ತಿ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಂತಾಯಿತು. . . . ಹಿಡಿದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದಂತೆ ಆಯಿತು. ಗೋವಿಂದರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಡುಗುತ್ತ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು ಅಚ್ಯುತರು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಮುಂದೆಯೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಇನ್ನೇನು ಮುಳು ಗಿದ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಭುಗಳು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಂತೆಯೆ ಅಚಲರಾಗಿದ್ದರು. ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ಹೋಗಿ

ದ್ದವು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಶ್ರುಪೂರಿತ ನಯನಗಳಿಂದ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಆಪಾದ ಮಸ್ತಕ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಕೆಳಗೆ ಮೂಟೆಯಂತೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕಳೇಬರ ಕಂಡಿತು. ಕಳೇಬರದ ತಲೆ ಮುಖಗಳನ್ನು ಕಂಡಳು. ಅಕ್ಕನ ತಲೆ ಕೂದಲು, ಅಕ್ಕನ ಕರ್ಣಾವತಂಸ! ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಇದು ಅಕ್ಕನವೇ ಸರಿ. ಎದುರಿಗೆ ಈ ವಿಕಾರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವವರು ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. 'ಏನಾಯಿತು? ಏನಾಗಿರ ಬಹುದು? ಹೀಗೇಕೆ?' ಈ ವಿಷಯಗಳು ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಹೊಳೆದವು. ಅಷ್ಟೇ ಬೇಗನೆ ವಿಷಯಗಳೂ ಪರಿಷ್ಕಾರವಾದವು . . . 'ಅಯ್ಯೋ ಈ ಮಹಾಪುರುಷರೂ ಹೀಗೆ ಆದರಲ್ಲ! ಇವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಅಗಾಧ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಬೆಳಸಿ ಹೊರಟುಹೋದಳೆ ನನ್ನಕ್ಕ . . . ನನ್ನಕ್ಕ! ಅಕ್ಕಾ . . . ನೀನೆಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವಳೆ! ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವೆ! . . . ಅಕ್ಕ . . . ಎಷ್ಟು ಮಹಾನುಭಾವೆ ನೀನು! ಪ್ರಭುಗಳ ಈ ದುಃಖವನ್ನು, ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲಾರೆ . . . ನೋಡಲಾರೆ . . . ನಾನೀಗ ಏನು ಮಾಡಲಿ! ಹೇಳು ಅಕ್ಕಾ . . . ನೀನೀಗ ಬಂದು ಅವರನ್ನು ಉಳಿಸಕ್ಕ . . . . ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ . . . ಬಾ ಅಕ್ಕ, ಬೇಗ ಬಾ ಅಕ್ಕ. ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಆಣೆ . . . ಕೇಶವನ ಮೇಲಾಣೆ . . . ನೀನು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಈಗಲೆ ಸಾಯುತ್ತೇನೆ . . .'

ಆ ಕ್ಷಣವಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಯಾರೊ ತಬ್ಬಿ ಹಿಡಿದಂತಾಯ್ತು. ಸುಖವೂ ಅಲ್ಲದ ವಿಕಾರವೂ ಅಲ್ಲದ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದ ಸ್ಪರ್ಶಾನುಭವ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಆಗ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆಪಾದಮಸ್ತಕ ಶರೀರವೆಲ್ಲ ಥರಥರ ನಡುಗಿತು. ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಸ್ಮೃತಿ ತಪ್ಪಿದಂತಾಯ್ತು. ಮೈ ತುಂಬಿ ಬಂದಂತಾಯ್ತು. ಅಕ್ಕ ಬಂದು ತಂಗಿಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು!

ರಾವು ಬಡಿದಂತೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅಚ್ಯುತರೂ ಗೋವಿಂದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು 'ಅಕ್ಕಾ . . . ಅಕ್ಕಾ' ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕರೆದುದನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಆಕೆಯ ಶರೀರಾದ್ಯಂತ ಥರಥರನೆ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡರು; ಆದರೂ ಆಕೆಯ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಡುವು ದಕ್ಕೂ ಇವರಿಗೆ ಆಗದಾಯಿತು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಶರೀರಕಂಪನ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳನಂತರ ತಟ್ಟನೆ ನಿಂತಿತು. ಆಗ ಆಕೆ ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರುತ್ತ ಓಡಿಹೋಗಿ, ನಿಂತಿದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ತನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಸುತ್ತಿಕಟ್ಟಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ದೊಡ್ಡ ಧ್ವನಿಯಿಂದ 'ದೇವ, ಇಗೊ ನಾನು ಬಂದೆ . . . ಬಂದಿದ್ದೇನೆ . . . . ನಿಮ್ಮ ಶಾಂತಲೆ . . . . ಬಂದಿದ್ದೇನೆ . . . . ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿ' ಎನ್ನುತ್ತ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಳು.

§

ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದ ಅಂಚು ಕಾಣಿಸದೆ ಹೋಗುವುದನ್ನೇ ಕಾದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಬಾಹ್ಯಸ್ಮರಣೆ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಹೀಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಬಲವಾಗಿ ತಬ್ಬಿಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಪರ್ಶಾನುಭವ ಅವರ ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿತು. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಜೋಡಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೈಗಳನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಭುಗಳು ತನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ಹಿಡಿದು ನಿಂತವರು ಯಾರೆಂದು ನೋಡಿದರು. ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಒಡಲನ್ನು ಅಷ್ಟು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವವಳು—ಶಾಂತಲೆ! ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ಶಾಂತಲೆ! ಅನುಮಾನ ಇಲ್ಲ. 'ಶಾಂತಲೆ . . . ಶಾಂತಲೆ' ಎಂದು ಉನ್ಮತ್ತಾನಂದದಿಂದ ತಮ್ಮ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಎದೆ ಬಿರಿದು ಹೃದಯ ಹೊರಚೆಲ್ಲದಂತೆ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಹೃದಯೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ತಮ್ಮೆದೆಗೆ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು. ಕಣ್ಣೀರು ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಆಕೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಸವರುತ್ತ ತಲೆಯನ್ನು ಸವರುತ್ತ 'ಬಂದೆಯಲ್ಲವೆ! . . . ನೀನು ಬಂದೆಯಲ್ಲವೆ! . . . ಕಡೆಗೂ ಬಂದೆಯಲ್ಲವೆ! ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು!—ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಾಡಿದೆ ಶಾಂತಲೆ! . . ನನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸಂಕಟಪಡಿಸಿದೆ? ದೇವಿ, ಇದು ಮೋಸವಲ್ಲವಲ್ಲ? . . ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲವಲ್ಲ? ನೀನು ನನ್ನ . . . ನನ್ನ ಶಾಂತಲೆ! ಹೇ ಭಗವನ್ ನಾರಾಯಣ, ನೀನು ಕರುಣಿಸಿದೆ . . . ನೀನು ಕೃಪೆಗೆಯ್ದೆ. . . . ನನಗೆ ಉತ್ತರ ಬಂದಿತು, ಉತ್ತರ ಬಂದಿತು . . ನಿಜ . . ವಿಷದಲ್ಲಿಯೂ ಅಮೃತವಿದೆ . . . ಶಾಂತಲೆ . . . ಹೇಳು . . . ಹೇಳು ದೇವಿ, ನೀನು ಬದುಕಿ

ಬಂದೆಯ! ನನಗಾಗಿ ಬಂದೆಯ? ಇನ್ನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? . . . ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? . . . ಹೋಗಬೇಡ ಶಾಂತಲೆ, ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಡ.'

'ನಾನೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ . . . ಖಂಡಿತ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭೂ, ನಿಮಗಾಗಿಯೆ ಬಂದೆ, ನಿಮಗಾಗಿ ಇರುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮೊಡನೆಯೆ ಇರುತ್ತೇನೆ. ನಂಬಿರಿ.'

'ನೀನು ಇಷ್ಟು ಕಾಲ ಎಲ್ಲಿದ್ದೆ? . . ಹೇಗಿದ್ದೆ? ನನ್ನನ್ನು ಏಕೆ ಹೀಗೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋದೆ? ಪುನಃ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತೀಯೆ. ಹೇಗೆ ನಂಬಲಿ? ಹೇಗೆ ನಂಬದೆ ಇರಲಿ?'

'ನಂಬಬೇಕು ದೇವ. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಂಬಬೇಕು. ಇನ್ನು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಪ್ರಮಾಣ.'

'ಹೀಗೆ ಆಗುವುದೆ! ಆಗಿದೆಯೆ? ಸತ್ತವರು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದಿರುವರೆ? ನೀನು ಶಾಂತಲೆಯ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವಳಲ್ಲ ತಾನೆ?'

ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯ ಮುಖ, ತಲೆ, ಮೈ, ಕೈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದರು. ಪುನಃ ಪುನಃ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರು. 'ನಾರಾಯಣ! ನಾರಾಯಣ! . . . ನನ್ನ ಶಾಂತಲೆ! . . . ಇದು ನನ್ನ ಶಾಂತಲೆ! ನೀನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಶಾಂತಲೆ. ನಾನು ಏಕೆ ಅಪನಂಬಿಕೆ ಪಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ . . . ಸರ್ವಾಪರಾಧ . . . ನನ್ನದು ಸರ್ವಾಪರಾಧ' ಎನ್ನುತ್ತ ಉಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ದುಃಖದಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ದೇವಿಯನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡರು.

ಶಾಂತಲೆ ತನ್ನ ಅಮೃತಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಪತಿಯ ಎದೆ, ಮುಖ, ಭುಜ ಇವುಗಳನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ತಡವಿದಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಆಗ ತಿಳಿದರು, ಇದು ತನ್ನ ಶಾಂತಲೆಯ ಸ್ಪರ್ಶವೆಂದು, ಆಕೆ ತನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರಿಯೆಂದು. ಕಂದಿ ಕುಂದಿದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಳೆ ಮೂಡಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಳಪು ಕೂಡಿತು. ಮೈ ಲಘುವಾಯಿತು. ನೋವು ಹೋಯಿತು. ದಣಿವು ಹೋಯಿತು. ದುಃಖ ಹೋಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯ ಅಮೃತ ಹಸ್ತವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ಬಾಯಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡು ತಣಿದರು. ತಮ್ಮ

ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡು ತಣಿದರು. ತಮ್ಮ ನೆತ್ತಿಗೆ ಒತ್ತಿ ತಣಿದರು. ಬಹಳ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಎಂದರು: 'ದೇವಿ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಶತಾಪರಾಧ ಮಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ಮೂರ್ಖತೆ ಈಗ ನನಗೆ ತಿಳಿದು ಬಂದಿತು. ಕುವರನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸದೆಯೆ ಗರುಡನಾದದ್ದು ಇಷ್ಟಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಅನ್ನ ನಿದ್ದೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕಡೆಗೆ ನೀರನ್ನು ಸಹ ಬಿಟ್ಟು, ಸುಡುವ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದ ಈ ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಿನಗಾಗಿ ಈ ಗಂಟಲು ಆರಿ ಹೋಗುವವರೆಗೂ ಕಾಲುಗಳು ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದುಹೋಗುವವರೆಗೂ ಅಲೆದು ಕೊನೆಗೆ ನಾನೂ ಸತ್ತೆನಾದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇರಬಹುದೆಂಬ ಆಶೆಯ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯದೊಡನೆ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಅನುಕರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಇನ್ನೆರಡು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ನಾನೆ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಬಂದೆ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಮೊರೆ ಮುಟ್ಟಿತು, ನನ್ನ ದೇವಿಗೆ ನನ್ನ ಸಂಕಟ ತಿಳಿಯಿತು. ಈ ಪುಣ್ಯ ಯಾರಿಗುಂಟು! ಈ ಭಾಗ್ಯ ಯಾರಿಗುಂಟು!'

'ಪ್ರಭು, ನಾನು ಸತ್ತಿದ್ದೆ. ನೀವು ನನ್ನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದಾಗ, ಅಲೆದಲೆದು ನನ್ನನ್ನು ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಕರೆದಾಗ, ನನಗಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ತಂದಾಗ ನಾನು ನಿಮ್ಮೊಡನೆಯೆ ಇದ್ದೆ. ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿಮ್ಮೊಡನೆಯೆ ಇದ್ದೆ. ನೀವು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೂ ನಿಮ್ಮೊಡನೆಯೆ ಬಂದೆ. ನಿಮ್ಮ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತ ನೂರುಮಡಿ ನೋವನ್ನೂ ದುಃಖವನ್ನೂ ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಭು, ನಾನು ಸತ್ತುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದೆಹೋದೆ. ಪುಡಿಪುಡಿಯಾದ ನನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಜೀವ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶರೀರವಿಲ್ಲದೆ, ಮಾತನಾಡಲು ನಾಲಗೆಯಿಲ್ಲದೆ, ನಿಮಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ವಿಜಯನಾರಾಯಣನು ನನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಈಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರದಿದ್ದರೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ . . . ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.'

'ಯಾರು? ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆ? ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳೆ! . . . ಹೇಗೆ ಬಂದಳು? ಯಾರು ಕರೆದುತಂದರು? ಎಲ್ಲಿ? ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಲ್ಲಿ?'

'ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ, ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ. ನಮ್ಮ ಶರೀರಗಳೂ ಈಗ ಒಂದೇ ಆದವು. ಅಣ್ಣ ಅಚ್ಯುತರೂ ಗೋವಿಂದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುತಂದರು. ವಿಜಯನಾರಾಯಣನು ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ನಿನ್ನೆ ನನಗೆ ನೀವು ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ನನಗೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಂಟಾಯಿತು. ನಿನ್ನೆ ನನಗೆ ಕನಸಾಯಿತು. ದ್ವಾರವತಿ ಯಿಂದ ಅಯ್ಯ ಅವ್ವೆ ಇಬ್ಬರೂ ಬಂದಿದ್ದರು, ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ನಿಮಗೆ? ಇನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಾನೆ, ಶಾಂತಲೆಯೂ ನಾನೆ. ಅಣ್ಣ ಅಚ್ಯುತರೂ ಗೋವಿಂದರೂ ಅಗೋ ಅಲ್ಲಿ.'

ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅಚ್ಯುತ ಗೋವಿಂದರ ಕಡೆ ಶಾಂತಲೆ ಕೈನೀಡಿ ತೋರಿದಳು. ಸ್ತಂಭಿಸಿಹೋಗಿದ್ದ ಅವರ ಕಾಲುಗಳು ಆಗ ಸಡಿಲವಾದವು. ಆ ಇಬ್ಬರು ಸಚಿವರೂ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಅದ್ಭುತ ವನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಆನಂದಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಈಗ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದುಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಭಕ್ತಿ ಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ತಗ್ಗಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು 'ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಾರಾಯಣನೆ ಕರೆತಂದನು, ನನ್ನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನೀವು ಬಂದುದು' ಎಂದರು. ಗೋವಿಂದರು 'ಪ್ರಭುವೆ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಾರಾಯಣನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿದನು, ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಪಟ್ಟು, 'ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೆ? ಅಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಬರುವುದೆ?' ಎಂದು ಸಂಕಟದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ 'ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಿ' ಎಂದೇ ಭಗವಂತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು' ಎಂದರು.

ಅಚ್ಯುತರೂ ಗೋವಿಂದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಆಪಾದಮಸ್ತಕ ನೋಡಿದರು. ಸಂಜೆಯ ಮಸಕಿನಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಮುಖಭಾವಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಮೈ ಕೈಗಳ ಚಲನ ವಲನ ಹಾವ ಭಾವ ಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯವಾಗಿದ್ದವು. ಪ್ರಭುಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ರೂಪೂ ಶಾಂತಲೆಯದೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು 'ಹೇಳು ದೇವಿ,

ನೋವಲು ಹೇಳು: ಕುವರನೆಲ್ಲಿ? ಹೇಗಿರುವನು? ಏನಾದನು? ನಿನ್ನ ಶರೀರ ಬೇರೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಏನಾಯಿತು? ನೀನು ಹೇಗೆ ಇದ್ದೆ? ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆ? ಇದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

'ಪ್ರಭು, ಆ ವಿಷಯಗಳು ಬಹಳವಿರುವುವು. ನನ್ನ ಅನುಭವ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳಲಿ? ಈಗ ನಿಮಗೆ ಬಹಳ ಆಯಾಸವಾಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಮೈಮೇಲೆ ಆಗಿರುವ ಗಾಯ ಗಳು ನನಗೆ ಬಹು ದುಃಖ ಕೊಡುತ್ತಿವೆ. ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಬೆಟ್ಟ ವಿಳಿದು ಊರಿಗೆ ಹೋಗೋಣ. ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ನಿಮಗೆ ಮಜ್ಜನ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಗಾಯಗಳಿಗೆ ಔಷಧಿ ಹಚ್ಚುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಆಹಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ನಾನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎನ್ನುತ್ತ, ಅಚ್ಯುತ, ಗೋವಿಂದ ಅಮಾತ್ಯರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ 'ಅಣ್ಣದಿರು ನೀವು ನನಗಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಿದಿರೆ! ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗಾದ ಸಂಕಟವೆಷ್ಟು! ದೇಹಕ್ಕಾದ ಶ್ರಮವೆಷ್ಟು! ದಾರಿಯಲ್ಲೂ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಶ್ರಮ ಕೊಟ್ಟೆ ನಲ್ಲವೆ? ನಿಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಭಯವಾಗಿರಬೇಕು? ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಧೈರ್ಯ, ವಿಶ್ವಾಸ, ದೈವಭಕ್ತಿ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಇಂದು ಉಳಿಸಿತು. ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಉಳಿಸಿತು. ದೈವವು ತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ, ಧರ್ಮಿ ಗಳಿಂದ, ಭಕ್ತರಿಂದ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇವರು ಮಾತ್ರವೆ ದೈವವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವರು. ಮಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಅದು ದೂರವೂ ದೂರ, ಕಾಣು ವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅಣ್ಣದಿರು ನನಗಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮೇಲೆ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥದ ಹೊಂಡವಿದೆ. ಆ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಮ್ಮ ನನಗಾಗಿ ತಂದಿಟ್ಟ ತಾಮ್ರಕಲಶದಲ್ಲಿ ಸಿಹಿನೀರಿದೆ. ಕಲಶಕ್ಕೆ ಮುಚ್ಚಳ ವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ತರಿಸಿಕೊಡಿರಿ. ನನ್ನ ತಮ್ಮನ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕವಾದೀತು' ಎಂದಳು. ಅಚ್ಯುತರು ಅವಾಕ್ಕಾದರು. ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಕ ಹುಟ್ಟಿತು. ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳೂ ಪೌರರೂ ನಿಂತಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬೇಗನೆ ಹೋಗಿ, ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳಿಗೆ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು. ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ ಆಳೊಬ್ಬನನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಮಸಕು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲೆ ತೀರ್ಥದ ಹೊಂಡಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಹೋದರು. ಹೋಗಿ ನೋಡುವಾಗ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ

ಮುಚ್ಚಳ ಸಹಿತ ಒಂದು ತಾಮ್ರದ ತಂಬಿಗೆ ಇದ್ದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಜಲವಿತ್ತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾದು ಕಾದು ಪಾತ್ರೆ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲನೆ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಬಹು ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹೋಗಿತ್ತು. 'ಇಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥವಿರುವುದನ್ನು ಅಚ್ಯುತರು ಅರಿಯರಲ್ಲ! ಅವರಿಗೆ ಇದು ತಿಳಿದ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಬಹುಶಃ ಪ್ರಭುಗಳೆ ಈ ದಿನ ತಮ್ಮ ಅಲೆದಾಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಕಂಡಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು' ಎಂದು ತಮಗೆ ತಾವೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಅಚ್ಯುತರು ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕಲಶವನ್ನು ಅವರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅಚ್ಯುತರನ್ನು ನೂರು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವ ಆತುರವಿದ್ದರೂ ಇದು ಸಮಯವಲ್ಲವೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಯುತರು ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಜನರನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನೂ ದೃಢಾಂಗರಾದ ಬೋಯಿಗಳನ್ನೂ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂವತ್ತು ದೀವಟಿಗೆಯವರನ್ನೂ ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಪಂಜುಗಳನ್ನೂ ಕೊಂಡು ಬೇಗ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳ ಕೈಯಿಂದ ಜಲಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅಚ್ಯುತರು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು 'ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳೆ, ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ: ಭಗವಂತನು ಇಂದು ನಮ್ಮೊಡನೆಯೆ ಇದ್ದ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರೊಡನೆ ಬಂದ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ನಾವು ಕರೆತರದೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಭುಗಳೂ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರ ಭಾಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬೇಗ ಬಂದು ನೀರಿನ ಕಲಶವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರ ಕೈಗೆ ಇತ್ತರು. ಆಕೆ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಭುಗಳ ನೆತ್ತಿ ಮುಖಗಳನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಒರಸಿದನಂತರ ನೀರನ್ನು ಗುಟುಕುಗುಟುಕಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕುಡಿಸಿ, ಅವರ ನಾಲಗೆ ಗಂಟಲು ಎದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಂಪಾದ ಮೇಲೆ ಮಿಕ್ಕಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ತಾನು ಕುಡಿದು, ತಮ್ಮನನ್ನು ನೆನೆದು, 'ತಮ್ಮಾ, ನಿನ್ನ ಶ್ರಮವನ್ನು ನಾನು ವ್ಯರ್ಥಮಾಡಲಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಂಬನಿಗಳು ತೊಟ್ಟಿಟ್ಟವು.

ಅನಂತರ ಆಕೆ ಅಚ್ಯುತರನ್ನು ನೋಡಿ 'ಈ ಪಾತ್ರೆ ಬೆಟ್ಟದ

ವಿಷ್ಣೋಕ್ಷೆಸನ ಗುಡಿಯ ಅರ್ಚಕರದು. ಇದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಲಪಿಸಿಬಿಡಿ. ಇಷ್ಟು ಸಿಧಾನವಾದುದಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿ ಅವರ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪುರಸ್ಕರಿಸಿರಿ. ಈ ನನ್ನ ಕಳೇಬರಕ್ಕೆ—ನೀವು ನನ್ನ ಅಣ್ಣದಿರು—ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅಗ್ನಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಬಿಡಿ. ನಾನು ಬದುಕಿದ್ದೇನೆ, ಇನ್ನು ಯಾವ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಬೇಡ' ಎಂದಳು.

ಅಚ್ಯುತರು 'ದೇವಿಯರ ಆಜ್ಞೆ. ಈ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ನಾನೇ ನಾಳೆ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಧನ್ಯವಾದಗಳೊಂದಿಗೆ ತಲಪಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯರು ಕುಳಿತುಬಂದಿದ್ದ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಹೊರುವ ಬೋಯಿಗಳನ್ನೂ ದಾಸಿಯರನ್ನೂ ಕರೆತರಲು ಗೋವಿಂದರೊಡಗೂಡಿ ಹೋದರು. ಆಗ ಸುತ್ತಲೂ ಕತ್ತಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಿತು. ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಬೆಳಕೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿತ್ತು.

ಪ್ರಭುಗಳೂ ಶಾಂತಲೆಯೂ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಬಂಡೆಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ಊರಿನಿಂದ ಬೆಳಕೂ ಜನಗಳೂ ಬರುವ ವರೆಗೂ ಕಾಯ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ದೇವಿ, ಇಷ್ಟು ದುಃಖ ಅನುಭವಿಸಿದ ನನಗೆ ಈ ಸಂತೋಷ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದಷ್ಟಾಗಿದೆ. ಎಷ್ಟು ನೋವನ್ನು, ಎಷ್ಟು ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆನೊ ಈಗ ಅದರ ಲಕ್ಷಪಾಲಿನಷ್ಟು ಸಂತೋಷ, ತೃಪ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿವೆ. ವೀರನಾರಾಯಣನೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆತಂದು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟ. ನಿನ್ನ ಚೆಲುವ ಕೇಶವನೆ ನಿನ್ನನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟ, ಅಲ್ಲವೆ!' ಎಂದರು.

'ನೂರು ಸಲ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿ, ಪ್ರಭು. ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮವೆ, ನಿಮ್ಮ ಪುಣ್ಯವೆ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೇಮವೆ ನನ್ನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಪ್ರೇಮ ಶಕ್ತಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಶಕ್ತಿ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ.'

'ಅಮೃತವನ್ನುಂಡೆ ದೇವಿ. ಬಾಯಾರಿಕೆ, ದಣಿವು, ಹಸಿವು, ಈಗ ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಕ್ಷಣವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಮಾಯ ವಾದವು. ನಿನ್ನ ಅಮೃತಹೃದಯ ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ, ಶಾಂತಲೆ, ನನ್ನ ಮೆಯ್ಯೊಳಗಿನ ನೋವುಗಳೂ ಮಾಯವಾದವು. ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗ ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ಬಲ್ಲೆಯಾದರೆ ಹೇಳು. ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಿ! ಕುವರನೆಲ್ಲಿ? ಸೋವಲೆಯೆಲ್ಲಿ?'

'ಸೋವಲೆ ಮಹಾಸತಿಯಾದಳು. ಇಬ್ಬರ ಆತ್ಮಗಳೂ ಈಗ ಒಂದೇ ಆದುವು. ನಾನು ಬಂದ ಹಾಗೆ ಅವರು ಇನ್ನು ಬರಲಾರರು, ದೇವ. ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ: ಅವರಿಗಾಗಿ ಪರಮ ಪದವೇ ಕಾದಿದ್ದರೂ, ಕುವರನಿಗೆ ಇನ್ನು ಜನ್ಮವಿದ್ದರೆ, ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಮಗ ನಾಗಿಯೆ ಬಂದಾನು. ಸೋವಲೆಯೂ ಮಗಳಾಗಿಯೊ ಸೊಸೆಯಾಗಿಯೊ ಬಂದಾಳು. ಈ ಆಶೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರದೂ. ಚೆನ್ನಕೇಶವನು ಇದನ್ನು ನಡಸಿ ಕೊಡುವನು.'

'ದೇವಿ, ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆಶೆ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹರ್ಷ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ. ಇದು ಯಾವ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ? ಇನ್ನು ಯಾವ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ?'

'ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೆ ಏಕೆ ಆಗಬಾರದು, ಪ್ರಭು! ನೀವು ನನಗಾಗಿ ಕಾತರಿಸಿದಾಗ ನಾನು ಬರಲಿಲ್ಲವೆ! ಅದೃಷ್ಟವಾದ ದೈವನಿಯಮವನ್ನು ಅರಿತವರು ಯಾರು! ದುಃಖ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆ, ಸುಖ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಏಕೆಂದು ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಬಲ್ಲ. ಈ ಘೋರವಾದ ದುಃಖ ಹೇಗೆ ಪರಿಣಮಿಸಿತು ಕಾಣಿರೆ?'

'ದೇವಿ, ನೀನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದೆ. ಇಹಕ್ಕೂ ಪರಕ್ಕೂ ಒಂದು ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಈ ಮಹಾ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟ ತೀರ ಅಲ್ಪವೆಂದು ಈಗ ನನಗೆ ಭಾವನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಷಯ ಎಷ್ಟೋ ಇರುವುದು.'

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮೃದುವಾಗಿ ನಕ್ಕಳು. ಆದರೆ ಅದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಗುವ ರೀತಿ ಅಲ್ಲ. ನಕ್ಕವಳು ಶಾಂತಲೆ. ಪ್ರಭುಗಳು ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ 'ಈಗ ಬೇಡ, ಕತ್ತಲೆ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿತು. ನೀವು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಇನ್ನೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಮಯವಿದೆ. ನಾನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಮಯವಿದೆ. ಈಗ ಊರಿಗೆ ಹೋಗೋಣ.'

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಚ್ಯುತರೂ ಗೋವಿಂದರೂ ಪಂಜನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರಭುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ 'ಪ್ರಭು, ಕತ್ತಲು ಬಹಳವಾಯಿತು, ದೀವಟಿಗೆಯವರೂ ಭೋಯಿಗಳೂ ಬಂದರು' ಎಂದು

ಹೇಳಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳೂ 'ಒಳ್ಳೆಯದು, ಹೋಗೋಣ' ಎಂದರು. ಗೋವಿಂದರು ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಪ್ರಭುಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುತಂದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ, ದೇವಿಯರಿಗೆ ಆನಂದದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಒಂದು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರೂ ಕುಳಿತರು. ದಾಸಿಯರು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರ ತೊಟ್ಟಿಲೊಡನೆ ನಡೆದರು. ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಶಾಂತಲೆಯ ಕಳೇಬರಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಕಾವಲನ್ನು ನೇಮಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಪಂಜುಗಳನ್ನೂ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿದ್ದ ಪಂಜುಬಳೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರು. ಎಲ್ಲರೂ ದೀವಟಿಗೆಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಇಳಿಯತೊಡಗಿದರು.

ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದಾಸಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕುರಿತು 'ಹೊನ್ನಿ . . . ದ್ವಾರವತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ 'ನಿನ್ನ ಅವ್ವೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಾ' ಎಂದು ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಪೂಜಾಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆಯ? ನೀನು ಬಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ನಿನ್ನ ಅವ್ವೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಆ ದಾಸಿಗೆ ಗುಂಡಿಗೆ ಜಗ್ಗೆಂದಿತು, ಕೈ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಕ ಉಂಟಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರೂ ದ್ವಾರವತಿಯಿಂದ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಹೊರಟ ರಾತ್ರಿ, ಶಾಂತಲಾದೇವಿ ತಾನು ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ನಾಳೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಹೊರಡುವೆನೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಾಗ, ಈ ದಾಸಿ ಹೊನ್ನಿಯನ್ನು ಕರೆದು, ಬಹುದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ತನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದ ಈ ಹೊನ್ನಿಯ ವೃದ್ಧಮಾತೆಗೆ ತನ್ನ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಚೊಕ್ಕ ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದ್ದ ಪೂಜಾಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, 'ಇದನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದೆವೆಂದೂ, ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ ನಿನ್ನ ಅವ್ವೆಗೆ ಹೇಳು' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಅನಂತರ ತಾನು ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಈ ದಾಸಿಯನ್ನು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ದಾಸಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದಳು.

ದಾಸಿಗೆ ಗಂಟಲು, ನಾಲಗೆ ಒಣಗಿಹೋದವು. 'ಇದು ಯಾರು! ಇವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಲ್ಲವೆ! ಪೂಜಾಪರಿಕರಗಳನ್ನು 'ನಿನ್ನ ಅವ್ವೆಗೆ

ಕೊಟ್ಟು ಬಾ' ಎಂದು ಕೊಟ್ಟವರು ಶಾಂತಲೆ ಮಹಾರಾಣಿಯವರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯರಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವೇ ತಿಳಿಯದಲ್ಲ! ಅವರು ಆ ಮೊದಲೆ ಪ್ರಭುಗ ಳೊಡನೆ ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಅವರಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವೇ ತಿಳಿಯದು. 'ನಾವು ಕೊಟ್ಟು ಬಾರೆಂದ ಪೂಜಾಪರಿಕರಗಳು' ಎಂದರು. 'ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ! ಮಾತಾಡುವ ರೀತಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರದಲ್ಲ! ಶಾಂತಲೆ ಮಹಾರಾಣಿಯವರದು! ನನ್ನನ್ನು ಈಗ ಕೇಳುತ್ತಿರುವವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಯರು!' ಎಂದು ಆ ದಾಸಿ ಭೀತಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ ನಡುಗಿಹೋದಳು. ನಡು ಗುತ್ತಿದ್ದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಆ ದಾಸಿ ಹೇಳಿದಳು: 'ದೇವಿಯರು ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು, ನನ್ನವ್ವೆಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ರತ್ನ ಹಾರಗಳನ್ನೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದರೂ ನನಗೆ ಇಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿ ಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಹಾರಾಣಿಯವರಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ ನೆಂದು ಹೇಳು ಎಂದು ಅವರು ಬಹು ತೃಪ್ತಿ ಸಂತೋಷಗಳಿಂದ ಹೇಳಿದರು.'

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ: 'ಈಗ ನಮಗೂ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.'

ದಾಸಿಗೆ ಎದೆ ನಡುಕ ಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಯೋಚಿ ಸುತ್ತಲೆ ಇದ್ದಳು: 'ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದ ಶಾಂತಲಾ ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ! ನಾವು ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದುದೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು ಹೇಳು ತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಚೆನ್ನಕೇಶವ! ಚೆನ್ನಕೇಶವ!' ಎಂದು ಹೊನ್ನಿ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆ ಗೊಂಡಳು.

ಬೆಟ್ಟವನ್ನಿಳಿದು ಎಲ್ಲರೂ ಶಿವಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಶಾಂತಲಾ ದೇವಿ, ಕುವರವಿಷ್ಣು ಇವರಿಗಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಬಿಡದಿಯೆ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳೂ ಪುರಪ್ರಮುಖರೂ ತಮ್ಮಿಂದಾಗಬಹುದಾದ ಸಕಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿಟ್ಟರು. ಬಿಸಿ ನೀರು ಕಾಯ್ದಿತ್ತು. ಸುಖೋಷ್ಣವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ಶಾಂತಲಾದೇವಿ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಮಜ್ಜನಮಾಡಿಸಿದಳು. ಗಾಯಗಳಿಗೆ ವ್ರಣಹರಣತೈಲವನ್ನು ಲಘುವಾಗಿ ಲೇಪಿಸಿ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಜೀರ್ಣವಾಗುವಂತಹ ಪಾಯಸ ಫಲಗಳನ್ನು ಪತಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದಳು. ತಾನೂ ಉಂಡು, ಮೃದುತಲ್ಪ ಒಂದನ್ನು ಪ್ರಭು ಗಳಿಗೆ ಹಾಸಿಕೊಟ್ಟು, ಅಚ್ಯುತ, ಗೋವಿಂದರ ಮತ್ತು ಇತರರ ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ, ಪತಿಯ ಬಳಿ ಬಂದು ಕುಳಿತು, ಮಧುರ ಸಲ್ಲಾಪಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು

ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ, ಚೆನ್ನಕೇಶವನಿಗೆ ತನ್ನ ಅನಂತ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ನಳಿತೋಳುಗಳನ್ನು ಪತಿಗೆ ದಿಂಬು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಮಾತನಾಡಲು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಪ್ರಭುಗಳ ತುಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪರೇಖೆಗಳಂತೆ ಮೃದುವಾದ ತನ್ನ ಬೆರಳುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು 'ಬೇಡ, ಈ ಹೊತ್ತು ದಯವಿಟ್ಟು ನಿದ್ದೆಮಾಡಿ. ನಾಳೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಾತನಾಡುವಿರಂತೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ತಾನೂ ಪೂರ್ಣ ಸಂತೋಷಚಿತ್ತೆಯಾಗಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ಪವಡಿಸಿದಳು.

'ಈ ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಯುಗದಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾಗಲಿ, ಶಾಂತಲೆ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಪ್ರಭುಗಳು ದೇವಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಹಾಗೆಯೆ ನಿದ್ದೆ ಹೋದರು.

ಹೊಯಿಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಪ್ರಭುವಿನ ಜೀವಿತದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿಯೂ ಇಷ್ಟು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಮುಗಿಯಿತು.

§

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಾದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಅಚ್ಯುತ ಗೋವಿಂದರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು 'ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಸಂಗತಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಇರಬೇಕೆಂದೂ, ಇನ್ನಾರಿಗೂ ಇದು ತಿಳಿಯಬಾರದೆಂದೂ ದೇವಿಯರು ಅಪೇಕ್ಷೆಪಟ್ಟರು; ನಮಗಾದರೂ ಹಾಗೆಯೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ನಾವೂ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆಂದೇ ಸಂಬೋಧಿಸುವೆವು' ಎಂದರು. ಅಚ್ಯುತರೂ ಗೋವಿಂದರೂ, 'ಇದನ್ನು ದೇವಿಯರ ಆಜ್ಞೆಯೆಂದೇ ಶಿರಸಾವಹಿಸುವೆವು ಪ್ರಭು, ಈ ರಹಸ್ಯ ನಮ್ಮಿಂದ ಎಂದೂ ಹೊರಬೀಳದು. ಪ್ರಭುಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಗಿರುವ ಈ ತೃಪ್ತಿ ನಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆವು. ಒಂದು ಮಹಾ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ದೈವಲೀಲೆಯೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ನಡೆದುಹೋಯಿತು. ಇದು ಪ್ರಭುಗಳ ಪುಣ್ಯವೆಂದೇ ನಾವು ಭಾವಿಸಿರುವೆವು' ಎಂದರು. 'ಇದು ನಿಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯವೊ ನಮಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಅನುಭವ. ಘೋರ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ, ಬೇರಾವ ದಾರಿಯನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ

ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ನಮಗೆ ಇಷ್ಟು ಆನಂದಸ್ವರ್ಗ ಸಿಗಬೇಕಾದರೆ ಇದು ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಏನು!' ಎಂದರು ಪ್ರಭುಗಳು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದನಂತರ ಅಚ್ಯುತರೂ ಗೋವಿಂದರೂ ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳೂ ಇತರ ಸಹಾಯಕರೂ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯ ಕಳೇಬರ ವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಚ್ಯುತರೂ ಗೋವಿಂದರೂ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯ ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಉದಕಪಾತ್ರೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಕ್ಷಮೆ ಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಪ್ರಭುಗಳು ಕೊಟ್ಟುಕಳಿಸಿದ್ದ ಬಹುಮಾನದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ಮರಳಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯ ಕಳೇಬರವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಊರಿನಿಂದ ಒಣಗಿದ್ದ ಕಾಷ್ಠ ಬಂದಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಕಳೇಬರದ ಸುತ್ತ, ಮೇಲೆ, ಕೆಳಗೆ, ಯಾರೂ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಮುಟ್ಟದಂತೆ ಜೋಡಿಸಿದರು. ಅಚ್ಯುತರೇ ಭಗವಂತನ ಕ್ಷಮೆಬೇಡಿ, ಚಿತೆಗೆ ಅಗ್ನಿಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಕಳೇಬರ ತೀರ ಭಸ್ಮವಾಗುವವರೆಗೂ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದು, ಅನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ದೋಣೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ತಮ್ಮ ಹೃದಯೇಶ್ವರಿಯ ತುಂಬು ಆದರ ಸೇವೆಗಳಿಂದ ಎರಡು ದಿನದಲ್ಲಿ ಶರೀರದ ಆಯಾಸ ನೋವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಭುಗಳು ಪೂರ್ಣ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದರು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯ ವಾದವರು ಬದುಕಿ ಬಂದ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಭುಗಳು ಬಹು ಆನಂದ ಹೃದಯರೂ ಉತ್ಸಾಹಿಗಳೂ ಅತಿಶಯ ದೈವಭಕ್ತರೂ ಆದುದು ಮಾತ್ರ ವಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಹೃದಯೇಶ್ವರಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಪಮ ಅನುರಾಗಯುಕ್ತರೂ ಆದರು. ಈ ಎರಡು ದಿನಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳೂ ದೇವಿಯರೂ ಅಮಾತ್ಯರೂ ಶಿವಗಂಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದರು. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಪ್ರಭುಗಳೂ ದೇವಿಯರೂ ಅಮಾ ತ್ಯರೂ ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಬೆಟ್ಟ ಹತ್ತಿ ಮಹಾದೇವನಾದ ಗವಿ ಗಂಗಾಧರೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅತಿಶಯ ಪೂಜೆಯೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು.

ಪ್ರಭುಗಳೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರೂ ಆರೋಗ್ಯದಿಂದಿರುವರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಯನ್ನು ಅಚ್ಯುತ ಅಮಾತ್ಯರು ವೇಲಾಪುರದ ಅರಮನೆಯ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ

ಗಳಿಗೂ, ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳಿಗೂ, ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಬಂದ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೆ ಅವಸರದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನಾಗಿ ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಸುದ್ದಿ ಆ ರಾತ್ರಿಯೆ ವೇಲಾಪುರಿಗೂ ದ್ವಾರವತಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು. 'ಪ್ರಭುಗಳು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿರುವರೆಂದೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರೇ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದರೆಂದೂ ಎರಡು ಊರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುದ್ದಿ ಹರಡಿ, ತಪಿಸಿಹೋಗಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಕೊಟ್ಟಿತಾದರೂ, ಶಾಂತಲೆ ಮಹಾರಾಣಿ, ಕುವರವಿಷ್ಣು ನಿಧನರಾದ ರೀತಿ, ಆ ದುಃಖ, ಜನ್ಮೇಪಿ ಮರೆಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳು ಸುದ್ದಿ ಬಂದ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೆ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಓಲೆ ಬರೆದು ಅವಸರದವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಿವಗಂಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದರು: 'ಪ್ರಭು, ದೇಶವೆಲ್ಲ ದುಃಖದಿಂದ ಬೇಯುತ್ತಿದೆ. ತಮ್ಮ ಅಪಾರ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಮಾಧಾನವೂ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ, ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲ ದುಃಖದಿಂದ, ಭಯದಿಂದ ದಿಕ್ಕು ಕಾಣದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಭುಗಳು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಚಿತ್ತೈಸಬೇಕು, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಗ ಮಕ್ಕಳಂತಿರುವ ನಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಉಂಟಾದೀತು, ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಾದೀತು' ಎಂದು ಒಕ್ಕಣಿಸಿತ್ತು ಆ ಓಲೆಯಲ್ಲಿ. ಪ್ರಭುಗಳು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಈ ಓಲೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಕೈಸೇರಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು. ಶಿವಗಂಗೆಯ ಎಲ್ಲ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೂ, ಧರ್ಮಾಲಯಗಳಲ್ಲೂ, ಪೂಜೆ, ಭೋಜನಾದಿಗಳು ನಡೆದವು. ಊರಿನ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆಲ್ಲ ವಸ್ತ್ರದಾನ ಪ್ರಭುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆಯಿತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೊಡನೆ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಿದರು. ಇನ್ನೆರಡು ರಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಮಾತ್ಯರುಗಳೂ, ದಾಸಿಯರೂ ಜೊತೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಪ್ರಭುಗಳು, ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳನ್ನೂ, ಪುರಪ್ರಮುಖರನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಸುಮ್ಮಾನದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿ, ಉಡುಗೊರೆ, ವೀಳೆಯಗಳಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಪಡಿಸಿದರು.

§

ಅತ್ತ ಕಾಲ್ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಚಂದಲೆ, ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ, ಪೆದ್ದ ದೇಚ ಇವರು, ಪ್ರಭುಗಳೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯರೂ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಥ ದ್ವಾರವತಿಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಪ್ರಪಂಚದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೇ ಕೊಟ್ಟು, ಪೃಥ್ವಿಯ ಸಮಸ್ತ ವಾಸನೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಲಿಪ್ತರಾದರು ಆ ದಂಪತಿಗಳು. ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳದ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಮಗಳು ಶಾಂತಲಾ ದೇವಿ ನಾಲ್ಕಾರು ವರ್ಷ ಹಿಂದೆ ಶಾಂತೀಶ್ವರ ಜಿನನಿಗೆಂದು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಬಸದಿಯಲ್ಲೇ ಇಳಿದುಕೊಂಡರು.

ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಎದ್ದ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ನಿತ್ಯ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿಯುಟ್ಟು, ಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು, ಅನಂತರ ಸ್ಥಳದ ಗುರುಪೀಠದ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಜಿನಧರ್ಮಾನುರೀತ್ಯಾ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಆ ಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದೆಡೆ, ಬಲ ಪಾರ್ಶ್ವವಾಗಿ ಮಲಗಿ, ಪಂಚಪದಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ, ಅನವರತ ಧ್ಯಾನ ದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಕೂಡಲೆ, ಮಾರ ಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಕಾವಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಭಸ್ಮೋದ್ಧೂಳಿತರಾಗಿ, ಜಂಗಮರಾಗಿ, ದಂಡ ಜೋಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ದೇಚನನ್ನು ಶಿಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಿಯಾದ ವಾರಣಾಸಿಗೆ ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಿದರು. ಚಂದಲೆ ಮಾಚಿ ಕಬ್ಬೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು.

ಸಲ್ಲೇಖನವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳು ಮಾಚಿ ಕಬ್ಬೆ ಶಾಂತೀಶ್ವರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ ಜಲವನ್ನು ಹಗಲು ಒಂದು ಬಟ್ಟಲಷ್ಟು, ಸಂಜೆ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲಷ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಇದರ ನಂತರ ಇನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದೇ ವೇಳೆ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲು ತೀರ್ಥಜಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಅದನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಮಲಗಿದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಏಳಲಿಲ್ಲ, ಬಲಪಾರ್ಶ್ವದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪಾರ್ಶ್ವಕ್ಕೆ ತಿರುಗಲಿಲ್ಲ, ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ, ಅರೆ ನಿಮಿಷ ಕಾಲ ಜಿನಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಷಿಕ ಮುಂತಾದ ಕೀಟಗಳ ಬಾಧೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತ ಚಂದಲೆಯೊಬ್ಬಳು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತಳು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ದೇಹ, ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ದಿನದಿಂದ ದಿನೇ ದಿನೇ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತ ಬಂದಿತು, ಶಕ್ತಿಹೀನವಾಯಿತು. ಒಡಲು ಕಾಯ್ದು ಕಾಯ್ದು ಬಾಡುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಆರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಅರ್ಹವಾದರು.

§

ಪ್ರಭುಗಳು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದರೆಂಬ ವಾರ್ತೆ, ಭಯ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಆವೃತರಾಗಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ, ವೈಶಾಖದ ಮುಂಗಾರಿನಷ್ಟು ಆನಂದದಾಯಕವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಭುಗಳು ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳ್ಳದೆ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದವರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟುಹೋದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಆಲೋಚಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಗತಿದಾಯಕವಾದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಇತ್ತು ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದರು. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ದಣಾಯಕರುಗಳಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಗಳ ಆರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ ರಾಜಾದಾಯವನ್ನೂ, ಸುಂಕ, ತೆರಿಗೆ ಇತರ ರಾಜಮಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮಪಡಿಸಿ, ಅವು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ರಾಜಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ರಾಜಮಾರ್ಗ, ಹೆದ್ದಾರಿ, ಕೆರೆ, ಕುಂಟೆ, ಭಾವಿ, ಸೇತುವೆ, ಗೋಭೂಮಿ ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಟ್ಟರು. ಶಿಥಿಲವಾದವುಗಳನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿದರು. ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಜನರಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಉಂಟುಮಾಡಿದ, ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕಠಿಣ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದರು.

§

ಅತ್ತ ಕಾಲ್ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ಚಂದಲೆ, ಮಾರಸಿಂಗಮಯ್ಯ, ಪೆದ್ದ ದೇಚ ಇವರು, ಪ್ರಭುಗಳೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯರೂ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಥ ದ್ವಾರವತಿಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಪ್ರಪಂಚದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೇ ಕೊಟ್ಟು, ಪೃಥ್ವಿಯ ಸಮಸ್ತ ವಾಸನೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಲಿಪ್ತರಾದರು ಆ ದಂಪತಿಗಳು. ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳದ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಮಗಳು ಶಾಂತಲಾ ದೇವಿ ನಾಲ್ಕಾರು ವರ್ಷ ಹಿಂದೆ ಶಾಂತೀಶ್ವರ ಜಿನನಿಗೆಂದು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಬಸದಿಯಲ್ಲೆ ಇಳಿದುಕೊಂಡರು.

ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಎದ್ದ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ, ನಿತ್ಯ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿಯುಟ್ಟು, ಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು, ಅನಂತರ ಸ್ಥಳದ ಗುರುಪೀಠದ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಜಿನಧರ್ಮಾನುರೀತ್ಯಾ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಆ ಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದೆಡೆ, ಬಲ ಪಾರ್ಶ್ವವಾಗಿ ಮಲಗಿ, ಪಂಚಪದಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ, ಅನವರತ ಧ್ಯಾನ ದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು.

ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಕೂಡಲೆ, ಮಾರ ಸಿಂಗಮಯ್ಯನವರು ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಕಾವಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಭಸ್ಮೋದ್ಧೂಳಿತರಾಗಿ, ಜಂಗಮರಾಗಿ, ದಂಡ ಜೋಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ದೇಚನನ್ನು ಶಿಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಿಯಾದ ವಾರಣಾಸಿಗೆ ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಿದರು. ಚಂದಲೆ ಮಾಚಿ ಕಬ್ಬೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು.

ಸಲ್ಲೇಖನವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳು ಮಾಚಿ ಕಬ್ಬೆ ಶಾಂತೀಶ್ವರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ ಜಲವನ್ನು ಹಗಲು ಒಂದು ಬಟ್ಟಲಷ್ಟು, ಸಂಜೆ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲಷ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಇದರ ನಂತರ ಇನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದೇ ವೇಳೆ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲು ತೀರ್ಥಜಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಅದನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಮಲಗಿದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಏಳಲಿಲ್ಲ, ಬಲಪಾರ್ಶ್ವದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪಾರ್ಶ್ವಕ್ಕೆ ತಿರುಗಲಿಲ್ಲ, ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ, ಅರೆ ನಿಮಿಷ ಕಾಲ ಜಿನಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಷಿಕ ಮುಂತಾದ ಕೀಟಗಳ ಬಾಧೆ ಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತ ಚಂದಲೆಯೊಬ್ಬಳು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತಳು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ದೇಹ, ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ದಿನದಿಂದ ದಿನೇ ದಿನೇ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತ ಬಂದಿತು, ಶಕ್ತಿಹೀನವಾಯಿತು. ಒಡಲು ಕಾಯ್ದು ಕಾಯ್ದು ಬಾಡುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಆರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಅರ್ಹವಾದರು.

§

ಪ್ರಭುಗಳು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದರೆಂಬ ವಾರ್ತೆ, ಭಯ ದುಃಖ ಗಳಿಂದ ಆವೃತರಾಗಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ, ವೈಶಾಖದ ಮುಂಗಾರಿನಷ್ಟು ಆನಂದ ದಾಯಕವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಭುಗಳು ಕ್ಷೋಭೆ ಗೊಳ್ಳದೆ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದವರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಟ್ಟುಹೋದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಆಲೋಚಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಗತಿದಾಯಕವಾದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಇತ್ತು ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದರು. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಡಣಾಯಕ ರುಗಳಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಗಳ ಆರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ ರಾಜಾದಾಯವನ್ನೂ, ಸುಂಕ, ತೆರಿಗೆ ಇತರ ರಾಜಮಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮಪಡಿಸಿ, ಅವು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ರಾಜ ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ರಾಜಮಾರ್ಗ, ಹೆದ್ದಾರಿ, ಕೆರೆ, ಕುಂಟೆ, ಭಾವಿ, ಸೇತುವೆ, ಗೋಭೂಮಿ ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಟ್ಟರು. ಶಿಥಿಲವಾದವುಗಳನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿದರು. ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳ ಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಜನರಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಉಂಟುಮಾಡಿದ, ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕಠಿಣ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದರು.

ಸಮುದ್ರದ ಆಚೆಯ ದೇಶಗಳಿಂದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಒಂಟೆಗಳನ್ನೂ, ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಪಟ್ಟು, ಕಂಬಳಗಳನ್ನೂ ತರಿಸಿ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡಸುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮೂಲಕ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕಾಡು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಪಳಗಿಸಿ, ಯುದ್ಧಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಉತ್ತರ ದೇಶದಿಂದ ಅನಂತಪಾಲಸಾಹಿನಿ ಎಂಬ ಅಶ್ವಶಿಕ್ಷಕನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡರು. ರಾಣಿಯರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯಳೂ, ಅಶ್ವಹೃದಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವಳೂ, ಕುದುರೆಯ ಸವಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣೆಯೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮಲದೇವಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಅಶ್ವಶಾಲೆಯು ನಡೆಯಿತು. ಅರಸಿಯಕೆರೆಯ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವಾದ ಕೋಳಿಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಗಜಗಳನ್ನು ಪಳಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಗಜಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಭುಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಕೇತಯ ಮಾವುತನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಮಾವುತ ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾದ. ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಮಾವುತರೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟದ ಕಾಡುಗಳಿಂದ, ಮಲೆಯಾಳ ರಾಜ್ಯದ ಅರಣ್ಯಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ತಂದ ಕಾಡಾನೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪಳಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುವಿನ ಬಳಿ ಪಳಗಿಸಿದ ಆನೆಗಳು ಮುನ್ನೂರಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಇದ್ದುವು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನರ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ಧರ್ಮ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ದೈವಭಕ್ತಿ, ಇವುಗಳ ಕಡೆ ಗಮನವಿಟ್ಟರು. ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣ, ಮೀಮಾಂಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ವಿದ್ಯಾವಿನಯಸಂಪನ್ನರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವರಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು, ಅವರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ದತ್ತಿ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅವರಿಂದ ಗುರುಕುಲಗಳನ್ನೂ ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಇಂತಹ ಗುರುಕುಲಗಳೊಂದೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ನೂರಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಂದು, ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿದರು. ಆಯಾ ಊರಿನವರೂ ಗ್ರಾಮಗಳವರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ದೀಪಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಣ್ಣೆ, ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಹಾಲು, ಮೊಸರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆಯೇ ಶೈವ ಗುರುಕುಲಗಳೂ, ಜೈನ ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳೂ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುವು. ಶ್ರೀಪಾಲತ್ರೈವಿದ್ಯದೇವರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು.

ವೇಲಾಪುರದ ಚೆನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಗುರುಪೀಠ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ವೇಲಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟರು. ಸರ್ವ ಮತಧರ್ಮಗಳ ಏಳಿಗೆಗೂ, ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ, ದೈವಭಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚುವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಭುಗಳು ಉದಾರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಕಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕವಾಗಿ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರು.

§

ಶಿವಗಂಗೆಯಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಸೋಪಲೆದೇವಿಯ ಸಹಗಮನ ವೃತ್ತಾಂತ, ಅತ್ತೆಮಾವದಿರು ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಪಡೆದಿದ್ದ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೇ ಕೊಟ್ಟು ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದು, ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ವರದಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅತ್ತೆಯವರು ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದನಂತರ ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದುದೂ, ಮಾವನವರು ಕಾವಿ ಉಟ್ಟು ಕಾಶಿಗೆ ನಡೆದುಹೋದುದೂ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಭುಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆಕೆ 'ಅಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡುವ ಭಾಗ್ಯ ಇನ್ನು ನನಗೆ ಇಲ್ಲವಾಯಿತೆ!' ಎಂದು ದುಃಖಪಟ್ಟಳು. ಅವ್ವೆ ಶರೀರವನ್ನು ತೊರೆಯುವುದರೊಳಗೆ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಇರುವುದಾಗಿ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಪ್ರಭುಗಳು 'ಆ ಆಶೆ ನನಗೂ ಇದೆ, ದೇವಿ' ಎಂದರು.

ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿ ಪಾರಣೆಯಾದ ಅನಂತರ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟು, ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸೇರಿದರು. ಮಗಳಿಗೆ ಕೂಡಲೆ ತಾಯನ್ನು ನೋಡುವ ಆಶೆ ಇದ್ದರೂ, ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುವವರನ್ನು ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಪಡಿಸಬಾರದೆಂದು ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಕಳೆದರು.

ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ರಾಜದಂಪತಿಗಳು ನಿತ್ಯವಿಧಿ ಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಮಡಿಯುಟ್ಟು, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಚಂದ್ರಗಿರಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಬಂದರು. ಬಿಸಿಲೆನ್ನದೆ, ಗಾಳಿಯೆನ್ನದೆ, ನಿರಾಹಾರಿಯಾಗಿ,

ಎರಡು ದಿನಗಳಿಂದ ಜಲಸೇವನೆ ಸಹ ಇಲ್ಲದೆ, ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿ ಬೆಂಡಾಗಿ, ಬಲಪಾರ್ಶ್ವವಾಗಿ ಮಲಗಿ, ಅಹರ್ನಿಶಿ ಪಂಚಪದಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರನ್ನು ಕಂಡರು. ಚಂದಲೆಯೊಬ್ಬಳು ಅವ್ವೆಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತು, ಮಕ್ಷಿಕಬಾಧೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದವಳು ಇವರು ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಚಂದಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಅಲಂಕಾರರಹಿತಳಾಗಿ, ಮಲಿನವಸ್ತ್ರಧಾರಿಣಿಯಾಗಿ, ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅನ್ನ ನಿದ್ದೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬಾಡಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಹೋಲುವ ರೂಪುರೇಖೆಗಳನ್ನು ಚಂದಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡರು.

ಬಂದವರು ಯಾರೆಂದು ಚಂದಲೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಬಂದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಚಂದಲೆಯನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು 'ತಂಗಿ, ನೀನು ಬಹಳ ಸೊರಗಿದ್ದೀಯೆ. ಅವ್ವೆ ಹೇಗಿದ್ದಾರೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. 'ಅವ್ವೆ ಜಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಇಂದಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ದಿನ. ಬಿಸಿಲಿನ ಝಳ ಬಹಳ, ಕೆಳಗೆ ಬಂಡೆಯೂ ಸುಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅವ್ವೆ ಮೊನ್ನೆ ಸಂಜೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ, ದಿನವೆಲ್ಲ ನಾನು ಬಳಿಯೆ ಇರುತ್ತೇನೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಚೈತ್ಯಾಲಯದ ಕೆಲಸಗಿತ್ತಿಯರು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ' ಎಂದಳು.

ರಾಜದಂಪತಿಗಳು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಶುದ್ಧೋದಕದಿಂದ ಕೈಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿದ್ದ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ತಾಯಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ತಂಪು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಇದೊಂದು ತಪ್ಪನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಶಾಂತೀಶ್ವರನನ್ನು ಬೇಡಿ, ಅವ್ವೆಯ ಕಿವಿಯ ಬಳಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಧುರವಾಗಿ 'ಅವ್ವೆ, ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಕಣ್ತೆರೆದು ಒಂದು ಸಲ ನೋಡವ್ವೆ, ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಅಂದಮೇಲೆ, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ನೋಡಿದರು. ಕೃಶವಾಗಿ, ಶರೀರದ ದ್ರವವೆಲ್ಲ ಬತ್ತಿಹೋಗಿದ್ದರೂ, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಣ್ತೆರೆದು ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾದರು. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮಗಳ ಕೈಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು

ಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಸನ್ನೆಮಾಡಿ ಚಂದಲೆಯನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡರು. ಮಗಳೂ ಅಳಿಯಂದಿರೂ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೆ ಕುಳಿತರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಚಂದಲೆಯ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಪ್ರಭುಗಳು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಅದನ್ನು ನೀಡಿ ಹಿಡಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯವರ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಗೌರವಿಸಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಬಂದು ತಮ್ಮ ಬಲಗೈಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಅತಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಚಂದಲೆಯ ಕೈಯನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದರು. ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರವವಿಲ್ಲ, ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ದ್ರವವಿಲ್ಲ, ಧ್ವನಿ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಗಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ 'ಶಾಂ . . . ತ . . .' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮುಂದೆ ಧ್ವನಿ ಹೊರಡದೆ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಭುಗಳ ಮುಖವನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆ ಮಗಳ ಮುಖವನ್ನೂ ನೋಡಿದರು. ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತ ಪ್ರಭುಗಳು 'ಒಪ್ಪಿಗೆ ಅವ್ವೆ, ಶಾಂತಲೆ ಎಂತಲೆ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ತೃಪ್ತಿಯ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮಗಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಅವ್ವೆಯ ಹೃದಯವನ್ನು ಅರಿತ ಜಾಣೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಚಂದಲೆಯ ಕೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ತನ್ನೆದೆಯ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಳು, 'ನನ್ನ ತಂಗಿಯೆಂದೇ ಇವಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇನೆ' ಎಂಬ ಭಾವದಿಂದ. ತಾಯಿಯ ಕೊನೆಯ ಆಶೆಯೂ ಅದೇ ಇದ್ದಿತು. ಈಗ ಅದು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ತೀರಿತೆಂದು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊನೆಯ ಸಲ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ತಾಯಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಎರಡು ಮೂರು ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ತುಟಿ ಅಲುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವ್ವೆ ಜಿನಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಅವರೆಲ್ಲ ಅಂದುಕೊಂಡರು. ಅವರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರ ಮೈ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಅಲುಗಿದಂತಾಗಿ, ತಲೆ ಒಂದು ಪಾರ್ಶ್ವಕ್ಕೆ ಜೋತುಬಿದ್ದಿತು. ಆ ಕ್ಷಣವೆ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರ ಆತ್ಮ ದೇಹಮುಕ್ತವಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಧಾರೆಯಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳ

ಕೊನೆಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಅವರು ಅವನ್ನು ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಒರಸಿಕೊಂಡರು. ಬಹುಶಃ ಅತ್ತೆಯವರು ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಬರವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಜೀವವನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೊ ಎನ್ನಿಸಿತು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ. ಅದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದೇವಿಯರೂ ಪ್ರಭುಗಳೊಡನೆ ಅದೇ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅಂದರು.

ಅನಂತರ ಪ್ರಭುಗಳು ಸ್ಥಳದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದರು.

ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿತೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರ ಕಳೇಬರಕ್ಕೆ ಚಿತಾರೋಹಣವಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರ ದೇಹಕ್ಕೆ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನಿಟ್ಟರು. ಚಿತೆಗೆ ಬಲವಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಏಕವಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ 'ದೈವ ತನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಈ ತಾಯಿಯ ಅಂತ್ಯಸೇವೆಯನ್ನಾದರೂ ಕರುಣಿಸಿತಲ್ಲ' ಎಂದುಕೊಂಡು, ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಚಿತೆಗೆ ಬಲವಂದು, ಅಗ್ನಿಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಭೌತದೇಹ ಬೆಂದು ಭಸ್ಮವಾಯಿತು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಆ ರಾತ್ರೆ ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಇದ್ದು, ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ, ಚಿತಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಶಾಂತಮಾಡಿ, ಉತ್ತರ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿ, ಅನಂತರ ಶಾಂತೀಶ್ವರ ಬಸದಿಗೆ ಬಂದು ಅತ್ತೆಯವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡಸಿ, ಅತ್ತೆಯವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತೀಶ್ವರನಿಗೆ ಅಖಂಡದೀಪವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲವೂ ಆದ ಮೇಲೆ, ದೇವಿಯರೊಡನೆ, ಚಂದಲೆಯೊಡನೆ, ರಥವನ್ನೇರಿ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಿ, ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಎಲ್ಲರ ಮನಗಳಲ್ಲೂ ದುಃಖ ಆವರಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಗಳು ಮಾತ್ರ ದೀರ್ಘಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಚಂದಲೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ, ದೇವಿಯರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ, ದುಃಖ ತುಂಬಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಈ ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾವುನೋವುಗಳನ್ನೂ, ಇತರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು.

§

ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಶುದ್ಧಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅಲ್ಪಾಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ನಿದ್ದೆ ಬರುವ ವರೆಗೂ ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತೀಹಾರಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕರೆದು 'ದೇವಿಯರಿಗೆ ನಾವು ಕರೆದೆವೆಂದು ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರು.

ಚಂದಲೆಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಪ್ರಭುಗಳ ಕರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಚಂದಲೆಗೆ 'ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸು, ತಂಗಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಪ್ರಭುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕುಳಿತಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ಬಹು ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಖಭಾವದಿಂದ ಅರಿತಳು. ಮಾತಿಗೆ ತಾನೇ ಮೊದಲುಮಾಡಿ 'ಪ್ರಭು, ಚಂದಲೆಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವ್ವೆ ಹೋದುದು ಅವಳಿಗೆ ಬಹು ದುಃಖವಾಗಿದೆ' ಎಂದಳು.

'ನಿನಗೆ ದುಃಖವಿಲ್ಲವೆ ಶಾಂತಲೆ? ನಿನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚೆ ಅವಳದು?'

'ದುಃಖವಿಲ್ಲವೆ ಪ್ರಭು? ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಗಿಂತ ಬಂಧು ಇದ್ದಾರೆಯೆ? ನನ್ನ ಅವ್ವೆಗೆ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆಯೂ ಸಮಾನಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿದ್ದುವು. ನನ್ನ ಮೇಲಿದ್ದಷ್ಟೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮೇಲೂ ಇದ್ದಿತು. ಈಗ ಚಂದಲೆಯನ್ನೂ ಅದೇ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ, ಅವ್ವೆಗೆ ಮನೆ ಬರಿದಾಯಿತು, ಮನ ಬರಿದಾಯಿತು. ಆಗ ದೈವವೆ ಅವ್ವೆಗೆ ಚಂದಲೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಅದು ಯಾವ ಗತಜನ್ಮಗಳ ವಾಸನೆಯೊ ಏನೊ! ಚಂದಲೆಗೆ ನನ್ನದಾಗಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆದರವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದವು. ನನ್ನ ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆ ಶಾರದೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ, ದಿನೇದಿನೇ ಅದು ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಅವ್ವೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು: 'ನಾನು ಉಡುತ್ತಿದ್ದ, ತೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಜಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಆತ್ಮಾದರದಿಂದ, ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ, ಉಟ್ಟು ತೊಡುತ್ತಾಳೆ' ಎಂದು. ನಾನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುವು. ಅವ್ವೆಯೂ ಅಯ್ಯನೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದಾನಧರ್ಮ ಮಾಡಿದಾಗ ನನ್ನ

ದಾಗಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ತಾನು ಜೇಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳಂತೆ. ಈಗ ಶಾರದೆಯ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಚಿತ್ತ ಮಗ್ನವಾಗಿದೆ. ದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸದೆ, ಧ್ಯಾನಿಸದೆ, ಊಟವಾಗಲಿ, ನಿದ್ರೆಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಭು, ಅಪ್ಪೆ ಅವಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟುದೂ, ನೀವು ಅವಳನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದುದೂ ನನಗೆ ಬಹು ತೃಪ್ತಿ.'

'ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಹು ವಿಶಾಲ, ಬಹು ಆಳ. ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪೆ ಅವಳನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಉಸಿರು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ದೈವವು ಅದುವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿತ್ತು ಎನ್ನೋಣ. ಹೇಳು ದೇವಿ, ನೀನು ಸತ್ತು ಬದುಕಿದವಳು. ಹಲವಾರು ರಹಸ್ಯಗಳು ನಿನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ನಾನು ಅವನ್ನು ಕೇಳಬಹುದೊ, ಕೇಳಕೂಡದೊ! ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಆತುರಪಡುತ್ತಿದೆ. ನಾನು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಳು, ದೇವಿ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬದುಕು ಸಾವುಗಳೆ ಒಂದು ಮಹಾ ವಿಚಿತ್ರ, ಒಂದು ಮಹಾ ರಹಸ್ಯ. ಒಂದೊಂದು ಮತವೂ ಒಂದೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮತಾಚಾರ್ಯರೂ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಮಹಾತ್ಮರೆ. ಯಾರನ್ನು ನಂಬುವುದು? ಯಾವುದನ್ನು ನಂಬುವುದು? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಏನೇನೊ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ದೇವಿ, ನೀನು ಏನು ಕಂಡೆ? ನಿನ್ನ ಅನುಭವವೇನು? ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಏನಾಯಿತು?'

'ದೇವ, ನನ್ನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ದೇಹ ಮಾತ್ರ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಯಿತು. ಆಗ ಅದು ಆತ್ಮದ ವಾಸಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯವಾಯಿತು.'

'ಶಾಂತಲೆ, ಶರೀರ ಅಳಿದ ಮೇಲೆ ನೀನು ಯಾವ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದೆ?'

'ನನ್ನ ಶರೀರವು ಅಳಿದಾಗ ನನ್ನ ಆತ್ಮ ಕಣ್ಣು ಇಲ್ಲದೆ ನೋಡಬಲ್ಲುದೂ ಕಿವಿ ಇಲ್ಲದೆ ಕೇಳಬಲ್ಲುದೂ ಗಾಳಿಯೊಡನೆ ಗಾಳಿಯಾಗಿ ಮನೋವೇಗದಿಂದ ಚಲಿಸಬಲ್ಲುದೂ ಆಯಿತು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಯಿತು. ಶೀತೋಷ್ಣಗಳ ಬಾಧೆಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಗಲುರಾತ್ರಿ ಅದಕ್ಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.'

‘ಕಾಲಪರಿಮಿತಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆ? ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರತುಹೋಗಬಲ್ಲದೆ!’

‘ಹೌದು ಪ್ರಭು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಏನಾಗುವುದೆಂಬುದು ನನ್ನ ಅತ್ಮಾನುಭವಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇಹಜೀವಿತದ ನನ್ನ ಆಯುರ್ವರ್ಧನ ಪೂರ್ಣವಾಗದಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಾಗಾಯಿತೇನೊ! ನಿಮ್ಮ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರದಾಯಿತು ನನ್ನ ಆತ್ಮ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೇಮ ಒಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನಗೆ ಯಾವುದೂ ಬೇಡವಾಯಿತು. ನನ್ನ ತಂಗಿ ಮಾತ್ರ ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಏನೇನಾಗುತ್ತಿತ್ತೊ? ದೇವ, ನಿಮ್ಮ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾನು ಈಗ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಾಗದು.’

‘ದೇವಿ, ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನು ಬಹು ಉಪಕೃತನಾಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಅದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಏನೂ ಬಾಧೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?’

‘ಇಲ್ಲ ಪ್ರಭು. ನನ್ನ ತಂಗಿಗೆ ನಾನು ಬಾಧೆ ಕೊಡುವೆನೆ! ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಆತ್ಮಗಳೂ ನೀರೊಡನೆ ನೀರು ಬೆರೆದಂತೆ ಬೆರೆತಿವೆ.’

‘ಇದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಮಾತು. ಆತ್ಮಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಅರಿತು ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ, ಸಮಾನ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಂಡರೆ, ಒಂದೆ ಆತ್ಮವಾಗಬಲ್ಲುವೆ!’

‘ನನಗೆ ಹಾಗೆನ್ನಿಸುವುದು. ಈ ಅನಂತಾನಂತ ಆತ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಪರಮಾತ್ಮದ ಬಹುರೂಪಗಳೆಂದು ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ. ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮ ವಿಶ್ವಾಸಗಳೆ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ. ವಿಷಯವಾಸನೆಗಳಿಂದ, ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ, ರುಚಿವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳಿಂದ, ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳ ಪ್ರೇರಣೆ ಪೋಷಣೆಗಳಿಂದ, ಕಾಮನೆಗಳಿಂದ ವಸ್ತುವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟಂತೆಲ್ಲ ಮೂಲವನ್ನು ಮರೆತು ಸ್ವೇಚ್ಛಾಕಲ್ಪಿತ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನರೂಪಗಳಾದುವು. ನಾನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಮದ ಭಿನ್ನರೂಪಗಳೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆತ್ಮಗಳೂ ಒಂದೇ ಆಗಬೇಕು. ಮನೋವಿಕಾರಗಳೂ, ಭ್ರಮೆಗಳೂ ಅಳಿಯಬೇಕು. ಪ್ರೇಮ ವಿಶ್ವಾಸಗಳ ಪೋಷಣೆಯೊಂದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಮಾರ್ಗ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕ ಬಾರದಂತೆ ಪೋಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.’

'ದೇವಿ, ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಸಂದೇಹ ಉಳಿಯಿತು. ನೀನು ನನ್ನ ಸಂಕಟವನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಂತೆ, ಇತರ ಆತ್ಮಗಳೂ ಅಪಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುವವರ ಬಳಿಗೆ ಏಕೆ ಬಾರವು? ಬಂದು ಆನಂದಪಡಿಸಲಾರವು?'

'ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹುಟ್ಟು ಸಾವು ಮುಗಿದಂತೆ ಅಲ್ಲವೆ! ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಯುಶ್ಶೇಷವಿತ್ತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಾನು ಹೀಗೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಾರದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅದು ಇನ್ನಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸವೆಯುತ್ತಿತ್ತೊ ಏನೊ! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯದ ಕರೆ ತಡೆಯಲಾರದಷ್ಟು ಆಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಆತ್ಮ ನಡುಗಿಹೋಯಿತು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದಳು. ಆಣೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಯ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನೇ ಅವಳೂ ನಿರ್ಧರ ಮಾಡಿದಳು. ಆಗ ನಾನು ಬಂದೆ.'

'ದೇವಿ, ನೀನು ದುಡುಕುವವಳಲ್ಲ. ಆದರೂ . . . ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ಸಂಕಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ.'

'ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಕೋಪ, ಸುಖ, ದುಃಖಗಳ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಹದ ಕೆಡುತ್ತದೆ. ಆತುರ ಅನೇಕ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಮೂಲ. ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅವಿವೇಕ ಮಾಡಿದೆವೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ.'

'ನೀನೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ, ಆತುರದಿಂದ ಸಂಯಮ ಕೆಡುವುದೆಂದು. ನೀನೇ ಆತುರದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನು ಬಲ್ಲ ನೀನೇ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲವೆ?'

'ನನ್ನ ಆತ್ಮದಿಂದ ನನಗೆ ಬೇರಾವ ಸಲಹೆಯೂ ಆಗ ಬರಲಿಲ್ಲ, ಪ್ರಭು. ಈ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನಾನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆನೊ, ಅಗೋಚರವಾದ ಇನ್ನಾವ ಶಕ್ತಿಯೇ ಮಾಡಿಸಿತೊ ನಾನರಿಯೆ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊ ಅದೃಷ್ಟವಾದ ಶಕ್ತಿಯೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ಉದ್ದೇಶ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಬೆಳಕು. ದೈವಜ್ಞರು ಮಾತ್ರ ಇದನ್ನು ಅರಿಯಬಲ್ಲರು.'

'ಹೌದು ದೇವಿ, ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಬೆಳಕು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.'

'ಅದು ಯಾವುದು ಪ್ರಭು? ನಿಮ್ಮಿಂದ ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟರೂ, ಅದು ಆತ್ಮವಂಚನೆ ಆಗುವುದು. ನಾನದನ್ನು ಮಾಡೆ.'

'ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಳು, ನೀನು ಏತಕ್ಕೆ ಸತ್ತೆ?'

'ಪ್ರಭು, ನನಗೆ ಸಂತಾನ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಿರಿ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಆಗ ಬಹು ಸಂಕಟಕ್ಕಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು. ಆದರೂ ಕುವರನನ್ನು ಯುವರಾಜ ಪದವಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂದು ನೀವು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಸಂಕಟ ನಿಶ್ಶೇಷವಾಯಿತು. ನನ್ನ ತಮ್ಮನ ಗುಣಗಳನ್ನು ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡೆ. ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲೆ ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗುವಾದರೂ, ಕುವರನ ಉದಾತ್ತ ಗುಣಗಳು ಅವನಿಗೆ ಬರುವುವೆ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಬಾರದಿದ್ದರೊ? ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಹುಟ್ಟಿ, ಕುವರನನ್ನೇ ಯುವರಾಜ ಪದವಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿತು. ಆದರೆ ನಾವು ಯಾರೂ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದಾಗ, ಕುವರ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನೂ ಕೇಳದೆ, ತಾನಾಗಿ ಗರುಡನಾಗಿಬಿಟ್ಟ. ಅದೇ ದಿನ ತಾನೂ ಸಹಗಮಿಸುವೆನೆಂದು ಸೋವಲೆ ಕಂಕಣ ತೊಟ್ಟಳು. ಕುವರನ ಆರು ಜನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ, ನಾಯಕರೂ, ಸ್ನೇಹಿತನೊಡನೆ ತಾವೂ ಹೋಗುವುದೆಂದು ಕಂಕಣ ತೊಟ್ಟರಂತೆ. ಕುವರನು ಗರುಡನಾದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅವನು ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅಮೃತದಂತಹ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಅಭಿನಂದಿಸಬೇಕಾದುದೇ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮಂತೆ ದೇಶದ ಹಿತಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ, ಕುವರನ ಎಡದ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಗರುಡನ ಅಂಕಿತದ ತೋಡವನ್ನು ಕಂಡ ಕ್ಷಣವೆ ಎದೆಯೊಡೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಬಹು ಸಂಕಟಪಟ್ಟೆ, ಬಹು ಸಂಕಟಪಟ್ಟೆ. 'ದೇಶಕ್ಕೆ ಮುಂದೇನು ಗತಿ!' ಎಂಬ ಭಯವೊಂದು ಆಗ ನನ್ನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ನನ್ನ ತಂಗಿಗೆ ಪುತ್ರಯೋಗ ಉಂಟೆಂದು ನನಗೆ ಮೊದಲಿಂದಲೂ ನಂಬಿಕೆ. ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂದರೆ ಅಂತಹ ಮಕ್ಕಳು ಯಾರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಕುವರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೊಪ್ಪಣನೊಬ್ಬನೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದವನು. ಆಗ ನನಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಭಯ ತಲೆದೋರಿತು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಗಂಡುಮಗುವಾದರೆ, ಅದು ನಿಮ್ಮ ರಕ್ತವೇ ಆದರೂ ಆ ಸಂತತಿಗೆ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದಲ್ಲಾ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯ ಲೋಭದಿಂದ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಹೊಡೆದಾಟವಾದರೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಯೋಚನೆಗೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಡಂಬಡಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಉದ್ಭವಿಸಬಹುದಾದ ಈ ತೊಡಕನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೀವಾಗಲಿ ನಾನಾಗಲಿ ಅದುವರೆಗೆ ಇರುವೆವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೇನು? ನಾನೆಂತೂ 'ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಇರುವವಳೆ, ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಬರುವವಳೆ' ಎಂದು ಎಂದೊ ನಿರ್ಧರಿಸಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗೆಹರಿಸಲು ನನಗೆ ಉಳಿದುದು ಒಂದೇ ಮಾರ್ಗ. ನನ್ನ ತಂಗಿ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾಗಲೆಂದು ನಾನು ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆಯಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ನಮ್ಮ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ, ದೇಶಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಇದು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಪ್ಪೆಂದು ತೋರುವುದೆ?'

'ಇದು ತಪ್ಪೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ? ಹೇಗೆ ಹೇಳದೆ ಇರಲಿ? ನಿನ್ನನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಾಗುವುದು. ನೀನು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವಳು! ನಿನ್ನ ಹೃದಯ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು, ಶಾಂತಲೆ!'

'ನೀವು ನನಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿಯರು. ನಿಮ್ಮ ಕೈಹಿಡಿದು ನಾನು ದೊಡ್ಡವಳಾದೆ.'

'ಅಯ್ಯೊ, ಯಾರೂ ಯಾರ ಕೈಹಿಡಿದೂ ದೊಡ್ಡವರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬೆಳೆಯುವ ಪೈರು ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಿರಿಮೆ ಚಿಕ್ಕತನದಲ್ಲಿಯೆ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಧಿಕಾರ ಅಂತಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು ಹಿರಿಯತನವಲ್ಲ; ಕಿರಿಯತನ, ಸೊಕ್ಕು. ಪ್ರಭುತ್ವವಿರುವಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯತನವಿರುವುದು ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಸೌಶೀಲ್ಯವೂ ಇರುವಂತೆ; ಬಹು ಅಪರೂಪ.'

'ನನ್ನ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆಯ ಫಲ ನಾನು ಎಣಿಸಿದಂತೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸಿಡಿಲ ಮೇಲೆ ಸಿಡಿಲೆರಗಿದಂತೆ ನೀವೇ ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆಯುವ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಂದಿತು. ಆಗ ನನ್ನ ಆತ್ಮ ತಳಮಳಿಸಿಹೋಯಿತು. 'ಅಯ್ಯೊ! ನಾನೇನು ಮಾಡಿದೆ? ಏನು ಮಾಡಿದೆ?' ಎಂದು ತಪಿಸಿಹೋದೆ. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆ, ನನ್ನ ತಂಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆ,

ದೈವವೇ ನನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿದ್ದರೆ, ಕೆಲವೇ ನಿಮಿಷ ತಡವಾಗಿದ್ದರೆ, ಏನೇನು ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೊ! ನಿಮ್ಮ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಆ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನಿಂದ . . . ಇನ್ನು ಹತ್ತು ಸಲವಲ್ಲ, ನೂರು ಸಲ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ . . . ಆ ನಾರಾಯಣನೇ ಮಹಾಸಂಕಟವನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ತೃಣದಂತೆ ಹಾರಿಸಿದ; ಅಗ್ನಿವರ್ಷವನ್ನು ಅಮೃತವರ್ಷವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕರುಣೆ ಅವನದು! ಅವನದಲ್ಲದೆ ಯಾರದು!'

'ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ದೇವಿ, ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಸಂತೋಷವೆಲ್ಲ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನದೆ. ನಿನ್ನ ತಂಗಿಗಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟೆಯ? ನಿನ್ನ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದೆಯ? ಶಾಂತಲೆ, ನಿನ್ನ ಹೃದಯ ಇನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ಉಕ್ಕುವಂತೆ ಈ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಮಾಡುವನು. ನಾರಾಯಣನೆ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಮಹದುತ್ಸವದಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ, ನನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ನಿನಗೆ ಗಂಡು ಮಗುವಾಗುವುದು.'

'ಈಗ ನನಗೆ ಮಹದಾನಂದವಾಯಿತು. ಆ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂಗಿ ಚಂದಲೆಯನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿದು, ನಿಮ್ಮ ಕಿರಿಯ ರಾಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.'

'ಆನಂದದಿಂದ, ಚಂದಲೆಯನ್ನೂ ನಿನ್ನನ್ನೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿಂದಲೆ ಕರೆದು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ.'

ಶಾಂತಲೆಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದು ಆನಂದಪರವಶೆಯಾಗಿ ಪತಿಯನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಪ್ರಭುವೂ ಅಷ್ಟೇ ಆನಂದದಿಂದ ದೇವಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು.

§

ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆಯರನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಕರಸಿಕೊಂಡು, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಸಲ್ಲೇಖನವನ್ನು

ಕೈಗೊಂಡು, ಕೈವಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅರುಹಿದಳು. ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯ ಈ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಕೇತಮಲ್ಲ ದಂಪತಿಗಳು ಬಲ್ಲವರಾದರೂ ಅದು ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಕೊನೆಗಾಣುವುದೆಂದು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಆಗ ಕೈಮುಗಿದು ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರ ಮಹಾ ಆತ್ಮವನ್ನು ನೆನೆದು ವಂದಿಸಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ, ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆಯವರು ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ನಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಚಂದಲೆಯ ಕೈಯನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು 'ಇವಳನ್ನೂ ಶಾಂತಲೆಯೆಂದೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ವಿಧಾನವನ್ನೂ ಅರುಹಿದಳು. ಕೇತಮಲ್ಲ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವೂ, ಅತ್ಯಾನಂದವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಮಗಳು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುಗಳ ಕೈಹಿಡಿಯುವಳೆಂದು ಅವರು ನೆನಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವರ ಊಹನೆಗೂ ಮೀರಿದ ಆಶೆಯಾಗಿತ್ತು. ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು, 'ಹೋದ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ಅವಳಿಗೆ ತಾಯಿಯಾಗಿರಬೇಕು, ಚಂದಲೆಯೂ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಮಗಳಂತೆಯೆ ನಡೆದುಕೊಂಡಳು' ಎಂದರು. ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕರು 'ಮೂರು ನಿಮಿಷ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದವರನ್ನೂ ಮುಕ್ಕಣ್ಣ ಮರೆಯುವವನಲ್ಲ ಜಕ್ಕಿ, ಇದು ನಿನ್ನ ಮಗಳ ಸೌಭಾಗ್ಯ, ಶಿವನ ಕರುಣೆ' ಎಂದರು.

ಮುಂದಿನ ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ಅಷ್ಟಮಿ ವಿವಾಹದ ದಿನವೆಂದೂ, ಆ ದಿನವೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು ಪಟ್ಟವನ್ನು ಧರಿಸುವರೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಲಗ್ನದ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲವೂ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ಕೆಲಸಗಳೆಂತೂ ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಷ್ಟು ಇದ್ದುವು. ಕೆಲಸದವರಿಗೂ, ಪೌರರಿಗೂ, ಅಧಿಕಾರವರ್ಗದವರಿಗೂ, ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಊಟವಿಲ್ಲ, ನಿದ್ದೆಯಿಲ್ಲ ಎಂದಾಯಿತು. ಶಾಂತಲ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಕಲ್ಯಾಣದ ದಿನಗಳಷ್ಟು ವಿಜೃಂಭಣೆಗೆ ಇದು ಸಮಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಜೆಗಳ ದುಃಖ ಆರಲೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳು ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಬೊಕ್ಕಸದಿಂದ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಧನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ನಿಶ್ಚಿತ ದಿನ, ನಿಶ್ಚಿತ ಲಗ್ನ, ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣವು ವರಪೂಜೆಯಿಂದ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಕನ್ನೆಯ ಹೆಸರನ್ನು

'ಶಾಂತಲೆ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಬದಲಿಸಿ ಘೋಷಿಸಿದರು. ಚಂದಲೆ 'ಶಾಂತಲೆ' ಯಾದಳು. ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕರೂ, ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆಯವರೂ ಪ್ರಭುಗಳ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು, ಮಧುಪರ್ಕವಿತ್ತು ಉಪಚರಿಸಿ, ಸರ್ವಾಲಂಕಾರ ಭೂಷಿತೆಯಾಗಿ ಶಾಂತಲಮಹಾರಾಣಿಯಂತೆಯೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದಿತ್ತರು. ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆನಂದಕೋಲಾಹಲ ಮಾಡಿದರು.

ಆ ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿದು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ಜನರೂ ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ಏಕಕಂಠದಿಂದ 'ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಗೆ, ಮಹಾರಾಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ, ವಿಜಯವಾಗಲಿ' ಎಂದು ಕೂಗಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ತಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯೇಶ್ವರಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ತಪೋಧನ ರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಶಾಂತ್ಯುದಕಗಳ ಅಭಿಷೇಕವಾಯಿತು.

ಪ್ರಭುಗಳೂ ಮಹಾರಾಣಿಯೂ ಅನಂತರ ದಿವ್ಯದುಕೂಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತರು. ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳೂ, ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳೂ, ಸಾಮಂತರೂ, ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳೂ, ಮಹಾ ಜನರೂ, ಅರಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರೂ ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಳಿ ಬಂದು, ಮಹಾರಾಣಿಯರಿಗೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಗೌರವ ವಿಶ್ವಾಸ ಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು.

ಇದು ಮುಗಿದನಂತರ, ನವವಧುವಿನ ಮಾಂಗಲ್ಯಧಾರಣೆಯಾಯಿತು, ಸಪ್ತಪದಿಯಾಯಿತು; ಹವನಹೋಮ, ಶಾಂತಿ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನಗಳೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆ ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ಮದುವೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿದ್ದವರಿಗೆ ಉಡು ಗೊರೆ ಮರ್ಯಾದೆಗಳೂ, ಇತರರಿಗೆ ಸಂಭಾವನೆಗಳೂ, ಸರ್ವರಿಗೂ ಉತ್ತಮ ಭೋಜನವೂ ಎಂದಿನಂತೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಡೆದವು. ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಕಾಲ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ, ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ವೈಭವದ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳು ಜರುಗಿದುವು.

ಮಹಾರಾಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೆ ಹಿಂದಿನ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯೆಂಬ

ವಿಷಯ ಅಚ್ಯುತ ಗೋವಿಂದರುಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಭುಗಳಿಂದಲೆ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಹೇಮಾದ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದವರಿಗೆ, ಇತರ ರಾಣಿಯರಿಗೆ, ದಾಸ ದಾಸಿಯರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ, ಹಿಂದಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಂತೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ, ನಗೆಯಲ್ಲಿ, ನಡೆಯಲ್ಲಿ, ನೋಟದಲ್ಲಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮದಲ್ಲಿ, ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳ ವಿಚಕ್ಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ, ಹಿಂದಿನ ಶಾಂತಲಮಹಾರಾಣಿಯ ರೀತಿಯೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ಇವರೆಲ್ಲ ಕಂಡವ ರಾದರೂ, 'ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಇವರೂ ತಮ್ಮ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸು ತ್ತಿರುವುದು ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ!' ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಈಗ ಮಹಾರಾಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯೂ ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದವರಾದರು. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಚರ್ಚಿ ಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಿಡುವಿದ್ದ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಿಯರು ವೀಣೆ ನುಡಿಸುವು ದನ್ನೂ ಹಾಡುವುದನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತ ಪ್ರಭುಗಳು ಬಹುಕಾಲ ಆನಂದದಿಂದ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವೀಣೆ ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳು ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಕೇಳಿದ್ದರಾದರೂ, 'ಈಗಿನ ನುಡಿಸುವ ಬಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯದಲ್ಲ, ಶಾಂತಲೆಯದು. ಹಾಡುವ ಬಗೆಯೂ ಶಾಂತಲೆಯದೆ' ಎಂದು ಅರಿತರು. ಘೋರವಾದ ಅಂಧಕಾರ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ, ಅಷ್ಟೇ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳಕಿನ ದಿನಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದಷ್ಟೆ! ಪ್ರಭುಗಳ ಜೀವನವೂ ಈಗ ಅಷ್ಟು ಸುಖಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಇದ್ದಳು, ಶಾಂತಲೆಯೂ ಇದ್ದಳು. ಹೊಸ ಶಾಂತಲೆಯೊಬ್ಬಳೂ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಪ್ರಭುಗಳು ವರ್ಷಾ ಕಾಲವನ್ನೆಲ್ಲ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೆ ಕಳೆದರು. ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷ ಉತ್ಸಾಹ ಗಳಿದ್ದರೂ, ಕುವರನನ್ನೂ ಸೋವಲೆಯನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನೋವು ಅವರ ಹೃದಯದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಿತು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗ

§

ಪ್ರಭುಗಳು ಹೀಗೆ ಬಹುದಿನಗಳು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾಗ ಹಾನುಗಲ್ಲಿನ ಕದಂಬರ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಹಿಂದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಸಾಮಂತತನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದವನು ಈಗ ಮೂರನೆಯ ಸಲ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಗೋವೆಯ ಕದಂಬರ ಜಯಕೇಶಿ ಈಗ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಅಳಿಯನಾದುದರಿಂದ, ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸಕಲ ಸೈನ್ಯಸಹಾಯವನ್ನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿಕೊಡುವೆನೆಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. ಈ ಧೈರ್ಯವೆ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹುರುಪು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಈಗ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲವೂ ಆಗಿಹೋಗಿ, ಮೂರನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲವೂ ಆಗಿ, ಎರಡನೆಯ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ ಚಾಲುಕ್ಯಭೂಪತಿಯಾಗಿದ್ದ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಿಗೆ ಈಗ ಈ ಚಾಲುಕ್ಯಭೂಪತಿಯ ಸಹಾಯವೂ ಒಳಒಳಗೆ ಒದಗಿಬಂದಿತು.

ಹಾನುಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆಯನ್ನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಬೆದರಿಸಿ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಆ ಸೇನೆ ಬಂಕಾಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ಪುನೀಸನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದು, ಹಾನುಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಆದ, ಆಗುತ್ತಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸೇನೆ ಬಂಕಾಪುರದ ಗಡಿಯಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತೆಂಬ ವರದಿ ಪುನೀಸನಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಪುನೀಸ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೆ ದ್ವಾರವತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಅವಸರದ ಸಮಾಚಾರವಾಗಿ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಒಡನೆ ಬೊಪ್ಪಣನೊಡನೆ ಐದುಸಾವಿರ ಬಲವನ್ನು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿದ. ಓಲೆ ಬಂದೊಡನೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಐದುಸಾವಿರ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬೊಪ್ಪಣನೊಡನೆ ಪುನೀಸನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟುಕಳಿಸಿ, ತಾವೂ ದೊಡ್ಡ ಪಡೆಯೊಡನೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಬರುವೆವೆಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದರು. ಪ್ರಭು

ಗಳು ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕುವರನನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡರು; 'ನೀನೊಬ್ಬನಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಈ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಬೇರನ್ನು ಅಗೆದು ಬೀಸಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ; ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡೆನಲ್ಲಾ' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಕೊರಗಿದರು.

ಪ್ರಭುಗಳೊಡನೆ ಹದಿನೈದು ಸಾವಿರ ಸೇನೆಯೂ, ಎರಡು ಸಾವಿರ ಕುದುರೆಗಳೂ, ಒಂದು ನೂರು ಆನೆಗಳೂ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳೂ ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿದವು. ಚಾಲುಕ್ಯರೊಡನೆ ಇದು ಇತ್ಯರ್ಥಯುದ್ಧವೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಪ್ರಭುಗಳು ಗಡಿಸೀಮೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ, ಅನೇಕ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದ್ದ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಸೈನ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ಸಾವಿರ ರಾವು ತರೂ ರಥಿಕರೂ ಸಿದ್ಧವಾದರು. ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಶೇಖರಣೆಗೆ, ವಸ್ತು ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಶೇಖರಣೆಗೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಹಿಡಿಯಿತು.

ಸಮುದ್ರದಂತಿದ್ದ ಈ ಅಪಾರಸೇನೆ, ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರವತಿ ಯಿಂದ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಹಿಂದಿನ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲು ಗೊಂಡಿದ್ದ ಮಹಾದಂತಿಯೊಂದು ಸೇನಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಭುಗಳ ವಾಹನವಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಸಾಲಿಗೆ ಮೂರು ಮೂರರಂತೆ ನೂರು ಆನೆಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಾರೋಹಿ ರಥಾರೋಹಿಗಳೂ, ಹದಿನೈದು ಸಾವಿರ ಪದಾತಿಗಳೂ, ಈ ಮಹಾ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಕಲ ಸಾಮುಗ್ರಿಗಳೂ, ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ, ಸೇವಕರೂ, ವೈದ್ಯವರ್ಗ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಗಿದವು. ನಾಲ್ವರು ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳೂ, ಪ್ರಭುಗಳ ಎರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗರಕ್ಷಕರಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಇವರೊಡನೆ ಗರುಡ ಬಾಗಿಪ್ಪಯ್ಯ, ಗರುಡ ಬೋಕಿ ಇವರೂ ಇದ್ದರು.

ಪ್ರಭುಗಳು ಪ್ರಾತಃಕಾಲವೆ ವಾಸಂತಿಕಾದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ವಿಜಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತರಾಗಿ, ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ತಮ್ಮ ರಾಣಿಯರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋದರು. ಮಹಾರಾಣಿಯೂ, ಶಾಂತಲೆಯೂ ಇತರ ರಾಣಿಯರೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಜಯವನ್ನು ಕೋರಿ ವಿಜಯಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕಂಡು 'ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ

ನಾರಾಯಣನ ಕೃಪೆ ಇದೆ, ನೀನು ಅಧೀರಳಾಗಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಶಾರದೆಯ ಪೂಜೆ ದಿನಕ್ರಮದಂತೆ ನಡೆಯಲಿ. ನಿನ್ನ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತಿಯಿಂದಿದ್ದರೆ, ನಾವು ವಿಜಯೋತ್ಸಾಹಿಗಳಾಗಿರುತ್ತೇವೆ. ಬೇಗನೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡೇ ಬರುತ್ತೇವೆ. ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಿನ್ನ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ಬರೆದು ತಿಳಿಸುತ್ತಿರು. ನಾನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನು ನನ್ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಕಳಿಸಿಕೊಡು' ಎಂದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಹಾಗೆಯೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಳು. ಅನಂತರ ಹೇಳಿದಳು: 'ದೇವ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಋತುಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳಾದವು. ಗರ್ಭ ತಾಯಿಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದೆ. ನಾನು ಇನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ದೇಹದಲ್ಲಿರಕೂಡದು, ನೀವು ಒಪ್ಪುವುದಾದರೆ ನನ್ನ ತಂಗಿಯಾದ ಶಾಂತಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತೇನೆ' ಎಂದಳು.

ಪ್ರಭುಗಳ ಆನಂದ ಭರಿಸಲಾರದಷ್ಟಾಯಿತು. ಸಂತೋಷದಿಂದ ದೇವಿಯನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತನ್ನ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ಶಾಂತಲೆ, ನೀನು ನಮಗೆ ಈ ಉತ್ಸಾಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹದಾನಂದದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆ. ಒಳ್ಳೆಯದು, ನೀನು ಶಾಂತಲೆಯಲ್ಲೆ ಇರು, ಅದು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ. ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಇರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ನಾನೂ ಇರುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಆಯುಃಪರಿಮಿತಿ ಪೂರ್ತಿಯಾದ ದಿನವೆ ನನ್ನದೂ ಆಗುವುದು. ನೀನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾ. ನಮ್ಮ ಕುವರನೇ ಹುಟ್ಟುವನೆಂಬ ಭರವಸೆ ನನಗಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆನಂದಹೃದಯರಾಗಿ ಆನೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ವಿಜಯಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಹೊಯಿಸಳ ಮಹಾಸೇನೆ ಸಾಗರದ ಅಲೆಗಳಂತೆ ದ್ವಾರವತಿಯಿಂದ ಹೊರಟಿತು.

§

ಅನೇಕ ದಿನಗಳ ಪ್ರಯಾಣವಾದ ಮೇಲೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭು ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಹಾನುಗಲ್ಲು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರು.

ಕುಂಜುಶೆಟ್ಟಿ ಈಗ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ದುರ್ಗದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕದಂಬರ, ಚಾಲುಕ್ಯರ, ಪಾಂಡ್ಯರ, ಸೇನೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಯುದ್ಧ ಮೊದಲಾದ ಒಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ, ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭುವಿನ ಸೈನ್ಯ ಶಿಬಿರ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ಉಪಟಳ ಒಂದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಶತ್ರುಗಳ ಹೊಂಚಿಕೆಯಿಂದಲೆ ಹೀಗಾಯಿತು. ಹೊಯಿಸಳ ಸೈನ್ಯಗಳು, ಅಶುದ್ಧ ಜಲವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಯಿಸಳರಿಗೆ ಸೈನ್ಯ ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆಗ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ತಮ್ಮ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಹೊಸದಾಗಿ, ವಾಪೀ ಕೂಪ ತಟಾಕಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲ ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರಬೇಕಾ ದರೆ ಹಲವು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಹಿಡಿಯಿತು. ಪ್ರಭುಗಳು ಎದೆಗೆಡಲಿಲ್ಲ. ದುರ್ಗವನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಿರುಗೆನೆಂದು ಪಣ ತೊಟ್ಟರು. ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ಬಿರುಸಿನಿಂದ ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಯಿಡಲು ಆರಂಭಿ ಸಿತು. ಶತ್ರುಗಳ ಸೇನೆಯೂ ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ನಷ್ಟ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಶತ್ರುಗಳು ದುರ್ಗವನ್ನು ಈ ಸಲ ಬಹು ಭದ್ರಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಚಳಿಗಾಲ ಕಳೆದೊಡನೆಯೆ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆ ಪ್ರಬಲ ದಾಳಿಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟಿತು. ಜೀವದ ಹಂಗನ್ನು ತೊರೆದು ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿತು. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸೇನೆ ದಿನೇದಿನೇ ಕ್ಷಯಿಸುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಉಳಿದ ಸೇನೆ ಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದುರ್ಗದೊಳಕ್ಕೆ ಕರಸಿಕೊಂಡು, ದುರ್ಗದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಹೊಯಿಸಳ ಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಯಿಸಲು ತೊಡಗಿದ. ದುರ್ಗದ ಬಾಗಿಲು ಶಿಥಿಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು, ಹೊಸತಾಗಿ ಬಲು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ತನ್ನ ದುರ್ಗದ ಬಾಗಿಲುಗಳು ಅಭೇದ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದನು.

ದುರ್ಗದ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಒಳನುಗ್ಗಿದಲ್ಲದೆ, ಈ ಯುದ್ಧ ಕೊನೆಗಾಣದೆಂದು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಪ್ರಭು ಅರಿತರು. ಆನೆಗಳ ಕೈಗೆ ತೂಗು ದಿಮ್ಮಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ದುರ್ಗದ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಒಡೆಯಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರು. ಈ ಹೊಸ ಬಾಗಿಲುಗಳಿಗೆ ಲೋಹಪರಿಘಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಬಿಗಿ

ಸಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ, ಅವು ಆನೆಗಳ ದಾಳಿಯನ್ನೂ ತಡೆದುವು. ಆಗ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಯೋಚನೆ ಹೊಳೆಯಿತು; 'ಉದ್ದನೆ ದಂತಗಳಿರುವ ಆನೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಅಡಿಪಾಯವನ್ನೇ ಅಗೆಯಿಸಿರಿ' ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ಆನೆಗಳು ತಮ್ಮ ದಂತಗಳಿಂದ ಪಾಯವನ್ನೇ ಅಗೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು. ತಳಪಾಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಬಹು ಶ್ರಮವಾಯಿತು. ದುರ್ಗದ ಬಾಗಿಲ ಮುಂಭಾಗವೆಲ್ಲ ದೊಡ್ಡ ಹಳ್ಳವಾಗಿಹೋಯಿತು. ಆನೆಗಳು ತಳಪಾಯದ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಲೋಹದ ಸರಪಳಿಗಳಿಂದ ಜಗ್ಗಿಸಿ, ಜಗ್ಗಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಕಿತ್ತವು. ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲೊಂದು ಕುಸಿದು ಮಹಾಶಬ್ದದೊಡನೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿತು. ಅದರೊಡನೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಧೈರ್ಯವೂ ಉರುಳಿಹೋಯಿತು. ಮದಿಸಿದ ಮಾತಂಗಗಳ ದಂಡು ದುರ್ಗದ ಒಳಗಿದ್ದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಬಹುಸೇನೆಯನ್ನು ತುಳಿದು ತುಳಿದು ಕೊಂದಿತು. ಶತ್ರು ಸೈನಿಕರ ಸಾವಿರಾರು ನಾರಾಚಗಳು ಆ ದಂತಿಗಳ ಮೈಯನ್ನು ಕ್ಷತ ವಿಕ್ಷತ ಮಾಡಿದವು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಅನೇಕ ಆನೆಗಳು ಮಡಿದವು. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ಈ ಸಲವೂ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ಶರಣು ಬಂದು 'ಇನ್ನು ಜನ್ಮೇಪಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡೆ' ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣವಚನವನ್ನಿತ್ತ. ದಯಾರ್ದ್ರನಾದ ವಿಷ್ಣುಪ್ರಭು ಈ ಸಲವೂ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತರು. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪದಭ್ರಷ್ಟನಾದ.

ಆದಿನ ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಪ್ರಭುಗಳು ವಿಜಯೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಬೊಪ್ಪಣ ತನ್ನ ತಂದೆ ಗಂಗರಾಜರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ದ್ವಾರವತಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ನಡೆದು, ಸ್ವಾಮಿಯ ಶೇಷೆಯನ್ನು ಇಂದ್ರರು ದ್ವಾರವತಿಯಿಂದ ಹೊತ್ತು ತಂದು, ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮಹಾರಾಜ್ಞೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯವರಿಗೆ ಸುಖಪ್ರಸವವಾಯಿತೆಂದೂ, ಸುಪುತ್ರನೂ ಮಾತೆಯರೂ ಸುಖದಿಂದಿರುವರೆಂದೂ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ದ್ವಾರವತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬಂದರು. ಪ್ರಭುಗಳ

ಆನಂದಕ್ಕೆ ಮೇರೆ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ಇಂದ್ರರು ತಂದಿತ್ತ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯ ಶೇಷೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಆನಂದಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೊತ್ತಿ ಕೊಂಡು, ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು 'ವಿಜಯ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ'ನೆಂದು ಕರೆದು, ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೆ ಆ ಬಸದಿಗೆ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಭೂರಿದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಸತ್ತ ಗಂಗರಾಜರ ಆತ್ಮವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಹುಟ್ಟಿರುವ ಮಗನನ್ನು ನೋಡುವ ಆಶೆಯಿಂದ, ಅದೇ ರಾತ್ರಿಯೆ ಹಲವು ಇಷ್ಟರೊಡ ಗೂಡಿ ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಿದರು.

§

ಪ್ರಭುಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ವೈಭವ ಉತ್ಸವಗಳಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಪುರಜನರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಹೂಮಳೆಗರೆದರು. ವಿಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿ, ಪುತ್ರೋತ್ಸವದಿಂದ ಸಂತೋಷ ಭರಿತರಾದ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜಧಾನಿಯ ಜನರೆಲ್ಲ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಓಲಾಡಿದರು.

ವಿಷ್ಣುಪ್ರಭುವು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದೊಡನೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಯರನ್ನು ಕಂಡು, ಉಕ್ಕಿದ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿ, ಸುಂದರನಾಗಿ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮನಮೋಹಕನಾದ ಮಗನನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಾಡಿ ಆನಂದಪಟ್ಟು, ಮಗುವಿಗೆ ವಿಜಯನರಸಿಂಹನೆಂದು ಆಕ್ಷಣ ಹೆಸರಿಟ್ಟು, ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಆ ಮಗುವಿನ ನೆತ್ತಿಗೆ ಆಗಲೆ ಕಟ್ಟಿದರು. ಗುರುಪೀಠದವರನ್ನೂ, ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ವೇದಾಧ್ಯಯನಸಂಪ ನ್ನರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಗುವಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು.

ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಸಕಲ ಮಠ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ, ಉತ್ಸವಾದಿಗಳೂ, ಅನ್ನದಾನ ವಸ್ತ್ರದಾನಗಳೂ ನಡೆದವು. ಮಗು ಜನಿಸಿ ದೊಡನೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ, ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಗ್ರಹಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿತು, ಈತನೆ ಮುಂದಿನ ಹೊಯಿಸಳ ಪ್ರಭುವೆಂದು ನುಡಿದಿದ್ದರು. ಹೊಯಿಸಳ ವಂಶೋದ್ಧಾರವಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಎಲ್ಲ ವಿಧಗಳಲ್ಲೂ

ಹಿಂದಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೆ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಈಗ ಕಂಡವರಾದರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಇದರ ಪರಿಯೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೊಸ ಶಾಂತಲೆ ಹಿಂದಿನ ಶಾಂತಲೆ ಮಹಾರಾಣಿಯೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ಅವರು ಕಂಡರು. ಈಗ ರಾಜಮಾತೆಯವರ ಅಭೀಷ್ಟ ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ಶಾಂತಲೆಯ ಮೌನ ವಾಗ್ದಾನ ಸಂದಿತು.

ಬಿ. ಬಿ. ಡಿ. ಪವರ್ ಪ್ರೆಸ್, ಅರಳೇಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು ೨.

ಕೆ. ವಿ. ಅಯ್ಯರ್ ಅವರ ಪುಸ್ತಕಗಳು

(IN ENGLISH)

PERFECT PHYSIQUE ... Re. 1/8

SURYA NAMASKARS ... Re. 1/14

PHYSIQUE AND FIGURE ... Rs. 6/-

CHEMICAL CHANGES
IN PHYSICAL EXERCISE ... Rs. 3/8

(VYAYAMASHALA, BANGALORE 2.)

(ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ)

ದೆಯ್ಯದ ಮನೆ ಅಥವಾ **ಆಷಾಢ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ರೂ. ೧/-**

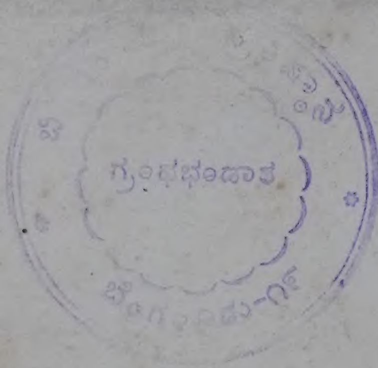
(ಆನಂದ್ ಬ್ರದರ್ಸ್, ಗಾಂಧಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು 2.)

ರೂಪದರ್ಶಿ .... **ರೂ. ೪/-**

(ಉಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು.)

ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ಸ್ಮರಣೆ .... **ರೂ. ೨/೪**

(ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘ, ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೆಜ್, ಬೆಂಗಳೂರು.)

ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರ